

DÜNYA ƏDƏBİYYATI
KLASSİKLƏRİ

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İlham Əliyevin
“Dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrinin
əsərlərinin Azərbaycan dilində nəşr edilməsi
haqqında” 2007-ci il 24 avqust tarixli
sərəncamı ilə nəşr olunur.**

“Şərq-Qərb”
Bakı – 2009

William
SHAKESPEARE

Uilyam
ŞEKSPİR

1564–1616

SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ

“Şərq–Qərb”

Bakı – 2009

ISBN 978-9952-34-218-5

İngilis dilindən
tərcümə edən: Sabir Mustafa

Ön sözün müəllifi: İsmixan Rəhimov

Redaktor: Salam Novruzov

Korrektor: Lətafət Səmədova

Bədii tərtibat və
dizaynın müəllifi: Tərlan Qorçu

Kompüter düzümü: Hikmət Aydınəoğlu
Elxan Rzayev

Uilyam Şekspir. Seçilmiş əsərləri. – Bakı: "Şərç-Qərb", 2009, 776 səh.

Antik dövr dramaturgiyasından söz düşəndə dilə ilk gələn Esxil, Evripid, Sofokl adları olursa, İntibah dövrünün dram sənəti zirvəsində qeyd-şərtsiz görkəmli ingilis dramaturqu Uilyam Şekspirin adı çəkilir. Mayasında insan ləyaqətinin ucalığı, mənəvi yüksəklik, insanpərvərlik, dərin həyatilik və məhəbbət ülviliyi dayanan Şekspir yaradıcılığı elə bir mənəvi zirvədir ki, coğrafi sərhədlər, etnik müxtəlifliklər, milli psixologiyalar məhdudluğu tanımır və zamana sinə gerir.

Bu kitabda dahi dramaturqun beş ən məşhur faciəsi daxil edilmişdir. "Romeo və Cülyetta"da təmiz məhəbbət, "Otello"da fəlakətə düşmüş böyük inam, "Kral Lir"də ülvə ata səvgisi, "Hamlet" və "Maqbet" əsərlərində isə hakimiyyət ehtirası ön plana çəkilir.

Mətn: Bakı Slavyan Universiteti, "Kitab aləmi" NPM, 2009
Bədii tərtibat, səhifələnmə: "Tutu" nəşriyyatı, 2009
© "Şərç-Qərb" ASC, 2009

DÜNYANI “LƏRZƏYƏ GƏTİRƏN” DAHİLƏRDƏN BİRİ

Bugünkü dünyamızda elə bir mədəni xalq tapılmaz ki, Uilyam Şekspirin “Hamlet”indəki məşhur monoloqun “olum, ya ölüm” sualını ya olduğu kimi, ya da öz doğma dilinə tərcümədə işlətməsin.

Cahanşümul mütəfəkkir Uilyam Şekspirin adının dünyada çəkilməsi təsadüfi deyildir. Hətta onun həyatı və yaradıcılığını tədqiq edən bir qisim araşdırıcılar Şekspir soyadında səhnəni lərzəyə gətirən bir insan dayandığı fikrini söyləməyə özlərində cəsarət tapmışlar.

“Bəşəriyyət qiyamət günü Tanrının qarşısında keçilmiş yol, görülmüş işlər haqqında hesabat verəndə özünün mövcudluğuna bəraət qazandırmaq üçün Servantesin “Don Kixot” əsərini təqdim etsə, kifayətdir” (F.Dostoyevski). Xeyr, kifayət deyil! Bəşəriyyət haqqında tam, hərtərəfli məlumat almaq, keçirdiyimiz keşməkeşli yollar, qatlaşdığımız çətinliklər haqqında təsəvvür əldə etmək üçün Nizaminin “Xəmsə”si, Füzulinin qezəlləri, Şekspirin faciələri ilə tanış olmaq gərəkdir.

Böyük ingilis dramaturqu cahanşümul əsərlərini yaradandan bəri bəşəriyyət, işi çətinə düşəndə, yamanlıq yaxşılığı üstələyəndə, “olum, ya ölüm” vəziyyətində elə hey Şekspirdən cavab gözləyir, onu imdadına çağırır. Bəlkə də, XX əsrdə bütün dünyada bu qədər diqqət mərkəzində olan ikinci yazıçı tapmaq çətindir. Şekspirin adı heç zaman unudulmur.

Azərbaycanda Şekspirlə tanışlıq teatr və tərcümə sənətimizin inkişafı ilə sıx bağlıdır. Teatrımızın və ədəbiyyatımızın XIX əsrdən bu günə kimi yüksəlişinin bütün mərhələləri Şekspir adı ilə əlaqədar olmuşdur. Şekspir əsərlərinin Azərbaycan oxucusunun, tamaşaçısının bədii-estetik zövqünün zənginləşməsində xidməti vardır.

Avropada İntibah dövrünün ən görkəmli nümayəndələrindən biri olmuş Uilyam Şekspir öz əsərlərində humanizm, xəlqilik, həyatsevərlik ideyalarını tərənnüm etmiş, insan qəlbinin sirlərini dərinləndirən bilmiş, qələmə aldığı mürəkkəb hadisələrin dolğunluğu ilə həmişə oxuculara böyük təsir göstərmişdir. Onun faciə və komediyalarında əksini tapmış məsələlər, həyat haqqında söylədiyi həqiqətlər, insanların bir-birinə münasibəti zaman-zaman dəyişməz qalır. Şekspir hadisələrin dərinliyinə nüfuz edir, ilk nəzərdə əhəmiyyətsiz görünən xırda bir hadisənin arxasında gizlənən ümumbəşəri əhəmiyyətə malik mənalara üzə çıxara bilirdi. Şekspirin bütün əsərləri zəmanə ilə son dərəcə bağlı olduğuna görə dünya ədəbiyyatında misli görünməmiş tarixi əhəmiyyət kəsb etmişdir. Hər bir cəmiyyət, hər bir xalq, yaşından, məqamından asılı olmayaraq, hər bir fərd hər dəfə Şekspirin əsərləri ilə təmasa girərkən ondan nə isə yeni bir şey öyrənmişdir. Buna görə də tədqiqatçılar 400 ildən artıqdır ki, onun əsərlərini tədqiq edir və hər dəfə yeni bir fikir söyləyə bilirlər. Müasiri Ben Conson Şekspir haqqında demişdir: “O, bir əsr üçün deyil, bütün zamanlar üçündür”. Şekspir həm də bütün millətlərə gərəkdir. Elə bir xalq tapılmaz ki, onun mədəniyyətinin inkişafında Şekspirin payı olmasın.

Şekspir Avropa İntibahının parlaq və eyni zamanda ən mürəkkəb dövründə yaşamışdır. İntibahın ən dərin və son dərəcə böhranlı dövründə əvvəllər Bokkaçço, Leonardo da Vinçi, Rable və digər mütəfəkkirlərin əsərlərində irəli sürülmüş konsepsiyalar tarixin acı təcrübəsi əsasında nəzərdən keçirilmiş və saf-çürük edilmişdir.

İntibah dövründə əsrlərdən bəri feodalizm mənğənəsində yaşayan insanın qarşısında ucsuz-bucaqsız üfüqlər açıldı, onun öz qüvvəsinə yenilməz inam yarandı və o, həyata, biliyə, yaradıcılığa meyil etməyə başladı. İntibah dövründə insan axirət dünyası haqqında orta əsrlərin nağılları ilə birdəfəlik üzülüşdü, ümidini bu dünyaya bağladı, cənnəti də, cəhənnəmi də burada axtardı. Təbiət elmlərinə, humanitar elmlərə böyük maraq oyandı.

İntibah dövrünün insanında ən ümdə keyfiyyət inamdır. İnsanın sonsuz imkanlarına, varlığın bütün sirlərinə nüfuz edib, onları aşkara çıxarmaq bacarığına inam. Engels “Təbiətin dialektikası” əsərində İntibah dövrünün mahiyyətini belə aydınlaşdırır: “Bu, bəşəriyyətin o vaxta qədər gördüyü bütün çevrilişlər içərisində ən böyük mütərəqqi çevriliş idi, dahilərə ehtiyacı olan, öz təfəkkürü,

ehtirası və xasiyyəti, kamilliyi və alimliyi cəhətdən dahilər yetirən bir dövr idi...”

“Nəhənglərə ehtiyacı olan bu dövr” nəhənglər də yetirdi. Bu dövrdə elə bir alim tapılmazdı ki, dörd-beş xarici dil bilməsin, elmin həm nəzəri, həm də təcürbi sahəsində parlamasın. Dinin nüfuzuna qarşı çıxan humanistlər insanın öz düşüncələrində azadlığını və sərbəstliyini yüksək qiymətləndirir, onu hər cür mənəvi və əxlaqi təzyiqdən, dinin buxovlarından xilas etməyə çalışırdılar. Bu, əlbəttə ki, bədii yaradıcılığın da yüksək nailiyyətlər əldə etməsinə gətirib çıxartdı. İtaliyada incəsənət çiçəkləndi, Fransada, Almaniyada yeni tipli humanist ədəbiyyat yarandı, İngiltərədə və İspaniyada klassik ədəbiyyatın ilk nümunələri meydana gəldi.

Bu dövrün estetikası nikbin xarakter daşıyır; sənətdə gözəllik, kamillik haqqında düşünülür, təbiətin gözəllik qanunları kəşf edilir, sənətkarlar sənətdə ümumiləşdirmə yolu ilə realizmin inkişafına təkan verirlər. Bu, bədii yaradıcılığın müxtəlif janrlarının inkişafına səbəb olur, humanist tələbləri daha dolğun və təsirli ifadə edə bilən sənət növləri geniş inkişaf edir.

İntibah dövrünün ilkin mərhələsində insanın zahiri gözəlliyini təsvir etmək tələbi meydana çıxanda, İtaliyada rəssamlığa, boyakarlığa və xüsusən, portret janrına üstünlük verilir. Sonralar isə insanın daxili aləminə nüfuz edib, onu bütün mürəkkəbliyi və ziddiyyəti ilə göstərmək meyli ön plana çəkiləndə İngiltərə və İspaniyada teatr janrı şöhrət qazanır. Orta əsrlər ədəbiyyatında geniş yayılmış əfsanəvi hadisələri əks etdirən sabit süjetlər əvəzinə real həyat və onun kəskin drammatizmini, ictimai və siyasi hadisələri, canlı insan taleyini, onun daxili aləmini, zəngin xarakterini əks etdirən əsərlər əsas yer tutur.

* * *

Uilyam Şekspir 1564-cü il aprelin 23-də Eyvon çayı sahilində yerləşən, indi dünyada Şekspirin vətəni kimi məşhurlaşmış Stratford şəhərində anadan olmuşdur. Atası nisbətən varlı olmuşdur. U.Şekspirin həyatı haqqındakı yazılarda o, bir qəssab, dabbağ və ələctikən kimi təsvir edilmişdir. Ədibin atası Con Şekspir bir müddət Stratford şəhərinin bələdiyyə rəisi də işləmişdir.

1571-ci ildə Uilyam yerli qrammatika məktəbində oxumağa başlayır. Burada o, yunan və latın dillərini, məntiq elmini öyrənir.

Getdikcə ailənin maddi vəziyyəti çətinləşir, o, təhsilini davam etdirə bilmir. Rəvayətə görə, gələcək yazıçı əvvəlcə kənd qəssabı yanında şagird işləyir, sonra isə kəndlərdə müəllimlik edir, müəllimlik edərkən xalq dilini, xalq ədəbiyyatını dərinlən mənimsəyir. Tədqiqatçılar çox zaman Şekspir dilinin, onun lüğət tərkibinin zənginliyini, minlərlə zərbi-məsəlin, iyirmi mindən çox sözün işlədilməsini məhz xalq içərisində olması və xalq dilini dərinlən öyrənməsi ilə izah edirlər.

1582-ci ildə Şekspir on səkkiz yaşında ikən özündən yeddi yaş böyük olan varlı fermer qızı Anna Heteveylə evlənir. Onların Süzan adlı bir qızı və əkiz oğulları – Yudif və Hamlet olur. 1586-cı ildə Şekspir Stratforddan Londona köçür. Bir rəvayətə görə, Londonda Şekspir əvvəlcə teatra gələn əyanların atlarını saxlamış, sonra isə teatrda suflyor, artistlər üçün rolların üzünü köçürən, rejissor köməkçisi və aktyor kimi çalışmışdır. Lakin bir aktyor kimi Şekspir şöhrət qazana bilməmişdir.

Şekspir bədii yaradıcılığa teatrda başlamışdır. İlk əsərini 1590-cı ildə yazmışdır. 1593-cü ildən Şekspir məşhur aktyor Cems Berbecin rəhbərlik etdiyi teatr truppasında həm aktyor, həm də dramaturq kimi çalışır. Bu zaman teatra və ədəbiyyata böyük həvəs göstərən zadəganlar içərisində Şekspir qraf Sauthemptonla dostlaşır, onun təşkil etdiyi ədəbi məclislərdə iştirak edir. Qraf Sauthemptonun evində Şekspir bir neçə ədib və aktyorla rastlaşır. Bura onun üçün ilk ədəbi məktəb olur. Lakin Şekspir teatra daha çox bağlı idi. O, öz truppası ilə şəhərləri, kəndləri gəzir, xalqla görüşür və xalqdan öyrənirdi. Getdikcə teatrda Şekspirin mövqeyi möhkəmlənir. Berbec truppasının üzvləri “Yer kürəsi” adlı teatr binasının əsasını qoyduqda Şekspir də həmin prosesdə iştirak edir. Sonradan Şekspirin Stratfordda iki ev və torpaq sahəsi almaq imkanı da olur. 1599-cu ildə isə qraf Sauthemptonun köməyi ilə aşağı zadəgan rütbəsi də alır.

Şekspirin şöhrəti artdıqca həm tamaşaçıların, həm də teatr mütəxəssislərinin, alimlərinin nəzərində istedadlı bir dramaturq kimi tanınır. Şekspirin rəqibləri təhsildə, elmdə ondan yüksəkdə dursalar da, dramaturq kimi ondan çox-çox zəif idilər. Marlo, Qrin, Ben Conson və başqa yazıçıların əsərlərində köhnə dövr insanların düşüncəsi, əxlaqı əks olunurdusa, Şekspir əsərlərinin mövzunu müxtəlif dövrlərdən, müxtəlif ölkələrdən götürdüynə bax-

mayaraq, müasir ingilis həyatını, doğma xalqını təsvir edirdi. Buna görə də hamı, hətta rəqibləri belə onu istedadlı dramaturq kimi tanıyırdılar.

Şekspir 1612-ci ildə Stratforda qayıdır və ömrünün axırına qədər burada yaşayır. O, 1616-cı il aprel ayının 23-də (anadan olduğu gündə) 52 yaşında vəfat etmiş və burada da dəfn olunmuşdur.

Şekspirin ədəbi irsi iki poema, 154 sonet və 37 pyesdən ibarətdir.

İllər keçdikcə əsərlərindəki hadisələrin ümumbəşəri olması, insan xarakterlərinin yetkinliyi, həyat hadisələrinin dərinliyinə vara bilmək bacarığı tədqiqatçılarda Şekspir şəxsiyyətinə dərin maraq oyatdı. Ədibin həyatı haqqında məlumatların azlığı və bəzən qeyri-dəqiqliyi, onun Stratfordda doğulması, sadə ailədən olması, universitet təhsili görmədiyi halda, məşhur əsərlər yazması şübhə oyatmağa başlamışdı. Bəziləri belə bir fikir irəli sürüdürlər ki, o zaman kübar ailədən çıxan, saray tərbiyəsi görən, universitet təhsilli adamlar üçün dram əsəri yazmaq əskiklik sayılırmış. Guya, kübarlar öz əsərlərini anonim şəkildə teatra təqdim edir, aktyorlar üçün rolları köçürməklə məşğul olan Şekspir isə bu əsərləri öz adına çıxırmış. Bir də deyirlər ki, guya, bu dram əsərlərini köçürən eyni adam olmamışdır. Çünki bu əsərlərdə “Şekspir” sözü müxtəlif şəkildə yazılmışdır. Bu fikir düz ola bilməz. O zaman Şekspirlə eyni vaxtda yaşamış Kristofor Marlonun adının yazılışına da ingiliscədə on bir şəkildə rast gəlmək olur.

İngiltərədə Şekspirin həyatı, kimliyi, ailəsi və yaradıcılığı ilə əvvəl maraqlananlar olmuşsa da, onun bioqrafiyasını ilk dəfə Nikolas Rou yazmışdır. 1709-cu ildə o, Şekspirin altıildlik əsərlərini hazırlamış və bioqrafiyası ilə birlikdə çap etdirmişdir. N.Rou, əvvəlki uydurmалardan və rəvayətlərdən fərqli olaraq, daha dəqiq məlumatlara istinad edir. Onun xahişi ilə aktyor Betterton Stratforda gedir və Şekspir haqqında daha ətraflı məlumat toplayır. Rounun yazdığı oçerk əvvəlki yazılara nisbətən daha dəqiq faktlarla zəngin idi. Rounun yazdığına görə, Şekspir, Tomas Lyusun Stratford yaxınlığında olan meşəsində maral ovladığı üçün torpaq sahibi onu cəzalandırmışdır. Şekspir bu cənaba bir həcv yazmış və buna görə də ser Tomas Lyus tərəfindən daim təqib olunduğundan Londona qaçmışdır. Lakin Şekspirin Tomas Lyusun meşəsində maral ovladığı haqqında rəvayət, ona yazdığı həcv sonradan Şekspir tədqiqatçıları tərəfindən bir-birinə zidd fikirlər kimi rədd edilir.

XVIII əsrin sonunda şekspirşünaslığın təməlini qoymuş bir alim kimi tanınan E.Melon (1741–1812) Şekspirin həyatına aid olan faktları uydurmaldan təmizlədi.

Şekspirin Londona gəldikdən sonra teatr tamaşasına baxmağa gələnlərin atlarını saxlaması haqqında rəvayət çox geniş yayılmışdı. Melon isə bu rəvayətə əsla inanmır. Melona görə, Şekspir hələ Stratfordda ikən oraya gələn teatr truppalarından biri ilə yaxın olmuş və buna görə də Londonda dərhal özünə iş tapa bilmişdir. Bəzi bioqraflar Şekspirin atasının savadsız olduğunu söyləyir və qeyd edirlər ki, o, sənədlərə imza əvəzinə “Con Şekspir” kimi cızıq çəkmiş. Başqa bir tədqiqatçı – Smart bu fikri yalana çıxarıb qeyd edir ki, belə olsaydı, bu adama şəhər bələdiyyəsində iki dəfə xəzinədar vəzifəsi tapşırılmazdı.

XIX əsrin əvvəlindən başlayaraq Şekspir haqqında olan əfsanələrin təhlili məsələsinə son qoyuldu. Şekspirin bioqrafiyasını yazanlar onun həyatının bəzi faktlarını şərti olaraq qəbul etdilər. Şekspir haqqındakı məlumatların bəzilərinə şübhə edənlər olsa da, onların qəbul edilməsini lazım bildilər. Sonralar Şekspirin ailə həyatı haqqında da bəzi yeni məlumatlar üzə çıxmışdır. Onun “qarabəniz xanıma” məhəbbəti faktı tam aydınlaşdırılmamışdır. Müəyyən edilmişdir ki, onun ictimai vəziyyəti kifayət qədər yüksək olmuşdur. Yaxın tanışları içərisində təkcə qrafların deyil, hətta kraliça Yelizavetanın adını çəkənlər də var.

XIX əsrdə Şekspiri romantik bir şəxsiyyət kimi öyrənənlərlə yanaşı, elmi şekspirşünaslığın da təməli qoyulur. Almaniyada və Fransada bir neçə ədəbi məktəb Şekspirin həyat və fəaliyyəti ilə məşğul olmağa başlayır. İngiltərədə C.O.Holivel-Fillipe, S.Li ədib haqqında irihəcmli əsərlər yazdılar. Rusiyada N.Storojenko onun əsərlərini tədqiq etdi. V.Çuyko və V.İvanov dramaturqun bioqrafiyasını yazıb nəşr etdirdilər.

XVII–XVIII əsrlərdə Şekspirin həyatı haqqında yazanların heç biri onun adı ilə bağlı əsərlərin stratfordlu Uilyam Şekspirə aid olduğuna şübhə etmirdi. Birdən–birə XIX əsrdə Şekspirin şəxsiyyətinə şübhə oyandı. Bu fikri ara–sıra indi də təkrar edənlər var. Şekspirin şəxsiyyətinə şübhə edən ilk tədqiqatçı Amerika alimi Deliya Bekondur. O, “Şekspir pyeslərinin fəlsəfəsinin açılması” əsərində bu pyeslərin filosof və dövlət xadimi Frensis Bekon tərəfindən yazıldığını sübut etməyə çalışdı. Deliya Bekonun fərziyyəsinə N.Qotorn,

T.Karleyl kimi alimlər də tərəfdar çıxdılar. Getdikcə Bekon nəzəriyyəsinin tərəfdarlarının sayı artdı. Bəziləri hətta inandıрмаğa çalışdılar ki, F.Bekon təkcə Şekspire aid edilən əsərlərin deyil, hətta K.Marlo və B.Consonun da əsərlərinin müəllifidir. “Bəs nə üçün Bekon öz əsərlərini başqalarına verirdi?” sualını belə cavablandırtdılar ki, guya, F.Bekon rütbəli bir adam kimi adını hörmətdən salmaq istəmirdi. Halbuki Bekon vəzifədən kənar edildikdən, cəmiyyətdə nüfuzdan düşdükdən sonra bircə əsər də yazmamışdır. Bekon haqqında olan bu uydurma 1810-cu ilə kimi davam etdi. Bəzən Şekspirin əsərlərini daha böyük rütbəli adamlara aid edənlər də tapıldı. Yeni nəzəriyyəçilər indi bu əsərlərin müəllifinin qraf Derbi, qraf Retlend, qraf Oksford və nəhayət, kraliça Yelizaveta olduğunu sübuta yetirməyə çalışdılar.

“Şekspir-Retlend” nəzəriyyəsinə bir zaman rus alimləri də müdafiə edirdilər. 1924-cü ildə F.Şipulinski, 1926-cı ildə V.Friçe, 1931-ci ildə P.Koqan yazılarında bu nəzəriyyəni əsas götürürdülər. Vulqar sosioloqlar o fikirdə idilər ki, Şekspirin adı ilə tanınan əsərlərdə zadəganların həyat mövqeyi tərənnüm edilir, buna görə də bu əsərləri sadə bir ailədən çıxmış adam deyil, məhz zadəgan yaza bilərdi. Belə bir fikir də söyləyirdilər ki, guya, K.Marlo öldürülməmiş, Avropa ölkələrində yaşayıb pyeslər yazmış. Aktyor Şekspirin müəllifliyinə şübhə edənlərin də əksəriyyəti o dövrün xüsusiyyətlərini bilməyən jurnalistlər, hüquqşünaslar, istefaya çıxmış siyasət-pərəstlər idi. Qeyd etmək lazımdır ki, Şekspiri danmaq istəyənlər çoxaldıqca onun dövrü, yaradıcılığı daha dərindən öyrənilmiş, bu da Şekspir yaradıcılığının çoxcəhətliliyini, şəxsiyyətini dəqiq öyrənməyə kömək etmişdir.

A.Smironov, M.Morozov, A.Anikst, M. və D.Urnovlar kimi bir çox görkəmli rus alimləri, Azərbaycanda isə M.Rəfili, Ə.Sultanlı, C.Cəfərov, Ə.Ağayev kimi mahir tədqiqatçılar Şekspirin yaradıcılığı haqqında maraqlı və orijinal fikirlər söyləmişlər.

Tədqiqatçılar Şekspir yaradıcılığını, əsasən, üç dövrə bölürlər. Yaradıcılığının birinci dövründə (1591-1601) o, “Venera və Adonis”, “Lukresiya” poemalarını, sonetlərini, “VIII Henri” pyesindən başqa, bütün tarixi dramlarını, “Tit Andronik”, “Romeo və Cülyetta”, “Yuli Sezar” faciələrini, bu dövr üçün səciyyəvi olan şən və nikbin “Səhvələr komediyası”, “Şiltaq qızın yumşalması”, “İki veronalı əsilzadə”, “Məhəbbətin əbəs söyi”, “Yay gecəsində yuxu”,

“Venesiya taciri”, “Vindzor cici-bacıları”, “Heç nədən hay-küy”, “Necə istəsəniz”, “On ikinci gecə və yaxud istədiyiniz kimi” komediyalarını yazmışdır.

Yaradıcılığının ikinci dövründə (1601-1608) Şekspir tragik münaqişələrdən və qəhrəmanlardan bəhs edən faciələr yazmışdır: “Hamlet”, “Otello”, “Kral Lir”, “Maqbet”, “Antoni və Kleopatra”, “Karolian”, “Afinalı Timon”. Bu dövrdə yazılan komediyalar birinci dövrdəkilərdən fərqlənir. Burada artıq əvvəlki komediyalarda olan şən əhval, nikbinlik hiss olunmur. Əksinə, onlarda bir qədər tragik ünsürlər gözə çarpır: “Troil və Kressida”, “Tədbirə qarşı tədbir”, “Xeyrlə qurtaran hər iş yaxşı olar” və “Perikl”.

Üçüncü dövrdə “Simbelin”, “Qış nağalı” və “Fırtına” tragikomediyaları (1608-1612) yazılmışdır. Bu əsərlərdə fantaziya və alleqorizm özünü büruzə verir.

Şekspirin sonetləri İngiltərədə İntibah dövrü poeziyasının ən yüksək zirvəsini və dünya poeziyası tarixində dönüş mərhələsini təşkil edir. Bir şair kimi, Şekspirin lirik dühası sonetlərdə özünü daha aydın göstərir. Onun sonetlərində məhəbbət və dostluq, vəfa və xəyanət, səmimilik və riyakarlıq kimi mövzular əksini tapır. Şekspir sonetlərində təsvir olunan gözəl realdır, təbiidir; yalan təşbeh şairin poetikasına yaddır. Şekspir öz sonetlərində göstərir ki, həyatsevərlik, dostluq və sevgi insanın təbiətindən doğan keyfiyyətdir, məhvedici zaman onu poza bilməz. İnsan zamana öz qabiliyyəti, bacarığı ilə qalib gəlir. Gözəllik heç zaman ölmür.

Yaradıcılığının birinci dövründə yazdığı “Romeo və Cülyetta” əsərində Şekspir İntibah adamının feodal qayda-qanunlarına qarşı mübarizəsini təsvir edir: Kapuletti və Montekki ailələri arasındakı düşmənçilik hələ qədimdən mövcuddur. İki düşmən ailəyə mənsub olan gənclər bir-birinə vurulur, sonradan isə hansı ailəyə mənsub olduqları aşkara çıxır. Lakin Romeo və Cülyettanı bir-birinə bağlayan ülvə məhəbbət orta əsrlərin adət-ənənələrinin ətalətini qıra bilmir. Onlar uzun illərdən bəri davam edən və artıq qocaları cana gətirmiş iki ailə arasındakı düşmənçiliyi dəf edə bilmirlər. Romeo təbiətə azad şəxsiyyətdir. O, öz dostları ilə birlikdə olanda həyatsevərdir. Merkusio onun ən yaxın dostudur. Cülyettaya qarşı məhəbbəti Romeonu daha da cəsarətli edir. Öz məhəbbəti üçün Romeo mübarizdir, fəaldır və qətiyyətlidir. Cülyettanın ölümünü o, mərdliklə qarşılayır, Cülyettasız onun üçün həyat yoxdur. Cülyettanın

paklığı, sədaqəti onun məhəbbəti ilə aşkar olur. Romeonun ölümündən sonra onun gözündə həyat mənasız olur və o, mərdliklə ölümü seçir. Cülyetta ən gözəl və pak bir qadın obrazı kimi təsvir olunmuşdur. O, təkcə ailə ənənələrinə qarşı deyil, bütün feodal qayda-qanunlarına qarşı üsyan edir. O, şəhərdən sürgün edilmiş Romeo ilə bir daha görüşə bilməyəcəyini ağlına belə gətirmir. Lakin o, əmioğlusunu öldürmüş, ailəsinin qan düşməni Romeodan heç zaman əl çəkməyəcəyinə əmindir. Atasının gənc zadəgan və varlı Parisə ərə getmək təklifini rədd etdikdən sonra Cülyettanın ən yaxın sirdaşı olan dayəsi, Romeo ilə məhəbbətin baş tutmayacağı fikrini təlqin edəndə Cülyetta ona da nifrət edir, onu lənətləyir:

Ey qoca ifritə! O! Mənfur iblis!
Əhdin sınmasını belə istəmək,
Ya da eyni dillə eyni adamı
Yüz yol tərif edib, belə pisləmək
Ən müdhiş, ən qorxunc günah deyilmi?
Get, get, məsləhətçim, get, bundan sonra
Bizim aramızda bir uçurum var.
Rahibin yanına gedirəm indi.
Əgər tapılmasa bu dərddə dərman,
Ölməyə cürətim çatar o zaman.

(Tərcümə S.Mustafanıdır)

Bu faciədə Lorenzio dini fanatizmdən uzaq, humanist bir alim kimi verilmişdir. Rahib olmasına baxmayaraq, o, yeni əhvali-ruhiyyəni düzgün qiymətləndirə bilir. Lorenzio Romeo və Cülyettanı fəlakətdən qurtaracağına inanır, onların gizli kəbinlərini kəsir, onlara hər cür kömək edir.

Əsərdə Merkusio ən parlaq, xeyirxah və sadıq dost kimi təsvir edilmişdir. Romeo və Cülyetta köhnə dünya ilə mübarizədə məğlub olur. Lakin bu məğlubiyyət köhnə düşmənləri barışdırır. İnsanın təbii arzu və istəkləri, səmimi hisslər, pak məhəbbət feodal adət və ənənələrinə, feodal əxlaqı prinsiplərinə qalib gəlir. Nahaq deyildir ki, bəzi tədqiqatçılar “Romeo və Cülyetta” dramını nikbin faciə hesab etmişlər.

Şekspir komediyaları komik xarakterlərlə, komik hadisələrlə bir-birini tamamlayır. “Səhvlər komediyası”nda Şekspir insanı öz səadəti uğrunda çarpışmağa çağırır. Öz arvadını və oğlunu itirmiş qoca Ekon rahatlıq tapa bilmir, daim öz axtarışlarını davam etdirir, təsadüfən olsa da, məqsədinə nail olur. Əkiz qardaşlar xarakterləri etibarilə bir-birindən fərqlənirlər. Sirakuzalı Antifol təbiətçə çılığındır, hər şeydən küsəndir. Efesli Antifol isə işgüzdür, ayıqdır, özünü təmkinli aparır. Şekspirin bütün komediyaları kimi, bu komediya da nikbin sonluqla bitir.

“İki veronalı əsilzadə” komediyasının süjetini Şekspir Montaymanın ispanca yazılmış, sonralar ingiliscəyə çevrilmiş əsərindən götürmüşdür. Komediya müxtəlif ziddiyyətlərin toqquşması üzərində qurulmuşdur. Əsərdə dostluq xudpəsəndlik və ehtirasla üz-üzə gəlir, nəticədə qalib çıxır. Dramaturq üçün son dərəcə yaxın olan dostluq ideyası sonralar onun digər əsərlərində, xüsusilə “Hamlet” faciəsində öz yüksək bədii həllini tapmışdır. Yenilməz dostluq ideyası iki gəncin – Valentin və Proteyin simasında təcəssüm olunmuşdur. Protey xudpəsənddir, bu da onu xəyanətə və yalançılığa sövq edir. Valentin nəcib təbiətlidir, fədakardır, onu əhatə edən adamların saxtakarlığına dözmür. O, meşəyə gedir, ətrafına qaçaqları toplayır, onlara başçılıq edir. Əsl xalq qəhrəmanı kimi kimsəsizlərə, yoxsullara, kasıblara, qadınlara kömək edir. Əsərdə Culya Proteyin məhəbbətinə sadıq, fədakar bir qız kimi təsvir olunur. Bu komediyada təlxək Louns obrazı daha qabarıqdır.

“Venesiya taciri” pyesinin süjetini Şekspir XIV əsr İtaliya xronikalarından götürmüşdür. Bu əsərdəki əsas obrazlardan biri olan Şeylokun simasında Şekspir millətçiliyi, guya, yəhudilərə əzəldən məxsus olan yamanlıq ideyasını pisləyir, lakin eyni zamanda bu obraz vasitəsilə yaranmaqda olan burjuazianın mənfur keyfiyyətlərini dünya ədəbiyyatında misli görünməmiş bir uzaqgörənliklə ifşa edir. Əsərin sonunda humanizm ideyaları qalib gəlir.

Yaradıcılığının ikinci dövründə Şekspir başlıca olaraq faciə əsərləri yazır. Şekspir faciələri İntibahın son dövrünə təsadüf edir. Bu dövr mütləqiyyətin qələbəsi, dini mövqeyin möhkəmlənməsi, əmək bölgüsünün yaranması ilə səciyyələnir. İndi burjua münasibətləri İntibah nümayəndələrinin əsas tənqid hədəfinə çevrilir. Humanist idealla gerçəklik arasında olan uçurum onların əsərlərinin əsas mövzusu olur. Şekspir bu dövrdə cəmiyyətin pozğunluğunu,

insanların korlandığını, gözəlliyin, paklığın qiymətləndirilmədiyini görür və bunları öz əsərlərində əks etdirir.

Dövrün humanistlərini düşündürən ictimai-siyasi və fəlsəfi məsələlər Şekspirin “Hamlet” faciəsində özünün daha parlaq inikasını tapmışdır. Bu əsərin süjeti o zaman geniş yayılmış və haqqında müxtəlif əsərlər yazılmış Hamlet əhvalatından götürülmüşdür. “Hamlet” əsəri haqqında ilk dəfə XIII əsrdə Sakson Qrammatik “Danimarka tarixi” kitabında məlumat verir. Sonradan bu əsər 1608-ci ildə ingilis dilinə tərcümə edilir, Londonda Tomas Kidin “Hamlet” faciəsi tamaşaya qoyulur. Lakin bu əsərlər bizə gəlib çatmamışdır.

“Hamlet” haqqında yüzlərlə tədqiqat işi yazılmışdır. Müəlliflər, əsasən, əsərin qəhrəmanı Hamlet obrazını təhlil etməyə cəhd göstərmiş, Hamlet haqqında bir-birinə zidd, müxtəlif fikirlər söyləmişlər. İlk dəfə Hamlet haqqında yanlış fikir söyləyən böyük alman şairi Gete olmuşdur. “Vilhelm Mayster” əsərində Gete deyir ki, Hamlet incə çiçəklər üçün olan, amma içərisində pəlid ağacı əkilmiş bir güldana bənzər. Bu ağac böyüyür, kök atır və bu güldanı sındırır. Əsərin əsas ideyasını Hamletin düşüncələri ilə iradəsi arasında olan ziddiyyətdə axtaranlar da vardır. Böyük rus ədibi İ.S.Turgenev 1860-cı ildə yazdığı “Hamlet və Don Kixot” adlı məqaləsində qeyd edir ki, Hamlet xudbindir, hər şeyə şübhə ilə yanaşır. Don Kixot isə, Turgenevə görə, işgüzdür, özünün haqlı olduğuna inanır və öz məqsədi uğrunda çarpışır. Turgenev belə hesab edir ki, Hamlet düşünən insandır, lakin fəaliyyətsizdir. Don Kixot iradəlidir, lakin ağıl sahibi deyil, əgər Hamlet kütlə üçün xeyirsizdirsə, Don Kixot xalqı fəaliyyətə çağırır. Lakin Turgenev onu da qeyd edir ki, Hamlet də, Don Kixot kimi, şər qüvvələrə qarşı barışmazdır. Rusiyada “Hamlet” əsərinin elmi təhlilini A.A.Anikst, A.A.Smirnov, S.M.Samarin, İ.Y.Bersman, L.S.Pinski və başqaları vermişlər.

Həqiqətdə Hamlet xeyirxah təbiətlidir, şair və filosofdur, möhkəm iradəlidir. O, cəmiyyətdə olan bütün haqsızlıqları, qanunların ikiüzlülüyünü, məhkəmələrin süründürmələrini, zəhmətkeşlərin göstərdikləri xidmət əvəzində təhqir olunduqlarını, pak və təmiz məhəbbətin qiymətləndirilmədiyini görür. Dünyanın bəzəyi, yaranmışların tacı olan insanın nə qədər alçaldıldığını, çürük ota çevrildiyini, riyakar olduğunu görür. Hamlet dünyanı həbsxanaya, Danimarkanı isə onun ən iyrenc bir guşəsinə bənzədir. Lakin Hamletin

faciəsi ondadır ki, bütün bu yaramazlıqlara qarşı mübarizə etmək istəsə də, bacarmır. O, elə zənn edir ki, vicdanlı və azad düşüncəli adam özünü məhv etməklə haqlı olduğunu sübuta yetirə bilər. Hamlet Elsinor sarayında baş verən hadisələri düzgün başa düşür. Hamletin fikri, düşüncəsi Klavdinin müstəbidliyinə qarşı qoyulmuşdur.

“Hamlet” faciəsi həyatı dərk etmə, anlama faciəsidir. Hamleti Elsinorda baş vermiş hadisə – atasının öldürülməsi, anasının tezliklə əmisinə erə getməsi o qədər də düşündürmür. Onun fikrinin mayası dünyada baş alıb gedən ədalətsizlik, haqsızlıqdır. O, Layertdən fərqli olaraq, humanistdir. Hamlet atasının intiqamını almaqda ləngiyirsə, bu, onun acizliyinə dəlalət etmir. Faciənin başqa personajları Ofelya, Layert, Fortinbransın da taleyi Hamletinkini xatırladır, onların da ataları öldürülüb. Bu da cəmiyyətin özünü səciyyələndirir.

“Otello” faciəsi Cerald Çintionun “Venesiya mavri” novellasının motivləri əsasında yazılmışdır. Əsərdə Otellonun məhəbbəti, Dezdemonanın və Otellonun faciəvi ölümü ictimai zəmində verilmişdir. Otello böyük şəxsiyyətdir, öz qəhrəmanlığı nəticəsində cəmiyyətdə ən yüksək rütbəyə gəlib çatmış, general olmuşdur. Həyatın ən ağır əzab və işgəncələrinə dözmüş Otello öz insanlıq ləyaqətini, nəcibliyini qoruyub saxlaya bilmişdir. Xeyrixah mavr ağıllıdır, vicdanlıdır, fəaldır. İntibah dövrü adamının bütün gözəl xüsusiyyətləri Otellonun şəxsiyyətində cəmləşmişdir. Venesiya senatorunun qızı Dezdemonanı Otellonu məhz bu xüsusiyyətlərinə görə sevir, onun ləyaqətini qiymətləndirə bilər. Dezdemonanı Otellonun izdivacı gözəl hisslər, təmiz məhəbbət üzərində qurulmuşdur. Dezdemonanı Otelloya erə getməklə təkcə öz ailəsinə qarşı çıxmır, o, cəmiyyətin bütün qanunlarına qarşı üsyan edir.

Dezdemonanı Şekspirin qadın obrazları içərisində ən parlaq surətdir. O, cəsarətli olduğu kimi, incə, zərif, sadıq, itaətkar qadındır. Otello təbiətə qısqanc deyil. Onda yaranan bu hissin səbəbi Dezdemonaya – insana olan inamın qırılmasıdır, aldandığını zənn etməsidir. Otello Dezdemonanı dərin məhəbbətlə, kövrək bir hisslə sevir, hətta onu öldürmək istədiyi anda belə düşünür ki, ədalət naminə bunu etməlidir. Otello Yaqonun hiyləsinin qurbanı olur. Yaqo yüksək rütbəyə çatmaq istəyir, Otelloya həsəd aparır, onun əli ilə Dezdemonanı öldürtdürür. O, nəyin bahasına olursa-olsun, başqalarından üstün olmağa çalışır. Yaqo ağıllı, çevik, qabiliyyətlidir,

lakin onun bütün bu xüsusiyyətləri çirkin əməllərini həyata keçirmək işinə yönəldilmişdir.

“Kral Lir” faciəsinin mövzusunun Şekspir Hollinşedin xronikalarından götürmüşdür. Bu rəvayətdə Lir və Kordeliya uzun keşmə-keşlərdən sonra qalib gəlir və mükafatlandırılır, sərbəst həyat sürür, varlı yaşayan cəmiyyətə qovuşurlar. Şekspirin əsərinin qəhrəmanları isə onları əhatə edən cəmiyyətdən daha yüksəkdə durur, onun mənəvi-əxlaqi dəyərini, ideallarını rədd edirlər. Şekspir bu süjetə təlxək obrazını da əlavə etmişdir. Bu əsərdə biz iki Lir görürük. Nə qədər ki Lir taxt-tac sahibidir, o, zülmkardır, sərtidir, qəzəblidir, feodal əxlaq normalarından çıxış edir. O, qızlarını məcbur edir ki, yalan desinlər, onu tərifləsinlər. Qızlar da ataları kimi zalımdırlar. Lakin bu sərtliyə xəsislik də, hiylə də əlavə olunmuşdur. Atalarında isə bu keyfiyyət yoxdur.

Kordeliya, bir humanist kimi, yeni dövrün adamıdır. Kordeliya atasının qəzəbinə düşər olub, varislik hüququndan məhrum olacağına gözünün qabağına gətirsə də, yalan danışa bilmir, atasını yalnız bir övlad məhəbbəti ilə sevdiyini bəyan edir. Lakin əsl hiss elə məsum qadının qəlbində imiş. Atasını ondan üz döndərsə də, onu hər şeydən məhrum etsə də, o yenə atasını dərin, incə bir məhəbbətlə sevməkdə davam edir. Kordeliya özünün, saxtakar, ikiüzlü bacılarından fərqli olaraq, səmimidir, doğru söz deməkdən çəkinmir. O, öz atasını, həqiqətən, sevir, hətta atasının ona qəzəblənməsindən əsla incimir və Lirin ən ağır günündə qolundan tutur.

İkinci Lir əsl insandır! Əsərin axırında çətinliyə düşdükdə, təhqir olunduqda, xalqın acınacaqlı vəziyyətini gördükdə, onda bu vaxta kimi gizli qalmış yüksək insani keyfiyyətlər baş qaldırır. O, öz həyat yolunu gözü önündən keçirir, həyatı, cəmiyyəti dərk edir. Bu əsərdə Şekspir müxtəlif ictimai qrupların bir-birindən fərqləndiyini göstərir. Əsərdə köhnə cəngavərlik şərəfini qoruyanlar – Lir, Qloster, Kent, Albani və burjuva mənəviyyatını təmsil edənlər – Qonerilya, Reqana, Edmund, Kornuol təsvir edilmişdir. Bu iki dünyanın nümayəndələri arasında qızgın mübarizə gedir. Şekspir göstərir ki, Lirin gücü, qüdrəti onun kral titulunda deyil, dövlət, torpaq sahibi olmasındadır. Təkcə kral titulu ilə kifayətlənib, öz torpaqlarını qızları arasında bölüşdürdükdən sonra onun gücü azalır. Malikanələri, torpaqları əlindən çıxmış kral dilənçi halına düşür. Ancaq Kent, qızı Kordeliya və təlxək axıra kimi Lirə sadıq qalırlar.

Faciədə təlxəyin xüsusi rolu var. O, öz acı sözləri və atmacaları ilə insanlar arasında olan münasibətlərin mahiyyətini açıb göstərir. Qlosterin taleyi Lirin taleyindən daha dəhşətlidir. Qeyri-qanuni doğulmuş oğlu Edmund atasına qarşı çıxır, qardaşı Edqarı və atasını sürgün edir. Əsərin sonunda xeyir qüvvələr şər qüvvələrə qalib gəlir.

“Maqbet” faciəsi R.Hollinşedin “İngiltərə, Şotlandiya və İrlandiya xronikaları” əsəri əsasında yazılmışdır. Maqbeti qatil və zalım edən cəmiyyətdə insanlar arasında mövcud olan ziddiyyətlərdir. Maqbet özünün gücünə, qabiliyyətinə və bacarığına inanır. Lakin o, eyni zamanda əmindir ki, bütün bu üstünlüklərinə baxmayaraq, özünə layiq mənəbə çatmamışdır, odur ki, məqsədinə yetmək üçün cinayət əl atır, qan axıdır. Əsərin əvvəlində Maqbet tamaşaçılara Şotlandiyanın düşmənlərinə qalib gəlmiş, cəsur və xoştəbiətli sərkərdə kimi təqdim edilir. O, qəhrəmanlığına görə şöhrət qazanmışdır. Maqbetin hərəkətlərində daim xeyirlə şər bir-birini əvəz edir. Cadugər bacıların söylədikləri onun qara fikirlərinə təkan verir. Elə bil ki, cadugərlər Maqbetin özünün arzularıdır – dil açıb danışirlər. Maqbetin cinayətləri öz iradəsinin bəhrəsidir, fəvqəladə bir qüvvənin təsiri deyil. Maqbet heç bir çətinlikdən qorxmur, onu lərzəyə gətirən yeganə şey öz vicdanıdır. Dunkanı öldürdükdən sonra daim əzab çəkir. Ledi Maqbet öz ərinə dahi hesab edir. O istəyir ki, əri Şotlandiyanın kralı olsun. Maqbet mənəvi sarsıntılar keçirərkən arvadı daim ona arxa olur. Ledi Maqbetin fikrincə, insan əllərinin qanını yuyan kimi, cinayət yaddan çıxacaq. Lakin bu mümkün olmur. Maqbetin ölümündən sonra o da özünü öldürür.

Şekspir yaradıcılığının üçüncü dövründə yazılmış əsərlərdə fantastika və reallıq birləşir, folklor motivləri, utopik hadisələr təbiət mənzərələri fonunda verilir. Bu dövrdə yazılmış “Perikl”, “Simbelin”, “Qış nağılı”, “Fırtına” yeni estetik keyfiyyətli əsərlərdir. Bu əsərlərdə tragik komediya, pastoral, dram və alleqoriya janrlarından istifadə edilmişdir. Şekspirin ədalətli cəmiyyət görmək arzusu “Fırtına” əsərində fantastik bir süjetlə verilmişdir. Gəmi qəzasından sonra bir adaya düşmüş Qonzalo burada hər şeyi yeni əsaslar üzrə qurmaq istəyir. O, məhkəmə və məmur rütbələrini ləğv etmək, yoxsulluğu və zənginliyi aradan qaldırmaq niyyətinədir. Lakin Qonzalo ağılaşmaz fikirlər də söyləyir. O, ticarəti, elmi və əməyi də aradan qaldırmaq istəyir, insanlara ancaq təbiətin verdiyi nemətlərlə yaşamağı təklif edir. On iki il əvvəl Milanda

şöhrətpərəst Antonio qanuni hersoq olan qardaşı Prosperonu ölkədən sürgün edir, hakimiyyəti ələ alır. Prospero öz qızı Miranda ilə əcinnələr yaşayan bir adaya düşür. Lakin burada da şər qüvvələr hakimdir. Əcinnələrin başçısı Kaliban Mirandanın ləyaqətinə toxunmaq istəyir. Cadugərliyin bütün sirlərini bilən Prospero Kalibana üstün gəlir. Prospero adada hər şeyə qadirdir, dağlar, bulaqlar, göllər, meşələr ona tabedir. Nə istəsə, edə bilər. Lakin, o yenə İtaliyaya qayıtmaq, qızgın həyat tərzini cəmiyyətdə yaşamaq, şər qüvvələrə qarşı vuruşmaq istəyir. Əsərdə xeyirlə şərin mübarizəsi alim-humanist Prospero ilə eybəcər Kaliban kimi obrazların simasında verilmişdir. “Fırtına” əsərində Şekspir insanlığa, gözəl gələcəyə inam, bəşər övladının gözəlliyi qarşısında heyranlığı tərənnüm edir.

Şekspir faciələrində onun qəhrəmanları həlak olsalar da, ən yüksək ideallar, mənəvi keyfiyyətlər sarsıntıya uğrasa da, bu əsərlərdə ümitsizlik yoxdur. Şekspir öz faciələrində humanist ideallar haqqında təsəvvürü daha da genişləndirir.

Şekspir əsərlərinin Azərbaycan dilinə tərcümə edilməsinin xüsusi əhəmiyyəti olmuşdur. Şekspiri tərcümə etməyə cəhd göstərmiş ədiblər Şekspir fikrinin, onun zəngin dilinin və ifadələrinin dilimizdə səslənməsi yollarını tapmaqla tərcümə sənətimizin inkişafında böyük xidmət göstərmişlər. Şekspirin yüksək bədii səviyyədə, məharətlə tərcümə edilən əsərlərinin Azərbaycan teatrlarında tamaşaya qoyulması səhnə sənətimizin inkişafında müəyyən rol oynamış, rejissor və aktyorlarımızın bir qismi Şekspirin əsərləri ilə öz böyük istedadını nümayiş etdirə bilmiş, bir çox ədiblərimiz məhz Şekspir əsərlərini doğma dilimizə çevirməklə öz rəngarəng tərcüməçi istedadını üzə çıxarmışdır. Şekspir əsərlərinin tərcüməsi ilə hələ XIX əsrdən başlayaraq bir çox ədiblərimiz və tərcüməçilərimiz məşğul olmuşlar. H.Vəzirov (“Otello”), H.Səbri (“Otello”, “Kral Lir”), İ.Xəlil (“Maqbet”), S.Rəhman (“Romeo və Cülyetta”), Əziz Şərif (“Otello”), C.Cabbarlı (“Hamlet”, “Otello”), Əhməd Cavad (“Otello”, “Romeo və Cülyetta”), Abdulla Şaiq (“Maqbet”), B.Nəzərli (“Maqbet”), M.İbrahimov (“Kral Lir”, “On ikinci gecə”), Ə.Səbri (“Şiltaq qızın yumşalması”), T.Əyyubov (“Hamlet”, “İki veronalı əsilzadə”, “Qış nağılı”, “Sonetlər”), Hidayət (“Xeyirlə qurtaran iş yaxşı olar”), Anar (“Fırtına”), İ.İsmayilzadə (“Səhvlər komediyası”), S.Mustafa (“Sonetlər”, “Romeo və

Cülyetta”, “Otello”, “Hamlet”, “Kral Lir”, “Maqbet”) Şekspir əsərlərini tərcümə etmişlər. Şekspirin əsərləri respublikamızda müntəzəm olaraq dövrü mətbuatda, jurnallarda və kitab şəklində işıq üzü görmüşdür. Son dəfə toplu halda 1962-ci ildə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı tərəfindən, 1980-ci ildə “Yazıçı” nəşriyyatı tərəfindən Şekspirin bir sıra əsərlərinin tərcümələri nəşr edilmişdir.

Şekspir əsərlərinin hazırkı nəşrinə daxil edilən faciələr (“Romeo və Cülyetta”, “Hamlet”, “Otello”, “Kral Lir”, “Maqbet” dramları) Sabir Mustafanın tərcüməsində verilir.

İsmixan Rəhimov

Uilyam Şekspir

DÜNYA ƏDƏBİYYATI KLASSİKLƏRİ

ROMEO
və
CÜLYETTA

Uilyam Şekspir

DÜNYA ƏDƏBİYYATI KLASSİKLƏRİ

Romeo və Cülyetta

İ Ş T İ R A K E D Ə N L Ə R :

Eskal	– Verona hersoqu
Paris	– gənc zadəgan, hersoqun qohumu
Montekki } Kapuletti }	– iki düşmən ailənin başçıları
Kapulettinin əmisi	
Romeo	– Montekkinin oğlu
Merkusio	– Hersoqun qohumu, Romeonun dostu
Benvolio	– Montekkinin qardaşı oğlu, Romeonun dostu
Tibalt	– ledi Kapulettinin qardaşı oğlu
Lorenzo } Covanni }	– Fransiskan rahibləri
Baltazar	– Romeonun nöqəri
Samson } Qreqori }	– Kapulettinin nöqərləri
Piter	– Cülyettanın dayəsinin nöqəri
Abram	– Montekkinin nöqəri
Əczacı	
Üç çalğıçı	
Merkusionun və Parisin nöqərləri	
Ledi Montekki	– Montekkinin arvadı
Ledi Kapuletti	– Kapulettinin arvadı
Cülyetta	– Kapulettinin qızı
Cülyettanın dayəsi	
Verona şəhər əhli, hər iki ailənin qohumları, kişilər və qadınlar, maska taxmış adamlar, keşikçilər və xidmətçilər.	
Xor.	

Hadisələr Verona və Mantuyada cərəyan edir.

PROLOQ

Xor gəlir.

Xor.

Veronada iki nəcib ailə
Köhnə ədavətlə alışdı-yandı.
Paxıllıq təzədən döndü gur selə,
Əllər qana batdı, qana bulandı.
Düşmən nəsillərdə cüt-qoşa ulduz
Verdi ürəyini saf məhəbbətə.
Onların taleyi dönük, uğursuz,
Hələkə son qoydu bu ədavətə.
Nakam aşıqlərin müdhiş ölümü,
Bədbəxt ataları titrədən fəsad,
Ağır peşmançılıq, bəxtin zülmü
Alar vaxtınızı ikicə saat.
Əgər tamaşaya diqqət versəniz,
Səhsiz göstərməyə çalışarıq biz.

Xor gedir.

BİRİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Veronada bir meydan.

Qılınc və qalxan qurşamış *S a m s o n* və *Q r e q o r i* gəlirlər.

S a m s o n. *Q r e q o r i*, bax ha, biz buradan kömür aparmayacağıq.

Q r e q o r i. Yox, canım, onda biz alçalıb kömürçü olanıq ki!

S a m s o n. Mən demək istəyirəm ki, əgər onlar qanımızı qaralt-salar, biz qanıqara getməyəcəyik, qılınclar işə düşəcək.

Q r e q o r i. Hə, dostum, nə qədər sağsan, başını dik tut.

S a m s o n. Mən coşdum, qurtardı, kim gəldi, fərqi yoxdu, tez vururam.

Q r e q o r i. Ancaq bir əngəli var, tez vursan da, səni tez coşdurmaq çox çətin məsələdir.

S a m s o n. Montekki nəslinin hətta iti də məni hirsəndirib coşdura bilər.

Q r e q o r i. Coşmaq yerindən tərپənmək deməkdir. İgidlik isə yerində dayanmaqdır. Birdən yerindən tərپənəndə dabanına tüpürüb əkilərsən, ha...

S a m s o n. Əgər o nəslin iti məni acıqlandırıb coşdursa, yerimdə möhkəm dayanacağam. Montekkilərdən olan hər bir kişinin və ya qızın önündə divar olsa belə, bir həmlədə yerindən götürəcəyəm.

Q r e q o r i. Bu göstərir ki, sən zəif bir qulsan, çünki yalnız zəiflər divara sığınrlar.

S a m s o n. Bu doğrudur. Qadınlar zəif olduqları üçün həmişə divara qısırlar. Buna görə mən də Montekkilərin kişilərini divardan atacaq, qızlarını isə divara qısacağam.

Qreqori. Bir de görüm, ağalarımız vuruşur, yoxsa onların nöqərləri – biz, hə?

Samson. Mənim üçün hamısı birdir. Bu gün necə bir yırtıcı vəhşi olduğumu hamıya göstərəcəyəm. Kişilərə divan tutacaq, qızlara qarşı amansız olacağam. Mən onların başını kəsəcəyəm.

Qreqori. Qızların başını?

Samson. Hə, qızların başını və ya onların bəkəret mücrüsünü. Necə istəyirsən, elə də başa düş.

Qreqori. Qoy onu hiss edənlər başa düşsün.

Samson. Onlar mənim dayanmaq qabiliyyətimi yaxşı hiss edirlər. Bilirlər ki, necə gözəl bir vücudam.

Qreqori. Yaxşı ki, balıq deyilsən. Balıq olsaydın, ancaq durna balığı olardın. Cəld tərپən, qılıncını hazır tut. Odur, iki nəfər Montekkinin evindən buraya gəlir.

Abram və Baltazar daxil olurlar.

Samson. Elə bil ki, qılıncı sıyırmışam. Sən aranı qat, dalında durmuşam.

Qreqori. Necə? Dalımda daldalanıb qaçırsan?

Samson. Sən məndən qorxma.

Qreqori. Yox bir, mən səndən qorxuram?!

Samson. Elə edək ki, qanun bizim tərəfimizdə olsun. Qoy davanı birinci onlar başlasınlar.

Qreqori. Onların yanından keçəndə mən ağız-burnumu əyəcəyəm. Qoy istədikləri kimi də yozsunlar.

Samson. İstədikləri kimi yox, cəsəret etdikləri kimi. Mən onlara dil çıxardacağam. Onlar buna dözsələr, rüsvay olacaqlar.

Abram. Siz bizə dil çıxardırsınız, cənab?

Samson. Mən öz dilimi çıxardıram, cənab.

Abram. Siz bizə dil çıxardırsınız, cənab?

Samson (*Qreqoriyə yavaşca*). Hə, desəm, qanun bizim tərəfimizdə olarmı?

Qreqori (*Samsona yavaşca*). Yox.

Samson. Yox, cənab. Mən dilimi sizə çıxarmıram. Dil mənimdir, istəyirəm, çıxardıram.

Qreqori. Siz dava axtarırsınız, cənab?

Abram. Mən? Xeyr, cənab.

Samson. Əgər dava axtarırsınızsa, mən sizin hüzurunuzda hazır. Mənim ağam sizin ağanızdan əskik adam deyil.

Abram. Artıq da deyil.

Samson. Nə deyirəm, cənab.

Qreqori (*Samsona yavaşca*). De ki, artıqdır. Odur, ağamızın qohumlarından biri buraya gəlir.

Samson. Artıqdır, cənab.

Abram. Yalan deyirsiniz.

Samson. Kişisiniz, qılıncınızı çəkin. Qreqori, göstər onlara öz güclü zərbəni. (*Vuruşurlar.*)

Benvolio daxil olur.

Benvolio.

Saxlayın qılıncı, durun, axmaqlar,
Nə iş tutursunuz, heç bilirsiniz?!

Onların silahlarını qılıncı ilə vurub salır. Tibalt gəlir.

Tibalt.

Necə? Vuruşursan gədə-güdəylə,
Benvolio, bəri dön, ölümünə bax!

Benvolio.

Vuruşuram yalnız barışıq üçün.
Qılıncı qına qoy, ya da qılıncı
Kömək et, onları aralayaq biz.

Tibalt.

Vuruşub danışma, gəl barışıqdan,
Cəhənnəmə, bütün Montekkilərə,
Bir də sənə nifrət etdiyim kimi,
Mən nifrət edirəm barışığa da.
Hazırlaş, al gəldi, qorxağın biri.

Vuruşurlar.

Hər iki nəslin tərəfdarları gəlib vuruşanlara qoşulurlar.
Sonra şəhərlilər əllərində dəyənək və balta daxil olurlar.

Şəhərlilər.

Vurun, kötəkləyin, döyün bunları,
Ölsün Montekkilər, Kapulettilər!

Kapuletti əynində xalat
ledi Kapuletti ilə gəlir.

Kapuletti.

Bu nə qalmaqdır? Ehey, cəld olun,
Uzun qılıncımı gətirin mənə!

Ledi Kapuletti.

Sənə çox yaraşar qoltuq ağacı,
Kişi, qılınc sənənin nəyinə gərək?

Kapuletti.

Dedim qılıncımı, öz qılıncımı!
Bax, qoca Montekki durub həyətdə,
Mənim acığıma qılınc oynadır.

Montekki və ledi Montekki gəlirlər.

Montekki. Ey bic Kapuletti! Qoy gedim, arvad.

Ledi Montekki.

Bir addım da olmaz! Az haray qopar,
Düşməni axtaran fəlakət tapar.

Hersoq öz məyyəti ilə daxil olur.

Hersoq.

Dinlik qatilləri, dinsiz xainlər,
Siz ey qılıncını qonşu qanıyla
Boyayan alçaqlar, eşidirsiniz?
Ey insan cildində vəhşi heyvanlar,
Ədavət odunu al-qan seliylə
Söndürən axmaqlar, sizinləyəm mən.
Salın yadınıza qorxunc cəzanı,
Bu saat ləkəli əllərinizdən
Mənfur silahları yerə atın siz.
Dinləyin Hersoqun qəti hökmünü.
Qoca Kapuletti, qoca Montekki,
Siz cəfəng, mənasız bir söz üstündə
Üç qırğın törədib, pozduz üç dəfə
Bizim küçələrin sakitliyini.
Veronanın qoca müşavirləri

Soyunub abırlı libaslarını,
Titrək əllərində köhnə silahlar
Sizin ədavəti məhv etmək üçün
Üç dəfə məhv etdi öz dincliyini.
Kim bir də bu yerdə dincliyi pozsa,
Mənə həyatıyla cavab verəcək.
Bu dəfə hamınız dağılın, gedin.
Gəlin, Kapuletti, gedək mənimlə.
Siz isə, Montekki, nahardan sonra
Əmrimi bilməkçün gəlin saraya.
Bir daha deyirəm, burda qalan kəs
Ölüm cəzasına məhkum olacaq.

Montekki, ledi Montekki və Benvoliordan başqa
hamı gedir.

Montekki.

Aranı kim qatdı yenə təzədən,
Danış, qardaşoğlu, sən görə bildin?

Benvolio.

Mən bura gələndə sizin düşmənin
Nökərləri ilə bizim nökərlər
Əlbəyaxa olub vuruşurdular.
İstədim onları aralayım mən,
Bu zaman qaçaraq qudurğan Tibalt
Gəlib başı üstə qılınc oynatdı.
Dəng etdi söyüşlə qulaqlarımı,
Qılıncı havanı kəsib doğradı,
Hava da rişxəndlə fit çaldı ona.
Elə ki, vuruşduq, səsə adamlar
Yığışdı, qızışdı qılınc döyüşü.
Bu vaxt Hersoq gəlib kəsdi döyüşü.

Ledi Montekki.

Bəs Romeo hanı? Gördünmü bu gün?
Yaxşı ki, sovuşdu o bu davadan.

Benvolio.

Xanım, şərqin qızıl pəncərəsindən
Günəş baxmamışdan bir saat əvvəl

Darıxıb mən evdən çıxdım gəzməyə.
 Şəhərdən qərbdəki o əncirlikdə
 Gördüm bu tezlikdə gəzir oğlunuz.
 Bir azca irəli addımlamışdım,
 O bilib gizləndi sıx, qalın yerdə.
 Mən özüm bilirəm, insanlar bəzən
 Təsəlli tapırlar yalnız qalanda.
 Onu izləmədim buna görə də,
 Məndən həvəs ilə qaçan adamdan
 Mən də həvəs ilə qaçdım uzağa.

Montekki.

Deyirlər o gəzir orda səhərlər,
 Çoxaldır ahıyla göydə buludu,
 İnci göz yaşıyla çəməndə şehi.
 Şərqdə yatan işıq ilahəsinin
 Qızıl yatağından qara örtüyü
 Günəş şəfəqiylə götürən kimi,
 Nurdan qaçır evə kədərli oğlum,
 Çəkilir gizləncə öz otağına,
 Tutur pərdə ilə pəncərələri
 Çevirir gündüzü zülmət gecəyə.
 Bunun səbəbini tapmasaq əgər,
 Oğlum bu zülmətdə məhv ola bilər.

Benvolio. Buna səbəb nədir, möhtərəm əmi?

Montekki. Bilmirəm, heç nədən yoxdur xəbərim.

Benvolio. Onu heç tutmusuz sorğu-suala?

Montekki.

Bəs necə, həm özüm, həm də dostlarım.
 O isə dərini eşidir yalnız,
 Nə qədər haqlıdır, deyə bilmərəm.
 Ancaq elə sirli, qapalıdır ki,
 Müşküldür öyrənmək onun qəlbini.
 İcini qurd yeyən gül qönçəsitək
 Havaya yaymayıf gözəl ətrini,
 Günəşə göstərmir ləçəklərini.
 Bu qəmin səbəbi olsaydı əyan,
 Tezliklə tapardıq biz ona dərman.

Benvolio.

Bir baxın, o gəlir, çəkilin yana,
İndi mən öyrənim, nə olmuş ona.

Montekki.

Sənə tale özü eyləsin kömək,
Öyrən həqiqəti. Xanım, biz gedək.

Montekki və ledi Montekki gedirlər. Romeo daxil olur.

Benvolio. Sabahın xeyir!

Romeo. Nə? Məgər sabahdır?

Benvolio. Vurdu yenicənə saat doqquzu.

Romeo.

Necə də uzundur qəmli saatlar!
İndi burdan gedən mənim atamdı?

Benvolio.

Bəli! Əmioğlu, bir söylə görüm,
Hansı qəm uzadır bu saatları?

Romeo. Onları qısaldan gücün yoxluğu.

Benvolio. Sevirsən?

Romeo. Yoxluğu...

Benvolio. Sevgi yoxluğu?

Romeo.

Onun sevgisinin yoxluğu, bəli,
Mən onu sevirəm, o sevmir ancaq.

Benvolio.

Oh, sevgi zahirən nə qədər zərif,
Daxilən nə qədər sərtidir, qəddardır.

Romeo.

Məhəbbət kor olur, gözsüz də özü
İstədiyi yerə aparır bizi.
Harda nahar edək? Nəydi o hay-küy?
Danışma, eşitdim hər şeyi özüm.
Mənə nifrət qorxunc, sevgi dəhşətdir.
Ah, rüsvayçı sevgi, ah, qəşəng nifrət,
Ah, hər şey və heç şey, həm nur, həm zülmət.
Ah, ağır yüngüllük, ciddi əyləncə,
Gözəl niyyətlərin çirkin vəhdəti,

Qurğuşun bir lələk, aydın bir tüstü,
Boş mənə, soyuq od, xəstə sağlamlıq!
Yuxusuz bir yuxu, daş kimi mürgü!
Budur mənim eşqim, o müdhiş sevgi.
Sən buna gülmürsən?

Benvolio.

Yox, əmioğlu,
Ürəyim ağlayır.

Romeo. Neçin, qardaşım?

Benvolio. Sənin könlündəki dərdə, nisgilə.

Romeo.

Günahlar törədir məhəbbət elə.
Ağır qəm yükündən əsir bədənim,
Dərdinlə dərdimi artırdın mənim.
Qayğınla inlətdin qəm-qubarımı,
Daha çox göynətdin yaralarımı.
Məhəbbət yanıqlı ahdır, amandır,
Odlu ürəklərdən qalxan dumandır.
Elə ki, kənara dağılar, uçar,
Aşıqlər gözündə Günəş nur saçar.
Elə ki, toplaşar ürəkdə, qanda,
Dəryalar alışar göz yaşlarında.
Məhəbbət ağıllı bir dəlilikdir,
Acıdır zəhərdən, şirindir baldan.
Hələlik, qardaşım!

Benvolio.

Səbir elə bir an,
Dayan, mən də gəlim, tək getsən əgər,
Sənin müsibətin məni məhv edər.

Romeo.

Eyvah! İtirmişəm özümü tamam,
Romeo, hanı o, ah, mən hardayam?

Benvolio. Sən gəl ciddi danış, kimi sevirsen?

Romeo. Necə? İnildəyim, zarıyım gərək.

Benvolio.

İnildəmək niyə, zarımaq niyə?
Mənə ciddi de ki, kimdir sevdiyin?

Romeo.

Vəsiyyət etməyi xəstə adamdan
Ciddi tələb etmək yamandır, yaman.
Hə, ciddi sevirəm mən bir qadını.

Benvolio. Duymuşdum, düz deydi oxum nişana.

Romeo.

Sən bir nişançısan – çox mahir, zirək,
O qadın olduqca qəşəngdir, qəşəng.

Benvolio. Qəşəng də vururlar qəşəng nişanı.

Romeo.

Yanıldın, sözündə həqiqət hanı?
Qalib Diananın saflığı onda,
Onu vura bilməz heç Kupidon da.
O dürrün bəkarət zirehi – almaz,
Ona məhəbbətin oxları batmaz.
Onu şirin sözlər salmaz kəməndə,
Alovlı baxışlar yandırmaz odda,
Qızıl da, daş-qaş da aldada bilməz.
Ən zəngin malikə odur dünyada,
Əvəzsiz sərvəti gözəlliyidir.
Fəqət bu sərvəti – bu gözəlliyi
Aparar özüylə zülmət məzara.

Benvolio. Yoxsa, and içib ki, bakir qalacaq?

Romeo.

Bəli, xəsislikdən hədəf solacaq.
Saflığı hüsnünü salıb zindana,
Vermir gözəlliyi övladlarına.
Olduqca ağıllı, qəşəngdir o qız,
Qalmışam çarəsiz, ümitsiz, yalqız.
Ölmüşəm, son dəfə dərddli ürəyim
Vurur ki, bu dərddi sənə söyləyim.

Benvolio. Eşit sözlərimi, gəl, unut onu.

Romeo. Öyrət unutmağı sən mənə, öyrət.

Benvolio.

Azadlıq, sərbəstlik ver gözlərinə,
Başqa gözəllərə diqqət ilə bax.

Romeo.

Bu daha da gözəl göstərər onu.
Qəşəng xanımların üzündən öpən
Xoşbəxt maskaların zülmət qoynunda
Günəş üz axtarır baxışlarımız.
Korlar itirdiyi göz işığını
Əvəzsiz sərvəti unuda bilməz.
Dünya gözəlini sən göstər mənə,
Hüsnünə baxdıqca görəcəyəm ki,
Daha çox gözəldir mənim ilahəm.
Hələlik, mən getdim. Ah, bu dünyada
Mənə unutmağı kim öyrədən, kim?!
Gərək dərd içində ömrüm puç olsun.

Benvolio.

Qoy səni öyrətmək mənə borc olsun.

Hər ikisi gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Küçə.

Kapuletti, Paris və nökrər gəlirlər.

Kapuletti.

Montekki mənimtək cərimələndi.
Məncə, bizim kimi yaşlı adama
Dinc, rahat yaşamaq çətin olmazdı.

Paris.

Hörmət sahibisiz hər ikiniz də,
Heyif, çoxdan bəri çəkişirsiniz.
İndi cavabınız mənə nədir bəs?

Kapuletti.

Əwəl nə demişdim deyirəm yenə,
Mənim ciyərparəm hələ uşaqdır.
Onun hələ yoxdur heç on dörd yaşı,

Qoy iki bahar da gül açıb solsun,
Gül balam yetişib gəlinlik olsun.
Paris. Ondan daha gənclər ana olurlar.
Kapuletti.

Tezcə yetişənlər tez də solurlar.
Bütün ümidimi uddu bu torpaq,
Yeganə ümidim qızımdır ancaq.
Onunla danışın, mehriban Paris,
Çalışın, könlünü ələ alın siz.
Onun arzusudur mənim hər arzum,
Ürəkdən razıyam razısa qızım.
Köhnə bir adətə edib ehtiram,
Qonaqlıq verirəm mən də bu axşam.
Qonağım gələcək dəstəbədəstə,
Buyurun, yeriniz gözlərim üstə.
Qonaq çoxaldıqca şən-lənər məclis,
Siz kəsib evimdə aləm görərsiz.
Göyün çırağını kölgədə qoyan
Canlı ulduzlara olarsız heyran.
Yazın ilk sevinci, ilk müjdəsitək,
Füsunkar aprelin tər qönçəsitək
Canlı qönçələrə nəzər salarsız,
Hüsnündən, səsindən ləzzət alarsız.
Seçin özünüzə tale ulduzu,
Sevin ən layiqli, ən gözəl qızı.
Qızım elə gözəl olmasa da, bax,
Onların sayını artırır ancaq.
Di gəlin, gedəyin!

(Xidmətçiyə bir kağız verərək)

Ey sən, qaç, tələs!
Bütün Veronanı başdan-başa gəz,
Çağır adı burda yazılanları,
De ki, gözləyirik axşam onları.

Nökər. Kapuletti ilə Paris gedirlər.

“Çağır adı burda yazılanları!
Çağır adı burda yazılanları!”

İndi hünərin var, tap görüm burda nə yazılıb! Bu ona bənzəyir ki, başmaqçı arşınla işləməli, dərzi qəliblə paltar tikməli, balıqçı fırçayla balıq tutmalı, rəssam torla şəkil çəkməlidir. “Çağır adı burda yazılanları!” Mən nə bilim burda kimlərin adı yazılıb. Yox, mən heç vaxt heç kimi çağıra bilməyəcəyəm. Gərək bir oxumuş adam tayım. Aha, lap vaxtında gəldilər.

Benvolio ilə Romeo daxil olurlar.

Benvolio.

Dostum, bir qaydadır od odla sönər,
Fəlakət qovular fəlakət ilə.
Dərd dərdi sağaldar, qəm qəmi yenər,
Müsibət məhv olar müsibət ilə.
Sən də yeni eşqə mübtəla ol ki,
Çıxsın ürəyindən bu köhnə sevgi.

Romeo.

Çox əladır sənin bağayarpağın,
Ancaq onun üçün.

Benvolio. Nə üçün, dostum?

Romeo. Sənin yaralanmış ayağın üçün.

Benvolio. Romeo, sən dəli olmusan, nədir?

Romeo.

Yox, dəli deyiləm, fəqət, dəlitək
Qaranlıq zindana atırlar məni,
Ac qoyub döyürlər, əzab verirlər.
(Nökəri görünür.)

Xeyirli dost, sənin axşamın xeyir!

Nökər.

Axşamınız xeyir, hörmətli cənab,
Deyin, siz oxumaq bilirsinizmi?

Romeo.

Bəli, oxuyuram dönük bəxtimin
Acı dərdlərini, bəlalannı.

Nökər.

Bunu öyrənmisiz özünüz, yəqin,
Yazılmış kağızı oxuyarsınız?

Romeo.

Bəli, hərfləri, həm də o dili
Bilsəm, oxuyaram.

Nökər.

Düz deyirsiniz,
Sağlıqla qalın.

(Getmək istəyir.)

Romeo. Zarafat edirdim. Dayan, oxuyum. *(Kağızı açıb oxuyur.)*
“Senyor Martino qadını və qızları ilə; qraf Anselmo gözəl bacıları
ilə; dul ledi Vitruvno; senyor Plaçensio və onun sevgili bacısı qızları;
Merkusio və onun qardaşı Valentin; əmim Kapuletti, arvadı və qızları
ilə; gözəl bacım qızı Rozalina; Liviya; senyor Valensio və onun əmisi
oğlu Tibalt; Lusio və şən Yelena”. *(Kağızı verir.)*

Ən gözəl məclisdir, söz ola bilməz.

Yaxşı, hara dəvət olunur bunlar?

Nökər. Ora, yuxarıya.

Romeo. Yəni haraya?

Nökər. Bizim evimizə, şam yeməyinə.

Romeo. De, kimin evinə?

Nökər. Mənim ağamın.

Romeo.

Ah, mən, doğrudan da, hər şeydən əvvəl

Gərək bunu səndən soruşa idim.

Nökər. Mən özüm bunu sizə sualsız-sorğusuz deyə bilərəm.
Mənim ağam məşhur varlı-dövlətli Kapulettidir. Əgər sizin Montekki
nəslilə qohumluğunuz yoxdursa, xahiş edirəm, buyurun, bir piyalə
şərab nuş edin. Sağlıqla qalın! *(Gedir.)*

Benvolio.

Sənin qəlbən sevib məftun olduğun

Gözəl Rozalınan şam eyləyəcək

Veronanın məşhur gözəlləriylə

Kapulettinin bu qonaqlığında.

Sən də get oraya, ayıq gözlərlə

Onu o güllərlə müqayisə et,

Başına gələcək ağılın, huşun,

Qarğa görünəcək səninqü quşun.

Romeo.

Ah, mömin gözlərim dönüksə, qardaş,
Belə dəhşət olmaz bu təhqir kimi.
Acı göz yaşlarım oda dönsün kaş,
Qoy yansın gözlərim bir kafir kimi.
Dünya yaranandan bu günə qədər
Elə bir gözəli görməyib bəşər.

Benvolio.

Onu sən görmüsən həmişə yalqız,
Yanında olmayıb başqa gözəl qız.
Büllur tərəzidir gözümüz bizim,
Gözəllik çəkirik hər vaxt, əzizim.
Hər iki gözündə o durub ancaq,
Gəl, biz bir gözünə başqa gül qoyaq.
Gün kimi nur saçan o nadir gövhər
O gülün yanında adi görünər.

Romeo.

Gedərəm, özgə qız mənə nədir, nə?!
Yalnız baxmaq üçün onun hüsnünə.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Kapulettinin evində bir otaq.
Ledi Kapuletti ilə dayə gəlirlər.

Ledi Kapuletti. Dayə, qızım hanı? Çağır yanıma.
Dayə.

And olsun on iki yaşında ikən
İtirdiyim qızlıq bəkarətimə,
Mən onu çağırdım. Ey körpə quzum,
Mənim tovuz quşum, ay qız Cülyetta!
Allah, özün saxla, bu qız hardadır?

Cülyetta daxil olur.

Cülyetta. Gəldim, nə var belə?

Dayə. Anan çağır.

Cülyetta. Anacan, burdayam, nədir sözlünüz?

Ledi Kapuletti.

Fikrimiz budur ki... Dayə, indi get,
Sən məni qızım ilə bir az tək burax.
Bizim danışmalı bir sirmimiz var.
Yox, dayan, qulaq as, sən ki qızımı
Yaxşı tanıyırsan körpəliyindən.

Dayə.

Doğrudur, mən onun yaşını sizə
Danışa bilərəm saatbasaat.

Ledi Kapuletti. Hələ on dörd yaşı tamam olmayıb.

Dayə.

Mərc gələrdim mən öz on dörd dişimdən,
Heyif ki, ağızımda on dörd diş qalır,
Hələ on dörd yaşı tamam olmayıb.
Məhsul bayramına nə qalır, xanım?

Ledi Kapuletti. Düz iki həftədən bir azca artıq.

Dayə.

Ya artıq, ya əskik – nə fərqi vardır.
Məhsul bayramının əvvəllərində
Onun on dörd yaşı tamam olacaq.
Susanna onunla həmyaş idi.
Allah rəhmət etsin tək cə balama,
Onu Allah aldı mənim əlimdən.
Gözlərimin ağı-qarası idi.
Xanım, mən deyəndir, bayramqabağı
Onun on dörd yaşı tamam olacaq.
Yaxşı yadımdadır, inanın mənə.
Bu gün zəlzələdən on bir il keçir.
Zəlzələ olanda Cülyettanı mən
Döşümdən kəsmişdim, unutmaram heç
O günü qiyamət gününə qədər.
Döşümün ucuna yovşan sürtmüşdüm,
Göyərçin damının yanında rahat
Əyləşib, özümü günə verirdim.

Mantuyadaydınız onda ağamla.
 Görürsünüz, necə yaddaşım vardır,
 Məməni ağzına alantək uşaq
 Hiss etdi yovşanın acılığını.
 Döşümü buraxdı, yana dartındı,
 Yamanca turşutdu ağız-burnunu.
 Bu vaxt silkələndi göyərçin damı,
 Nə əmrə, nə hökmə yoxdu ehtiyac,
 Yerimdən sıçrayıb qaçdım kənara.
 O vaxtdan indiyə on bir il keçir.
 Onda ayaq üstə dururdu körpə,
 Yox a, nə deyirəm, xaça and olsun,
 Onda qaçırdı o, yan basa-basa,
 Bir gün bundan qabaq yıxılmışdı bərk,
 Alnı yerə dəyib yaralanmışdı.
 Zarafatcıl idi rəhmətlik ərim,
 Allah şad eləsin onun ruhunu,
 Qızı qucağına götürüb dedi:
 “İndi yıxılırsan sən üzü üstə,
 Elə ki, böyüdün, a qəşəng qızım,
 Onda dalı üstə yıxılacaqsan.
 Elədirmi, Cüli?” Bu canım haqqı,
 Qızıcığaz səsini kəsib, “hə” dedi.
 Zarafat necə də düşür yerinə!
 Min il yaşasam da, çıxmaz yadımdan,
 “Elədirmi, Cüli?” – dedi rəhmətlik,
 Daha ağlamayıb, o da “hə” dedi.

Ledi Kapulleti. Di qurtar söhbəti, bəsdir bu haqda.
 Dayə.

Yaxşı, xanım. Ancaq yada düşəndə
 Saxlaya bilmirəm gülməyimi mən.
 Möhkəm zədələnilib şişmişdi alnı,
 Olmuşdu beçənin pipiyi boyda
 Uşaq acı-acı sızıldayırdı.
 “Bəli, qızım, – dedi rəhmətlik ərim, –
 İndi yıxılırsan sən üzü üstə,
 Elə ki, böyüdün, kamala doldun,

Onda dalı üstə yıxılacaqsan.
Elədirmi, Cüli?" Ağlamadı qız,
İşə bax, səsini kəsib, "hə" dedi.

Cülyetta. Sən də səsini kəs, rica edirəm.
Dayə.

Daha danışmaram. Qoy tanrı özü
Səni pənahında saxlasın, qızım.
Mənim böyütdüyüm gül balaların
Ən gözəli sənsən. Arzum tək budur:
Yaşayıb görəydim sənin toyunu.

Ledi Kapuletli.

Toy dedin, hə, elə Cülyetta, qızım,
Gəlmişəm toy haqda danışım mən də.
Bir de, ərə getmək istəyirsənmi?

Cülyetta. Bu şərəf barədə düşünməmişəm.
Dayə.

Sən şərəf söylədin! Ay bərəkallah,
Heyif, süd ananam, yoxsa deyərdim,
Ananın döşündən ağıl əmmisən.

Ledi Kapuletli.

Di indi fikirləş. Veronada, bax,
Səndən gənc xanımlar artıq anadır.
Sən yaşda mən səni çoxdan doğmuşdum.
Sözü qısa deyim, bilirsən, qızım,
Cəsur, igid Paris səni istəyir.

Dayə.

Xanım qız, xanım qız, oğlan, nə oğlan!
Yoxdur belə oğlan bütün dünyada.
Elə bil, heykəldir, mumdan tökülüb.

Ledi Kapuletli. Görməyib Verona belə bir çiçək.

Dayə. Doğrudan, çiçəkdir, lap xalis çiçək.

Ledi Kapuletli.

De görüm, xoşuna gəlirmi qraf?
Bu axşam olacaq ziyafətdə o.
Gözəl bir kitabdır o gözəl insan,
Gözəllik qələmi zinət vuranda
Ondan qüdrətini əsirgəməyib.

Oxu bu kitabı, sən tap birbəbir,
 Qəşəng yazıların mənası nədir?!
 İncə cizgilərin öyrən sirrini,
 Necə tamamlayır biri-birini.
 Bir məna, bir hikmət olmasa aşkar,
 Onun cavabını gözlərdə axtar.
 Bu sevgi kitabı – təzə bir çələng,
 Qiymətli kitabə qəşəng cild gərək.
 Gözəldir gül bağda, balıq ümməndə,
 Zahir də, batin də qəşəng olanda.
 Nadir kitabların qızıl sözləri
 Qızıl naxışlarla oxşar gözləri.
 Qraf da hüsünlə qəşəng görünər,
 Bundan kiçilməzsən sən zərrə qədər.

Dayə.

Kiçilmək, yox bir a, böyümək, əşşi,
 Hə, canım, qadını kökəldir kişi.

Ledi Kapuletti. Kəsə de, könlünə yatırmı qraf?
 Cülyetta.

Nə deyim, mənimçün çətindir cavab.
 Sevgi yaranırsa, xoş baxış ilə,
 Mən ona baxaram nəvaziş ilə.
 Fəqət, əmrinizin çərçivəsindən
 Kənara çıxmaram bir addım da mən.

Xidmətçi daxil olur.

Xidmətçi. Xanım, qonaqlar gəldilər. Yemək verildi. Sizi çağırılar. Hamı kiçik xanımı soruşur. Mətbəxdə dayənin qarəsınca söyüb rüsvay edirlər. Hər şey son dərəcə alt-üst olub. Mən gedib qonaqlara qulluq etməliyəm. Buyurun, bu saat gəlin. *(Xidmətçi gedir.)*

Ledi Kapuletti. Gəlirik. Cülyetta, qraf gözləyir.
 Dayə.

Get, qızım, bəxtini gözlətmə əbəs,
 Bu xoşbəxt günlərə xoşbəxt gecə gəz.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Küçə.

Romeo, Merkusio, Benvolio beş, ya altı nəfər üzü maskalı, əli məşəlli adamlarla və başqaları ilə birlikdə gəlirlər.

Romeo.

Necə? Təmtəraqılı nitqmi söyləyək,
Yoxsa daxil olaq dinməz-söyləməz?

Benvolio.

Belə uzunçuluq indi dəb deyil.
Gözlərində qalın yun şal sarğısı,
Əllərində nazik, ensiz taxtadan
Düzəlmiş rəngbərəng tatar kamarı,
Qarğaları qovan uyuqlar kimi,
Qəşəng xanımları qorxuya salan
Kupidona yoxdur ehtiyacımız.
Yerdən sufluyorun köməyi ilə
Səhnədə birtəhər şeir söyləyən
Aktyor da bizə gərək deyil heç.
Nə hesab edirlər etsinlər bizi,
Bir azca rəqs edib, çıxıb gedərik.

Romeo.

Mənə məşəl verin, rəqs bacarmaram.
Könlümdə qaranlıq tutqunlaşsa da,
Sizə nurlu məşəl tuta bilərəm.

Merkusio.

Yox, dostum, bizimlə oynamalısən.

Romeo.

Mən yox, mümkün deyil, inanın mənə.
Sizin başmağınız yüngüldür, fəqət
Mənim ürəyimdə dərd qurğuşundur.
Tərpənib durmağa qoymur yerimdən.

Merkusio.

Axı, sən aşıqsən. Eşq tanrısından
Yerdən uçmaq üçün bir cüt qanad al.

Romeo.

Məhəbbət tannısı öz oxu ilə
Məni elə ağır yaralayıb ki,
Yüngül qanadları saxlamaz məni.
Eşq yükü altında çöküb qalmışam.

Merkusio.

Gözlə ha, yıxılıb eşqi əzərsən,
Bu zərif şey dözməz bu ağırlığa.

Romeo.

Məgər eşq zərifdir? Yox, yox, düz deyil.
Çox kobud, çox qaba, çox qudurğandır,
Ürəyə sancılır bir tikan kimi.

Merkusio.

Əgər eşq kobudsa, sən də kobud ol,
O səni sancanda, sən də sanc onu.
Üzümü gizlədim, mənə maska ver.

(Maskanı taxır.)

Bu da belə, maska maska üstündən.
Kim məni eybəcər sayırsa saysın,
Qoy mənim yerimə maska qızarsın.

Benvolio.

Di gəl, qapını döy, keçək içəri,
Elə girən kimi rəqsə başlayaq.

Romeo.

Məşəli mənə ver, qoy qayğısızlar
Hissiz qamışları ayaqlasınlar.
Mən şam tutacağam, atalar demiş,
Oyuna baxacam tamaşaçitək.
Əylənmək gözəldir, ancaq kədərdən
Lap əldən düşmüşəm.

Merkusio.

Polislər demiş,
Hə, siçan tələyə düşüb, nəhayət.
Sən düşsən məhəbbət bataqlığına,
Bu ifadə üçün bağışla məni,
Qulaqlarınadək batsan palçıq.

Çıxarda bilərik səni, əzizim.
Cəld ol, biz ki gündüz şam yandırırıq.

Romeo. Yox, niyə? Yox, niyə?

Merkusio.

Vaxt keçir artıq.
Burda hədə yerə yubanmaqla biz,
Çıraqları yandırırıq, elə bil, gündüz.
Eşit məsləhəti, qəmin yox olar,
Beş başda beş dəfə ağıl çox olar.

Romeo.

Maskarad, bu yaxşı düşünülmüşdür,
Fəqət ora getmək ağılsız işdir.

Merkusio. Ağah et, nə üçün?

Romeo.

Düzü, bu gecə
Bir yuxu görmüşəm.

Merkusio. Mən də.

Romeo. Nə, necə?

Merkusio. Gördüm, yalan deyir yuxu görənlər.

Romeo. Yuxum yanlış olmur heç zərrə qədər.

Merkusio.

Oh! Belə de, belə, mən gördüm onda
Məlikə Məb durub sənin yanında.

Romeo. Məlikə Məb! Yaxşı, kimdir o elə?

Merkusio.

Bütün pərilərin mamaçasıdır.
Mərlərin şəhadət barmağındakı
Üzüyün qaşında yanan əqiqdən
Boyca böyük deyil. Məlikə hər vaxt
Kiçik miğmiğalar qoşulmuş kiçik
Faytonunda rahat gəzib-dolaşır
Yatan insanların burunlarında.
Düzəlib faytonun incə, upuzun
Oxları – hörümçək ayaqlarından,
Üstü – cırcırma qanadlarından,
Xamutu – nur saçan şəh damcısından,
Qamçısı – yüngülcə sübh dumanından.

Çeyirtkə sümüyü cilovlarıdır,
Hörümçək torusa yan qayıqları.
Gözləri yuxulu tənbel qızların
Dırnaqları altda törəyən, artan
Balaca qurdlardan xeyli balaca
Boz çuxalı hünü sürür faytonu.
Pərilərin mahir karet ustası
Ya o dülgər dələ, ya qoca böcək.
Faytonu düzəldib qoz qabığından.
Gecələr məlikə bu cah-calalla
Çapır faytonunu, çapır dördnala,
Keçir aşıqlərin beyinlərindən,
Onlar sevişirlər yuxularında.
Ötür əyanların dizləri üstədən,
Onlar da yuxuda təzim görürlər.
Dəyir hakimlərin barmaqlarına,
Onlar da yuxuda rüşvət alırlar.
Keçir xanımların dodaqlarından,
Xanımlar məst olur odlu öpüşdən,
Dadlı konfetlərə hərislik üstə
Onlara məlikə hirsələnir tez-tez,
Örtür sızanaqla əndamlarını.
Əyanın burnuna dırmaşan kimi,
Ədavət iyindən sevinir əyan.
Donuz quyruğundan bir tük qoparıb,
Keşişin burnunu qıdıqlayanda
Artıq qazanc görür keşiş røyada.
Əsgərin boynuna çıxır arabir,
O da röyasında kəsilmiş başlar,
İspan qılıncları, qanlı döyüşlər,
Dərinliyi beş fut qədəhlər görür,
Gəlir qulağına şeypur səsləri,
Yuxudan dik qalxır qorxu içində,
Bir dua oxuyub yatır təzədən.
Həmin bu məlikə gecə atların
Yalını hörərək düyünlər salır.
Adamın saçını keçəlləşdirir,

Açan tapılarsa bunları əgər,
O saat baş verir böyük fəlakət.
Qızlar uzananda arxası üstə,
Həmin bu əcinnə öyrədir necə
Hamilə qalmağı, uşaq doğmağı.
Həmin bu Meb...

Romeo.

Sus, sus, Merkusio, sus!
Elə danışırısan boş-boş şeylərdən.

Merkusio.

Düzdür, yuxulardan danışırım mən,
Onlar meyvəsidir boş xəyalların,
Həmişə havatək etibarsızdır,
Həmişə yel kimi üzüdönükdür:
Elə bir yel kimi hərdən şəfqətlə
Oxşayır şimalın buzlu köksünü,
Hərdən də nifrətlə kükrəyir, coşur,
Can atır sinəsi şəhli cənuba.

Benvolio.

Dediyin bu külək yaman əsir ha,
Bizi özümüzdən uzaqlaşdırır.
Yaman gecikirik şam yeməyinə.

Romeo.

Qorxuram tez gedək. Qəlbimə damıb,
Bəxtim ulduzlardan asılıb artıq.
Duyuram, başlanır bu ziyafətdən
Acı taleyimin qorxunc günləri.
Hansı bir dəhşətli, müdhiş qüvvəsə
Vaxtsız ölümümü yaxınlaşdırır.
Qoy olsun, tükənsin mənfur həyatım,
Tale sükanımı tutan o qüvvə
Ömür yelkənimi aparsın mənim.
Gedəyin, cənablar!

Benvolio. Çal, təbili çal!

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin evində salon.

Çalğıcılar gözləyirlər. Xidmətçilər gəlirlər.

Birinci xidmətçi. Bəs, Anton Potpən hardadır? Niyə gəlib kömək eləmir? Heç olmasa, boşqabları aparardı, boşqabları yuyardı!

İkinci xidmətçi. İşin hamısını bir-iki adamın öhdəsinə buraxmaq yaxşı deyil, onların əli natəmiz olanda bu çox pisdir.

Üçüncü xidmətçi. Stulları aparın, servantin yerini dəyişin, gümüş qablardan ehtiyatlı olun. Sən, əzizim, mənə bir az şəkərçörəyi saxla, əgər xətrimi istəyirsənsə, qapıcıya tapşır, qoy o, Susanna Qrayndstonu, Nellini içəri buraxsın. Anton Potpən!

Üçüncü xidmətçi. Nə var, burdayam, nə bağırırsan?

Birinci xidmətçi. Böyük otaqda səni gözləyirlər, səni çağırırlar, səni tələb edirlər, səni axtarırlar.

Üçüncü xidmətçi. Bizim də bir canımız var da, balam. Eyni vaxtda həm burada, həm də orada ola bilmərik ki!

İkinci xidmətçi. Zirək olun, uşaqlar, zirək olan çox yaşayar, çox yaşayan çox qazanar.

Gedirlər.

Kapuletti, Cülyetta və başqa ev adamları daxil olurlar, qonaqları və maska taxıb gələnləri qarşılayırlar.

Kapuletti.

Möhtərəm ağalar, xoş gəlmisiniz!

Buyurun, ayağı qabarsız olan

Xanımlar sizinlə rəqs eləsinlər.

Hə, gözəl sənəmlər, indi görək kim

Oynamaqdan boyun qaçıracaqdır?

Kim ki, naz eləyib çəksə özünü,

Demək, ayağında döyənəyi var.

Necədir, hədəfə düzümü vurmuşam?

Bir vaxtlar vardı ki, maska geyərək

Qəşəng xanımların qulaqlarına

Mən də şirin sözlər pıçıldayardım.

Artıq keçdi, keçdi, keçdi o vaxtlar.

Romeo, Merkusio, Benvolio və başqaları daxil olurlar.

Siz xoş gəlmisiniz, dostlar, buyurun.
Siz də, çalğıçılar, başlayın görək.
Yol verin, yol verin, qızlar oynasın.

Musiqi. Qonaqlar rəqs edirlər.

İşıqı artırın, ey xidmətçilər!
Çəkin stulları tez bir kənara.
Sobanı söndürün, yaman istidir.
Kapuletti əmi, deyən, əyləncə
Qəlbinizə yatır, yox, yox, əyləşin.
Bizim rəqs eləmək vaxtımız keçib.
İndi mənə deyin, sonuncu dəfə
Biz maska taxmışıq neçə il əvvəl?

Qoca Kapuletti. Mənə elə gəlir, otuz il olar.
Kapuletti.

Necə? Ola bilməz! O qədər olmaz.
O vaxt toyu idi Luçensionun.
Biz də maska geyib, rəqs elədik ha,
Ondan keçər ancaq iyirmi beş il.

Qoca Kapuletti.

Çox olar, çox olar, Luçensionun
Oğlu çox böyükdür, otuz yaşı var.

Kapuletti.

Yox a, nə deyirsiniz, onun oğlu ki,
Ondan ayrılılı ikicə ildir.

Romeo.

O gənci hüsnüylə nura qərq edən
O ayüzlü kimdir?

Xidmətçi. Bilmirəm, cənab.

Romeo.

Günəşdir o parlaq işıq, bəlkə də,
Bütün məşəlləri qoyub kölgədə.
Odur bu gecənin ürək sevinci,
Zənci qulağında ən nadir inci.
Qızların içində durur o çiçək

Qarğalar içində ağ göyərçintək.
Necə ki, rəqs bitib, yetməyib sona.
Mən kirpik çalmadan baxacam ona.
Onun əllərinə azca toxunmaq –
Ən böyük səadət tək budur ancaq.
Könlüm sevibdirmi indiyə qədər?
Gözüm gözəlliyi görübmü məgər?
Yox, yox, bilməmişəm heç zaman bunu –
Əsl gözəlliyin nə olduğunu.

Tibalt.

Səsindən bilinir o Montekkidir.
Gətir qılıncımı, oğlan. Bu nədir?
Əclaf maska taxıb, cürət eyləyib,
Gəlib lağa qoysun şənliyimizi?
And olsun nəslimin şərəfinə, bil,
Onu murdar etmək heç günah deyil.

Kapuletti. Nə üçün, əzizim, belə coşmusan?

Tibalt.

Montekki burdadır, o alçaq, nadan
Acıqca bu axşam gəlib ki bizə,
İstehza eyləsin şənliyimizə.

Kapuletti. Bu gənc Romeodur?

Tibalt. Bu rəzil odur.

Kapuletti.

Sakit ol, onunla işin olmasın.
Aparır özünü nəcib, təmkinli.
Doğrusu, tanınır Veronada o
Namuslu, qeyrətli bir cavan kimi.
Dünyanın varını versələr mənə,
Evimdə mən onu təhqir etmərəm.
Sən də səbirli ol, gəl, fikir vermə.
Hörmət edirsənsə, mənim arzuma,
Üzünü gülər tut, qaş-qabaq tökmə,
Qaş-qabaq yaraşmır qonaqlığa heç.

Tibalt.

Əclaf qonaq gəlsə, bəs yaraşarmı?
Mən dözə bilmərəm bu arsızlığa.

Kapuletti.

Dözərsən, mən səni məcbur edəyəm.
Deyirəm dözərsən, sus, harın uşaq!
Bu evin sahibi mənəm, yoxsa sən?
Bu dözə bilməyir! Allah, sən saxla!
Bu indi şənlikdə dava salacaq.
Burda xoruzlanmaq istəyirsən, hə?
Burda kişi yalnız bir sənsən indi?

Tibalt. Əmi, axı, bu ki, rüsvayçılıqdır.

Kapuletti.

Çəkil get, çəkil get, davakar uşaq,
Qabalıq adama ziyan gətirər.
Hələ bir mənə də ağıl verirsən?!
Ayıbdır, özünü ədəbli apar –
İşıq ver, gur işıq! – Sakit ol, yoxsa
Sakit eyləyəyəm səni mən özüm.
Bu nədir, nə olub? Şənlənin, dostlar!

Tibalt.

Səbirlə qəzəbim sönməyir mənim,
Gedirəm, titrəyir bütün bədənim.
Onun bu gəlişi indi xoşsa da,
Ən acı fəlakət açar dünyada.

Gedir.

Romeo (*Cülyettaya*).

Ləyaqətsiz əlim müqəddəs, qəşəng
Mehrabə toxundu, bağışla məni.
Dodaqlarım iki fəqir zəvvartək
Yuyar bir öpüşlə həmin ləkəni.

Cülyetta.

Əlinə çox sərtsən, mehriban zəvvar,
O ki sədaqətlə yandırır çıraq.
Mömin zəvvar üçün pirin əli var,
Onların əlləri öpüşür ancaq.

Romeo. Onların dodağı yoxdurmu mægər?

Cülyetta. Vardır dua üçün, bilir tanrı da.

Romeo.

Ey müqəddəs pirim, mərhəmət göstər,
Əllərtək xoşbəxt et dodaqları da.

Cülyetta. Pirlər tərpenmədən yetişir dada.

Romeo.

Tərpenmə, tərpenmə, çatım murada.

(Onu öpür.)

Yudu günahımı dodağım artıq.

Cülyetta. Mənim dodağımı etdi günahkar.

Romeo. Qaytar günahımı, ey sönməz işıq!

Cülyetta. Günahın əfv oldu, mehriban zəvvər.

Dayə. Anan söz deyəcək, çağırır səni.

Cülyetta gedir.

Romeo. Anası kimdir ki?

Dayə.

Hə, cavan oğlan,

Bu evin sahibi, xanımıdır o.

Özü də ismətli, ləyaqətlidir.

Danışdığın qızın dayəsiyəm mən,

O qızı kim alsa, dünyada yəqin,

Ən zəngin xəzinə qazanacaqdır.

Romeo.

Kapuletti, qızı! Ah, ürək, ürək,

Həyatım düşməyə borc getdi, demək!

Benvolio. Gedək, əla keçdi bu gün əyləncə.

Romeo. Qorxuram, gətirə mənə işgəncə.

Kapuletti.

Yox, hara? Cənablar, getməyin hələ.

Dayanın, bir azca qəhvə də için.

Vaxtdır, gedirsiniz? Sizə yaxşı yol!

Təşəkkür edirəm hamınıza mən.

Ey, bura işıq ver! Gedəyin biz də,

Doğrudan da, gecdir, yatmaq lazımdır.

Cülyetta və dayədən başqa hamı gedir.

Cülyetta. Dayə, küncdə duran o cənab kimdir?
Dayə. Qoca Tiberonun oğlu, varisi.
Cülyetta. Bəs indi qapıdan o çıxan oğlan?
Dayə. Hə, o da, mən bilən, gənc Petruççodur.
Cülyetta. Bəs rəqs eyləməyən, o yana gedən?
Dayə. Onu tanımıram.
Cülyetta. Öyrən adını!
(*Dayə gedir.*)
Əgər o evlisə, dəhşət budur bax,
Gəlinlik yatağım məzar olacaq.
Dayə (*qayıdaraq*).
Adı Romeodur. O, Montekkinin –
O mənfur düşmənin bircə oğludur.
Cülyetta.
Yarandı öz sevgim öz nifrətimdən,
Ah, onu tez gördüm, gec tanıdım mən.
Qorxunc bir eşq oldu qismətim mənim,
Çaldı ürəyimi qəddar düşmənim.
Dayə. Nə dedin, nə dedin?
Cülyetta.
Bu, bir şerdir,
Bir gəncdən öyrəndim rəqs eyləyəndə.
Səhnə arxasından kimse çağırır: “Cülyetta!”
Dayə.
Bu saat, bu saat!.. A solmaz çiçək,
Artıq hamı getdi, gəl biz də gedək.

Gedirlər.

PROLOQ

Xor gəlir.

Xor

Köhnə eşq can verir öz yatağında,
Təzə eşq tac alır ondan, nə işdir?!
O gül əvəzsizdir sevda bağında,
İndi Cülyettanın yanında heçdir.
İndi Romeo da sevildi, sevdi,
İlahi baxışla sehləndi o.
Fəqət düşmənçilik dəhşətli devdi,
Dəhşətli yaralar aldı Romeo.
Qaldı ürəyində pak arzuları,
And içib, əhd kəsib, ilqar tutmadı.
Cülyetta harada görəydi yarı,
Əzabdan gecələr bir an yatmadı.
Fəqət eşq güc verdi, vaxt isə fürsət,
Bütün əngəlləri yıxdı sədaqət.

Gedir.

İKİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin bağının divarının yanında döngə.

Romeo daxil olur.

Romeo.

Könlüm burda ikən hara gedim mən?

Axmaq dünya, mərkəzini tap indi.

(Divarı aşıb uzaqlaşır.)

Benvolio və Merkusio gəlirlər.

Benvolio. Romeo! Qardaşım!

Merkusio. O ağılıdır,

Vallah, yatır evdə yorğan-döşəkdə.

Benvolio.

Qaçıb, bu divardan aşdı o, bağa.

Əziz Merkusio, sən çağır onu.

Merkusio.

Çağırmaq nədir ki?! Yalvararam da,

Romeo! Ey şiltaq, ey dəli aşiq!

Görün, heç olmasa, ah şəkildə,

Ya bircə misra de, mənə bəs edər,

Ya inlə, ya da ki, qafiyələndir

Məhəbbəti yalnız səadət ilə.

Xəbərçi, gözəllik ilahəsinə

Sən o, Veneraya bir doğru söz de.

Lağ et onun oğlu kor Kupidona.

Elə ox atıb ki, o eşq Allahı,

Kral Kofetua – qadın düşməni

Bir dilənçi qıza aşiq olubdur.

Eşitmir, tərənmir, cavab vermir o,
Yazıq ölüb, mənse hey yalvarıram.
Səni and verirəm, səni Romeo,
Qəşəng gözlərinə Rozalınanın,
Onun gül üzünə, al dodağına,
İncə ayağına, düz qılçasına,
Əsim-əsim əsən sağrılarına,
Orda toxunulmaz qonşulara da,
Çıx, öz şəkildə sən görün bizə.

Benvolio. Səni eşitsəydi, acıqlanardı.

Merkusio.

Axı, nəyə görə? Mən çağırısaydım
Rozalina üçün başqa bir kəsi,
Onda hirsənməyə haqqı olardı.
Mən ki, and verirəm onun ruhuna,
Özü də ən təmiz, gözəl niyyətlə,
Sevdiyi naminə görünsün bizə.

Benvolio.

Gedək, ağacların arasında o
Gizlənilib, sığınıb nəmə, zülmətə,
Qaranlıq yaraşır kor məhəbbətə.

Merkusio.

Kor məhəbbət vura bilməz hədəfi.
İndi o əyləşib ağac altında,
Arzu eləyir ki, sevgilisi kaş
Yetişmiş çərdəksiz əzgil olaydı,
Ağacdən düşəydi ağzına onun.
Boğazında qalar, dayan, Romeo!
Əgər o partlamış əzgil olarsa,
Sən də suyu axan armud olarsan.
Gecən xeyrə qalsın, gedirəm yatım
Bu açıq, bu soyuq havada indi.
Gedək, Benvolio?

Benvolio.

Gedək, doğrusu,
Gizlənen adamı gəzmək nahaqdır.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin bağı.

Romeo daxil olur.

Romeo. Yara görməyənlər gülər yaraya.

Cülyetta eyvanda görünür.

Dayan bir! Eyvanda o işıq nədir?
Ora – Qızıl Şərqdır, Cülyetta – Günəş!
Çıx, ey parlaq Günəş, paxıllığından
Sənə kin bəsləyən bu Ayı öldür.
Sən ondan daha çox gözəlsən deyə,
Qəmdən xəstələnib, rəngi saralıb.
Ona xidmət etmə, onun sarımtıl,
Solğun libasını əyninə geymə,
Belə libasları təlxəklər geyər.
Ah, mənim həyatım, ah, mənim eşqim!
Görəsən, bilirmi kim olduğumu?!
Dodağı tərپənir, danışmır fəqət.
Bu nədir? Gözləri danışır onun.
Cavab verəcəyəm, çox sırtığam mən,
Axı, danışmayıf o ki mənimlə.
İki ən işıqlı, ən parlaq ulduz
Vacib bir iş üçün göydən gedəndə
Qəşəng gözlərinə yalvarıb onun:
Onlar gələndək şəfəq saçsınlar.
Ah, onun gözləri gül camalıyla
Göydə nur saçsaydı, həqiqətən də,
Onun yanağının al şəfəqləri
Dan yeri çırağı utandırantək
Bütün ulduzları utandırardı.
Elə nur yayardı onun gözləri,
Quşlar cəh-cəh vurub qanadlanardı,
Gecəni işıqlı səhər sanardı.
Əlinə söykəyir yanağını, bax!
Onun yanağına toxunmaq üçün
Kaş onun əlində əlcək olaydım.

Cülyetta.

Ah, yazıq halıma!

Romeo.

O nəşə dedi.

Danış, yenə danış, gözəl mələyim.

Yerdən insanların mat-mat baxdığı,

Tənbəl buludların arası ilə

Büllur, saf havanın qoynunda uçan

Göylərin qanadlı qasidi kimi,

Bu zülmət gecədə başımın üstdə

Sən necə nurlusan, necə qəşəngsən!

Cülyetta.

Romeo, nə üçün sən Romeosan?

Üz döndər atandan, əl çək adından.

Yox, əgər sən bunu istəmirsənsə,

Onda, gəl, and iç ki, sevirsən məni,

Özüm Kapuletti olmayım heç vaxt.

Romeo (*öz-özünə*).

Mən yenə dinləyim, ya cavab verim?

Cülyetta.

Yalnız sənin adın düşməndir mənə,

Sən özün Montekki deyilsən, axı.

Nə əlin, ayağın, nə qaşın, gözün,

Nə də ki, dünyada insana məxsus,

Başqa heç bir üzvün Montekki deyil.

Lap başqa ad olsun, adda nə var ki?

Qızılgülə başqa bir ad versələr,

Onun gözəl ətri dəyişər məgər?

Romeo rütbəsiz, adsız da elə

Kamal zirvəsində durardı belə.

Romeo, gəl, üzvü hissən olmayan

Təkcə bu adını sən at üstündən,

Əvəzində bütün varlığımı al.

Romeo.

Səni öz sözümdən tutacağam mən.

Mənə sevgilim de, mən də adımlı

Dəyişim, Romeo olmayım daha.

Cülyetta.

Qaranlıq gecədə gizli sirmimdən
Ey xəbərdar olan, söylə, sən kimsən?

Romeo.

Müqəddəs ilahə, bilmirəm indi
Sənə öz adımlı necə deyim mən?
Nifrət eyləyirəm adıma özüm,
Çünki mənim adım sənə düşməndir.
Kağız üzərinə yazılmış olsa,
Onu tikə-tikə parçalayardım.

Cülyetta.

Səndən hələ yüz söz eşitməmişəm,
Səsin, gör, necə də tanışdır mənə.
Ah, sən Romeosan, Montekkisənmi?

Romeo.

Heç biri deyiləm, gözəl mələykə,
Çünki hər iki ad xoşuna gəlmir.

Cülyetta.

Bura necə gəldin, nə üçün gəldin?
Hündürdür, möhkəmdir bağın hasarı.
Qəflətən rast gəlsən qohumlarıma,
Ölüm olacaqdır burda qismətin.

Romeo.

Uçdum eşqin zərif qanadlarıyla,
Eşqi daş divarlar saxlaya bilməz.
Hər şeyə qadirdir ülvə məhəbbət,
Mənə qohumların nə edə bilər?

Cülyetta. Səni görən kimi öldürəcəklər.

Romeo.

İyirmi qılıncdan sənənin gözlərin
Daha qorxuludur, daha dəhşətli.
Lütf elə, sən mənə nəvazişlə bax,
Bu məni qoruyan zireh olacaq.

Cülyetta. Kaş ki, onlar səni görməyədilər.

Romeo.

Gecənin pərdəsi gizlədər məni.
Layiq deyiləmsə sevginə əgər,

Rast olum onların nifrətinə mən.
Sənin saf eşqindən məhrum olmaqdan
Onların əlində ölmək yaxşıdır.

Cülyetta. Axı, kim gətirdi səni bu yerə?
Romeo.

Məhəbbət, məhəbbət köməkçim oldu.
O məsləhət verdi aydın, səmimi,
Mən də ona verdim öz gözlərimi.
Dənizçi deyiləm, fəqət, yenə də
Olsaydın dünyanın o başında sən,
Bu nadir inciye qovuşmaq üçün
Sonsuz ümmanları üzüb keçərdim.

Cülyetta.

Qaranlıq üzümü gizlətməsəydi,
Mənim sözlərimi eşitdiyincün
Od tutub yanardım xəcalətimdən.
Sözümü danardım ədəb naminə,
Ancaq riyakarlıq nəyə gərəkdir?
Məni sevirsənmi? İnanıram ki,
“Bəli” deyəcəksən. Bilirəm bunu,
And içib, yalan da deyə bilərsən.
Axı, deyirlər ki, Yupiter özü
Sevgiyçün içilən andlara gülür.
Ah, əziz Romeo! Doğrusunu de,
Məni sevirsənmi? Əgər düşünsən,
Könlümü çox asan almısan ələ,
Tökərək inadla qaş-qabağımı,
Sənə “yox” cavabı verərəm ki, mən
Xeyli yalvarasan, ancaq dünyanı
Mənə versələr də, etmərəm bunu.
Ah, gözəl Montekki, həqiqətən də
Bütün varlığım ilə sevirəm səni.
Bəlkə, buna görə, sən buna görə
Mənim əxlaqımı yüngül sanırsan.
İnan ki, öz saxta hərəkətiylə
Abırlı, ismətli görünənlərdən
Mən daha namuslu, daha sadıqəm.

Mən daha təmkinli ola bilərdim,
Lakin sən eşitdin etirafımı.
Bu işimə görə başısla məni.
Qaranlıq gecənin açdığı bu saf,
Bu coşqun sevgimi yüngüllük sayma.

Romeo.

Barlı ağacların başına göydən
Gümüş səpən xoşbəxt Aya and olsun.

Cülyetta.

Ah, hər ay şəklini bir yol dəyişən
Sən o etibarsız Aya and içmə,
Etibarsız olar məhəbbətin də.

Romeo. Bəs nəyə and içim?

Cülyetta.

Heç nəyə heç vaxt;
Ya da istəyirsən, Allah bildiyim,
Bakir varlığına – özünə and iç.
Onda inanaram sənə ürəkdən.

Romeo. Əgər ülvə sevgim...

Cülyetta.

Dayan, and içmə!
Səni gördüyümə şad olsam da mən,
Bu gecə bu əhddən könlüm şad deyil.
O çox tez, çox ani, çox nahaqandır –
Biz şimşək sözünü hələ deməmiş
Çaxan bir şimşəyə yaman bənzəyir.
Gecən xeyrə qalsın, mənim əzizim.
Biz bir də yenidən görüşən zaman
Qoy yayın bu həyat nəfəsi ilə
Bu eşq tumurcuğu qəşəng gül olsun.
Gecən xeyrə qalsın, xeyrə qalsın.
Mənim könlümdəki dinclik, rahatlıq
Sənin də könlündə hökm etsin artıq!

Romeo. Ah, məni beləcə qoyub gedirsən?

Cülyetta. Əzizim, bu gecə nə istəyirsən?

Romeo. Sevgi, vəfa andı andıma qarşı.

Cülyetta.

Bu andı içmişəm mən səndən əvvəl.
Heyif, olan oldu – keçən də keçdi.

Romeo.

Götürmək istərdin andını geri?
Bəs bunun səbəbi nədir, sevgilim?

Cülyetta.

Sənə bildirməkçin sədaqətimi
İstərdim təzədən and içim sənə.
Mənim nəyim varsa, nə arzum varsa,
Səndən də tək onu istəyirəm mən.
Mənim səxavətim sahilsiz dəniz,
Mənim məhəbbətim dəryatək dərin.
Nə qədər bəxş etsəm sənə eşqimi,
O qədər çoxalır ümmanlar kimi.

Dayə içəridən çağırır.

Evdən səs-küy gəlir; di get, yaxşı yol.
Sevimli Montekkim, əhdə sadıq ol!
Gəldim, əziz dayə! Mənim sevgilim,
İndi qayıdıram, dayan bir azca. (*Gedir.*)

Romeo.

Oh, müqəddəs gecə, müqəddəs gecə!
Qorxuram, gördüyüm bir yuxu ola.
Belə həddən artıq şirin əfsanə,
Belə bir möcüzə həqiqət olmaz.

Cülyetta eyvana qayıdır.

Cülyetta.

Üç kəlmə söz deyim, sonra gedərsən.
Əzizim Romeo, əgər, doğrudan,
Mənimlə evlənmək istəyirsənsə,
Sübh tezdən yanına göndərəcəyim
Adama bildir ki, harda, nə zaman
Sən kəbin kəsdirmək niyyətindəsən.
Ayağın altına atıb bəxtimi,
Arxanca gəzərəm bütün dünyanı.

Dayə (*içəridən*). Göyərçin!

Cülyetta.

Gəlirəm, gəlirəm indi. –
Yox, əgər niyyətin yaxşı deyilsə,
Xahiş eləyirəm səndən...

Dayə (*içəridən*). Göyərçin!

Cülyetta.

Bu saat, bu saat. – Gəlmə bir daha,
Məni öz dərdimlə sən yalnız burax.
Sabah mütləq adam göndərəcəyəm.

Romeo. O zaman könlümdə arzular çiçək...

Cülyetta. Gecən xeyrə qalsın sənin min kərə!

Romeo.

Min yol bu həsrətdir nurlu gözlərə.
Görüşə gedirik üzügülər, şən,
Elə bil, məktəbli qayıdır dərstdən.
Görüşdən gəlirik kədərlə ancaq,
Elə bil, məktəbə gedir bir uşaq.
(*Yavaş-yavaş getməyə başlayır.*)

Cülyetta yenidən eyvana qayıdır.

Cülyetta.

Sss, Romeo, sss! Ah, sən hardasan?
Əgər ovçu səsi olsaydı məndə,
Səsləyərdim geri öz tərlanımı.
Köləlik tutqun səs, bağıra bilməz.
Mən azad olsaydım, dönə-dönə hey
Elə qışqırdım, Romeo adı
Yaylardı bütün bu kainata
Dünyanın ən böyük əks-sədasitək.

Romeo.

Yenə mənim ruhum məni çağırır.
Aşıqların səsi gecə saf, şirin,
Səslənir ən incə musiqi kimi.

Cülyetta. Romeo!

Romeo. Əzizim!

Cülyetta.

Saat neçədə
Sabah mən yanına adam göndərim?

Romeo. Düz saat doqquzda.

Cülyetta.

Mütləq, əzizim!

Ah, o vaxta kimi dözmək dəhşətdir,

İyirmi il qədər görünər mənə.

Unutdum, nə üçün çağırdım səni?!

Romeo. Yaxşı, yadına sal, mən durum burda.

Cülyetta.

Sən burda yenə də durasan deyə,

Yenə də hər şeyi unudacağam.

Yadımda, fikrimdə tək bu qalacaq –

Necə də gözəldir səninlə olmaq.

Romeo.

Gülüm, sən hər şeyi unutmaq üçün

Hər şeyi unudub qalaram burda.

Cülyetta.

İşıqlaşır. Kaş ki, sevimli quştək

Uzaq getməyəydin yanımdan heç vaxt.

Elə quş kimi ki, qızcığaz onun

Ayağını ipək sapla bağlayıb,

Əlində saxlayır onu hər zaman.

Ayağı zəncirli bədbəxt dustağı

Əlindən buraxır azca kənara,

Qısqanaraq onun azadlığına

Yenə ipək sapı çəkir geriyə.

Romeo. Sənin quşun olmaq istərdim, gülüm.

Cülyetta.

Mən də sənin quşun, ancaq, sevgilim,

Səni öldürərdim nəvazişimlə.

Hələlik, hələlik, di get, yaxşı yol!

Ayrılıq – şirin qəm, qəmlə yaşardım.

Səninlə sübhəcən vidalaşardım.

Gedir.

Romeo.

Sənə şirin yuxu, dinclik, əzizim!

Kaş yuxun, dincliyin olaydım özüm!

Rahibin yanına mən gedəm gərək,
Sevincimi deyib, istəyəm kömək.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Rahib Lorensonun hücrəsi.

Rahib Lorenzo əlində bir səbət daxil olur.

Lorenzo.

Gülür nurlu səhər zülmət gecəyə,
Dönür şərq buludu əlvan qönçəyə.
Gündüzün yolundan sərxoş olmuşək
Qaranlıq çəkilir səndələyərək.
Necə ki, gözümdən saçıb od, atəş
Büllur şəbnəmləri içməyib Günəş,
Doldurum səbəti mən ehtiyatla:
Şəfali çiçəklə, zəhərli otlar.
Torpaq anasıdır bu təbiətin,
Beşiyi, qəbridir bütün xilqətin.
Qoynuna uşaqtək sığınub hamı,
Əmir döşlərindən həyat ilhamı.
Qucağı doludur min nemət ilə,
Paylayır hamıya səxavət ilə.
Məzarı beşikdir, beşiyi məzar,
Hər gülü, hər daşı sirlə, ecazkar.
Dünyada pisin də faydası vardır,
Yaxşının da yolu, qaydası vardır.
Vaxtında, yerində olmasa məlhəm,
Başa ağrı verər, ürəyə dərd-qəm.
Yaxşı pisə dönər – pisliliklə, şərlə,
Pis yaxşıya dönər – yaxşı işlərlə.
Yoxlasa bu zərif, bu tər çiçəyi,
Zəhərdir, şəfadır hər bir ləçəyi.
Yeyəndə susdurur ürəyimizi,
Qoxlayanda ətri coşdurur bizi.

Vuruşur düşməntək bu cür, bu təhər
İnsanın qəlbində xeyir ilə şər.
Şər qalib gəldimi, məhv olur həyat,
Çiçəyi qurd yeyir, sanki, o saat.

Romeo daxil olur.

Romeo. Sabahınız xeyir, hörmətli ata!

Lorenzo.

Allah amanında, çatın nicata!
Kimdir bu tezlikdə axtaran məni?
Gənc oğlum, pərişan görürəm səni.
Belə tez durmağın sübutdur buna,
Nəsə haram qatıb şirin yuxuna.
Qocalıq belədir, adətdir bizdə:
Qayğı keşik çəkir gözlərimizdə.
Qayğı qalan yerdə heç yuxu qalmaz,
Cavanlıq başqadır, qayğısı olmaz.
Harda gənc uzanır, bir qaydadır bu,
Orda taxta çıxır zər taclı yuxu.
Odur ki, gəlişin bildirir mənə:
Nəsə bir fəlakət üz verib sənə.
Yox, belə deyilsə, deməli, onda
Gecə olmamısan öz yatağında.

Romeo.

Düzdür, yatmamışam, getdi möhnətim,
Yuxudan şirindir istirahətim.

Lorenzo.

Özün keç günahdan, Allah-taala,
Rozalina ilə olmusan, bala?

Romeo.

Rozalina ilə? Yox, əziz atam,
Unutmuşam onun adını tamam.

Lorenzo. Nədir o yuxudan şirin möcüzə?

Romeo.

İndicə hər şeyi deyərəm sizə.
Düşmənimlə birgə kefdə idim mən,
Ah, o yaraladı məni qəfildən.

Mən də yaraladım onu eləcə,
Ölümcül bir yara aldıq biz gecə.
Mənə də, ona da çarə gərəkdir,
Müqəddəs əlacın bizə köməkdir.
Görürsüz, nifrətim yox qənimə də,
Əlac axtarıram düşmənimə də.

Lorenzo.

Oğlum, açıq danış, aydın de, nə var?
Tapmaca dərdə həb – tapmaca olar.

Romeo.

Fikrim həqiqətdir, sözlərim yəqin,
Sevirəm qızını Kapulettinin.
Sevgiylə bağlanıb ürəklərimiz,
Nikahla bərkidin bu sevgini siz.
Biz necə, nə zaman, harada pünhan
Görüşüb, danışib, kəsmişik peyman –
Yolda danışaram, ruhani ata,
Mən ona butayam, o mənə buta.
Sizə yalvarıram, güldürün bizi,
Elə bu gün kəsin kəbinimizi.

Lorenzo.

Müqəddəs Fransisk! İşlər var nə cür!
Bu nə dəyişiklik, nə dönüklükdür?
Sən nə tez untdun Rozalinanı?
Bəs sən olmamışdın onun heyranı?
Gənclərin sevgisi görəsən nədir?
Eşqi könlündə yox, gözlərindədir.
Bu solmuş, saralmış yanaqlarından
Nə qədər göz yaş axdı bir zaman?!
Nalən duman kimi tutdu səmanı,
Günəş qurutmayıb o ah-fəğanı.
İniltin səslənir qulaqlarımda,
Göz yaşın iz salıb yanaqlarında.
Hanı o məhəbbət, o sevgi hanı?
Dəyişdin, untdun Rozalinanı?
Əgər kişilərdə yoxsa dəyanət,
Neçin qadınları edək məzəmmət?

- Romeo. Məni bu eşq üçün danlayırdınız.
Lorenzo. Həddini keçirdin, bununçün yalnız.
Romeo. Dediniz: dəfn elə məhəbbətini.
Lorenzo.
Dedim: unudasan qəm-möhnətini.
Demədim bir eşqi yerə gömüb, sən
Başqa birisini çıxar qəbirdən.
Romeo.
Məni danlamayın, bu canlı aftar
Veribdir sevgimə sevgiyə cavab.
O mənim eşqimlə açılan güldü,
Axı, o əvvəlki belə deyildi.
Lorenzo.
Rozalina yaxşı bilirdi ki, sən
Sevgi sözlərini əzbərləmişən.
Yaxşı, di gəl gedək, gənc hərdəmxəyal,
Köməyə hazırım mən sizə dərhal.
Sizin bu eşqiniz qoy açsın çiçək,
Ədavət dostluğa çevrilsin, gərək.
Romeo. Tez gedək, tez gedək, mümkünsə, əgər.
Lorenzo. Tələsmə, tez qaçan – tez də büdrəyər.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Küçə

Benvolio ilə Merkusio daxil olurlar.

- Merkusio.
Görən, bu Romeo harada qaldı?
Deməli, bu gecə evə gəlməyib?
Benvolio.
Gəlməyib. Öyrəndim mən nökrəndən.

Merkusio.

Ah, o Rozalina, qəlbi daş gözəl
Ona ki, bu qədər işgəncə verir,
Biçarə, yaqın ki, dəli olacaq.

Benvolio.

Kapulettinin o qardaşı oğlu
Tibalt Romeoya məktub göndərib.

Merkusio. Meydan oxumaqdır, bu, vicdan haqqı.

Benvolio. Romeo da ona cavab verəcək.

Merkusio.

Əli qələm tutan hər savadlı kəs
Cavab verə bilər hər bir məktuba.

Benvolio.

Yox, o göstərəcək necə lazımsa,
Hücuma hücumla cavab verəcək.

Merkusio.

Vay, yazıq Romeo, o artıq ölüb.
Ağbəniz pərinin qara gözləri onu ağır yaralayıb.
Eşqin nəğməsi onun qulaqlarını deşik-deşik eləyib.
Məhəbbətin oxu onun ürəyinin düz ortasından keçib.
O, Tibaltın qarşısında necə davam gətirəcək?

Benvolio. Nə üçün, axı, nədir bu Tibalt?

Merkusio. Səni inandırırım ki, o, nağıldakı pişiklər padşahı
Tibaltdan daha amansızdır. Pis işlərdə başçıdır. Elə qılinc oynadır
ki, elə bil, notla mahnı oxuyursan. Ritmi, məsafəni və ölçünü çox
dəqiq bilir. Bir, iki, üçüncüdə qılinci köksünə sancır. Zərif qönçə-
lərin əsl qənimidir. Duel ölüsüdür, duel! Yüksək dərəcəli zadəgan-
dır. Qılinc oynatmağın əsl bilicisidir. Ah, o ölməz pasado! O punto
reserso! O hay!¹

Benvolio. O nə deməkdir?

Merkusio. Cəhənnəm olsun o əzilib-büzülən ədabazları, yeni
dil quraşdıranları! Elə ancaq bunu eşidirsən: "Həzrəti-İsa haqqı, ən
yaşşı qılincdir! Ən ucaboy kişidir! Ən gözəl qəhbədir!" Özün de,
ulu babam, bu qan qaraldan əcnəbi milçəklərin qulağıımıza girməsi
kədərli deyilmə? Bu xarici moda düşkünləri, bu pardon-nezmois²-lər

¹ Qılinc oynatma terminləri: Hücum! Dəf et! Deydi! (*italyanca*).

² Həmişə "bağışlayın" deyən nəzakətli adamlar (*fransızca*).

yeni dəbə elə aludə olublar ki, təzə tumanda köhnə skamyalarda rahat əyləşə bilmirlər. Ah, onların bon-ları, onların bon¹-ları.

Romeo daxil olur.

Benvolio. Romeo gəlir, Romeo gəlir!

Merkusio. Bir bax, qurudulmuş balığa oxşayır. Ah, insan bədəni, sən necə də baliqlaşdın! İndi onun başında yalnız Petrarkanın nəğmələri kimi gözəl şeirlər dolanır. Onun sevgilisinin yanında Laura mətbəxdə qabyuyandan artıq bir şey deyil. Düzdür, Lauranın aşiqi ona daha gözəl nəğmələr qoşmuşdur. Başqalarına gəldikdə də belədir. Didona pintidir. Kleopatra isə qaraçidir. Yelena və Hero qəhbədirilər. Tizbanın qəşəng ala gözləri olsa da, gözəllikdə onunla müqayisə edilə bilməz. Senyor Romeo, bonjur. Bu da sənin gen fransız şalvarına bir fransız salamı. Sən dünən axşam bizə yaxşı kələk gəldin.

Romeo.

Sabahınız xeyir, ikinizin də,
Necə kələk gəldim axı mən sizə?

Merkusio. Aradan çıxdın, cənab, aradan çıxdın. Məgər bunu başa düşmürsən?

Romeo. Bağışla, əziz Merkusio, işim çox vacib idi. Mənim kimi işi olan adam ədəb qaydalarını poza bilər.

Merkusio. Sənin kimi işi olan adam dizi üstə çöküb, baş əyməyə məcbur olar desən, daha doğru çıxardı.

Romeo. Demək istəyirsən ki, salam verərdi.

Merkusio. Sən çox incəliklə hədəfə vurdun.

Romeo. Bu çox nəzakətli izahat oldu.

Merkusio. Hə də, mən əsl nəzakət çiçəyiyəm.

Romeo. Yəqin ki, qərənfilсэн.

Merkusio. Tamamilə doğrudur.

Romeo. Deyirəm axı, mənim rəqs ayaqqabılarıma taxılan çiçəklər niyə belə qəşəngdir.

Merkusio. Yaxşı dedin. Bu zarafatınla ayaqqabıların yırtılana kimi arxamca gəl. Əgər birinin altı deşilməyib, salamat qalsa, sənə kömək eləyər.

Romeo. Ah, bir ayaqqabı altı qədər dözümsüz və dəyanətsiz zarafat! O necə də deşilməyib – salamat qalsın.

¹ Salam (*fransızca*).

Merkusio. Əziz Benvolio, aramıza gir, bizi ayır. Mənim hazırcavablığım kəsərdən düşür.

Romeo. Qamçıla, mahmızla, tənbəli qamçıla, mahmızla, yoxsa, mən onu ötəcək və qışqıracağam: yarışı uddum!

Merkusio. Dayan bir, əgər sənin hazırcavablığın ovda çöl qazlarına bir şahin kimi cumubsa, mən, doğrudan da, uduzdum; ona görə ki, sənin hiss üzvlərinin birində olan alıcı quş mənim bütün beş hiss üzvümdəkindən çoxdur. Bəlkə, məni də qaz hesab edirsən?

Romeo. Sən mənim yanımda qazdan başqa heç vaxt heç şey olmamısan.

Merkusio. Bu zarafat üçün mən sənin qulağını qırparam.

Romeo. Yox, mənim mərhəmətli qazım, elə iş tutma.

Merkusio. Sənin hazırcavablığın çox acıdır, lap istiot kimidir.

Romeo. Yağlı bir qaz üçün acı istiot gözəl bir ədviyyə olmazmı?

Merkusio. Ah, sənin hazırcavablığın yumşaq dəriyə bənzəyir. Onu uzununa da, eninə də çəkib uzatmaq olar.

Romeo. Mən eninə sözünü dartıb, o qədər uzadaram ki, qaz sözünə əlavə edəndə, sən dünyada ən böyük qaz olarsan.

Merkusio. Nə deyirəm ki? Bu, eşq ah-uflarından yaxşı deyilməmi? Hə, indi səninlə danışmaq olar. İndi sən Romeosan. İndi sən tərbiyə və təbiətin etibarını ilə əvvəlki adamsan. Dostum, sən bu sarsaq məhəbbətin əlindəki ağacı gizlətməyə bir deşik tapmayıb, ağzından köpük daşa-daşa o yan-bu yana qaçan dəliyə bənzəyir.

Benvolio. Burda kəs, burda kəs!

Merkusio. Sən istəyirsən ki, burda mən öz nitqimin quyruğunu kəsim?!

Benvolio. Belə olmasa, nitqin çox uzanar.

Merkusio. Ah! Sən yanılırsan. Mən onu qısaltmaq istəyirdim. Nitqim lap sonuna gəlib çatmışdı. Həqiqətən də, fikrim vardı ki, onu davam etdirməyim.

Romeo. Baxın, gözəl tamaşa buna deyərlər.

Dayə və Piter daxil olurlar.

Merkusio. Yelkən, yelkən!

Benvolio. Özü də iki dənə: tuman və şalvar.

Dayə. Piter!

Piter. Nə buyurursunuz?

Dayə. Mənim yelpiyimi ver, Piter.

Merkusio. Mərhəmətli Piter, tez elə, qoy üzünü gizlətsin. Yelpiyi üzündən gözəldir.

Dayə. Sabahınız xeyir, xeyirxah cənablar!

Merkusio. Axşamınız xeyir, qəşəng xanım!

Dayə. Məgər axşamdır?

Merkusio. Sənə deyirəm, az olmaz, çünki saatın ədəbsiz əli indi günortanın qamçısının düz üstündədir.

Dayə. Ayıb deyil? Sən necə adamsan?

Romeo. Elə adamdır ki, xanım, Allah-taala onu öz-özünü ələ salmaq üçün yaradıb.

Dayə. Doğrudan, yaxşı dediniz: öz-özünü ələ salmaq üçün... belə dediniz, hə? Cənablar, kim mənə deyə bilər, gənc Romeonu harada tapmaq olar?

Romeo. Mən deyə bilərəm. Ancaq siz onu tapanda gənc Romeo indi axtardığınızdan bir az yaşlı olacaq. Əgər pis düşməsə, deyərdim ki, bu adı daşıyan insanların ən cavanı mənəm.

Dayə. Yaxşı dediniz.

Merkusio. Necə? Heç pis yaxşı olarmı? Doğrusu, yaxşı yerinə düşdü. Ağıllı sözdür, ağıllı sözdür.

Dayə. Cənab, Romeo sizsinizsə, mənim sizə deməyə bir neçə gizli sözüm var.

Benvolio. Görərsən, onu bişirib, şama dəvət edəcək.

Merkusio. Aradüzəldən, aradüzəldən, aradüzəldən, qap onu.

Romeo. Nədir, nə tapmısan?

Merkusio. Dovşan deyil, cənab. Yox, bu elə dovşandır ki, qurumuş, kiflənmiş pəhriz piroqunun içindən çıxıb.

Oxuyur.

Qoca, boz dovşan

Kifsənib yaman,

Nə yaxşı yeməkdir, pəhriz zamanı.

Kifsənməsəydi,

Qırx nəfər nəydi,

Yəqin, doydurardı bütün dünyanı.

Romeo, evə getmərsən?

Biz sizə nahar etməyə gedirik.

Romeo. Bu saat, gəlirəm.

Merkusio.

Əlvida, Nuhu gəmidə görən xanım, əlvida!

Xanım, xanım, xanım...

Merkusio ilə Benvolio gedirlər.

Dayə. Buna bax bir, əlvida! Deyin görüm, cənab, bu sırtıq çərçi kimdir ki, ədəbsizlik dağarcığı kimi belə dolub-daşır.

Romeo. Dayə, bu özü deyib, özü eşitməyi sevən adamdır. Bir dəqiqədə bir ayda deyəcəyindən daha çox cəfəngiyat üyüdüb tökə bilər.

Dayə. Əgər mənim haqqımda pis bir söz desə, onun canını alaram. Mən onun kimi iyirmi belə sırtıq bambılıya cavab verərəm. Hərgah özüm bacarmasam, məni müdafiə edənlər tapılar. Alçaq haramzada! Mən onun üçün əzilib-büzülən qızlardan deyiləm. Mən onun üçün əyyaş, pozğun qadınlardan deyiləm. (Piterə) Sən də yanımda müqəvva kimi durub gözünü döyürsən. Hər yetən əclafın özü istədiyi kimi məni ələ salmağına dözürsən.

Piter. Mən ki hələ bir kişinin özü istədiyi kimi sizi ələ saldığını görməmişəm. İnanın, belə olsaydı, cəld qılıncımı sıyırdım. Elə ki, görürəm yaxşı döyüş üçün bir səbəb var, qanun da mənim tərəfimdədir, mən də başqaları kimi heç nədən çəkinmədən tez qılıncımı işə salıram.

Dayə. Bir Allah şahiddir ki, hələ də hirsimdən özümə gəlməmişəm, bütün bədənim əsir. Alçaq haramzada! Ah, cənab, axı mənim sizə bir sözüm vardı. Dediym, gənc xanımım sizi axtarıb tapmağı xahiş etmişdi. Onun xahiş edib tapşırdığı sözləri hələlik özümdə bir sirr kimi saxlayıram. Əvvəlcə, icazə verin, sizə deyim, əgər siz onu yoldan çıxarmaq istəyirsinizsə, necə deyərlər, bu kobud bir hərəkət olardı. Çünki xanımım çox gənkdir, buna görə də onu aldadırsınızsa, bu, doğrudan da, pis və eybəcər bir işdir.

Romeo. Mehriban dayə, məndən xanımına salam söylə. Mən sənə söz verirəm ki...

Dayə. Safqəlblı oğlan, mən ona elə beləcə də deyəcəyəm. İlahi, ilahi, o necə də sevinəcək!

Romeo. Sən ona nə deyəcəksən, mehriban dayə? Mən hələ heç nə deməmişəm.

Dayə. Mən ona deyəcəyəm ki, cənab, siz söz verdiniz. Belə işi, mənim anladığıma görə, ancaq nəcib bir adam görə bilər.

Romeo. Ona de, bu axşam bir bəhanə ilə ibadət etməyə kilsəyə gəlsin.

Orda, hücrəsində rahib Lorenzo
Kəsəcəkdir bizim nikahımızı.
Al, zəhmət haqqıdır bu da səninçün.

Dayə. Yox, yox, götürməyəm bircə peni də.

Romeo. Di yaxşı, di götür verilən payı.

Dayə. Bu axşam dediniz? Yaxşı, gələcək.

Romeo.

Dayan monastırın arxasında sən,
Yanına gələcək mənim xidmətçim.
Bir kəndir nərdivan verəcək sənə.
Həmin nərdivanla bu gecəyanı,
Çıxacam sədət zirvəsinə mən.
Yaxşı yol! Xidmətin əvəzsiz qalmaz.
Yaxşı yol! Salam de xanımına sən.

Dayə. Allah xoşbəxt etsin sizi, fəqət, ser...

Romeo. Söylə, sözün nədir, mehriban dayə?

Dayə.

Sizin xidmətçiniz etibarlıdır?
Yəqin, eşitmisiz?! Belə deyirlər:
Saxlar iki adam sirri o zaman
Onlardan birisi çıxsın aradan.

Romeo. İnanın, möhkəmdir, o, polad kimi.

Dayə. Yaxşı, ser... Mənim xanıмым dünyanın ən gözəl qızıdır. İlahi, ilahi!.. O, balaca uşaq olanda... Ah, bu şəhərdə Paris adlı zadəgan bir oğlan var. Senyoranı almaq üçün dəridən-qabıqdan çıxır. Ancaq qız, o gözəl qəlbli maral, onu görməkdənsə qurbağanı, əsl qurbağanı görməyi daha üstün tutur. Mən arabir xanıımı açıqlandırb deyirəm: Paris sənə daha çox yaraşan ərdir. Sizi inandırırım, mən belə deyəndə, o, kətan kimi ağarır. Məni bir başa salın, cənab, saf məhəbbət çiçəyi rozmarinlə Romeo sözü eyni hərflə başlamır ki?

Romeo. Bəli, mehriban dayə. Burda nə var? Hər iki söz "er" hərfi ilə başlayır.

Dayə. Siz necə də lağlağısınız! O, it həfdir. Onu deyəndə, elə bil, itlər mırldaşır: Er hərfi, yox, belə deyil. Mən bilirəm ki, sizin adınız başqa hərflə başlayır. Xanım sizin adınızla rozmarini uyğunlaşdırıb, elə gözəl sözlər danışır ki, eşitsəniz, xoşunuza gələr.

Romeo. Məndən xanımına salam söylə.

Dayə. Baş üstə, lap min dəfə salam söyləyəm. (*Romeo gedir.*) Piter!

Piter. Nə buyurursunuz?

Dayə. Yelpiyimi götür, düş qabağıma, cəld ol.

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin bağı.

Cülyetta gəlir.

Cülyetta.

Dayəni göndərdim saat doqquzda,
O, yarım saata qayıtmalıydı.
Yəqin ki, tapmayıb. Yox, ola bilməz!
Ah! Dayə ləng gedir, sanki, topaldır.
Xəyal olmalıdır eşqin qasidi;
Zülmət təpələrdə qara kölgəni
Qovlayan Günəşin şəfəqlərindən
On dəfə artıqdır onun sürəti.
Göyərçinlər çəkir, qanad çalaraq,
Gözəl Veneranın arabasını.
Elə bunun üçün yel kimi uçan
Tanrı Kupidonun qanadları var.
Günorta yerinə yetişdi Günəş.
Düz üç saat keçir indiyə kimi,
O hələ də gəlib çıxmır ki, çıxmır.
Onun ürəyində ülvi məhəbbət,
Qanında gəncliyin odu, atəşi
Olsaydı, ox kimi süzər, süzərdi.
Mənim sözlərimi əziz yanıma,

Onun sözlərini mənə deyərdi.
Qocalarsa süstdür lap ölü təhər,
Tutqundur, ağırdır qurğuşun qədər.

Dayə və Piter gəlirlər.

Ah, Allah, o gəlir. Ah, əziz dayə,
Söylə, nə xəbər var, gördünmü onu?
Göndər, getsin nökar.

Dayə. Sən qapıda dur.

Piter gedir.

Cülyetta.

Mənim qəşəng dayəm! Aman, ilahi!
Söylə, üzündəki bu kədər nədir?
Xəbər qəmlidirsə, sən sevinclə de.
Əgər yaxşıdırsa, yaxşı nəğməni
Tutqun qaş-qabaqla bu cür korlama.

Dayə.

Yorulmuşam, gözlə, dincəlim bir az.
Sınır qılçalarım, uf, uf, ölürəm,
Belə də üzücü qaçaqaç olar?

Cülyetta.

Verərəm mən sənə qılçalarımı,
Sən gəl əvəzində o xəbəri ver.
Danış, yalvarıram, sevimli dayəm!

Dayə.

Hara tələsirsən, nə olub axı?
Gözləyə bilməzsən məgər bir azca?
Görürsən nəfəsim kəsilir mənim.

Cülyetta.

Necə kəsilir ki, sənin nəfəsin.
Bu sözü deməyə nəfəsin vardır.
Sənin üzrlərin, bəhanələrin
Uzundur, ən uzun nağıldan belə.
Qısa de, xəbərin xeyirdir, ya bəd?
Qalan sözlərini sonra deyərsən.
Aydın de, xəbərin xeyirdir, ya bəd?

Dayə. Deməliyəm ki, sən o qədər də yaxşı oğlan tapmamısan. Əri necə tapmağı bilmirsən, axı. Romeo! Yox, mən ona getməzdim. Doğrudur, onun üzü başqa kişilərin üzündən qəşəngdir, qıçları da başqa kişilərin qıçlarından düzdür. Əllərinə, ayaqlarına, boy-buxununa söz ola bilməz. Bütün müqayisələrdən daha gözəldir. Demək olmaz ki, o, nəzakət çiçəyidir. Ancaq səni inandırırım ki, o, quzu kimi mehribandır. Öz yolunla get, qızım! Qəlbini Allaha bağla. Necə, sən nahar edibsən?

Cülyetta.

Xeyr, xeyr! Bilirdim mən bunu əvvəl.
Toyumuz barədə o nə söylədi?

Dayə.

İlahi! Necə də ağrıyır başım!
Az qalır bölünsün iyirmi yerə.
Bir yandan da belim. Ah, belim, belim!
Tanrı günahını bağışlayarmı?
Məni hey qovursan o yan-bu yana,
Deyirsən üzülüm, ölüm yollarda?

Cülyetta.

Bu əziyyət üçün bağışla məni,
Sevimli, istəkli, mehriban dayəm,
De görüm, sevgilim sənə nə dedi?

Dayə. Sevgilin namuslu, ədəbli, mehriban, gözəl və ən ləyaqətli bir insan kimi dedi... Anan haradadır?

Cülyetta.

Anam haradadır? Anam evdədir.
Harda olmalıydı? Başa düşmürəm!
Necə də qəribə cavab verirsən!
"Sevgilin namuslu insantək dedi:
Anan haradadır?"

Dayə.

Ah, aman Allah,
Belə hirsələnirsən? Bir bu qalmışdı?
Ağrıyan belimə təpitmədir bu?
Daha qasidliyə özün gedərsən.

Cülyetta.

Qurtar işgəncəni. O nə dedi, nə?

Dayə. Bu gün ibadətə gedə bilərsən?
Cülyetta. Gedərəm.
Dayə. Rahibin hücrəsinə qaç.
Bir ər səni orda arvad edəcək.
Hə, qanın sıçradı yanaqlarına,
Üzün bu xəbərdən alışıb-yandı.
Di, sən kilsəyə get, mənə aparım
Kəndir nərdivanı, yarı bu gecə
Onunla yanına qalxar gizlicə.
Sən kef çəkəcəksən, yük çəkim mən də.
Gecə yük altına düşərsən sən də.
Mən nahar edirəm, tez get, yaxşı yol.
Cülyetta. Qovuşum bəxtimə, əzizim, sağ ol!

Gedirlər.

ALTINCI SƏHNƏ

Rahib Lorensonun hücrəsi.

Rahib Lorenzo ilə Romeo daxil olurlar.

Lorenzo.

Bu müqəddəs işə yar olsun göylər,
Sonra dərdlə bizə cəza verməsin.

Romeo.

Amin! Ancaq bu dərd dəhşət olsa da,
Cülyetta ilə mənim görüşümüzün
Bir anlıq sevinci önündə heçdir.
Müqəddəs ayınla, müqəddəs ata,
Birləşdir sən bizim əllərimizi.
Sonra ölüm gəlsin, yoxdu bir qorxum,
O çiçək mənimdir desəm, bəsimdir.

Lorenzo.

Odlu sevgilərin odlu sonu var;
Öpüşüb məhv olan odtək, bənttək
Alışib məhv olur zəfər çağında.

Pisdir ən şirin bal şirinliyiylə,
İştahı öldürür çox yeyiləndə.
Sən təmkinlə sev ki, sevgi tükənməz,
Gecikər çox lənglə çox tələsən kəs.

Cülyetta gəlir.

Gəl, qızım. Ah, belə incə ayaqlar
Hələ toxunmayıb bu sərt daşlara.
Gözəl yay axşamı mehli havada
Uçan bir hörümçək toru üstündə
Aşiq gəzə bilər, yıxılmaz heç vaxt.

Cülyetta. Axşamınız xeyir, ruhani ata!

Lorenzo. Romeo, bizimçün təşəkkür eylə.

Cülyetta.

Ürəkdən gələcək təşəkkür üçün
Onun da axşamı qoy xeyir olsun.

Romeo.

Ah! Qəşəng Cülyetta, nəhayətsizsə
Sənin səadətini mənimki qədər,
Onu dillə demək mümkünə hərgah,
Havanı məst etsin qoy gül nəfəsin.
Şirin sözlərinin musiqisiylə
Əks elə ilahi görüşümüzün
Bizə bəxş etdiyi bu səadətini.

Cülyetta.

Sevgi sözlə deyil, işlə zəngindir,
Öyünər mənayla, bərbəzlə yox.
Dilənçilər saya bilər varını,
Sonsuz xəzinədir mənim saf eşqim,
Mən saya bilmərəm yarısını da.

Lorenzo.

Gedəyin, tezcənə qurtaraq işi.
Müqəddəs kilsədə ulvi ayinlə
İkiniz bir canda birləşənədək
Sizin üstünüzdə göz olum, gərək.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Veronada meydan.

Merkusio, Benvolio və xidmətçilər daxil olurlar.

Benvolio.

Gedək, Merkusio, rica edirəm,
Bu gün çox istidir, yaman bürküdür.
Gəzirlər hər yerdə Kapuletilər,
Onlara biz bu gün əgər rast gəlsək,
Davadan yayına bilməyəcəyik.
Damarda qan coşur bürkü olanda.

Merkusio. Sən elə bir gəncə bənzəyirsən ki, o, meyxaşəyə girən kimi qılincini belindən açıb stolun üstünə qoyaraq deyir: "Allah eləsin, mənim sənə heç bir ehtiyacım olmasın!" Fəqət ikinci badəni ötürəndən sonra, doğrudan da, heç bir ehtiyac olmadan qılincı sıyııb, qulluqçunun qarnına soxur.

Benvolio. Məgər mən elə gəncə bənzəyirəm?

Merkusio. Bəli, bəli, sən İtaliyada ən qızğın gənclərdən birisən. Sənə azca toxunan kimi, o saat qızırsan, qızısan kimi, o saat hamının üstünə cumursan.

Benvolio. A, bu nə deyir?

Merkusio. Yox, belə deyil? İndi burda sənün kimi iki nəfər olsaydı, tezliklə ikisini də itirərdik, çünki ikisi də bir-birini öldürərdi. Saqqalının tükü sənün saqqalının tükündən bir dənə artıq və ya əskik olan adamlarla bu dəqiqə döyüşsən. Qoz sındıran adamlarla bu dəqiqə dalaşsən, nə var ki, sənün gözlərin qoz rəngindədir. Sənün gözündən başqa hansı göz döyüş üçün belə səbəb görə bilər? Yumurtanın içi ağ-sarıyla doluğu kimi, sənün başın da dava-dalaşla

dolub. Ancaq bu dava-dalaşdan sənin başın çalxalanmış yumurta kimi laxlayıb. Küçədə öskürüb sənin günə qarşıda yatan itini oyadan adamla savaşırdın? Pasxa bayramından qabaq öz təzə köynəyini geyinən dərzilə sən döyüşmürdün? Təzə ayaqqabısını köhnə qaytanla bağladığına görə bir başqasıyla vuruşan sən deyildin? İndi gəlib mənə dalaşmamaq barədə dərs verirsən!?

Benvolio. Mən sənin kimi dalaşqan olsaydım, həyatımın sığorta kağızını hamı satın alardı. Özü də bu iş bir saat on beş dəqiqəyə başa gələrdi.

Merkusio. Sığorta kağızı! Ay, ay, başı boş!

Benvolio. Başıma and olsun, odur, gəldilər.

Merkusio. Dabanıma and olsun, vecimə deyil.

Tibalt və başqaları daxil olurlar.

Tibalt.

Siz arxamca gəlin, danışım gərək

İndi mən onlarla necə lazımdır.

Cənablar, sizlərə bircə sözüm var.

Merkusio.

Bircə sözünüz var? Qoy iki olsun.

Sözü tamamlasın qılınc zərbəsi.

Tibalt. Bunun üçün siz mənə bir səbəb tapsanız, cənab, onda görərsiniz ki, mən onu da bacarıram.

Merkusio. Özünüz bir səbəb tapa bilməzsiniz, gərək başqası tapsın?

Tibalt. Merkusio, siz də Romeonun çalğıcılar dəstəsinə qoşulmuşunuz?

Merkusio. Çalğıcılar dəstəsi! Bu nə sözdür? Demək, siz bizi küçə çalğıcısı elədiniz? İndi ki belə oldu, sizin üçün elə bir hava çalım ki, qiyamətə qədər qulaqlarınızdan getməsin. Bu da mənim skripkamanın yayı, bu saat sizi oynamağa məcbur edər. Lənət şeytana! Çalğıcılar dəstəsi!

Benvolio.

Burda adam çoxdur, səs-küy nə lazım?

Ya gəlin çəkilek bir xəlvət yerə.

Ya işi çürüdək səssiz-səmirsiz,

Ya da ayrılğın, baxırlar bizə.

Merkusio.

İnsana verilib göz baxmaq üçün.
Baxsınlar, mən burdan gedən deyiləm.

Romeo daxil olur.

Tibalt. Rahat olun, gəldi mənim adamım.

Merkusio.

Özümü asaram, belə alçalsa.
Siz çölə getsəniz, yoldaşlıq edər,
Hə, o bu mənada adamınızdır.

Tibalt.

Romeo, qəlbimdə sənə bəslənən
Sonsuz nifrətimi deməyə bundan
Yaxşı söz tapmıram: sən... sən əclafsan!

Romeo.

Tibalt, səni mənə sevdiren qüvvət
Sənə bağışlayır bu qəzəbini.
Mən əclaf deyiləm. Odur ki, sağ ol.
Görürəm, sən məni tanımayırsan.

Getmək istəyir.

Tibalt.

Sənin dözülməyən təhqirlərini
Bu sözlər heç cürə əfv edə bilməz.
Bu saat geri dön, qılıncını çək!

Romeo.

Təhqir etməmişəm səni heç vədə,
Əksinə, hədsizdir könlümdə sevgin.
Bunun səbəbini sonra bilərsən.
Ey adı adımtək sevimli olan,
Əziz Kapuletti, sən buna inan.

Merkusio.

Ah, miskin, şərəfsiz, alçaq itaət!
Bu murdar ləkəni qan yuyar ancaq.
(Qılıncını sıyırır.)

Siçan tutan Tibalt, rədd olacaqsan?

Tibalt.

De görüm, sən məndən nə istəyirsən?

Merkusio. Hörmətli pişiklər şahı, sənin doqquz canından yalnız birini. Əgər arzu eləsən, yerdə qalan səkkizini də almağa hazırım. Qılıncının qulağından dartıb, qınından çıxart. Cəld ol, yoxsa mənim qılıncım sənin hər iki qulağını kəsib atar.

Tibalt. Sənin qulluğunda hazırım hər vaxt. *(Qılıncını sıyırır.)*

Romeo. Merkusio, tez qoy qılıncı qına.

Merkusio. Ağa, di buyurun, növbə sizindir.

Vuruşurlar.

Romeo.

Benvolio, gəl, biz qılıncımızla
Vurub yerə salaq silahlarını.
Cənablar, ayıbdır, vuruşursunuz?
Axı, vuruşmağı qadağan edib
Hersoq Veronanın küçələrində.
Əziz Merkusio, Tibalt, dayanın!

Tibalt Romeonun qolunun altından vurub
Merkusionu yaralayır.
Öz adamları ilə aradan çıxır.

Merkusio.

Mən yaralanmışam. İkinizin də
Ocağınız keçsin, həyatım sönür.
O getdi, özü də sağ və salamat?

Benvolio. Necə? Yaralandın?

Merkusio.

Azca cızılıb,
Elə bu da bəsdir. Hanı nökrəm?
Ey, ey, cüvəllağı, qaç həkim çağır.

Nökər gəlir.

Romeo. Ürəkli ol, dostum, yaran çox deyil.

Merkusio. Hə, quyu kimi dərin, kilsə qapısı qədər enli deyil. Ancaq bu da kifayətdir. Sabah məni axtarsan, meyitimi taparsan. Mənim işim bitib. Mən bu dünyadan köçməliyəm. İkinizin də ocağınız keçsin! Lənət şeytana, it də, siçovul da, siçan da, pişik də adamı ölümcül cırmaqlaya bilərmiş! Ah, lovğa, alçaq, kitab üzrə vuruşmaq

öyrənən dələduz! Sən iblis kimi hardan peyda olub aramıza soxul-
dun? Məni sənin qolunun altından vurub yaraladı.

Romeo. İstəyirdim sizə yaxşılıq edim.

Merkusio.

Benvolio, məni tez evə apar.
Az qalır qəşş edim. İkinizin də
Ocağınız keçsin! Necə də məni
Məzarda qurdlara yem elədiniz.
Nə yaman məhv oldum, ikinizin də...

Merkusio ilə Benvolio gedirlər.

Romeo.

Hersoqun ən yaxın qohumudur o,
Mənim əsl dostum. O mənə görə
Sağalmaz, ölümcül bir yara aldı.
Biz qohum olsaq da bir saat əvvəl,
Tibalt ləkələdi mənim adımlı.
Ah, qəşəng Cülyetta, sənin gül hüsnün
Qəlbimi incəltdi qadın qəlbitək.
Mum kimi yumşaldı polad xislətim.

Benvolio qayıdır.

Benvolio.

Romeo, Romeo, ah, Merkusio!..
Öldü o mərd insan! O igid insan!
Yerə nifrət edib, vaxtından çox tez
Onun cəsur ruhu uçdu göylərə.

Romeo.

Bu nəhs gün gətirər sonsuz fəlakət,
Əvvəli qorxuncdur, axırı dəhşət.

Tibalt qayıdır.

Benvolio. Yenə azğın Tibalt gəlir bu yana.

Romeo.

O sağdı, o çatdı şöhrətə-şana.
Merkusio öldü. Zərif yumşaqlıq,

Zərif buludların qoynuna yüksəl.
Qoy alovlu qəzəb bələdçim olsun.
Tibalt, əclaf sənsən, başımız üstə
Durub tənha ruhu Merkusionun,
Gözləyir ki, ona yoldaş olasan.
İndi ya sən, ya mən, ya hər ikimiz
Uçub getməliyik onunla birgə.

Tibalt.

Onunla dost idin, yaramaz uşaq,
İndi onunla da sən gedəcəksən.

Romeo.

Qılınc həll eləyər bu məsələni.

Vuruşurlar. Tibalt yıxılır.

Benvolio.

Şəhər əhli gəlir, Romeo, tez qaç.
Artıq Tibalt öldü, sən ələ keçsən,
Hersoq asdıracaq səni o saat.
Durub mat-mat baxma, tez aradan çıx.

Romeo. Taleyin əlində oyuncağam mən.

Benvolio. Neçin dayanmısan, ölüm gəzirsən?

Romeo gedir. Şəhərlilər gəlir.

Birinci şəhərli.

Tibaltmı öldürüb Merkusionu?
O qatil, o quldur hayana qaçdı?

Benvolio. Odur uzanıbdır.

Birinci şəhərli.

Senyor, qalx yerdən,
Hersoqun adından hökm edirəm mən.
Dustaqsan, dur gedək, əmrə qulaq as.

Hersoq öz əyanları ilə,
Montekki, Kapuletti isə öz arvadları ilə
və başqaları daxil olurlar.

Hersoq. Saldı bu davanı hansı yaramaz?

Benvolio.

Mərhəmətli Hersoq, mən bircə-bircə
Deyim bu nəhs dava başlandı necə.
Bu adam öldürdü Merkusionu,
Cavan Romeo da öldürdü onu.

Ledi Kapuletti.

Tibalt, göz işığı, ciyərparası!
Əziz qardaşımın əziz balası.
Ah, hersoq, ah, ərim, axdı qanımız.
Bizə nə dağ çəkdi gör düşmanımız!
Ədalətli hersoq, qana qan gərək,
Bu saat Montekki versin can gərək.

Hersoq. Bu qanlı davaya kimdir səbəbkar?

Benvolio.

Tibaltdır bu işə bais, hökmdar.
Ağır təhqir etdi o, Romeonu,
Romeo ədəblə ona dedi ki,
Davanın-dalaşın mənası yoxdur,
Bu həm də cinlədər əlahəzrəti.
Bu hörmət, bu izzət, bu mehribanlıq
Davakar Tibaltı sakit etmədi.
O daha da qızıb, Merkusionun
Köksünə yönəltdi polad qılıncı.
Coşqun Merkusio coşdu bu zaman,
Dəhşətlə çırpıldı qılınc qılınca.
Romeo araya girib qışqırdı:
“Araların, dostlar! Ayrılın, dostlar!”
Qorxunc zərbələri qorxu bilmədən
O öz silahıyla dəf eləyirdi.
Qılıncı yeridib qərəzkar Tibalt
Qolunun altından gənc Romeonun
Öldürdü yenilməz Merkusionu.
O qaçdı, tezliklə qayıtdı yenə.
İntiqam fikrinə düşdü Romeo,
Vuruşma od saçdı ildırım təkin.
Onları ayırmaq istəyirdim ki,
Tibalt bir tir kimi yerə uzandı.

İşi belə görüb qaçdı Romeo.
Mənim bu sözlərim doğrudur tamam,
Tanrı qənim olsun yalan danışsam.

Ledi Kapuletti.

Yaxın qohumudur o, Montekkinin,
Qanı məcbur edir, düz demir, yəqin.
Yığılıb bir yerə iyirmi nəfər,
Yalqız bir adama qəsd eləyiblər.
Hökmdar, siz haqqa əyləyin kömək,
Romeo canidir, o ölsün gərək.

Hersoq.

Romeo Tibaltı, Tibaltsa onu –
Öldürüb əzizim Merkusionu.
Onun necə çəkim ağır yasını,
Onun kim verəcək qan bahasını!

Montekki.

Romeo suçsuzdur, unutmaq olmaz,
O öz dostu üçün alıbdır qisas.
Bu ki qanunladır.

Hersoq.

Bu günah üçün
Mən onu təcili edirəm sürgün.
Sizi dərdə salan kinli ədavət
Mənim də qanımı tökdü, nəhayət.
İki ailənin qanlı savaşı
Mənim də evimə saldı göz yaşı.
Elə bir cərimə kəsim ki sizə,
Ədəbi dərs olsun hər ikinizə.
Qəlbimi yumşaltmaz nə ağrı-sızı,
Yumaz göz yaşınız günahınızı.
Kəsin yalvarışı! Getsin Romeo.
Əgər burda qalsa, öləcəkdir o.
Qaldırın cəsədi, bu müsibətdir,
Qatili əfv etmək bir cinayətdir.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin bağı.

Cülyetta daxil olur.

Cülyetta.

Siz ey ayaqları od saçan atlar,
Qərbə – günbatana çapın dördnala
Febin oğlu Faston sürsəydi sizi,
Qızıl arabanı aparmışdınız,
Aləmi qaranlıq tutmuşdu çoxdan.
Gəl, gəl, aşiqlərin sirdaşı gecə,
Gəl, çək hər tərəfə qara pərdəni.
Kənar gözdən uzaq, yad dildən uzaq
Romeo gizlicə gəlsin yanıma.
Dünyanı aydınca görür aşiqlər,
Dünyaya nur saçır onların hüsnü.
Əgər məhəbbətin korsa gözləri,
Onun ən sevimli dostu gecədir.
Ey ədəbli gecə, ey qara donlu,
Zabitəli gözəl, gəl, gəl, sən mənə
İki təmiz qəlbin saf oyununda
Uduzaraq qalib gəlməyi öyrət.
Utancaq, pak eşqim cürətləninçə
Qara örpəyinlə yanaqlarımda
Həyadan alışan qanıma gizlət.
Gəl, gecə, bir tələs! Tez ol, Romeo,
Gəl, zülmət gecədə nurlu gündüzüm,
Uç gəl sən gecənin qanadlarında,
Qarğanın belinə yenicə yağmış
Qardan sən şəfəqli, sən ağ olarsan.
Gəl, sevimli gecə, ey qaraqaşlım,
Mənim Romeomu sən gətir mənə.
O öləndə onu götür özünlə,
Kəs doğra balaca ulduzlar kimi.
Bundan göylər elə gözəlləşər ki,

Mat qalar gecəyə bütün yer üzünü,
Pərəstiş eyləməz Günəşə heç vaxt.
Bir sevgi sarayı satın aldım mən,
Fəqət, o saraya sahib deyiləm.
Mənim özümü də satın aldılar,
Fəqət nə yiyəm var, nə sahibim var.
Ah, necə əzablı, qəmlidir bu gün,
Təzə paltarını geyə bilməyən
Səbirsiz uşağın bayramqabağı
Keçirdiyi qəmli bir gecə kimi!
Ah, ah, dayəm gəlir, xəbər gətirir.
Romeo adını deyən hər bir dil
Göylərtək gözəldir, heyrətamizdir.
(Dayə əlində kəndir nərdivan daxil olur.)
Dayə, nə xəbər var? O nədir elə?
Kəndir nərdivandır Romeo üçün?
Hə, hə, nərdivandır.

Dayə.

(Kəndir nərdivanı yerə atır.)

Cülyetta.

Axı, nə olub?
Niyə pərişansan, məyussan belə?

Dayə.

Fəlakət, fəlakət! O öldü, öldü!
Məhv olduq biz, xanım, bu gün məhv olduq.
Onu öldürdülər, o yoxdur, öldü!

Cülyetta. Göylər belə qəddar ola bilərlərmi?

Dayə.

Göylər ola bilməz, Romeo olar.
Romeo, Romeo, ah-ah, Romeo!
Bu kimin ağlına gələrdi, kimin?

Cülyetta.

Sən necə daşürək ifritəsən ki,
Belə bir işgəncə verirsen mənə?
Zülmət cəhənnəmin ağır zilləti
Bu sonsuz əzabın yanında heçdir.
Romeo özünü öldürdümü, de?
Sən tək-cə "bəli" de, bu "bəli" sözü

Əjdahanın ölüməsaçan gözündən
Məni daha kəskin zəhərləyəcək.
Əgər “bəli” desən, mən mən deyiləm.
Gözlərim əbədi qapanacaqdır.
O ölüb – “bəli” de, sağdır – “yox” söylə,
Bir sözlə, ya öldür, ya xoşbəxt eylə.

Dayə.

Gördüm yarasını gözlərimlə mən.
Burda – köksündəydi. Allah, sən saxla.
Al-qana batmışdı bütün cəsədi,
Rəngi ağarmışdı ağ kətan kimi,
Huşumu itirdim mən bu dəhşətdən.

Cülyetta.

Parçalan, ey qəlbim! Ey bədbəxt müflis,
Parçalan bu saat, itdi saf incin.
Ey mənim gözlərim, girin zindana,
Heç zaman görməyin azadlığı siz.
Dayan, ey əclaf yer, dolanma belə,
Məni bir qəbrə qoy Romeo ilə!

Dayə.

Aman, Tibalt, Tibalt! Sevimli dostum!
Nəzakətli Tibalt, ah, nəcib insan,
Sənin ölümünü mən niyə gördüm?!

Cülyetta.

İki yandan qopan bu tufan nədir?
Romeomu ölüb, Tibaltı ölüb?
Əziz qardaşımı, əziz ərimmi?
Sən ey İsrafilin qorxunc şeypuru,
Xəbər ver, gəlibdir qiyamət günü!
Onlar ölüblərsə, kim sağ qalıb bəs?

Dayə.

Təkcə Tibalt ölüb, Romeo onu
Öldürüb, bununçün sürgün edilib.

Cülyetta.

İlahi, belə də müsibət olar?
Romeo Tibaltın tökdü qanını?

Dayə.

O tökdü, o tökdü. Lənət bu günə!

Cülyetta.

Ah, üzü qızılgül, ürəyi ilan!
Gözəl mağarada çirkin əjdaha!
İlahə zülmkar! Mələykə iblis!
Göyərçin lələkli leşyeyən qarğa!
Quzu dərisində acgöz canavar!
Allah görkəmində ən rəzil məxluq!
Zahiri, daxili iyrenc ziddiyyət!
Müqəddəs bir mələun, vicdanlı alçaq!
Ah, təbiət! Bu cür cənnət dünyada
Gözəl bədəninə bu insanın sən
Belə ki, salmışan şeytan ruhunu,
Sənin cəhənnəmlə nə işin vardır?
Məzmunu, mənası iyrenc bir kitab
Heç belə də qəşəng cildlənərmə?
Ah, bu cazibədar, gözəl sarayda
Saxtaliq yaşayır, yalan yaşayır!

Dayə.

Yoxdur kişilərdə inam, etibar;
Hamısı vicdansız, hamısı dönük,
Hamısı riyakar, bomboş yalandır.
Ah, hanı xidmətçim? Mənə tez cövhər,
Məni məhv edəcək bu qəm, bu kədər.
Sənin Romeona görüm ar olsun.

Cülyetta.

Bunu necə dedin, dilin qurusun.
Romeo ar üçün doğulmayıbdır,
Ar özü ar edər ar olduğundan,
Onun pak alnına qonmaz heç zaman.
Onun alnı elə bakır təxtidir ki,
Dünyada ismətin tək malikəsi
Burda öz başına tac qoya bilər.

Dayə.

Ah, necə heyvanam, söydüm mən onu!
Qardaş qatilini mədh edəcəkdin?

Cülyetta.

Bəs mən öz ərimi pisləyəcəkdim?
Ah, binəva ərim, zavallı insan,

Sənin üçsaatlıq bu arvadın da
Əgər oxşamasa şirin sözlərlə,
Kim sənin könlünü oxşayacaqdı?
Zalım, qardaşımı niyə öldürdün?
O zalım istədi öldürsün səni.
Ey möhnət xəracı, odlu göz yaşı,
Qayıt öz yerinə, öz qaynağına.
Sən bac-xərac ikən fəlakət üçün,
Səhvən səadətə qurban gedirsən.
Mənim ərim sağdır, Tibalt can atdı
Onu qətl eləsin. Tibalt ölübdür.
Ərimi öldürmək istəyirdi o.
Bax, bu mənim üçün bir təsəllidir.
Onda nəyə görə ağlayıram ki?
Mən bir söz eşitdim, o söz Tibaltın
Yaman ölümündən daha yamandır.
Ömrümü puç edən o qorxunc sözü
Böyük bir həvəslə unudardım mən.
Fəqət canilərin müdhiş günahı
Yaddaşlarına həkk olunduğutək,
Mənim yaddaşıma həkk olur bu söz.
“Öldü Tibalt, sürgün oldu Romeo!”
“Sürgün oldu” – bu söz, yalnız tək bu söz
Minlərcə Tibaltı öldürdü birdən!
Bədbəxtlik qurtarsa bununla əgər,
Tibaltın ölümü kifayət idi.
Deyirlər, dərd gəlmir heç vədə yalqız.
Əgər dərd özüylə dərd gətirirsə,
Niyə “Öldü Tibalt” deyəndə mənə
O demədi öldü atan, ya anan,
Ya da ki, onların hər ikisi də.
Onlara yas tutub ağlayardım mən.
Ancaq “Tibalt öldü” sözündən sonra
Gələn söz “Romeo sürgün oldu”, bu,
Atamı, anamı, Tibaltı, hətta
Bədbəxt Romeonu, Cülyettanı da,
Hamını öldürdü, hamını qırdı.

Bu sözün – “Romeo sürgün oldu” – ah.
Nə sonu, nə həddi, nə ölçüsü var.
Bu qəmi nə ilə bildirmək olar?
Dayə, hanı atam, anam?

Dayə.

Bu yasda
İndi ağlaşır Tibaltın üstdə.
Getmək istəyirsən, aparım səni.

Cülyetta.

Onlar ona görə göz yaşı töksün,
Mən isə ağlayım Romeo üçün.
Götür nərdivanı. Yazıq nərdivan,
Sən də aldadıldın mənimtək yaman.
Səni düzəltmişdi o eşqin oğlu,
Sənə yar olmadı ülvyyəət yolu.
Soldu taleyimiz qönçə gül kimi,
Qız ikən ölürəm mən bir dul kimi.
Götür nərdivanı, dayə, gəl gedək,
Gəlinlik yatağım açılısın gərək.
Romeo görmədi səadətimi,
Ölüm, ölüm alsın bəkarətimi.

Dayə.

Sən get, gətirərəm mən Romeonu,
O sənə təsəlli, təskinlik verər.
Hücrədə gizlənilib, taparam amma,
Çalışaram Günəş Ayla dincəlsin.

Cülyetta.

Apar, bu üzüyü ver tərlandıma,
De ki, vida üçün yanıma gəlsin.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Rahib Lorensonun hücrəsi.

Lorenso gəlir.

Lorenso.

Gəl bəri, gəl bəri, bədbəxt Romeo,
Kədər-qüssə sənə aşiq olubdur.
Oğlum, evlənmişən müsibət ilə.

Romeo daxil olur.

Romeo.

Təzə nə xəbər var, müqəddəs ata?
Hökm necə oldu, cəzam nə oldu?
Hansı yeni bir dərd gözləyir məni?

Lorenso.

Möhkəm dost olmusan bütün dərdlərlə.
Xəbər gətirmişəm hökm barədə.

Romeo. Məhşərdən qorxuncdur Hersoqun hökmü.

Lorenso.

Yüngül qərar verdi sənin haqqında,
Sənə ölüm deyil, sürgün buyurdu.

Romeo.

Necə? Sürgün? Rəhm et, sən "ölüm" söylə.
Qat-qat dəhşətlidir sürgün ölümdən,
Dilinə gətirmə "sürgün" sözünü.

Lorenso.

Yalnız Veronadan sürgün olursan.
Səbir elə, oğlum, dünya genişdir.

Romeo.

Veronadan kənar bir dünya yoxdur,
Ancaq məhşər, əzab, cəhənnəm vardır.
Dünyadan sürgündür buradan sürgün.
Dünyadan sürgünsə ölüm deməkdir,
Səhvən ölümə də sürgün deyirlər.
Sürgün adlandırıb mənfur ölümü,

Qızıl balta ilə sən gülə-gülə
Başımı kəsirsən, mehriban ata.

Lorenzo.

Nankorluq ən böyük günahdır, oğlum.
Sənə ölüm düşür qanuna görə,
Sənin tərəfini saxlayıb ancaq,
Mərhəmətli hersoq atdı qanunu.
Ölümü sürgünlə əvəz elədi,
Belə mərhəməti sənə görmürsən.

Romeo.

Bu bir işgəncədir, mərhəmət deyil.
Cülyetta hardasa, göy də ordadır.
Burda göyün altda hər bir it, pişik,
Hər bir miskin siçan, dəyərsiz qurd-quş
Yaşayıb, o gülü seyr edə bilər,
Fəqət görə bilməz Romeo onu.
Leşyeyən milçəklər Romeodan, ah,
Daha çox hörmətə, daha çox haqqa,
Daha çox şərəfli ömrə malikdir.
Onlar Cülyettanın qar kimi dümağ,
İncə əllərinə toxuna bilər,
Hətta bir-birini öpürlər deyə
Həyadan od kimi alışıb-yanan,
Ləkəsiz, bakirə dodaqlarından
Əbədi səadət qopara bilər.
Milçəklərin buna hüququ vardır,
Romeosa bundan məhrum olunur.
Milçəklər azaddır, Romeo dustaq,
Romeo buradan sürgün edilir.
Sən deyirsən, sürgün ölüm deyildir?
Heç kəskin zəhərin, almaz bıçağın,
Başqa məhvedici vasitən yoxmu,
Məni öldürürsən “sürgün” sözüylə?
“Sürgün”, bu adi söz nə dəhşətlidir!
Cəhənnəmdə ağır zillətə məhkum
Ağır günahkarlar bu ağır sözü
Fəryadla deyərək inildəşirlər.

Ah, ruhani ata, ey müdrik insan!
Mənim müəllimim, mehriban dostum,
Ən yaxın sirdaşım ola-ola sən,
Buna necə qıydın, ürək elədin,
Məni məhv edirsən “sürgün” sözüylə?

Lorenzo. Bir mənə qulaq as, ey dəli aşiq.

Romeo. Oh, yenə sürgündən danışacaqsan?

Lorenzo.

Bu sözün oxundan qorunmaq üçün
Mən sənə poladdan zireh verərəm.
Fəlsəfə sipərdir bədbəxt kəslərə,
O sənə sürgündə bir kömək olar.

Romeo.

Yenə də bu mənfur, bu “sürgün” sözü!
Qoy sənin fəlsəfən cəhənnəm olsun!
O mənə Cülyetta yaratmayacaq,
Şəhəri yerindən oynadıb indi
Hersoqun hökmünü dəyişməyəcək.
Onun nə köməyi, danışma, bari.

Lorenzo. Ah, mən görürəm ki, dəlilər karmış.

Romeo. Müdriklər kor isə, neyləsin onlar?

Lorenzo. Gəl, sənin işindən danışaq, oğlum.

Romeo.

Duymadığın şeydən nə deyəcəksən?
Əgər mənim kimi cavan olsaydın,
Mənimtək sevsəydin sən Cülyettanı,
Bir saat keçməmiş evləndiyindən
Tibaltı öldürüb dərdə düşsəydin,
Sonra da mənimtək sürgün olsaydın,
O zaman danışa bilərdin ancaq.
O zaman saçını didib yolardın,
O zaman mənimtək sərilib yerə,
Ölçərdin gələcək məzarını sən.

Qapı döyülür.

Lorenzo. Qalx, qapı döyülür, Romeo, gizlən.

Romeo.

Nə üçün? Onsuz da odlu ahlam
Dumantək gizlədir gözlərdən məni.

Qapı döyülür.

Lorenzo.

Eşidirsən? Necə döyürlər. Kimdir?
Səni tutacaqlar. Romeo, cəld ol.
Gözləyin! Di dur, qaç ibadətgaha.

Qapı döyülür.

Bu saat! İlahi, bu nə inaddir?
Gəlirəm, gəlirəm! Hardandır belə?

Qapı döyülür.

Nə bərk döyürsünüz? Axı, kimsiniz?

Dayə (*bayırdan*).

Tez açın qapını, tanıyarsınız,
Cülyetta xanımın dayəsiyəm mən.

Lorenzo. Buyurun içəri, xoş gəlmişsiniz.

Dayə daxil olur.

Dayə.

Ah, müqəddəs ata, Romeo hanı?
Mənim xanımımın əri hardadır?

Lorenzo.

Odur, bax, orada sərilib yerə,
Acı göz yaşından sərxoş olubdur.

Dayə.

Mənim xanımım da lap bu haldadır,
Ah, o da düşübdür bu vəziyyətə.

Lorenzo. Eyni ürəklərin dərdi eynidir!

Dayə.

O da eyni ilə sərilib yerə,
Hönkürür, inləyir, göz yaşı tökür.

Di qalxın, di qalxın; bir kişi olun.
Xanım Cülyettanın xəteri üçün,
Onun xəteriyçün ayağa durun.
Bu sizə yaraşmır.

Romeo.

Ah, əziz dayə!

Dayə.

Ah, cənab, hamının sonu ölümdür.

Romeo.

Sən, sən, danışırsan Cülyetta haqda?
Nə olub? O məni qatil sanırmı?
Özüm ləkələdim onun qanıyla
Səadətimizin körpəliyini.
Səhhəti necədir? İndi hardadır?
Mənim məxfi yarım bizim məhv olmuş
Eşqimiz barədə nə deyir indi?

Dayə.

Cənab, heç nə demir. Ağlayır elə.
Yazıq gah yıxılır çarpayısına,
Gah durub Tibaltı çağırır, gah da
Romeo deyərək haray qoparır,
Gah da ağziüstə yıxılır yerə.

Romeo.

Romeo! Ah, bu ad murdar bir əllə
Onun qardaşını qana bələyib,
Ağzından od saçan, alov püskürən
Bir top gülləsitək yandırır onu.
Mənə de, mənə de, müqəddəs ata,
Bədənimin hansı mənfur yerində
Mənim mənfur adım məskən salıbdır?
O iyğənc yuvanı tar-mar edim.
(*Qılıncı sıyrır.*)

Lorenzo.

Dəli, bir əl saxla! Sən kişisənmi?
Görkəmin deyir ki, bəli kişisən,
Qadın göz yaşdır, fəqət, göz yaşın.
Sənin bu ağılsız hərəkətində
Vəhşi bir heyvanın qəzəbi vardır.
Sən kişi cildində həm zəif qadın,

Həm də ən dəhşətli bir yırtıcısan!
Sənə mat qalmışam, din haqqı, səni
Mən ruhən ən möhkəm insan bilirdim.
Tibaltı öldürdün? Onun dalınca
İndi də özünü öldürəcəksən?
Bununla dünyada yalnız səninçün
Yaşayan zövcəni məhv edəcəksən?
Niyə öz nəslinə, bu yerə, göyə
Nifrət yağdırırsan, sonsuz bir nifrət?
Axı, öz nəslin də, bu yer də, göy də
Səndə birləşərək həyat tapıbdir.
Onları bir yerdə itirəcəksən.
Tfu, tfu! Sən ki, öz surətini,
Eşqini, ağlını ləkələyirsən.
Həm zəngin, həm xəsis bir sələmçitək
Varından xərcləyib öz surətinə,
Eşqinə, ağlına zinət vurmusan.
Sənin alicənab, gözəl surətin
İtirib insanlıq ləyaqətini,
Mumdan hazırlanmış kuklaya dönüb.
Sənin büllur eşqin bir xəyanətmiş,
And içib, söz verib qoruyacağın
Eşqini sən özün məhv eləyirsən.
Sənin kəskin ağlın surəti, eşqi
Bəzəməli ikən çirkinləşdirir.
Gör, nə avamsan ki, başında ağlın
Naşı bir əsgərin bənt qabında
Alışib partlayan bənt kimidir.
Səni parçalayı öz himayəçin.
Di bəsdir, di bəsdir! Yerdən qalx, kişi!
Dərdindən öldüyün dünənə kimi
Cülyetta ki, sağdır, bu bir xoşbəxtlik.
Tibalt istədi ki, səni öldürsün,
Sən onu öldürdün, yenə xoşbəxtlik.
Ölümü sürgünlə əvəz elədi
Qanun sənə görə, bu da xoşbəxtlik.
Görürsən, nə qədər uğurların var,

Səadət ki gülür sənin üzünə.
Sənsə qaşqabaqlı, tərs bir qız kimi
Bəxtindən, eşqindən üz döndərsən.
Bir düşün, bir düşün, belə bir ölüm
Müdhiş bədbəxtlikdir, rəzil miskinlik.
Di dur, sevgilinin görüşünə get,
Ona təsəlli ver dediyimiztək.
Geri dön gəlməmiş qarovulçular,
Yoxsa Mantuyaya gedə bilməzsən.
Sən orda qalmalı, yaşamalısən,
Biz burda bir imkan, bir fürsət tapıb
Sizin ailəni bərişdirırıq.
Xahiş eləyərik o vaxt hersoqdan,
Sənin gəlməyinə icazə verər.
O zaman sevincin indiki qəmdən
Yüz dəfə, min dəfə artıq olacaq.
Dayə, get, xanıma məndən salam de.
Qoy hamı tez girsin bu gün yatağa,
Ağır dərd bağlayar göz qapağını.
Di get, Romeo da gəlir bir azdan.

Dayə.

Ya rəbb! Nə olaydı bütün gecəni
Burda dayanaydım, qulaq asaydım
Gözəl hikmətlərə. Elm, gör nə imiş!
Cənab, deyəcəyəm, siz gəlirsiniz.

Romeo.

Elə de, xahiş et, mənim sevgilim
Məni danlamağa qoy hazırlaşsın.

Dayə.

Xanım bu üzüyü sizə göndərdi,
Tələsin, tez gəlin, sonra gec olar.

Gedir.

Romeo. Bu mənə ən yaxşı təsəlli oldu.

Lorenzo.

Get, sənə yaxşı yol. Ancaq düşün ki,
Bundan asılıdır bütün işlərin:

Sən ya gəlməmişkən qarovulçular
Bu gecə buradan çıxıb getməli,
Ya da paltarını dəyişib, səhər
Gizlicə aradan sovuşmalısən.
Gözlə Mantuyada. Səbir elə, oğlum.
Sənə xidmətçinlə işin barədə
Vaxtaşırı xəbər göndərərəm mən.
Gecdir, ver əlini. Sənə yaxşı yol.

Romeo.

Olmasaydı yarın vüsalı əgər,
Dostun həsrətinə dözürdüm, məgər?!
Sağlıqla qal, ata!

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Kapulettinin evində bir otaq.

Kapuletti, ledi Kapuletti və Paris daxil olurlar.

Kapuletti.

İşlər bəd gətirdi, qraf, biz hələ
Vaxt tapıb qız ilə danışmamışıq.
Cülyetta Tibaltı çox istəyirdi,
Elə mən özüm də. Fəqət, nə etmək?
Yalnız ölmək üçün doğuluruq biz!
Vaxt gecdir, o daha aşağı düşməz.
Siz gəlməsəydiniz, inanın, mən də
Yatağa girmişdim bir saat əvvəl.

Paris.

Matəm günü deyil elçilik günü.
Senyora, gecəniz xeyrə qalsın,
Məndən qızınıza salam söyləyin.

Ledi Kapuletti.

Onun ürəyini bilərəm səhər,
O indi qərq olub qəm dəryasına.

Kapuletti.

Qraf, qızım sizi sevəcək, yəqin.
O mənim heç zaman sözümdən çıxmaz,
Buna şübhəm yoxdur. Arvad, yatmamış
Qızın yanına get, söz açıb, ona
Oğlumuz Parisin eşqini bildir.
Qoy o hazırlaşsın, gələn çərşənbə...
Bu gün nə günüdür?

Paris. Bazar ertəsi.

Kapuletti.

Bazar ertəsi! Yox, çərşənbə tezdir.
Yaxşı, onda olsun cümə axşamı.
Hə, cümə axşamı, qızına de ki,
Parislə kəbini kəsiləcəkdir.
Buna hazırsınız? Razısınızmi?
Mərasim keçəcək səssiz-səmirsiz,
Bir-iki dostumuz gələcək ancaq.
Tibalt öldürülüb axı yenicə,
Biz şadlıq eləsək, bu, yaxşı düşməz,
Deyərlər, qohuma etinasızıq.
Odur ki, az adam dəvət edərik.
Bununla qurtarar. Nə deyirsiniz?
Sizə əl verirmi cümə axşamı?

Paris. Kaş cümə axşamı sabah olaydı!

Kapuletti.

Yaxşı, gedin. Demək, cümə axşamı.
Arvad, Cülyettanın yanına birbaş,
Onu hazırlaşdır toy gününə sən.
Xudahafız, milord! Ey, ey, cəld olun,
Mənim otağıma çıraq gətirin.
Çox gecdir, bir azdan səhər olacaq.
Gecəniz xeyrə qalsın!

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Cülyettanın otağı.

Romeo ilə Cülyetta daxil olurlar.

Cülyetta.

Getmək istəyirsən? Hələ sübhə var,
Dəhşətlə dağlayan qulaqlarını
Torağay deyildi, o, bülbül idi.
Gecələr oxuyur nar ağacında,
İnan ki, sevgilim, o, bülbül idi.

Romeo.

O, sübhün carçısı torağay idi.
Bax, gülüm, yandırır qısqanc şəfəqlər
Şərqdə parçalanmış ağ buludları!
Gecənin şamları tamam söndür,
Dumanlı dağların zirvələriylə
Gəlir oğrun-oğrun nəşəli gündüz.
Getmək mənə həyat, qalmaq ölümdür.

Cülyetta.

Dan şəfəqi deyil o nur, o ziya;
Günəşdən ayrılmış parlaq ulduzdur.
Bu gecə Mantuya sən gedən zaman
O sənin yolunda məşəl olacaq.
Tələsmə, əzizim, dayan bir az da.

Romeo.

Qoy məni tutsunlar, edam etsinlər,
Sən buna razısan, mən də razıyam.
Mən də deyirəm ki, orda gördüyüm
Səhərin gözünün şəfəqi deyil,
Ayın çöhrəsinin solğun əksidir.
Başımız üstdəki göy qübbəsini
Torağay titrətmir öz nəğməsiylə.
Qalmaq çox asandır mənə getməkdən.
Gəl, ölüm, xoş gördük, çək qəlbə dağı,
Gəl, belə istəyir Cülyetta, axı.
Elədir mi, ruhum? Sübhə hələ var.

Cülyetta.

Yox, yox, işıqlanır, tez ol, qaç qurtar.
Uğursuz səsiylə, nəhs nəğməsiylə
Qulaqları deşən bu torağaydır.
Deyirlər, torağay gözəl oxuyur,
Düz deyil, bu quş ki, ayırır bizi.
Belə deyirlər ki, qurbağa ilə
Torağay dəyişib öz gözlərini,
Gərək səsinə də dəyişdirəydi.
Bu səs qəlbimizi hürküdür yaman,
Bizi öz mehriban ağuşumuzdan
Alıb ayrı salır. İndi qaç, tez ol.
Dan yeri get-gedə işıqlanır, ah!

Romeo.

Dan yeri get-gedə işıqlandıqca
Dərdimiz get-gedə qaranlıqlaşır.

Dayə gəlir.

Dayə. Xanım!

Cülyetta. Dayə!

Dayə.

Qızım, anan gəlir.
Səhər açılıb ha! Ehtiyatlı ol.

(Gedir.)

Cülyetta.

Pəncərə gətirir səhəri mənə,
Pəncərə aparır həyatı məndən.

Romeo.

Sağ ol! Bir öpüş də, mən getdim, gülüm.

(Pəncərədən düşür.)

Cülyetta.

Gedirsən? Ah, dostum, ərim, sevgilim!
Xəbər gözləyirəm mən səndən hər an;
Hər anda nə qədər əzablı gün var.
Ah, bu hesab ilə qocalaram mən
Bir də görünəndək öz Romeomu.

Romeo.

Daha sağlıqla qal! Fürsət düşən dəm,
Qızum, sənə salam göndərəcəyəm.

Cülyetta. Deyirsən, biz yenə görüşəcəyik?

Romeo.

Buna şübhəm yoxdur, bu acı qəmlər
Şirin xatirəyə dönəcək o vaxt.

Cülyetta.

Ya rəbb! Mənim qəlbim nəhs bir kahinmiş!
Mənə elə gəlir: sən aşağıda
Məzarın dibində yatan ölüsən.
Ya gözüüm pis görür, ya rəngin qaçıb?

Romeo.

Solğun görünürsən gözümə sən də,
Bizim qanımızı içir qəm, kədər.
Əlvida, əlvida, sevimli dilbər.

(Gedir.)

Cülyetta.

Ah, tale! Vəfasız deyirlər sənə.
İndi ki, belədir, sən insanların
Acı tənəsinə niyə dözürsən?
Vəfasız ol, tale, gəl sən qürbətdə
Onu çox saxlama, tez geri qaytar.

Ledi Kapuletti *(səhnə arxasından)*. Qızım, oyanmısan?

Cülyetta. Kimdir? Anamdır?

O hələ yatmayıb, yoxsa tez durub?
Nə var ki, sübh tezdən gəlir buraya?

Ledi Kapuletti daxil olur.

Ledi Kapuletti. Necəsən, Cülyetta?

Cülyetta. Nasazam, ana.

Ledi Kapuletti.

Yenə ağlayırsan qohumun üçün?
Bu nədir? Sən onu göz yaşlarınla
Yuyub qəbirdənmi çıxaracaqsan?
Çıxarsan, dirildə bilməyəcəksən.

Di bəsdir, di qurtar göz yaşlarını!
Kədər öz həddində dərin sevgidir,
Həddini keçdimi, divanəlikdir.

Cülyetta. Bu ağır dərd üçün qoy ağlayım mən.

Ledi Kapuletti.

İnsan ağladıqca dərd ağırlaşar.
Göz yaşı ölünü diriltməz heç vaxt.

Cülyetta.

Bu ağır itkiyə dözə bilmirəm,
Yeganə çarəmdir göz yaşı tökmək.

Ledi Kapuletti.

Yəqin, ağlayırsan ona görə ki,
Tibaltı öldürən o alçaq sağdır.

Cülyetta. Hansı alçaq, ana?

Ledi Kapuletti. Alçaq Romeo.

Cülyetta (*kənarə*).

Alçaq və Romeo! Bu mümkün deyil,
Bu iki söz birgə deyilə bilməz!
Allah, əfv et onu! Hələ onuntək
Heç kəs ürəyimi yaralamayıb.
Mən onu ürəkdən bağışlayıram.

Ledi Kapuletti.

Bu ona görədir, yaşayır qatil.

Cülyetta. Bəli, əllərim də çatmayır ona,

Yoxsa intiqamı özüm alardım.

Ledi Kapuletti.

Biz qisas alarıq, rahat ol, qızım.
Mantuya bir adam göndərəm mən,
O sürgün sərsəri yaşayır orda.
Ona elə şərbət içirdərəm ki,
Tezliklə Tibaltın yanına gedər.
Onda inanıram, razı qalarsan.

Cülyetta.

Doğrudan, mən razı qalmıram heç vaxt
Onu görməyincə... ölmüş... qəlbimi
Tibaltın ölümü yaman dağlayıb.
Ana, sən adam tap göndərmək üçün,

Zəhəri mən özüm hazırlayaram.
Romeo tezliklə yatar rahatca.
Ah, onun adını eşidib, onun
Yanına getməmək nə dözülməzdir!
Könlümdə Tibalta olan sevgimi
Qatilin başından ayağınadək
Yağdıra bilməmək necə əzabdır!

Ledi Kapuletti.

Sən zəhər hazırla, mən adam tapım.
İndi bir şad xəbər deyərəm sənə.

Cülyetta.

Şad xəbər yeridir bu qəm içində?
O necə xəbərdir bir danış, ana?

Ledi Kapuletti.

Sənin çox qayğıkeş atan var, qızım.
O sənin dərđini dağıtmaq üçün
Vaxt təyin etdi ki, şənlik keçirsin
Bu heç yuxumuza girməzdi bizim.

Cülyetta. Vaxt təyin elədi, o hansı gündür?

Ledi Kapuletti.

Mənim əziz balam, cümə axşamı
Səhər qəşəng, nəcib qraf Parislə
Pyotr kilsəsində təntənə ilə
Sizin kəbininiz kəsiləcəkdir.

Cülyetta.

Pyotr kilsəsinə, Pyotra da
Mən and içirəm ki, heç vaxt, heç zaman
Bizim kəbinimiz kəsilməyəcək.
Məəttəl qalmışam, elçi gəlməmiş
Tez kəbin kəsməyin mənası nədir?
Atama de, hələ ər vaxtı deyil,
Getsəm, mən gedərəm nifrət etdiyim
Romeoya, ancaq o Parisə yox!
Bu təzə xəbərdir, həqiqətən də!

Ledi Kapuletti.

Odur, atan gəlir, ona özün de,
Görək bu sözünə necə baxacaq.

Kapuletti ilə dayə daxil olurlar.

Kapuletti.

Gün qürub edəndə göydən şeh düşər,
Qardaşım oğlunun qürubu, ancaq
Kədərli gözlərdən leysan yağdırır.
Bu nədir? Şəlalə olmusan, qızım?
Yenə də batmısan göz yaşlarına?
Sənin bu balaca vücudundaca
Həm gəmi, həm dəniz, həm də tufan var.
Dənizə bənzəyir sənin gözlərin,
Qabarır, çəkilir göz yaşlarınla.
Bədənin gəmidir bu duzlu suda,
Ahlarınsa tufan onu çağlayıb,
Axan göz yaşların şiddətləndirir.
Təcili sakitlik yaradılmasa,
Bədənin tufanda qər q olacaqdır.
Yaxşı, iş necədir, nə oldu, arvad?
Dedinmi sən ona qərarımızı?

Ledi Kapuletti.

Bəli, o istəmir fəqət heç kəsi,
Sənə qayğın üçün təşəkkür edir.
Bu səfeh məzara ərə gedəcək!

Kapuletti.

Dayan bir sən, arvad, məni başa sal.
Heç kəsi istəmir? Necə? Nə dedin?
Təşəkkür eləmir, fəxr eləmir o?
Bu dəyərsiz qıza belə dəyərlə
Adaxlı tapmışıq, buna sevinmir?

Cülyetta.

Təşəkkür edirəm, fəxr eləmirəm.
Nifrət etdiyimlə necə fəxr edim?
Qayğınıza görə razıyam sizdən.

Kapuletti.

Nə? Nə? Bu dolaşq müəmma nədir?
Təşəkkür edirəm, fəxr eləyirəm,
Təşəkkür etmirəm, fəxr eləmirəm!
Ey, ey, anasının sevimli qızı,

Sən nə eləyirsən, nə eləmirsən,
Bunların mətləbə heç dəxli yoxdur.
Hazırlaş bu gələn cümə axşamı
Kilsəyə Parislə birgə getməyə,
Yoxsa səni güclə apararam mən.
Di rədd ol, çər dəymiş, sısqa, yaramaz!

Ledi Kapuletti.

Tfu! Tfu! Ay qız, dəli olubsan?

Cülyetta.

Sizə yalvarıram diz çöküb, ata,
Bircə söz deməyə icazə verin.

Kapuletti.

Di sus! Cəhənnəm ol, sırtıq dikbaş qız!
Bax budur deyirəm, saxla yadında:
Ya sən kilsəyə get cümə axşamı,
Ya da gözlərimə görünmə bir də.
Danışma, dillənmə, mənə söz demə.
Əllərim gicişir. Arvad, biz hər vaxt
Səninlə dərd çəkib deyirdik ki,
Tanrı bircə övlad veribdir bizə,
İndi görürəm ki, biri də çoxdur.
Bu qız bizim üçün bəlaymış, bəla.
Di itil həyasız, dəyərsiz məxluq!

Dayə.

Xudaya, sən özün ona kömək ol!
Belə qızı bu cür söyməzlər, ağa!

Kapuletti.

Ey ağıl dəryası, saxla dilini,
Sən get arvadlarla qeybət qırmağa.

Dayə. Mən ki pis demirəm.

Kapuletti. Sən allah, mumla!

Dayə. Danışmaq da olmaz?

Kapuletti.

Sus, gəvzək sarsaq,
Qeybət dostlarını, get, öyrət ancaq,
Burda gərək deyil ağıl heç kimə.

Ledi Kapuletti. Siz çox qızışdınız.

Kapuletti.

Aman, İlahi!
 Bu məni, deyəsən, dəli edəcək.
 Hər vaxt – gecə-gündüz, işdə-oyunda,
 Evdə, qonaqlıqda, bütün hər yerdə
 Narahat edirdi bir fikir məni;
 Bu qıza layiqli, yaxşı ər tapım.
 Belə bir adamı yetirib Allah.
 Nəsilli, dövlətli, həm gənc, həm gözəl,
 Həm də tərbiyəli, necə deyərlər,
 İnci mücrüsüdür zalımın oğlu.
 Ah, bu cıkkıldəyən miskin bir axmaq,
 Göz yaşları töküb inləyən kukla
 Xoşbəxt taleyinə, gör bir nə deyir:
 “Mən ərə getmirəm, sevə bilmirəm,
 Hələ çox uşağam, məni əfv edin”.
 Sən ərə getmirsən? Onda zəhmət çək,
 Harda istəyirsən, get orda otlə,
 Sənə veriləsi çörəyim yoxdur.
 Zarafat etmirəm, yaxşı qulaq as,
 Cümə axşamına bir azca qalır.
 Bir əməlli-başlı götür-qoy elə.
 Mənim qızımansa, ona ərə get,
 Qızım deyilsənsə, get, özünü as,
 İstər dilən, ac qal, küçədə gəbər.
 Mən and içirəm ki, baxmaram sənə.
 Mən səni özümə övlad saymaram,
 Varımı vermərəm sənə heç zaman.
 Fikirleş, aqlını başına yığ, ha!
 İnan, mən andımı pozan deyiləm.

Gedir.

Cülyetta.

Məgər bu göylərdə mərhəmət yoxmu,
 Axı, göylər görür mənim dərdimi?!
 Ah, mehriban ana, qovmayın məni.
 Siz vaxtı uzadın bir ay, bir həftə.

Ya da ki, Tibaltın sərdabəsində
Gəlinlik yatağı düzəldin mənə.

Ledi Kapuletti.

Danışma, səninlə qurtardım artıq,
İstəyin nədirsə, onu da elə.

Gedir.

Cülyetta.

Aman, ulu tanrı! Oh, əziz dayə!
Bu işə bir çarə tapmaq olmazmı?
Ərim yer üzündə, əhdim göylərdə,
Əhdimi mən yerə necə gətirim?
Ərim yer üzünü tərk etməyincə
Mən öz peymanımı necə sındırım?
Mənə yol göstərin, məsləhət verin,
Nə üçün o göylər hər cür məkrini
Mənimtək zəifin üstə sınayır?!
Dayə, nə deyirsən? Təsəlli üçün
Bir sözün yoxdurmu?

Dayə.

Var, mənim balam.
Romeo sürgünə gedibdir artıq.
Dünya dağılsa da, heç vaxt o gəlib
Səni istəməyə cəsarət etməz.
Əgər o gəlsə də, aşkara çıxmaz.
Belə vəziyyətdə qrafa getmək,
Mənə elə gəlir, ən yaxşı yoldur.
O elə gözəldir! Romeo onun
Yanında elə bil qab dəsmalıdır.
Qartalın gözü də onun gözütek
Belə yaşıl, belə iti, alıcı,
Belə qəşəng deyil, sən inan, xanım.
Ürəkdən əminəm, ikinci nikah
Qızıma səadət gətirəcəkdir.
Çünki çox yaxşıdır o birincidən,
Yaxşı olmasa da, nə etmək olar?
Axı, ölüb sənin birinci ərin,

Ah, o ölməsə də, ölü kimidir.
Onun burda sənə nə faydası var?!

Cülyetta.

Ürəkdən deyirsən bu sözləri sən?

Dayə.

Hə, hə, lap ürəkdən. Yalan danışısam,
O bir Allah mənə lənət eləsin.

Cülyetta. Amin!

Dayə. Nə?!

Cülyetta.

Çox əla təsəlli verdin.
Get, anama de ki, kilsəyə getdim,
Atamın sözündən çıxdığım üçün
Tövbə edim, yuyum günahımı mən.

Dayə.

Yaxşı, bu ağıllı hərəkət oldu.

Gedir.

Cülyetta.

Ey qoca ifritə! Oh, mənfur iblis!
Əhdin sınmasını belə istəmək,
Ya da eyni dillə eyni adamı
Yüz yol tərif edib, belə pisləmək
Ən müdhiş, ən qorxunc günah deyilmi?
Get, get, məsləhətçim, get, bundan sonra
Bizim aramızda bir uçurum var.
Rahibin yanına gedirəm indi.
Əgər tapılmasa bu dərdə dərman,
Ölməyə cürətim çatır o zaman.

Gedir.

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Rahib Lorensonun hücrəsi.
Lorenzo ilə Paris daxil olurlar.

Lorenzo. Nə, cümə axşamı? Vaxt çox azdır ki...

Paris.

İşi tələsdirən qaynatamdır,
Ona mane olmaq istəmirəm mən.

Lorenzo.

Siz qızın rəyini bilmirsiniz, hə?!
Heç belə hərəkət xoşuma gəlmir.

Paris.

Həmişə ağlayır o, Tibalt üçün.
Onunla danışmaq mümkünmü, məgər?
Göz yaşı çağlayan bir ailədə,
Axı, gülə bilməz eşq ilahəsi.
Qızın dərdlə bu cür inləməsini
Olduqca qorxulu sayır atası.
Elə zənn edir ki, təcili nikah
Onun göz yaşını saxlayacaqdır.
Təklidə sel kimi daşan göz yaşı
Birlikdə tezliklə quruya bilər.
Bilin, tələsməyin budur səbəbi.

Lorenzo (*kənarə*).

Kaş ki, ləngiməyin səbəbini mən
Heç vaxt bilməyəydim. (*Ucadan*)
Odur, qız gəlir.

Cülyetta daxil olur.

Paris.

Xoşbəxtəm mən sizi gördüyüm üçün,
Mənim gözəl zövcəm, gözəl xanımım.

Cülyetta.

Mən sizin zövcəniz olanda, cənab,
O vaxt bu xoşbəxtlik baş tuta bilər.

Paris.

Bu xoşbəxtlik mənə, mənim sevgilim,
Qismət olacaqdır cümə axşamı.

Cülyetta. Olacağa çarə yoxdur.

Lorenzo. Düz sözdür.

Paris.

Müqəddəs ataya günahınızı
Etiraf etməyə gəlmisiniz, hə?

Cülyetta.

Əgər cavab versəm, öz günahımı
Sizə mən etiraf etmiş olardım.

Paris.

Siz ona etiraf edin, əzizim,
Məni sevirsiniz.

Cülyetta.

Mən sizə ancaq
Etiraf edirəm, onu sevirəm.

Paris.

Ona da etiraf edəcəksiniz,
Məni sevirsiniz, əminəm buna.

Cülyetta.

Sizin üzünüzdə deməkdənsə, bu
Olduqca qiymətli, gözəl olardı.

Paris.

Gözəl üzünüzdü, ah, binəva qız,
Göz yaşını necə də xarab eləyir!

Cülyetta.

Yox, yox, göz yaşının nə təqsiri var?
Üzüm əvvəldən də gözəl deyildi.

Paris.

Sizin bu sözünüz göz yaşlarından
Daha pis korlayır gül üzünüzü.

Cülyetta.

Bu böhtan deyildir, bir həqiqətdir.
Nə dedim, mən dedim öz üzüm haqda.

Paris. O mənimdir, ona böhtan dediniz.

Cülyetta.

Ola bilər, artıq o mənim deyil.
Boş vaxtınız varmı, müqəddəs ata,
Yoxsa, gəlir axşam ibadət vaxtı?

Lorenzo.

Mənim dərqli qızım, indi boşam mən. –
Cənab, tək buraxın bizi, lütf edin!

Paris.

İbadəti pozmaq, Allah etməsin!
Cülyetta, səhər tezdən cümə axşamı
Sizi oyadaram. Hələlik, gülüm,
Mənim saf busəmi qəbul eyləyin.

Gedir.

Cülyetta.

Ah, qapını bağla, mənimlə ağla!
Nə ümid var, nə çarə var, nə kömək!

Lorenzo.

Cülyetta, bilirəm sən dərini.
Heç cürə ağılıma yerləşmir mənim;
Eşitdim, bu gələn cümə axşamı
Qrafla kəbinin kəsiləcəkdir.
Deyirlər, təxirə salınmaz bu iş.

Cülyetta.

Sən mənə danışma eşitdiyindən,
Sən mənə danış ki, bu müsibətdən
Necə xilas olum, necə qurtarım?
Hərgah birdən kömək edə bilməsən,
Onda qərarına xeyir-dua ver.
O vaxt kömək edər mənə bu bıçaq.

Birləşdirdi mənim Romeo ilə
 Allah ürəyimi, sənə əlimi.
 Ürəyim eşqinə xəyanət edib,
 Başqa birisinə mehr salmamış,
 Əlim dönük çıxıb həmin sevgiyə –
 O mənfur sənədə möhür basmamış,
 Bax, bu parçalayar ikisini də.
 Olduqca artıqdır həyat təcürbən,
 Bir düşün, fikirləş, bir məsləhət ver.
 Yoxsa mənim ilə mənim dərdimin
 Arasında, bax, bu hakim olacaq.
 Sənin biliyinin, sənin yaşının
 Deyə bilmədiyi şərəfli yolu
 Bu qan tökən bıçaq göstərəcəkdir.
 Qısa danış, ölmək istəyirəm mən,
 Bir çıxış yoxdursa, heç danışma sən.

Lorenzo.

Dayan, qızım, dayan, deyəsən axı,
 Ümid şərtisi görürəm bir az.
 Qarşısını almaq istədiyimiz
 Bu böyük dəhşəttək o dəhşətlidir.
 Ərə getməkdənsə qraf Parisə
 Özünü öldürmək niyyətindəsən?!
 İndi ki, var buna gücün, cürətin,
 Ölümə bənzəyən bir tədbir də var.
 Yerinə yetirsən sən onu əgər,
 Bu ağır bəladan qurtarar səni.
 İndi hünər səndən, əlac da məndən.

Cülyetta.

Ah, Parisə ərə getməmək üçün,
 Raziyam, hökm elə, uca qalanın
 Qülləsindən yerə atılım, ya da
 Gedib quldurlara yoldaş olum mən.
 Raziyam qaranlıq dar mağarada
 Bir yerə sal məni ilanlar ilə.
 Bağla ayıllarla eyni zəncirə,
 Ya da ölülərin sür-sümükləri,

Dişsiz kəllələri, əl-ayaqları
Dəhşətlə səslənən sərdabəyə at.
Razıyam, qoy məni təzə məzara,
Ya da ölü ilə bir kəfənə bük.
Əvvəl bu sözlərdən tir-tir əsərdim,
İndi bu şeylərdən qorxmuram əsla;
Təki namusuma ləkə dəyməsin,
Təki sadıq qalım öz sevgilimə.

Lorenzo.

Əgər belədirsə, onda evə get,
Hamıyla de-danış, görün şad-xürrəm,
Qrafa getməyə tez razılıq ver.
Sabah çərşənbədir. Sən sabah axşam
Yerində təkə yat. Elə eylə ki,
Dayə də səninlə birgə qalmasın.
Yatağa uzanıb, bu şüşəni al,
Ondakı məlhəmi axıradək iç.
Bir azca keçməmiş damarlarını
Buztək bir soyuqluq bürüyəcəkdir,
Yuxuya dalacaq bütün varlığın.
Bu an dayanacaq nəfəsin, nəbzın,
Canında hərarət görünməyəcək,
Səndə qalmayacaq həyatdan nişan,
Saf dodaqlarında, yanaqlarında
Açan qızılgüllər solacaq tamam.
Həyata əbədi qapanır kimi,
O göz qapaqların bağlanacaqdır.
Sənin hər bir üzvün, əlin, ayağın
Soyuyub, sustalıb quruyacaqdır.
Ölümü andıran bu dəhşətli hal
Düz qırx iki saat davam edəcək.
Sonra da bir gözəl, şirin yuxudan
Ayılırmış kimi, ayılacaqsan.
Səni oyatmağa gələndə qraf
Səni yatağında ölmüş görəcək.
Adətinə görə bizim ölkənin
Səni paltarında açıq tabutda

Bütün Kapuletti nəslə yatdığı
Qədim sərdabəyə aparacaqlar.
Məktub yazacağam mənə Romeoya,
O biləcək bizim planımızı.
Dərhal, dayanmadan bura gələcək.
Sən oyanan vaxtı həm o, həm də mən
Durub sərdabədə sənənin yanında
Sənənin qalxmağını gözləyəcəyik.
Elə həmin gecə səni özünü
Romeo buradan aparacaqdır.
Qadın qorxaqlığı, şübhə, tərəddüd
Qırmasa əzmini, cəsarətini,
Bununla ləkədən qurtaracaqsan.

Cülyetta. Qorxudan danışma, o şüşəni ver!
Lorenzo.

Al, di get, möhkəm ol öz qərarında.
Mən də məktub yazım, təcili onu
Bir rahib aparsın vəfadarına.

Cülyetta.

Ey sevgi, sən mənə güc ver, qüvvət ver!
Yalnız bir bundadır nicatım mənə.
Salamat qal, ata!

Gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Kapulettinin evində zal.

Kapuletti, ledi Kapuletti, dayə və iki xidmətçi daxil olurlar.

Kapuletti.

Get, çağır burada yazılanları!

Birinci xidmətçi gedir.

Ey, iyirmi nəfər yaxşı aşpaz tut.

İkinci xidmətçi.

Ağa, heç biri də pis ola bilməz,
Hamısı yalayar barmaqlarını.

Kapuletti. Bu nə deməkdir ki?

İkinci xidmətçi.

Bilirsiz, ağa,
Pis aşpaz yalamaz öz barmağını.
Hansı ki, yalamır öz barmağını,
Eləsini tutub gətirmərəm mən.

Kapuletti. Yaxşı, yaxşı, cəld ol!

İkinci xidmətçi gedir.

Qorxuram, düzü,
Çatdırma bilməyək işi vaxtında.
Qızım, doğrudanmı, getdi kilsəyə?

Dayə. Bəli, doğrudan da.

Kapuletti.

Hım, çox pakizə,
Bəlkə, rahib onu yola gətirdi.
Necə də inaddır, sırtıqdır bu qız!

Dayə.

Bir baxın, qızınız gəlir kilsədən,
Üzündən, gözündən sevinc tökülür.

Cülyetta daxil olur.

Kapuletti. Hə, tərs qız, sən harda veylənirdin?

Cülyetta.

Sizin əmrinizə, qərarınıza
İtaət edib, boyun əymədim;
Tövbə qaydasını öyrənirdim mən.
Çox ciddi buyurdu müqəddəs rahib,
Məni əfv etməkçün sizə diz çöküm.
Sizə yalvarıram, məni əfv edin.
Bir də sözünüzdən çıxmaram, ata!

Kapuletti.

Gedin, xəbər verin bunu qrafə,
Lap sabah qurtaraq bu xeyir işi.

Cülyetta.

Mən özüm kilsədə gördüm qrafı,
Ədəb və nəzakət dairəsində
Ona mehribanlıq, hörmət göstərdim.

Kapuletti.

Bax, belə, çox yaxşı. Di ayağa dur.
Əvwəldən sən bu cür olmalı idin.
Görmək istəyirəm indi qrafı.
Tez gedin, tez onu bura gətirin.
Müqəddəs adamdır, vallah, bu rahib,
Ona hörmət etmir xalq nahaq yerə.

Cülyetta.

Mənim otağıma gəl gedək, dayə,
Mənə kömək elə, birlikdə seçək
Sabah geyəcəyim toy paltarını.

Ledi Kapuletti.

Yox, sabah nə üçün? Tələsmə, qızım,
Cümə axşamına hələ xeyli var.

Kapuletti.

Dayə, onunla get. Unutmayın ki,
Sabah olmalıyıq mütləq kilsədə.

Cülyetta ilə dayə gedirlər.

Ledi Kapuletti.

İşlər öz vaxtında qurtarmayacaq,
Axşama az qalır.

Kapuletti.

Darıxma, arvad.
Qaydaya salaram mən bütün işi,
Sənsə Cülyettanın yanına tərپən.
Ona bəzənməkdə bir köməklik et.
Bu gecə bir an da yatmayacağam.
Sən məni tək burax, xanımlıq işi
Bu dəfə qoy qalsın mənim öhdəmə.
Ey, ey, hamı gedib? Heç eybi yoxdur,
Qrafın yanına özüm gedərəm.
Deyərəm sabaha hazırlaşar o.

Belə yumşalması belə tərs qızın
Qəlbimi olduqca sakitləşdirib.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Cülyettanın otağı.
Cülyetta ilə dayə daxil olur.

Cülyetta.

Bəli, bax, o paltar ən yaxşısıdır.
Ancaq bir ricam var, mehriban dayə,
Gəl, məni bu gecə sən yalnız burax.
Gərək sübhə qədər dua edəm ki,
Göylər bağışlasın günahlarımı.
Özün bilirsən ki, çoxdur günahım.

Ledi Kapuletti gəlir.

Ledi Kapuletti. Artıq məşğulsunuz? Kömək eləyim?
Cülyetta.

Yox, ana, biz sabah nə lazımdırsa
Hamısını seçib hazırlamışıq.
İndi izin verin, mən yalnız qalım.
Aparın dayəni özünüzlə,
Bilirəm, bu gecə işiniz çoxdur,
O sizə hər işdə kömək eləyər.

Ledi Kapuletti.

Gecən xeyrə qalsın, yatağa uzan,
Dincəl, axı sənə dinclik gərəkdir.

Ledi Kapuletti ilə dayə gedirlər.

Cülyetta.

Əlvida, əlvida! Bir Allah bilir
Bir daha yenidən görüşərikmi?

Soyuq bir gizilti keçir canımdan,
 Vahimə dondurur qanımlı artıq.
 Onları geriye çağıracağam,
 Qoy gəlib təsəlli versinlər mənə.
 Dayə! Ah, o burda nə edəcəkdir?
 Bu ağır, bu müdhiş səhnəni gərək
 Mən tək cə oynayım. Gəl, gəl, ey şüşə!
 Birdən heç bu məlhəm təsir etmədi,
 Onda səhər ərə gedəcəyəmmi?
 Yox, yox! Bax, bu qoymaz. Sən burada dur.

Xəncəri yanına qoyur.

Bəlkə, bu zəhərdir. Rahib biciklə
 Bunu hazırlayıb, məni öldürsün;
 Axı, gizlicənə Romeo ilə
 Mənim kəbinimi o özü kəsib,
 Bu iş açılsa, biabır olar.
 Bəli, bu belədir, yox, belə deyil.
 O hər vaxt müqəddəs bir adam olub,
 Belə pis fikirlər ona yaraşmaz.
 Bəs birdən Romeo gəlib çıxmamış
 Məzarda oyansam, onda nə olsun?
 Bax, ən dəhşət budur, dözülməz budur!
 Məni öz Romeom aparmayınca
 Saf hava görməyən dar sərdabədə
 Pis iydən, qoxudan boğulmarammı?
 Hərgah mən sağ qalsam, bu mümkündürmü?
 Ölümün, gecənin qorxunc kölgəsi
 Qəbiristanlıq olmuş o qorxunc yerin
 Müdhiş dəhşətiylə, vahiməsiylə
 Başımdan huşumu almayacaqmı?
 Yüz illərdən bəri qədim sərdabə
 Saxlayır qoynuna gömülmüş mərhum
 Bütün əcdadımın sümüklərini.
 Ah, orda məzara təzə qoyulmuş
 Öz qanına qəltan bədbəxt Tibaltın
 Nəşi cürüməyə başlayıb indi.

Gecənin bir vaxtı orda, deyirlər,
Ölülərin ruhu gəzib-dolaşır.
Bəs bunlar aqlımı çaşdırmayacaq?
Əfsus, əfsus! Necə bu mümkün deyil!
Əgər mən ayılısam, vaxtından qabaq,
Ən murdar, ən iyrenc üfunətlərdən,
Kökündən ayrılmış mandraqoranın
İnsanı sarsıdıb dəli etdiyi
Naləsitək qorxunc iniltilərdən
Axı, necə dəli olmayacağam?
Kim deyər, bu dəhşət əhatəsində
Öz əcdadlarımin sümükləriylə
Oynamayacağam mən dəli kimi?
Tabutda iylənən yazıq Tibaltın
Qanlı kəfəni cırmayacağam?
Dəliliyin yüksək coşqun çağında
Babamın ən iri bir sümüyünü
Əlimə götürüb dəyənək kimi,
Birdən öz kəlləmə çırpımayacağam?
Oh, bax, bir bax! Mənə elə gəlir ki,
Tibaltın ruhunu görürəm indi.
Onu qılınc ilə vurub öldürən
Romeonu gəzir, qisas axtarır.
Dayan, Tibalt, dayan! Romeo, gəldim!
Sənin sağlığına içirəm bunu.

Şüşədəki dərmanı içib yatağa yığılır.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Kapulettinin evində zal.

Ledi Kapuletti ilə dayə daxil olur.

Ledi Kapuletti. Götür açarları, ədviiyə gətir.
Dayə. Xurma, heyva gərək pirojna üçün.

Kapuletti gəlir.

Kapuletti.

Cəld olun, cəld olun, tez tərpanin bir!
Xoruzun ikinci banıdır, artıq!
Gecə zəngi vurdu, saat üç olub.
Şəkərçörəyə bax, qoçağım dayə,
Hər şeyi bol elə, xəsislik etmə.

Ledi Kapuletti.

Arvad işlərinə qarışmayın siz.
Gedin, yatın, sabah durun vaxtında,
Yuxusuz qalsanız, xəstələnersiz.

Kapuletti.

Yox, sən arxayın ol, tez-tez əvvəllər
Yuxusuz qalmışam bütün gecəni,
Xəstələnməmişəm fəqət heç zaman.

Ledi Kapuletti.

Bəli, bir vaxt vardı tez-tez gecələr
Arvadlar dalınca sürünərdiniz.
İndi buraxmaram sizi heç yerə.

Ledi Kapuletti ilə dayə gedirlər.

Kapuletti. Qısqanlıq, qısqanlıq!

Üç-dörd xidmətçi əllərində şiş, odun və səbət daxil olurlar.

Dostum, o nədir?

Birinci xidmətçi.

Bunu aşpaz üçün aparıram mən,
Cənab, heç özüm də bilmirəm nədir?

Kapuletti. Zirək ol, zirək ol!

Birinci xidmətçi gedir.

Ey, o ki yaşdır,
Quru odun apar. Soruş Piterdən,
O gəlib yerini göstərər sənə.

İkinci xidmətçi.

Mənim öz başım var, tapar odunu,
Bununçün Piteri narahat etməz.

Kapuletti.

Vallah, yaxşı dedin, yaman biçsən, ha!
Axı, sənin başın elə odundur.

İkinci xidmətçi gedir.

Paho, səhər oldu. Bu saat qraf
Bura gələcəkdir çalğıcılarla.
O mənə demişdi.

Səhnə arxasında musiqi.

Odur, gəlirlər.
Dayə! Arvad! Ey, ey, dayə deyirəm!

Dayə daxil olur.

Cülyettanı oyat, onu geyindir.
Mən gedim Parisin başını qatım.
Tez olun, tələsin, adaxlı gəlib,
Tez olun deyirəm!

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Cülyettanın otağı.

Dayə daxil olur.

Dayə. Ay xanım! Ay xanım! Nə möhkəm yatıb!
Cülyetta, qadası, yatağan quzum!
Əzizim, ürəyim, sevimli gəlin!
Bu nədir, aylımır, bir cavab vermir?

Yoxsa bir həftənin, gələn gecənin
Yuxusunu yatmaq istəyirsən, hə?
Yat, yat, indən belə gecələr qraf
Səni çox yatmağa qoymayacaqdır.
Bıy, başıma xeyir, necə bərk yatıb!
Oyatmaq lazımdır. Xanım, ay xanım!
Nişanlın görəcək yatdığı yerdə,
Səni oyadacaq, hə, belə olsun?
(Pərdəni kənarə çəkir.)
Necə, paltardasan? Qalxıb, geyinib,
Təzədən yatıbsan? Xanım, ay xanım!
Di qalx, görək! Vay-vay, o ki ölübdür.
Ay haray, ay aman, kömək eləyin.
Kaş ki, görməyəydi bunu gözlərim,
Mənə bir az cövhər. Ah, cənab, cənab!

Ledi Kapuletti daxil olur.

Ledi Kapuletti. Nə səs-küy salmısan?

Dayə. Oh, oh, fəlakət!

Ledi Kapuletti. Axı, nə olubdur?

Dayə. Baxın, müsibət!

Ledi Kapuletti.

Aman Allah, aman! Mənim tək balam,
Yeganə həyatım, gözünü aç, bax,
Yoxsa öləcəyəm mən də səninlə.
Kömək edin, kömək!

Kapuletti daxil olur.

Kapuletti.

Canım, ayıbdır!

Nişanlısı gəlib, hanı Cülyetta?

Dayə. Cülyetta ölübdür, ölüb, o yoxdur!

Ledi Kapuletti. Ən ağır bədbəxtlik, o ölüb, ölüb!

Kapuletti.

Qoy bir ona baxım. Ya rəbb, sən saxla!
Bu ki buza dönüb. Qanı işləmir.

Bədəni quruyub. Hər şey qurtarıb,
Həyat çoxdan uçub dodaqlarından.
Ölüm vaxtsız düşən bir şaxta kimi
Məhv edib çəmənin saf çiçəyini.

Dayə. Fəlakət, fəlakət!
Ledi Kapuletti. Ah, dəhşət, dəhşət!
Kapuletti.

Ölüm əllərimdən alıb balamı,
Dağ çəkib, ağladır yazıq qəlbimi.
Dilimi bağlayır, qoymur danışam.

Rahib Lorenzo, Paris və çalğıcılar
daxil olurlar.

Lorenzo. Kilsəyə getməyə gəlin hazırdır?
Kapuletti.

Getməyə hazırdır, fəqət geriye
Heç zaman bir daha qayıtmayacaq.
(*Parisə.*)
Ah, oğlum! Toyuna bir gecə qalmış
Ölüm qucağına aldı zövcəni.
Bir bax, zövcən yatır solmuş gül kimi,
Ölüm kürəkənim, varisim oldu.
O qatil evləndi mənim qızımla.
Bu dözülməz dərddən öləcəyəm mən,
Ölümə qalacaq bütün hər şeyim:
Canım da, ömrüm də, var-dövlətim də!

Paris.

Bu günü gözlədim sonsuz həsrətlə,
Bu gün, gör, nə dəhşət göstərir mənə!

Ledi Kapuletti.

Qorxulu, heybətli, uğursuz bir gün!
Zamanın əbədi sərgüzəştində
Gördüyü ən mənfur, ən müdhiş vaxtdan
Çox ağır, çox yaman, dözülməz anlar.
Bir dənəm, zavallı, sevimli balam,
Yeganə sevincim, təkcə təsəllim...
Onu məndən aldı amansız ölüm!

Dayə.

Qara bəxt, qara gün, bəxtiqara gün!
Günlərin bədbəxti, ən kədərli.
Bu cür kədərli gün görməmişəm mən.
Ah, bu gün, ah, bu gün! Ah, dəhşətli gün!
Belə qara günü görməyib heç kəs.
Aman Allah, belə müsibət olar?

Paris.

Aldandım, ayrıldım öz sevgilimdən,
Məni, mənfur ölüm, sən təhqir etdin.
Oh, zalım, oh, qəddar, dağladın məni,
Ömrüm də, sevgim də tamam puç oldu.

Kapuletti.

Alçaldım, məhv oldum, düşdüm zillətə!
Ey uğursuz zaman, sən niyə gəlib
Matəmə döndərdin bayramımızı?
Ah, balam! Ah, balam! Mənim ürəyim!
Sən öldün, sən öldün! Ah, balam öldü.
Balamla birlikdə öldü sevincim.

Lorenzo.

Bir susun, dayanın! Axı, ayıbdır.
Dərdi göz yaşıyla sağaltmaq olmaz.
Göylərlə birlikdə siz əzəl gündən
Bu gözəl sənəmə şərikiniz,
İndisə o yalnız göylərin oldu.
Ənginlik onunçün daha yaxşıdır.
Sizə düşən payı ölümdən heç cür
Qoruya bilmədik, fəqət göylərsə
O gülə əbədi bir həyat verdi.
Siz ki istəyirdiz ömrünüz boyu
Ücalsın zirvəyə ciyərparanız.
Buludlardan yüksək nurlu göylərdə
İndi onu görüb, ağlayırsınız?
Nə pis sevirsiniz qızınızı siz,
Onu xoşbəxt görüb inləyirsiniz?
Ərdə çox yaşayan sahibi-təxtidir,
Ancaq gəlin ölən daha xoşbəxtidir.

Silin göz yaşını, onun nəşinə
Tər gül-çiçək səpin. Adətə görə,
Gəlinlik paltarını geydirin ona.
Kilsəyə aparın, vaxt itirməyin.
Şüursuz təbiət ağladır bizi,
Ağlınız güldürsün ürəyimizi.

Kapuletti.

Toy şənliyi üçün bütün nə varsa,
Gərək sərf olunsun matəmə, yasa.
Çalğı alətləri yerinə bu gün
Kədərlə səslənsin kilsə zəngləri.
Ehsana çevrilsin qonaqlığımız,
Qəmli ağı olsun şən təranələr,
Tabuta tökülsün toy çiçəkləri.
Qoy hər şey, qoy hər şey tərsinə dönsün!

Lorenzo.

Senyor, indi gedin; senyora, siz də,
Qraf, siz də gedin, hazırlaşın ki,
Vaxtında dəfn edək mərhuməni biz.
Haqqın arzusunu etsəniz inkar,
Allahın da sizə qəzəbi tutar.

Kapuletti, ledi Kapuletti,
Paris və Lorenzo
gedirlər.

Birinci çalğıçı. Həqiqətən, biz fleytaları gizlədib, buradan sürüşməliyik.

Dayə. Gizlədin, gizlədin, nəzakətli oğlanlar, özünüz görürsünüz ki, bu ölüm necə ağır müsibətdir. (*Gedir.*)

Birinci çalğıçı. Bu başım haqqı, bu müsibətdə də bir iş görmək olar.

Piter gəlir.

Piter. Çalğıçılar! Ey çalğıçılar, "Könlün sevinci", "Könlün sevinci" havasını çalın. Əgər mənim yaşamağımı istəyirsinizsə, "Könlün sevinci"ni çalın.

Birinci çalğıçı. "Könlün sevinci"ni niyə?

Piter. Ah, çalğıcılar, ona görə ki, mənim könlüm özü “Könlüm gəmlə doludur” havasını çalır. Siz mənə bir şən hava çalın. Bu bədbəxtə təsəlli verin.

İkinci çalğıcı. Sizin arzunuz elə ürəyinizdəcə qalacaq. İndi musiqi vaxtı deyil.

Piter. Deməli, siz çalmırsınız?

Çalğıcılar. Xeyr!

Piter. Mən sizə yaxşı haqq verərdim.

Birinci çalğıcı. Bizə nə verərdin?

Piter. Şübhəsiz, pul yox, gülməli bir mahnı verərdim. Mən sizin üçün çalğıcı olardım.

Birinci çalğıcı. Sən bizim üçün çalğıcı olanda, mən də sənin üçün nöker olardım.

Piter. İndi mən öz iti nöker xəncərimi sizin başınıza vurub, kəllənizi musiqi aləti kimi kökləyəyəm. Mənə heç bir mizrab, musiqi notları lazım deyil. Mən sizi re edərəm. Mən sizi fa edərəm! Siz məni eşidirsiniz?

Birinci çalğıcı. Sən bizi re eləsən, sən bizi fa eləsən, özün bizi eşidərsən.

İkinci çalğıcı. Ey, xahiş edirəm, iti xəncərini qınına qoy, iti ağılı qınından çıxar.

Piter. Hə, belə oldu? Onda alın gəldi. İndi mən sizi polad kimi iti ağılımla xəncərsiz-zadsız öldürərəm. Kişisiniz, cavab verin!

Ürək qəmlə bişəndə,
Baş qüссədən şişəndə,
Gümüş səslı musiqi.

Nə üçün “gümüş səslı”, məhz, “gümüş səslı musiqi” deyiblər? Ey Simon pişikiyosunlu, birinci sən ağızını aç görək.

Birinci çalğıcı. Açım da, ona görə ki, gümüşün qəşəng səsi var.

Piter. Çox yaxşı! Sən nə deyirsən, ey Hyu skripkagödən.

İkinci çalğıcı. Mənim qandığıma görə, “gümüş səslı” deyirlər, onun üçün ki, çalğıcılara həmişə gümüş pul verirlər.

Piter. Bu da çox yaxşı! Bəs sən nə deyirsən, ey Ceyms səsdəğarcığı?

Üçüncü çalğıcı. Doğrusu, heç bilmirəm nə deyim.

Piter. A, sən məni bağışla. Lap yadımdan çıxıb. Axı, sən ancaq oxuyursan. Sənin yerinə mən cavab verərəm. Ona görə “gümüş səsli musiqi” deyirlər ki, çalğıcılara heç kim qızıl pul vermir.

Gümüş səsli musiqi
Bizə bir təsəllidir.

Gedir.

Birinci çalğıcı. Adə, bu nə yaman zəhlətökən haramzadə imiş!

İkinci çalğıcı. Qoy rədd olsun, Cək! Evə gedək. Dəfn mərasiminə gələnləri gözləyək, onlarla birlikdə nahar edək.

Gedirlər.

BEŞİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Mantuya, küçə.

Romeo daxil olur.

Romeo.

Yuxu doğrudursa, gördüyüm yuxu
Vəd edir tezliklə şad xəbər mənə.
Taxtında əyləşən padşah kimi,
Köksümdə ürəyim elə rahatdır!
Sanki, sirlə bir ruh gəzdirir məni
Bu gün bütün günü yer üzərində.
Yuxuda gördüm ki, gəlib sevgilim,
Mən isə ölmüşəm. Çox qəribədir,
Ölü də yuxuda fikirləşərmiş.
Gülüm birdən öpdü dodaqlarımdan,
Mənə nəfəs gəldi, dirildim bu vaxt,
Bütün kainata hökmdar oldum.
Belə ki, gözəldir eşqin kölgəsi,
Eşq özü, gör indi necə gözəldir!

Baltazar ayağında çəkmə daxil olur.

Veronada nə var, danış, Baltazar?
Məktub gətirmədin rahibdən mənə?
Sevgilim necədir? Atam yaxşıdır?
Cülyetta özünü necə hiss edir?
Əgər o yaxşısa, heç nə pis olmaz.

Baltazar.

Cülyetta yaxşıdır, heç də pis olmaz.
Onun cənazəsi uyuyur indi
Kapuletilərin sərdabəsində,
Ruhu mələklərin arasındadır.
Tabutun içində gördüm mən onu,
Qaçdım o dəqiqə sizə xəbərə.
Bu qara xəbərçün əfv edin məni,
Əvvəldən özünüz tapşırırdınız,
Vaxtında mən bunu danışmalıydım.

Romeo.

Necə belə oldu? Oh, ey ulduzlar,
Sizi döyüslərə çağırıram mən...
Evə qaç, mənə tap mürəkkəb, kağız.
Bu gecə gedirəm, at kirayə et.

Baltazar.

Cənab, yalvarıram, səbirli olun.
Gözləriniz yanır, rənginiz qaçıb,
Belə hal bədbəxtlik gətirər, ancaq.

Romeo.

Boş şeydir, boş sözdür, sən yanılırsan.
İndi get, əməl et dediklərimə.
Bəs sənə rahib bir məktub vermədi?

Baltazar. Xeyr, əziz ağa.

Romeo.

Mənası yoxdur.
Di get, at hazırla, indi gəlirəm.

Baltazar gedir.

Cülyetta, bu gecə birgə yatanq.
Mən sənənin yanına necə gəlmişəm?
Oh fəlakət, nə tez şeytan kimi sən
Qəlbinə girirsən ümitsizlərin!
Dayan, bir əczaçı düşdü yadıma.
Bax, bu aralıqda yaşayır fağır,
Gördüm bu günlərdə, cındır paltarda

Əyləşib seçirdi dərman otları.
 Üzündən, gözündən əzab yağırdı.
 Amansız yoxsulluq, zalım ehtiyac
 Bir dəri, bir sümük etmişdi onu.
 Kasıb dükənində bədbəxt qocanın
 Həm bağa, həm timsah müqəvvaları,
 Həm də başqa dəniz canlılarının
 Qorxunc dəriləri asılmışdı hey.
 Rəflərdə toz basmış bomboş qutular,
 Yaşıl gil dibçəklər, bağlı kisələr,
 Çürümüş toxumlar, sap qırıqları,
 Dağılmış azca gül həbləri vardı.
 Bu miskin səhnəni görüb düşündüm:
 Mantuyada zəhərsatan adama
 Verilsə də ağır ölüm cəzası,
 Zəhər lazım olsa əgər bir kəsə,
 Bu bədbəxt dilənçi satar, yəqin ki.
 Necə də yerində düşünmüşəm mən!
 Kömək etməlidir indi o mənə.
 Deyəsən, bu daxma onun evidir.
 Hə, bu gün bayramdır, dükən bağlıdır.
 Ey, ey əczaçı, ey!

Əczaçı daxil olur.

Əczaçı. Kimdir bağıran?
 Romeo.

Bura gəl, görürəm kasıbsan, kişi.
 Al bu qırx qızılı, bir az zəhər ver;
 Elə bir zəhər ki, ildırım kimi
 Yayılısın bütün qan damarlarına,
 Bir anda dincəlsin həyat yorğunun.
 Topun lüləsindən çıxan güllətək
 İnsanın ağızından çıxsın nəfəsi.

Əczaçı.

Belə ağı vardır, qanunu pozmaq,
 Onu Mantuyada satmaq ölümdür.

Romeo.

Sən belə bir lütkən, belə bədbəxtkən
Ölümdən qorxursan? Yazıq zavallı,
Aclıq məzar qazıb yanaqlarında,
Gözlərindən yağır əzab, ehtiyac,
Təhqir, dilənçilik əyib qəddini.
Bu dünya, dünyada olan qanunlar
Sənə əzəl gündən qənim kəsilib.
Sənə var verəcək bir qanun yoxdur.
Bəsdir dilənçilik, poz bu qanunu,
Götür qızlları, bir sən də varlan.

Ə c z a ç ı .

Razı mən deyiləm, yoxsulluğumdur.

Romeo.

Bilirəm, bunları mən də sənə yox,
Verirəm tək sənin yoxsulluğuna.

Ə c z a ç ı .

Bunu istədiyini mayeyə tök, iç.
İyirmi adamın gücü, qüvvəti
Səndə olsa belə, yenə o saat
Səni o dünyaya göndərəcəkdir.

Romeo.

Buyur, bu da qızıl, insan qəlbini
Dağlayan, məhv edən ən kəskin zəhər,
Bu əclaf dünyada vecsiz ağıdan
Daha çox cinayət törədən qatil.
Sən deyil, mən satdım sənə zəhəri.
Yemək al, cana gəl. Artıq əlvida!
Gəl, şəfa dərmanı, xilaskarım ol.
Əziz Cülyettanın məzarında mən
Görəcəyəm sənin zövqünü, hökmən.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Rahib Lorensonun hücrəsi.

Rahib Covanni daxil olur.

Covanni. Müqəddəs atamız, qardaşım, e hey!

Rahib Lorenzo daxil olur.

Lorenzo.

Rahib Covanninin səsidir bu səs.
Mantuyadan gəldin? Tez danış görüm,
Romeo nə dedi? Məktub vermədi?

Covanni.

Xəstələrə baxan, o yalınayaq
Rahiblə birlikdə getmək istədim.
Onu soraqlayıb tapdım evində.
Bu vaxt gəldi tibbi nəzarətçilər,
Taun düşən evdə olduğumuzdan,
Müdhiş yoluxmadan şübhələnenək
Bizi qoymadılar çıxmaq bayıra,
Qapını bağlayıb möhürlədilər.
Daha Mantuyaya gedə bilmədim.

Lorenzo.

Yaxşı, necə oldu, Romeo üçün
Yazdığım məktubu kim apardı bəs?

Covanni.

Göndərə bilmədim, budur, məndədir.
Qorxunc yoluxmanın zəhmindən onu,
Bir adam tapmadım, qaytarım sənə.

Lorenzo.

Ah, uğursuz tale! Dinimiz haqqı,
Məktubda çox vacib bir xəbər vardı.
Onun yolda bu cür ləngidilməsi,
Çox böyük fəlakət törədə bilər.
Covanni, qardaşım, get, mənə ling tap.
Tez gətir hürcəmə.

Covanni. Yaxşı, bu saat.

Gedir.

Lorenzo.

İndi sərdabəyə tək getməliyəm.
Üç saatdan sonra qəşəng Cülyetta
Ölüm yuxusundan aylacaqdır.
Romeo bir xəbər bilmədiyicün
O mənə lənətlər yağdıracaqdır.
Yenə Mantuyaya məktub yazaram.
Romeo buraya gələne kimi
Cülyetta hücrəmdə qalar gizlicə.
Ah, yazıq qızcıqaz ölü diyarda
İndi diri-diri yatır məzarda.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qəbiristanlıq. Kapuletilərin sərdabəsi.
Paris ilə əlində gül və məşəl gətirən nöker
daxil olurlar.

Paris.

Məşəli mənə ver, çəkil bir yana.
Yox, söndür məşəli, məni görürlər.
Get, o ağacların altında uzan,
Söykə qulağını bir çuxur yerə.
Torpaq bomboş olur qəbiristanlıqda,
Addım atılantək eşidəcəksən.
Bir səs gələn kimi o saat fit çal,
İndisə mənə ver sən o gülləri.
Di get, əməl eylə dediklərimə.

Nöker (*kənara*).

Tək qalmaq dəhşətdir qəbiristanlıqda.
Qorxuram, neyləyim, əlacım nədir?!

Gedir.

Paris.

Örtüm yatağını güllərlə, ey güll!
Yorğanın daşlardır, döşəyin torpaq.
Sənin məzarını şəh ilə deyil,
Odlu göz yaşımıla yuyaram ancaq.
Bu fani dünyada necə ki, varam,
Hər gecə üstündə ağlar, ağlaram.

Nökər fit çalır.

Oğlan xəbər verir, nəsə var demək,
Hansı avaradır gələn bu gecə,
Mənim matəmimi gör pozur necə?!
Əlində məşəl var?! Gizlənim gərək.

Gizlənilir. Romeo ilə Baltazar əlində məşəl,
ling və külüng daxil olurlar.

Romeo.

O lingi, külüngü mənə ver, tez ol.
Götür bu məktubu, saxla bir yerdə,
Onu səhər tezdən atama çatdır.
Məşəli mənə ver. Ancaq sən canın,
Nə səsimi eşit, nə üzümü gör,
Get burdan, işimə mane olma gəl.
Zövcəmin üzünü görməkdən ötrü
Ölüm yatağına girirəm indi.
Onun barmağında məzara gedən
Qiymətli üzüyü çıxarım gərək,
Mühüm bir iş üçün mənə lazımdır.
Odur ki, get burdan, dayanma artıq.
Əgər geri dönüb sən məni püssan,
Allaha and olsun, səni doğrayıb,
Səpəcəyəm bütün tikələrini
Bu acgöz, bu doymaz qəbirstanlığa.
Bu zülmət gecətək qorxunc qərarım
Tufanlı dənizdən, ac bir pələngdən
Daha amansızdır, daha qəddardır.

Baltazar. Gedirəm, mən sizə mane olmaram.

Romeo.

Onda dostluğunu sübut edərsən.

(Ona pul verir).

Al. Xoşbəxt ol, sağ ol, ey yaxşı adam.

Baltazar *(kənara).*

Yox, burda dayanıb gözləyim xəlvət.

Baxışı müdhişdir, niyyəti dəhşət.

(Gizlənir.)

Romeo.

Ey ölümün acgöz mədəsi, məzar,

Dünya gözəlini uddun sən, murdar!

İylənən ağzını açıb mən indi

Sənə təzə yemək yedirəcəyəm!

(Sərdabəni açır.)

Paris.

Bu ki sürgün olmuş o Montekkidir.

Qaynımı öldürdü, qardaş dərdindən

Cülyetta ağlayıb, köçdü dünyadan.

O rəzil burada dolanır niyə,

Gəlib ölüləri təhqir etməyə?

Onu tutacağam.

(İrəli çıxır).

Dayan, ey alçaq!

İndi də ölüdən qisas alırsan?

Sürgündən qaçıbsan, dustaqsan mənə.

Tabə ol, gəl gedək, sən ölməlisən.

Romeo.

Düzdür, ölməliyəm, gəldim bununçün.

Çıx get, əziz cavan, toxunma mənə,

Gəl sınağa çəkmə bu divanəni.

Düşün öldürdüyüm bu gənclər haqda,

Onların bu acı taleyindən qorx.

Dayan, cin atına mindirib məni,

Sən məni yenidən günaha salma.

Allaha and olsun, ey nəcib oğlan,

Mən səni özümdən artıq sevirəm.
Buraya gəlmişəm silahlanaraq
Yalnız öz-özümdən qisas almağa.
Qaç burdan, get yaşa, sonra de, fəqət,
Bir dəli eylədi mənə mərhəmət.

Paris.

Andın da, sözün də iyrencdir, iyrenc.
Mən səni tuturam bir cani kimi.

Romeo.

Meydan oxuyursan sən mənə, oğlan?
Eləsə, möhkəm dur indi yerində.

Vuruşurlar.

Nökər.

Aman Allah, onlar vuruşurlar ki,
Gedim, tez çağırım keşikçiləri.

(Gedir.)

Paris (yuxılır).

Ölürəm, qəbri aç, insafın varsa,
Məni Cülyettanın yanına uzat.

(Ölür.)

Romeo.

Səni bu arzuna çatdıraram mən.
Qoy baxım üzünə, Merkusionun
Yaxın qohumudur, qraf Parisdir!
Xidmətçim nə dedi, biz yol gələndə?
Onu dinləmədim həyəcanımdan.
Mənə elə gəlir o mənə dedi:
Paris Cülyettayla evlənəcəkdir.
Belə dedi, yoxsa yuxu görürdüm?
Bəlkə Cülyettadan danışdığından
Ağlımı itirib belə düşündüm?
Sən ey bədbəxtliyin qəm kitabına
Adı mənim ilə birgə yazılan,
Əlini mənə ver! Dəfn edəcəyəm
Səni əzəmətli bir məzara mən.

Məzara? Ah, yox, yox, işıqlı qəsrə,
Çünki Cülyetta da burda uyuyur.
Onun gözəlliyi bu sərdabəni
Ziyafət zalitək nura qərq edir.
Di yat, ey ölünün gömdüyü ölü!
(Parisi sərdabəyə uzadır.)
Ölüm ayağında insanlar bəzən
Sevinib gülürlər. Ölümqabağı
Şimşək adlandırır görənlər bunu.
İndi o sevinci duyuram mən də.
Ah, mənim sevgilim! Ah, mənim zövcəm!
Ölüm nəfəsini içdi bal kimi,
Toxuna bilmədi hüsnünə, ancaq.
Sən tabe deyilsən, məğlub deyilsən.
Gözəllik bayrağı nur saçır yenə
Lalə yanağında, gül dodağında.
Onlara ölümün solğun bayrağı
Hələ ki, hələ ki, sancılmayıbdır.
Sən qanlı kəfəndə burdasan, Tibalt?
İndi güldürərəm qəmli ruhunu:
Sənin gəncliyini məhv edən əllə
Sənin düşməni öldürərəm mən.
Bağışla, bağışla məni, qardaşım!
Ah, əziz Cülyetta, əziz sevgilim,
Nə üçün sən yenə belə qəşəngsən?
Yoxsa ölüm sənə aşiq olubdur?!
Yoxsa o riyakar, mənfur, yırtıcı
Səni məşuqətək saxlayır burda?
Necə də dəhşətdir bunu düşünmək!
Mən də qalacağam səninlə birgə,
Heç vaxt bu zülmətdən çıxmayacağam.
Burda sənin təzə qulluqçuların
Qurdlarla birlikdə olacağam mən.
Əbədi dincliyim, istirahətim
Burda bu saatdan başlanacaqdır.
Dözülməz yükünü nəhs ulduzların
Burda atacağam yorğun çiyimdən.

Ey gözlərim, baxın ona son dəfə!
Ey qollarım, qucun son dəfə onu!
Həyatın qapısı dodaqlarım, siz
Hər şeyi məhv edən qəddar ölümle
Bağlanan daimi müqaviləyə
İndi möhür vurun saf bir öpüşlə.
Gəl, ötkəm bələdçim, qorxmaz sükançım,
Həyat tufanında sınımış gəmimi
Biryolluq sıldırım qayalara çırp.
İçirəm eşqimin şərəfinə mən.

(İçir).

Namuslu əczaçı, sözün doğruymuş,
Zəhərin necə tez təsir eləyir!
Ölürəm yarımı öpə-öpə mən.

(Ölür.)

Qəbiristanlığın o biri tərəfindən rahib Lorenzo
əlinde fənər, ling və bel daxil olur.

Lorenzo.

Müqəddəs Fransisk, özün kömək ol!
Zəif ayaqlarım büdrəyir tez-tez,
Çuxura düşməyim. Aha, o kimdir?

Baltazar. Dost adamdır, yaxşı tanıyır sizi.

Lorenzo.

Tanı xoşbəxt etsin səni, əziz dost.
Mənə bir de görüm, orda boş yerə
Gözsüz kəllələrə, iyrenc qurdlara
Elə işıq saçan o məşəl nədir?
Mənə elə gəlir, yanır özü də
Kapuletilərin sərdabəsində.

Baltazar.

Elədir. Ordakı, müqəddəs ata,
Sizin dostunuzdur, mənimsə ağam.

Lorenzo. O kimdir?

Baltazar. Romeo.

Lorenzo. Çoxdan ordadır?

Baltazar. Yarı saat olar.

Lorenzo.

O sərdabəyə,
Gəl, mənimlə gedək.

Baltazar.

Qorxuram, ata.
Burda olduğumu ağam bilməyir.
O mənə dedi ki, burda dayanıb
Əgər məni güdsən, öldürəcəyəm.

Lorenzo.

Onda dur yerində. Mən tək gedərəm.
Nəsə ürəyimi titrədir qorxu,
Qorxuram başıma fəlakət gələ.

Baltazar.

Bu ağacın altıda yatmışdım indi.
Yuxuda gördüm ki, ağam kimləsə
Vuruşub öldürdü onu.

Lorenzo (*sərdabəyə yaxınlaşır*). Romeo!

Ah, ah, məqbərənin daş pilləsinə
Bu qan ləkələri tökülüb hardan?
Sükut mənzilinə atılmış belə
Qanlı qılıncların mənası nədir?

(*Məqbərəyə girir*).

Romeo, ağarıb bəti-bənizi.
Bəs o kimdir? Necə? Qraf Parisdir?
Qanına qəltandır? Hansı nəhs saat,
Görəsən törədib bu müsibəti?
Cülyetta tərpənir.

Cülyetta oyanır.

Cülyetta.

Oh, əziz atam!
Bəs hanı sevgilim, ömür yoldaşım?
Yaxşı yadımdadır, bilirəm ki, mən
Burda olmalıydım, burdayam indi.
Bəs hanı Romeom?

Səhnə arxasından səs-küy eşidilir.

Lorenzo.

Xanım, gələn var.
Dinlə bir səs-küyü! Tez çıxıb gedək
Bu ölüm, yoluxma, dərd yuvasından.
Bizim qüvvəmizdən güclü bir qüvvə
Tamam alt-üst etdi planımızı.
Gəl, gəl, gedək burdan. Ömür yoldaşın,
Odur, bax, böyrünə yxılıb, ölüb.
Paris də ölübdür. Dayanma, gedək,
Mən səni rahibə bacılarının
Yanına, kilsəyə aparacağam.
Keşikçilər gəlir, heç nə soruşma,
Cəld ol, əziz qızım, gedək, Cülyetta.

Yenə səs-küy eşidilir.

Mən qala bilmərəm bu yerdə bir dəm.
Cülyetta.

Get, ata, mən burdan getməyəcəyəm.

Rahib Lorenzo gedir.

Əlindəki nədir, şüşədir görən?
Zəhərdir, ömrünü məhv etdi erkən.
Ah, xəsis sevgilim! İçib büsbütün,
Mənə bir damcı da saxlamayıbdır.
Öpəcəyəm onun dodaqlarından,
Yəqin, zəhər qalıb onlarda bir az,
Mənim ölməyimə kömək eləyər.

(Romeonu öpür).

Necə də istidir dodaqları, ah!

Birinci keşikçi (*səhnə arxasından*). Oğlan, göstər görək, o yer haradır?

Cülyetta.

Doğrudan, səs gəlir. Görək cəld olum.
Gəl, gəl, xoşbəxt xəncər!

(Romeonun xəncərini qınından çıxarır.)

Qının, bax budur.

(Xəncəri köksünə sancır.)

Sən dincəl burada, mənşə qoy ölüm.

Romeonun cəsədi üstünə yığılıb ölür.
Keşikçilər Parisin nökrəri ilə daxil olurlar.

Nökər.

Buradır, buradır, məşəl yanan yer.

Birinci keşikçi.

Yerə qan tökülüb, gedin, tez olun,
Arayın, axtarın qəbiristanlığı.
Bir adam tapsanız, tutun, saxlayın.

Bir neçə keşikçi gedir.

Dəhşətli mənzərə! Qraf burda ölüb,
Cülyettasa tamam qan içindədir.
Yenicə keçinib, istidir canı,
O ki dəfn olalı düz iki gündür.
Get, danış Hersoqa, qaç, xəbər dar et
Kapuletiləri, Montekkiləri.
Siz alın türbəni mühasirəyə!

Başqa keşikçilər də gedirlər.

Fəlakətin yeri tapılıb ancaq,
Onun səbəbini tapmalıyıq biz.

Bir neçə keşikçi Baltazarla birlikdə geri qayıdır.

İkinci keşikçi.

Bu zad Romeonun xidmətçisidir,
Biz onu tutmuşuq qəbiristanlıqda.

Birinci keşikçi.

Hersoq gələndək saxlayın onu.

Başqa keşikçilər rahib Lorenzo ilə
birlikdə geri qayıdırlar.

Üçüncü keşikçi.

Bu rahib ağlayır-sızlayır elə;
Təzəcə çıxırdı qəbiristanlıqdan,
Tutub ondan aldıq bu lingi, beli.

Birinci keşikçi.

Onu da saxlayın, çox şübhəlidir.

Hersoq öz məyyəti ilə daxil olur.

Hersoq.

Hansı bədbəxtlikdir belə sübh tezdən
Səhər yuxusundan eləyən bizi?

Kapuletti, ledi Kapuletti və başqaları daxil olurlar.

Kapuletti. Bu nə qışqırıqdır, bu nə şivəndir?

Ledi Kapuletti.

Camaat bağıır Romeo deyə,
Bəzisi Cülyetta, bəzisi Paris.
Hamı da küçəylə haray çəkərək
Bizim sərdabəyə qaçır birbaşa.

Hersoq. Qəlbləri titrədən bu dəhşət nədir?

Birinci keşikçi.

Hökmdar, biz burda qraf Parisin,
Həm də Romeonun nəşini tapdıq.
Cülyetta əvvəldən dəfn olunsa da,
Təzə öldürülüb, canı istidir.

Hersoq. Vəhşi caniləri axtarın, tapın.

Birinci keşikçi.

Mərhum Romeonun xidmətçisi də,
Rahib də burdadır. Onlarda qəbri
Söküb açmaq üçün alət də vardır.

Kapuletti.

Oh, ya rəbb! Oh, zövcəm!
Bir bax, bir bax, gör,
Qızımızı necə qan aparıbdır!
Bu xəncər yanılıb! – Onun boş qını
Odur Montekkinin kəmərinədir. –
Sancılıb köksünə mənim qızımın.

Ledi Kapuletti.

Ah, yazıq halıma! Bu qorxunc səhnə
Qorxunc, vahiməli ölüm zəngitək
Məzara səsləyir qocalığımı.

Montekki və başqaları daxil olurlar.

Hersoq.

Montekki, tez qalxdın sən tək oğlunun
Çox tez yatdığını görmək üçünmü?

Montekki.

Ah, sinyor, bu gecə öldü arvadım,
Dözmədi oğlumun ayrılığına.
İndi hansı bəla gözləyir məni?

Hersoq. Özün bax.

Montekki.

Ah, oğlum! Əbədi atdın,
Məzara tələsdin atandan qabaq!

Hersoq.

Necə ki, bu sirri öyrənməmişik,
Şikayət etməyin, nalə çəkməyin,
Tamam möhürləyin ağzınızı siz.
Əslini, kökünü öyrənən kimi,
Özüm nalənizə başçılıq edib,
Sizinlə gedərəm ölümə həтта.
Hələlik dayanın, səbirli olun,
Dərdiniz qul olsun hövsələsizə.
Şübhəli şəxsləri gətirin indi.

Lorenzo.

Bu müdhiş qətdə, bu cinayətdə
Suçum az olsa da, ən əsas mənəm.
Zaman, məkan mənə zidd olduğundan
Ən çox şübhəli də elə mənəm, mən.
Burda müttəhimtək, ittihamçitək
Durub mən özümü həm məhkum edib,
Həm də ki təmizə çıxarmalıyam.

Hersoq. Danış birdəfəlik bildiklərini.

Lorenzo.

Qısa deyəcəyəm. Qısaca ömrüm
Uzun hekayəlik qalmayıb artıq,
Bu ölən Romeo bu Cülyettaın
Halal əri idi, Cülyetta isə
Sadıq zövcəsiydi bu Romeonun.
Onlara gizlicə mən kəbin kəsdim,
Tibalt öldürüldü həmin o günü.
Bu vaxtsız ölümün nəticəsində
Romeo buradan sürgün olundu,
Cülyetta ağlayıb sızıldayırdı
Tibalt üçün deyil, Romeo üçün.
Siz dağıtmaq üçün onun dərđini
Tezcə nişanlayıb, onu zor ilə
Vermək istədiniz qraf Parisə.
Cülyetta bu zaman gəldi yanıma,
Vəhşi baxışıydı onun baxışı.
İkinci nikahdan qurtarmaq üçün
Yalvarıb, o məndən əlac istədi.
Dedi: tapılmasa bir çarə, əgər,
Hücrəmdə özünü öldürəcəkdı.
Çoxdan öyrəndiyim, çoxdan bildiyim
Bir yuxu dərmanı verdim mən ona.
Bu dərmanı içib yatan hər bir kəs
Heç nəylə seçilmir ölmüş adamdan.
Budur öz hökmünü göstərib qıza.
Onda Romeoya məktub yazdım ki,
Bu qorxunc gecədə gəldiyi kimi,
Özünü yetirsin bir an içində.
Elə ki, gücünü itirdi dərman,
Elə ki, yuxudan ayıldı xanım,
Məzardan çıxarıb aparsın onu.
Məktubu apararı rahib Covanni
Bir nəhs təsadüfdən ləngidi ancaq.
Məktubu qaytardı mənə bu axşam.
Cülyetta yuxudan duranda onu
Türbədən çıxarıb aparmaq üçün

Özüm təkcə gəldim qəbiristanlığa.
İstədim münasib bir imkan tapıb,
Romeoya xəbər verənə qədər
Gizlicə saxlayım onu hücrəmdə.
Fəqət mən gələndə – qız ayılmağa
Bir neçə dəqiqə qalırdı yalnız –
Alicənab Paris, sadıq Romeo
Artıq ölmüşdülər bu sərdabədə.
Cülyetta ayıldı, xahiş etdim ki,
Taleyin amansız, bəd rəftarına
Səbirlə dözərək getsin mənimlə.
Bu vaxt səs-küy qalxdı, qorxdum, doğrusu,
Qaçıb gizlənməyə məcbur oldum mən.
Böyük ümitsizlik, möhnət içində
O qaldı, getmədi mənimlə birgə.
Görünür, sonradan intihar edib.
Mənim bildiklərim bütün bunlardır.
Bu gizli nikahı bilir dayə də.
Cüzi suçum varsa bu fəlakətdə,
Qalsa da ömrümün son saatları,
Ədalət naminə qoy ahıl canım
Müqəddəs qanuna qurban verilsin.

Hersoq.

Müqəddəs saymışıq səni hər zaman.
Hanı Romeonun xidmətçisi bəs?
O bizə bu haqda nə deyə bilər?

Baltazar.

Gedib Mantuyaya, Cülyettanın mən
Ölüm xəbərini verdim ağama.
Tələsik atları çaparaq gəldik
Biz həmin bu yerə, bu sərdabəyə.
Əmr etdi: atama ver bu məktubu.
“Get, burda dayanma” deyə qəzəblə
Məni ölüm ilə hədələdi o.
Sonra məqbərənin girdi içinə.

Hersoq.

Məktubu mənə ver, özüm oxuyum.
Hardadır nökrəi qraf Parisin?
Gedib, o çağırıb keşikçiləri.

Nökrər irəli çıxır.

Söylə, nə edirdi ağan burada?

Nökrər.

O, öz zövcəsinin məzarı üstə
Çiçək qoymaq üçün gəlmişdi ancaq.
Mənə əmr elədi: durum kənardadır.
Mən də gedib durdum bir kənardaca.
Birdən kimsə gəldi əlində məşəl,
Açmağa başladı bu sərdabəni.
Ağam dərhal cumdu onun üstünə,
Mən qaçdım çağırım keşikçiləri.

Hersoq.

Rahibin sözləri təsdiq edildi.
Məktubda Romeo Cülyetta ilə
Təmiz sevgisindən söz açıb, onun
Ölüm xəbərindən düşür dəhşətə.
Yazır: bir kasıbdan zəhər alıbdır,
İndi bura gəlir: türbədə ölüb
Birgə yatmaq üçün Cülyetta ilə.
Hanı Kapuletti? Montekki hanı?
Hardadır düşmənlər? Bir baxın, görün,
Necə cəza verib sizə bu göylər,
Sevgiyə məhv etdi sevincinizi.
Sizin ədavətə göz yumduğumçün
İki qohumumu itirdim mən də.

Kapuletti.

Montekki, əlini mənə ver, qardaş!
Qoy bədbəxt qızıma ərindən qalan
Dul mirası ancaq, ancaq bu olsun.
Mənim bundan artıq təmənnam yoxdur.

Montekki.

Yox, mən daha artıq verə bilərəm:
Heykəl ucaldaram qızıdan ona.
Verona durduqca – burada ondan
Qiymətli bir heykəl olmaz heç zaman.
Qovuşar əbədi, ölməz həyata
Dünyanın ən sadıq qızı Cülyetta.

Kapuletti.

Romeo ayrılmaz sevgilisindən,
Ona da zər heykəl ucaldaram mən.

Hersoq.

Bu səhər özüylə gətirdi zülmət,
Kədərdən görünmür Günəşin üzü.
Gedəyin, edəyin ətraflı söhbət,
Güzəşt də, cəza da vacibdir, düzü,
Romeo, Cülyetta dastanı qədər
Yoxdur bu dünyada yanıqlı əsər.

Gedirlər.

Uilyam Şekspir

DÜNYA ƏDƏBİYYATI KLASSİKLƏRİ

HAMLET

Uilyam Şekspir

DÜNYA ƏDƏBİYYATI KLASSİKLƏRİ

Hamlet

İ Ş T İ R A K E D Ə N L Ə R :

Klavdi	– Danimarka kralı
Hamlet	– keçmiş kralın oğlu, indikinin qardaşı oğlu
Fortinbras	– Norveç şahzadəsi
Horatsio	– Hamletin dostu
Poloni	– kral sarayının müşaviri
Laert	– onun oğlu
Voltimand	} – saray adamları
Korneli	
Rozenkrants	} – Hamletin keçmiş universitet yoldaşları
Qildenstern	
Ozrik	
Zadəgan	
Keşiş	
Marsel	} – zabitlər
Bernardo	
Fransisko	– əsgər
Reynaldo	– Poloninin yaxın adamı
Kapitan	
İngilis səfirləri	
Aktyorlar	
İki məzarçı	
Gertruda	– Danimarka kraliçası, Hamletin anası
Ofeliya	– Poloninin qızı
Lordlar, ledilər, zabitlər, əsgərlər, dənizçilər, carçılar, xidmətçilər.	
Hamletin atasının kölgəsi	

Hadisələr Elsinorda cərəyan edir.

BİRİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Elsinor. Qəsrin önündə bir meydan.

Fransisko keşikdə dayanıb. Bernardo ona yaxınlaşır.

Bernardo. Orda kim var?

Fransisko. Dayan, sən özün kimsən?

Bernardo. Yaşasın kral!

Fransisko. Bernardo?

Bernardo. Mənəm.

Fransisko. Növbənə gəlmisən lap öz vaxtında.

Bernardo. Gecə yarı olub, get yat, qardaşım.

Fransisko.

Çox sağ ol ki, məni əvəz elədin.

Donmuşdum, qəlbim də bərk darıxırdı.

Bernardo. Növbən necə oldu, sakit keçdimi?

Fransisko. Gözə görünmədi bir siçan belə.

Bernardo.

Yaxşı, xudahafız, di get, əzizim.

Sənə rast gəlsələr Horatsio, Marsel,

Tələsdir, növbəyə gecikməsinlər.

Fransisko. Deyəsən, onlardır. Dayanın, kimdir?

Horatsio ilə Marsel daxil olurlar.

Horatsio. Vətən oğulları.

Marsel. Kral nöqərləri.

Fransisko. Mən getdim, hələlik.

Marsel.

Yaxşı yol, dostum.
Yerində kim qaldı?

Fransisko.

Odur, Bernardo.
Sağ olun, gecəniz xeyrə qalsın.

Gedir.

Marsel. Ey Bernardo!

Bernardo.

Nə var, bir söylə görüm.
Horatsio burdadır?

Horatsio. Deyəsən, burdadır.

Bernardo. Xoş gördük, Horatsio, xoş gördük, Marsel.

Horatsio. Hə, bu gecə o zad yenə gəldimi?

Bernardo. Heç nə görməmişəm.

Marsel.

Horatsio inanmır buna heç cürə.
Deyir: iki dəfə o gördüyümüz
Kölgə yalnız bizim uydurmamızdır.
Odur ki, gətirdim Horatsionu,
Bu gecə keşikdə qalsın bizimlə.
Yenidən gələrsə o qorxulu ruh,
Onu öz gözüylə görüb inansın,
Həm də bir onunla söhbət eləsin.

Horatsio. Boş şeydir, o gəlməz.

Bernardo.

Əyləşin bir az,
Bu iki gecədə nə görmüşüksə,
Bir daha bir-bəbir hamısını biz
Sizə danışaq ki, inanasınız.

Horatsio. Yaxşı, əyləşəyin, danış, Bernardo.

Bernardo.

Dünən gecə göydə qütb ulduzundan
Qərb tərəfdə doğan həməən o ulduz
Yenicə bu cürə nur saçır ki,

Marsellə mən idim, saat bu zaman
Bir dəfə vurmuşdu...

Kölgə gəlir.

Marsel. Sus bir, kəs səsinə, bax, yenə gəlir!
Bernardo. Lap özüdür, mərhum kralımızdır.
Marsel.

Horatsio, tez ol, onunla danış,
Axı, oxumusan, sən savadlısan.

Bernardo. Horatsio, bax, krala oxşamayırımı?

Horatsio. Odur! Qorxu, heyrət sarsıdıb məni.

Bernardo. O, sual gözləyir.

Marsel. Soruş, Horatsio.

Horatsio.

De kimsən, nəçisən? Danimarkanın
Mərhum kralının əzəmət dolu,
Vüqarlı, möhtəşəm qiyafəsinə
Nə haqla girmisən bu gecəyarı?
Göyə and verirəm səni, cavab ver!

Marsel. Söz ona toxundu.

Bernardo. Görürsən, gedir.

Horatsio. Dayan, and verirəm, dayan, cavab ver.

Kölgə gedir.

Marsel. O getdi, danışmaq istəmədi heç.

Bernardo.

Nə oldu, Horatsio? Rəngin saralıb,
Əsirsən; bu indi uydurmadımı?
Danış, sözün nədir, hə, fikrin nədir?

Horatsio.

Onu görməsəydim öz gözlərimlə,
Allaha and olsun, inanmazdım heç.

Marsel. Oxşayırımı bizim kralımıza?

Horatsio.

Sən özün-özünə oxşadığıntək.
O, xudpəsənd Norveç kralı ilə

Döyüşdəki hərbi paltarındaydı.
Polşa kralını danışıq vaxtı
Hirslenib xizəkdən buzun üstünə
Atdığı gün kimi qaşqabaqlıydı.
Bu çox qəribədir!

Marsel.

O elə bu zaman dünən iki yol
Keçdi yanımızdan əzəmət ilə.

Horatsio.

Mən dəqiq bilmirəm, ümumiyyətlə,
Bunu bilirəm ki, dövlətimizi
Tutacaq bələdan bu xəbər verir.

Marsel.

Gəlin əyləşəyin. Kim mənə deyər,
Gecələr hamını incidən, üzən
Eyni ciddiyyətlə, böyük diqqətlə
Belə keşik çəkmək nə deməkdir, nə?
Təcili yaranan dəhşətli toplar,
Xaricdən alınan qorxunc silahlar
İşarə deyilmi müharibəyə?
Gəmi hazırlayan ustalar neçin
Bazar günləri də iş günləritək
İşləyir bir an da ara vermədən?
Gecə də, gündüz də qan-tər içində
Tələsik bu cürə hazırlıq nədir?
Bunları kim mənə izah əyləyər?

Horatsio.

Mən izah edəyəm. Belə deyirlər,
İndicə surəti bizə görünən,
Bildiyiniz kimi, bizim kralı –
İxtiyar Hamleti Norveç hakimi
Lovğa Fortinbras qanlı döyüşə
Təhrik ələyibdir. Həmin döyüşdə
Bizim cəsur kral öldürüb onu,
Çatıbdır dünyada şana-şöhrətə.
Şərəf qanunuyla təsdiq olunan
Belə müqavilə bağlanıb əvvəl:

Əgər Fortinbras məğlub olarsa,
 Onun həyatı da, torpaqları da
 Keçəcək əlinə bizim kralın.
 Yox, əgər döyüşdə qalib gələrsə,
 Bizim hökmdarın varı-dövləti
 Keçəcəkdir onun sərəncamına.
 O müqaviləyə uyğun olaraq
 Bütün malı-mülkü Fortinbrasın
 Verilib Hamletin ixtiyarına.
 İndi onun oğlu gənc Fortinbras
 Sönməz coşqunluqla alovlanaraq
 Gəzib oymaq-oymaq bütün Norveçi
 Qanuna-qaydaya tabe olmayan,
 Bir qarın yeməkçün başkəsənləri
 Başına toplayıb, qoşun düzəldib.
 İstəyir, atası qoca kralın
 Bir vaxt itirdiyi bütün yerləri
 Zor ilə, güc ilə geri qaytarsın.
 Bu yaxşı məlumdur bizim dövlətə.
 Zənnimcə, ölkədə tələm-tələsik
 Əsgər toplamağın, çaxnaşmaların
 Əsas səbəbi də elə tək budur.

Bernardo.

Bu ancaq belədir, başqa cür olmaz.
 Al-qanlara həris, hərblərə bais
 Krala bənzəyən o qorxunc kölgə
 Belə qəzəb ilə silahlanaraq
 Bizim düşərgəni nahaq dolanmır.

Horatsio.

Aqlımın gözüne o batır qumtək...
 Roma dövlətinin ən şanlı vaxtı,
 Qüdrətli Sezarın qətlindən əvvəl
 Ölümlər məzardan çıxıb bayıra,
 Gəzib küçələri ağ kəfənlərdə
 Qorxunc, anlaşılmaz sözlər deyirmiş.
 Quyruqlu ulduzlar göydən od töküüb,
 Qanlı yağış yağıb, tutulub günəş.

Dəniz Allahını – qadir Neptunu
Hər zaman hökmündə saxlayan Ay da
Müdhış qaranlığa qərç olub tamam.
Elə bil ki, çatıb qiyamət günü.
Bəlkə, yerlər, göylər birləşib indi
Bizim yurddaşlara, bizim ellərə
Xəbərlər gətirən carçılar kimi,
Elə dəhşətlərtək dəhşət göstərir,
Sonra da fəlakət baş verəcəkdir.

Kölgə qayıdır.

Dinməyin, bir baxın, o yenə gəlir!
Ölsəm də mən onu saxlayacağam.
Dayan, sən ey xəyal! Səsin vardısı,
Əgər danışmağı bacarırsansa,
Sirrini söylə!
Sənə istirahət, bizə səadət
Gətirə biləcək, bəlkə, bir iş var,
Sirrini söylə!
Ölkənin dərđini duyubsan, bəlkə,
Biz onu tez bilsək, dəf eyləyərik,
Tez mənə söylə!
Bəlkə, sağlığında sən bir xəzinə
Zorla əldə edib, zorla qəsb edib
Gizlədibsən onu torpağın altıda.
Belə deyirlər ki, el arasında,
Siz ruhlar gəzirsiz xəzinə üçün.

Xoruz banlayır.

Sirrini aç mənə, dayan, bir söylə!
Marsel, saxla onu!

Marsel. Qılıncla vurum?
Horatsio. Hə, vur dayanmasa.
Bernardo. Burdadır!
Horatsio. Budur!
Marsel. O getdi! (*Kölgə gedir.*)
Toxunduq şah vüqarına,

Güc göstərib təhqir eylədik onu.
O hava kimidir, qılınc kəsməyir,
Hədərdir, gülüncdür zərbələrimiz.

Bernardo.

Danışardı, heyif, banladı xoruz.

Horatsio.

Bu səsdən diksinib çəkildi dərhal,
Qorxdu günahkartək cavab verməyə.
Belə bir söz var ki, sübhün carçısı
Xoruz zil səsiylə gündüz Allahı –
Günəşi oyadır öz yuxusundan.
Bu səsi eşitcək suda, atəşdə,
Torpaqda, havada dolaşan ruhlar
Tələsik qayıdır qəbirlərinə.
Biz indicə gördük bu həqiqəti.

Marsel.

Xoruz banlayanda qeyb oldu kölgə.
Deyirlər ki, hər il qışdan az əvvəl,
Milad bayramında gecə sübhədək
Banlayır durmadan o səhər quşu.
Onda gözə bilmir heç yerdə ruhlar,
Onda gecə keçir asudə, rahat,
Yerə ziyan vurmur səyyarələr də,
Sehr də, cadu da düşür kəsərdən.
Vaxt belə müqəddəs, belə xoş olur!

Horatsio.

Mən də eşitmişəm, az inamım var.
Baxın, səhər geyib qızıl donunu,
Gəlir şərq tərəfdən şəhli zirvəylə.
Keşikdən gedəyin, budur məsləhət.
Bu gecə burada gördüyümüzü
Tez xəbər verəyin prins Hamletə.
Canım haqqı, bizə lal olan bu ruh
Onu görə kimi danışacaqdır.
Dostluğun, vəfanın hökm etdiyitək,
Deyin, biz bu sirri açaqmı ona?

Marsel. Gərək mütləq açaq, indi Hamletin
Harda olduğunu bilirəm, dostlar.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Kral sarayında qəbul salonu.

Təntənəli musiqi. Kral, kraliça, müşavirlər, Poloni, Laert,
Voltimand, Korneli, Hamlet və başqaları daxil olurlar.

Kral.

Əziz qardaşımız Hamletin yası
Hələ sona çatıb qurtarmasa da,
Qəlbimiz qalsa da kədər içində,
Matəmə batsa da bütün krallıq,
Gərək biz ağılla dözək bu dərdə.
Ağıl fəlakətlə vuruşub hər vaxt,
Gərək unutmayaq özümüzü biz.
Odur ki, əvvəllər bacımız olan,
İndi hamımızın kraliçamız –
Bu hərbi dövlətin varisi ilə
Biz kəbin kəsdirdik. Gözlərimizin
İndi biri gülür, biri ağlayır.
Dərdimiz birləşib şadlığımızla.
İndi tərəzinin iki gözünün
Birində sevinc var, birində kədər.
Nikah bağlayanda müşavirlərin
Bütün sözlərinə biz əməl etdik.
Siz də yaxşı, müdrik məsləhət üçün
Bizim təşəkkürü qəbul eyləyin.
Sonra da aydındır: gənc Fortinbras
Ya bizi saymayıb, ya zənn edir ki,
Əziz və istəklə qardaşımızın
Ölümündən sonra dövlətimizdə
Hərc-mərcilikdir, özbaşınalıqdır.
Aldanıb uyaraq boş xəyallara

Elə düşünür ki, güclüdür bizdən.
 Bizi dəng eləyib məktublarıyla,
 Qoca atasının itirdiyini –
 Cəsur, şücaətli qardaşımızın
 Qanunla aldığı bütün yerləri
 Bizdən qaytarmağı tələb eyləyir.
 Budur müxtəsəri onun haqqında.
 İndi həm özümüz, həm də məclisin
 Əsl mahiyyəti, məğzi barədə:
 Qarşıda görməli çox işimiz var;
 Norveç kralına, Fortinbrasın
 Əmisinə məktub hazırlamışıq.
 O qoca xəstədir, düşüb yatağa.
 Qardaşı oğlunun əməllərini,
 Yəqin ki, eşitmir zəifliyindən.
 Məktubda biz ondan rica edirik,
 Alsın qabağını bu dikbaşlığın.
 Yazmışıq bilsin ki, bütün qoşunlar
 Toplanıbdır onun rəiyyətindən,
 Xərci də verilir xəzinəsindən.
 Mehriban Korneli, əziz Voltimand,
 Məktubu sizinlə göndəririk biz.
 O qoca krala salam aparın,
 Artıq səlahiyyət vermirik sizə.
 Nəzakət göstərin danışmaq vaxtı,
 Qanun sərhədindən kənar çıxmayın.
 Gedin, zirək olun, qoy cəldliyiniz
 Sədaqətinizi sübut eyləsin.

Korneli, Voltimand.

Yenə də hər zaman olduğu kimi,
 Sizə sədaqəti sübut edirik.

Kral.

Bir şübhəmiz yoxdur, sizə yaxşı yol.
(Voltimand və Korneli gedirlər.)
 Hə, Laert, danışın, təzə nə xəbər?
 Deyirdiniz, bizdən xahişiniz var.
 O nədir ki, Laert? Xeyirlidirsə,

Siz öz arzunuza çatacaqsınız.
Dünyada nə varsa, nə mümkündürsə,
Onu heç vaxt sizdən əsirgəmərəm.
Danimarka taxtı atanız üçün
Əllərin ağıza, başın ürəyə
Xidmət etdiyindən az xidmət etmir.
Deyin arzunuzu!

Laert.

Böyük hökmdar,
Lütf edin, qayıdım mən Fransaya.
Bu şanlı tacqoyma mərasimində
Sizə göstərməkçün məhəbbətimi
Mən özüm oradan gəldim vətənə.
Etiraf edirəm ki, indi yenidən
Fikirlər, arzular, vəzifə borcu
Məni Fransaya çəkir birbaşa.
Təvəqqe edirəm, icazə verin.

Kral. Atanız nə deyir, razılışırmı?

Poloni.

Hökmdar, o, sonsuz yalvarışıyla
Məni cana yığdı, təngə gətirdi.
Nəhayət, razılıq verdim mən ona.
Xahiş eyləyirəm, izin veriniz.

Kral.

Uğur olsun, Laert, öz vaxtınızı
Necə istəyirsiniz, elə keçirin.
Hə, indi əzizim, mehriban Hamlet,
Ey mənim qohumum, ey mənim oğlum...

Hamlet (*kənar*). Qohumdan çox yaxın, oğuldan uzaq.

Kral. Yenə qəm buludu alıb üzünü?

Hamlet.

Əksinə, hökmdar, şadlıq günəşi
Onu daha artıq nura qərb edib.

Kraliça.

Ah, Hamlet, gecətək tökmə qaş-qabaq,
Krala səmimi bir dost təki bax.

Gözünü zilləyib sən nə vaxtacan
Atanı torpaqda axtaracaqsan?
Bilirsən, əzəldən dünya belədir.
Canlılar öləcək, bax təbiətə,
Hamı bir-bir köçür əbədiyyətə.

Hamlet. Hə, dünya belədir.

Kraliça.

Bəs nədən sənə
Bu matəm görünür təkcə, yeganə?!

Hamlet.

Görünür! Yox, xanım, düzü, belədir.
“Görünür?!” sözünü bilmirəm çəti.
Nə qara plaşım, nə yas paltarım,
Nə acı fəryadım, sonsuz göz yaşım,
Nə də ki üzümü tutan qəm-kədər,
Dünyada əzabı, dərdi əks edən
Heç bir şey, heç bir şey mənim qüssəmi
Heç vaxt həqiqətən göstərə bilməz.
“Görünmək”, bu özü bir tamaşadır,
Bunu hər bir adam oynaya bilər.
Mənim qəlbimdədir dərdim, möhnətim,
Göstərmək deyildir onu adətım.

Kral.

Atana bu qədər yas saxlamağın
Tərifəlayıqdır, gözəldir, Hamlet,
Fəqət bilməlisən, sənın atan da,
Onun atası da atalarını
Taleyin hökmüylə itirib bir vaxt.
Oğulluq borcudur, atamız üçün
Biz gərək bir müddət matəm saxlayaq.
Ancaq ömür boyu qəmə qərq olub
Yas içində qalmaq günahdır, inan.
Kişiyə yaraşmaz belə bir kədər.
Bu kədər iradə zəifliyini,
Ağıl azlığını, qəlb korluğunu,
Avamlığı aydın göstərir, oğlum.
Ən adi, təbii bir hadisətək

Olacaq bir işə zidd çıxıb nədən
Deyinək, biz onun dərdini çəkək?
Yox, yox, bu günahdır göylər önündə,
Təbiət önündə, mərhum önündə,
Dünya yaranandan bu günə kimi
Ölən ataların cənazəsini
“Belə olmalıdır” sözləri ilə
Qəbrə yola salan insan ağılının
Qarşısında böyük bir qəbahətdir.
Bu sonsuz kədəri dəfn et torpağa,
Bu gündən özünə ata say bizi.
Qoy aləm bilsin ki, bu tacın-taxtın
Ən yaxın adamı sənsən dünyada.
Oğluna ən böyük sevgi bəsləyən
Atadan mən səni az sevməyirəm.
Təhsilini davam eyləmək üçün
Vittenberqə getmək niyyətindəsən.
Bu heç cür yatmayıır ürəyimizə.
Ey əziz oğlumuz, vəliəhdimiz!
Xahiş eyləyirik, dəyiş fikrini,
Gözümüz önündən getmə uzağa,
Sənin hər qayğını çəkək özümüz.

Kraliça.

Qoyma yerə düşsün ananın sözü,
Getmə, bizimlə qal, burda qal, Hamlet.

Hamlet. Sizə tabe olmaq borcumdur, xanım.

Kral.

Bu necə də həlim, gözəl cavabdır.
Ev sənindir, oğlum. Xanım, gəl gedək.
Hamletin bu zərif, qəşəng sözləri
Mənim ürəyimə sevinc gətirdi.
Bunun şərəfinə badə içəndə
Hər qədəhdən sonra top nərələri
Gərək buludları lərzəyə salsın.
Yerdə çaxan şimşək göylərdə bu gün
Əks-səda versin. Gəlin gedəyin.

(Hamletdən başqa hamı gedir.)

Hamlet.

Ah, insan bədəni, necə möhkəmsən!
Əriyib dönmürsən göz yaşlarına.
Ey qadir yaradan, intiharı kaş
Yasaq etməyəydin biz insanlara.
İlahi, ilahi! Mənə bu dünya
Necə də mənasız, miskin görünür.
Hər yanda rəzalət, hər yanda dəhşət!
Baxımsız bağçanı kol-kos basantək,
Əcləfliq, alçaqlıq tutub dünyanı.
Bu iş nə tez oldu, nə cür baş verdi!
İki aydır ölüb, iki ay olmaz.
Elə gözəl kral, nəcib bir insan...
O, günəş Allahı Apollon idi,
Bu, içki tannısı yaramaz Satir.
O mənim anamı elə sevirdi,
Qoymurdu üzünə meh də toxunsun.
Ey yerlər, ey göylər, yada salımmı?
Atamın boynuna sarmaşib anam,
Ona məftunluqla baxar, baxardı,
İndisə aradan bircə ay keçmiş...
Bunu düşünməsəm daha yaxşıdır.
Qadınlar, qadınlar, sizin adınız
Etibarsızlıqdır aləmdə yalnız.
Bircə ay! Matəmli Niobeyatək
Göz yaşı içində mərhum atamın
Tabutu dalınca getdiyi zaman
Geydiyi başmaqlar köhnəlməmişdən
O qadın, o anam, aman ilahi...
Ağılsız, duyğusuz vəhşilər belə
Ondan daha artıq yas saxlayardı.
O mənim ənimə ərə gedibdir.
Gör kimə? Atamın öz qardaşına.
Mənim Herkulesə bənzədiyimtək
Onun da atama bənzəri vardı.
Ancaq tək bircə ay! Saxta göz yaşı
Hələ qurumamış yarıqlarında

O ərə gedibdir. Qorxunc sürətlə,
Belə bir tezliklə izdivac etmək!
Yox, yox, xeyir deyil bu işin sonu.
Partla, ey ürəyim, partla, parçalan;
Dilim susmalıdır, mən susum gərək!

Horatsio, Marsel və Bernardo daxil olurlar.

Horatsio. Möhtərəm prinsə salam, ehtiram!

Hamlet.

Sizi sağ-salamat görməyə şadam.

Horatsio! Bu nədir, səhv görür gözüüm?!

Horatsio. Özüdür, ömürlük sizin qulunuz.

Hamlet.

Horatsio, sən dostum olasan deyə

Mən özüm olardım ömürlük qulun.

Mənim əziz dostum! Vittenberqdən

Səni nə gətirib axı buraya?

O da Marseldirmi?

Marsel.

Mehriban prins...

Hamlet.

Mən sizi görməyə ürəkdən şadam...

(Bernardoya)

Axşamınız xeyir.

(Horatsioya)

Doğrudan, söylə,

Səni nə gətirdib Vittenberqdən?

Horatsio. Tənbəllik gətirdib, əzizim milord.

Hamlet.

Düşmən belə deməz sənin haqqında.

Sən özün-özünə böhtan ataraq

Gəl məni boş yerə təngə gətirmə.

Yaxşı bilirəm ki, tənbəl deyilsən.

Düz de, Elsinorda nə işin vardır?

Yoxsa içmək üçün gəldin buraya,

Sənə sərxoşluğu öyrədərək biz.

Horatsio. Milord, atanızın dəfninə gəldim.

Hamlet.

Məni ələ salma, tələbə dostum,
De ki, ananızın toyuna gəldim.

Horatsio. Doğrudan da, milord, bu iş tez oldu.

Hamlet.

Qənaət, qənaət gərək, Horatsio!
Qabaqlarda qalmış ehsan yeməyi
Birbaşa verildi toy sürfəsinə.
Qəddar düşmənim cənnətdə görmək
Bu günü görməkdən yaxşı olardı.
Atamı görürəm, sanki, atamı.

Horatsio. Harda, əziz milord?

Hamlet. Öz xəyalımda.

Horatsio.

Ömrümdə bir dəfə görmüşəm onu,
Gözəl, əzəmətli bir kral idi.

Hamlet.

İnsanlar içində bir insan idi.
Elə bir insanı görmərəm daha.

Horatsio. Milord, dünən gecə mən gördüm onu.

Hamlet. Gördün? Kimi?

Horatsio.

Milord, şanlı kralı,
Sizin atanızı.

Hamlet. Mənim atamı!

Horatsio.

Təəccüb etməyin, dinləyin bir az,
Danışım mən sizə bu möcüzəni.
Qoy bu cənablar da şahid olsunlar.

Hamlet. Danış, tez ol, tez ol, Allah eşqinə!

Horatsio.

Ötən iki gecə bu iki cənab,
Marsellə Bernardo növbə çəkərkən
Heç vaxt görünməmiş belə iş olub:
Sizin atanıza bənzəyən bir şəxs
Başdan-ayağadək silah içində
Onların gözüne görünüb birdən.

Təmkinlə, vüqarla, əzəmət ilə
Üç dəfə onların önündən keçib,
Yazıqların nitqi batıb dəhşətdən,
İldırım vurmuştək donub qalıblar.
Sonra qorxunc sirri açıblar mənə.
Onlarla birlikdə üçüncü gecə
Mən də keşik çəkdim, nə demişdilər
Bir-bir tamamilə təsdiq olundu.
O kölgə həmin vaxt həmin yerdəcə
Gəlib qarşımızdan keçdi bir daha.
Elə oxşayırdı atanıza ki,
İnsan əlləri də biri-birinə
Bu cürə bənzəməz.

Hamlet. Bu harda olub?

Marsel. Keşik çəkdiyimiz meydanda, milord.

Hamlet. Danışa bilmədik bəs siz onunla?

Horatsio.

Danışdım, ancaq o cavab vermədi.
Başını qaldırdı, elə zənn etdim,
Danışmaq istəyir, fəqət bu ara
Bir xoruz banladı. Xoruz səsinə
Kölgə eşidəntək tez uzaqlaşdı,
Bir anda qeyb oldu.

Hamlet. Çox qəribədir.

Horatsio.

Canıma and olsun, bu həqiqətdir.
Borc bildik bu sirri açmağı sizə.

Hamlet.

Təşəkkür, təşəkkür edirəm, dostlar.
Lakin sözləriniz çaşdırır məni.
Bu axşam növbəyə kim gedəcəkdir?

Marsel və Bernardo. Biz, milord.

Hamlet. Dediniz, o silahlıydı?

Marsel və Bernardo.

Silahlıydı, milord.

Hamlet. Başdan-ayağa?

Marsel və Bernardo. Təpədən dirnağa.

Hamlet.

Onun üzünü,
Demək, görmədiniz?

Horatsio.

Xeyr, gördük, milord.
Kölgə qaldırmışdı öz niqabını.

Hamlet. Hirsələ tökmüşdümü qaş-qaşağını?

Horatsio. Hirsliyədən daha çox kədərli idi.

Hamlet. Çöhrəsi solğundu, yoxsa qırmızı?

Horatsio. Yaman saralmışdı.

Hamlet.

Gözünü sizə
Zilləyib baxırdı?

Horatsio. Kirpik çalmırdı.

Hamlet. Kaş orda sizinlə mən də olaydım.

Horatsio. Siz sonsuz heyrətdən şaşırardınız.

Hamlet. Elədir, elədir. O çox dayandı?

Horatsio. Rahat yüzə qədər saymaq olardı.

Marsel və Bernardo. Daha çox, daha çox.

Horatsio.

Mən görə zaman
Şübhəsiz, o bundan artıq qalmadı.

Hamlet. Saqqalı ağdı mı?

Horatsio.

Sağlığında mən
Gördüyümtək azca qırov düşmüşdü.

Hamlet.

Keşik çəkəcəyəm sizinlə mən də,
Bəlkə, yenə gəldi.

Horatsio. Hökmən, gələcək.

Hamlet.

O kölgə bir daha əziz atamın
Əziz surətində gözə görünsə,
Cəhənnəm də yumsa ağzımı həтта,
Onunla mən mütləq danışacağam.
Mənim hamınızdan bir xahişim var:
Bu sirri siz gizli saxlamısınızsa,

Yenə, yenə onu gizli saxlayın.
Bu gecə orada nə iş baş versə,
Göz qoyun, heç kimə deməyin ancaq.
Sevginizə qarşı borclu qalmaram.
Di gedin, hələlik. Saat on birlə
On iki arası həmin meydana,
Sizin yanınıza gələcəyəm mən.

Hamısı. Borcumuzdur sizə xidmət etmək.

Hamlet.

Yox, yox, sevginizdir arxam, dayağım.
Qəlbimiz eynidir, dostlar, sağ olun.

(Horatsio, Marsel və Bernardo gedirlər.)

Atamın kölgəsi, həm də silahlı!
Bunlar fəlakətdən bir nişanədir.
Bəlkə də, hiylədir. Kaş ki, bu gecə
Bircə tez olaydı. Sakit qal, könlüm!
Cinayət girsə də yerin dibinə,
Üzə çıxacaqdir vaxtında yenə.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Poloninin evində bir otaq.

Laert və Ofeliya gəlirlər.

Laert.

Artıq gəmidədir bağlamalarım.
Salamat qal, bacım, tənbəllik etmə,
Bir imkan, bir fürsət tapan kimi sən
Mənə məktub göndər.

Ofeliya. Şübhən var buna?

Laert.

Hamlet barədəsə... onun eşqini
Qanın coşması bil, boş əyləncə say.
Gənclərə dəb düşüb indi vurulmaq.

İlk bahar gələndə, bənövşə kimi,
Tez açıb, tez solar onun sevgisi,
Ətri, gözəlliyi bir anlıq olar.
Çox çəkməz.

Ofeliya. Çox çəkməz?
Laert.

İnan, çox çəkməz.
Yalnız əzələylə böyümür bədən, –
Bu məbəd böyüyüb yekələndikcə
Ağlın da, qəlbin də artır xidməti.
Bəlkə də, o sevir səni ürəkdən,
Nıyyəti təmizdir, məhəbbəti saf,
Fəqət sən hər zaman ehtiyatlı ol.
Ünutma, yüksəkdir onun mövqeyi,
Lakin hakim deyil özü özüne.
Hissinin, qəlbinin əsiridir o,
Öz arzusu ilə, öz zövqü ilə
Adi adamlartək hərəkət etmir.
Bütün bu dövlətin müqəddəratı
Asılıdır onun hər bir işindən.
Onun sevgisi də, məhəbbəti də
Dövlətin xeyrini güdməlidir, bil.
Başında öz fikri olmur prinsin,
Başqa bədənələrə o, başdır ancaq.
Hərgah gəlib desə: sevirəm səni,
İnanma, ağılla götür-qoy elə:
Dura biləcəkmə sözünün üstdə,
Məşhur əyanları Danimarkanın
Razı olacaqmı bir gör onunla.
Düşün, hansı bəla gözləyir səni?!
Əgər onun sevgi nəğmələrinə
İnanıb ləkəsiz qəlbini versən,
O boş, zəhlətökən uydurmalara
Açsan saf eşqini xəzinə kimi,
Bil ki, şərəfini itirəcəksən.
Ondan, Ofeliya, qorx, əziz bacım.
Hissini qəlbində boğmağı bacar,

Bu qorxunc sevgidən uzaq ol, uzaq.
Aya göstərirsə gözəlliyini,
Qız üçün bu özü ədəbsizlikdir.
Saflığa həmişə ləkə tez düşür.
Hələ qönçədəyəkən yaz çiçəkləri,
Onları qurd yeyir hey için-için.
Gəncliyin sübh şəhi şəfəq saçanda
Xəstəliyə düşmək dəhşətdir, dəhşət.
Heç vaxt ehtiyatı buraxma əldən,
Ehtiyat insana gözəl sipərdir.
Bir səbəb olmadan qan dalğalanır,
Gənclik ehtirası od tutub yanır.

Ofeliya.

Bu gözəl öyüdüün gözəl mənası
Gözətçi olacaq könlümə hər vaxt.
Ancaq, əziz qardaş, göyə ucalan
Sıldırımlı yolu mənə göstərib,
Özü gül-çiçəkli cığırla gedən,
Verdiyi öyüddən utanmaz, məlun,
Günahlar törədən bir keşiş olma.

Laert.

Qardaşına inan. Mən çox dayandım.
Aha, atamız da gəlir, odur, bax.

(Poloni daxil olur.)

İki dəfə almaq xeyir-duanı
Özü də ikiqat bir səadətdir.
Təzədən ayrılmaq qismətmiş bizə.

Poloni.

Hələ də burdasan? Laert, bu nədir!
Yola düş, yola düş, tez ol, ayıbdır!
Yelkənin çiyinə qonubdur külək,
Sənin gəlməyinə mətəldir hamı.
Apar özün ilə xeyir-duanı,
Oğlum, bu sözlərim qalsın yadında:
Sirrini heç kimə açıb söyləmə,
Heç vaxt düşünmədən görmə bir işi.
Sadə, mehriban ol, ancaq heç vədə

İnanıb hamıyla yaxınlıq etmə.
 Sınanmış, vəfalı dostlarını sən
 Polad tellər ilə qəlbinə bağla
 Hər nadan tanışla, dönük yoldaşla
 Görüşüb əlini qabar eyləmə.
 Dalaşmaqdan çəkin, dalaşsan əgər
 Möhkəm dur, rəqibin səndən çəkimsin.
 Çox eşit, çox dinlə, fəqət az danış.
 Hamının birbəbir öyrən fikrini,
 Lakin öz fikrini gizlə hamıdan.
 Pul kisənə görə sən geyin-kecin,
 Fəqət təmtərağa, dəblərə uyma.
 Çox vaxt paltarıyla tanınır insan.
 Fransada isə nəcib kübarlar
 Bu işdə olduqca tələbkardılar.
 Nə borc al, nə borc ver; çünki borc versək,
 Həm pulu, həm dostu itiririk biz.
 Borc alsaq, heç olar qənaətimiz.
 Özünə sadıq ol hər şeydən əvvəl, –
 Gecənin dalınca gələn gündüztək
 O zaman hamıya sadıq olarsan.
 Yaxşı yol, unutma nəsiyyətimi.
 Sizdən ayrılıram istəməsəm də.

Laert.
 Poloni.

Vaxt tələb eləyir, dayanma, oğlum,
 Xidmətçilər səni gözləyir çoxdan.

Laert.

Sağ ol, Ofeliya, qulaqlarında
 Sözümlü sığa et.

Ofeliya.

Qəlbimdə ləltək
 Gizləyib, qəlbimi qıfıllamışam.
 Onun açarını özünlə apar.

Laert.

Sağ-salamat qalın.

Gedir.

Poloni.

Hə, Ofeliya,
Danış, nə deyirdi qardaşın sənə?

Ofeliya.

Prins Hamlet haqda bir para şeylər...

Poloni.

Mərhəba, ağıllı hərəkət edib!
Deyirlər ki, guya, axır zamanlar
Hamlet tez-tez gəlir sənin yanına,
Sən də ona qarşı çox mehribansan.
Əgər doğrudursa eşitdiklərim,
Xəbərdarlıq üçün deməliyəm ki,
Sən mənim qızıma, öz namusuna
Yaraşan hərəkət etmirsən, bala.
Aranızda nə var? Düzünü söylə.

Ofeliya.

Ata, o son vaxtlar çox incəliklə
Mənə öz eşqini izhar ediyir.

Poloni.

Eşqini! Nə! Tfu! Təcrübəsiz qız!
Sən bu qorxunc işi bilirsən hardan?!
Onun o dediyin incəliyinə,
Söylə, söylə görüm inanırsanmı?

Ofeliya.

Ata, heç bilmirəm nə söyləyim mən?

Poloni.

Səni öyrədərəm, uşaqsan hələ,
Hər parlaq dəmiri qızıl sanırsan.
Mənasız sözlərə fikir vermə gəl,
Özünün qədrini-qiymətini bil.
Yoxsa el içində gülünc olarsan.

Ofeliya.

Ata, mənə o öz məhəbbətini
Hörmətlə, ədəblə bəyan etdi.

Poloni.

Bəli də, son dəblə; di qurtar, qurtar.

Ofeliya.

Dünyadakı bütün müqəddəslərə
And içdi ki, sözü düzdür, doğrudur.

Poloni.

Cüllüt tutmaq üçün bir tələdir bu.
Bilirəm, gənclikdə qan alovlanır,
Bolluca and içir dil yana-yana.
Bu göz qamaşdıran parıltıların
İşığı çox olur, istiliyi az,
Bir azdan da sönmüb qaralır tamam.
Sən bu şəfəqləri od sayma, qızım.
Bu gündən bir qədər ağır yana ol,
Çalış, həsrətini çəksinlər sənin.
Çağırılan kimi görüşə qaçma.
Hamletə qalanda təkcə inan ki,
Prinsdir, cavandır, hərəkətində
O səndən sərbəstdir, səndən azaddır.
Sözün müxtəşəri, Ofeliya, sən
Onun andlarına inanma heç vaxt.
Andlar fırldaqçı dəlləl kimidir,
Zahiri yalandır, batini saxta.
Yaxşı aldatmaqçün başqalarını
Mehriban, müqəddəs övliyalının
Paltarını geymiş oğraşa bənzər.
Dediyim bu qədər. Elə bu gündən
Prins Hamlet ilə söhbəti qurtar.
Qoy sənin adına ləkə gəlməsin.
Tapşırıgım budur: öz yolunla get.
Ofeliya. Sizə tabe olmaq borcumdur, ata.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Qəsrin önündə həmin meydan.

Hamlet, Horatsio və Marsel daxil olurlar.

Hamlet. Hava kəsib-tökür, yaman soyuqdur.
Horatsio. İliyə işləyir saxta qılınctək.

Hamlet. Saat neçə olar?

Horatsio. On ikiyə var.

Marsel. Xeyr, kilsə zəngi vuruldu artıq.

Horatsio.

Doğrudan? Mən onu eşitməmişəm.

Əgər elədirsə, həmin o ruhun

Həmişə gəldiyi vaxt yaxınlaşır.

(Səhnə arxasından qısa şən musiqi və top gurultusu eşidilir.)

Milord, aqah edin, bu nə deməkdir?

Hamlet.

Hökmdar kef çəkir səhərə qədər,

Sərxoşluq eləyir, atılıb-düşür.

Reyn şərəbinin hər badəsinə

İçib qurtarantək təbil, gərənay

Guruldayıb bunu qələbə kimi

Aləmə bildirir.

Horatsio. Bu bir adətdir?

Hamlet.

Bəli, təəssüf ki, bu bir adətdir.

Burda doğulsam da, burda olsam da,

Buna alışsam da uşaqlığımdan,

Mənə elə gəlir, belə adəti

Atmaq saxlamaqdan çox şərəflidir.

Bu rüsvayçı vərmiş Şərqdə və Qərbdə

Bizim xalqımızı bədnam eləyir,

Orda bizə əyyaş, donuz deyirlər.

Ən uca olsa da ləyaqətimiz,

Onun mənasını, onun məğzini,

Doğrudan, bu ləkə korlayır tamam.

Hərdən görürsən ki, bəzi adamın

Üzü çil-çil olur anadangəlmə,

Bu onun günahı, taqsını deyil.

Heç kəs istəyincə doğula bilməz.

Bir çoxları var ki, tünd xasiyyəti

Ağlını başından çıxarı tez-tez.

Xamırın mayası artıq olanda

Qıcırıb çörəyi acıtdığıtək,

İnsanda bir cəhət həddi keçəndə
 Onun xoş rəftarı ikrah doğurur.
 Bir sözlə, dediyim budur ki mənim:
 İnsan necə gözəl, təmiz olsa da,
 Səyə gəlməsə də xeyirxahlığı,
 İstər təbiətin, istər taleyin,
 İstərsə özünün qüsuru olsun,
 Alınına vurulmuş bir damğa varsa,
 Hamının gözündə bir heçdir ancaq.
 Ən igid adamı bir damcı zəhər
 Öldürə bilir ki.

Kölgə gəlir.

Horatsio. Baxın, o gəlir!

Hamlet.

Ey müqəddəs göylər, özün kömək ol!..
 Sən pak mələkmisən, ya məlun şeytan,
 Cənnətin şəfali səhər nəsimi,
 Yoxsa cəhənnəmin qasırgasısan,
 Məramın, niyyətin xeyirdir, ya şər?
 Gəlişin necə də müəmmalıdır!
 Səninlə mən mütləq danışmalıyam.
 Sən kimsən? Mən sənə Hamlet deyirəm,
 Kralsan, sən mənim doğma atamsan.
 Böyük hökmdarı Danimarkanın,
 Tələb eyləyirəm, mənə cavab ver!
 Məni məhv eləmə sirlər içində.
 De, neçin pak olub qəbrə gömülmüş
 Sümüklərin cırıb atmış kəfəni?
 Neçin qucağında rahatlandığın
 O məzar ayırıb öz daş ağzını
 Səni bu dünyaya atdı təzədən?
 Ey cansız cənazə, bu nə deməkdir?
 Başdan ayağadək silahlanaraq
 Vahiməyə salıb sakit gecəni,
 De, nə axtarırsan ay işığında?
 Ağlımız çatmayan bilməcələrlə

Bizi – təbiətin təlxəklərini
Nəçin dağlayırsan dəhşət içində?
Bir söylə, nə olub, nə etməliyik?

Kölgə Hamleti işarə ilə çağırır.

Horatsio.

Özüylə getməyə işarə edir.
Sanki, o istəyir təkliddə sizə
Nəsə bir sirr açsın.

Marsel.

Baxın, necə də
Ədəblə uzağa çağırır sizi.
Fəqət getməyiniz.

Horatsio. Yox, yox, qətiyyətlə.

Hamlet. O burda danışmır, mən gedim gərək.

Horatsio. Yox, milord, getməyin!

Hamlet.

Nədən qorxuram?
Bir saman çöpünə dəyməz həyatım.
Ruhumsa ölməzdir onun özütək,
O mənim ruhuma neyləyə bilər?
O yenə çağırır, mən getməliyəm.

Horatsio.

O birdən dənizin burulğanına,
Ya da ki sahilədən sallanmış, qorxunc
Qayanın üstünə aparar sizi.
Orda elə müdhiş şəkllə düşər ki,
Dəhşətdən şaşırar ağılınız sizin,
Dəli olarsınız vahimələrdən.
Düşünün, o yerə çıxan hər bir kəs,
Nə qədər kənardan baxsa da belə,
Qayanın altında görüb dənizi,
Quduz dalğaların nəriltilisindən
İtirər ağılını.

Hamlet.

Yenə çağırır.
Get, get, mən gəlirəm.

Marsel. Yox, yox, qoymaq.
Hamlet. Bu nədir! Tez çəkin əllərinizi!
Horatsio. Özünüzə gəlin, getməyin, milord.
Hamlet.

Mənim öz taleyim çağırır məni,
Bədənimin hər bir əzələsinə
Sarsılmaz bir aslan gücü bəxş edir. *(Kölgə işarə edir.)*

Çağırır.

Buraxın məni, cənablar! *(Onların əlindən çıxır.)*
Göylərə and olsun, kim mane olsa,
Mən onu kölgəyə döndərəcəyəm.
Dedim, kənar durun!.. Get, get, gəlirəm

Kölgə və Hamlet gedirlər.

Horatsio. Aqlını itirdi sarsıntılardan.
Marsel. Gedək arxasınca, bu borcumuzdur.
Horatsio. Gedək. Nə olacaq bu işin sonu?
Marsel. Fəlakət tutacaq Danimarkanı.
Horatsio. Allah kömək olsun.
Marsel. Gedək, tez gedək.

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Həmin meydanın o biri hissəsi.

Kölgə və Hamlet daxil olurlar.

Hamlet. Hara aparırsan? Getmirəm daha.
Kölgə. Fikrin məndə olsun.
Hamlet. Fikrim səndədir.
Kölgə. Cəhənnəm odunda, zillət içində
Əzab çəkəcəyim vaxt çatıb artıq.
Hamlet. Heyif, yazıq kölgə!

Kölgə. Halıma yanma,
Fəqət sözlərimə yaxşı diqqət ver.

Hamlet. Sənə qulaq asmaq borcumdur mənim.

Kölgə. Elə ki eşitdin dediklərimi,
İntiqam almaq da borcundur sənin.

Hamlet. Nə?

Kölgə. Sənin atanın öz ruhuyam mən.
Müəyyən müddətə – bütün günahım
Cəhənnəm odunda kül olanadək
Gecələr gəzməyə, gündüzlər isə
Alovda yanmağa məhkum olmuşam.
Gizli sirlərini dustaqxanamın
Açmaq qadağandır, aç bilsəydim,
Bircə hekayətin bircə sözündən
Ürəyin soyuyar, qanın donardı.
Orbitindən çıxan ulduzlar kimi,
Gözlərin çıxardı hədəqəsindən.
Dolaşmış, yapıxmış saçın bir anda
Tamam aylardı biri-birindən,
Qudurmuş kirpinin tikanlarıtək
Başının üstündə biz-biz durardı.
Ancaq əbədiyyət ətdən və qandan
Yaranmış qulağa sirrini açmaz.
Əgər sevmisənsə atanı bir vaxt,
Dinlə, dinlə, oğlum, sən məni dinlə!

Hamlet. Aman Allah!

Kölgə. Onun dəhşətli, rəzil,
Ən çirkin qətliyəcün intiqam al sən.

Hamlet. Qətl?

Kölgə. Bəli, alçaq, ən iyərənc qətl,
Bu bir vəhşilikdir, vicdansızlıqdır.

Hamlet. Tez danış, tez söylə, bir xəyal kimi,
Qisas almaq üçün qanad açım mən.

Kölgə.

Görürəm, hazırsan. Zülmət dünyada
Suları mürgülü Leta çayının
Sahilində çürük bir ot da olsun,
Hazır olmalıydın. Qulaq as, Hamlet:
Deyirlər ki, məni bağda yatarkən
Əfi ilan çalıb. Yalandır, yalan.
Danimarkalılar saxtakarlıqla
Həyasızcasına təhqir olunub.
Bunu bilməlisən, nəcib gənc oğlum,
Atanı öldürən o əfi ilan
Qoyub öz başına onun tacını.

Hamlet.

Ah, həssas ürəyim! Demək, öz əmim?

Kölgə.

Bəli, o qurumsaq, o dəyyus heyvan.
Ağlın əfsunuyla, hədiyyələrlə –
Ah, çirkin olanda ağıl, hədiyyə
Günahlar törənir dünyada ancaq! –
Mənim çox istəklı kralıçamı
İyrənc şəhvətinin toruna saldı.
Hamlet, heç belə də rəzalət olar!
Ananla biz nikah bağlayan günü,
And içib söz verdik bir-birimizə.
Sədaqət göstərdim əhdimə hər vaxt,
Mən ondan heç nəyi əsirgəmədim.
O mənim əvəzsiz məhəbbətimi
Alçağın dəyərsiz bəxşişlərinə
Qurban eylədi.
Şəhvət nazlansa da bir mələk kimi,
Ləyaqət sarsılıb toruna düşməz.
Fəqət bir mələyin cənnət qoynunda
Çirgıyib dünyanın səadətindən
Şəhvət leş yeyər.
Sakit ol, deyəsən, sübh mehi əsir.
Gərək kəsə deyim. Nahardan sonra
Adətimə görə, bağda yatarkən

Əmin oğurlanıb gəldi yanıma.
O məlun bəngotu cövhərini tez
Tökdü qulağıma. Elə zəhər ki,
Qorxunc düşmənidir insan qanının.
Bir anda bədənə axıb civətək,
Bütün damarları yandırır tamam.
Tünd sirkə qatılıb çürüyən südtək,
Bir göz qırpımında çürüyür qan da.
Bax, mənim həyatım məhv oldu bu cür.
Cüzama tutulmuş bir adam kimi,
Canımı бүürüdü göz-göz yaralar
Bir an içində.
Mən yuxuda ikən doğma qardaşım
Həyatdan, taxt-tacdan, kraliçadan
Qəflətən, əbədi ayırdı məni.
Dua oxumadan, tövbə etmədən
Üzü qara getdim haqq dərgahına.
Bütün günahlarım boynumda qaldı,
Zülmət cəhənnəmin oduna düşdüm.
Dəhşətdir, dəhşətdir, olduqca dəhşət!
Qəlbində atana məhəbbət varsa,
Bu alçaq təhqirə sən dözmə, oğlum.
Qoyma Danimarka hökmdarlığı
Çirkin yataq olsun əxlaqsızlığa.
Lakin sən intiqam aldığın zaman
Çalış ki, saf ruhun ləkələnməsin.
Ananla bir işin olmasın heç vaxt,
Allahın hökmünə burax sən onu.
Qoy onun qəlbinə dolmuş ilanlar
Ona əzab versin. Əlvida, oğlum.
İşıldaquşunun solur şöləsi,
Demək, yaxınlaşır sübh şəfəqləri.
Əlvida, əlvida, məni unutma!

Gedir.

Hamlet.

Ey göylər! Ey yerlər! Daha mən nəyi
Köməyə çağırım? Cəhənnəməmi?

Çırpınma ürəyim, əsmə dizlərim,
 Bədənim, qocalma bir an içində,
 Mətanətlə dözüün bu işgəncəyə.
 Səni unutmayım, zavallı kölgə?
 Bu sarsaq dünyada saf yaddaş varsa,
 Axı, səni necə unutmaq olar?
 Səni unutmayım? Mən yaddaşımın
 Bütün hissələrimin həkk elədiyi
 Arzunu, duyğunu, düşüncələri;
 Bütün kitabların kəlamlarını,
 Bütün surətləri, bütün sözləri;
 Uşaqlıq vaxtından bu günə qədər
 Eşidib, bildiyim xətiyələri –
 Hər şeyi, hər şeyi silib ataram.
 Beyin kitabımın hər bir sətrinə
 Zinalıq, əclafıq qatışdırmadan
 Tək sənənin hökmünü yazaram, ata,
 Tək sənənin hökmünü, əmin ol buna.
 Oh, fəsad cövhəri, oh, rəzil qadın!
 Oh, zərif təbəssüm, məlun rəzalət!
 Qələmim-dəftərçəm hardadır mənim?!

(Yazır.)

Hə, əmi, möhkəm dur indi yerində.

İndi şüarımdır mənim bu sözlər:

“Əlvida, əlvida, məni unutma!”

And içirəm, səni unutmamam mən.

Horatsio (*səhnə arxasından*). Prins, əziz prins!

Marsel (*səhnə arxasından*). Prins Hamlet!

Horatsio (*səhnə arxasından*). Allah pənahında saxlasın onu!

Hamlet. Amin, ulu göylər!

Horatsio (*səhnə arxasından*). Hey, ey-ey, milord!

Hamlet. Ehey, ey-ey, dostlar, gəlin, burdayam!

Horatsio və Marsel daxil olurlar.

Marsel. Hə, nə oldu, prins?
Horatsio. Nə xəbər, milord?
Hamlet. Əcaib möcüzə!
Horatsio. Danışın, milord.
Hamlet. Yox, yox, deyərsiniz bunu hamıya.
Horatsio. Vallah, mən demərəm.
Marsel. Mən də, inanın.
Hamlet.
Yaxşı, heç ağla gələrdimi ki...
Ancaq siz bu sirri açmayınız ha!
Horatsio və Marsel. Göylərə and olsun, açmaq, milord.
Hamlet.
Yoxdur belə cani Danimarkada,
O həm də ən qəddar bir yaramazdır.
Horatsio.
Bir bunu deməkçün məzardan çıxıb
Ruhun gəlməsinə axı nə hacət!
Hamlet.
Doğrudur, doğrudur. Gəlin əl verib,
Artıq danışmadan ayılağın biz.
Siz öz işinizə, mən öz işimə,
Hər kəsin dünyada bir arzusu var.
Taleyim ümitsiz, zavvalı, miskin,
Gedim məşğul olum ibadətimlə.
Horatsio. Bu sözlər bulanlıq girdabdır ancaq.
Hamlet. Qəlbinizə dəydi, bağışlayınız.
Horatsio. Burda qəlbə dəyən bir təhqir yoxdur.
Hamlet.
Müqəddəs Patrikə and olsun, vardır,
Özü də ən böyük, ən dəhşətli.
Kölgə barəsində, Horatsio, mən
Deyə bilərəm ki, o namusludur.
Bizim aramızda olan söhbəti
Bilmək arzunuzu boğun birtəhər.
İndisə mehriban, əziz dostlarım,
Sizdən məktəb, qılınc dostlarım kimi,
Mənim acizənə bir xahişim var.

Horatsio. Buyurunuz, milord!

Hamlet. Bu əhvalatı

Heç zaman heç kimə danışmayın.

Horatsio və Marsel. Danışmaq, milord.

Hamlet. Yox, yox, and için.

Horatsio. Milord, danışmam, vicdanım haqqı!

Marsel. Mən də and içirəm öz vicdanıma.

Hamlet. Mənim qılıncıma and için, dostlar.

Marsel. Biz artıq and içdik, mehriban milord.

Hamlet. Yalnız qılıncıma and için mənim.

Kölgə (*yer altından*). And için!

Hamlet.

Ordasan, sədaqətli dost?

Sən də şeriksənmi dediklərimə?

Onu yer altından eşitdinizmi?

Di gəlin, and için!

Horatsio. Necə and içək?

Hamlet.

Mənim qılıncıma and için ki, siz

Bu gecə burada gördüyünüzü

Heç yanda heç kimə söyləməzsiz.

And için.

Kölgə (*yer altından*). And için!

Hamlet.

Hic et ubique? –

Hər yerdə dolanır, hər yerdə gəzir.

Gəlin dəyişdirək yerlərimizi.

Keçin bu tərəfə, keçin, cənablar.

Basıb qılıncıma əllərinizi

And için: burada eşitdiyiniz

Hamıdan hər zaman gizli qalacaq.

Kölgə (*yer altından*). And için!

Hamlet.

Ah, səni, qoca köstəbək,

Nə bərk işləyirsən torpağın altıda?

Gözəl lağım atan istehkamçısan!

Yenə yerimizi dəyişək, dostlar.

Horatsio. İlahi, ilahi, bu möcüzədir!

Hamlet.

Elə siz də onu möcüzə sayın.
Horatsio, bir çox sirr var dünyada
Hələ aydın deyil fəlsəfenizə.
Gəlin işə keçək. Bu gündən sonra
Özümü mən necə, nə cür aparsam,
Qəribə, əcaib hallara düşsəm,
Arabir dəlilik, təlxəlik etsəm,
Siz məni görəndə heç vaxt, heç vədə
Əlinizi belə çarpazlayaraq,
Başınızı belə yırğalayaraq
“Hə, hə, biz bilirik”, ya “arzu etsək”,
Ya “deyə bilirik”, ya “bacaranıq”
Kimi ikibaşlı sözlər deməyin.
And için ki, bunu bildiyinizə
Bir eyham-işarə olmayacaqdır.
Mənim dediyimə əməl etsəniz,
Çətində yaradan sizə yar olar.
And için!

Kölgə (*yer altından*). And için!

Hamlet.

Ey üsyankar ruh,
Sakit ol, sakit ol!
(*And içirlər.*)
Artıq, cənablar,
Özümü mən bütün məhəbbətimlə
Sizə tapşırıram. Biçarə Hamlet
Nə qədər miskin bir insan olsa da,
Haqqın köməyiylə öz sevgisini,
Dostluğunu sizə sübut eyləyər.
Gəlin birgə gedək. Xahişim budur,
Barmaqlar dayansın dodaqlar üstdə.
Zaman ayrı düşüb öz mehvərindən,
Onu düzəltməkçün doğulmuşam mən.
Gəlin birgə gedək.

Gedirlər.

İKİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Poloninin evində bir otaq.
Poloni və Reynaldo daxil olurlar.

Poloni.

Bu pulu, məktubu, əziz Reynaldo,
Ona verərsiniz.

Reynaldo. Can-başla, milord.

Poloni.

Çox əla olardı, gözəl olardı,
Onu görməmişdən öyrənsəydiniz,
Orada özünü necə aparır.

Reynaldo. Mən bu niyyətəydəm.

Poloni.

Əhsən, min əhsən!
Əwəlcə soruşun, mehriban dostum,
Parisdə nə qədər daniyalı var.
Onlar nəçidirlər, harda qalırlar?
Əsil-nəcabəti, dostları kimdir?
Nə məqsəd güdürlər, nə xərcleyirlər?
Elə ki, oğlumu tanıyan oldu,
Dolayı, dolanbac bu suallardan
Siz keçin birbaşa mətləbin üstə.
Yaxın tanışlıqdan söhbət salaraq
Təbəssümlə deyin: “Tanıyıram mən
Onun atasını, qohumlarını,
Bir az da özünü”. Bunlar, Reynaldo,
Sizə aydındırımı?

Reynaldo. Əlbəttə, milord.

Poloni.

“Bir az da özünü, – tez davam edin, –
Özünü olduqca az tanıyıram.
Əgər mən bildiyim o dəcəldirsə,
Yaman özbaşınadır”, sair və sair.
Bu yerə çatanda onun haqqında
Siz nə istəsəniz, uydurarsınız.
Lakin ağılsız söz quraşdırmayın,
Bu, ləkə gətirər onun adına.
Ehtiyatlı olun, elə ümumi
Qüsurdan, nöqsandan, söhbət açın ki,
Qayğısız gəncliyin, asudəliyin
Yol yoldaşı olsun.

Reynaldo. Məsələn, qumar.

Poloni.

Bəli, içki, söyüş, dava-qalmaqal,
Qadınlar barədə söz salarsınız.

Reynaldo. Bunlar bir ləkədir insana, milord.

Poloni.

İnanın, düz deyil; sözün təsiri
Asılıdır sözü necə deməkdən.
Onu həddən artıq rüsvay etməyin,
Doğrudan, sırtılıb korlana bilər.
Bu cür istəmirəm, mənim əzizim.
Onun səhvlərini elə deyın ki,
Guya, sərbəstlikdən törəyib onlar;
Qanın coşqunluğu, qəlbin atəşi
Gəncliyin cilovsuz şiltaqlığıdır.
Bağışlana bilər hər vaxt hamıya.

Reynaldo. Lakin, əziz milord...

Poloni.

Deyəcəksiniz
Bunlar nəyə gərək?

Reynaldo.

Elədir, milord,
Bilmək istəyərdim.

Poloni.

Planım budur:

Yaxşı bir tələdir belə sorğular.

İş vaxtı bilmədən öz paltarına

Azca ləkə salan bir fəhlə kimi,

Oğluma siz azca ləkə vursanız,

İnanın, görübsə müsahibiniz

Oğlumun bu cürə günahlarını,

Sizlə söhbətə qoşulacaqdır.

“İltifatlı ağa”, ya “dost”, ya “cənab”

Deyə öz elinə, tərbiyəsinə

Görə başlayacaq.

Reynaldo.

Çox düzdür, milord.

Poloni.

Onda belə etdi, bax, etdi belə...

Mən nə deyəcəkdim? Din haqqı, nəse

Demək istəyirdim. Mən harda qaldım?

Reynaldo.

“Sizlə söhbətə qoşulacaqdır”.

Poloni.

“Sizlə söhbətə qoşulacaqdır”.

Hə, hə, hə, bu sayaq qoşulacaqdır:

“Həmin o cənabı tanıyıram mən.

Onu ya ötən gün, ya srağagün

Axşam filan yerdə filanla gördüm.

Qumar oynayırdı, lülqənbər idi,

Yaman dava saldı axırda, yaman”.

Yaxud söyləyəcək: “Özüm şahidəm,

O gedir arabir şübhəli evə”,

Lap elə deyəcək: “qəhbəxanaya”.

Və sair və sair. Beləliklə, siz

Yalanın sehrli qarmağı ilə

Həqiqət balığı tutacaqsınız.

Biz ağıllı, uzaqqörən adamlar

Dolayı, dolanbac, əyni yollarla

Çıxırıq həqiqi, əsl yollara.

Siz də bu üsulla oğlum barədə
Bir xəbər öyrənin, xəbər gətirin.
Fikrim aydındırımı?

Reynaldo. Aydındır, milord.

Poloni. Allah amanında, gedin, yaxşı yol.

Reynaldo. Sağ-salamat qalın, mehriban milord.

Poloni. Onu elə güdün, özü bilməsin.

Reynaldo. Mütləq, mütləq milord.

Poloni.

Öz havasını
Qoy çalsın yenə də.

Reynaldo. Baş üstə, milord.

Poloni.

Gedin, uğur olsun!
(Reynaldo gedir, Ofeliya gəlir.)
Hə, Ofeliya,
Nə var belə, qızım!

Ofeliya.

Aman, ilahi,
Hələ də qorxudan əsir bədənim!

Poloni. Nə üçün? Tez söylə Allah eşqinə!

Ofeliya.

Mən tikiş tikirdim öz otağımda,
Birdən prins Hamlet girdi içəri.
Az qalırdı düşsün köynək əynindən,
Başı açıq idi, saçı pərişan.
Palçığa bulaşmış bağırsız corablar
Qandaltək keçmişdi topuqlarına.
Rəngi köynəyitək avazımışdı,
Dizləri dəyirdi biri-birinə.
Elə qorxuluydu onun görkəmi,
Çəkdiyi dəhşəti danışmaq üçün
Sanki, cəhənnəmdən qaçıb gəlmişdi.

Poloni. Yoxsa dəli olub sənin eşqindən?

Ofeliya.

Bilmirəm, doğrusu, qorxuram, ata,
Birdən elə olsun.

Poloni. Yaxşı, nə dedi?

Ofeliya.

Biləyimdən tutub sıxdı möhkəmcə,
 Əlini açmadan çəkildi geri.
 O biri əlini qoyub qaşına,
 Beləcə diqqətlə üzümə baxdı,
 Guya, çəkəcəkdə mənim şəklimi.
 Bu halda dayandı bir xeyli müddət.
 Sonra silkələyib əlimi bir az,
 Üç dəfə qarşımda təzim etdi.
 Dərindən yanıqlı bir ah çəkdi ki,
 Sanki, parçalanıb bütün varlığı,
 Həyatı ordaca məhv olacaqdır.
 Nəhayət, əlimi buraxdı, getdi.
 Başını çevirib çiyini üstündən,
 Geriyə boylandı heyrət içində,
 Önünə baxmadan axıra kimi,
 Gözünü qırpmadan yeridi o cür,
 Bir an da gözünü çəkmədi məndən.

Poloni.

Gəl gedək, axtaraq, tapaq kralı.
 Bu əsl məhəbbət tutmasıdır ki,
 Çox zaman məhv edir özü özünü,
 Ağılı, iradəni sarsıdır tamam.
 Başqa dərdlər kimi, göylərin altda
 Eşq də bizə tez-tez işgəncə verir.
 Təəssüf, təəssüf! Son vaxtlar, qızım,
 Sən ona sərt bir söz deməmişən ki?

Ofeliya.

Xeyr, lakin əmr etdiyiniztək,
 Qaytarmışam onun məktublarını,
 Onunla bir daha görüşməmişəm.

Poloni.

Fikirdən başına hava gəlibdir.
 Heyif, bu ağılımla, bu dərrakəmlə
 Ona düzgün qiymət verməmişəm mən.
 Elə zənn etmişəm, yüngül adamdır,
 Sənin həyatını korlaya bilər.

Boş yerə, havayı şübhələnmişəm.
Görüm, şübhələri lənətə gəlsin!
Göylər şahiddir ki, bu cavanlara
Qayğısızlıq bəla olduğu kimi,
Yersiz qayğılar da biz qocalara
Artıq əzab verir, əziyyət verir.
Kralın yanına gəl gedək indi,
Bu işi biz ona bildirməliyik.
Bədbəxtliyi demək püssə də, ancaq
Onu daha pisdür gizli saxlamaq.
Gedək.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə bir otaq.

Təntənəli musiqi. Kral, kraliça, Rozenkrants,
Qildenstern və məyyəət daxil olurlar.

Kral.

Əziz Rozenkrants, Qildenstern, siz
Bizim bu saraya xoş gəlmisiniz.
Yaman istəyirdik sizi görməyi,
Təcili gətirdib sizi ehtiyac.
Hamletin son vaxtlar, yəqin ki, bu cür
Dəyişməsi haqda eşitmisiniz.
Dəyişməsi dedim, çünki dünyada
Zahirən, daxilən hələ heç bir kəs
Onuntək bu sayaq başqalaşmayıb.
Mən başa düşürəm, hansı qəm-qüssə
Onun atasının ölümündən çox
Onda belə dönüş yarada bilər.
Siz ki onun gənclik dostları kimi
Yaxşı bələdsiniz xasiyyətinə.
Rica eyləyirəm hər ikinizdən,
Bir azcana qalın sarayımızda,

Hamleti bir qədər əyləndirin siz.
Arayın, axtarın imkan düşüncə,
Ona əzab verən bu möhnət nədir?
Dərdin səbəbini öyrənə bilsək,
Öyrənə bilərik çarəsini də.

Kraliça.

Möhtərəm cənablar, Hamlet çox vaxtı
Sizdən danışır, sizdən deyirdi.
İnanıram, yoxdur elə bir kəs ki,
Ona o bu qədər vəfalı olsun.
Əgər lütf eləyib razılaşsanız,
Doğrultsanız bizim ümidimizi, –
Bir azca müddətə sarayda qalıb,
Dərdimizə şərik olsanız, sizə
Mükafat verərik krala layiq.

Rozenkrants.

Siz əlahəzrətlər, hər ikiniz də
Üstümüzdə sahib-ixtiyarsınız,
Bizdən xahiş deyil, bizə əmr edin.

Qildenstern.

Sizə tabe olmaq bir səadətdir,
Sizin qədəmlərə baş qoyuruq biz.
Bütün gücümüzlə, qüvvətimizlə
Hazırq durmağa xidmətinizdə.

Kral.

Əhsən, Rozenkrants, mərd Qildenstern.

Kraliça.

Əhsən, Qildenstern, mərd Rozenkrants,
Xahiş əyləyirəm, zəhmət olmasa,
Mənim dəyişilib tanınmaz olan
Oğlumun yanına gedin bu saat.
Sizdən bir neçəniz bu cənabları
Hamletin yanına aparın indi.

Qildenstern.

Allah eləsin ki, ünsiyyətimiz
Ona kömək olsun!

Kraliça. Kaş, amin, amin!

Rozenkrants, Qildenstern və bir neçə məyyəət gedirlər.

Poloni gəlir.

Poloni.

Gözəl müjdələrlə, böyük hökmdar,
Norveçdən qayıdıb elçilərimiz.

Kral.

Hər vaxt atasısan xoş xəbərlərin.

Poloni.

Doğrudan, beləyəm, böyük hökmdar?
İnanın, Allahın yanında mənim
Qəlbim necədirsə, borcumu o cür
Əziz kralıma ödəyəcəyəm.
İndi düşünürdüm: ya mənim beynim
İtirib iyilmə bacarığını,
Ya da ki Hamletin dəliliyinin
Əsl səbəbini öyrənmişəm mən.

Kral.

Ah, necə! Tez söylə, o nədir, axı?

Poloni.

Əvvəl elçiləri qəbul eyləyin,
Sonra mənim kəşfim – bu təzə xəbər
Böyük qonaqlıqda bir çərəz olsun.

Kral.

Lütf elə, içəri gətir onları.

(Poloni gedir.)

Əziz Gertruda, bax, o deyir ki,
Oğlunuzun bütün şaşqınlığının
Əsas səbəbini axtarıb, tapıb.

Kraliça.

Əminəm ki, bunun bir səbəbi var:
Əziz atasının qəfil ölümü,
Bizim tez-tələsik evlənməyimiz.

Kral.

Yaxşı, öyrənərik.

(Poloni Voltimand və Korneli ilə birlikdə qayıdır.)

Xoş gördük, dostlar!

Bir danış, Voltimand, o qardaşımız –
Norveç kralından nə gətirmisən?

Voltimand.

Səmimi arzular, çoxlu salamlar.
Səadət dilədi sizə ürəkədən.
Biz ağız açantək ölkədə dərhal
Dayandırdı əsgər toplanışını.
O elə bilib ki, qardaşı oğlu
Hazırlıq aparır Polşaya qarşı.
Diqqət yetirdikdə gördü, doğrudan,
Siz əlahəzrətə qarşıdır bunlar.
Yaşı, xəstəliyi, zəifliyindən
Belə istifadə edlənib, onu
Aldatdığı üçün gənc Fortinbras
Yaman kədərləndi qocaman kral.
Tezəcə çağırırdı Fortinbrası,
O gəldi, yamanca tənbeh olundu,
Aldı əmisindən şiddətli töhmət.
Kralın önündə baş endirərək,
And içib söz verdi, bir də heç zaman
Sizə qarşı silah qaldırmayacaq.
Bundan çox sevindi qoca hökmdar.
Birillik gəlirin düz üç minini,
Yığılmış qoşunu ona verdi ki,
Polşanın üstünə hücumu keçsin.
Sonu göstərilib xahişnamədə. *(Bir kağız verir.)*
Rica edlənir ki, hərbi qoşuna
Keçib-getmək üçün torpağınızdan
İzin verəsiniz. Həmin yerlərin
Toxunmazlığına zəmin durur o.
Məktubda yazılıb lazımi şərtlər.

Kral.

Olduqca razıyıq bu xoş xəbərdən,
Boş vaxtı məktubu oxuyarıq biz,
Ətraflı düşünüb cavab yazarıq.
Zəhmətiniz üçün sizə səmimi
Təşəkkür edirik. Gedin, dincəlin.
Axşam qonaqlığa buyurun mütləq,
İndidən deyirəm, xoş gəlmisiniz!

Voltimandla Korneli gedirlər.

Poloni.

Çox yaxşı qurtardı bu işin sonu –
Ey möhtərəm kral, hörmətli xanım!
Hakimin bir hakim, nökerin nöker,
Gündüzün bir gündüz, gecənin gecə,
Vaxtın vaxt olduğun isbat etməkçün
Mübahisə etmək, bəhsə girişmək
Gecəni, gündüzü, vaxtı boş yerə
İtirmək deməkdir ömürdən ancaq.
Müxtəsər danışmaq ağıln ürəyi,
Uzunçuluq etmək ağıln bədəni,
Onun libasıdır, bərbəzəyidir.
Kəsə deyəcəyəm. Sizin o nəcib
Oğlunuz dəlidir. Dəlidir dedim,
Çünki dəliliyi müəyyən etmək...
Dəli dəli olur, başqa nədir ki?
Qoy bu iş hələlik bir yana dursun.
Sözün məğzini aç, boyasız danış.

Kraliça.
Poloni.

Xanım, and içirəm, yoxdur bir boyam.
Onun dəliliyi bir həqiqətdir.
Bu bir həqiqətdir, əfsuslar olsun,
Əfsuslar olsun ki, bu həqiqətdir.
Axmaq ifadədir, yetər bu sözlər,
Heç vaxt işlətmərəm bir rəng, bir boya.
Belə fərz edək ki, o dəli olub,
İndi səbəbini görək tapaq biz,
Bunun bir səbəbi vardı, şübhəsiz.
Dünyada hər işin bir səbəbi var.
Budur indi qalan, qalan tək budur.
Ətraflı düşünün.
Mənim bir qızım var, mənim qızımdır.
O qızlıq borcuna itaət edib,
Bunu mənə verdi. Diqqət yetirin,
Nəticə çıxarın indi özünü.

Oxuyur.

“Ruhumun mülkəsi, qəlbimin ilahəsi, gözəl Ofeliyaya...”

Bu pis ifadədir, köhnəlmiş ifadədir. “Gözəl” sözü köhnəlmiş ifadədir. Nə isə gerisinə qulaq asın. (*Oxuyur.*) “Sənin füsunkar ağı sinəndə...” və sair, və sair.

Kraliça. Ona bu sözləri Hamlet yazıbdır?

Poloni.

Bir az səbir eləyin, mehriban xanım,
Hamısını sizə oxuyum bir-bir. (*Oxuyur.*)
“İnanma ki, gün dolanır səmada,
İnanma ki, ulduz saçır şəfəq, nur.
İnanma ki, həqiqət var dünyada,
Ancaq inan, mənim eşqim doğrudur”.

Ah, əziz Ofeliya, mən şeir yazmağı bacarmıram. Könlümün fəryadlarını qafiyələrlə qəşəng deyə bilmirəm. Fəqət səni çox sevirəm, lap çox sevirəm, buna inan. Əlvida, sevimli dilbər! Ürəyi köksündə çırpındıqca əbədi sənin olan Hamlet.

Övladlıq borcuna əməl edib,
Qızım bu kağızı mənə gətirdi.
O hətta dedi ki, nə zaman, harda,
Necə açıb ona eşqini Hamlet.

Kral. Qız onun eşqinə nə cavab verib?

Poloni. Necədir fikriniz mənim haqqımda?

Kral. Siz namus, sədaqət timsalısınız.

Poloni.

Canla-başla sübut edərdəm bunu.
Nə düşünərdiniz, bu odlu eşqin
İlk qığılcımını gördüyüm halda –
Mən hiss eləyirdim, deməliyəm ki,
Hələ qızım bunu mənə açmamış –
Nə düşünərdiniz, sevimli kral,
Əziz kraliça! Lal-dinməz qalıb
Yazı masasıtək, qələm-kağıztək,
Qəlbimin gözünü qapasaydım mən,
Bu eşqə baxsaydım barmaqarası,
Nə düşünərdiniz? Yox, qətiyyətlə

Cavan süsənimə belə dedim ki:
“Lord Hamlet prinsdir, sənə tay deyil,
Bu iş ola bilməz”. Tapşırıdım ona,
Hamletin gözünə görünməsin heç,
Nə məktub, nə bəxşiş almasın ondan.
Qızım əməl etdi məsləhətimə.
Eşqi rədd edilən, qısa deyirəm,
Hamlet qərq olundu qəm dəryasına.
Sonra ac dayandı, sonra yatmadı,
Sonra zəiflədi, sonra şaşırıdı,
Nəhayət, aqlını itirdi tamam.
İndi dəliliyi şiddət eyləyib,
Bizim hamımızı kədərləndirir.

Kral. Bunlar doğrudumu?

Kraliça. Ağlabatandır.

Poloni.

Elə vaxt olubmu, lütfən, söyləyin,
Mən inamla deyim: bu iş “belədir”,
O başqa cür olsun.

Kral. Yadıma gəlmir.

Poloni.

(Başını və bədənini göstərərək)

Kəsin bunu bundan, səhv deyirəmsə.

Bir işin izinə düşdümsə əgər,
Lap yerin dibində olsa da belə
Əsl həqiqəti tapmalıyam mən.

Kral. Bəs bunun əslini necə öyrənək?

Poloni.

Bəzən saatlarla bu aynabənddə
Hamlet tək gəzişir.

Kraliça. Elədir, düzdür.

Poloni.

Elə həmin o vaxt onun yanına
Qızı göndərərəm. Gəlib xəlvətcə
Xalçanın dalında dayanarıq biz.
Görərsiniz necə görüşür onlar.
Əgər o sevmirsə mənim qızımı,

Əgər onun dərdi sevgi deyilsə,
Onda sarayda mən müşavir deyil,
Karvansaraçıyam, karvansaraçı.
Mütləq biz bu işi yoxlamalıyıq.

Kral.
Kraliça.

Odur o zavallı əlində kitab
Gəlir dərd içində, kədər içində.

Poloni.

Gedin, hər ikiniz kənara gedin,
İzin verin onu yoxlayım indi.

Kral, kraliça və məyyəət gedirlər.
Hamlet kitab oxuya-oxuya gəlir.

Əzizim Hamletin kefi necədir?

Hamlet. Yaxşıdır, şükür Allaha.

Poloni. Məni tanıyırsınız, milord?

Hamlet. Çox əla, siz balıqçısınız.

Poloni. Mən yox, milord.

Hamlet. Kaş ki, siz onun kimi elə namuslu olaydınız.

Poloni. Namuslumu, milord?

Hamlet. Bəli, ser. Bu dünyada namuslu olmaq on min nəfərdən seçilmək deməkdir.

Poloni. Bu əsl həqiqətdir, milord.

Hamlet. Zira gözəllik tanrısı günəş öz şəfəqləri ilə gəbərmiş itin leşini öpərək onda iyrenc qurdlar törədirsə... sizin qızınız varmı?

Poloni. Var, milord.

Hamlet. Onu günəşin altında qalmağa qoymayın. Bar vermək səadətdir, ancaq sizin qızınız kimi yox. Dostum, onu qoruyun.

Poloni (*kənara*). Buna nə deyəsən? Sözü elə hey qızımın üstünə gətirib çıxardır. Əvvəlcə məni tanımadı. Dedi ki, balıqçısan. Çox uzaq getdi, çox uzaq. Həqiqətən, gəncliyimdə mən də məhəbbət əlindən çox bəlalar, həddindən artıq əzab-əziyyət çəkmişəm. Mən də lap elə bunun kimi sərsəmləmişdim. Onu yenə danışdıracağam. (*Ucadan.*) Nə oxuyursunuz, milord?

Hamlet. Sözlər, sözlər, sözlər...

Poloni. Nə olub ki, milord?

Hamlet. Kiminlə kimin arasında?

Poloni. Mən demək istəyirəm ki, kitabda nə yazılıb, milord?

Hamlet. Böhtanlar, ser. Bir ədəbsiz ədib burada deyir ki, qocaların saqqalı ağ, üzü qırıq-qırıq olur. Onların gözlərindən qatı qatran və albalı yapışqanı axır. Bu zavallıların başında ağıl qalmadığı kimi, zəif çıxlarında da güc qalmır. Bütün bunlara, ser, mən tamamilə inanıram, lakin bunları bu cür yazmağı vicdansızlıq hesab edirəm. Çünki siz özünüz də, ser, xərçəng kimi daldalı geriye gedə bilsəniz, bir vaxt mənim təkin bir ixtiyar olarsınız.

Poloni (*kənara*). Bu sözlər dəlilik əlaməti olsa da, deyilişində bir qayda, bir ardıcılıq vardır. (*Ucadan*) Siz bu açıq havadan bir kənara gedəcəksinizmi, milord?

Hamlet. Haraya? Məzaramı?

Poloni. Doğrudan ha, məzar açıq havadan kənardır (*öz-özünə*). Onun cavabları hərdənbir necə də mənalı olur! Dəlilər tez-tez elə hazırcavablıq göstərilər ki, ağıllılar bunu çox vaxt bacarmırlar. Artıq bəsdir. İndi mən tez fikirləşməliyəm ki, onu qızımla necə görüşdürüm. (*Ucadan*) Hörmətli prins, lütf edin, getmək üçün sizdən icazə alım.

Hamlet. Mən çox məmnuniyyətlə ayrılmaq istədiyim elə bir varım yoxdur ki, ser, siz onu məndən ala biləsiniz, yalnız bir şeydən başqa, o mənim həyatımdır, həyatımdır, həyatım.

Poloni. Sağ olun, milord.

Hamlet. Ah, çərənçi qoca sarsaqlar!

Rozenkrants və Qildenstern daxil olurlar.

Poloni. Siz prins Hamleti axtarırsınız? Baxın, oradadır.

Rozenkrants (*Poloniyə*).

Allah sizi saxlasın, ser!

Poloni gedir.

Qildenstern. Möhtərəm prins!

Rozenkrants. Sevimli prins!

Hamlet.

Mənim əziz dostlarım!

Qildenstern! Ah, Rozenkrants!

Alicənab gənclər, necəsiniz?

Rozenkrants. Yer üzünün adı övladları necədirsə, biz də elə.
Qildenstern. Xoşbəxtik ki, həddindən artıq xoşbəxt deyilik.
Biz bəxt ilahəsinin tacının lələyi deyilik.

Hamlet. Başmaqlarının dabanı da deyilsiniz?

Rozenkrants. Nə ondanıq, nə bundan, milord.

Hamlet. Onda siz onun qurşağının ətrafında dolanırsınız, yaxud səadət mərkəzindəsiniz?

Qildenstern. And içirəm ki, biz onun istəklisiyik.

Hamlet. Gizli yerinin? Oh, çox doğrudur. Bəxt ilahəsi qəhbədir. Yaxşı, nə yenilik var?

Rozenkrants. Heç nə, milord, yalnız bir xəbər var ki, dünya vicdanlı olmağa başlayır.

Hamlet. Deməli, dünyanın sonu yaxınlaşır. Yox, sizin məlumatınız düz deyil. Mən sualımı daha müfəssəl verim. Deyin görüm, siz bəxt ilahəsinin başına nə iş açmısınız ki, o sizi buraya, dustaqxanaya göndərib?

Qildenstern. Dustaqxanaya, milord?

Hamlet. Bəli, Danimarka dustaqxanadır.

Rozenkrants. Onda bütün dünya dustaqxanadır.

Hamlet. Bəli, dünya ən böyük dustaqxanadır. Onun çoxlu məhbusları, zindanları, qaranlıq zirzəmiləri vardır. Ən pis, qorxunc yeri Danimarkadır.

Rozenkrants. Biz belə fikirləşmirik, milord.

Hamlet. Deməli, sizin üçün Danimarka dustaqxana deyil. Çünki əşyaların özü yaxşı, yaman olmur, biz onları yalnız öz fikirlərimizə uyğun olaraq bəzən yaxşı, bəzən də yaman təsəvvür edirik. Danimarka mənim üçün dustaqxanadır.

Rozenkrants. Deməli, şöhrətpərəstliyiniz Danimarkanı sizə dustaqxana kimi göstərir. O sizin istəklərinizə görə çox dardır.

Hamlet. Aman Allah, mən qoz qabığına yerləşə bilsəydim, özümü sonsuz fəzaların kralı sanardım. Kaş, bu sərsem yuxularım olmayaydı.

Qildenstern. Bu yuxular şöhrətpərəstlikdən əmələ gəlir. Şöhrətpərəstlər əsl olmayan xəyallarla yaşayırlar. Onlar sadəcə olaraq öz yuxularının kölgəsidirlər.

Hamlet. Yuxunun özü kölgədən başqa bir şey deyil.

Rozenkrants. Doğrudan da, belədir. Görünür ki, şöhrətpərəstlik əsassız, mənasız, boş bir şeydir. O, əşyanın kölgəsi ola bilməz, yalnız kölgənin kölgəsidir.

Hamlet. Onda dilənçilər həqiqi varlıq, hökmdarlar və şişirdilmiş qəhrəmanlarsa dilənçilərin kölgəsidirlər. Saraya gedəkmə? Vicdan haqqı, düşünə bilmirəm. Bu gün aqlım hədərən-pədərən çalır.

Rozenkrants və Qildenstern. Biz sizi müşayiət etməyə hazırıq.

Hamlet. Yox, bu nəyə lazımdır. Onsuz da xidmətçilərim məni çox yaxşı müşayiət edirlər. Bura baxın, mən sizinlə namuslu bir adam kimi danışırım. Bir dost kimi, açıq deyin, Elsinorda nə gəzirsiniz?

Rozenkrants. Sizi görməyə gəlmişik, milord. Başqa işimiz yoxdur.

Hamlet. Mənim özüm kimi təşəkkürlərim də kasıbdır. Buna baxmayaraq sizə təşəkkür edirəm. İnanıram ki, əziz dostlar, təşəkkürlərim yarım quruşdan çox-çox qiymətlidir. Yaxşı, sizi göndərməyiblər? Öz arzunuzla gəlmisiniz? Ürəyiniz belə istəyib? Gəlin, mənə düzünü söyləyin. Hə, hə, danışın.

Qildenstern. Biz nə deyə bilərik, milord?

Hamlet. Həqiqətdən başqa hər şey. Ancaq mətləb üstə gəlin. Sizi buraya göndəriblər. Sizin gözlərinizdə elə bir etiraf var ki, təmkininiz onun üstünə pərdə çəkə bilməz. Bilirəm ki, sizi mərhəmətli kralla kraliçaya göndərib.

Rozenkrants. Nə məqsədlə, milord?

Hamlet. Bunu siz mənə deməlisiniz. Sizi and verirəm səmimi dostluğumuza, saf gəncliyimizə, doğru və əbədi məhəbbətimizə, dünyada sizə ən əziz və müqəddəs olan hər şeyə mənimlə açıq və düz danışın. Sizi buraya göndəriblər, ya yox?

Rozenkrants (*Qildensternə*). Nə deyəcəksən?

Hamlet (*kənara*). Deyəsən, quşu gözündən vurmuşam. (*Ucadan*) Əgər məni sevirsinizsə, həqiqəti gizlətməyin.

Qildenstern. Milord, bizi sizin yanınıza göndəriblər.

Hamlet. Mən deyərəm nə üçün? Bununla da sizi xəbərçi olmaq təhlükəsindən qurtararam. Kral və kraliçaya bu sirri açmaq barədə sizin içdiyiniz and öz qorxusundan bir tük belə salmaz.

Son vaxtları bilmirəm nədənsə bütün şadlığımı itirmişəm. Bütün əyləncələrə olan həvəsim qeyb olub. Ürəyim həqiqətən elə darıxır ki, bu gözəl dünya mülkü, yer üzü mənə çılpaq qayalıq kimi görünür. Bu əsrarəngiz təxti-rəvan, bax, bu möhtəşəm göy qübbəsi, qızıl məşəllərlə bəzənmiş əzəmətli səma mənim üçün üfunətli, zəhərli buxar yığımindan başqa bir şey deyil. Varlığı möcüzə olan təbiətin şah əsəri insan! Ah, onun ağı necə də xeyirxahdır! Qabiliyyəti necə də hədsiz-hüduzsuzdur! Bədən quruluşu, hərəkəti necə də mütənasibdir, valehedicidir! Rəftarı ilə mələklərə, kamalı ilə Allaha bənzəyən insan! Kainatın yaraşığı! Bütün canlıların tacı! Bununla belə o mənim üçün bir ovuc məzar tozundan başqa nədir, axı? İnsanlar mənim ürəyimi açmır, kişilər də, qadınlar da könlümü oxşayırlar. Təbəssümünüz göstərir ki, siz mənə inanmırsınız, ancaq inanın.

Rozenkrants. Milord, mənim fikrimə heç belə şey gəlməyib.

Hamlet. Bəs mən deyəndə ki, “insanlar mənim ürəyimi açmır” siz niyə gülümsədiniz?

Rozenkrants. Siz elə deyəndə, milord, mən düşündüm ki, bu əhvali-ruhiyyəylə aktyorları necə qəbul edəcəksiniz? Biz onları yolda gördük. Buraya gəldilər, sizə tamaşa göstərmək istəyirdilər.

Hamlet. Kral rolunu oynayan xoş gəlir. O əlahəzrətə xərac verməyə hazırım. Səyahətə çıxmış cəngavər burada öz qılınc və qalxanına bir iş tapa bilər. Aşiq boş yerə ah-nalə çəkməz. Qaraqabaq – narazı adamlar dincəlib rahatlanar, taxtası yüngüllər təlxəyin məzhəkələrinə qarınları yırtılınca gülürlər. Məşuqə öz qəlbini sərbəstcə boşaldar, yaxud uzun-uzadı şeirləri hıqqana-hıqqana söyləyər. Yaxşı, gələnlər hansı aktyorlardı?

Rozenkrants. Bir vaxtlar sizin xoşunuza gələn həmin aktyorlardı, paytaxtımızın faciə ustaları.

Hamlet. Bəs necə olub ki, belə gəzirlər. Öz yerlərində qalsaydılar, daha yaxşı şöhrət tapar, daha yaxşı mənfəət əldə edərdilər.

Rozenkrants. Məncə, onları səyahlığa məcbur edən son zamanlar yaranmış yenilikdir.

Hamlet. Mən şəhərdə olanda onlar böyük hörmət qazanmışdılar. O hörməti yenə saxlayırlarmı?

Rozenkrants. Yox, həqiqətən, işləri pisdir.

Hamlet. Nəyə görə? Məgər onlar pas atıblar?

Rozenkrants. Xeyr, yenə də əvvəlki kimi öz sənətlərində parlayırlar. Fəqət öz yuvalarından təzəcə uçmuş qartal balalarına bən-zəyən uşaqlar elə ucadan qışqırırlar ki, başqalarını ağız açmağa belə qoymur, ağlagəlməz dərəcədə təmtəraqlı alqışlar qazanırlar. İndi bu dəbdir. Beləliklə də, xalq teatrlarını hörmətdən salırlar. Hətta qılınc qurşamış hərbcilər də xalq teatrlarına getməyə cəsərət etmir, uşaq teatrları üçün yazanlar qaz lələyindən qorxur, rüsvay olunmaq-dan ehtiyat edirlər.

Hamlet. Doğrudan, onlar uşaqdır? Onları kim saxlayır? Onlar nə qədər əmək haqqı alırlar? O balacalar səsləri tutulmayınca bu sənəti davam etdirə biləcəklərmi? Bəs onlar böyüyəndə nə olacaq? Əgər ayrı peşə seçməyə bir imkan tapılmasa, xalq teatrlarının akt-yoru olanda deməyəcəklərmi ki, onları öz gələcəklərinə qarşı qal-dırmaqla böyüklər səhv ediblər?

Rozenkrants. Düzünü desək, hər iki tərəfdə çoxlu səs-küy olur. Camaat onları bir-biri ilə salışdırmağı günah saymır. Bir müd-dət bu teatr münafişləri yumruq davasına gəlib çıxmasaydı, heç kəs pyeslərin tamaşasına pul verməzdi.

Hamlet. Məgər belə şey mümkündür?

Qildenstern. Oh, bu cür mübahisələrdə nə qədər baş sındır-ırlar.

Hamlet. Uşaqlar üstün gəlir, eləmi?

Rozenkrants. Bəli, milord, peşəkar aktyorlara da, Yer kü-rə-sini çiyinlərində saxlamış Herkulesə də.

Hamlet. Düzünə qalsa, bu çox da təəccüblü deyil. Daha qəri-bə işlər var. Məsələn, əmim Danimarkanın kralıdır... Atamın sağ-lığında ona ağız büzənlər indi onun kiçik bir şəklinə belə iyirmi, qırx, əlli, yüz qızıl verirlər. Lənət sənə kor şeytan, əgər fəlsəfə bunu aç-a bilsə, burada çox gizli sirlər var.

Səhnə arxasından şeypur səsi eşidilir.

Qildenstern. Odur, aktyorlar gəlirlər.

Hamlet. Cənablar, siz Elsinora xoş gəlmisiniz. Yaxın gəlin, əli-nizi verin. Lütfkarlıq və incə nəvaziş mehribanlıq əlamətidir. Qoy mən sizi bu tərzdə qarşılayım ki, sonra deməyəsiz: mən aktyorları sizdən yaxşı qəbul elədim. Xoş gəlmisiniz, dostlar. Fəqət mənim əmim – atam, əmidostum – anam yanılırlar.

Qildenstern. Nədə, milord?

Hamlet. Mən yalnız şimal, şimal-qərb küləkləri əsəndə dəli oluram. Cənub küləyi əsəndə isə qırğını göyərçindən seçə bilirəm.

Poloni qayıdır.

Poloni. Xoş gördük, cənablar!

Hamlet. Dinlə, Qildenstern, sən də, Rozenkrants, diqqətlə qulaq asın. Bu gördüyünüz nəhəng körpə hələ öz bələyindən çıxmayıb.

Rozenkrants. Bəlkə, təzədən bələyə girib. Deyirlər ki, adam qocalanda yenidən uşaqlaşır.

Hamlet. Qabaqcadan deyə bilərəm ki, o mənə aktyorların gəlməsini xəbər verməyə tələsir. Baxarsınız. – Düz buyursunuz, ser. Bazar ertəsi, səhər həqiqətən belə olmuşdur.

Poloni. Milord, sizə təzə xəbər gətirmişəm.

Hamlet.

Milord, sizə təzə xəbər gətirmişəm.

Rossi Romada aktyor olanda...

Poloni. Aktyorlar buraya gəlib, milord.

Hamlet. Yox, a! Uydurmaya bax!

Poloni. And olsun mənim vicdanıma ki...

Hamlet. Hərəsi minibdir bir uzunqulaq...

Poloni. Dünyanın ən yaxşı aktyorlarıdır. Həm faciə, komediya, tarixi əsərləri, həm də çobannamələri, çoban məzhəkələri, tarixi çobannamələri, faciəvi-tarixi, faciəvi-məzəli-tarixi çobannamələri gözəl oynayırlar. İstər bu tamaşalar fasiləli olsun, istər fasiləsiz, onlar üçün eynidir. Faciə ustası Seneka belə kədərli, komediya ustası Plavt belə gülməli ola bilməz. Əzbər söyləməkdə, bədahətən deməkdə onların tayı-bərabəri yoxdur.

Hamlet. Oho, İeffay, İsrail hakimi, sənin nə böyük xəzinən vardı!

Poloni. Onun hansı xəzinəsi vardı, milord?

Hamlet.

Bəs necə! Çox sevirdi qızını,

Nurlu, tək ulduzunu.

Poloni (*kənarə*). Yənə qızım haqqında danışır.

Hamlet. Məgər düz demirəm, qoca İeffay?

Poloni. Əgər dediyiniz o İeffay mənəmsə, milord, doğru buyursunuz. Bir qızım var, mən onu çox sevirəm.

Hamlet. Xeyr, uyğun gəlmir.

Poloni. Bəs nə uyğun gəlir, milord?

Hamlet.

Baxın, belə: “Bəxt nə olacaq,
Haqq bilir ancaq”.

Sonra da özünüz bilirsiniz.

“Tale yaydan çıxan oxdur,

Olacağa çarə yoxdur”.

Bağışlayın, qalanını, özünüz oxuyarsınız. Bu dini nəğmənin birinci bəndi sizə çox şey öyrədə bilər. Baxın. Artıq mənim əyləncəm başlanır.

Dörd, ya beş aktyor daxil olur.

Xoş gəlmisiniz, ağalar, hamınız xoş gəlmisiniz! Sizi sağ-salamat gördüyümə ürəkdən şadam. Xoş gəlmisiniz, əziz dostlar! – Ba, köhnə dost! Bu nədir belə, son görüşümüzdən bəri sənın saqqalın əməlli-başlı uzanıb ki! Yoxsa saqqalına bürünüb Danimarkada məni ələ salmağa gəlmisən? Kimi görürəm, mənim gənc xanımım, mənim gözəlim! Mələklərə and olsun ki, axırıncı dəfə görəndən indiyədək sən göyə bir daban da ucalmısan. Allah eləsin, səsin də, sürtülüb işə yaramayan qızıl pul kimi, öz gözəlliyini itirməsin. – Ağalar, buyurun! Vaxtı hədəf keçirməyə. Fransız şahinbazları kimi, ilk gördüyümüz şikarın üstünə şığıyaq. Tez bir monoloq deyin. Bizə öz məharət və istedadınızdan bir nümunə göstərin. Cəld olun, coşqun bir monoloq başlayın.

Birinci aktyor. Hansı monoloqu, mehriban prins?

Hamlet. Yadımdadır, sən mənə bir dəfə bir pyesdən monoloq oxudun. Əsər səhnəyə heç qoyulmamışdı, yox, deyəsən, bir kərə oynanılmışdı. Yaxşı xatirimdədir ki, tamaşa çoxunun xoşuna gəlmədi. O, camaat üçün bir müəmma idi. Amma mənim və bu işi məndən daha yaxşı bilənlərin mülahizəsinə görə, o, əla əsərdi. Səhnələrə yaxşı bölünmüşdü. Çox sadə və çox məharətlə qələmə alınmışdı. Yadımdadır, bəziləri deyirdilər ki, məzmunu rəvnəq vermək üçün şeirlərdə incəlik çatışmır. Müəllifin üslubunda təmtəraq, ifadələrində həyəcan

yoxdur. Lakin təsdiq edirdilər ki, qarşıya qoyulan fikirlər doğrudur, sağlamdır. Əsər gözəl yazılıb, süni boyalardan uzaqdır. Bu əsərdə bir monoloq mənim daha çox xoşuma gəlirdi. Burada Eney özü barədə Didonaya olduqca maraqlı bir hekayət danışdı. Xüsusən də Priamin ölümünü dediyi yer çox təsirli idi. Əgər yadımdadırsa, bu misradan başla: – dayan görüm, dayan görüm: –

“Quduz Pirr yırtıcı bir pələng kimi”, –

Yox, belə deyil, ancaq Pirlə başlayır: –

“Quduz Pirr gizlənmiş atın qarında,

Qara silahları qara qəlbətək

Qaranlıq gecədən seçilməyirmiş.

Heybətli, qapqara döyüş paltarı

Elə ki boyanıb qırmızı rəngə,

Daha da heybətli, qorxunc görünmüş,

O, başdan-ayağa batıb al-qana.

Atalar, analar, qızlar, oğullar

Qanına qəltanmış onun zərbindən,

Atəş yandırmış cəsədlərini.

Küçələr dəhşətlə alovlanaraq

Qatilin yoluna işıq saçırmış.

Kin-qəzəb, od-alov, al-qan içində

Odlana-odlana sürünürmüş Pirr,

Cəhənnəm içində bir ilan kimi,

Gözü bərəlirmiş bir çiban kimi.

Gəzirmiş Priami”.

Hə, beləcə davam eləyin.

Poloni. Vallah, milord, yaxşı dediniz! Aydın dillə, gözəl ifadəylə söylədiniz.

Birinci aktyor.

“Pirr tapır onu.

Qılıncını göyə qaldırır Priam,

Qılınc tabe olmur onun əmrinə,

Tağətsiz əlindən sürüşüb düşür.

Priamin üstünə cumur azğın Pirr,

Qılıncı qəzəblə elə çəkir ki,

Onun bir yelindən, bir küləyindən

Torpağa sərilir üzülmüş qoca.

Bu vaxt İlionun daş sarayları,
 Sanki, bu ağrını hiss eyləyərek,
 Əyib ayağına odlu başını,
 Qorxunc, vahiməli gurultularla
 Pirrin kar eləyir qulaqlarını.
 PIRR baxır dəhşətlə əlində qılınc,
 Ağsaçlı Priamın başının üstdə
 Sancılıb havaya, sanki, qılıncı.
 Unudub özünü, bəd niyyətini,
 Şəkildə dayanmış bir cani kimi,
 Durur hərəkətsiz.
 Tez-tez görürsən ki, tufandan qabaq
 Göylər sakit olur, getmir buludlar.
 Dəlisov küləklər at oynatmayı, r
 Yer üzü ölütk durur lal-dinməz.
 Bir azdan qəfildən od tökür şimşək,
 Dəhşətlə torpağın yanır köksünü.
 Beləcə bir müddət sükutdan sonra
 Qəzəblə ayılıb qanlar içən PIRR,
 Qanlı qılıncını ildırım kimi,
 Endirir Priamın köksünün üstə.
 Təpəgöz nəhənglər heç vaxt, heç vədə
 Marsın – o amansız hər b allahının
 Polad libasını düzəldən zaman
 Belə ağır gürzü belə zərb ilə
 Endirməmişlər.
 Utan, utan, qəhbə, bəxt ilahəsi!
 Ey bütün allahlar, birgə hökm edin,
 Alın təkərini bu əxlaqsızın,
 Qırın millərini, çənbərini siz,
 Boş təkər topunu uca göylərdən
 Atın cəhənnəmə”.

Poloni. Bu çox uzundur.

Hamlet. Onu sizin saqqalınızla bir yerdə göndərərək bərbərxanaya, bir az kəsib gödəldərlər. Təvəqqe edirəm, davam eləyin. Bu qocaya ancaq rəqqasələrin oyunu, ya da şit lətifələr xoş gəlir. Başqa şey olanda o saat mürgü vurur. Davam eləyin. Keçin Hequbaya.

Birinci aktyor. “O bədnam, yarım-lüt kraliçanın...”

Hamlet. “Yarım-lüt kraliçanın?”

Poloni. Bəh, bəh, əladır. “Yarım-lüt kraliçanın...” Doğrudan, gözəldir.

Birinci aktyor.

“Ayaqları yalın, görkəmi müdhiş,
Vurnuxur, çırpınır dəhşət içində,
Odlu göz yaşları söndürür odu.
Qızıl tac qoyardı başına bir vaxt, –
O bədbəxt bir əski bağlamış indi.
Şahanə libasdan yoxdur bir nişan,
Bədəni quruyub dərdədən, əzabdan.
İncəlib üzülmüş tüktək belinə
Bir köhnə, bir nimdaş örtük dolamış.
Kim görsə bu qəmi, bu müsibəti
Üsyan qaldırardı taleyə qarşı,
Amansız fələyi lənətləyərdi.
Allahların özü görsəydi əgər
Talesiz, uğursuz, yazıq qadını,
O qudurmuş Pirrin ələ salaraq,
Gözləri önündə onun ərinin
Qanlı cəsədini öz qılıncıyla
Necə qıyma-qıyma doğradığını –
İnsan ah-naləsi, insan göz yaşı
Təsir etməsə də o Allahlara –
Bu dərdədən qəlbləri matəmə batır,
Gözlərindən daim sellər axardı”.

Poloni. Baxın üzünüz necə saralıb, gözlərindən yaş necə axır!
Bəsdir, Allah xatirinə bəsdir!

Hamlet. Yaxşı, qalanını sonra mənə söyləyərsən. Hörmətli milord, gözde-qulaqda olun, aktyorlara yaxşı xidmət etsinlər. Eşidirsiniz, qoy onlara yaxşı qulluq göstərsinlər, çünki aktyorlar zəmanəmizin güzgüsü, əsrimizin qısa salnaməsidirlər. Onların haqqımızda dediyi yaman sözlər biz öləndən sonra başdaşımıza həkk olunacaq pis yazılardan daha pisdir.

Poloni. Prins, mən onlara öz ləyaqətlərinə görə hörmət edəcəyəm.

Hamlet. Lənət sənə kor şeytan! Kişi, daha diqqətli olun! Əgər hər adama öz ləyaqətinə görə hörmət edilsə, onda dünyada kötəkdən heç kim yaxa qurtara bilməz. Siz öz şərəfinizə və alicənablığınıza görə hörmət edin. Onların ləyaqəti nə qədər az olsa, sizin səxavətiniz bir o qədər çox olsun. Aparın onları.

Poloni. Gəlin, cənablar.

Hamlet. Onunla gedin, dostlar. Unutmayın, sabah tamaşa verəcəksiniz.

Birinci aktyordan başqa, bütün aktyorlar Poloni ilə gedirlər.

De görüm, köhnə dost, siz "Qonzaqonun qətl"ini oynaya bilərsinizmi?

Birinci aktyor. Bəli, milord.

Hamlet. Yaxşı, sabah axşam oynayarsınız. Əgər lazım gəlsə, mən on iki-on altı misra şeir yazıb ona əlavə eləsəm, öyrənilib deyə bilərsinizmi?

Birinci aktyor. Bəli, milord.

Hamlet. Çox gözəl. Bu cənabla gedin. Ancaq ona sataşmayın ha! (Birinci aktyor gedir.) Mənim əziz dostlarım, axşama qədər sizdən ayrılmalı olacağam. Yenə deyirəm, siz Elsinora xoş gəlmişsiniz.

Rozenkrants. Mehriban milord, sağ olun.

Hamlet. Allah amanında!

Rozenkrants və Qildenstern gedirlər.

İndi mən təkəm.

Of, necə yaramaz, aciz qulam mən!

Dəhşətli deyilmi, diyarbədiyar

Gəzən o aktyor saxta hissləri,

Saxta duyğuları əks etmək üçün

Ürəyini elə məcbur etdi ki,

Rəngi avazıdı, halı dəyişdi,

Yaş tutdu gözünü, qınıldı səsi,

Əzabdan titrədi bütün varlığı.

Axı, nəyə görə, nədən öləri?

Hequba üçün?

Yaxşı, bəs nəyidir o, Hequbanın?

Və yaxud Hequba onun nəyidir?

Niyə ağlayırdı hıçqırtılarla?

Mənim sonsuz dərdim, ağır kədərim
Əgər onun olsa, nə eyləyərdi?
Sel kimi çağlayıb acı göz yaşı
Alardı qoynuna bütün səhnəni.
Çəkdiyi heybətli ahdan-amandan
Tamam kar olardı tamaşaçılar.
Bütün günahkarlar dəli olardı,
Dəhşətə gələrdi qəlbi təmizlər,
Cahillər qalardı təşviş içində,
Heyrətə gələrdi ağıllı kəslər.
Fəqət mən,
Başıküt, ölüvay, rəzil bir məxluq,
Daim yuxulutək veyllənərək
Bir kəlmə, bircə söz deyə bilmirəm.
Atamın, şöhrətli bir hökmdarın
Taxt-tacı, həyatı alçaqcasına
Bu cür məhv edildi. Mən qorxağammı?
Kim mənə sataşır, rişxənd eyləyir,
Ağzımın üstünə vurur yumruqla,
Çəkir qulağımdan, dartır burnumdan,
Mənə alçaq deyir, yalançı deyir,
Baxır gözlərimə? Varmı elə kəs?
Hə!
Lənət kor şeytana, dözərdim buna?!
Heç vədə, heç vədə bu ola bilməz!
Göyərçin qəlbidir ürəyim fəqət,
Kin, qəzəb coşdurmur büllur qanımı.
Yoxsa bu cəlladın bağırsağını
Çoxdan qarğalara yem eləmişdim.
Of, qəddar, qaniçən, vicdansız əclaf!
Xain, haramzadə, əxlaqsız oğraş!
Ah, ey intiqam!
Gör necə eşşəyəm! Artıq nə deyim?!
Qətl olan atanın bir övladitək
Göylər intiqama səsləyir məni,
Mənsə bir xəlvətdə fahişə kimi,
Təsəlli tapıram hərzə sözlərlə.

Deyinib söyürəm bütün gün boyu
Pinti qabyuyantək!
Tfu! Ayıb olsun! Oyan, ey beynim!
Mən eşitmişəm ki, hər hansı cani
Qətl səhnəsinə baxdığı zaman
Elə sarsılır ki, onun varlığı
Tez büruzə verir cinayətini.
Cinayətin dili yoxsa da, ancaq
Danışır qərribə işarələrlə.
Gedib tapşıraram aktyorlara,
Atamın qətlinə bənzər səhnəni
Əmimin önündə canlandırsınlar.
Əmim dəhşət ilə ona baxanda
Mən də diqqət ilə izlərəm onu.
Özünü itirib şaşırsa əgər,
Onda mən bilərəm nə edəcəyəm.
Bəlkə də, gördüyüm həmin o kölgə
Qorxulu şeytandır. Şeytan ən gözəl
Cildlərə girməyi bacarır, axı.
Bəli, ola bilsin, ruhumu əzən
Ağır sarsıntıdan, sonsuz kədərdən
Sui-istifadə edir o məlun.
Əziz görkəmində əziz atamın
Gəlib çəkir məni fəlakətlərə.
Təsdiq etmək üçün şübhələrimi
Mənə daha möhkəm bir əsas gərək.
Bu əsas – bu güzgü yalnız səhnədir,
Göstərər kralın vicdanı nədir.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə bir otaq.

Kral, kraliça, Poloni, Ofeliya, Rozenkrants və
Qildenstern daxil olurlar.

Kral.

Dolanbac, dolayı suallarla siz
Öyrənə bilmədik dinc həyatını
Bu cür təhlükəli əsəbiliklə,
Qorxunc dəlilliklə keçirir nədən?

Rozenkrants.

Etiraf edir ki, pozulub halı,
Ancaq səbəbini demək istəmir.

Qildenstern.

Heç vəchlə söz ala bilmədik ondan,
Biz əsl mətləbi hər soruşanda
Qoyub dəliliyə özünü bu vaxt
Sözü sapdırırdı çox məharətlə.

Kraliça. O sizi yaxşımı qəbul eylədi?

Rozenkrants. Lütfkar, mehriban centlmen kimi.

Qildenstern. Fəqət danışdırdı yaman könülsüz.

Rozenkrants.

Olduqca xəsisdi sual verməkdə,
Cavab verməkdəsə səxavətliydi.

Kraliça. Onu əylənməyə razı saldınız?

Rozenkrants.

Xanım, iş düzəldi özü-özünə;
Biz yolda rast gəldik aktyorlara,

Ona deyən kimi sevindi qəlbən.
Yəqin, saraydadır o aktyorlar.
Prins əmr elədi, mənəcə, bu axşam
Tamaşa versinlər.

Poloni.

Bu çox doğrudur.
O mənə tapşırdı, zati-alilər,
Dəvət edim sizin hər ikinizi.
Lütf edin, gəlin!

Kral.

Məmnuniyyətlə!
Onun belə işlə maraqlanmağı
Mənim ürəyimi çox sevindirir.
Cavan centlmenlər, həvəsləndirin
Onu daim bu cür əyləncələrə.

Rozenkrants. Biz öz canımızı əsirgəmərik.

Rozenkrantsla Qildenstern
gedirlər.

Kral.

Əziz Gertruda, gülüm, sən də get.
Hamletin dalınca gizlicə, xəlvət
Adam göndərmişik, dilə tutaraq
Hamleti buraya gətirəcəkdir.
Prins təsadüfən görürmüş kimi.
Ofeliyanı burda görəcək indi.
Qızın atasıyla mən də bir yanda
Qanuni casustək gizləniş onun
İzləyərək hər bir hərəkətini,
Öyrənib bilirik onu üzən dərd
Məhəbbət qəmidir, yaxud başqa şey.

Kraliça.

Bu saat gedirəm. Ah, Ofeliya,
Arzu edirəm ki ulu göylərdən,
Hamletin bu ağır xəstəliyinə
Sənin gözəlliyin səbəb olaydı.
Ümid edirəm ki, təmiz ismətin

Onu qaytarardı adi yoluna,
Ona da, sənə də şərəf olardı.
Ofeliya. Kaş Allah eləsin!

Kraliça gedir.

Poloni.

Ofeliya, sən
Qızım, hərlən burda. Siz əlahəzrət,
Lütf edin, buyurun biz də gizlənək.
(Ofeliyaya)
Bu kitabı oxu, onda tək-tənha
Gəzməyin heç kəsdə şübhə oyatmaz.
Əzəldən belədir dünyada insan.
Mömin görkəmində, pır libasında
Hətta şeytanı da aldada bilir.

Kral (kənara).

Oh, necə də düzdür! Bu sözlərlə o
Mənim vicdanımı qamçılıyır ki!
Ənlik, kirşan altda qəhbənin üzü
Qəşəng sözlər altda gözə çarpmayan
İyrənc əməlimtək çirkin deyildir.
Dəhşətdir daşımaq bu ağır yükü!

Poloni. O gəlir, bir yana çəkilkək, milord.

Kral və Poloni gedirlər. Hamlet gəlir.

Hamlet.

Olum, ya ölüm, budur məsələ.
Hansı şərəfidir? Azğın taleyin
Müdhiş oxlarına susub dözməkmi,
Yoxsa fəlakətlər nəhrinə qarşı
Silaha sarılıb üsyanını etmək:
Ya qələbə çalmaq, ya həlak olmaq?
Ölmək – yuxulamaq, yalnız budur, bu!
Bununla ürəyin ağrıları,
Əzəldən insanın nəsibi olan
Minlərlə dərdləri, iztirabları
Bir anın içində unuduruq biz.

Bumu gecə-gündüz dua oxuyub
Arzu etdiyimiz gözəl aqibət?
Ölmək – yuxulamaq, əbədi yatmaq,
Sonra yuxu görmək! Bax, budur əngəl.
Biz canı qurtarıb işgəncələrdən
Ölüm yuxusunda nə görəcəyik?
Budur yolu kəsən. Bu səbəb bizi
Məcbur edir çəkək ömrümüz boyu
Bütün zillətləri, müsibətləri.
Yoxsa kim dözərdi, kim dözərdi, kim
Zamanın cövrünə, həqarətinə,
Zalımın zülmünə, haqsızlığına,
Lovğa əyanların təkəbbürünə,
Tapdanmış sevginin əzablarına,
Açgöz hakimlərin əclafılığına,
Qansız nazirlərin sırtıqlığına,
Hər cür şərəfsizin şərəfliləri
İyrənc təhqirinə, istehzasına?
Bunlardan əbədi qurtarmaq üçün
Bir xəncər zərbəsi kifayət ikən
Həyatın rəzalet yükü altında
Neçin sürünürük inildəyərək?
Bizi vadar edən buna nədir, nə?
Yalnız bircə qorxu, bircə vahimə:
Biz dərdədən qurtarıb öləndən sonra
O məchul aləmdə nə olacaqdır?
Ordan qayıtmayıb hələ heç bir kəs.
Bu fikir sarsıdır iradəmizi,
Bizi məcbur edir daim, həmişə
Çəkək bu tükənmez məşəqqətləri,
Məlum əzablardan yaxa qurtarıb
Naməlum dərdlərə can atmayaq biz.
Bu dəhşət qorxağa çevirir bizi,
Puç olur aqlımız, qətiyyətimiz,
Solur cürətimiz bir çikək kimi.
O böyük təşəbbüs, o ali məqsəd
İtirir adını, öz mənasını.

Sus... sus! Ofeliya? Ey qəşəng pəri,
Hər zaman özünün dualarında
Xatırla mənim də günahlarımı.

Ofeliya.

Milord, çoxdandır ki, görmürəm sizi,
Bu müddət ərzində yaxşıydınızımı?

Hamlet. Təşəkkür edirəm, yaxşı, lap yaxşı.

Ofeliya.

Milord, yadigardır töhfəniz məndə.
Xeyli var, onları istəyirəm ki,
Geriyə qaytarım, buyurun, alın.

Hamlet.

Yox, yox, nə deyirsən, ömrümdə sənə
Heç vədə heç bir şey verməmişəm mən.

Ofeliya.

Yaxşı bilirsiniz, möhtərəm prins,
Mənə verdiyiniz hədiyyələri.
Qəşəng sözləriniz açdıqca qanad
Artdı bəxşislərin qiyməti qat-qat.
Onlar dəyərini artıq itirmiş,
Namuslu qızlara aydındır bu iş:
Kim ki dönük olur, mürvətsiz olur,
Qiymətli bəxşişi qiymətsiz olur.
Buyurun.

Hamlet. Ha, ha, ha! Sən namuslusan?

Ofeliya. Milord!

Hamlet. Sən gözəlsən?

Ofeliya.

Siz cənabınız,
Nə demək istəyir, bilmirəm, düzü?!

Hamlet. Onu demək istəyirəm ki, əgər sən namuslu və gözəl qızsansa, sənənin namusun sənənin gözəlliyinlə danışmağa heç kimə icazə verməməlidir.

Ofeliya. Milord, gözəlliyin namusdan yaxşı rəfiqəsi ola bilməz.

Hamlet. Bəli, doğrudur! Fəqət bəla burasındadır ki, namus gözəlliyi özü kimi bəkir və büllur etməkdənsə, tezliklə gözəllik namusu aradüzəldənə, oğraşa çevirir. Əvvəllər bu mənə qeyri-adi görü-

nüdü. İndi isə bizim dövr, zamanə bunu təsdiq eləyir. Bir vaxtlar mən səni sevirdim.

Ofeliya. Həqiqətən, milord, mən sizin eşqinizə inanırdım.

Hamlet. Lap nahaq yerə. Çünki insan xilqəti qoca ağac gövdəsidir, ləyaqət çiçəyi ona peyvənd tuta bilmir. Mən səni sevmirdim.

Ofeliya. Deməli, mənim aldanmağım daha dəhşətlidir.

Hamlet. Get monastıra. Nə üçün sən günahkarların sayını artırmağa can atırsan? Mən özüm də ala-babat təmiz adamam. Lakin özümü onda günahlandıra bilərəm ki, anam məni doğmasa daha yaxşı olardı. Mən çox lovğa, kinli, xudpəsəndəm. Daxilimdə o qədər eybəcərliklər var ki, onları fikirləşməyə düşüncəm, müəyyən bir şəklə salmağa təsəvvürüm, həyata keçirməyə vaxtım çatışmır. Göylə yer arasında vurnuxan mənim kimi belə məxluqlardan nə gözləmək olar? Biz hamımız həqiqi fırıldaqçlarıq. Bizim heç birimizə inanma. Hələ ki bakirəsən, insanlardan uzaqlaş. Birbaşa monastıra get. Atan hardadır?

Ofeliya. Evdədir, milord.

Hamlet. Qapıları onun üzünə möhkəm bağla ki, o yalnız öz evində özünü ələ salsın. Əlvida.

Ofeliya. Ah, müqəddəs göylər, siz ona kömək olun!

Hamlet. Əgər ərə getsən, qoy mənim lənətlərim sənənin cehizin olsun. Buz kimi şəffaf, qar kimi təmiz olsan da, yenə böhtanlardan qurtara bilməyəcəksən. Monastıra tələs, dayanma, əlvida. Hərgah mütləq ərə getmək istəsən, onda bir axmağa get. Çünki ağıllılar çox yaxşı bilirlər ki, siz onlardan necə buynuzlu vəhşilər düzəldirsiniz. Monastıra get, cəld ol. Əlvida!

Ofeliya. Ey ulu qüvvələr, siz ona şəfa verin!

Hamlet. Üz-gözünə rəng çəkdiyini də eşitmişəm. Allah-taala sizə bir sifət verir, siz onu boyayıb başqa şəklə salırsınız. Qəribə oyunlar, hərəkətlər çıxardır, danışıklar icad edir, tanrının yaratdıqlarına yeni-yeni adlar verirsiniz, öz əxlaqsızlığına sadələşməlik donu geyindirirsiniz. Get, get, mən artıq bunu istəmirəm. Məni dəli eyləyən də elə bax budur. Sənə deyirəm, daha heç kəs evlənməyəcək. İndiyə qədər evlənənlərin hamısı, bir nəfərdən başqa, qoy birgə yaşasınlar. Qalanları necə var elə də qalsınlar. Monastıra get, rahiyyə ol.

Gedir.

Ofeliya.

Ah, necə məhv oldu böyük bir zəka,
Comərdlik, igidlik mücəssəməsi,
Ağlın, dərrakənin ülvi timsalı,
Vətənin ümidi, şöhrəti, şanı,
Ləyaqət güzgüsü, gözəllik rəmzi,
Ellərin əzizi, ellərin gözü,
Hamısı, hamısı məhv oldu, getdi!
Mənəm qadınların ən bədbəxti, mən!
Əvvəl musiqitək gözəl səsiylə
Gəlib and içərdi mənim eşqimə,
İndi cingildəyir qırıq zəng kimi.
Hanı o qüdrətli, o nadir kamal?
Onun o qənirsiz gözəl üzünü
Dəlilik dəyişib nə günə salmış!
İlahi, bu nədir, mən taleyi kəm
Ah, nələr görmüşdüm, nələr görürəm!

Kral və Poloni
qayıdırlar.

Kral.

Məhəbbət? Bu deyil onun mərazı.
Sözləri dolaşmış olsa da bir az,
Dəli sözlərinə bənzəmir əsla.
Onu belə ağır qəmə qərç edən
Nəsə qorxunc bir sirr yatır qəlbində.
Onun qalması da, açılması da,
Dəhşətli fəlakət törədə bilər.
Dərhal qarşısını almaqdan ötrü
Belə bir qərara gəlmişəm ki, mən
Onu tez göndərək İngiltərəyə,
Yığsın ödənməmiş baci-xəracı.
Bəlkə də, dənizlər, müxtəlif yerlər,
Müxtəlif adamlar onun bu təhər
Üstündə əzabla baş sındırdığı
Dərdi ürəyindən çıxara bildi.
Sizin bu barədə fikriniz nədir?

Poloni.

Çox gözəl, qoy getsin, fayda verəcək,
Fəqət inanıram mən əvvəlkitək
Bu qəmin səbəbi uğursuz eşqdir. –
Qızım! Danışmağa yoxdur ehtiyac,
Eşitdik Hamletin dediklərini. –
İxtiyar sizindir, adil hökmdar,
Ancaq istəsəniz, budur məsləhət:
Tamaşadan sonra prins Hamleti
Kraliça görsün tamam təklikdə.
Onunla danışsın açıq, səmimi,
Dərdini deməyi xahiş eləsin.
Siz lazım bilsəniz, gizlənib mən də
Dinlərəm onların söhbətlərini.
Öyrənə bilməsək sirrini əgər,
Təcili göndərin İngiltərəyə,
Ya da hökm verin dustaq etsinlər
Etibarlı yerdə.

Kral.

Yaxşı, razıyam.
Böyük təbiətlər dəli olsa da,
Azad yaşamasın gerek dünyada.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə bir salon.

Hamlet və bir neçə aktyor daxil olurlar.

Hamlet. Təvəqqe edirəm, sizə necə demişdimsə, eləcə də təbii və aydın danışın. Əgər siz öz nitqinizi, aktyorların əksəriyyəti kimi, bağıra-bağıra söyləyəcəksinizsə, yaxşı olardı ki, mən öz şerimi şəhər carçısına verəydim. Havanı mişarla doğrayırmış kimi, əl-qolunuzu ölçməyin, hər şeyin öz həddini gözləyin. Hiss və həyəcanınızın ən daş-

qın, ən coşqun vaxtında, mən deyərdim ki, fırtınalı, qasırğalı məqamında təmkinli olun. Bu sizin nitqinizə rəvanlıq və gözəllik verir. Ah, başına parik qoymuş bir nataraz heyvərə hiss və həyəcanlarını sağsola səpələyərək, anlaşılmaz lal-səhnələrdən və hay-küydən başqa, heç nə bilməyən tamaşaçıların qulaqlarını kar edəndə necə əsəbiləşməyəsen! Mən qəzəb dolu gurultulu nitq söyləməkdə Tarmaqantı keçən belə kələkbazları nə kötəklərdim! Bu, dəhşətlə ağız-burnunu əyib, ədəbsiz hərəkətlərlə tamaşaçıları qorxuya salan İrodun özünü belə keçmək deməkdir. Xahiş edirəm, belə şeylərdən uzaq olasınız.

Birinci aktyor. Arxayın olun, prins.

Hamlet. Qətiyyənlə sızılmayın, öz qəlbinizin səsini dinləyin, qoy hissini-duyğunuz öz məsləhətçiniz olsun. Hərəkətiniz sözlərinizə, sözləriniz də hərəkətinizə yaraşsın. Təbiiliyə xüsusi diqqət yetirin. Çünki qeyri-təbiilik teatr sənətinə ziddir. Teatrın məqsədi, bütün zamanlarda olduğu kimi, indi də həyatın güzgüsü olmaqdır. Teatr ləyaqətli adamlara öz simasını, nifrətə layiqlərə isə öz iç üzünü açıb göstərməli, hər dövrün həqiqi tarixini, əsl mahiyyətini əks etməlidir. Həddən artıq qızımaq və ya həddən artıq ləng tərپənmək nadanları güldürsə də, arifləri kədərləndirməyə bilməz. Ağıllı adamların fikri sizin üçün teatrın bütün başqa tamaşaçılarının rəyindən qiymətli olmalıdır. Oh, mən elə aktyorların oyununu görmüşəm ki, onların təriflərini göylərə qaldırdılar. Allaha acıq getməsin, bu məşhur oyunbazlar danışıqı, hərəkətləri ilə tanrı bəndəsinə oxşamırdılar. Elə qəribə hərəkətlər edir, elə böyürürdülər ki, istər-istəməz düşünürdüm: yaqın, onları təbiətin muzdurları yaradıb, özü də yaxşı yarada bilməyib, bəşər övladlarını çox pis şəkildə yamsılayıblar.

Birinci aktyor. Mənə elə gəlir ki, ser, biz bu qüsurların çoxunu aradan qaldırmışıq.

Hamlet. Oh, tamamilə aradan qaldırın. Qoy sizin təlxək rolunu aparanaqlar özlərindən söz uydurmasınlar, onlar üçün nə yazılıbsa, ancaq onu desinlər. Elə təlxəklər var ki, pyesin ciddi yerində qəh-qəh çəkib gülür və bir para avam tamaşaçıları da güldürürlər. Belə iş yaramaz. Bu, həmin oyunbazların mənliliyinin necə də kasıb olduğunu göstərir. Gedin, hazırlaşın.

Aktyorlar gedirlər. Poloni, Rozenkrants və Qildenstern gəlirlər.

Nə oldu, milord, kral pyesə baxmaq istəyirmi?

Poloni. Bəli, kral da, kraliça da. Özü də indicə gəlirlər.
Hamlet.

Elə isə aktyorlara deyin, tələssinlər.

Poloni gedir.

Siz ikiniz də gedib onları tələsdirə bilməzsiniz?!
Rozenkrants və Qildenstern. Bu saat, milord.

Rozenkrantsla Qildenstern gedirlər.

Hamlet. Ey, ey, Horatsio!

Horatsio daxil olur.

Horatsio.

Burdayam, milord,
Həmişə hazıram xidmətinizdə.

Hamlet.

Mənim tanıdığım bəşər nəslinin,
Horatsio, sənsən ən vəfalısı.

Horatsio.

Ah, nə deyirsiniz, mehriban milord!

Hamlet.

Yox, yox, düşünmə ki, yaltaqlanıram.
Yaltaqlıq eyləyim mən nəyə görə?
Sənin bu dünyada bütün dövlətin,
Yeganə sərvətin təmiz könlüdür.
Kim quyruq bulayar kasıb önündə?
Varlı qarşısında dördqat bükülüb
Dil açır, dil tökür yalnız yaltaqlar.
Qoy yaltaqlıq qazanc gətirən yerdə
Vurnuxsun, şırvansın qarıngüdənlər.
Sən mənə qulaq as, sən məni dinlə,
Ürəyim özünə hakim olandan
İnsanlar içindən səni tac seçib.
Çünki əvəzsizsən bu qəm mülkündə,
Bütün əzablara sinə gərirkən
Üzündə görünmür nə dərd, nə əzab.
Ən ağır gündə də, ən şad gündə də,
Birdir qətiyyətin, birdir məramın.

Narazı deyilsən öz taleyindən.
Xoşbəxt o kəsdir ki, hissiylə ağı
Belə gözəl olub, gözəl qovuşub.
Taleyin əlində tütək deyil ki,
Tale istədiyi havanı çalsın.
Elə adam göstər mənə həyatda
Ehtirasın qulu olmasın, dostum,
Onu sənin kimi ölən günədək
Daim ürəyimin başında tutub,
Qəlbimin qəlbində gəzdirim hər vaxt.
Bu haqda danışmaq kifayət edər.
İndi bir tamaşa göstərəcəklər;
Onun bir yerində mənim atamın
Ölümünə bənzər bir səhnə vardır.
Atamın qətlini demişəm sənə.
Təşrif gətirəcək kral bu saat.
Rica eyləyirəm, həmin səhnəyə
Əmim baxan vaxtı ona diqqət ver.
Əgər o sözüylə, hərəkətiylə
Bürüzə verməsə gizli suçunu,
Demək, gördüyümüz o qorxunc kölgə
Cəhənnəmdən gələn bir iblis imiş.
O mənim beynimi, təsəvvürümü
Vulkanın dəmirçixanası kimi,
Tamam, başdan-başa hissə qərq edib.
Dostum, sən kralı qoyma gözündən,
Ona baxacağam dördgözlə mən də.
Sonra ikimiz də gördüyümüzü
Birgə yoxlayarıq.

Horatsio.

Lap yaxşı, milord.
Oğrutək o məndən bir şey aparsa,
Özüm verəcəyəm cəriməsini.

Hamlet.

Gəlirlər, mən çılğın görünməliyəm,
Sən isə get əyləş.

Danimarka marşı. Şeypurlar çalınır. Kral, kraliça, Poloni, Ofeliya, Rozenkrants, Qildenstern və başqa yüksək vəzifəli əyanlar əllərində məşəl tutmuş keşikçilərin müşayiətiylə daxil olurlar.

Kral. Bizim vəliəhdimiz Hamletin kefi necədir?

Hamlet. Əladır, vicdanıma and olsun, lap buqələmun kimi dolanıram, hava yeyirəm. Bol-bol vədlərlə yaşayıram. Heç axta xoruzu belə bəsləməzlər.

Kral. Mən bu cavabdan heç nə anlamıram, Hamlet. Bu mənim sözlərim deyil.

Hamlet. Xeyr, indi mənim də deyil. (*Poloniya*) Milord, siz nə vaxtsa universitetdə səhnədə çıxış eləmişiniz, elə deyilmə?

Poloni. Bəli, prins. Mən yaxşı aktyor sayılırdım.

Hamlet. Kimin rolunu oynamısınız?

Poloni. Yuli Sezarın rolunu oynamışam. Kapitol təpəsində məni öldürüblər. Brut məni öldürüb.

Hamlet. Əhsən! Bir qurd belə gönü bol dananı öldürüb.
– Aktyorlar hazırkırmı?

Rozenkrants. Bəli, milord, sizin əmrinizi gözləyirlər.

Kraliça. Yaxına gəl, Hamlet, mənim əziz oğlum, yanımda əyləş.

Hamlet. Yox, mehriban anacığım, buradakı maqnit məni daha çox cəzb edir.

Poloni (*krala*). Oho, fikir verdinizmi?

Hamlet. Sizin dizlərinizə toxunmaq olarmı, xanım?

Ofeliyanın ayaqları altında uzanır.

Ofeliya. Xeyr, milord.

Hamlet. Demək istəyirəm ki, başımı sizin dizlərinizə söykəyə bilərəmmi?

Ofeliya. Bəli, milord.

Hamlet. Allah bilir, siz nələr düşündünüz?

Ofeliya. Mən heç nə düşünmədim, milord.

Hamlet. Gözəl bir qızın ağışında uzanmaq gözəl bir arzudur.

Ofeliya. Nə dediniz, milord?

Hamlet. Heç nə.

Ofeliya. Bu gün çox şansınız, milord.

Hamlet. Kim, mən?

Ofeliya. Bəli, milord.

Hamlet. Aman Allah, deməli, mən sizin yeganə, misilsiz tələyinizəm. Nə etməli? Bizim şənlənməkdən başqa ayrı çarəmiz varmı? Bir mənim anama baxın, o necə də şaddır! Halbuki atam iki saat bundan əvvəl ölmüşdür.

Ofeliya. Xeyr, milord, düz iki ay bundan əvvəl.

Hamlet. Necə, necə! Belə çox? Elə isə qoy yas paltarını cəhənnəm olsun. Mən xəzli bayram libası geyəcəyəm. Ey ulu göylər! O iki aydır ölüb, hələ də unudulmayıb? Deməli, ümid etmək olar ki, böyük bir adamın xatirəsi dünyada özündən yarım il artıq yaşaya bilər, ancaq o, məbədlər tikdirməlidir, yoxsa heç kim onu yada salmayacaq. O zavallı qəbrinin üstünə bu sözlər yazılmış oyuncaq, çubuq at kimi tamamilə yaddan çıxacaqdır.

“Bir tərəfə atdılar,
Atdılar, unudular”.

Qaboylar çalınır.

Lal səhnə başlanır.

Kral və kraliça rolunu oynayan aktyorlar daxil olub bir-birinə nəvaziş göstərirlər. Əvvəlcə kraliça kralı, sonra isə kral kraliçanı qucaqlayır. Kraliça kralın qarşısında dizini üstə çöküb öz məhəbbətini izhar edir. Kral onu ayağa qaldırır və başını onun çiyinə qoyur. Sonra çiçəklərin arasında uzanır. Kraliça onun yatdığını görüb gedir. Bu vaxt bir nəfər gəlir, kralın tacını başından çıxarıb öpür və onun qulağına zəhər töküb gedir. Kraliça geri qayıdır, kralı ölmüş görüb kədərli və çilgün hərəkətlər edir. Qatil bir neçə dəfn mərasimi xidmətçiləri ilə yenidən gəlir, kraliçanın qəminə şərikdir olduğunu bildirir. Cənəzəni aparırlar. Qatil hədiyyələrlə kraliçanın rəğbətini qazanır. Kraliça əvvəlcə onunla könlülsüz və həvəssiz davranır, axırda onun məhəbbətini qəbul edir.

Gedirlər.

Ofeliya. Bu nə deməkdir, milord?

Hamlet. Bir çirkin cinayətin, alçaq rəzalətin təsviridir.

Ofeliya. Yəqin, bu lal səhnə oynanılacaq əsərin məzmununu göstərir?

Bir aktyor daxil olur.

Hamlet. Bu qoçaq bizə hamısını danışacaq. Aktyorlar sirt saxlaya bilmirlər, hər şeyi töküüb üyüdürlər.

Ofeliya. İndi bu göstərilənlərin mənasını o bizə deyəcəkmi?

Hamlet. Bəli, ona nə göstərsəniz, mənasını sizə deyəcək. Siz göstərməyə utanmayın, o mənasını deməyə utanmayacaq.

Ofeliya. Siz xarab olmusunuz, siz xarab olmusunuz. Mən pyesə baxacağam.

Aktyor. Gəlmişik xoş niyyətlə,
Bir xeyirxah sənətlə.
Baxın tamaşamıza
Siz səbirlə, diqqətlə.

Gedir.

Hamlet. Bu müqəddimədir, yoxsa üzüyə həkk olunmuş şeir?

Ofeliya. Bu lap qısa oldu, milord.

Hamlet. Qadınların məhəbbəti kimi.

Kral və kraliça rollarında çıxış edən iki aktyor daxil olur.

Aktyor-kral.

Saf məhəbbət könlümüzü, ülvi nikah əlimizi
Bir-birinə bağlayaraq daim xoşbəxt etmiş bizi.
Odlu günəş allahı Feb furqonunda həmin gündən
Otuz dəfə dənizləri, torpaqları gəzib şən-şən.
Günəşdən nur alan Ay da eşq oduna qalanıbdı,
Bu dünyanın ətrafına düz otuz il dolanıbdı.

Aktrisa-kraliça.

Qoy beləcə pak eşqimiz qızılgültək çiçək açsın,
Qoy yenə də Günəşlə Ay seyrə çıxıb şəfəq saçsın.
Fəqət sənsiz mən məhv olum, sənsiz ömrüm nə
bədbəxtidir,
Üzün gülmür, kefin yoxdur, sən xəstəsən neçə vaxtdır.
Sənin üçün qorxuram bərk, gedib əldən ixtiyarım.
Buna görə kədərlənmə, heç nə yoxdur, hökmdarım.
Qadınların məhəbbəti qorxusuyla əkiz olur,
Ya onlar heç yaranmayıb, ya da onlar hədsiz olur.
Sarsılmazdır məhəbbətim, sınımsan həyatda çox,
Sevgim – dərya, qorxum – dərya, sahili yox, hüdudu yox.
Ürəkdə eşq odu varsa, şübhə ağır bir yük olur,
Eşqi böyük olanların qorxusu da böyük olur.

Aktyor-kral.

Gəl ayrılacaq, vidalaşacaq, ay sevgilim, mənim baxtım,
Gücüm-qüvvəm tükənibdir, artıq çatıb köçmək vaxtım.
Məndən sonra sən bu gözəl dünyamızda xoşbəxt yaşa,
Şan-şöhrətlə, məhəbbətlə ömrü-günü yetir başa.
Bəlkə, birdən ərə getdin...

Aktrisa-kraliça.

Ah, danışma, bu dəhşətdir!
Belə sevgi qeyrətə də, vicdana da xəyanətdir.
İkinci yol ərə getsəm, gəlim min bir lənətlərə!
Öz ərini öldürənlər ikinci yol gedər ərə.

Hamlet (*kənarə*). Bu sözlər onlara zəhərdir, zəhər!

Aktrisa-kraliça.

İkinci yol ərə gedən nə eşq bilir, nə də ürək,
Alçaq, çirkin tamahına namusunu satır, demək.
İkinci ər yatağında üzüm gülsə öpüşlərdən,
İkinci yol öldürürəm ilk ərimi, deməli, mən.

Aktyor-kral.

İnanıram, bu sözlərin səmimidir, həqiqətdir,
Fəqət bizdə əhdimizi tez-tez qırmaq bir adətdir.
Hər bir arzu hər insanda yaddaşının köləsidir,
O, vüsətdən doğulsa da, zəiflikdən öləsidir.
Kal meyvətək tufan onu budağından sala bilməz,
Yetişdimi tufansız da budağında qala bilməz.
Söz veririk, vəd edirik, düşünmürük suçumuzu,
Unuduruq özümüzün özümüzə borcumuzu.
Ehtirasla can atırıq bir məqsəddə zaman-zaman,
O ehtiras soyudumu o məqsəddən qalmır nişan.
Kədərimiz, sevincimiz dalğalanır ümman kimi,
Biz qururuq, biz tikirik, məhv edirik tufan kimi.
Harda sevinc qanad açır, orda coşur kədər-möhnət,
Qəm sevinir, qəm şadlanır, sevinc tapır dərd-əziyyətdə.
Biri gəlir, biri gedir, bu qəribə deyil bizdə,
Taleyimiz dəyişdikcə hey dəyişir sevgimiz də.
Hələ də bu bir sualdır, dərk etmirik bunu niyə:
Sevgi bəxtə hökm eləyir, yoxsa, yoxsa bəxt sevgiyə?
Şöhrətlilər kasıblasa, dönük çıxar sevenləri,

Zavallılar dövlətlənsə, həmdəm olar düşmənləri.
Sevgi bəxtdən asılıdır, ta qədimdən bilir hər kəs,
Ehtiyacı olmayanın dost-tanışı saya gəlməz.
Kim yoxlayır, kim sınayır dəyanətsiz dostlarını,
Düşmənin nəzərində artırır öz vüqarını.
Sözü necə başlamışdım qurtarıram elə də mən,
İstəyimiz, taleyimiz zidd yaranıb əzəl gündən.
Xoş arzular diləyirik, lakin sonu yaman olur,
Arzu-dilək bizimdirsə, hökm verən zaman olur.
İkinci ər istəmirsən, fəqət bir gün gələcəkdir,
Elə ki ilk ərin öldü, bu istəyin öləcəkdir.

Aktrisa-kraliça.

Eşqimizə dönük çıxsam, bütün aləm viran qalsın,
Yer yarılsın, göy dağılsın, günəş sönsün, ay qaralsın!
Gecə-gündüz qəm-qüssədən dincəlməyim bir an belə,
Ahım-naləm duman olsun, göz yaşlarım dönsün selə!
Ümid yeri, bir təsəlli tapmayım bu cahanda mən,
Tərki-dünya zahid kimi, can çürüdüm zindanda mən.
Arzum kədər, sevincim dərd, gülüşlərim qubar olsun,
Səndən sonra ərə getsəm, ərim ancaq məzar olsun.

Hamlet.

Bəs bütün bu sözlər yalan çıxarsa?

Aktyor-kral.

Nə dəhşətli and içirsən! İndi sən get, ey həyatım,
Bu gün yaman yorulmuşam, mən dincəlim, bir az yatım.

Yatır.

Aktrisa-kraliça.

Yat, əzizim, şirin yuxu diləyirəm təbiətdən,
Üllü tanrım, özün qoru eşqimizi fəlakətdən.

Gedir.

Hamlet. Xanım, pyes xoşunuza gəlirmi?

Kraliça. Məncə, ledinin vədləri həddindən artıq idi.

Hamlet. O., ancaq ledi öz sözünün üstündə duracaqdır.

Kral. Əsərin məzmununu bilirsiniz? Onda təhqiredici bir şey yoxdur ki?

Hamlet. Xeyr, xeyr, hamısı yalnız zarafatdır. Zarafatla yalandan zəhərləyirlər. Təhqiredici heç nə yoxdur.

Kral. Pyesin adı nədir?

Hamlet. “Şıçan tələsi”. Fəqət nə mənada? Ancaq məcazi mənada. Bu tamaşada Vena şəhərində baş vermiş bir qətl təsvir olunur. Hökmdarın adı Qonzaço, onun arvadının adı isə Baptis-tadır. Bu saat özünüz görəcəksiniz. Bu hadisə dünyada ən çirkin bir rəzalətdir. Lakin bizə nə? Siz əlahəzrətlə bizim vicdanımız ki təmizdir. Bunun bizə nə dəxli? Qoy ilan vurmuş yabılar ala çatıdan şək-lənsinlər, bizə ki heç nə olmayıb.

Bir aktyor

Lusian rolunda səhnəyə çıxır.

Bu adamın adı Lusiandır, kralın qardaşı oğludur.

Ofeliya. Siz əsərin məzmununu yaxşı bilirsiniz, milord.

Hamlet. Mən oyuncaq əlaltıların məhəbbət komediyalarını görə bilsəydim, sizinlə aşmanız arasında vasitəçi ola bilərdim.

Ofeliya. Siz yaman kəskinsiniz, milord, yaman kəskinsiniz.

Hamlet. Mənim kəskinliyimi kütləşdirmək üçün sizin bir ahınız kifayət edərdi.

Ofeliya. Sizi başa düşmək çətindir.

Hamlet.

Qadınlar öz ərlərini başa düşə bilmirlər. – Başla, qatil!
Tez ol, taun, göstər öz iblis sifətini! Başla! Hə, gəl!
“İntiqama səsləyir qarlıdaşan qarğalar”.

Lusian.

Niyət qara, əllər çirkin, zəhər kəskin, məkan xəlvət,
Nə gələn var, nə də gedən, çatıb məqam, düşüb fürsət.
Ölüm şahı Hekatanın lənətiylə zəhərlənən
Bu otları gecəyarı bircə-bircə yığmışam mən.
Ax, ey zəhər! Öz heybətli, öz dəhşətli sehrin ilə
Möhkəm, sağlam bu həyatı tez məhv elə, tez məhv elə!

Zəhəri

yatan adamın qulağına tökür.

Hamlet. O, kralı bağda yatdığı yerdə zəhərləyir ki, taxt-tacı ələ keçirsin. Kralın adı Qonzaçodur. Bu əhvalat olmuş hadisədir. İtal-

yanca çox gözəl qələmə alınıb. İndi siz görəcəksiniz ki, qatil Qonzaqonun zövcəsinin məhəbbətini necə qazanır.

Ofeliya. Kral öz yerindən qalxır.

Hamlet. Necə, alovun işartısından qorxdu?

Kraliça. Mənim hökmdarıma nə oldu?

Poloni. Tamaşanı dayandırın!

Kral. İşıqları yandırın! Gedəyin burdan!

Hamı. İşıq verin, işıq, işıq!

Hamlet və Horatsiodan başqa, hamı gedir.

Hamlet.

Köksü qanlı maral ağlar, qan ağlar,

Bir yanda əylənər, oynayar tülkü.

Biri şadlıq edər, biri yas saxlar,

Əzəldən belədir bu dünya mülkü.

Bu cürə şeir söyləməyimə görə, ser, şlyapama çoxlu bəzəkli lələklər taxsam, naxışlı başmaqarıma bantdan bir cüt qızılgül yapışdırsam, – əgər taleyim gələcəkdə bəd gətirsə, – məni aktyorluğa qəbul edərləmi?

Horatsio. Ancaq yarım donluğa.

Hamlet.

Xeyr, bütün donluğa.

Mənim sadıq dostum, sənə agahdır,

Aslan öz taxtından gedibdir, bişəkk.

Bilirsən, yerinə kim padşahdır,

Həqiqi, həqiqi, əsl bir tovuz.

Horatsio. “Bişəkk”in qafiyəsi “tovuz” deyil, prins.

Hamlet. Ah, əziz Horatsio, indi mən kölgənin hər sözünü min tükən qızıla almağa hazırım. Sən gördünmü?

Horatsio. Əlbəttə, milord.

Hamlet. Zəhərləmə səhnəsini necə?

Horatsio. Mən lap diqqətlə baxırdım.

Hamlet. Ha, ha, ha! Gəlin, bir az musiqi çalın. Gəlin, ey fleytaçılar.

Kralın oyundan qaraldı qanı,

Deməli, o sevmir komediyanı.

Musiqi, musiqi, ey çalğıçılar!

Rozenkrants və Qildenstern qayıdırlar.

Qildenstern. Mehriban prins, lütf edin, sizə bir söz deyim.

Hamlet. Ser, buyurun, istəyirsiniz bütün bir tarix danışın.

Qildenstern. Kral, ser...

Hamlet. Hə, ser, ona nə olub?

Qildenstern. Burdan gedən kimi otağına çəkilib, özünü də çox pis hiss edir.

Hamlet. İçkidən, ser?

Qildenstern. Xeyr, milord, doğrusu, qanı bərk qaralıb.

Hamlet. Siz bunu onun həkiminə desəydiniz, çox ağıllı iş görmüş olardınız. Mən onun qanını durultmaq üçün dərman yazsam, qorxuram, qanı daha bərk qaralsın.

Qildenstern. Mehriban prins, öz sözlərinizə müəyyən bir hədd qoyun, mənə tapşırılan iş çərçivəsindən çox da belə kənara çıxmayın.

Hamlet. Mən tabe, ser, buyurun.

Qildenstern. Kraliça, sizin ananız, yaman məyus halda mənə sizin yanınıza göndərdi.

Hamlet. Xoş gəlmisiniz!

Qildenstern. Xeyr, mehriban prins, bu nəvazişin indi yeri deyil. Əgər mənə lazımı cavabı versəniz, ananızın əmrini sizə yetirəcəyəm. Yoxsa sizdən icazə alıb gedəcəyəm, bununla da vəzifəm bitmiş olacaqdır.

Hamlet. Ser, bacarmıram.

Qildenstern. Nəyi, milord?

Hamlet. Sizə lazımı cavabı verməyi. Mənim ağılim xarab olub. Lakin, ser, bacardığım cavablar sizin, yaxud daha doğrusu, siz dediyiniz kimi, anamın qulluğunda həmişə hazırdır. Odur ki, artıq danışmayaq, birbaşa mətləbə keçək. Deyirsiniz ki, mənim anam...

Rozenkrants. İndi ki, belə oldu, qulaq asın, ananız dedi ki, sizin rəftarınız onu bərk təəccübləndirmiş və olduqca heyrətə salmışdır.

Hamlet. O... ho... Öz anasını belə təəccübləndirməyi bacaran oğul, doğrudan da, təəccüblüdür! Yaxşı, anamı heyrətə salan başqa bir şey olmamışdır ki? Hə, bunu deyin!

Rozenkrants. Ananız öz otağında sizinlə danışmaq istəyir. Buyurdu ki, yatmamışdan qabaq onun yanına gedəsiniz.

Hamlet. Mən anama bütün həyatımla itaət edərəm. Elə fərz edərəm ki, o məni on dəfə doğub. Mənimlə başqa bir haqq-hesabınız varmı?

Rozenkrants. Milord, siz əvvəllər mənim xətrimi istəyirdiniz!

Hamlet (*əllərini göstərərək*). Bu oğurluq vasitələrinə and olsun ki, mən yenə də sizin xətrinizi istəyirəm.

Rozenkrants. Mehriban prins, sizin pərişanlığınızın səbəbi nədir? Siz dərdinizi dostunuzdan gizlətməklə şəfa qapılarını öz üzünüə bağlayırsınız.

Hamlet. Ser, işlərim irəli getmir.

Rozenkrants. Bu necə ola bilər? Kral özü sizi Danimarka taxt-tacının vəliəhdi təyin etdi ki!

Hamlet. Elədir, ser, fəqət “ölmə, eşşəyim, ölmə, yaz gələr, yonca bitər”. Bu zərbi-məsəl bir az köhnəlib.

Fleytaçılar geri qayıdırlar.

Aha, fleytaçılar! O fleytanın birini mənə verin görüm. (*Qildensterənə*) Mənim sizə gizli bir sözüm var. Nə üçün məndən əl çəkmirsiniz? Elə bil, məni qova-qova qəfildən tələyə salmaq istəyirsiniz.

Qildensterən. Ah, milord, əgər mən sizi həddən artıq tənqə gətirirəmsə, bu mənim sizə bəslədiyim məhəbbətin həddən artıq olmasından irəli gəlir.

Hamlet. Bunu yaxşı başa düşmədim. Zərər yoxdur. Bir bu fleytanı çalın!

Qildensterən. Bacarmıram, milord.

Hamlet. Xahiş edirəm.

Qildensterən. İnanın, bacarmıram.

Hamlet. Siz allah, çalın!

Qildensterən. Mən heç onu əlimdə tutmağı da bilmirəm.

Hamlet. Bu yalan danışmaq kimi asan bir şeydir. Barmaq-larınızı bu klapanların üstünə qoyun, dodaqlarınızı buraya yapışdırıb üfürün, gözəl bir musiqi çıxacaq. Baxın, bu da klapanlar.

Qildensterən. Yox, yox, heç nə çıxmaz. Mən fleyta çalmağı bacarmıram. Axı, heç vaxt onu çalmağı öyrənməmişəm.

Hamlet. İndi özünüzü baxın, görün siz məni necə dəyərsiz bir şey sanırsınız. Bu adi fleytanı çala bilmirsiniz, amma mənim könlümü çalmağ istəyirsiniz. Siz elə zənn edirsiniz ki, mənim qəlbimin

səs tellərini dilə gətirəcəksiniz. İnanırsınız ki, sirlərimi danışdıracaqsınız. Əminsiniz ki, həyatımın bütün notlarını bilirsiniz. Bu balaca alət ancaq çalmaq üçün yaradılıb, onun çoxlu gözəl musiqisi, məlahətli səsi vardır. Onu səsləndirməyi bacarmırsınız. Lənət sənə kor şeytan, siz nə düşünürsünüz, məni çalmaq fleytanı çalmaqdan asandır? Məni hansı çalğı aləti adlandırırırsınız adlandırın, siz mənə işgəncə verə bilərsiniz, lakin məni çala bilməzsiniz.

Poloni qayıdır.

Allah nə yaxşı sizi rast saldı, ser!

Poloni. Milord, kraliça sizinlə danışmaq istəyir, özü də bu saat.

Hamlet. Siz o tərəfdəki dəvəyə oxşayan buludu görürsünüz mü?

Poloni. Sübh ibadətinə and olsun ki, görürəm. Doğrudan da, elə bilirsen dəvədir, orada dayanıb.

Hamlet. Məncə, o, dələyə oxşayır.

Poloni. Vay sənin, bir ona bax a, beli eynən dələ belidir.

Hamlet. Yox, o, balınaya oxşayır.

Poloni. Elədir, elədir, lap balınanın özüdür ki var.

Hamlet. Anama deyin ki, mən bu saat gəlirəm. (*Kənara*) Onlar məni, həqiqətən, dəli edəcəklər. – Mən bu saat gəlirəm.

Poloni. Belə də deyəcəyəm.

Gedir.

Hamlet.

“Bu saat” söyləmək dildə asandır.

Yaxşı, siz də gedin, sağ olun, dostlar.

Hamletdən başqa hamı gedir.

Gecənin sehrli vaxtıdır indi,
 Ölümlər çıxırlar məzarlarından,
 Dərd, illət püskürür qorxunc cəhənnəm.
 İndi qan içərdim, isti-isti qan,
 Mən elə dəhşətlər törədərdim ki,
 Cürətim çatmazdı gündüz baxmağa.
 Ah, yanar ürəyim, sakit ol, sakit!
 Unutma öz gözəl təbiətini.

Anamın yanına getməliyəm mən.
O ana qatili Neronun qəlbi
Qoyma qərar tutsun polad köksümdə.
Qoy amansız olum, cəllad olmayım:
Sözlərim anamı kəssin xəncərtək,
Xəncərim qınından çıxmasın fəqət.
Tənə oxlarını yağdırsın dilim,
Anamın üstünə qalxmasın əlim.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qəsrdə bir otaq.

Kral, Rozenkrants və Qildensterndə
daxil olurlar.

Kral.

Ondan xoşum gəlmir, həm də bizimçün
Onun dəliliyi təhlükəlidir.
Bu işə heç cürə göz yummaq olmaz.
Yola hazırlaşın, onu sizinlə
Gərək tez göndərim İngiltərəyə.
Dövlət asayışı buna dözməz ki,
İlanı bəsləyək qoynumuzda biz.

Qildensterndə.

Hökmdar, hazırq hər əmrinizə.
Siz əlahəzrətin himayəsində
Yaşayan, dolanan bu qədər xalqın
Qayğısına qalmaq, fikrini çəkmək
Ən çətin, müqəddəs işdir dünyada.

Rozenkrants.

Həyatın hökmüdür: hər adi insan
Bütün qüvvəsiylə, bütün ağılla
Özünü bələdan qorumalıdır.

Fəqət elə böyük şəxsiyyət var ki,
Onun sağlığından, səadətindən
Ömrü asılıdır bir çoxlarının.
Beləsi daha çox qorunmalıdır.
Adi ölüm deyil kral ölümü;
Bu ölüm ən güclü girdaba bənzər,
Özüylə aparar yaxın kəsləri.
Dövlət maşınına hərəkət verən
Ən nəhəng təkərdir kral, elə bil.
O, sanki, dayanıb uca zirvədə,
Tək ona bağlıdır minlərlə kiçik
Qaya da, təpə də, daş da, ağac da.
Elə ki, o təkər qopdu yerindən,
Onunla birlikdə dağda nə varsa,
Qorxulu, dəhşətli gurultularla
Tökülür yarığana bir an içində.
Heç vaxt tək sönməyir kralın şamı,
Kral ah çəkdimi ah çəkər hamı.

Kral.

Təvəqqe edirəm, vaxt itirmədən
Təcili səfərə hazırlaşın siz.
İndi azad gəzən bu fəlakətin
Gərək qandal vuraq ayaqlarına.

Rozenkrants və Qildenstern.

Hətta itirmərik bircə an belə.

Rozenkrants və Qildenstern gedirlər. Poloni gəlir.

Poloni.

Hökmdar, o gəldi öz anasının
Yataq otağına. Bu saat gedib
Divar xalçasının arxasında mən
Gizlənib dinlərəm söhbətlərini.
Buna inanıram, anası onu
Danlayıb suçunu başa salacaq.
Dediğiniz kimi, siz düz dediniz,
Ana övladına hakimlik etməz,
Ana övladına tərəfgir olur.

Onların sözünü kənar adamın
Xəlvət dinləməsi ağıllı işdir.
Hələlik, hələlik, böyük hökmdar,
Mən geri qayıdıb siz yatmamışdan
Sizə danışaram bildiklərimi.

Kral.

Təşəkkür edirəm, mehriban dostum.

(Poloni gedir.)

Eyvah, üfunətdir bu cinayətim,
Yeri də, göyü də tutub qoxusu.
Qədim zamanlardan qalmış bu lənət –
Qardaş qatilinin qara damğası
Mənim vicdanıma basılıb indi.
Bütün varlığımla arzulasam da,
Dua eyləməyi bacarmıram mən.
Qırır ağır suçum qətiyyətimi.
Tərəddüd içində qalan adamtək
Bilmirəm, nə edim, nədən başlayım.
Heç nə də, heç nə də gəlmir əlimdən.
Qardaş qanı töküüb məlun əllərim
Qana daha artıq bulansa idi,
Onları qar kimi ağartmaq üçün
Məgər göydə yağış tapılmazdı?
Əgər cinayəti bağışlamırsa,
Bəs nəyə gərəkdir Allahın rəhmi?
Dua nə üçündür? İki iş üçün:
Ya tanrı hifz etsin bizi günahdan,
Ya da bağışlasın günahımızı.
Artıq törədilib bu çirkin günah.
Üz tutum göylərə, fəqət, ah, necə,
Mən dua eyləyim: “Pərvərdigara,
Bu iyrenc qətli mənə bağışla!”
Beləmi yalvarım? Yox, mümkün deyil.
Ölkə, kraliça, taxt-tac, şan-şöhrət –
Bu mənfur qənimət hələ məndədir.
Varmı elə cani əfv eləsinlər,
Qalsın cinayətin bəhrəsi onda?

Bu satqın dünyada görürsən tez-tez:
 Qızıla tutulmuş canı əlləri
 Haqqın, ədalətin tutur ağızını.
 Oğurluq sərvəti, oğurluq varı
 Hakimlərdən satın alır qanunu.
 Lakin yuxarıda belə deyildir.
 Orda nə hiylə var, nə də bir yalanı.
 Hər iş, hər hərəkət olduğu kimi,
 Tapır doğru, düzgün əksini orda.
 Cavab verməliyik biz bircə-bircə
 Bütün taqsırımız, günahımızçün.
 Onda neyləməli? Hanı bir çarə?
 Tövbəmi etməli? Bir xeyri varmı?
 Əgər biri tövbə edə bilmirsə,
 Onda necə olsun? Ah, müdhiş əzab!
 Ah, ölümtək zalım, amansız qəlbim!
 Ah, çirkin günahın bataqlığından
 Azad olmaq üçün çapaladıqca
 Daha çox qərq oları ləkəli ruhum!
 Mənə kömək edin, siz ey mələklər!
 Əyilməz dizlərim, əyilin yerə.
 Sən ey daş ürəyim, təzə doğulmuş
 Körpə ürəyitək yumşal, zərif ol!
 Hər şey yaxşı olar.

Bir kənara çəkilib dizi üstə çökür. Hamlet gəlir.

Hamlet.

İndi nə fürsətdir! O, dua edir.
(Qılıncı qınından sıyıdır.)
 Mən onu öldürüm, beləliklə, o
 Qovuşsun əbədi, uca göylərə,
 Beləliklə, mən də intiqam alım.
 Yox, dayan, ətraflı düşünmək gərək:
 Bir əclaf öldürsün mənim atamı,
 Bunun əvəzində mən, fərsiz oğul,
 O alçaq canını öz əllərimlə
 Göndərim cənnətə!

Oh, bu mükafatdır, intiqam deyil.
O mənim atamı qanı coşarkən,
Şövcə gələn vaxtı may ayı kimi,
Günahlar içində həlak eylədi.
Təkcə xaliq bilir, atam nə çəkir?!
Dini etiqada, inama görə,
O, ağır əzaba düşərdi indi.
Bu yaramaz iblis günahlarını
Duayla, tövbəylə təmizləyərək
Gedər-gəlməz yola tamam hazırkən
Onu məhv eləmək məgər qisasdır?
Xeyr!
Qayıt öz qınına, qayıt, qılıncım!
Gözlə ən dəhşətli, qorxunc məqamı.
O sərxoş yatanda, ya hirsələnəndə,
Ya azğın şəhvətlə xumarlananda,
Qumar oynayanda, söyüş söyəndə,
Ya da pis niyyətlə alovlananda
Elə şaqqala ki onun başını,
O öz qəlbi kimi zülmət, qaranlıq
Cəhənnəmə getsin kəllə-mayallaq. –

(Qılıncı qınına qoyur.)

Məni otağında gözləyir anam. –
Hələlik sən yaşa, möhlət məlhəmdir,
Bu məlhəm güldürər xəstə çöhrəni,
Ancaq xilas etməz ölümdən səni. *(Gedir.)*

Kral *(ayağa qalxaraq).*

Sözüm göylərdədir, fikrim yerdə, ah!
Fikirsiz sözləri eşitmir Allah.

Gedir.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Kraliçanın otağı.

Kraliça və Poloni daxil olurlar.

Poloni. O indi gələcək, bərk sıxışdırın.
Son qoysun dözülməz hoqqalarına.
Deyin ki, siz onu əlahəzrətin
Hədsiz qəzəbindən qorumusunuz.
Mən elə burdaca gizlənəcəyəm.
Onunla sərt olun, xahiş edirəm.

Hamlet (*səhnə arxasından*). Ana, ana, ana!

Kraliça.

Arxayın olun.

Bir yana çəkilin, odur, o gəlir.

Poloni xalçanın arxasında gizlənir. Hamlet gəlir.

Hamlet. Hə, ana, buyurun, arzunuz nədir?

Kraliça. Niyə təhqir etdin atanı, Hamlet?

Hamlet. Niyə təhqir etdiz atanı, ana?

Kraliça. Sən bir nədan kimi cavab verirsən.

Hamlet. Siz bir riyakartək soruşursunuz.

Kraliça. Nə deyirsən, oğlum!

Hamlet. Nə olub, ana?

Kraliça. Sən məni unutdun?

Hamlet.

Yox, yox, xaç haqqı!

Kraliçasınız, öz ərinizin

Doğma qardaşının arvadısınız.

Həm də, təəssüf ki, siz arımsınız.

Kraliça.

Səninlə heç cürə bacarmıram mən,

Səninlə danışıq qoy başqaları.

Hamlet.

Dayanın, dayanın, əyləşin hələ,

Heç yana, heç yerə tərpənməyiniz.

İndi elə güzgü düzəldim ki mən,
O sizə göstərsin iç üzünüzü.

Kraliça.

Fikrin nədir? Məni öldürəcəksən?
Kömək edin, kömək!

Poloni (*xalça arxasından*). Haray, ay haray!

Hamlet (*qılıncı sıyraraq*).

Bu nədir, burada siçovulmu var!
Yoxdur, mərc gəlirəm, gəbərdi artıq!

Qılıncı xalçaya sancır.

Poloni (*xalça arxasından*). Oh, oh, mən ölürəm! (*Yıxılıb ölür.*)

Kraliça. Ah, sən neylədin?

Hamlet. Heç özüm bilmirəm, kraldır məgər?

Kraliça. Bu necə dəhşətli, qanlı bir işdir!

Hamlet.

Bu qanlı bir işdir! Bu, əziz anam,
Bir kral öldürüb, sonra da onun
Doğma qardaşına ərə getməkdən
Məgər daha qorxunc, daha müdhişdir?!

Kraliça. Bir kral öldürüb?

Hamlet. Hə, miledi, hə.

Xalçanı yuxarı qaldırır və Poloninin cəsədini görür.

Bağışla, yelbeyin, zavallı axmaq!
Mən elə bildim ki, vacib adamsan.
Günah qismətində, taleyindədir.
Gördün, təhlükəli olur yaltaqlıq. –
Siz sakit əyləşin, qəmə qarq olub,
Əlinizi hədəv ovuşdurmayın.
Əgər qəlbinizdə zəriflik varsa,
Əgər pis əməllər, fitnə-fəsadlar
Bərkidərək daşa döndərməyibsə,
Qəlbinizi özüm ovuşduraram.

Kraliça.

Mən nə etmişəm ki, mənimlə belə
Kobud, nəzakətsiz rəftar edirsən?

Hamlet.

Siz elə hərəkət etmisiniz ki,
 Həya həyasından xəcalət çəkir.
 Bu bəla namusa ləkədir, ləkə;
 Saflığı, paklığı riyakar edib,
 Məsum məhəbbətin gözəl alınına
 Qara damğa vurub silinməz, getməz.
 Bakir izdivacın əhd-peymanını
 Çevirib andına qumarbazların.
 Siz elə hərəkət etmisiniz ki,
 Qəlbsiz bədən olub müqəddəs nikah,
 Boş sözə çevrilib dini ayınlar.
 Yanır abrından göylərin üzü,
 Qalib dünya mülkü kədər içində,
 Sanki, qopacaqdır qiyamət günü.

Kraliça.

Belə dəhşət ilə, belə ucadan,
 Axı, danışmağın mənası nədir?

Hamlet.

Baxın diqqət ilə bu şəkillərə,
 Bunlar surətidir iki qardaşın.
 Görün, nə qəşəngdir bunun siması,
 Sanki, başındakı qıvrım saçları
 Güzəllik tanrısı Apollonundur.
 Elə bil, nur yağan şəfqətli üzü
 Allahlar atası Yupiterindir.
 Ürəyi titrədən qartal gözləri
 Ona hər bə allahı Mars bağışlayıb.
 Allahlar carçısı Merkuri kimi,
 Necə də ucadır boyu-qaməti.
 Göylərin üzündən busələr alan
 Pənbə buludların zərif qoynunda
 Yerlərə enibdir, guya, indicə.
 Bəşər övladına bütün dünyada
 Əsl kişiliyi sübut etməkcün
 Onun hər xəttində, hər cizgisində
 Qadir allahlarn möhürü vardır.

Əvvəllər bu sizin əriniz idi.
İndisə əriniz, baxın, budur, bu.
Bu qardaş qatili, sağlam sünbülü
Məhv edən zədəli sünbüldür, sanki.
Sizin gözünüz var? Çiçəkli dağdan
Çirkin bataqlığa yuvarlandınız?
Sizin gözünüz var? Hə, deyin görüm?
Mənə məhəbbətdən söhbət açmayın.
Sizin yaşınızda insan qanında
Alov dalğaları səngiyib sönür,
Əqlə tabe olur coşqun duyğular.
Bu işi tutdunuz hansı ağılla?
Sizin hissini var, bu şübhəsizdir,
Yoxsa siz tərپənə bilməzdiniz ki.
Ancaq iflic olub hissini tamam.
Dəli də bu təhər səhv etməzdi.
Hətta huşsuzlar da, bayılmışlar da
Belə itirməzdi hissiyyatını,
Görə bilərdilər bu cürə fərqi.
Hansı mənfur iblis gözübağlıca
Oynunda bu sayaq aldatdı sizi?
Gözləri görməyən, qulaqları kar,
Bütün duyğulardan məhrum olan da
Belə yanılmazdı.
Ey həya, hardasan, hardadır abrın?
Cəhənnəmtək yanan ehtiras odu
Odlara yaxırsa yaşlı ananı,
Ağlı şəhvətinə vasitəçisə,
Bəs onda şövqündən yanan gənc qızlar
Mumtək əriməzmi bu od içində?!
Onlardan biz necə həya gözləyək?

Kraliça.

Ah, Hamlet, ah, oğlum, bəsdir, danışma.
Sən mənə göstərdin bütün qəlbimi.
Orda heç nə ilə silinməyəcək
Qapqara, qansaçan ləkələr vardır.

Hamlet.

Murdar tər içində çirkin yataqda
Çevirmək müqəddəs eşq dünyasını
Donuz tövləsinə...

Kraliça.

Ah, yetər, sus, sus!
Sözlərin xəncərtək dəlir köksümü.
Mənə rəhmin gəlsin, mehriban Hamlet.

Hamlet.

Atamın kəsilmiş bir dırnağına
Dəyməyən rəzil qul, miskin oyunbaz,
Qatil, haramzadə, cibkəsən alçaq,
Ən qiymətli tacı oğurlayaraq
Cibində gizlədən...

Kraliça.

Danışma, oğlum!

Hamlet.

Belə bir cır-cındır kralına siz –
(Kölgə gəlir.)
Ey ulu göylərin pak mələkləri,
Qanadınız altda qoruyun məni! –
Siz əlahəzrətə nə lazımdır, nə?

Kraliça.

Aman, dəliliyi başladı onun!

Hamlet.

Yoxsa gəlmisiniz ləng oğlunuzu
Vaxtı hədə yerə keçirdiyimçün
Məzəmmət etməyə, qınamağa siz.
Qorxunc hökmünüzə əməl etməmək
Vaxtıdır, eləmi?

Kölgə.

Unutma. Hamlet.
Korşalıb kütləşən qətiyyətini
Gəlmişəm mən yalnız itiləməkçün.
Sən bir anana bax, donub dəhşətdən,
Onu işgəncədən, əzabdan qurtar.
Zəiflər daha çox əziyyət çəkir.
Ona xoş bir söz de.

Hamlet.

Nə olub, ledi?

Kraliça.

Yox, sənə nə olub? Neçin gözlərin
Zillənib, dikilib o boşluqlara?
Danışsın cansız hava ilə sən?
Qorxunc gözlərində çırpınır qəlbin.
Dəhşətlə oyanmış əsgərlər kimi,
Saçların başında dayanıb dümdüz.
Xəstəlik odunu soyuq səbirlə
Söndürmək lazımdır, mehriban oğlum.
Sən belə diqqətlə nəyə baxırsan?

Hamlet.

Ona, ona! Baxın, necə solğundur!
O qəmli görkəmi, qəmin səbəbi
Həyəcana salar daşları hətta. –
Siz elə baxmayın, parçalayır, ah,
Məhzun baxışınız məhzun könlümü.
Möhkəm qətiyyətim yumşalar birdən,
Göz yaşı tökərəm qan əvəzinə.

Kraliça. Oğlum, bu sözləri kimə deyirsən?

Hamlet. Məgər görmürsünüz?

Kraliça.

Əsla heç nəyi,
Orda nə vardırsa, gördüklərimdir.

Hamlet. Doğrudan, heç bir səs eşitmirsiniz?

Kraliça. Yalnız eşidirəm öz səsimizi.

Hamlet.

Nə üçün, bir baxın, oraya baxın,
Atamdır, özüdür, diridir, sanki!
Baxın, yavaş-yavaş çıxır qapıdan!

Kölgə gedir.

Kraliça.

Pozulmuş əsəbin illətidir bu,
Səni qara basır, bu xəstəlikdə
İnsanın gözüne görünür hər şey.

Hamlet.

Məni qara basır? Yanılırsınız,
Mənim nəbzim vurur sizinki kimi,

Ağlım da, huşum da öz yerindədir.
 Yoxdur dəlilikdən sözümdə əsər.
 Bir şübhəniz varsa, sınağın məni,
 Sizə təkrar edim, nə demişəmsə.
 Dəli deyə bilməz dediklərini.
 Bir Allah eşqinə düşünün, ana,
 Elə zənn etməyin qənimə səbəb
 Sizin günahınız, suçunuz deyil,
 Yalnız, yalnız mənim dəliliyimdir.
 Bu yalançı inam – yalançı məlhəm
 Sizin qəlbinizin yaralarını
 Qərtməklə bağlayar, sağalda bilməz.
 Yaralar gizlicə irinləyərək
 İçəridən yeyib məhv edər sizi.
 Allaha yalvarın, tövbə əyləyin,
 Yuyun keçmişdəki günahınızı,
 Çəkinin gələcək qəbahətlərdən.
 Gübrə verməzlər ki əlaqotuna,
 Onu köklərindən yolub atarlar.
 Bağışlayın, dedim mən həqiqəti.
 Çünki bu qudurğan, hərın zamanda
 Şərə bir yaxşılıq əyləmək üçün
 Şərə xeyirxahlıq minnət əyləyir.

Kraliça.

Ah, Hamlet, qəlbimi parçaladın sən.

Hamlet.

Çürük parçasını atın bir yana,
 Təmiz parçasıyla yaşayın onun.
 Hə, xanım, gecəniz xeyrə qalsın,
 Əmimin yanına getməyin ancaq.
 Əxlaqlı, ismətli olmasanız da,
 Əxlaqlı, ismətli görünün hər vaxt.
 Hər şeyə qadirdir vərdiş əzəldən:
 O, bakir hissləri yeyir iblistək,
 Güzəllik yaradır bir mələk kimi.
 Paltara, geyimə bənzəyir vərdiş,
 Həya pərdəsinə bürünsəniz siz,

Həyalı olmağı öyrənərsiniz.
Bu gecə dözsəniz, sonra get-gedə
İşlər daha yüngül, asan olacaq.
Vərdiş təbiətin, demək olar ki,
Ən möhkəm möhrünü dəyişə bilir.
Xeyirxah vərdişlər, gözəl adətlər
Ya tabe eyləyir mənfur şeytani,
Ya da qovur onu min bir dəhşətlə.
Bir daha gecəniz xeyrə qalsın.
Gedib xeyir-dua istəyənin zaman
Mənə də istəyin pərvərdigardan.

(Polonini göstərərək)

Mənim bu cənaba yazığım gəlir.
Görünür, beləymiş taleyin hökmü:
O məni, mən onu cəzalandıraç.
Mən olum taleyin cəza qırmancı.
Onun cəsədini aparıb, özüm
Cavab verəcəyəm bu ölüm üçün. –
Yenə də gecəniz xeyrə qalsın.
Qəddar olmalıyam mərhəmətimdən,
Sizin halınıza acıyıram mən.
Bununla fəlakət başlandı artıq,
Hələ qarşıdadır müdhiş bədbəxtlik.
Bircə söz də deyim, mehriban ledi.

Kraliça.

Söylə, söylə görüm, neyləməliyəm?

Hamlet.

Həç nə, gedin mənə məhəl qoymadan,
Girin yatağına lovğa kralın,
Yenə sığallasın üz-gözünüzü,
Sizə quzum desin, maralım desin.
O, lənətə gəlmiş qolları ilə
Sizin boynunuzu qucaqlayaraq
Bir cüt öpüş alsın yanağınızdan.
Bunun əvəzində, təşəkkür kimi,
Siz də sirri açıb ona deyən ki,
Hamlet dəli deyil həqiqətən də,

Dəliliyə vurub özünü qəsdən.
 Bu iş onun üçün əla olacaq,
 Çünki belə gözəl, belə ağıllı,
 Belə fərasətli bir kraliça
 Onuntək bir paza, bir yarasaya
 Bu cürə qiymətli bir sirr açacaq.
 Bunu kim eyləyər? Əlbəttə, heç kim!
 Hətta nağıldakı məşhur meymun da
 Ən uca binanın çıxıb damına,
 Xəlvətcə, gizlicə orda saxlanan
 Səbəti açaraq göyərçinləri
 Havaya buraxmaz heç vaxt, heç vədə.
 Səbətə girməz ki təcrübə üçün,
 Səbətlə birlikdə yıxılar birdən,
 Boynu yerə dəyib qımla bilər.

Kraliça.

Arxayın ol, oğlum, ölərəm ancaq
 Heç zaman heç kimə satmaram səni.

Hamlet.

Məni göndərirlər İngiltərəyə,
 Bunu bilirsiniz?

Kraliça.

Bəli, çox əfsus,
 Mən tamam unutdum, bu qət olunub.

Hamlet.

Əmr möhürlənib, hazırdır artıq.
 Mənimlədir iki məktəb yoldaşım
 Bu uzaq səfərdə, inanıram mən
 Onlara gürzəyə inandığımtək.
 Məni salmalıdır onlar tələyə.
 Yaxşı, belə olsun, görək kim kimi
 Bu gizli yarışda məğlub edəcək.
 Düzü, gülməlidir quyu qazan kəs
 Yıxılıb düşəndə öz quyusuna.
 Qalanı əlinə keçirmək üçün
 Onlar lağım atıb, qurğu quracaq
 Mənsə lağım atıb daha dərindən

Qurğu quracağam qurğuya qarşı,
Göyə sovrulacaq bütün qurğular.
Həngamə qopacaq eyni zamanda
Yer altda hiylələr qarşılaşanda. –
Aparım, gizlədim bu içaladı,
Mənim səfərimi sürətləndirdi.
Anacan, gecəniz xeyrə qalsın.
Doğrudan, nə yaman susdu müşavir!
Çərənçi, gicbəsər bu haramzada
Nə ciddi, təmkinli olub dünyada! –
Gəl, cənab, səninlə çürüdək işi. –
Gecəniz xeyrə qalsın, anacan.

Hərəsi bir yana gedir.
Hamlet Poloninin cəsədini
sürüyərək aparır.

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə bir otaq.

Kral, kraliça, Rozenkrants və Qildenstern daxil olurlar.

Kral.

Bu dərin ahlarda nəşə bir sirr var.
Bunun səbəbini öyrəndinizmi?
Oğlunuz hardadır?

Kraliça.

Bizi tək buraxın beş-on dəqiqə.
(Rozenkrants və Qildenstern gedirlər.)
Ah, mehriban ərim, mən nələr gördüm!

Kral. Nə var, Gertruda? Hamlet necədir?

Kraliça.

Hiddətlə çarpışıb tufan qoparan
Dəniztək, küləktək ağılsız idi.
Xalça arxasından elə bu vaxtı
Şıqqıltı eşidib şaşırdı tamam.
“Siçovul, siçovul!” deyə qışqırdı,
Qılıncı sıyrıb sancdı xalçaya,
Öldürdü bilmədən yazıq qocanı.

Kral.

Necə də qorxulu, dəhşətlidir bu!
Orda gizlənsəydik, biz də ölərdik.
Onun belə sərbəst, azad gəzməsi
Sizinçün, bizimçün, hər bir kəs üçün,
Bütün hamı üçün təhlükəlidir.

İndi bəs bu qana kimdir cavabdeh?
Əfsus ki, özümüz. Çünki vaxtında
Nəzarət etmədik bu dəli gəncə,
Onu ayırmadıq başqalarından.
Tükənməyən övlad məhəbbətimiz
Aldı başımızdan ağılımızı,
Düşünüb seçmədik yaxşını pisdən.
Hamıdan biz onun dəliliyini
Gizlədik ayıblı xəstəlik kimi.
İndi içimizdə şiddət eyləyib
Yeyir qəlbimizi. O hara getdi?

Kraliça.

Harasa ölünü çəkib apardı.
Mədəndə yöndəmsiz daşlar içində
Qızıl zərrələri parıldayantək,
Dəlilikdən coşub sayıqladıqca
Onun da ağıllı, gözəl sözləri
Adamın qəlbinə şəfəq saçırdı.
Göz yaşı töküdü öz əməliyçün.

Kral.

Gedək, Gertruda. Günəş nurunu
Dağların başına hələ saçmamış,
O yola düşəcək səhər gəmiylə.
Bu mənfur qətlə ustalıqla biz
Gərək səbəb tapaq. Ey! Qildensterndə?
(Rozenkrants və Qildensterndə qayıdırlar.)
Köməkçi götürün, tez gedin, dostlar.
Dəliliyi tutub çılgınlaşaraq,
Yataq otağında kraliçanın
Fağır Polonini öldürüb Hamlet,
Harasa sürüyüb cənazəsini.
Gəzin, tapın onu, ancaq prinslə
Mehriban danışın, mülayim olun,
Gətirin kilsəyə cəsədi dərhal.
Rica eyləyirəm sizdən, tələsin!
(Rozenkrants və Qildensterndə gedirlər.)
Gedək, Gertruda, yığaq dostları,

Onlara bildirək həm bu ölümü,
Həm də ki gələcək məqsədimizi.
Beləliklə, birbaşa hədəfə ucan
Qorxunc, zəhərli top gülləsi kimi,
Dünyanın bağırını yaran böhtanlar,
Bəlkə, toxunmadı, dəymədi bizə.
Ah, gedək birlikdə, mənim mələyim,
Təşvişlə, qorxuyla dolub ürəyim.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə başqa bir otaq. Hamlet daxil olur.

Hamlet. Çatdı təhlükəsiz mənzilinə o.

Rozenkrants və Qildenstern (*səhnə arxasından*). Hamlet!
Prins Hamlet!

Hamlet. Sus, bu nə səsdir?

Kim məni çağırır? Budur, gəlirlər.

(*Rozenkrants və Qildenstern gəlirlər.*)

Rozenkrants. Milord, neylədiniz o cənazəni?

Hamlet. Tapşırıdım torpağa – öz anasına.

Rozenkrants.

Deyiniz, hardadır, biz gedib ordan

Götürək, aparaq onu kilsəyə.

Hamlet. Buna inanmayın.

Rozenkrants. Nəyə inanmıyaq?

Hamlet. Buna ki, mən sizin sirtinizi saxlaya bilərəm, ancaq öz sirtimi yox. Bir də axı gənə özü nədir ki, onun sual-sorğusu da nə olsun. Bir kral oğlu ona nə cavab verməlidir?

Rozenkrants. Siz məni gənə sayırsınız, milord?

Hamlet. Bəli, ser, kral mərhəmətinin, səxavətinin, hakimiyyətinin bütün şirəsini soran bir gənə. Fəqət belə qarınqulular krala daha yaxşı qulluq göstərirlər. Kral onları, meymun ağzının bir kün-

cümdə dadlı tikə saxladıđı kimi, saxlayır. Ađzına birinci alıb axırda udur. Şirəniz ona lazım gəldikdə o sizi sıxır. Siz, gənələr yenidən quru qalrsınız.

Rozenkrants. Mən sizi başa düşmürəm, milord.

Hamlet. Mən buna sevinirəm. Ađıllı sözü axmaq qulaq eşitməz.

Rozenkrants. Milord, siz cənazənin yerini deməli və bizimlə kralın hüzuruna getməlisiniz.

Hamlet. Cənazə kralın yanında, ancaq kral cənazənin yanında deyil. Kral elə şeydir ki...

Qildenstern. "Elə şeydir ki", milord?

Hamlet. Heç şeydir. Aparın məni onun hüzuruna. Gizlə, tülkü, cüssəni, hamı axtarır səni.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qəsrdə başqa bir otaq.

Kral əyanların müşayiəti ilə daxil olur.

Kral.

Mən əmr etmişəm, gəzsinlər onu,
Axtarıb tapsınlar cənazəni də.
Bu adamın azad, sərbəst qalması
Necə də dəhşətli, təhlükəlidir!
Onunla sərt olmaq bizə yaramaz,
Onu çox istəyir qara camaat.
Avam xalqın ađlı gözlərindədir.
Verilən cəzanı görürlər ancaq,
Heç vaxt düşünmürlər cinayət haqda.
Hər şey ehtiyatla düzəlsin gərək.
Onun bu səfəri təcili, vacib
Dövlət işi kimi görünməlidir.
Qorxulu dərdləri dünyada bəşər
Qorxulu dərmanla sağalda bilər,

Ya da əlac tapmaz.
(*Rozenkrants daxil olur.*)
Nə var! Nə oldu?

Rozenkrants.

Meyiti harada gizlətdiyini,
Nə qədər çalışdıq, öyrənəmmədik.

Kral. Bəs özü hardadır?

Rozenkrants.

Özü bayırda,
Nəzarət altında durur, hökmdar.
Sizin əmrinizi gözləyirik biz.

Kral. Prinsi gətirin!

Rozenkrants.

Ey, Qildenstern!
Prinsi gətirin tez içəriyə.
(*Hamlet və Qildenstern daxil olurlar.*)

Kral. Hə, Hamlet, bir danış, hanı Poloni?

Hamlet. Axşam yeməyində.

Kral. Axşam yeməyində?

Hamlet. Bəli, lakin o yemir, onu yeyirlər. Siyasi qurdların ona həsr olunmuş ümumi yığıncağı yenidən başlanıb. Məzar qurdu yeməyinin əlvanlığına görə yer üzünün bütün imperatorlarından üstündür. Biz dünyada olan, əti yeyilən hər bir canlıni saxlayıb kökəldirik ki, özümüz yeyib kökələk, özümüzü isə qurdlar üçün bəsləyirik. İstər piy basmış kral olsun, istərsə arıq dilənçi, qurdlar üçün fərq eləməz. İkisi də bir süfrədə eynidir, iki cürə, müxtəlif yeməkdir. Budur həyatın sonu.

Kral. Əfsus, əfsus!

Hamlet. İnsan, kralı yemiş qurdla balıq tutur, sonra da həmin qurdu yeyən balığı özü yeyir.

Kral. Bununla sən nə demək istəyirsən?

Hamlet. Heç nə, mən sizə yalnız onu göstərmək istəyirəm ki, bir kral bir dilənçinin bağırsaqlarında necə təntənə ilə səyahətə çıxıb bilər.

Kral. Poloni hardadır?

Hamlet. Göylərdə, adam göndərin baxsın. Hərgah orada tapmasa, onda cəhənnəmdə onu özünüz axtarın. Əgər heç yerdə

tapılmasa, bir aydan sonra şüşəbəndin pilləkəni ilə yuxarı qalxanda burnunuz onun yerini sizə deyər.

Kral (*bəzi xidmətçilərə*). Gedin, tez oranı axtarın!

Hamlet. Tələsməyin, siz gələndək o heç yana getməyəcək.

Xidmətçilər gedirlər.

Kral.

Hamlet, törətdiyin ağır cinayət
Bizi həddən artıq kədərləndirir.
Sənin sağ-salamat qalmağın üçün
Təklif edirik ki, təcili, dərhal
Burdan, bu ölkədən çıxıb gedəsən.
Odur ki, ləngimə, yola hazırlaş.
Əsir səmt küləyi, hazırkı gəmi.
Yoldaşlar gözləyir, açın yelkəni
Düz İngiltərəyə.

Hamlet. İngiltərəyə?

Kral. Bəli, tələs, Hamlet.

Hamlet. Yaxşı, çox yaxşı.

Kral.

Əgər sən bilsəydin məqsədimizi,
Yəqin ki, onda da belə deyərdin.

Hamlet. Mən sizin məqsədinizi görənləyi görürəm. Qoy belə olsun, gedirəm İngiltərəyə! – Salamət qalın, əziz anam.

Kral. Əziz atam, Hamlet.

Hamlet. Xeyr, anam. Ata və ana ər-arvad deməkdir. Ər-arvadsa bir can, bir bədəndir. Deməli, heç bir fərqi yoxdur. Deməli, anam deyirəm. – Gedirəm İngiltərəyə.

Gedir.

Kral.

İzləyin siz onu qarabaqara,
Tələsdirin, gedib minsin gəmiyə.
Bu gecə o burda qalmasın gərək,
İşi yubatmayın. Sizə uğurlar!
Məktubda yazılıb hər şey birbəbir.
Təvəqqe edirəm, tez düşün yola.

(Rozenkrants və Qildenstern gedirlər.)
Sənsə, İngiltərə, qəlbində əgər
Mənə qarşı bir az məhəbbət varsa, –
Yadından çıxarma, bu məhəbbəti
Qüdrətim qazanıb qanlı döyüşdə.
Əgər sinən üstə Danimarkanın
Qılınc yaraları sağalmayıbsa,
Xərac verirsənsə bizə qorxudan, –
Laqeyd yanaşma mənim əmrimə.
Məktubum bildirər gizli fikrimi,
Sənə tapşırıram: Hamleti öldür.
Məhv et, məhv et onu sən, İngiltərə.
Qanımda alışır qızdırma kimi,
Qurtar, qurtar məni bu qorxunc oddan.
Necə ki o sağdır, düşüb dəhşətə,
Həsret qalacağam mən səadətə.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Danimarkada bir düzəngah.

Fortinbras, bir kapitan və hərbi nizamla
addımlayan qoşun daxil olurlar.

Fortinbras.

Kapitan, siz məndən Danimarkanın
Böyük kralına salam apann.
Ona ərz edin ki, vədinə görə,
Şanlı hökmdarın torpaqlarından
Keçir Fortinbras öz qoşunuyla.
Ordugahın yeri bəllidir sizə,
Əgər əlahəzrət arzulayarsa,
O saat gələrək hüzuruna biz.
Ona belə deyin!

Kapitan. Baş üstə, milord.

Fortinbras. Qoşun, yavaş-yavaş irəliyə marş!

Fortinbras qoşunla birlikdə gedir. Hamlet,
Rozenkrants, Qildenstern və başqaları gəlirlər.

Hamlet. Bu ordu kimindir, mehriban cənab?

Kapitan. Norveç dövlətinin əsgərləridir.

Hamlet. Haradır səfəri? Məramı nədir?

Kapitan. Polşanın üstünə yürüş edirlər.

Hamlet. Cənab, komandiri kimdir onların?

Kapitan.

Norveç kralının qardaşı oğlu,
Tax-tacının varisi Fortinbrasdır.

Hamlet.

Polşanı büsbütün tutmaqdır qəsdı,
Ya sərhəddən bir az almaq istəyir?

Kapitan.

Düzünü söyləsək, kəsə danışsaq,
Bir qarış torpağa can atırıq biz.
Oranın xeyri yox, yalnız adı var,
Beş quruş verməzdim heç vaxt ona mən.
Ya Norveç, ya Polşa satsaydı əgər,
O yerdən beş quruş qazanmazdılar.

Hamlet. Onda qorumaz ki onu polyaklar.

Kapitan. Böyük ordu yığıb onlar bu yerə.

Hamlet.

İyirmi min qızıl, iki min adam
Bir saman çöpünə qurban gedəcək!
Bələdir bol nemət, əmin-amanlıq,
İnsanı daxilən yeyir qurd kimi,
Zahirən səbəbi görünmür gözə.
Təşəkkür edirəm qəlbən sizə, ser.

Kapitan. Yaradan hər zaman sizə yar olsun.

Gedir.

Rozenkrants. Getməyəkmı, milord?

Hamlet.

Gedin qabaqda,
Mən gəlib bu saat çataram sizə.

(Hamletdən başqa hamısı gedir.)

Hər şey, hər hadisə bir məzəmmətdir,
Necə də səsleyir qisasa məni!
Arzusu, istəyi həyatda yalnız
Yemək, yatmaq olan bir insan nədir?
Heyvandır, vəssalam, başqa cür olmaz.
Bizi bu aləmdə xəlx edən xaliq
Bizə elə böyük zəka verib ki,
Görürük keçmiş, gələcəyi də.
Allaha bənzəyən idrakı bizə
Töhfə verməyiblər, hədəf məhv edək.
Görəsən, idrakı nədir məhv edən?
Heyvan huşsuzluğu, yoxsa hər işin
Sonunu dərindən düşünən şübhə?
Fikirilər dörd cürə olur əzəldən:
Üç payı qorxaqlıq, bir payı ağıl.
İşi görmək üçün öz məqamında
Vasitə, iradə, səbəb, güc varkən
“Bu iş olmalıdır” deyə bir sözü
Bilmirəm nə qədər təkrar eyləyim?
Məni tənbeh edir saysız misallar.
Bax, buna sübutdur bu böyük ordu.
Lovğa, təkəbbürlü gənc bir şahzadə
Şan-şöhrət eşqiylə alovlanaraq
Bu qədər insanı öz arxasınca
Aparır qırğına, qanlı döyüşə.
Bu zərif, bu incə qayğısız cavan
Ağzını-burnunu əyib hər şeyə,
Düşünmür hücümün nəticəsini.
Bu qorxunc cəsarət, bu qorxulu iş
Dəyməz hətta tək bir lax yumurtaya.
Fəqət bu dünyada bir həqiqət var:
Arada böyük bir səbəb olmadan
Döyüşə atılmaq böyüklük deyil.
Əgər şərəf, ismət ləkələnirsə,
Adicə bir saman çöpündən ötrü
Vuruşmaq insana böyüklük verir.

Mən necə dayanım indi yerimdə?!
Atam öldürülüb, anamın isə
Şərəfi, isməti tapdalanıbdır.
Ağlım şaşırılmazmı, qanıma coşmazmı?
Bəlkə də, hələlik yatsın qeyrətim,
Baxım utanmadan bu iyirmi min
Bədbəxt adamların ölümünə mən.
Qondarma, yalançı şöhrətə uyub,
Onlar yatağına gedirmiş kimi,
Gedirlər birbaşa qəbir evinə.
Bir parça yer üçün vuruşacaqlar.
O yerə bu ordu yerləşə bilməz,
Ölənləri orda dəfn etmək üçün
Məzar da tapılmaz kifayət qədər...
Ah, ah, mənim fikrim, bu gündən belə
Ya məhv ol, ya da ki qan saç, qan çilə!

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Elsinor. Qəsrdə bir otaq.

Kraliça, Horatsio və bir zadəgan daxil olurlar.

Kraliça. Onunla danışmaq istəmirəm mən.
Zadəgan.

Qışqırıb can atır sizi görməyə,
Doğrudan, ağılı itirib yazıq,
Yaman pis haldadır.

Kraliça. Nə olub ona?
Zadəgan.

Elə hey danışır öz atasından,
Deyir: yalanlarla dolub bu dünya.
Sıxıb yumruğunu çırpır köksünə.
Ağlayır, hirslənir hər cüzi işdən,
Hər yerdən, hər şeydən şübhələnir o.

Az-maz mənə vardı bəzi sözündə,
Nitqi mənasızdır, rabitəsizdir.
Fəqət həmin nitqi kim eşdirsə,
Ona mənə verir öz bildiyitək.
Baxışı, duruşu, hərəkətləri
Aydın göstərir ki, onun qəlbində
Dəhşətli, dözülməz bir kədər vardır.

Horatsio.

Yaxşı olardı ki, dinləyəydiniz,
Çünki o, bədnəhiyyət, bədxah kəslərdə
Qorxulu fikirlər yarada bilər.

Kraliça.

Qoy gəlsin içəri. (*Zadəgan gedir.*)
(*Kənara*) Hər şey günahkartək xəstə qəlbimi
Sıxır vahiməylə mənəgənə kimi.
Dolur şübhələrlə ləkəli vicdan,
Açır taqsırını öz qorxusundan.

Zadəgan Ofeliya ilə
qayıdır.

Ofeliya. Hardadır, hardadır Danimarkanın
Gözəl, əzəmətli kraliçası?

Kraliça. Nə var, Ofeliya, bu nədir, qızım?

Ofeliya (*oxuyur*).

Necə tapım onu mən?
Hanı o eşq məşəli?
Əlində var çəliyi,
Ayağında səndəli.

Kraliça. Quzum, bu nəğmənin mənası nədir?

Ofeliya. Deyim? Yox, lütf edin, bir qulaq asın. (*Oxuyur.*)

Öldü, getdi məzara,
Yuxudadır həmişə.
Ayağında daş durur,
Başı üstə bənövşə.
O, oy!

Kraliça.

Ofeliya, fəqət...

Ofeliya.

Dinləyin.

Kral gəlir.

Kraliça.

Dəhşətdir, əzizim, bir ona baxın.

Ofeliya (*oxuyur*). Dağ qarıtək kəfən ağ,

Əlvan güllər naxışı.

O gülləri yuyaraq

Tökəmmədim göz yaşı.

Kral.

Əhvalın necədir, qəşəng göyərçin?

Ofeliya.

Yaxşıdır! Yaradan yar olsun sizə.

Çörəkçi qızıymış, deyirlər, bayquş...

Hökmdar, bilirik indi nəyik biz,

Lakin bilmirik ki, nə olacağıq.

Allah süfrənizi artıq eləsin.

Kral.

Xəyalən danışır öz atasıyla.

Ofeliya. Təvəqqe edirəm, bu haqda bir kəlmə də kəsməyək.

Fəqət sizdən soruşsalar ki, bunun mənası nədir, belə deyİN (*oxuyur*):

Valentina¹ günündə

Tezdən qanad çalaram,

Pəncərənin önündə

Valentinan olaram.

Oğlan açdı qapını,

İlk bəxtini atmadı.

Qız geriyə qayıtdı,

Ancaq qız qayıtmadı.

Kral.

Gözəl Ofeliya!

Ofeliya.

Həqiqətən də,

Pis söz lazım deyil, qurtarıram mən.

(*Oxuyur.*)

And olsun İsayə, müqəddəs dinə,

Bu çirkin bədnamlıq artıq ağahdır.

¹ Bu müqəddəs gündə (14 fevralda), qədim adətə görə, oğlanın gördüyü birinci qız onun sevgilisi olur.

Oğlanlar deşirlər almaz tapantək,
 And olsun Allaha bu iş günahdır.
 Qız deyir: söz verdin mənə dəyməmiş,
 Üzük taxacaqsan barmağıma sən.
 Oğlan cavab verir: sənə dəyməzdim,
 Əgər gəlməsəydin yatağıma sən.

Kral. O nə vaxtdan bəri düşüb bu hala?

Ofe liya. İnanıram ki, hər şey yaxşı olacaq. Biz səbir etməliyik. Ancaq düşünəndə ki, onu soyuq torpağa basdırdılar, mən isti göz yaşlarımı saxlaya bilmirəm. Bunu qardaşıma deyəcəyəm. Yaxşı məsləhətinizə görə sizə təşəkkür edirəm. Tərpən, mənim kəretam! Gecəniz xeyrə qalsın, xanımlar; gecəniz xeyrə qalsın, əziz xanımlar. Gecəniz xeyrə qalsın, gecəniz xeyrə qalsın. (*Gedir.*)

Kral.

Gedin arxasınca, gözdən qoymayın.
 (*Horatsio ilə zadəgan gedirlər.*)
 Atasının müdhiş ölümü onun
 Ağlını zəhərtək zəhərləmişdir.
 Aman, Gertruda, ah, Gertruda,
 Fəlakət gəlməyir casustək bir-bir,
 Gəlir qoşun kimi hey yığın-yığın.
 Əvvəl öldürüldü qoca Poloni,
 Sonra sürgün oldu oğlumuz Hamlet,
 Özü günahkardır bu işə yalnız.
 Bulanlıq bir çaya dönübdür bu xalq,
 Yazıq Poloninin ölümü haqda
 Qorxunc şeyiələr pıçıldayırlar.
 Yaman təcrübəsiz hərəkət etdik:
 Nahaq dəfn elədik onu gizlicə.
 Sonra Ofeliya – o biçarə qız
 İtirdi ağlını – gözəlliyini.
 Ağlısız biz nəyik? Yalnız bir şəkil
 Və yaxud həqiqi, adicə heyvan.
 Hamısından pisi, nəhsi budur ki,
 Laert Fransadan gəlib xəlvətcə.
 Ağır dərd içində, kədər içində
 Tənha bir guşəyə çəkilib durur,

Dinləyir qəribə şayiələri.
Onun atasının ölümü haqda
Onun dəng edirlər qulaqlarını.
Qatili bilməyib azğın əbləhlər
Tək bizdə görürlər bütün günahı.
Ağızdan-ağıza gəzir bu söhbət.
Əziz Gertruda, bu müdhiş sözlər
Qırma doldurulmuş top gülləsitək
Deşik-deşik edir mənim qəlbimi.

Səhnə arxasından səs-küy eşidilir.

Kraliça. Bu nədir?

Kral.

Hardadır gözətçilərım?!
Deyin, qapıları bərk qorusunlar.
(Başqa zadəgan daxil olur.)
Nə olub?

Zadəgan.

Qoruyun özünüzü siz.
Hökmdar, gənc Laert keçib hücumda,
Birləşib silahlı qiyamçılarla,
Tərk-silah edir keşikçiləri.
Tufanlı dənizin coşqun suları
Belə bir sürətlə sahili aşıb,
Geniş düzənləri zəbt edə bilməz.
Ona arxa durur qara camaat.
Sanki, unudulub qədim zamanlar,
Ölkəmizdə həyat başlanır indi,
Adət-ənənələr yox imiş, guya,
Təzə təsdiq olur qayda-qanunlar.
Deyirlər: "Laerti kral seçmişik.
Laert hökmdardır, yaşasın Laert!"
Göyə tullayaraq papaqlarını,
Əl çalıb beləcə bağırır hamı.

Kraliça.

Havayı sevinib hürüylür onlar!
Ey Danimarkanın satqın itləri,
Qaydın, siz izi itiribsiniz!

Səhnə arxasında hay-küy.

Kral. Qapını qırdılar.

Silahlı Laert, onun dalınca danimarkalılar gəlirlər.

Laert.

Hanı bu kral? –

Cənablar, hamınız durun bayırda.

Danimarkalılar. Xeyr, girməliyik içəri biz də.

Laert. Xahiş eyləyirəm, mənə yol verin!

Danimarkalılar. Buyurun, buyurun.

Onlar qapıdan kənara çəkilirlər.

Laert.

Minnətdaram mən.

Bərk tutun qapını. – Ah, rəzil kral,

Ver mənim atam!

Kraliça. Sakit ol, Laert.

Laert.

Qanımda bir damcı sakitlik olsa,

Deməli, anadan bic doğulmuşam.

Atam qurumsaqdır, pak anamınsa

Alnında qəhbəlik damğası vardır,

İtibdir şərəfim, qeyrətim mənim.

Kral.

Səbəb nədir, Laert, üsyan edirsən

Tanrıya ağ olan nəhənglər kimi? –

Burax, Gertruda, qorxma, qoy gəlsin.

Kralı hifz edir ulu qüvvələr.

Xəyanət nə qədər əl uzatsa da,

Ona dəyə bilməz. – Bir söylə, Laert,

Nə üçün sən belə qəzəblənmişən? –

Burax, Gertruda. – Hə, danış, kişi.

Laert. Hanı mənim atam?

Kral. Atan ölübdür.

Kraliça. Ancaq kral buna müqəssir deyil.

Kral. Qoy nə istəyirsə, özü soruşsun.

Laert.

O necə ölübdür? Yox, yox, heç zaman
Mənimlə zarafat eləmək olmaz.
Qoy cəhənnəm olsun sədaqət, vəfal!
Müqəddəs andlar da qalsın iblisə!
Çürüsün zindənda vicdan, mərhəmət!
Cəhənnəm əzabı qorxutmur məni.
İnanın sözümə: həm bu, həm də o
Dünyanın mənimçün bir fərqi yoxdur.
Nə olacaq olsun, mən öz atamın
Mütləq alacağam intiqamını.

Kral.

Kim səni saxlayır?

Laert.

Yalnız iradəm,
Bütün dünya gəlsə, saxlamaz məni.
Əgər vara qalsa, kifayət edər,
Azla böyük işlər görəcəyəm mən.

Kral.

Niyə, nədən öldü istəkli atan?!
Bu sirri öyrənmək istəyirsənsə,
Onda belə qisas nəyə gərəkdir.
Sən qumar oynunda, mehriban Laert,
Qaliblə məğlubu bilmədiyintək,
Dostunla düşməni seçə bilmirsən.

Laert. Siz yalnız düşməni göstərin mənə.

Kral. Bilmək istəyirsən onu sən, oğlum?

Laert.

Bəli, mən atamın mərd dostlarını
Bağrıma basaram hər vaxt, hər zaman.
Köksünü dağıdıb, balalarını
Qanıyla bəsləyən qutan quşutək,
Onları bəslərəm ürək qanımla.

Kral.

İndi danışırısan, həqiqətən də,
Əsil övlad kimi, zadəgan kimi.
Sevimli atanın bu ölümündə

Mənim zərrə qədər günahım yoxdur,
Ona daha artıq acıyıram mən,
Bu sənə gün kimi aydın olacaq.

Danimarkalılar (*səhnə arxasından*). Yol verin, yol verin.

Laert. Bu nə hay-küydür?

(*Ofeliya qaydır.*)

Coş, ey quduz qəzəb, qurut beynimi!
Ax, ey göz yaşlarım, ax, yeddi dəfə
Artırıb duzunu gözümlü yandır! –
Allaha and olsun, səni bu hala
Kim salıb çəkəcək öz cəzasını.
Ah, bahar çiçəyi! Əziz qızıcığaz,
Gözəl Ofeliya, mehriban bacım! –
İlahi, sən necə qıyırsan buna:
Gənc, qəşəng bir qızın məhv olur ağılı
Qoca bir adamın həyatı kimi?
Təbiət mahirdir məhəbbətində,
Alır qucağına sevgilisini,
Aparır sonra da nadir hədiyyə.

Ofeliya (*oxuyur*).

Üzü açıq apardılar məzara,
Dəfn etdilər, qopdu şivən, ahu-vay.
Göz yaşları axıb döndü çaylara,
Aman, aman, aman, aman ay.
Əlvida, əzizim!

Laert. Ağlın başında olsaydı, sübut etsəydin ki, intiqam almaq
lazımdır, sən mənə belə dəhşətli təsir edə bilməzdin.

Ofeliya.

Gəlin birgə oxuyaq:
Öldü, öldü, siz də deyın öldü o...
Ah, nəqərat mahnıya necə də yaraşır!
Gecənin yarısı öz ağasının
Qızını qaçırdı oğru anbardar.

Laert. Bu cəfəng sözlərdə dərin məna var.

Ofeliya. Bu qərənildir, xatirə çiçəyidir. Xahiş edirəm, sevgi-
lim, al, məni xatırla. Bu işə yasəməndir, yaddaş çiçəyidir, məni yad-
dan çıxarma.

Laert. Dəliləkdə müdrikiyə bax, fikirlə hafizə necə də birləşib!

Ofeliya. Baxın, bu lələdir, bu sırğagülüdür. Bu isə sədəfotudur. Buyurun, alın. Bir neçəsi də mənə qalsın. Buna şəfaotu da demək olar. Ah, siz onu döşünüzə başqa cürə taxın, mənə baxmayın. Bu da qızçıçəyidir. Sizə bir neçə bənövşə də verərdim, ancaq atam öləndə hamısı solub. Deyirlər ki, o çox rahat ölüb. (*Oxuyur.*)

Robin mənim öz incim,
Sevincimdir, sevincim.

Laert.

Dərdi də, qəmi də, cəhənnəmi də
Bu qız gör necə də gözəlləşdirir!

Ofeliya (*oxuyur*).

O yenə də gələcəkmi?
O yenə də gələcəkmi?
Xeyr, xeyr, o ölübdür,
Torpaqlara gömülübdür,
Bir də heç vaxt gəlməyəcək.
Saç-saqqalı döndü gülə,
Ağ deyildi qar da belə.
Heyif, öldü, biz ağladıq,
Ağı dedik, yas saxladıq.
Allah, ona rəhmət elə.

Allah cəmi ölənlərin ruhuna rəhmət eləsin. Allah sizi saxlasın.

(*Gedir.*)

Laert. Bunu görürsənmi, aman, ilahi!

Kral.

Laert, mən şərikəm sənın dərdinə.
Əgər inanmırsan, onda özün get,
Sınanmış, ağıllı dostlarını yığ,
Danış olduğutək bu fəlakəti.
Qoy onlar düşünüb qərar versinlər.
Hərgah, doğrudan da, bu cinayətdə
Birbaşa və yaxud dolayı yolla
Mənim zərre qədər əlim olarsa,
Tacımı, taxtımı, öz həyatımı,
Bütün nəyim varsa hazıram verim
Bu böyük itkiyə bir əvəz kimi.

Yox, günahsız olsam, onda səbir elə,
Gəl birgə axtaraq, araşdıraq biz,
Tapaq həqiqəti.

Laert.

Yaxşı, razıyam.
Atamın bu cürə sirli ölümü,
Gizlin, təntənəsiz dəfn olunması,
Abidə tikməmək məzarı üstə,
Onu bəzəməmək qılıncı, gerblə,
Adət-ənənənin unudulması –
Bunların hamısı, ildırım kimi
Gurlayıb gələrək göylərdən yerə,
Amansız qisası çağırır məni.

Kral.

Qisas alacaqsan, inan sən buna.
Cani tapıldımı, kim olur-olsun,
Gərək yerindəcə boynu vurulsun.
Rica eyləyirəm, gedək mənimlə.

Gedirlər.

ALTINCI SƏHNƏ

Qəsrə başqa bir otaq.

Horatsio bir xidmətçi ilə daxil olur.

Horatsio. Mənimlə danışmaq istəyən kimdir?
Xidmətçi.

Üç-dörd dənizçidir, deyirlər ki, ser,
Məktub gətiriblər sizə kimdənsə.

Horatsio.

Yaxşı, de gəlsinlər.

(Xidmətçi gedir.)

Heç bilmirəm ki,
Məni bu dünyada indi yad edən
Hamletdən savayı kim ola bilər?!

Dənizçilər daxil olurlar.

Birinci dənizçi. Xoşbəxt olun, cənab.

Horatsio. Sizinlə birgə.

Birinci dənizçi. Cənab, hər şey Allahın mərhəmətindən asılıdır. Sizə məktub gətirmişik, cənab. – Onu gəmiylə İngiltərəyə gedən bir müşavir göndərdi. – Mənə dedikləri kimi, əgər sizin adınız Horatsiodursa, buyurun.

Horatsio (*məktubu oxuyur*). “Horatsio, məktubumu oxuyandan sonra kralın yanına getmək üçün bu yoldaşlara bir yol tap. Onlar krala məktub aparırlar. Biz dənizdə olalı heç iki gün deyildi ki, dəniz quldurları arxamıza düşüb bizi təqib etməyə başladılar. Gəminizin həddindən artıq yavaş getdiyini görüb vuruşmağa, şücaət göstərməyə məcbur olduq. Onlar bizə yaxınlaşdılar. Əlbəyaxa döyüşərkən quldurların gəmisinə keçdim. Elə bu an gəmilər aralandı. Beləliklə, təkcə mən əsir düşdüm. Onlar soyğunçu olsalar da, mənimlə mülayimliklə davranırdılar. Onlar nə etdiklərini bilirdilər. Mən də onlara yaxşılıq etməliyəm. İmkan yarat, göndərdiyim əlavə məktub krala çatsın. Özünsə ölümün pəncəsindən qaçıb qurtarırsanmış kimi böyük bir sürətlə yanıma tələs. Sənə sözüm var. Qulaqların elə şeylər eşidəcək ki, heyrətdən dilin lal olacaq. Bu sözlər hələ deyə biləcəklərimin ən adisidir. Bu xeyirxah adamlar səni mənim qaldığım yerə gətirərlər. Rozenkrantsla Qildenstern İngiltərəyə gedirlər. Onların haqqında danışmaqla qurtarmaz. Sağ ol. Həmişə sədaqətinə inandığın Hamlet”.

Gedəyin, məktubu verin krala.

Cəld olun, tez olun, aparın məni

Məktubu göndərən şəxsın yanına.

Gedirlər.

YEDDİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə başqa bir otaq.
Kral və Laert daxil olurlar.

Kral.

İndi inandınmı günahsızam mən,
Həqiqi, səmimi dostunam sənin.
Gördünmü, atanı öldürən qatil
Qəsd etmək istəmiş mənim ömrümə?

Laert.

Bəli, bu aydındır, ancaq bir deyin:
Belə ehtiyatlı, tədbirli ikən
Qoyub təhlükədə həyatınızı,
Bu cürə dəhşətli, qorxunc canını
Niyə vermədiniz məhkəməyə siz?

Kral.

Bunun əsas iki səbəbi vardır.
Bəlkə, sənin üçün heç nəyə dəyməz,
Fəqət mənim üçün çox gərəklidir.
Birinci budur ki, onun anası –
Kraliça onsuz yaşaya bilməz.
Mənə qaldıqdasa, bəxtim, taleyim
Yaxşıdır, ya da pis, bir fərqi yoxdur.
Bütün həyatımla, bütün qəlbimlə
Elə bənd olmuşam kraliçaya,
Ona elə möhkəm bağlanmışam ki,
Səmadan ayrılmaz bir ulduz kimi,
Ayrıla bilmərəm mən ondan heç vaxt.
Qatili vermədim məhkəməyə mən, –
İkinci səbəbi budur ki, oğlum,
Onu qəlbən sevir qara camaat,
Sevgiyə qərq edir nöqsanlarını.
Odun parçasını əhəngli bulaq
Qiymətli bir daşa çevirdiyitək,
Adi xalq da onun cinayətini
Dəyişib döndərir ləyaqətə, bil.
Odur ki atdığım cəza oxları
Yüngül budaq kimi hədəfə çatmaz.

Hirslənmiş camaat güclü yel kimi
Oxları qaytarıb sancar köksümə.

Laert.

Deməli, unudum mərhum atamı,
Dəhşətlər odunda yanan bacımı?!
Ah, zavallı bacım, ah, bədbəxt bacım!
Bir zaman vardı ki, bir vaxt vardı ki,
Hüsnü, ləyaqəti, kəmilliyyətlə
Bütün qadınlığın zirvəsiydi o.
Yox, yox, qisasımı alacağam mən.

Kral.

Həç narahət olma, elə bilmə ki,
Avam yaranmışıq, kütük, axmağlıq.
Qorxunc təhlükənin müdhiş əlinə
Həç zaman vermərik saqqalımızı,
Oynada, əylənə istədiyitək.
Çox şey biləcəksən bir azdan, oğlum.
Yaxın dostum idi istəkli atan,
Biz də özümüzə düşmən deyilik.
Ümid edirəm ki, bunlar dərinədən
Sənə düşünməyi öyrədəcəkdir...
(Çapar daxil olur.)
Nədir? Nə xəbər var?

Çapar.

Prins Hamletdən
Məktub gətirmişlər sizə, hökmdar.
Bu sizin, bu isə kraliçanın.

Kral.

Nə, məktub? Hamletdən? Kim gətirmişdir?

Çapar.

Bir neçə dənizçi, belə deyirlər,
Həmin adamları görməmişəm mən.
Klavdio verdi bu məktubları,
O alıb bunları dənizçilərdən.

Kral.

Laert, oxuyuram, dinlə, dinlə bir. –
Sən gedə bilərsən.

Çapar gedir. Kral məktubu oxuyur.

“Böyük və əzəmətli hökmdar, məlumunuz olsun ki, mən sizin krallığın sərhədinə çılpaq bir halda gəlib çıxmışam. Sabah sizin şahənə baxışlarınızı görmək üçün icazə istəyirəm. Mərhəmətinizə nail olanda mən bu cür qəfil və çox qərribə qayıtmağımın səbəbini sizə ətraflı danışacağam. Hamlet”.

Hamısı qayıdıb? Bu nə deməkdir?

Yoxsa bu yalandır, düzəlib işlər?

Laert. Siz onun xəttini tanıyırsınız?

Kral.

Hamletin xəttidir, o yazıb “çılpaq”.

Budur, aşağıda qeyd edib “təkcə”.

Mənə məsləhət ver indi sən, oğlum!

Laert.

Bilmirəm nə deyim. Ancaq qoy gəlsin.

Onun bu gəlişi ürəyimdəki

Dərdi sağaldacaq, ölməyib o vaxt

Onun gözlərinin içinə baxıb

Deyəcəyəm: “Canı!”

Kral.

Bu belədirsə,

Necə belədirsə?! Nə qalib artıq? –

Mən göstərən yolla gedərsən, Laert?

Laert.

Hər şeyə hazırım, yalnız, hökmdar,

Barışıq yolunu göstərməyin siz.

Kral.

Daha nə barışıq. O gəlib indi.

Yayıb, qaçıbdır səyahətindən.

Təzədən geriyyə qaytarmaq olmaz.

Mən yeni bir kələk fikirləşmişəm,

Bu dəfə canını qurtara bilməz.

Heç kəs şübhələnməz, budur əsası,

Onun ölümünü hətta anası

Bir təsadüf sayar.

Laert.

Böyük hökmdar,
Mütləq baxacağam siz deyənlərə.
Əgər istəsəniz, intiqam üçün
Mən alət olaram.

Kral.

Budur doğru yol.
Səyahət edəndə başqa yerdə sən,
Həmişə haqqında söz-söhbət düşüb.
Hamletin yanında bir dəfə səni,
Düzü, hər cəhətdən təriflədilər.
Lakin bir cəhətdən tərifləyəndə
Prins sənə yaman paxıllıq etdi.
Əgər mənə qalsa, həmin paxıllıq
Vacib bir şey deyil.

Laert. O nədir elə?

Kral.

Boş şeydir. Gənclərin sino getdiyi
Şlyapada olan lent kimidir o.
Yüngül plaş geyib cavanlığında
Laqeyd-laqeyd dolanır insan.
Fəqət yaşa dolub ahıllaşanda
Qara samur xəzi geyir əyninə,
Həm gümrəh görünür, həm də təmkinli.
Qulaq as, buraya iki ay əvvəl
Bir cənab gəlmişdi Normandiyadan. –
Mən özüm görmüşəm fransızları,
Bir zaman onlarla vuruşmuşam da.
Yaxşı at minməkdə bütün dünyada
Tayı-bərabəri yoxdur onların.
Ancaq sehrbazdı bu gözəl cənab,
Elə bil, yəhərdə böyümüşdü o.
Atı elə sürür, elə səyirdir,
Elə möcüzələr göstərirdi ki,
Kəhərdən ayrılıb seçilmirdi heç,
Əkiz yaranmışdı, sanki, kəhərlə.
Hanı belə nağıl, belə əfsanə?!

Onun hünərini, şücaətini
Nə demək mümkündür, nə də düşünmək.

Laert. Normandiyalıydı?

Kral. Normandiyalı.

Laert. Ömrümə and olsun, o Lamod imiş.

Kral. Lap elə özüydü.

Laert.

Onu, hökmdar,
Yaxşı tanıyram, incidir, inci,
Bütün bir millətin yaraşığıdır.

Kral.

Ürəkdən danışdı sənin haqqında,
Yaman təriflədi məharətini,
Xüsusən də qılınc oynatmağını
Göylərə qaldırdı o dönə-dönə.
Hamı bilsin deyə, eşitsin deyə
Ucadan dedi ki, əgər bir nəfər
Qarşına çıxmağa cəsarət etsə,
Önündə bir an da davam gətirməz.
And içib inamla təsdiq etdi ki,
Dünyada ən mahir qılınc oynadan
Cəldlikdə, hücumda, müdafiədə
Səninlə heç cürə bacara bilməz.
Ondan bu sözləri eşidən kimi
Hamletin qəlbini diddi paxıllıq.
Təkcə təsəllisi, təkcə arzusu
Yalnız bu oldu ki, birdən gələsən,
Dil töküb o səni yola gətirə,
Qılınc meydanında vuruşasınız.
Bax, bu da bəhanə.

Laert.

Necə? Bəhanə?

Kral.

Laert, bir de görüm, əziz atanın
Əziz tutursanmı xatirini sən,
Yoxsa dərd rəsmisən, kədər şəklisən,
Ya da bir heykəlsən cansız, ürəksiz.

Laert.

Nə üçün siz bunu soruşursunuz?

Kral.

Demirəm, sevmirsən öz atanı sən.
Ancaq bilirəm ki, zaman dönükdür,
Zamanla yaranır, doğulur sevgi.
Görmüşəm, ömürdən keçdikcə illər
Sevgi alovu da səngiyir az-az.
Sevgi alovunun öz daxilində
Atəş də alışır, göz də alışır,
Sevgi alovunu söndürür bir vaxt.
Daim yaxşı qalmır heç nə həyatda.
Sağlam bir bədəndə qan da coşanda
İnsan tələf olur qan çoxluğundan.
Necə ki arzu var ürəyimizdə
Arzunu həyata keçirmək gərək,
Bizim borcumuzdur bu iş əzəldən.
İnsanlar, sahillər, hadisələrtək
Arzu da dəyişir, yox olub gedir.
Arzusuz iş görmək, borcu ödəmək
Bədxərcin çəkdiyi ahlara bənzər,
Bədəni məhv edər qanazlığından.
Laert, gəl verməyək fürsəti əldən,
Toxunaq yaranın özəyinə biz.
Hamlet qayıdıbdır. İndi de görüm,
Oğulluq borcunu sözlərlə deyil,
Nəylə, hansı işlə sübut edərsən?

Laert.

Gedib boğazlaram onu kilsədə.

Kral.

Qatilə müqəddəs yer ola bilməz,
İntiqam tanımır nə hədd, nə sərhəd.
Onda yaxşı olar, mehriban Laert,
Heç vaxt çıxmıyasan evdən qırağa.
Sənin gəldiyini biləcək Hamlet.
Bəzi adamları onun yanına
Səni mədh etməkçün göndərərək biz,

Həmin fransızın təriflərindən
Səni daha artıq tərifləyərlər.
Onlar görüşdürər sizi, nəhayət,
Hətta sizin üçün mərc də gələrlər.
Fırıldaqdan kənar, hiylədən uzaq,
Sadəqəlb, səmimi bir insan kimi
Fikir verməyəcək qılncılara o.
Sən də asanlıqla, bir imkan tapıb,
Dəyişə bilərsən məharət ilə
İti bir qılıncla küt qılincını.
İdman yarışında, bu görüşdə sən
Alarsan atanın intiqamını.

Laert.

Hökmən, alacağam intiqamımı.
Yalnız bu niyyətlə, bu məqsədlə də
Bir zəhər almışam, çox dəhşətlidir.
Kim vursa bilmədən bıçağı ona,
Kəssə barmağını, ölər o saat.
Gecənin yarısı ay işığında
Yığılmış otlar da sağaltmaz onu.
Bu lənətə gəlmiş məşum zəhərdən
Qılincin ağzına çəkərəm bir az.
Hamletin toxunub bircə yerinə
Yüngülcə sıyırsam, dərhal məhv olar.

Kral.

Bu haqda bir daha gəl fikirləşək.
Götür-qoy eyləyək vaxtı, imkanı,
Görək niyyətimiz baş tutacaqmı?
Hərgah məruz qalsaq uğursuzluğa,
Açılsa, faş olsa gizlin qəsdimiz,
Bütün el içində rüsvay olanıq.
Odur ki, ehtiyat bir tədbir gərək.
Bunsuz iş yaramaz. Dayan, qoy görüm,
Sizin barənizdə mərc gələrik biz...
Hə, tapdım:
Vuruşa-vuruşa siz qızıqanda –
Mən sizi daha çox qızışdıraram –

O yanıb, odlanıb su istəyəndə
Əvvəldən xəlvətcə hazırladığım
Xüsusi qədəhi verərəm ona.
O sənin ölümcül zərbəndən əgər
Sağ qalsa, qədəhdən azca içəntək,
Şübhəsiz, məhv olar. – Bu nə səs-küydür?
(Kraliça daxil olur.)
Əziz kraliça, nə var, nə olub?!

Kraliça.

Fəlakət dalınca gəlir fəlakət,
Bədbəxtlik izləyir biri-birini.
Laert, yazıq bacın suda boğuldu.

Laert.

Ah, necə boğuldu! Haçan, harada?

Kraliça.

Çayın kənarında bir saxım söytüd
Baxır güzgü suda yarpaqlarına.
Nakam Ofeliya gəlmiş bu yerə,
Əlində qəribə bir çələng varmış,
O özü hörübmüş həmin çələngi:
Qaymaqçıçəyindən, qızçıçəyindən,
Bir də gicitkəndən, yağiotundan, –
Bu ota kobud ad qoyub çobanlar,
Qızlar ona deyir ölü barmağı.
Çıxıb Ofeliya həmin ağaca,
İstəyib çələngi assın budaqdan.
Bu zaman qəfildən qırılıb budaq,
O yığvalı dönük yxılıb çaya,
Donu yelkən kimi açılıb bu dəm.
Su pərisi kimi qız üzüb suda,
Ürəkdən oxuyub qədim nəğmələr.
Elə bil, duymurmuş bədbəxtliyini,
Ya da suda qalan bir canlı imiş.
Axı, bu hal uzun çəkə bilməzdi.
Nəhayət, islanıb onun paltarını,
Çəkib zavallını qədim nəğmənin
Gözəl ağışından müdhiş ölümün
İyrənc qucağına.

Laert.

Ah, o boğulub!

Kraliça.

Boğulub, boğulub.

Laert.

Oh, bədbəxt bacım,
Sən qərar tutmusan sular qoynunda,
Mənim göz yaşlarım nəyinə gərək!
Bəs necə saxlayım göz yaşlarımı?!
Ağlamaq əzəldən qismətimizdir.
Ütanmaz təbiət öz adətiylə
Dəhşətlə göz yaşı tökdürür bizə.
Kişi ağlayanda qadına bənzər.
Əlvida, hökmdar! Odlanır dilim,
Ağzımdan alovlar püskürərdim mən,
Fəqət danışmağa yoxdur taqətim,
Sarsaq göz yaşlarım söndürür odu. (*Gedir.*)

Kral.

Gertruda, gedək onun dalınca.
Çalışıb, əlləşib onun birtəhər
Coşqun qəzəbini sakit etmişdim.
Qorxuram, yenidən qızışa bilər.
Gəl gedək dalınca. (*Gedirlər.*)

BEŞİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Qəbiristanlıq.

İki məzarçı daxil olur. Onların əlində bel və külüng vardır.

Birinci məzarçı. De görüm, öz xoşu ilə o dünyaya gedən bir qızı xristian kimi dəfn etmək olarmı?

İkinci məzarçı. Mən sənə deyirəm, olar. Tez tərpən, ona qəbir qaz. Müstəntiq bu işə baxmış, onu xristian kimi dəfn etməyi qərara almışdır.

Birinci məzarçı. Axı, bu necə ola bilər? O ki suda özünü müdafiə məqsədiylə boğmamışdır.

İkinci məzarçı. Necə yəni?! O özünü müdafiə məqsədiylə boğmuşdur.

Birinci məzarçı. Bu özünə qəsd etməkdir. Başqa cür ola da bilməz. Sübut göz qabağındadır. Əgər mən özümü suda qəsdən boğuramsa, bunu işlə sübut edirəm. İşin də üç cəhəti var: birinci, işi yerinə yetirmək; ikinci, icra etmək; üçüncü də, həyata keçirmək. Deməli, o qız özünü suda qəsdən boğmuşdur.

İkinci məzarçı. Yox, qulaq as bir, ağa goreşən...

Birinci məzarçı. Sözümlü kəsmə. Bax, tutalım, bu sudur. Yaxşı. Bax, tutalım, bu da adamdır. Yaxşı. Əgər adam bu suya yaxın gedirsə, özünü boğursa, məsələ ayındır, istəsən də, istəməsən də, o gedib. Bu işə tamamilə başqa şeydir: hərgah su adama yaxın gedirsə, onu boğursa, onda adam özünü boğmur. Deməli, kim ki öz ölümündə günahkar deyil, o öz həyatına özü qəsd eləmir.

İkinci məzarçı. Məgər bu qanundur?

Birinci məzarçı. Bəli, bu qanundur. İstintaq qanunu budur.

İkinci məzarçı. Əsl həqiqəti bilmək istəyirsən, hə? Əgər o qız zadəgan olmasaydı, onu heç vaxt xristian kimi basdırmazdılar.

Birinci məzarçı. Aha, sən düz deyirsən. Adama elə ağır gələn də budur ki, varlılar istədiyi vaxt özünü suda boğa bilər və ya kəndirdən asa bilər, ancaq onların din qardaşları kasıb xristianların buna ixtiyarı yoxdur. Di qurtar, beli işə sal. Bilirsənmi, dünyada bağ-bandan, kənkandan, bir də qəbirqazandan qədim sənət sahibi olmayıb. Onlar Adəm atanın sənətini davam etdirirlər.

İkinci məzarçı. Bəyəm Adəm ata zadəgan olub?

Birinci məzarçı. İlk dəfə beldən, külüngdən o istifadə edib.

İkinci məzarçı. Yalandır, onun heç nəyi olmayıb.

Birinci məzarçı. Bu nədir! Sən yoxsa büt-pərəstsən? Müqəddəs kitabı – Bibliyanı necə başa düşürsən? Bibliyada yazılıb ki, Adəm yer qazıb. Bir köllənə yerləşdir də, o heç belsiz, külüngsüz yer qaza bilirdi? Dayan, mən sənə ayrı sual verəcəyəm. Əgər düzgün cavab verməsən, vay halına.

İkinci məzarçı. Döşə gəlsin.

Birinci məzarçı. De görüm, o kimdir ki, onun düzəltdiyi şey bənnanın, dülgərin, gəmiqayırının düzəltdiyindən daha möhkəmdir?

İkinci məzarçı. Dar ağacı quran. Çünki dar ağacı öz sakinlərindən çox yaşayır.

Birinci məzarçı. Vallah, ağıl dəryasısan. Doğrudan da, dar ağacı həmişə yaxşılıq eləyir. Ancaq kimə? Yamanlıq eləyənlərə. İndi sən də yamanlıq eləyirsən. Deyirsən ki, dar ağacı kilsədən möhkəmdir. Deməli, sənə dar ağacının yaxşılığı gərəkdir. Deməli, sənə asmaq lazımdır. Suala təzədən cavab ver, di başla görək.

İkinci məzarçı. O kimdir ki, onun düzəltdiyi şey bənnanın, dülgərin, gəmiqayırının düzəltdiyindən daha möhkəmdir?

Birinci məzarçı. Hə, cavab ver, kimdir? Ağlın cilovunu boşalt da.

İkinci məzarçı. Yaxşı, indi deyə bilərəm.

Birinci məzarçı. Tez ol.

İkinci məzarçı. Sübh ibadətine and olsun, deyə bilmərəm.

Hamletlə Horatsio daxil olub bir kənarında dayanırlar.

Birinci məzarçı. Başını nahaq yerə sındırma. Kötəklənməklə qanmaz eşşək yeyin yeriməz. Bir də nə vaxt bu sualı sənə versələr, deyərsən qəbirqazandır. Çünki qəbirqazanın tikdiyi evlər ta qiyamət gününə qədər qalacaq. Yaxşı, cəld ol. İogen dayının mey-xanasına get, mənə bir qab çaxır gətir.

İkinci məzarçı gedir, birinci məzarçı qəbir qazır, həm də oxuyur.

Gəncliyimdə gülərdim,
Qəlb açardı gözəllər.
Ah, mən elə bilərdim,
Həyat kefdir əzəllər.

Hamlet. Məgər bu adam nə iş gördüyünü hiss eləmir? Qəbir qazmaq hara, mahnı oxumaq hara?

Horatsio. Adət onu öz peşəsinə etinasız edib, prins.

Hamlet. Bu, doğrudan da, belədir. Yalnız qabar tutmayan əllər həssas olur.

Birinci məzarçı (*oxuyur*).

Birdən gəldi qocalıq,
Məni qüssə, qəm aldı.
Getdi sevgi – krallıq,
Gənclik sanki xəyaldı.

Bir kəllə çıxarıb atır.

Hamlet. O kəllənin də dili varmış, nə vaxtsa o da oxuya bilirmiş. Gör, haramzadə onu torpağa necə tullayır. Elə bil ki, tulladığı dünyada ilk insan qatili Qabilin kəlləsidir. Bu uzunqulağın ələ keçirdiyi o kəllə, bəlkə, bir zamanlar Allahın özünü belə aldatmaq istəyən bir siyasətçinin başı imiş. Ola bilərmə?

Horatsio. Ola bilər, milord.

Hamlet. Bəlkə, saray əyanının başı imiş, “sabahınız xeyir, əlahəzrət! Səhhəti-vücudunuz necədir, mərhəmətli hökmdar?” sözlərini böyük məhərətlə deyirmiş. Bəlkə də, filan ağanın başı imiş, filan ağanın atını tərifləyirmiş ki, ona bağışlasın. Ola bilərmə?

Horatsio. Bəli, milord.

Hamlet. Lap elə beləymiş ki var. İndi isə xanım qurdun aşnasıdır. Dişləri tökülüb, çənəsi düşüb, məzarçı isə beli onun təpəsinə

çırpır. Budur heyrətəməz dəyişiklik! Ah, insan bu sirdən agah olsaydı! Bu boyda kəlləni yalnız top-top oynamaq üçün illər boyu əzab-əziyyətlə böyütməyə dəyərmə? Mən bu haqda düşündükcə az qalır öz kəlləm çatlasın.

Birinci məzarçı (*oxuyur*).

Götür beli, külüngü,
Dünya fani, ömür az.
Bu zavallı aşiqə
Məzar qaz ha, məzar qaz.

Başqa bir kəlləni çıxarıb atır.

Hamlet. Bu da bir başqası. Yəqin ki, o bir hüquqşünasın, bir vəkilin kəlləsidir. Bəs onun məharəti, onun bəcliyi, onun fəndləri, onun fırladaqları, onun kələkləri hanı, harada qalıb? İndi o nə üçün bu kobud yaramazın çirkin külüngünün ağır zərbələrinə dözü, onu məhkəməyə çəkmir? Hm! Bəlkə də, bu kəllənin sahibi öz vaxtında torpaq alıb-satan böyük bir dəllal olub. Hər cür qəbzlər, hər cür pul vəsiqələri, hər cür zəmanətlər, hər cür cərimələr, hər cür qazanclar barədə sənədlər düzəldib. Budurmu cərimələrin cəriməsi, qazanc-ların qazancı? Buna görəmi onun yaxşı başı palçıqla yaxşı dolub? Onun zəmin durduqları torpaq sahibləri indi bu iki müqavilə sənədi boyda olan yerimi ona zəmin durublar? Onun hazırladığı bütün sənədləri bir yere toplasan bu yere güclə yerləşə bilər. O torpaq sahiblərinin özləri bundan çox yer almayıblar, hə?

Horatsio. Bir qarış da artıq almayıblar, milord.

Hamlet. Perqamentlər qoyun dərisindən hazırlanır, elə deyilmi?

Horatsio. Bəli, milord, dana gönündən də hazırlanır.

Hamlet. Perqamentlərdə möhkəmlik, onların üzərindəki yazılarda etibar axtaranların özləri qoyun və danadırlar. Mən bu adamla danışmaq istəyirəm. – Ey, ağa, bu qəbir kimindir?

Birinci məzarçı.

Mənimdir, cənab. (*Oxuyur.*)
Bu zavallı aşiqə
Məzar qaz ha, məzar qaz.

Hamlet. Bilirəm, sənindir. Doğrudan da, sən qəbirdəsən, amma yalan danışsan.

Birinci məzarçı. Siz qəbirdə deyilsiniz, cənab. Ona görə də qəbir sizin deyil. Amma mən qəbirdəyəm, qəbir də mənimdir. Deməli, mən yalan danışmıram.

Hamlet. Sən qəbirdəsən, bu o demək deyil ki, qəbir sənindir. Qəbir ölümlər üçündür, dirilər üçün yox. Deməli, sən yalan danışsan.

Birinci məzarçı. Bu, canlı yalandır, cənab. Vaxt gələr qəbirdə həqiqət olar.

Hamlet. De görüm, bu qəbiri hansı kişiyyə qazırsan?

Birinci məzarçı. Heç bir kişiyyə, cənab.

Hamlet. Onda hansı qadına qazırsan?

Birinci məzarçı. Heç bir qadına.

Hamlet. Qoçaq, bu qəbirdə kimi basdıracaqlar?

Birinci məzarçı. Bir nəfəri, cənab. O vaxtıyla qadın idi, indi isə, Allah onun ruhunu şad eləsin, nə ondadır, nə bundan.

Hamlet. Bu haramzadə necə də inamla danışır! Onunla dəqiq olmaq lazımdır, yoxsa bizi ikimənalı sözlər altında basdırar. Allaha and olsun, Horatsio, son üç ildə fikir vermişəm, dünyamız yaman cəsərlənib. Qara camaat ayağının ucu ilə əyanların dabanını tapdalayır. – Sən nə vaxtdan burada qəbirqazansan?

Birinci məzarçı. Mərhum kralımız Hamletin Fortinbrasa qalib gəldiyi gündən.

Hamlet. O hadisə haçan olub?

Birinci məzarçı. Məgər siz bunu bilmirsiniz? Bunu axmaq da bilir ki, həmin günü prins Hamlet anadan olub. İndi onun başına hava gəlib. Onu İngiltərəyə göndəriblər.

Hamlet. Bəli, çox pakizə, bəs onu İngiltərəyə nə üçün göndəriblər?

Birinci məzarçı. Nə üçün? Onun üçün ki, o dəlidir. Orada qalib ağıllansın. Əgər ağıllanmasa, orada bir elə də eybi yoxdur.

Hamlet. Nəyə görə eybi yoxdur?

Birinci məzarçı. Ona görə ki, onun dəliliyi orada gözə çarpmayacaq. İngiltərədə hamı dəlidir.

Hamlet. Hamlet neçin dəli olub?

Birinci məzarçı. Deyirlər ki, bunun çox qəribə səbəbi var.

Hamlet. Necə yəni çox qəribə?

Birinci məzarçı. Vallah, deyirlər ki, aqlını salıb itirib.

Hamlet. Nəyin üstündə?

Birinci məzarçı. Necə bəyəm, Danimarka torpağının üstündə. Bu torpağın üstündə mən də gəncliyimdən ta bu günə qədər otuz ildir ki, qəbir qazıram.

Hamlet. Adam torpaqda nə müddətə çürüyür?

Birinci məzarçı. Doğrusunu gəzsəniz, hərgah ölməmişdən qabaq içi çürüməyibse – indiki vaxtda belə üzdənirəq meyitlər həddindən artıqdır, özlərini birtəhər, güc-bəla ilə qəbrə çatdırırlar – adam torpaqda səkkiz, ya doqquz il qala bilər. Dabbağ isə şəksiz-sübhəsiz doqquz il qalır.

Hamlet. Nə üçün dabbağ başqalarından çox qalır?

Birinci məzarçı. Təəccüblənməyin, cənab. Dabbağın peşəsi onun derisini elə aşılrayır ki, su uzun müddət onu yumşalda bilmir. Ölü bədənin ən qorxulu düşməni sudur. Bir bu kəlləyə baxın. Düz iyirmi üç ildir ki, torpaqda yatır.

Hamlet. O, kimin kəlləsidir?

Birinci məzarçı. Lənətə gəlmiş bir cüvəllağının. Siz bilən kimin olar?

Hamlet. Nə deyim, bilmirəm.

Birinci məzarçı. Kaş bu başıboş yaramazın başına daş düşəydi. Bir dəfə o mənim başıma bir qrafın Reyn şərabi tökmüşdü. Bu həmin kəllədir, cənab, mərhum kralın təlxəyi Yorikin kəlləsidir.

Hamlet. Bu?

Birinci məzarçı. Lap bu özü.

Hamlet. Ver, bir baxım. (*Kəlləni əlinə götürür.*) Yazıq, zavallı Yorik! – Mən onu tanıyırdım, Horatsio. O dedikcə zarafatçı, olduqca gözəl qaravəllilər ustası, mehriban bir adam idi. Azı min dəfə məni çiyinlərində gəzdirib. – İndi isə gör necə də iyərənc olub, ona baxdıqca ürəyim ağzımdan gəlir. Burada dodaqları vardı. Bu dodaqlardan neçə dəfə öpdüyüm yadımda deyil. – Ah, biçarə, sənin lağlağların, sənin məzhəkələrin, sənin nəğmələrin indi harda qalıb? Məclisdəkiləri qəhqəhə çəkməyə məcbur edən o şaqraq gülüşlərin hanı, necə olub? İndi özün özünə gülməyə belə heç nəyin yoxdur. Necə də yazıq, acınacaqlı bir hala düşmüşən! İndi buyur, bir kübar xanımın bəzək otağına get, ona de ki, onun da koppuş alyanaqları nə vaxtsa bu kökə düşəcək. Onu bu sözlərlə güldürməyə çalış görüm. – Horatsio, xahiş edirəm, bir şeyi mənə aydınlaşdır.

Horatsio. O nədir, milord?

Hamlet. Sən bilən, Rum qeysəri İskəndərin də başı torpaqda bu vəziyyətdədir?

Horatsio. Lap elə bu vəziyyətdə.

Hamlet. Özü də belə iylənir? Puf?

Kəlləni yerə qoyur.

Horatsio. Lap elə belə, milord.

Hamlet. İnsan necə də miskinləşə bilərmiş, Horatsio! Bəşər övladının aqibəti budursa, onda böyük İskəndərin cəsədi çürüyüb kaşı şərab kuzəsinin ağzına tıxac ola bilməzmi?

Horatsio. Bu çox qəribə və ağlasığmazdır, milord.

Hamlet. Xeyr, qətiyyən yox. Əksinə, bütün mümkünlüyü ilə həyatın sonunu olduğu kimi düşünsək, bu qənaətə gələ bilərik: İskəndər öldü, İskəndər dəfn edildi, İskəndər çürüyüb torpağa döndü, torpaqdan palçıq tutdular, palçıqdansa kaşı şərab kuzəsinin ağzına tıxac hazırladılar.

Üllü Sezar çürüyərək torpaq oldu məzarda,
Hökmü ilə gərdisin o, suvaq oldu divarda.
Diri torpaq dəhşətlərlə sarsıdırdı dünyanı,
Ölü torpaq küləklərdən hifz eləyir binanı.
Sus, sus! Kral gəlir, çəkilek yana.

Keşiş başda olmaqla, Laert və başqalarının müşayiəti ilə Ofeliyanın cənazəsini gətirirlər. Kral və kraliça öz məyyəti ilə daxil olurlar.

Gəlib kraliça, saray əhli də.
Kimi dəfn eyləyir onlar, görəsən?
Necə də pozulub adət-ənənə!
Görünür, intihar edib rəhmətlik.
Yəqin ki, zadəgan nəslindəndir o.
Gəl, burda gizlənib, kənardan baxağ.

Horatsio ilə bir kənara çəkilir.

Laert. Yenə görülməsi bir iş qaldımı?

Hamlet. Bir bax, o ki nəcib cavan Laertdir!

Laert. Yenə görülməsi bir iş qaldımı?

Keşiş.

Biz onun dəfnini təşkil etməkcün
 Heç nəyi, heç şeyi əsirgəmədik.
 Bizə şübhəliydi onun ölümü.
 Hökumət bu işə qarışmasaydı,
 Bu qızın cəsədi qiyamətədək
 Qaranlıq bir yerdə saxlanılardı.
 Dua əvəzinə, onun üstünə
 Daşlar tökülərdi hər bir tərəfdən.
 İndisə güzəştlər edilib ona,
 Tabutuna təzə çələng qoyulub.
 Dini ayınlarla, kilsə zəngləri
 Onu yola salır qəbir evinə.

Laert. Ta heç nə qalmayıb?

Keşiş.

Heç nə qalmayıb.
 Öz əcəli ilə mərhum olanlar
 Ölü duasına layıqdir yalnız.
 Onun nəşi üstə dua oxumaq
 Müqəddəs kəlamı təhqir etməkdir.

Laert.

Endirin məzara cənazəni siz.
 Onun gözəl-göyçək pak vücudundan
 Bitəcək ətirli tər bənövşələr.
 Bunu yaxşı bil ki, ey kobud keşiş,
 Bacım nurlu göydə mələk olacaq,
 Sənsə cəhənnəmdə ulayacaqsan.

Hamlet.

Necə, vəfat edən Ofeliyadır?

Kraliça.

Gül gülə qovuşsun, rahat yat, qızım!
(Tabutun üstünə gül səpir.)
 Dedim, Hamletimin yanı olasan,
 Bəzəyim gəlinlik yatağını mən.
 Demədim, qəbrinə çiçəklər düzüm.

Laert.

İyrənc əməliylə sənin aqlını
 Başından alanın şeytan başına

Yüz dəfə, min dəfə fəlakət yağsın.
Dayanın, tökməyin torpağı hələ,
Bir daha köksümə sıxım bacımı.

(Məzara atılır.)

Basdırın dirini ölüylə birgə.
Burda, düzəngahda bir dağ ucaldın,
Göydələn Pelion, Olimp dağları
Baxsın aşağıdan həsədlə ona.

Hamlet *(irəli çıxaraq).*

Acı fəryadıyla, çılgın qəmiylə,
Heyrətdən mat qalmış səyyahlar kimi,
Göydə ulduzları tilsimə salan
O kimdir? Hayına gəlmişəm budur,
Mən – Danimarkanın kralı Hamlet.

(Məzara atılır.)

Laert. Cəhənnəm ol, iblis!

Onunla vuruşur.

Hamlet.

Duan düz deyil.
Burax boğazımı, xahiş edirəm.
Qəzəbli, hiddətli olmasam da mən,
Nəsə içərimdə bir dəhşət yatır.
Ondan ehtiyat et. Göttür əlini!

Kral. Ayırın onları!

Kraliça. Ah, Hamlet, Hamlet!

Hamı. Cənablar!..

Horatsio. Əzizim, bir sakit olun.

Xidmətçilər onları ayırırlar.
Hər ikisi məzardan çıxır.

Hamlet.

Yox, yox, bu rəqabət azala bilməz.
Necə ki, tərənir göz qapaqlarım,
Onunla hər zaman vuruşacağam.

Kraliça. Rəqabət deyirsən, o nədir, oğlum?

Hamlet.

Sevirdim, sevirdim Ofeliyanı.
Qırx min nərgidin qardaş sevgisi
Bütün böyüklüyü, əzəmətiylə
Mənim pak eşqimə tay ola bilməz.
Nə edə bilərsən onun üçün sən?

Kral. Laert, o dəlidir, şaşırıb yenə.

Kraliça. Bir Allah eşqinə, ona dəyməyin.

Hamlet.

Ah, lovğa, bir göstər, sən nə edərdin?
Göz yaşı tökərdin? Ya vuruşardın?
Üstünü cıradın? Acımı qalardın?
Ya zəhər içərdin? Timsah yeyərdin?
Mən də bacararam bunları, mən də.
Gəlmisən ağlayıb sızılamağa?
Yoxsa atılaraq onun qəbrinə
Məni ələ salıb xar eləməyə?
Yaxud diri-diri soyuq məzarda
Onunla birlikdə dəfn olunmağa?
Mən də bacararam bunları, mən də.
Dağlar barəsində sözün yalansa,
Qoy dağlar göylərdən kinlə, qəzəblə
Toz-torpaq yağdırsın milyon tonlarla,
Bizim üstümüzdə bir dağ ucalsın,
Zirvəsi günəşə toxunub yansın,
Ziyilə göndərsin Ossa dağını.
Bəlkə, təmtəraqlı ibarələrlə
Sən məni susdurmaq niyyətindəsən?
Mən də bacararam bunları, mən də.

Kraliça.

Bu bir dəlilikdir, tez keçib-gedər.
Elə ki, yenidən gəldi özünə,
Susar, sakitləşər göyərçin kimi.

Hamlet.

Laert, neçin mənə düşmən olmusan?
Sənin dostun idim mən ki əzəllər.
Ancaq indi bunun nə faydası var.

Ha yedirt, ha bəslə, hədədir, hədə,
Pişik siçan gəzər, it sümük güdə. (*Gedir.*)
Kral. Horatsio, onun arxasınca get. (*Horatsio gedir.*)

Laertə

Dünənki söhbəti yaxşı xatırla,
Artıq düyünləri açmaq vaxtıdır. –
Əziz Gertruda, bir nəfər göndər,
Qoy gedib oğlundan göz-qulaq olsun. –
Bu qəbrə canlı bir abidə gərək.
Hələlik səbir edək, dözsün qəlbimiz,
Tezliklə rahatca dincələrək biz. (*Gedirlər.*)

İKİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə bir salon.

Hamlet və Horatsio daxil olurlar.

Hamlet.

Bəsdir bu barədə. İndi de görüm.
Həmin o hadisə yadımdadır mı?

Horatsio. Yadımdadır, milord.

Hamlet.

Qəlbimdə mənim
Elə bir çarpışma başlanmışdı ki,
Gözümdə yuxumu çəkirdi dara.
Ayağı qandallı bir qiyamçitək
Sanki, yatağımda zəncirlənmişdim.
Cəld durdum yerimdən. Var olsun cəldlik!
Bəzən bu dünyada ağılsız olmaq
Ağıllı olmaqdan çox xeyirlidir
Görünür, göylərdə bir Allah var ki,
Bizim bəxtimizi istədiyitək
Yazır, nizamlayır.

Horatsio. Şeksiz, belədir.

Hamlet.

Çıxdım kayutdan əynimdə plaş,
Qaranlıqda gəzib tapdım onları.
Qorxu ürəyimə verdi cəsaret,
Unutdum həyanı, utancaqlığı.
Məktubu gizlicə keçirib ələ.
Təzədən çəkildim öz otağıma.
Məktubu açanda dəhşətə gəldim,
Mat qaldım kralın alçaqlığına.
Məktubda qəribə bir əmr vardı.
Nələr yazılmışdı haqqımda mənim:
Guya, Horatsio, bu yer üzündə
Ən müdhiş, ən məşum bir təhlükəyəm
Mən Danimarkaya, İngiltərəyə.
Mənim həyatıma qəsd etmək üçün
Müxtəlif səbəblər göstərilirdi.
Qısa, mənzilə çatdığım günü,
Tələb olunurdu qətiyyət ilə,
Cəza baltasıyla vaxt itirmədən
Başımı kəsinlər.

Horatsio. Bu ola bilməz!

Hamlet.

Təəccüb eyləmə, əmr, bax, budur,
Sonra oxuyarsan. İşin sonunu
Sənə danışımı?

Horatsio. Rica edirəm.

Hamlet.

Rəzalət torunda çapalayaraq
Bir çıxış, bir çarə axtaran zaman
Birdən düşünməyə başladı beynim.
Özümdən yeni bir əmr uydurdum,
Əyləşib yaxşıca köçürdüm onu.
Əvəllər, doğrusu, əyanlar kimi,
Elə zənn edirdim: gözəl, qəşəng xətt
Əskiklik, kobudluq əlamətidir.
Çalışırdım onu yadırgayım mən.

Ancaq o qurtardı məni bələdan.
Deyim nə yazmışdım?

Horatsio. Əlbəttə, milord.

Hamlet.

Kralın adından vacib, gərəkli
Nəsihət verərək mən belə yazdım:
Bizə İngiltərə sədaqətlidir,
Vaxtında ödəyir baci-xəracı.
Biri-birimizə olan məhəbbət
Palma ağacitək daim yaşıldır.
Nazənin qıztəkin sülh öz başına
Buğda sünbülündən çələng qoyaraq,
Ayrılmaz, qırılmaz dostluğumuzun
Durur arasında hər an, həmişə.
Sanki, iki yaxın söz arasında
Bir vergül qoyulub haqq tərəfindən.
Bu cürə bir xeyli cümlə düzəltdim,
Yazdım ki, fərmanı oxuyan kimi,
Sualsız, sorğusuz, müzakirəsiz,
Hətta tövbə üçün vaxt verilmədən
Məktubu onlara gətirənlərin
Bir anın içində boynu vurulsun.

Horatsio. Yaxşı, bəs möhürü hardan tapdınız?

Hamlet.

Göylər kömək etdi mənə bu işdə,
Atamın möhürü yanımda idi.
Eynən onun kimi Danimarkanın
İndiki möhürü hazırlanıbdır.
Fərmana qol çəkdim kral sayağı,
Sonra da üstündən möhür vurdum mən.
Məktuba tez onu qoyub qaytardım,
Bundan xəbər-əter tutmadı bir kəs.
Çocuqlar yatanda bələkdə, bu cür
Pərilər onları dəyişə bilər.
Sabahsa dənizdə vuruşma oldu,
Burdan o tərəfə baş verənləri
Yazdığım kağızdan bilirsən artıq.

Horatsio.

Demək, Qildenstern Rozenkrantsla
Gedir açıq-aydın ölümə doğru.

Hamlet.

Özləri istəyib belə cəzanı,
Bununçün ağrıdır vicdanım mənim.
Onlar öz qətlinə bais oldular,
Ölüm mükafatdır yaltaqlar üçün.
İki güclü düşmən qılınclaşarkən
Bir zəif, bir miskin girsə araya,
Şübhəsiz, bu yaman təhlükəlidir.

Horatsio. Ay aman, bu kral nə əclaf imiş!

Hamlet.

Bir özün fikirləş, sonsuz qəzəbdən
Necə alışmayım, necə yanmayım!
Atamı öldürdü o haramzadə,
Anamı sövq etdi əxlaqsızlığa.
O xain taxt-tacla mənim aramda
Dayanıb keçilməz bir sərhəd kimi,
Gömdü ürəyimdə ümidlərimi.
İndi də özümü məhv etmək üçün
Hələ tor da qurur, qarmaq da atır.
Yox, gərək məhv edəm onun özünü.
Ləkəsiz vicdanın tələbidir bu:
Bəşərin canında o bir yaradır,
Onu kəsməliyəm bu əllərimlə.
Qorxulu caniyə cəza verməmək
Özü də dünyada bir cinayətdir.

Horatsio.

Bütün nə olubsa İngiltərədə
Tezliklə eşidib biləcək kral.

Hamlet.

Hələ o vaxtacan fürsət mənimdir.
“Bir” deyənə kimi başı bədəndən
Bir qılınc zərbəsi ayıra bilər.
Ancaq, Horatsio, sıxılır qəlbim,
Laertinqəlbinə toxundum nahaq.

Görürəm, eynidir bədbəxtliyimiz,
Gedib almalyam onun könlünü.
İnan, deməsəydi elə ədayla,
Elə təmtəraqla kəderini o,
Mən belə coşmazdım.

Horatsio. Susun! Gələn var.

Ozrik daxil olur.

Ozrik. Zati-aliləri Danimarkaya bir daha xoş gəlib.

Hamlet. Sizə həddindən artıq təşəkkür edirəm, ser. (*Yavaşca Horatsioya*) Sən bu miğmığanı tanıyarsan?

Horatsio (*yavaşca Hamletə*). Xeyr, milord.

Hamlet (*yavaşca Horatsioya*). Xoşbəxtsən ki, tanımırsan. Çünki belə adamı tanımaq bədbəxtlikdir. Onun çoxlu bərəkətli torpağı var. Heyvanı heyvanlara hökmdar seçsən, axurunu gətirib kral süfrəsiylə yanaşı qoyacaq. Bu əsl dolaşadır, dediyim kimi, eşələnməyə də ucsuz-bucaqsız zibilxanası var.

Ozrik. Mehriban prins, əgər siz zati-alilərin asudə vaxtı olsaydı, əlahəzrətin bir neçə sözünü sizə ərz eləməklə mən özümü xoşbəxt sanardım.

Hamlet. Mən o sözləri bütün qəlbimlə dinləməyə hazırım, ser. Ancaq şlyapanızı öz yerinə qoyun. O, başı örtmək üçündür.

Ozrik. Siz zati-alilərinə ürəkdən təşəkkür edirəm. Yaman istidir.

Hamlet. Xeyr, xeyr, inanın mənə, yaman soyuqdur. Şimal küləyi əsir.

Ozrik. Doğrudan ha, düz buyurursunuz milord, yaman soyuqdur.

Hamlet. Ancaq, mənə elə gəlir ki, yaman istidir, dəhşətli bürküdür.

Ozrik. Dəhşətli istidir, əzizim, elə bərk bürküdür ki, elə bil, yox, mən necə olduğunu ifadə etməyə söz tapa bilmirəm. Amma, əzizim, onu deyə bilərəm ki, əlahəzrət bunu sizə bildirməyi mənə əmr etdi: o sizə görə böyük məbləğdə mərc gəlib. Ser, həmin mərcin məğzi budur ki...

Hamlet. Xahiş eyləyirəm, yadınızda saxlayasınız.

Hamlet onu şlyapasını başına qoymağa məcbur edir.

Ozrik. Yox, yox, mehriban prins, lazım deyil, vallah, mənə belə yaxşıdır. Ser, bu günlərdə Laert saraya gəlmişdi. Sizi inandıraram ki, o əsl centlmendir. Son dərəcə əla xasiyyəti var. Adamlarla çox lətif və çox incə rəftar edir. Görkəmi elə gözəldir ki, onun məziyyətlərini bir sözlə ifadə edə bilsək deyərdik: o, ləyaqət məcmuəsi, gözəllik xəritəsidir. Zira hər hansı alicənab bir gəncin arzu etdiyi bütün ali keyfiyyətləri onun timsalında görmək olar.

Hamlet. Ser, sizin təriflərinizdən onun ləyaqəti heç nə itirmir. Lakin mən bilirəm ki, onun məziyyətlərini bir-bir sadalamaq yaddaşı çətinliyə salar. Yelkənli gəmi dərýada yolunu itirdiyi kimi, yaddaş da fikirlər axınında çaşbaş qalar. Buna baxmayaraq, biz onu, həqiqətən, tərifləsək deyə bilərəm ki, o yüksək mənəvi gözəlliklərə malik, nadir, qeyri-adi bir insandır. O, elə bir vücuddur ki, dünyada ona bərabər bir insan yalnız güzgüdə onun özüdür. Onu yamsılayanlar isə onun zəif kölgəsindən başqa bir şey deyil.

Ozrik. Siz zati-aliləri onun bərəsində əsl həqiqəti buyurdunuz.

Hamlet. Axı, bunun nə mənəsi var? Nə üçün biz öz uzun, kobud nitqimizlə o centlmeni təhqir edirik?

Ozrik. Ser?

Horatsio. Məgər kəsə, sadə dillə danışmaq olmazmı? Hə, cənab, bir təcrübədən keçirin görək.

Hamlet. O centlmenin adını çəkməklə siz nə demək istəyirsiniz?

Ozrik. Laertini?

Horatsio (*yavaşca Hamletə*). Yazığın kisəsi boşalıb, daha xərcəlməyə qızılı qalmayıb.

Hamlet. Laertini, ser.

Ozrik. Məncə, sizə məlumdur ki...

Hamlet. Mən istərdim ki, sizə məlum olsun, ser. Bir də sizin bunu bilməyinizin mənə heç bir istisi-soyuğu yoxdur. Yaxşı, sözünüzü deyın, ser.

Ozrik. Sizə məlumdur ki, Laert necə də mahirdir.

Hamlet. Onunla müqayisədən çəkdiyim üçün bunu təsdiq etməyə cəsəratim çatmır. Belə deyirlər ki, özünün qiymətini bilməyən başqasının da qiymətini bilməz.

Ozrik. Mənim fikrim budur ki, o, silah işlətməkdə mahirdir. Bu sahədə ən şöhrətli adamdır, dünyada onun tayı-bərabəri tapılmaz.

Hamlet. Onun silahı nədir?

Ozrik. Qılınc və xəncər.

Hamlet. İkiqat silahlanıb. Lap yaxşı.

Ozrik. Kral Laertlə, ser, altı ərəb atından mərc gəlib. Laert də öz tərəfindən, mən eşitdiyimə görə, bütün dəm-dəsgahı ilə birlikdə altı fransız qılıncı və xəncəri boyun olub. Kəmərlərin, aşırma qayıqların, onların üstündəki ilgəklərin misli-bərabəri yoxdur. Vallah, halqalar adamın aqlını heyran qoyur, dəstəklərə elə yaraşır ki! Halqalar çox qəşəngdir, hər naxışında, hər bəzəyində dərin mənalar gizlənib.

Hamlet. Siz halqalar nəyə deyirsiniz?

Horatsio (*yavaşca Hamletə*). Mən bilirdim ki, söhbət izahsız keçməyəcək.

Ozrik. Halqalar, ser, elə ilgəklərdir.

Hamlet. Əgər biz böyrümüzdə xəncər əvəzinə top gəzdirə bil-səydik, sizin bu ifadənin məzmununa daha çox yaraşardı. Qoy o vaxta qədər bu söz elə ilgək olaraq qalsın. Fikrimizi yayındırmayaq, bütün dəm-dəsgahı ilə birlikdə, hər naxışında, hər bəzəyində dərin mənalar gizlənən halqalarıyla bərabər altı fransız qılıncına qarşı altı ərəb atı. Deməli, bu, Danimarkaya qarşı fransız mərci olur. Yaxşı, siz buyurduğunuz kimi desək, nə üçün buna boyun olublar?

Ozrik. Kral, ser, deyir ki, ser, yanış on iki zərbədən ibarət olsun. Kim on iki zərbə vursa, qalib sayılsın. Laert deyir: Hamletə üç zərbəni güzəştə gedirəm. Qoy o doqquzunu vursun. Hərgah siz zati-aliləri yanışa razılıq cavabını lütf etsəniz, bunu tezliklə yoxlamaq olar.

Hamlet. Əgər mən “yox” cavabını lütf etsəm necə?

Ozrik. Mən demək istəyirəm ki, milord, siz yanışa razılıq ver-səniz.

Hamlet. Ser, mən bu salonda gəzinəcəyəm. İndi mənim isti-rahət vaxtıdır. Hərgah əlahəzrət arzu edirsə, qoy qılıncları gətir-sinlər. O centlmen hazırdisa, kral fikrini dəyişməyibsə, əgər bacarsam, əlahəzrət üçün istədiyi qılınc və xəncərləri qazanaca-ğam. Yox, əgər bacarmasam, onda qazancım yalnız rüsvayçılıq və rəqibimin ağır zərbələri olacaqdır.

Ozrik. Mən sizin sözlərinizi elə beləcə çatdırmaq səadətinə nail ola bilərəmmi?

Hamlet. Lap elə beləcə deyə bilərsiniz, ser, ürəyinizə yatan bəlağət və məlahət çiçəkləri ilə də bəzəyə bilərsiniz.

Ozrik. Özümü bütün səmimiyyətimlə siz zati-alilərin iltifatına tapşırıram.

Hamlet. Bu şərəfdən pək məmnunam.

Ozrik gedir.

Özünü tapşırmaqda o yaxşı eləyir. Çünki özündən başqa, onu heç kəs tapşurmaz.

Horatsio. Gör, yumurtadan təzəcə çıxmış cüllüt kimi, yumurta qabığı da başında necə qaçır!

Hamlet. O, yaqın, anasını əmməmişdən qabaq da bu cür nəzakətlə əzilib-büzülürmüş. İndi belələri nə qədər desən var. Onları bu dəyərsiz əsrimiz yaman qiymətə mindirir. Bu adamlar zamanın yalnız ümumi ahəngini və müasirliyin zahiri cəhətini duyurlar. Onlar saraya yığılmış bir növ adamlardı, çəlləyə toplanmış köpük kimi hamının diqqətini cəlb edirlər. Onları yoxlamaq üçün bir azca üfürəndə o saat qovuc kimi partlayıb heç olurlar.

Bir lord daxil olur.

Lord. Milord, əlahəzrət kral gənc Ozriklə sizə salam göndərmişdi. Ozrik qayıdıb xəbər gətirib ki, siz onu salonda gözləyirsiniz. Hökmdar mənə sizin yanınıza yolladı. O öyrənmək istəyir ki, siz fikrinizi dəyişməmişsiniz ki? Yarışa indi başlayırsınız, yoxsa onu başqa vaxta keçirmək arzusundasınız?

Hamlet. Mən öz qərarıma sadıqəm. Mənim qərarım kralın arzusuna bağlıdır. Əgər hökmdar hazırdisa, mən də hazırım. İndi və yaxud başqa vaxt, nə zaman istəsə buyura bilər, tək mənə əhvali-ruhiyyəmə indiki kimi yaxşı olsun.

Lord. Belədirsə bu saat kral, kraliça və başqaları buraya gəlirlər.

Hamlet. Xoş gəlirlər.

Lord. Kraliça istəyir ki, siz yarışa başlamamışdan qabaq bir neçə xoş söz deyib Laertlə tanışsınız.

Hamlet. O mənə xeyirxahlıq öyrədir.

Lord gedir.

Horatsio. Siz mərci uduzacaqsınız, milord.

Hamlet. Yox, güman etmirəm. Laert Fransaya gedəndən bəri müntəzəm olaraq mən qılınc təlimi keçmişəm. Yarışdakı güzəştlər

də mənim xeyrimədir. Mən qalib gələcəyəm. Lakin ürəyim elə sıxılır ki, sən bunu təsəvvür edə bilməzsən. Amma zərər yoxdur, keçib-gedər.

Horatsio. Xeyr, necə yeni keçib-gedər, mehriban milord.

Hamlet. Bu yalnız ağılsızlıqdır. Bu, gələcək haqqında elə bir narahatçılıq duyğusudur ki, ancaq qadınları qorxuya sala bilər.

Horatsio. Əgər ürəyinizə nəşə damıbsa, onda ürəyinizin səsinə qulaq asın. Mən gedib onları gəlməyə qoymaram. Deyərəm ki, siz yarışa hazır deyilsiniz.

Hamlet. Heç vaxt belə iş tutma. Gələcəkdə baş verə biləcək bir təhlükə indidən bizi sarsıda bilməz. Bütün varlığın taleyi yaradandan istəyindən asılıdır. Yaradandan istəyi olmadan bir sərçə belə ölməz. İndi olacaq şey sonraya qalmaz. Sonra olacaq şey indi olmaz. Əsas budur ki, insan ölməyə həmişə hazır olmalıdır. Bir də ki, dünyadan köçəndə insan özüylə heç nə aparmır, onda nə üçün dünyadan vaxtında köçməyə? Qoy nə olacaq, olsun!

Kral, kraliça, Laert, Ozrik, lordlar və əllərində qılınc tutmuş xidmətçilər daxil olurlar.

Kral. Gəl, Hamlet, gəl, oğlum, Laertə əl ver.

Kral Laertın əliylə
Hamletin əlini birləşdirir.

Hamlet.

Məni əfv edin, ser, incitdim sizi,
Keçin günahımdan bir əyan kimi.
Burdakılar bilir, sizə də, yəqin
Bunu deyiblər ki, taleyim necə
Məni dəliliklə cəzalandırıb.
Mən çox kobudluqla toxundum sizin
Bakir hissiniyə, şərəfinizə.
O gün nə etdimsə günahkar ancaq
Mənim şiddətlənən dəliliyimdir.
Laerti Hamletmi təhqir edib?
Heç vədə, heç vədə bu ola bilməz!
Hamlet olmayıbdir o gün özündə.
Əgər olmayıbsa, Hamlet özündə,

Deməli, Laerti təhqir etməyib.
 Bəs onda müqəssir kimdir, axı, kim?
 Müqəssir Hamletin sərsəmliyidir.
 Əgər belədirsə, onda Hamletin
 Özü, yalnız özü təhqir olunub.
 Onun düşmənidir divanəliyi.
 Hamının yanında budur xahişim:
 Heç vaxt düşünməyin bu cür, bu ağır
 Günahı etmişəm qəsdlə, qərəzlə.
 Bilmədən kamandan buraxıb oxu,
 Mən öz qardaşımı yaralamışam.

Laert.

Təhqir elədiniz bakir hissimi,
 Keçirəm mən sizin taqsınızdən.
 Halbuki bu halda intiqam odu
 Qəlbimdə daha gur alışmalıydı.
 Fəqət şərəfimi ləkələdiniz,
 Mənim haqqım yoxdur sizi əfv edim.
 Müdrik ağsaqqallar qərar verməmiş
 Banşa bilmərəm sizinlə heç cür.
 Lakin o vaxtacan bu saf, səmimi
 Məhəbbətinizi məhəbbətlə mən
 Qəbul eyləyirəm.

Hamlet.

Ürəkdən şadam.
 Hazıram yarışım öz qardaşım ilə.
 Mənə qılınc verin. – İşə başlayaq.

Laert.

Birini də mənə, hə, gəlin görək.

Hamlet.

Qılınc oynatmaqda naşıyam, Laert.
 Mənimlə yarışda məharətiniz
 Qaranlıq gecədə bir ulduz kimi
 Daha çox parlayıb işıq saçacaq.

Laert.

Mənə gülürsünüz?!

Hamlet.

Yox, canım haqqı.

Kral.

Onlara qılınc ver, cəld tərپən, Ozrik.
Hamlet – qardaşoğlu, sən bilirsənmi
Yarışın şərtini?

Hamlet.

Çox gözəl, milord.
Bilirəm, mərc gəlib əlahəzrət,
Zəif durmalıdır güclüyə qarşı.

Kral.

Yox, yox, bu düz deyil, bu ola bilməz,
Yaxşı tanıyıram hər ikinizi.
O bir az üstündür, elə bununçün
Gedir üç zərbəni sənə güzəştə.

Laert.

Başqasını verin, bu çox ağırdır.

Hamlet.

Bu isə lap mənim ürəyimcədir.
Uzunluğu birdir bu qılıncların?

Ozrik. Bəli, əziz milord.

Onlar yarışa hazırlaşırlar.

Kral.

Şərab gətirin.
Hamlet ya birinci, ya da ikinci
Zərbələri vursa və yaxud da o
Üçüncü zərbəyə cavab qaytarsa,
Qalanın qoy bütün mazğallarından
Onun şərafinə toplar atılsın.
Onun sağlığına içəcək kral,
Onun qədəhinə bir ləl atacaq,
Hə, elə bir ləl ki Danimarkanın
Bir-birinə varis dörd kralının
Tacına taxdığı nadir incidən
Daha qiymətlidir, daha gözəldir.
Verin qədəhləri. Qoy ildırımtək
Coşsun nağaralar şeypurlarla bir,
Şeypurlar toplarla zəbanə gəlsin,

Toplarsa göyləri salsın lərzəyə,
Göylər də yerləri titrətsin zağ-zağ.
“İçirəm Hamletin sağlığına mən!”
Di gəlin başlayaq, sizsə, hakimlər,
Yarısa diqqətlə nəzarət edin.

Hamlet. Hücuma keçin, ser.

Laert. Gəldim ha, milord.

Vuruşurlar.

Hamlet. Bu biri.

Laert. Dəymədi.

Hamlet. Hakimlər desin.

Ozrik. Zərbədir, şübhəsiz, həqiqi zərbə.

Laert. Yaxşı, elə olsun, başlayaq bir də.

Kral.

Dayanın, içəyin, şərab paylayın.
Hamlet, yaxına gəl, bu ləl sənindir.
Sənin sağlığına, qədəhini al.

Səhnə arxasında şeypur səsləri və
top gurultuları eşidilir.

Hamlet.

Əvvəlcə döyüşü bitirim gərək.
Bir azca gözləyin. – Gəlin, başlayaq.

Vuruşurlar.

Bu da başqa zərbə. Nədir sözüünüz?

Laert. Toxundu, toxundu, yoxdur bir sözüm.

Kral. Qalib gələcəkdir bizim oğlumuz.

Kraliça.

Yaman tərleyibsən, yaxın gəl, Hamlet.
Götür dəsmalımı, üz-gözünü sil.
Sənin bu qələbən şərəfinə, bax,
İçir kraliça.

Hamlet. Sağ olun, xanım.

Kral. İçmə, Gertruda!

Kraliça. İçəcəm, milord,
Təvəqqe edirəm, icazə verin.

Kral.
Qədəhdə zəhər var. Məhv oldu artıq.

Hamlet.
Cəsəratim çatmır hələ içməyə,
Tezliklə, tezliklə içərəm, xanım.

Kraliça.
Yaxın gəl, üzünün tərini silim.

Laert.
Hökmdar, indi mən vuracam onu.

Kral.
Ağlım çətin kəsir, inanmıram heç.

Laert (*kənara*).
Fəqət belə bir iş vicdansızlıqdır.

Hamlet.
Hə, üçüncü dəfə başlayaq, Laert.
Ciddi hücum edin, xahişim budur,
Elə bil, mənimlə oynayırsınız.

Laert.
Beləmi? Beləmi? Yaxşı, başlayaq.

Vuruşurlar.

Ozrik. Heç biri tutmadı.

Laert. Di alın indi!

Laert Hamleti yaralayır. Vuruş davam edir.
Sonra onlar qılınclarını dəyişirlər.
Bu dəfə Hamlet Laerti yaralayır.

Kral. Ayırın onları! Hirsələndilər ki.

Hamlet. Yox, yenə başlayaq.

Kraliça yığılır.

Ozrik.
Kraliçaya
Baxın, ey, yığılıb, kömək eyləyin.

Horatsio.

Onlar ikisi də qan içindədir. –
Milord, o nə qandır?

Ozrik. Laert, o nədir?

Laert.

Ozrik, öz tələmə düşdüm cüllüttək,
Xəyanət eylədim başqasına mən,
Ömrümü puç etdi öz xəyanətim.

Hamlet. Bir deyin, nə oldu kraliçaya?

Kral. Qan görüb, qorxudan gedib ürəyi.

Kraliça.

Yox, yox, içkidəndir, – ah, əziz oğlum!
İçkidən, içkidən zəhərlənmişəm.

Ölür.

Hamlet.

Bağlayın qapını, burda xain var,
O alçaq bu saat tapılsın gərək!

Laert yıxılır.

Laert.

O alçaq burdadır. Hamlet, bilin ki,
Yara almısınız siz də ölümcül.
Dünyada bir məlhəm sağaltmaz sizi,
Heç yarım saat da yoxdur ömrünüz.
Xəyanət aləti əlinizdədir,
Onun nəhs ucuna zəhər çəkilib.
Rəzil hiyləgərlik məhv etdi məni,
Bu yerdən ayağa qalxmaram bir də.
Sizin ananız da zəhərlənibdir.
Daha bacarmıram, kəsilir səsım...
Kraldır, kraldır müqəssir ançaq.

Hamlet.

Deməli, qılınc da zəhərlənibdir!
Ey zəhər, dayanma, öz işini gör!
(*Qılıncı kralın köksünə sancır.*) –

Hamlet. Xəyanət! Xəyanət!

Kral.

Ah, kömək edin,
Dostlar, ölməmişəm, yaralanmışam.

Hamlet.

Al, oğraş, al, qatil, yaramaz kral!
Al, iç bu zəhəri, ləlin budurmu?
Di tərən, anamın arxasınca get!

Kral ölür.

Laert.

Çatdı cəzasına ədalət ilə.
Zəhəri o özü hazırlamışdı. –
Gəlin, halallaşaq biz, nəcib Hamlet.
Özümlə atamın ölümü üçün
Keçirəm mən sizin günahınızdan,
Mənim günahımı siz də əfv edin.

Ölür.

Hamlet.

Göylər bağışlasın günahınızı.
Bir azdan gəlirəm arxanızca mən. –
Horatsio, ölürəm, bu da axırı.
Bədbəxt kraliça, artıq əlvida! –
Siz ey bu dəhşətdən titrəyən, əsən,
Rəngi avazıyan dilsiz şahidlər,
Ah, vaxtım olsaydı, sizə deyərdim...
Fəqət ölüm, bu küt, amansız məmur
İnsanı həbs edir təcili, dərhal,
Taleyin hökmünü gecikdirmir heç!
Neynək, belə olsun, belədir qismət. –
Horatsio, ölürəm, bari sən yaşa,
Sən mənim haqqımda nə varsa bütün
Əsl həqiqəti ellərə danış.

Horatsio.

Yox, yox, bacarmaram, sizensiz yaşasam,
Daniyalı deyil, romalıyam mən.
Burda mənim üçün zəhər qalıbdır.

Hamlet.

Qədəhi mənə ver, sən ki, kişisən,
Allah xatirinə, mənə ver onu.
Əziz Horatsio, eldən-obadan
Əgər gizli qalsa dərddli həyatım,
Bürüyər adımı qara ləkələr,
Gələcək nifrətlə yad edər məni.
Hərgah dostumsansa, onda bir müddət
Əl çək, imtina et səadətindən.
Bu kobud dünyada əzablara döz,
Yenə də nəfəs al qəmlə, kədərlə,
Hamıya nəql elə hekayətimi.

Səhnə arxasından marş və
yaylım atəşi eşidilir.

Görən, bu hərbi marş, bu atəş nədir?

Ozrik.

Polşa torpağından qələbə ilə
Geriyyə qayıdır gənc Fortinbras.
Odur ki, ingilis səfirlərini
Yaylım atəşiyə salamlayır o.

Hamlet.

Horatsio, ölürəm, oh, kəskin zəhər
Qırır amanımı, qətiyyətimi.
Müjdələr gələndə İngiltərədən
Dünyada mən artıq olmayacağam.
Bunu qabaqcadan hiss edirəm ki,
Taxt-tac çatacaqdır Fortinbrasa.
Mən buna razıyam sidqi-ürəkdən.
Böyükü-küçüklü hadisələri
Bir-bir danışarsan sən özün ona.
Sonrasa, sonrasa... əbədi sükut.

Ölür.

Horatsio.

Heyif, susdu böyük, gözəl bir ürək! –
Yatın, rahat yatın, mehriban prins.

Müqəddəs göylərdən enib mələklər
Sizə lay-lay çalsın nəğmələriylə. –
Nədir təbil səsi, kimdi gələnlər?

Səhnə arxasında marş. Fortinbras, ingilis səfirləri və məyyəət
əllərində bayraqlar təbil sədaları altında daxil olurlar.

Fortinbras. Hanı bu tamaşa?

Horatsio.

Hansı tamaşa,
Dünyada görünüb eşidilməmiş
Ağır müsibətmi? O buradadır.

Fortinbras.

Hər tərəfdə cəsəd, hər tərəfdə qan!
Bu nədir? Bu qədər qurbanlarını
Qırıb dəhşət ilə, qırıb qeyz ilə,
Yoxsa lovğa ölüm öz sarayında
Bu gün kef eləyir, ziyafət verir?

Birinci səfir.

Nə müdhiş səhnədir! İngiltərədən
Gətirilən xəbər yaman gecikdi.
Kralın hökmü yerinə yetib,
Ölüb Rozenkrants Qildensternlə.
Kral sağ olsaydı, razı qalardı,
İndi kim edəcək bizə təşəkkür?

Horatsio.

O sizə təşəkkür etməzdi əsla,
Heç vaxt istəməyib o bu ölümü.
İndi ki, siz gəlib İngiltərədən
Polşada döyüşdən qalib çıxdınız,
Geri qayıdarkən gördünüz burda
Ürəyə dağ basan bu cinayəti,
Onda əmr əyləyin, cənazələri
Gətirib yığsınlar bir hündür yerə.
Mənə izin verin, hamıya bir-bir
Danışım burada baş verənləri.
Söyləyim şəhvətin rəzalətini,
Hiylənin qan saçan cinayətini,

Nahaq qırğınları, nəhs hökmləri,
Zorun, alçaqlığın qətlərini.
Aırda da deyim necə, nə təhər
Düşdü quyu qazan öz quyusuna.
Mən bütün bunları nəql edim sizə.

Fortinbras.

Tez gəlin dinləyək bu faciəni,
Təcili, tələsik şura çağıraraq.
Uğursuz bir gündə güldü taleyim,
Mənim taca-taxta ixtiyarım var,
Gərək öz haqqımı bildirəm indi.

Horatsio.

Bunu da mən sizə bildirməliyəm,
Hamletin səsidir taleyin səsi,
O sizə səs verdi son nəfəsində.
Gəlin cəld tərpnək, cəld görək işi,
Yoxsa ağıl-şüur dumanlı ikən
Daha çox dəhşətlər baş verə bilər.

Fortinbras.

Hamleti igid bir sərkərdə kimi,
Dörd nəfər kapitan çiyinə alsın,
Meydana aparsın hərbi qaydada.
Onun arxasınca hərbi musiqi
Göylərə ucalsın qəmlə, kədərlə.
Hamlet sağ olsaydı, şübhəsiz ki, o
Ən gözəl, ən yaxşı kral olardı.
Götürün, götürün cənazələri! –
Döyüşlərdə olur belə cinayət,
Buralar necə də dəhşətdir, dəhşət. –
Bu qəm məskənindən uzaqlaşmaq biz,
Yaylım atəşinə ömr veriniz.

Matəm marşı. Cəsədləri apararaq gedirlər.
Toplardan yaylım atəşi açılır.

Uilyam Şekspir

DÜNYA ƏDƏBİYYATI KLASSİKLƏRİ

OTELLO

Uilyam Şekspir

DÜNYA ƏDƏBİYYATI KLASSİKLƏRİ

Otello

İ Ş T İ R A K E D Ə N L Ə R :

Venesiya hersoqu

Brabansio – senator

Başqa senatorlar

Qrasiano – Brabansionun qardaşı

Lodoviko – Brabansionun qohumu

Otello – Venesiyada xidmət edən mavr, adlı-sanlı sərkerdə

Kassio – Otellonun yavəri (müavini)

Yaqo – Otellonun mülazimi (məsləhətçisi)

Rodriqo – Venesiyalı sadələövə zadəgan

Montano – Kiprin Otellodan əvvəlki valisi

Təlxək

Dezdemonə – Brabansionun qızı, Otellonun arvadı

Emiliya – Yaqonun arvadı

Bianka – Kassionun məşuqəsi

Dənizçilər, qasidlər, carçılar, məmurlar, zadəganlar, çalğıcılar xidmətçilər və keşikçilər.

Birinci pərdə Venesiyada, qalanları isə Kiprdə vəqə olur.

BİRİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Venesiyada bir küçə.

Rodriqo.

Of, Yaqo, danışma, yalan sözdür bu.
Bir şey ürəyimi sıxır, doğrusu:
Xəzinəmin açarı əlində ikən
Bu işdən bir xəbər vermədin nədən?!

Yaqo.

Əgər giribsə də yuxuma bu iş,
Qoy məni bürüsün fəlakət, təşviş.

Rodriqo.

Deyirdin ki, ona nifrətin vardır.

Yaqo.

Sözündən dönənlər yarımçıqlardır.
Alışır, odlanır, qovrulur sinəm,
Nifrətə layiqəm, nifrət etməsəm.
Hörmətli, izzətli üç ali nəfər
Söz verdilər: məni yavər seçsinlər.
And olsun vicdana, hər yerdə hərdəm.
Mən öz qiymətimi yaxşı bilirəm.
Ah... Fəqət o məğrur, o çirkin ərəb
Gətirdi ortaya başqa bir səbəb.
Təklifi, təkidi tamam rədd etdi,
Zəhmətim, əməyim havayı getdi.
Dedi ki, seçmişəm öz yavərimi,
İndi görməkdədir o, işlərimi.

Gör seçdiyi kimdir? Böyük hesabdar,
Maykl Kassio da, nə demək olar!
Şeytantək çox sevir şux qadınları,
Boş nəzəriyyədir dövləti, varı.
Döyüş haqqında da, nə gizlədim mən,
Artıq dərk etməyir qızdan, gəlindən.
Nə təcrübəsi var, nə də tədbiri,
Gör, hara seçildi sarsağın biri.
Ancaq mən döyüşdə yaşa dolmuşam,
Rodosda, Kıprda azmı olmuşam?!
Düşmənlər əlimdən batıbdır yasa,
Yanmaram hesaba düzgün baxılsa.
O özü yaxşıca görübdür bunu,
Öyrənib Yaqonun kim olduğunu.
Gəlib, yavər olur indi bir uşaq,
Mən isə mülazim, sən işə bir bax.

Rodriqo.

Allaha and olsun, atıb bu adı,
Olardım mən onun yalnız cəlladı.

Yaqo.

Nə üçün bu dərдин yoxdur dərmanı?
Bu mənəsb bəlası tutub hər yanı.
Çatır ada, sana bu gün hər axmaq,
Bir adamın varsa, adamsan ancaq.
Hərbdə yüksəliş başqaydı əzəl,
Xidmət eyləmək də gözəldi, gözəl.
Rütbə alınardı şücaət ilə,
Daha verilməzdi məsləhət ilə.
İndi özün düşün, bir əlac varmı?
O qara ərəbi sevmək olarmı?

Rodriqo.

Xidmət eyləməzdim ona bir daha.

Yaqo.

Bir az, səbirli ol, inan sabaha.
Qədimdən belədir: tələsiyənlər
Xeyirdən daha çox qazanar zərər.
Bir də ki, hamıdan ağa olmayır,

Hər nöker ağaya sadıq qalmayır.
 Sonra biləcəksən: vardır çoxları –
 Atır insanlığı, adı, vüqarı,
 Qul olur, işləyir zillət çəkərək,
 Qazancın nə olur? Bir qarın yemək.
 Qocalan kimi də işdən atılır,
 Yazıq nə alınır, nə də satılır.
 Bəzisi də var ki, girir min dona,
 Etibar edirlər hər yerdə ona.
 Dolanır mülayim, gəzir səmimi
 Arzuya, niyyətə çatana kimi.
 İşləyir, çalışır, yaxşı ad alır,
 Ağanın gözündə qalır, ucalır.
 Bir sözlə, möhkəmcə tutur özünü.
 Mən belə adamam, deyim düzünü.
 İnan adın kimi buna, Rodriqo,
 Qoy mən ərəb olum, olmayım Yaqo.
 Mən özümə xidmət edirəm, inan,
 Göylər hakimimdir mənim hər zaman.
 Qəlbimdə gizlənən niyyətim vardır,
 O mənə güc verən bir ilk bahardır.
 Nə məhəbbət üçün, nə də iş üçün
 Onun qulluğunda durmaram bir gün.
 Məqsədim aydındır, budur məsələ,
 Sən əsl Yaqonu görmürsən hələ.

Rodriqo.

Əgər dəvədodaq bar dərsə qızdan,
 Səadət gölündə üzəcək, inan.

Yaqo.

Qocanı çağırıb tezcənə oyat,
 Şirin yuxusuna kəskin zəhər qat.
 Sən elə çağır ki, hamı eşitsin,
 Boğsun dostlarını qəzəb, hiddət, kin.
 Çirkinin gözəlsə orda sabahı,
 Yeminə milçək sal, qaçsın iştahı.
 İyrənc, qotur sözlər qisməti olsun,
 Sevinci dağılsın, kefi pozulsun.

Rodriqo.

Qocanın evidir, görürsən, budur.
Ucadan çağırım, necə doğrudur?

Ya qo.

Çağır iniltiyə, acı fəryadla,
Qulağı, ürəyi dağlayıb odla.
Sən elə çağır ki, dəhşətli, çılgın,
Elə bil, şəhəri bürüyüb yanğın.

Rodriqo. Ey, ey, Brabansio, Brabansio u...

Ya qo.

Ehey, Brabansio, oğru var, oğru.
Oyanın, ayılın, baxın, hanı qız,
Malınız, pulunuz, qızıllarınız...

Brabansio yuxarıda pəncərədən görünür.

Brabansio. Nə olub, nə olub, bu hay-küy nədir?

Rodriqo. Senyor, ailəniz – hamı evdədir?

Ya qo. Bağlıdır mı bütün qapılarınız?

Brabansio. Nədir məqsədiniz? Tez deyın yalnız.

Ya qo.

Geyinin xalası, hörmətli ata,
Sizi talayıblar siz yata-yata.
Qəlbinin parası gedib əlindən,
İndicə, indicə, necə deyim mən,
Bir qoca qara qoç alıb iyini,
Aparıb, gizlədib ağ əmliyini.
Tələsin, tələsin, elə bu saat
Hay salın, yuxudan dursun camaat.
Gedin qızınıza eyləyin kömək,
Yoxsa şeytan sizi baba edəcək.

Brabansio.

Bu nədir, deyəsən, dəli olubsuz?
Kimsiniz, nəçisiz bura dolubsuz?

Rodriqo. Səsindən bilmədik? Mənəm, oyam, o...

Brabansio. Söyləyin kimsiniz?

Rodriqo. Adım Rodriqo.

Brabansio.

Ah... Yaramaz, sənsən, rədd ol, görünmə,
Gəlib bu yerlərdə bir də sürünmə.
Sənə demədimmi boynunu az bur?!
Sənə veriləsi məndə qız yoxdur.
Başiboş, qarnıtox, yoxmuş səndə ar,
İçibsen, keflisən, bir utan, qızar.
Yelbeyin, unutdun inadlığımı,
Gəlib yenə pozdun rahatlığımı.

Rodriqo. Ah, senyor!

Brabansio.

Düşün ha vəziyyətimi,
İşimi, gücümü, xasiyyətimi.
Sənə ağır olar bu haqq, bu hesab.

Rodriqo. Dayanın, dinləyin, hörmətli cənab.

Brabansio.

Oğurluq, quldurluq deyirsiniz, hanı?
Səhra zənn edirsiniz yoxsa buranı?
Bura Venesiyadır, görsün gözünüz,
Yalandır, böhtandır hər bir sözünüz.

Rodriqo.

Əziz Brabansio, inanın buna –
Bizim qəlbimizin saf olduğuna.

Yaqo.

Siz elə tərssiniz, işdir, desək biz:
Haqqa dua edin, etməyəcəksiz.
Biz gəldik ki, sizə xidmət eyləyək,
Dələduz sayıldıq amma, neyləyək.

(Həyasızcasına)

Ayğır qızınızı qucacaq sizin,
Tez olun, tez onu axtarın, gəzin.
İndidən, indidən tədbir görün siz,
Yoxsa kişnəyəcək nəvələriniz.
Ruhunuz əbədi alçalacaqdır,
Nəsliniz daima at olacaqdır.

Brabansio. Nə namus, nə qeyrət yoxmuş ki səndə.

Ya qo.

Bunu görənlərin biriyəm mən də.
Mavı qızınızla, ah, deyim necə,
Qızışib heyvanlıq edir bu gecə.

Brabansio.

Sus daha, sus dedim, əclaf, əqləqsiz.

Ya qo.

Siz senatorsunuz.

Brabansio.

Rodriqo, yalnız
Bu işə sən cavab verməlisən, bil.

Rodriqo.

Həqiqət heç zaman çəkinən deyil.
Lakin istəyirəm bunu biləm mən:
Sizin arzunuzmu bu işlər, görün?
Gözəllər gözəli o şux qızınız –
Yeganə varınız, arzularınız
Gecənin yarısı eyləyib cürət,
Yanında bir nökr – qaçıbdır xəlvət.
Atıbdır özünü, nə deyək buna,
O kobud ərəbin çirkin qoynuna.
Bəlkə də, nə deyim, sizindir qərar,
Onda bağışlayın, bizik günahkar.
Əgər olmayıbsa bir xəbəriniz,
Onda yersiz sayın töhmətləri siz.
İnanın, bir yalan yoxdur sözümdə,
Hər vaxt böyüksünüz mənim gözümdə.
Qızınız, yenə də deyirəm sizə,
Əgər baxmayıbsa sözlərinizə,
Sizin arzunuz qarşı çıxaraq
Əslini, nəslini tapdalayıb, bax.
Ağlı, gözəlliyi alçaldıb... Aman!
Səfil bir ərəbə eylədi qurban.
Durmayın, axtarın, yandırın, yaxın,
Yataq otağına, hər yana baxın.
Əgər sözlərimdə varsa bir yalan,
Qanun qarşısında hazırım hər an.

Brabansio.

Tez olun, car çəkin, hamı oyansın,
Mənə şam gətirin, məşəllər yansın.
Ürəyim partlayır, darıxıram, ah,
Yuxum doğru çıxır, nəymiş bu günah?

Gedir.

Yaqo.

Artıq getməliyəm, hələlik, sağ ol,
Həmişə düşün ki, budur doğru yol.
Əsgərəm, hüququm, ixtiyarım az,
Ona şahid durmaq mənə yaramaz.
Təqsırı azaldar şərait özü,
Ona ağır cəza verməzlər, düzü.
İndi lazımlıdır Otello yaman,
Kıprda vuruş var, dizə çıxır qan.
Döyüşdə onuntək ağıllı, rəhbər
İkinci bir nəfər yoxdur deyirlər.
Mən ona düşmənəm, söylədim bayaq,
Vəziyyət dostuyam onunla ancaq.
Orda onunlayam, yaxşı düşün bir,
Qocanı götürüb oraya gətir.

Brabansio gecə paltarında, nöqərlər
əllərində məşəl evdən çıxırlar.

Brabansio.

Xəyanət, cinayət, biabırçılıq,
Dözülməz müsibət: qız yoxdur artıq.
İtdi, ləkələndi ata zəhmətim,
Düşdü ayaqlara adım, hörmətim.
Acı, zəhər oldu ömrümün sonu.
Rodriqo, de, harda görübsən onu?
Onunla – ərəblə bir yerdəydilər?
Kim baba olacaq, nədir bu xəbər?
Sən necə bildin ki, o həmin qızıdır?
Mənmi aldanmışam, əqlə sığmazdır?!
O sənə nə dedi, de, bilsin hamı.
Get, get, tez ol, oyat qohumlarımı.

Rodriqo, nə olub, ah, bir danış sən,
Onlar evləndilər, necə bilirsən?

Rodriqo.

Bəli, həqiqətən, elədir ki var.

Brabansio.

Ya rəbb, ulu göylər, nəydi bu qərar?
Atayam, yanırım, bir də, bir də, ax,
Qız olan bəndəyə necə inanaq?..
Qanım ürəyimə xəyanət etmiş,
Yox, yox, bu düz deyil, o necə getmiş?!
Qızlığı, gəncliyi təhqir edlən
Bir cadu dolanır burda, deyəsən.
Rodriqo, de görüm, bu iş asanmı?
Buna bənzər bir şey oxuyubsanmı?

Rodriqo.

Bəli, oxumuşam lap köhnələrdən.

Brabansio.

Çağır qardaşımı, dayanma, tərən.
Əzəldən işimi mən özüm əydim,
Gərək, gərək onu sənə verəydim.
Söylə, bilirsənmi, Rodriqo, bəri,
Gedib harda tapa billik onları?

Rodriqo.

Taparam, getsəniz mənimlə əgər,
Həm də götürsəniz silahlı əsgər.

Brabansio.

Yalvarıram, gedək, səfər uzaqdır,
Getdikcə qüvvəmiz çoxalacaqdır.
Götürək silah da, çoxlu əsgər də,
Çağıra, toplansın keşikçilər də.
Tez gedək, Rodriqo, çəkək bir əncam,
Hörmətinə qarşı borclu qalmaram.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Yenə Venesiya, başqa bir küçə.

Otello, Yaqo və nöqərlər əllərində məşəl daxil olurlar.

Yaqo.

Davada gözlərim qanla dolsa da,
Çoxları zərbəmə hədəf olsa da,
Bir an unutmadım vicdanımı mən,
Bir qətl, bir cəza etmədim qəsdən.
Ədalət qoluma verdi güc-qüvvət.
Səkkiz-doqquz dəfə düşsə də fürsət,
Xəncərin ağzını eyləmədim qan,
Keçirmədim onun qabırğasından,
Böyrü, bağıracağı rahatlına bir.

Otello. Olmuş olacaqdır daha gözəldir.

Yaqo.

Yox, canım, dayanıb səbir etmək olar,
Əclaf, çirkin sözlər dedi o ki var.
Sizdəki şöhrətə kəc baxdı gözü,
Az qalmışdı onu öldürəm, düzü...
Yaxşı, deyin görüm, bəxtiniz yarmı?
Sizi hiif edəcək bir qüvvə varmı?
Axi, qaynatanız çox inadkardır,
Hersoqa bərabər hörməti vardır.
Sözü sayılandır, mənəsbəbi yüksək,
Qanun o deyəni təsdiq edəcək.
Sizi qəm teştində qovuracaqdır,
Bəxtini kül edib sovuracaqdır.

Otello.

Qoy nə edir etsin, fəqət qulaq as,
Həqiqət heç zaman pərdədə qalmaz.
Gördüyüm dəyərlə, böyük xidmətlər
Onun sözlərini eyləyər hədəf.
Bir də, lazım gəlsə, hər bir şeyi mən
Senata söyləyəm heç çəkinmədən.
Deyərəm: işimlə gülür səhərim,
Bu xoşbəxt taleyə çatır dəyərim.

Sevirəm, duyuram Dezdemonanı,
Bizi ayracaq bir qüvvə hanı?
Keçdim onun üçün azadlığımdan,
Çərçivə içində yaşadım hər an.
Yoxsa dövlət üçün, şan-şöhrət üçün,
İnan, bu yerlərdə qalmazdım bir gün.
Bir bax, işiq gəlir, görəsən, nədir?

Ya qo.

Qızın atasıdır, dəhşətə bax bir!
Kin töküb üstünə qışın qarını,
Toplayıb başına adamlarını.
O sizi axtarır, evə keçin siz,
Lap yaxşı olar ki, görünməyəsiniz.

Otello.

Yox, yox, mən heç yana getməməliyəm.
Onlardı, çox yaxşı, gəlsinlər, nə qəm.
Xidmətim, şöhrətim, təmiz vicdanım
Məni qoruyacaq, gəlir gümanım.
Gələn onlardımı?

Ya qo.

Hər şey olub sirr,
Yanusa and olsun, onlar deyildir.

Kassio və bir neçə zabıt ellərində məşəl daxil olurlar.

Otello.

Yavərim, zabıtlər, xoş gördük, dostlar.
Gecəniz uğurlu, söyləyin, nə var?

Kassio.

Hersoq əmr verib: axtaraq sizi,
Təcili istəyir gəlməyinizi.

Otello. Belə tez-tələsik, xeyirmi, görəni?

Kassio.

Nəsə Kiprdəndir, zənn edirəm mən.
Gəmilər nə durur, nə də dincəlidir,
Bərbəbir, dalbadal elçilər gəlir.
Bütün senatorlar toplaşmışdılar,
Sizi çağırmağa verdilər qərar.

Evdə olmadınız, getdilər bir də,
Tapa bilmədilər sizi heç yerdə.
Senat əmr elədi gözək hər yeri,
Sizi tapmayınca dönməyək geri.

Otello.

Axır ki, tapdınız. Yaxşı, nə edək?
Hara istəyirsiniz, buyurun, gedək.
Ancaq tələsməyin, bir evə dəyim,
Bir kəlmə sözümlə var, onu söyləyim.

Gedir.

Kassio. Nədir bu yerlərdə saxlayan onu.
Ya qo.

Yağlı bir tikədir bağlayan onu.
Qanuni olarsa əgər bu şikar,
Bütün ömrü boyu olar bəxtiyar.

Kassio. Heç nə anlamadım.

Ya qo. O evlənidir.

Kassio. Kiminlə?

Ya qo.

Kiminlə? Taleyə bax bir,
Bir qız ki...

(Otello qaydır.)

Kapitan, gedəcəksiniz?

Otello. Sizinlə bir yerdə gərək gedək biz.

Kassio. Başqa bir dəstə də axtarır sizi.

Ya qo.

Brabansiodur, general, düzü.
Ehtiyatlı olun, niyyəti pisdür,
Döyüşə, vuruşa yaman hərisedir.

Brabansio, Rodriqo və məmurlar
əllərində məşəl və silah
tutmuş halda daxil olurlar.

Otello. Dayanın!

Rodriqo. O mavidir.

Brabansio. Tutun oğrunu! *(Hər iki tərəf qılınclarını siyirirlər.)*

Yaqo.

Rodriqo, sənləyəm, unutma bunu.

Otello.

Çox da tələsməyin, səbir edin bir az,
Hər zaman vuruşmaq faydalı olmaz.
Parlaq qılıncları saxlayın, yoxsa
Şəhlənər, paslanar, batariq yasa.
Senyor, bir düşünün, yaşınızla siz
Silahdan daha çox əmr edərsiniz.

Brabansio.

Oğruların pisi, ən vicdansız,
Söylə, gizlətmisən harada qızı?
Səni lənətə gəl, qurd kimi inlə,
Məhv etdin balamı sehlərlənlə.
Bu cür olmasaydı, inanmıram mən:
Heç vaxt ər haqqında fikirləşməyən
Mənim qəşəng qızım – o zərif çiçək
Gözəl cavanları rədd edləyərək,
Əslini, nəslini tapdayıb belə,
Atıb var-dövləti, düşməzdi çölə.
Güldürməzdi mənə yaxını, yadı,
Cadu zənciriylə bağlanmasaydı.
Uymazdı sən kifrin alçaq oynuna.
Atılmazdı qorxunc, hisli qoynuna.
Ağlı zəiflədən əfsununla sən
Gəncliyi, saflığı təhqir etmisən.
Yalan deyirəmsə bircə kəlməni,
Dünya mühakimə eyləsin məni.
Ölkədə cadu var, yoxdur buna şəkk,
Senatda bu işə baxılsın gərək.
Qanun belə işi etmiş qadağan,
Odur ki, deyirəm qanun adından:
Tutun, tutun onu, təslim olmasa,
Yumşaldın, qan qussun hey kasa-kasa.

Otello.

Dayanın, cənablar, dayanın bir az,
Kişilər hər yerdə qılinc oynatmaz.

Qoy hamı bilsin ki, döyüş zamanı
Mən yaxşı seçirəm dostu, düşmanı.
Düzdür, günahkaram, bunun üçün siz
Hara getməyimi istəyirsiniz?

Brabansio.

Hara getməyini? Dustaqlanaya,
Boylan həsrət-həsrət Günəşə, Aya.
Qanun qarşısında çağrılanadək
Öyrən öz yerini zillət çəkərək.

Otello.

Əgər qulaq assam, düzgün olarmı?
Hersoq bu işlərdən razı qalarmı?
Baxın qasidlərə, gözləyir məni,
Sizə söyləyirəm onlar deyeni:
Təcili, çox vacib dövlət işi var,
Məni aparmağa gəlibdir onlar.

Birinci zabit.

Doğrudur, əmr var bizdə bu haqda,
Müşavirədedir indi hersoq da,
Hamı oradadır, budur vəziyyət.
Adam göndəriblər sizə də, əlbət.

Brabansio.

Necə? Nə dediniz? Hersoq, yığınaq...
Gecənin bu vaxtı onu buraxmaq...
Mənim bu işlərim gərəksiz deyil,
Bütün senatorlar, hersoq özü, bil,
Bu işə bir əlac etməsə əgər
Ölkəni бүrüyər belə təhqirlər.
Payız yarpağıtək adımız solar,
Qara qullar bizə hökmdar olar.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Senat şurasının iclas salonu.
Hersoq və senatorlar stol ətrafında əyləşiblər.
Burada məmurlar da var.

Hersoq.

Adadan dolaşığı xəbər almışığı,
Ona görə belə çaşbaş qalmışığı.

Birinci senator.

Elədir, ağıla batmayırsən bu iş:
Deyirlər yüz yeddi gəmi düzəlmiş.

Hersoq. Mənim məktubumda yüz qırx yazırlar.

İkinci senator.

Məndə iki yüzdür, nədir bu miqdar?
Hesab başqa-başqa, uyğunluq hanı?
Qarmaqarışıqlıq tutub dünyanı.
Belə hallarda da güman, düşüncə
İnsanın beyninə verir işgəncə.
Bircə şey dəqiqdir: türk orduları
Durmada yeriyir Kiprə sarı.

Hersoq.

Hələ ki, hesaba inanmaq olar,
Bu kiçik səhvlərdə dəhşətli nə var?!
Böyük səhvlərə verməyə imkan,
Əsas məsələdir mənə qorxudan.

Qasid. Ehey, təzə xəbər, səs verin mənə.

Birinci məmur. Qasiddir, adadan gəlir yenə.

Qasid daxil olur.

Hersoq. Danış, nə xəbər var?

Qasid.

Düzülüb səf-səf,
Türklər hazırlaşır Rodosa tərəf.
Senyor Anceło da əmr etdi ki, mən
Sizə xəbər verim vaxt itirmədən.

Hersoq. Səmti dəyişməyin mənası nədir?

Birinci senator.

Fikri azdırmağa bir bəhanədir.
Mənasız deyildir heç də bu qərar,
Gözdən pərdə asır bununla onlar.
Bu cür ola bilməz, düşünsək bir az,
Səbəbsiz bir sınaq faydalı olmaz.
Arada dolanır nəşə bir yalan.
Kiprdən əl çəkməz türklər heç zaman.
Hücuma qalanda Kipri almaq
Rodosdan asandır, belədir ancaq.
Rodosda vəziyyət başqadır indi,
Vuruşmaq, döyüşmək orda çətindi.
Təcrübəsiz deyil türklər bu qədər –
Xeyirə göz yumub, qazansın zərər,
Sakit həyatında tufan yaratsın,
Özünü atəşə, alova atsın.

Hersoq. Bəli, getməyirlər onlar Rodosa.

Birinci məmur. Başqa yeni xəbər – aydın və qısa.

Qasid daxil olur.

Qasid.

Hörmətli cənablar, əziz ağalar,
Türklərə yol verdi coşqun dalğalar.
Rodosa çataraq böyük bir səylə,
Orda birləşdilər başqa qüvvəylə.

Birinci senator.

Belə düşünürdüm mən də əzəldən,
Hazırlıq necədir, bunu söylə sən?

Qasid.

Otuz gəmi vardı, deyirəm qəti,
Onlar dəyişiblər istiqaməti,
Kiprə yollanıblar, deyəsən, birbaş.
Senyor Montano da qəlbində təlaş,
Məni göndərdi ki, söyləyim dərhal
Kipr düşmənlərdən çəkməsin zaval!

Hersoq. Məsələ aydındır, düzdür xəbər də,
Bəs Markus Lukikos yoxmu şəhərdə?

Birinci senator. Florensiyadadır.

Hersoq.

Yazın ki, gəlsin,
Vaxtı qiymətlidir indi hər kəsin.

Birinci senator.

Odur Brabansio və igid Mavr
Gəlirlər buraya, gören nə vardır?

Brabansio, Otello, Yaqo, Rodriqo və zabitlər daxil olurlar.

Hersoq.

General, qərara almışığ ki, biz,
Türklərlə döyüşə siz gedəsiniz.
(*Brabansioya*)
Alicənab senyor, xoş gördük sizi,
Dinləmək istəyəm məsləhətinizi.
Gəlin, siz fikrimdə yandırın bir şam,
Köməyiniz gərək bizə bu axşam.

Brabansio.

Məni bağışlayın, tükənib sözüüm,
Ehtiyac içində qalmışam özüm.
Nə yerim, nə işim, nə də vəzifəm
Məni qaldırmayıb yuxudan bu dəm.
Hökumət işləri olsa da əsas,
Qəlbimi dağlayır intiqam, qisas.
Dərdim duman kimi tutub hər yanı,
Zülmətdən gözlərim görmür dünyanı.
Qüssəm qüssə deyil, bir ağır yüküdür,
Onun qarşısında hər şey sönükdür.

Hersoq. Söyləyin, nə olub?!

Brabansio. Of, qızım, qızım!

Hamı. Ölübdür?

Brabansio.

Nə deyim, soldu murazım.
Bəli, mənim üçün o yoxdur daha.
Ləkə ucuz olub, ölümsə baha.
Qızım ləkələnib, oğurlanıbdır,
Cadugər əliylə oda yanıbdır.

Yoxsa təbiətən ağıllı bir qız
Evdən heç bayra çıxarmı yalqız?
Huş alıb, qəlb satıb burda sehrbaz,
Belədir, belədir, başqa cür olmaz.

Hersoq.

Bu mənfur hərəkət buzdan soyuqdur,
Qoy kim olur olsun, bir fərqi yoxdur,
Qızlıq zinətini tapdalayan kəs
Cəzasız, əzabsız yaşaya bilməz.
Qanun kitabını açıb oxu sən,
Qəti sərəncam ver nə vaxt istəsən.
İstər oğlum olsun, çəkinmə gerçək,
Qanun öz hökmünü göstərsin gerek.

Brabansio.

Ürəkdən təşəkkür edirəm sizə,
Borcluyam əvəzsiz hörmətinizə.
O adam mavrdır, özü də budur,
Sizə nə demişəm – hamısı doğrudur.
Görünür, burada bambaşqadır iş,
Sizin əmrinizlə buraya gəlmiş.

Hamı.

Nə qədər acıdır, bəddir bu xəbər!

Hersoq (*Otelloya*). Otello bu işə nə deyə bilər?

Brabansio.

Cidanı çuvalda gizlətmək olar?!

Otello.

Hörmətli, izzətli, şanlı ağalar,
Möhtərəm senyorlar! Deyirlər ki, mən
Qaçırmışam onun qızını dünən.
Bəli, bu doğrudur. Evlənmişik biz,
Bütün günahlarım budur, şübhəsiz.
Məni bağışlayın həddi keçməkdə...
Acizəm mən incə sözlər seçməkdə,
Nitqim çox kobuddur, qabadır mənim.
Hərbi düşərgələr olmuş məskənim.
Ta yeddi yaşımdan bu günə qədər,
Dilimə yad olmuş mehriban sözlər.

Xoş söz də bilirəm sülh haqda bir az,
Onu da hər yerdə danışmaq olmaz.
Dünya haqqında da danışsam, ancaq
Sözlərim yenə də hərbdən olacaq.
Odur ki, istərəm icazənizlə,
Sevgi tarixçəmi bir neçə sözlə
Sizə nəql eyləyəm düzgün, boyasız.
Biləsiniz nədir arzum, muradım,
Necə yaradılıb sehrim, cadum,
Hansı ovsunumla tilsimlənib qız?

Brabansio.

Təbiətən belə cürətsiz, qorxaq,
Sözünü deməyə aciz, utancaq
Bir qız birdən atıb ləyaqətini,
Hissini, qəlbini, lətafətini,
Eybəcər bir divi sevə bilərmi?!
Qorxduğu iblisdən sevgi dilərmi?!
Belə düşünilsə, bu yanlış olar,
Burda cəhənnəmin iblis möhrü var.
Təbii qanunlar pozulur burda,
Bundadır ən böyük dərd də, qüsür də.
Ölkədə cadu var, cadu var gerçək,
Həqiqət aranıb tapılsın gərək.
Qızım sehrbaza olubdur dustaq,
Mən zamin dururam, belədir ancaq.

Hersoq.

Hələ zamin durmaq olduqca azdır,
Əsasın, dəlili inandırılmazdır.
Bununçün əsaslı sübut gərəkdir,
Biz nədən bilək ki, sözün gerçəkdir.

Birinci senator.

Otello, de görək, doğrudanmı, sən
O qızın ruhunu zəhərləmişən?
Eşqinə, hissinə qurubsan tələ,
Sehrlə qəlbini almısan ələ?
Yoxsa aranızda ünsiyyət olmuş,
Danışiq, banışiq, məhəbbət olmuş.

Otello.

Xahiş eyləyirəm, bir nəfəs dərin,
Qızın arxasınca adam göndərin.
Gəlib özü desin hər şeyi sizə,
Ləkəli görünsəm gözlərinizə,
Rütbəmi, işimi almayın yalnız,
Alın canımı da, vardır haqqınız.

Hersoq. Gətirin buraya Dezdemonanı!

Otello.

Yaqo, özün göstər mehmanxananı.
(Yaqo xidmətçilərlə çıxır.)
İndi qız gəlincə, sizə birbəbir
Danışım günahım, təqsirim nədir.
Necə olmuş – onu cəlb etmişəm mən,
Necə olmuş – məni sevmiş o süsən?
Bizi hansı qüvvə bağlamış belə?

Hersoq. İndi söz sənindir, Otello, söylə.

Otello.

O qızın atası göstərib hörmət,
Məni tez-tez evə edirdi dəvət.
Onun istəyiylə danışdırdım mən
Ömrümün əzablı, nəhs illərindən, –
Mühasirələrdən, vuruşmalardan,
Çəkdiyim zillətdən, çarpışmalardan,
Taleyin zülmündən, dönüklüyündən,
Ölümlə döş-döşə gəldiyim gündən.
Uşaqlıq vaxtından bu günə kimi
Bir-bir nəql edirdim gördüklərimi:
Qanlı, qırğınları, fəlakətləri,
Quruda, dənizdə müsibətləri.
Məni sındırmayıb nədən işgəncə,
Kəfənimi yırtıb çıxmışam necə?
Əsirtək zindana atılmağımı,
Qul kimi bazarda satılmağımı,
Azad olmağımı... Sayırdım bir-bir
Davada başıma nələr gəlibdir.
Deyirdim sehrli uzaq ellərdən,

Zülmət zağalardan, odlu çöllərdən,
Müdhiş dərələrdən, müdhiş bağlardan,
Zirvəsi göylərə dəyən dağlardan,
Çiyini başından yuxarı durmuş,
Bədheybət, bədniyyət, azgın, qudurmuş,
Adam parçalayan vəhşi insandan,
Bir-birini yeyən hər bir heyvandan.
Sözlərim cəlb etdi Dezdemonanı,
Qəlbən dinləyirdi qorxunc dastanı.
Ev işi çəksəydi qızı qırağa,
Çalışırdı onu tez qurtarmağa.
Qayıdıb yenidən qulaq asırdı,
Mənim söhbətimə marağı vardı.
Xeyli davam etdi bu qəmli söhbət,
Bir gün xahiş etdi məndən o afət:
Başıma gələni danışım bir də,
Olmuşam harada, hansı yerlərdə?
Əvvəldən axıra söyləyim tamam,
Çünki eşitməyib hekayəmi tam.
Sevinib bu işə, söylədim mən də.
Dərdli gəncliyimdən söhbət edəndə
Kədərli gözləri tez-tez yaşardı.
Elə ki, hekayəm, bitdi, qurtardı,
Dərindən ah çəkdi, and içdi həтта,
Dedi: belə kədər olmaz həyatda.
Bu cür həyat olar, buna dözər kim?
Kaş ki, bunu heç vaxt eşitməyəydim!
Kişi yaranaydım ya da sənintək.
Halıma acıyb yandı o mələk.
Birdən söylədi ki, bir dostun varsa,
Əgər mənə qəlbən aşiq olarsa,
Sənin həyatını sənin dilinlə
Danışıb fəth etsin qoy məni belə.
O qızdan bunları eşidən kimi,
Ona heyran olub açdım qəlbimi.
O sevdi çəkdiyim məşəqqət üçün,
Mən sevdim gördüyüm mərhəmət üçün.

Budur işlətdiyim yeganə əfzun,
Qız gəldi, göy özü şahidim olsun...

Dezdemonə Yaqo və xidmətçilərlə daxil olur.

Hersoq (*Brabansioya*).

Əziz dost, dinləsə belə nağılı,
Mənim qızımın da gedər ağılı.
Çox da ürəyinə salma bu işi,
Gərək bərk ayaqda səbr etsin kişi.
Sınımış silahını atıb bir yana,
Boş əllə girərmə insan meydana?

Brabansio.

Xahiş eyləyirəm qızı dinləyək:
Desə ki, zərrəcə sevidir ürək,
Başıma daş yağsın, taleyimə bax!
Mavrı qınamışam, deməli, nahaq.
Qızım, yaxına gəl, söylə, burda sən
Kimə daha artıq hörmət edirsən?

Dezdemonə.

Mənim əziz atam, aydındır suçum,
Bu gün ikiləşib, bilirəm, borcum.
Sən mənə vermişən həyat, tərbiyə,
Mən sənə borcluyam qızınam deyə.
Fəqət ərim vardır. Nə deyim buna,
Öz ata borcunu ərin borcuna
Dəyişdi anam da bir vaxt, bir zaman,
Artıq hörmət etdi sənə hamıdan.
Borcumu dəyişdim mən də anamək,
Mavra – öz ərimə tabeyəm demək.

Brabansio.

Haqq sənə yar olsun. Sözüüm bu qədər.
Dövlət işlərinə, zati-alilər...
Onun əvəzinə, kaş ki, əzəldən
Özgə uşağını saxlayaydım mən.
Ey Mavr, xoşbəxt ol, yaxına gəl bir,
Apar sərvətimi, daha sənindir.
Mən deyən olsaydı, yaxşı bil bunu,

Sən onu görməzdin ömrün uzununu.
Sənsə, ey daş-qaşım, qulaq as mənə,
Şadam ki, olubdur qızım yeganə.
Müstəbid edərdi məni qaçmağın,
Bir bacın olsaydı, onun ayağın
Qandala salardım, buxovlayardım.
Artıq sözüm yoxdur, artıq qurtardım.

Hersoq.

Bir məsləhət deyim, izin verin siz,
Bəlkə, cavanları əfv edəsiniz.
Ox gedib, geriyyə dönməyəcəkdir.
Hər vaxt cavanlara qayğı gərəkdir.
O şey ki, olubdur, unutmaq gərəkdir,
Əzabdan, bələdan qurtarsın ürək.
Çarəsiz dərd ilə yansaq dünyada,
Daha ağır dərdlə qurtarar o da.
Keçmiş müsibətlə alışmaq, yanmaq
Yeni müsibətlər törəder ancaq.
Hər ələcsiz dərdin bir əlacı var,
Dərdi unutmaqla sağaltmaq olar.

Brabansio.

Olan olub deyə, onda biz gərəkdir
Kiprdən əl çəkib, türklərə verək.
Qəlbində kədəri, qəmi olmayan
Belə hikmətlərə bağlayar güman.
Mənimtək səbri tükənən kəslər
Şirin təsəlliyyə ümidmi bəslər?
Sözlər həm şirindir, həm də ki acı,
İkimənəlidir, yoxdur əlacı?
Sözlərdən yaraya bir məlhəm olmaz,
Ürəyin yarası sözlə sağalmaz.
Xahiş eyləyirəm, odur ki, yalnız
Dövlət işlərinə başlayasınız.

Hersoq.

Böyük qüvvə ilə türk orduları
Hərəkət eyləyir Kiprə sarı.
Otello, Kiprlə tanışsan özün,

Gərək ki, getməyə olmasın sözün.
Qalaya başçıdır igid bir sərdar,
Onun hörməti var, ləyaqəti var,
Ancaq bu zəfəri həll etmir qəti,
Sərdara gərəkdir döyüş şöhrəti.
Məclis qərar verib, düşünmüşük biz,
Qalaya başçılıq siz edəsiniz.
Hazırlaş səfərə, hökm edir həyat,
Təzə sevincinə yeni kədər qat.

Otello.

Cənablar, ağırdır vəhşi adətim,
Dəyişib davada öz təbiətim.
Daş kimi sərt olan döyüş yatağı
Görünür yumşaq bir döşək sayağı.
Ömrümü keçirib mən əziyyətdə,
Bir sevinc tapıram hər məşəqqətdə.
Xoşdur təklifiniz ona görə də,
Hazıram türklərlə döyüslərə də.
Fəqət acizənə bir xahişim var,
Bu ali məclisdə siz verin qərar:
Bir mənzil versinlər arvadım üçün,
Maaş da, kənz də, nə olsa mümkündür.
Bir ləkə gəlməsin ləyaqətinə,
Layiq olsun əsil-nəcabətinə.

Hersoq. Qoy qalsın hələlik ata evində.

Brabansio. Mən razı deyiləm.

Otello. Mən də.

Dezdemon a. Ah, mən də.

Atamın gözləri gördükcə məni
Yadına salacaq olub-keçəni.
Qanı qaralacaq, əzab çəkəcəm.
Ey möhtərəm hersoq, siz edin kömək,
Mümkünsə, lütf edin, məni dinləyin!

Hersoq. Söylə, Dezdemon a, nədir diləyin?

Dezdemon a.

Mən Mavri sevdim ki, çəkib dərd, bəla.
Hər zaman, hər yerdə qalım onunla.

Bütün aləm bilir artıq bu işi,
Məni oda atıb bəxtin gərdişi.
Onun mərdliyinə məftun olmuşam,
Onun eşqi ilə çırpınan quşam.
Onun gözəlliyi öz mərdliyidir,
Ağlı, kamalıdır, comərdliyidir,
Bəxtimi bağladım onun bəxtinə,
O cəbhəyə getsə, mən nə edim, nə?
Necə evdə qalım güvətək rahat,
Sevgisiz ürəyim heç olarmı şad?
Hicrandan əzizdir mənə təhlükə,
İzin verin, gedim onunla birgə.

Otello.

Şanlı senatorlar, budur tək ricam,
Onun arzusuna eyləyin əncam.
Göylər şahiddir ki, öz eşqim üçün
Mən xahiş etmirəm, bu deyil mümkün.
Deməyin ki, qıza bağlanar, qalar,
Əyləncəyə uyar, şəhvətə dalar.
Könlümü oxşamaz məstlik, xumarlıq,
Cavanlıq hissləri keçibdir artıq.
Allah eləməsin, şəhvətə uysam,
Dövlət işlərini kənara qoysam,
Mənim dəbilqəmi evdar qadınlar
Qoy tava etsinlər, olum rüsvay, xar.

Hersoq.

Siz necə deyirsiniz, elə də olsun,
İstəyir qız getsin, istər qalsın.
Fəqət hadisələr gözləmir bizi,
Hökm edir təcili getməyinizi.

Birinci senator. Yola düşəsiniz gərək bu gecə.

Otello. Ürəkdən razıyam, elə indicə...

Hersoq.

Otello, siz gedin, uzaqdır səfər,
Ancaq təyin edin, qalsın bir nəfər,
Bizim əmrimizi çatdırsın sizə.
Biz də ki, dağılaq evlərimizə.

Sübh saat doqquzda gəlib yenidən
Burda görüşərik.

Otello.

İnanıram mən,
Yaqo əvəzsizdir, iş qanandır o,
Namuslu, vəfalı bir insandır o.
Arxamca gətirər Dezdemonanı,
Həm də lazım olan əmri-fərmanı.

Hersoq.

Çox gözəl, çox gözəl, qoy belə olsun,
Mən getdim, gecəniz xeyrə qalsın.

(Brabansioya)

Hə, möhtərəm dostum, deyim ki, sənin
Ürəyi gözəldir qara yeznənin.
Qəlbin gözəlliyi gərək insana,
Hamı ləyaqətlə çatır ad-sana.

Birinci senator.

Otello, qoruyun Dezdemonanı.

Brabansio.

Mavr, sən ayıq ol, düşün bu anı:
Doğma atasını aldadan bir qız
Səni də aldadar, qalarsan yalqız.

Hersoq, senatorlar və memurlar gedirlər.

Otello.

Ona inanıram varlığım kimi...
Sənə tapşırıram mən sevgilimi,
Sədaqətli Yaqo! Budur xahişim,
Bilirsən, təxirə salınmaz işim.
Ona zövcən baxsın, eyləsin hörmət,
Gətir düşən kimi əlinə fürsət.
Gedək, Dezdemonna, gedək, əzizim,
Bircə saat qalır vaxtımız bizim.
Yola çıxmaq üçün hazırlıq görək,
Vaxtın tələbinə baş əymək görək.

Otello və Dezdemonna gedirlər.

Rodriqo. Yaqo!

Yaqo. Nə deyirsən, mənim ürəyim?

Rodriqo. Bilirsənmi, nədir indi istəyim?

Yaqo. Bilirəm, yatmalı, dincəlməlisən.

Rodriqo. Özümü dənizə atmalyam mən.

Yaqo.

Onda... sonra heç vaxt sevmərəm səni,
Bir də ki, ay axmaq, nə olub yəni?

Rodriqo.

Həyat gətirərsə əzab, işgəncə,
Yalnız axmaqlıqdır yaşamaq, məncə.
Ölüm insanlara verir sə şəfqət,
Nəçin dərd içində çəkkək əziyyət?

Yaqo.

Of, sarsaq, başiboş! Bu dünyada mən
Xeyiri ziyandan seçdiyim gündən
İyirmi səkkiz il keçir sərəsər.
Görmədim, görmədim elə bir bəşər
Özünü sevməyi bacarsın, düzü.
Desəydim mən sənə əgər bu sözü:
Bir qızın bəzəkli tumanı üçün
Özümü dənizə atıram bu gün,
İnan, dəyişərdi arzum, muradım,
İnsanlığı atıb, meymun olardım.

Rodriqo.

Neyləyim? Dəlilək mən vurulmuşam,
Bilirəm, aləmdə rüsvay olmuşam,
Sevgidə, elə bil, iqtidarım yox.

Yaqo.

İqtidar! Boş şeydir! Kədərlənmə çox.
Hər şey asılıdır yalnız tək bizdən,
Hər şey asılıdır iradəmizdən.
Bil ki, bədən bağıdır, iradə bağıban,
İstər orda gül ək, istər gicitkan,
İstər dağ nanəsi, istərsə nərgiz
Onlara baxan da, baxmayan da biz.
Baxsaq, pərvazlanır fidan içində,

Baxmasaq, saralar tikan içində.
 Ömür dedikləri – mizan-tərəzi,
 Bir gözü ağıldır, hisisdir bir gözü.
 Ağlın əksilərsə miqdarı bir az,
 Qana alov salar qızğın ehtiras,
 İtirib həyanı süst-xar olanıq,
 Müdhiş bəlalara düçar olanıq.
 Fəqət bizdə gülür ağlın qüdrəti,
 Salır kəməndinə quduz şəhvəti.
 Odur ki, deyirəm ürəyimizdə
 Məhəbbət puçurdur, qoruyaq biz də.

Rodriqo. Ola bilməz!

Ya qo.

Ağlın azıbdır, yəqin,
 Quduztək gəmirir səni şəhvətin.
 Kişi ol! Özünü boğan naşidir,
 Pişiyi, küçüyü boğsan yaxşıdır.
 Dostunam, istərəm olasan xoşbaxt,
 Ancaq belə fürsət düşməyib heç vaxt.
 Gərək bu tezliklə güldürəm səni,
 Tələs, tələs, pulla doldur kisəni.
 Bizimlə birlikdə gedək cəbhəyə,
 Yaxınlar, tanışlar bilməsin deyə,
 Süni saqqal taxıb, gizlət çöhrəni,
 Deyirəm ha, pulla doldur kisəni.
 Heç ola bilməz ki, bir düşün sonu,
 Dezdemona sevsin həmişə onu.
 Ərəbin də ondan üzü dönəcək,
 Tez alışan sevgi tez də sönəcək,
 Gur ocaq isitməz heç bir kimsəni,
 Yaxşı-yaxşı doldur pulla kisəni.
 Əzəldən belədir mavr tayfası,
 Onların sevgidə yoxdur vəfası.
 O şey ki, dadlıdır indi bal qədər
 Bir azdan olacaq ən acı zəhər,
 İkraha bürüyəcək onda bədəni,
 Sən doldur, sən doldur pulla kisəni.

O qız da ərəbdən bezib doyacaq,
Səhvini dərk edib, aydın duyacaq.
Bir gün eyləyəcək ona xəyanət,
Gəzəcək gənclərlə gizlicə, xəlvət.
Belədir, belədir, başa düş məni,
Ona görə pulla doldur kisəni.
Ölməyin vacibsə, boğulmaqdan keç,
Özünə ağıllı-başlı üsul seç.
Səfil yadelliylə bic venesyalı
Əhd edib məkrli və müəmmalı.
Heç vaxt aqlım kəsməz şad olduğuna,
Cəhənnəm əhli də inanmaz buna.
Qız sənin olacaq, gəl çoxlu pulla,
Özünü boğmağı bir yana tulla.
Qovuş məqsədinə, bir gün kefə bax,
Sonra lap assınlar, boğulma nahaq.

Rodriqo.

Sənə bel bağlayıb, girişsəm işə,
Kömək edərsənmi mənə həmişə?

Ya qo.

Məndən arxayın ol, sən mənə inan,
Get, yaxşı pul topla, yaxşı pul qazan.
Sənə çox demişəm, deyirəm bir də:
Mən nifrət edirəm Mavra hər yerdə.
Çəkilir köksümə dağ üstündən dağ,
Gəl, ondan qisası birlikdə alağ.
Onu dəyyus etsən, gülərik, mənəcə,
Sən ləzzət taparsan, mən sə əyləncə.
Qoynunda, gör, nələr gizlədir sabah,
Hamısı vaxtında olacaq ağah.
Di haydı, di yeri, pul gətir bol-bol,
Sabah danışarıq, hələlik, sağ ol.

Rodriqo. Yaxşı, səhər harda?

Ya qo. Gələrsən bizə.

Rodriqo. Bir az tez gələyəm.

Ya qo. Doğru ol sözə,
Eşitdinmi?

Rodriqo. Nəyi?

Yaqo. Özünü bərk tut,
Boğulmaq sözünü biryolluq unut.

Rodriqo.

Dəyişdi fikrimi taleyin hökmü,
Gedirəm satmağa bütün mülkümü.

Yaqo.

Gedir.

Dolu pul kisəmdir mənim bu sarsaq,
O daim əyləncəm, pulum olacaq.
Axlamaqla vaxtımı keçirsəm hədə,
Mənim özümə də axmaq deyirlər.
Mavra nifrətim var, deyirlər: gedib
Bizdə arvadımla başbirlilik edib.
Sübut nəyə lazım, eyləməz kömək,
Əgər şübhə varsa, iş də var, demək.
O mənə inanır sidqi-ürəkdən,
Baş açmaz hiylədən, qaçmaz kələkdən.
Kassio orduda ən gözəl oğlan,
Necə? Necə? Dayan, hələ bir dayan,
İndi işlədərəm ikiqat hiylə:
Əvvəlcə yerini keçirirəm ələ,
Çataram mənşəbə, sonra da hərdən
Mavrın qulağına pıçıldaram mən,
Deyərəm: zövcənlə o, dostluq edir.
Burda fikirləşmək, dayanmaq nədir?!
Kassio qəşəngdir, həm də mehriban,
Qısqanclıq tufanı qoparar o an.
Yaranıb fəsadlar qaynatmaq üçün,
Qız-qadın könünü oynatmaq üçün,
Mavr sadəildir, ürəyi açıq,
Nə görsə, nə desən, inanır yazıq.
Vicdanlı, saf bilir hər bir insanı,
Başına noxta sal, gəzdir dünyanı.
Çataram arzuma, düşübdür fürsət,
Mənə kömək edər cəhənnəm, zülmət.

Gedir.

İKİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Kıprda dəniz sahilində bir şəhər. Qala meydançası.

Montano və iki nəfər keşikçi daxil olurlar.

Montano. Nə görə bilirsən, dənizə bir bax?!

Birinci keşikçi.

Tamamilə heç nə: şahə qalxaraq,
Coşqun dalğalardır hayqıran elə,
Gözümə dəyməyir bir yelkən belə.

Montano.

Heç vaxt görməmişəm bu cür ruzgarı,
Titrədir bizim də istehkamları.
Dalğalar – necə də hiddətli, azğın,
Dənizə quldurtək edibdir basqın,
Hər yandan yeriyir uca dağ kimi.
Davam gətirərmə buna bir gəmi?
Öyrənin, yoxdurmu yeni bir xəbər?

İkinci keşikçi.

Yəqin ki, qərq oldu dənizdə türklər,
Köpük içindədir hər tərəf, hər yan.
Sellər axıb gəlir sal qayalardan,
Dalğalar qəzəblə keçir yürüşə,
Sanki, buludlarla girir döyüşə,
Göydə ulduzları söndürür hətta,
Kiçik Ayı bürcü qalıb su altıda,
Belə bir fırtına görməmişəm mən.

Montano.

Türklər can qurtarmaz onun əlindən.
Tezliklə körfəzə getməsə əgər,
Dənizdə qerq olar bütün gəmilər.

Üçüncü keşikçi daxil olur.

Üçüncü keşikçi.

Xəbər, təzə xəbər! Hərb yetdi sona.
Türklərə toy tutdu quduz fırtına.
Onların niyyəti puç oldu artıq.
Oldu gəmiləri lap qırıq-qırıq,
Biri də çıxmadı qorxunc tufandan.
İndicə öyrəndim bunu limandan,
Bizim dənizçilər görmüş onları.

Montano. Necə? Doğrudurmu bu xəbər, barı?

Üçüncü keşikçi.

Gəmimiz limana yan aldı indi.
Leytenant Kassio sahilə endi,
Mavrin yavəridir, dostudur onun,
Özü dənizdədir mərd Otellonun.
Mavr təyin olub Kiprə sərdar.

Montano.

Onun sərdarlığa ləyaqəti var.
Mən buna çox şadam.

Üçüncü keşikçi.

Kassio hərdən
Deyəndə türklərin itkilərindən,
Rahat görünsə də, qəmliydi yaman:
Onu Otellodan ayırmış tufan.
Dua eyləyirdi: tufan azalsın,
Göyə yalvarırdı: Mavr sağ qalsın.

Montano.

Allah amanında! Görməsin dərd-qəm.
Mən onun yanında xidmət etmişəm,
Əsl döyüşçütək hökmü də vardı.
Gəl, çıxacaq sahilə, səbrim qurtardı,
Görək nə vaxt gəlir bizim gəmimiz?

Körpüdə gözləyək Otellonu biz,
Baxaq uzaqlara – üfüqlərədək.

Üçüncü keşikçi.

Hər an gələ bilər, buyurun, gedək.

Kassio daxil olur.

Kassio.

Ey şanlı adanın qorxmaz ərləri!
Sağ olun, sevirsiz qəlbən sərvəri.
Hər vaxt belə sevin mərd Otellonu,
Göylər qucağında hifz etsin onu.
Dalğalar dənizdə coşub azanda
Mən onu itirdim qorxunc tufanda.

Montano. Gəmi dağılmaz ki?

Kassio.

Heç vaxt, heç zaman,
Düzəlib davamlı, möhkəm taxtadan.
Darda kapitanın titrəmən əli,
O həm ürəklidir, həm təcrübəli.
Yeganə ümidim bunadır ancaq,
Sərdar fırtınadan qalib çıxacaq.

(Səhnə arxasından səslər)

Gəmi, gəmi, gəmi!

Dördüncü keşikçi daxil olur.

Kassio. Bu səs-küy nədir?

Dördüncü keşikçi.

Sahildə insanlar cərgə-cərgədir.
Körpü də dolubdur, boşalıb şəhər,
Hamı qışqırır ki, gəmi görüblər.

Kassio. Odur, gəlir Kiprin igid sərdarı.

Toplar atılır.

İkinci keşikçi.

Qaladan atıldı salam topları,
Bu gələn kimdirsə, yaxındır bizə.

Kassio.

Xahiş eyləyirəm, bir qaç körfəzə,
Tez öyrən gələnin kim olduğunu.

İkinci keşikçi. Bu saat, bu saat öyrənnəm bunu.

Gedir.

Montano. General evlənib?

Kassio.

Evlənib, bəli,
Aldığı ilahə – dünya gözəli.
Yaradan bəxş edib ən nadir almaz,
Onun gözəlliyi təsvirə sığmaz.
Günəşin üzünə hüsnü nur salır,
Gözəllik tanrısı ondan nur alır.

İkinci keşikçi geri qaydır.

Nə var, gələn kimdir, agah et bizi.

İkinci keşikçi. Yaqo adlı biri, zabitdir özü.

Kassio.

Yox, canım, belə tez, bu ola bilməz,
Həm də sağ-salamat, ağıla gəlməz!
Yəqin, coşqun dəniz, hiddətli tufan,
Bir də su altında pusquda yatan
Cani qum dağları, qayalar, daşlar
Gözəllik önündə heyran qalmışlar.
Duyub gözəlliyin ülviyyətini,
Dəyişib öz xain təbiətini,
Yol vermiş sularda doğan o Aya –
İlahə, müqəddəs Dezdemonaya.

Montano. Dezdemon kimdir?

Kassio.

Dediyim qızıdır,
Sərdarın sərdarı, nurlu ulduzdur.
Sərdar yaxın bilib sadıq Yaqonu,
Demişdi adaya gətirsin onu.
Vaxt təyin etmişdi bir həftə ancaq,
Onu ondan qabaq gətirib qoçaq.
Allahlar atası, böyük Yupiter,
Qoru Otellonu, güclü külək ver.

Onun yelkənini sən qoyma darda,
Önündə baş əysin fırtınalar da.
Özüylə səadət gətirsin bizə,
Qoy yeni ruh versin hər birimizə.
Qovuşsun yanına, gülsün mətləbi,
Kiprə də rahatlıq versin əbədi.
Odur, günəş doğdu, ah, baxın belə...

Dezdemonə, Emiliya, Yaqo, Rodriqo
və xidmətçilər gəlirlər.

Gəminin sərvəti çıxdı sahilə.
Siz, ey Kipr əhli, hamınız bu gün
Onun qarşısında, gəlin, diz çökün.
Ey qəşəng senyora, bu hüsnlə siz
Bizim bu adaya xoş gəlmisiniz!
Tanrı nura tutsun qədəminizi,
Qadadan, bələdan hifz etsin sizi.

Dezdemonə.

Təşəkkür edirəm, igid cəngavər,
Siz mənə ərimdən verin bir xəbər.

Kassio.

Hələ gəlməsə də, ümid var, sağdır,
Tezliklə o sizə qovuşacaqdır.

Dezdemonə.

Qəlbim rahat olmur, qorxuram yaman,
Deyin, ayrıldınız siz necə ondan?

Kassio.

Əlbəyaxa ikən səmayla dəniz
Birdən ayrı düşdü gəmilərimiz.
Dinləyin, səs-küyü, yəqin, gəmi var?!
(Səhnə arxasından səslər)
Gəmi, gəmi!

Toplar atılır.

İkinci keşikçi.

Yenə atıldı toplar.
Salam atəşidir, gələn dostlardır.

Kassio.

Öyrənin, bir görün, nə xəbər vardır?

İkinci keşikçi gedir.

Ah, Yaqo, xoş gördük, qəlbən şadıq biz.

(Emiliyaya)

Senyora, adaya xoş gəlmisiniz.

Mənə, əziz Yaqo, açıqlanma sən

Qanın qaralması sərbəstliyimdən.

Tərbiyəm verir ki, mənə cəsəret,

Xanıma göstərim hörmət, nəzakət.

(Emiliyanı öpür.)

Yaqo.

Onun dili kimi o dodaqları

Sənin tökmədi ki, zəhləni bəri?

Başımı dəng edir ağzı qızanda.

Dezdemon a. Əfsus, dili yoxdur onun ağzında.

Yaqo.

And olsun, belədir, dilidir yaman.

Elə ki, yatağa giririk, bu an

Mırtlanır, söylənir, verməyir ara,

Çəkir gözlərimdə yuxunu dara.

Sizin yanınızda susub hiyləbaz,

Dilini qarnına qoyubdur bir az,

Qəlbində deyindir yenə əsəbi.

Emiliya. Belə danışmağın varmı səbəbi?

Yaqo.

Başla, başla görək! Evidən kənar

Qəşəng şəkildilər bütün qadınlar.

Evinə gəldimi, ötür zəng kimi.

Mətbəxdə pişikdir, bir pələng kimi,

Bir az incidimi, şeytana dönür.

İti caynağı var, məsum görünür.

Haldan-hala düşür keçdikcə anlar,

Təkcə yatağında qadındır onlar.

Dezdemon a. Ayıb olsun sənə, böhtançıya bax!

Ya q o.

Yox, yox, düz deyirəm belədir ancaq:
Yerdən durdunuzmu, oynayırsınız,
İşlə məşğulsunuz yataqda yalnız.

Emiliya. Bizə sən ki, tərif yazmayacaqsan!

Ya q o. Bunu gözləməyin məndən heç zaman.

Dez d e m o n a. Mənə tərif yazsan, nə yazardın, nə?

Ya q o.

Bunu, qəşəng xanım, deməyin mənə.
Bir tərif çıxmayıb hələ dilimdən,
Yalnız tənbəh etmək gəlir əlimdən.

Dez d e m o n a.

Yenə bir özünü çək imtahana...
Gedən olubdurmu, görən, limana?

Ya q o. Bəli, xanım, bəli.

Dez d e m o n a.

Gülsə də üzüm,
Fikir dəryasında qalmışam özüm.
Qara qanlar axır mənim qəlbimdən.
Necə təriflərdin məni, Ya q o, sən?

Ya q o.

Bu saat, doğrusu, bilmirəm neynim?
Fikrimi kənara buraxmır beynim.
Yapışqan da bezə yapışır bu cür,
Beynimi fikirlər qoparır, üzür,
Hamilə ilhamım doğur, nəhayət,
Bu an sona çatır bütün əziyyət;
Olsa bir qadında gözəllik, kamal,
Deməli, birləşib səadət, camal.

Dez d e m o n a.

Çox yaxşı, söylədin lap ürəyimcə.
Qadın kamallısa, çirkinsə necə?

Ya q o.

Onun da dünyada bir əlacı var,
Ağılla özünə uyğun ər tapar.

Dez d e m o n a. Çətindir, çətindir, mənə qalarsa.

Emiliya. Bəs qız qəşəng olub, axmaq olarsa?

Ya qo.

Gözəl qız heç zaman olmayır axmaq,
Çünki axmaqlıqdan o doğur uşaq.

Dezdemon a.

Bu qaba sözlərlə pivəxanada
Axmaqlar əylənər, tapar mənə da.
Yaxşı, nə deyərdin qarşına çıxsə,
Bir qız həm çirkinsə, həm də axmaqsa?

Ya qo.

Qızın nə çirkini, nə də axmağı!
Hamsı bir ağılda, bir bez qırağı.

Dezdemon a.

Necə də avamsan! Ən pislərə sən
Ən yaxşı, ən gözəl tərif deyirsən.
Burax bir tərəfə zarafatını,
Vəsf elə ideal, qəşəng qadını
Bütün məziyyəti, ləyaqətiylə,
Yansın bədxahlar da bəd niyyətiylə.

Ya qo.

Özü qəşəng, gözəl, fəqət öyünməz,
Dildən zirək, iti, fəqət deyilməz.
Zərxara içində sadə don geyən,
Heç nə istəməyən, heç nə güdməyən.
Mehriban, lütfkar, ayüz sərvinaz,
Ömründə bilməyən intiqam, qisas.
Ağlını, huşunu heç çaşdırmayan,
Heç vaxt xörəyini qarışdırmayan,
Vəfalı, ismətli könül dildarı,
Dar günün dayağı, gen günün yarı.
Fikirdən, xəyaldan əsla doymayan,
Sırtıq aşıqlərə məhəl qoymayan
Vardırsa dünyada əgər belə qız,
Deməli, bircə o layıqdır yalnız...

Dezdemon a. Nəyə?

Ya qo.

Səfeh-səfeh övlad doğmağa,
Özünü əzaba salıb boğmağa.

Dezdemon a.

Zəif və əsassız nəticədir bu,
Axlmaqlar, inanar buna, doğrusu.
Emiliya, bu sözü sən doğru sanma,
O, ərin olsa da, ona inanma.
Kassio, buna bax, gör bir, nəçiymiş –
Nə sırtıq, həyasız məzhəkəçiymiş.

Kassio.

Xanım, onun sözü bəzəksiz, çılpaq,
O ki alim deyil, əsgərdir ancaq.

Ya q o (*kənar a*).

Yaxşı dedi... Qızın əlindən tutdu...
Gizli pıçıldaşın, yaxşı sübutdu.
Bu kiçik hörümçək torunda gərək
Tutam Kassiotək iri bir milçək.
Qızın üzünə gül, belə, bax belə,
Sənə nəzakətin olacaq tələ,
Sənə nəzakətin bir fəlakətdir.

(*Ucadan*)

Düz dedin, doğrudur, bu həqiqətdir.

(*Kənar a*)

Öpür öz əlini necə rıqqətlə.
Çox yaxşı, çox əla, öp, öp ləzzətlə.
Mənsəbin gedəndə – onda gülərsən,
Öpüşün dadını o vaxt bilərsən.
Öpdüyün üç barmaq bir gün öc alar,
Səni üç paz kimi cırar, parçalar.

Səhnə arxasında şeypur çalınır. Ucadan.

Onun şeypurudur, gələn Mavrdır.

Kassio. Bəli onunkudur, nə şübhə vardır?

Dezdemon a. Tez olun, gedəyin qarşılamağa.

Kassio. Budur, gəldi özü, bitdi hər qovğa.

Otello məyyətiylə daxil olur.

Otello. Ah, mənim nəzənin, gözəl əsgərim!

Dezdemon a. Ah, mənim Otellom, əziz sərvərim!
Otello.

Məndən tez gəlmisən! Sonsuz heyrətdən
İnana bilmirəm gözlərimə mən.
Könlümü sevinci! Hər bir tufandan
Sonra bu sakitlik olarsa, hər an
Dalğalar bənzəsin Olimp dağına,
Gəmilər toxunsun göy qurşağına.
Yatmasın fırtına, susmasın külək
Ölülər məzardan ayrılanadək.
Əgər indi ölsəm, xoşbəxtəm, xoşbəxt.
Doğrusu, qorxuram gələ elə vaxt
Könlümdə bu cürə şəfəq olmaya.
Mənə bu səadət qismət olmaya.

Dezdemon a.

Allah eləməsin, bu nə deməkdir?
Günlər bir-birindən xoş gələcəkdir.
Eşqimiz daima gül açacaqdır,
Səadət daha çox nur saçacaqdır.

Otello.

Amin, kaş sən deyən olsun, sevgilim,
Hüduzsuz sevincdən bağlanıb dilim.
Mərhəmətli göylər, ver qüdrətimi,
Mən deyə bilmirəm səadətimi.
Hər an fərəhimiz belə, bax, belə.
(Dezdemonanı öpür.)

Aramsız, ahəngsiz döyünsün elə.

Ya qo *(kənara)*.

Yox, indi onların bir ahəngi var,
Onu yavaş-yavaş bu əllər pozar.

Otello.

Gəlin, qəsre gedək, fırtına bitdi,
Təzə xəbər, dostlar, hər bə sona yetdi,
Düşmənlər qər q oldu tamam deryada.
Tanışlar necədir, dey, adada?
(Dezdemonaya)

Mənim göyərçinim, sənə Kiprdə

Hörmət edəcəklər onlar hər yerdə.
Kiprdə olmuşam mən də əvvəllər,
Məhəbbət bəsləyib mənə bu ellər.
Ah, gülüm, nə gəldi danışiram mən,
Doğrusu, sərxoşam səadətimdən.
Xahiş eyləyirəm, Yaqo, əzizim,
Limanda dayanıb gəmimiz bizim,
Birbaş körfəzə get, sandıqları al,
Gətir kapitanı qalaya dərhal.
O yaxşı insandır, ləyaqətlidir,
Çətində dözümlü, dəyanətlidir.
Gedək, Dezdemonə, gedək bir yerdə,
Bir daha xoş gördük səni Kiprdə.
Otello, Dezdemonə və məiyyəət gedirlər.

Ya qo (*xidmətçilərdən birinə*).

Get, bir azdan gözlə limanda məni!

(*Rodriqoya*)

Bura gəl, əzmirsə qorxaqlıq səni.
Belə deyirlər ki, sevgi həyatda
Cəsur, igid edir qorxağı həтта.
Qulaq as, bu gecə gedir Kassio,
Qarovulxanada növbətçidir o.
Əvvəlcə mən sənə deyim ki, inan,
Dezdemonə ona bənd olub yaman.

Rodriqo. Kassioya? Yox a? Belə iş olmaz!

Ya qo.

Səs salma, əlini bir ağzına bas.
Eşit mən deyəni, xatırla, barı,
Qız necə atəşlə sevdi bu Mavrı.
Səndən soruşuram: hansı hünərçün?
Yalnız lovğalıqçün, əfsanələrçün.
Bil ki, yalan hər vaxt gələmməz kara,
Qız daim bənd olmaz uydurmalara.
Gözləri yeməkdən doysa, çirkisə?
Nə ləzzət alacaq baxıb iblisə?
Bədənin tələbi ödənen zaman
Bumbuz olacaqdır damarında qan.

Qanı coşdurmalı yenidən ürək,
 Bıqmışın iştahı açılısın gərək.
 Gözəllik, cavanlıq lazımdır burda,
 Bunların heç biri yoxdur Mavrdə.
 Qızın təhqir olan zövqü, nəşəsi,
 Çırpılar daşlara eşqin şüşəsi.
 Ūrəyi bulanar gördükcə onu,
 Duyar öz səhvini, öz qüsurlunu.
 Hiss edər özünü dünyada bədbaxt,
 Nifrətlər yağdırar ərəbə o vaxt.
 Onu məcbur edər təbiət özü,
 Başqasını gəzər, axtarar gözü.
 Əgər bu doğrusa, imkan onundur, –
 Demək, bu səadət Kassionundur.
 Hiyləgər, şirindil, qurumsaq, arsız,
 İnsan cildində tülküdür yalnız.
 Əxlaqsız, vicdansız olub anadan,
 Fürsəti buraxmaz əldən heç zaman.
 Saxta pula bənzər o ləyaqətdə,
 Heç bir ləyaqəti yox həqiqətdə.
 Yaramaz gözəldir, cavandır fəqət,
 Ona nə lazımsa, vermiş təbiət.
 Sarsaqlar, naşılar qaçmaz torundan,
 Əsl tülkü çıxıb tülkü qarnından.
 Oğraşı yolundan sapdırmaz heç nə,
 Artıq keçiribdir qızı çənginə.

Rodriqo.

İnana bilmirəm buna, doğrusu,
 O qız yaranıbdır saflıq yavrusu.

Ya qo.

Saflıq ha, ala, bax! Əsil-soyundan
 O da şərab içir üzüm suyundan.
 Əgər saf olsaydı, atılıb oda,
 O Mavrı sevməzdi heç vaxt dünyada.
 Saf, ismətli qadın, görmədinmi sən,
 Tutmuşdu necə də onun əlindən?

Rodriqo. Gördüm, burda nə var? Bu nəzakətdir.

Ya q o.

Yalnız pozğunluqdur, bir xəyanətdir,
Əllərdi həmişə ürəyə tələ,
Şəhvət faciəsi başlanır belə,
Dodaqları elə yaxınlaşdı ki,
Nəfəslər öpüşüb qucaqlaşdı ki!
Çirkin fikirlər var, Rodriqo, dayan,
Bu iyrenc həngamə olacaq əyan.
Cismani birliyi hökm edər ürək,
Əsas iş tezliklə baş versin gərək.
Tufu! Lakin, dostum, məni dinlə sən,
Səni Venesiyadan gətirmişəm mən.
Bu gecə əsgertək, get, dur növbədə,
Kassio bir xəbər tutmaz heç vədə.
Özüm əmrin haqda tədbir tökərəm,
Sənə yaxın yerdə keşik çəkərəm.
Axtar, bir səbəb tap, hirsəndir onu,
Özündən bərk çıxar sən Kassionu:
Ya ucadan danış, ya da poz əmri,
Şəraitə uyğun düşün tədbiri.

Rodriqo. Yaxşı.

Ya q o.

Tündməzacdır, coşar qəfildən,
Sənə hücum edər gözlənilmədən.
Təhrik et, yumruqlar endirsən sənə,
Əlimə yaxşıca düşər bəhanə:
Deyərəm pozubdur o intizamı,
Bundan qəzəblənər, hirsənər hamı.
Kıpr camaatı rədd edər, hökmən,
Onu çıxararlar vəzifəsindən.
Arzuna çatarsan sən də bu sayaq,
Bütün ümidimiz bunadır ancaq.

Rodriqo.

Hər şeyə hazırım, düşərsə imkan,
Əlimdən fürsəti vermərəm bir an.

Ya q o.

Fürsət olacaqdır, eyləmə təlaş,

Tezliklə qalaya gələrsən birbaş.
Təcili gedirəm sahilə bu dəm,
Gəmidən şeyləri gətirməliyəm.
Yaxşı, xudahafiz.

Rodriqo. Di salamat qal.

Ya qo.

Gedir.

Mənə aydın olur bu gizli sual:
Kassio sevir qızı, əminəm, əmin,
Qız da sevir onu ürəkdən, yəqin.
Ərəbə nifrətim sonsuz ümmandır,
Fəqət o vəfalı, nəcib insandır.
Buna yoxdur şübhəm, gün çatar aya,
O sadıq ər olar Dezdemonaya.
Doğrusu, bu qızı sevirəm mən də,
Ancaq eşq alovu yoxdur bədəndə.
Düzü, ürəyimə düşüb bir ləkə, –
Ən böyük günaha batıram, bəlkə, –
İçimi zəhərtək yeyir durmadan;
Mənim yatağıma girib bu şeytan.
Bəlkə, bu gümandır? Bəsdir şübhə-şəkk!
Elə bunun üçün intiqam gərək.
Zövcəmə zövcəylə verməsə əvəz,
Heç nə qəzəbimi soyuda bilməz.
Bu iş baş tutmasa, iblisi, hökmən
Qısqanclıq odunda yandıraram mən.
Elə od vuraram, kül olar canı,
Heç yerdə tapılmaz onun dərmanı.
Rodriqo edəcək mənimlə bunu,
Mən bu Venesiyanın küt məxluqunu
İttək saxlayaram zəncirdə sərvaxt,
Kassionun üstünə qısqırram bir vaxt.
Kassionu salaram Mavrın gözündən,
Yaman müştəbehdir çünki özündən.
Qəlbimə bir müdhiş qorxu dolubdur:
O da arvadımla başbir olubdur.
Sonra da taparam başqa bəhanə,

Qısqanclıq atəşi çəkər zəbanə.
Mavı gülünc olar bütün dünyada,
Gedər rahatlığı, dincliyi bada.
İtirib aqlını, dərdədən göynəyər,
Hələ bunun üçün çox sağ ol deyər.
Planım başımda belədir, belə,
Vaxtında açılar gizli məsələ.

Gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Küçə.

Carçı müraciətnamə oxuya-oxuya daxil olur.
Camaat onun dalınca gedir.

Carçı.

Bizim alicənab, şanlı general
Otello əmr etdi, yetirim dərhal:
Çoxalmış dənizin quduz dalğası.
Tufanda qər q olmuş türk donanması.
Bu şad xəbər üçün sevinsin hamı,
Açsın hər qapını bu el bayramı.
Rəqs etsin, oynasın hər mərd, hər qoçaq,
Bəzənsin hər tərəf, çatılsın ocaq.
Məclislər qurulsun, könüllər dinsin,
Kim necə istəyir, elə əylənsin.
Başqa xoş xəbər də ərz edim sizə,
Bayram qoşa gəlib ellərimizə.
General evlənir, toyudur bu gün,
Qala qapıları açıqdır bütün,
Axşam saat beşdən on birə qədər,
Arzu eyləyənlər buyura bilər.
Səadət yar olsun azad adaya,
Eşq olsun general, mərd Otelloya!

Gedir.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qalada bir salon.

Otello, Dezdemonə, Kassio və məyyəət daxil olurlar.

Otello.

Kassio, növbədə intizam ara,
Ciddi nəzarət et qarovullara.
Qoy hamı gözləsin ləyaqətini,
Keçməsin, aşmasın heç kəs həddini.

Kassio.

Yaqoya göstəriş vermişəm özüm,
Yenə də üstündə olacaq gözüüm.

Otello.

Yaqo sadıq dostdur, sədaqətli ər.
Gecən xeyrə qalsın, möhtərəm yavər.
Səhər duran kimi, tez yanıma gəl,
Sənə sözüüm vardır.

(Dezdemonaya)

Sevimli gözəl,
Gedək, mənim gülüm, qurtardı möhnət,
Qoy bizə yar olsun büllur məhəbbət.
Əhd-peyman kəsmişik, dərək meyvəsin,
Görək eşqimizin şirin bəhrəsin.
Hamının gecəsi xeyirə qalsın.

Otello, Dezdemonə və məyyəət gedirlər. Yaqo gəlir.

Kassio.

Hə, Yaqo, xoş gördük, ruhun ucalsın,
Vaxtında gəlmisən, gedək növbəyə.

Yaqo.

İndi yox, leytenant, axı, tez niyə?
Heç saat on yoxdur, general bu gün
Belə tez gedibdir məhəbbət üçün.
Onu biz qınayaq, axı, necə də,
Yarıyla yatmayıb bircə gecə də.
Yarı bir nazənin, bir nazlı canan,
Hətta Allahı da çıxarar yoldan.

Kassio. Çox gözəl yaradıb onu təbiət.

Yaqo. Nurdanmı tökülüb o boy, o qamət?

Kassio. Doğrudan, çox incə, zərif xilqətdir.

Yaqo.

Of, hələ gözləri, ah, nə hikmətdir.
Hamı heyranlıqla baxdıqca baxır,
Bütün ürəkləri yaxdıqca yaxır.

Kassio.

O ilahi gözlər cəlb edir ancaq,
Fitnədən kənardır, hiylədən uzaq.

Yaqo.

Onun gözəl səsi musiqi kimi,
Eşqə bir işarə, eyham deyilmi?

Kassio. İdeal qadındır həqiqətən də.

Yaqo.

Onlara xoşbəxtlik diləyəm mən də.
Leytenant, bu axşam yaxşı ruzgardır,
Bir kuzə içməli şərabım vardır.
Toplaşıb bir neçə yerli cəngavər,
Bizdən ərkyana təkid edirlər,
Deyirlər içəyin ürəyi təmiz,
Qara Otellonun sağlığına biz.

Kassio.

Ah, mehriban Yaqo, ancaq indi yox,
İçkidən əhvalım çox pozulur, çox.
Bir azca içdimmi, artır təlaşım,
Beynim dumanlanır, hərlənir başım.
İnsanlar tapsaydı başqa əyləncə,
Bu, yaxşı olardı deyirəm, mənəcə.

Yaqo.

Bizim dostumuzdur həmin igidlər,
Canım, bir qədəhdən, axı, nə zərər?
Onu mən içərəm, belə çətindi?..

Kassio.

İçdim su qatılmış bir qədəh indi.
Görürsən, nə yaman dəyişib halım,
Necə də qarışıb kefim, əhvalım.

İçkidə acizəm, davamsızam mən,
Neçin rüsvay olum bir də yenidən?

Ya q o.

Bayram axşamıdır, sən ki ərsən, ər,
Bunu dostlarımız xahiş edirlər.

Kassio. Onlar haradadır?

Ya q o.

Dururlar bu dəm
Qapının dalında, xahiş edirəm,
Onları içəri eyləyin dəvət.

Kassio. Yaxşı, ürəyimcə olmayır fəqət.

Gedir.

Ya q o.

Fürsətdir, imkanı ələ keçirsəm,
Ona bircə qədəh mən də içirsəm,
Özü də indicə vurub bir qədəh,
Beyni dumanlanır, qudurar əbləh.
Cavan xanımların iti sayağı
Atılıb gəmirər əli-ayağı.
Rodriqo – ağıldan, kamaldan axsaq,
Məhəbbət dəlisi, həmin o sarsaq
Gecə növbədədir, coşdurub qanın,
İçib şərəfinə Dezdemonanın.
Seçmişəm tündməzac üç nəfər yerli, –
Davakar, dalaşqan olur kipli,
Hər zaman ad güdür, şərəf gözləyir, –
Şərab içirmişəm doyunca bir-bir.
Onlar da bu gecə durur növbədə,
Bu sərxoş sürüsü susmaz heç vədə.
Zəncir çeynəyəcək Kassio, zəncir.
Onları yaxşıca edəcək təhqir.
Şübhəsiz, möhkəmcə qopacaq dava.
Budur, gəlir onlar, açılır hava.
Əsir səmt küləyi, nə qəmim mənəm,
Sahilə asudə üzür yelkənim.

Kassio geri qayıdır, arxasınca Montano,
qonaqlar və şərab gətirən xidmətçilər daxil olurlar.

Kassio. Vallah, bir piyalə içmişəm artıq.
Montano.

Kiçik bir qədəhdi, biz də ordayıq,
Sizə əsgər kimi söz deyirəm mən.

Ya q o.

Şərab, şərab gətir, ehey, tez tərpen!
(*Oxuyur.*)

Qədəhlər cingildəsin,

Qədəhlər cingildəsin.

Əsgər də bir adamdır,

Ömrü gödək, bir şamdır,

Əsgər niyə içməsin?!

Axı, niyə içməsin?!

Uşaqlar, cəld olun, şərab verin siz!

Kassio.

Vallah, könül açır gözəl nəğmənimiz.

Ya q o.

Bunu öyrənmişəm İngiltərədə,

İçkisiz yeməzlər bircə kərrə də,

İçkidə mahirdir orada hər kəs.

Onlarla heç zaman yarışa bilməz,

Doğrusu, nə alman, nə daniyalı,

Nə də yekəqarın hollandiyalı.

Kassio. Bu cürə mahirdir yeni ingilis?

Ya q o.

Səni heyran qoyar içməkdə, şəksiz.

Qərq edər şərabda daniyalını,

Almanın asanca pozar halını.

Hollanda o tutar elə bir divan,

Yazığın içdiyi gələr burnundan.

Kassio. İçək generalın sağlığına biz.

Montano.

İçəyin, leytenant, yaxşı dediniz,

Ürəkdən şərikəm, çox gözəl olar.

Ya q o.

Gözəl İngiltərə, ey qəşəng diyar!

(Oxuyur.)

Qənaətcil imiş kral Stefan,

Şalvar tikdirəmiş ucuzca, hədə.

Bircə kron verib, hirsələnmiş yaman,

Deyib soyğunçudur bütün dərzilər.

O imiş dünyada şanlı hökmdar,

Sən onun yanında, axı, nəşən, nə?

Bil ki, israfçılıq ölkəni yıxar,

Köhnə plaşını geyin əyninə.

Şərab ver, hövsələ qalmadı məndə.

Kassio. Bu nəğmə gözəldir əvvəlkindən də.

Ya q o. İstəyirsinizsə, eyləyim təkrar.

Kassio.

Gözəl şey çox olsa, qiymətsiz olar,

Bir də bilirsiniz, bu ki aşkardır,

Həyatda hər kəsin öz yeri vardır.

Kim ki, gözləməyir öz hörmətini,

İtirir adını, ləyaqətini.

Allah üstümüzdə şahiddir hər an:

Adam var, keçərlər günahlarından,

Adam var, günahı əfv olmaz, heyhat.

Ya q o. Doğru deyirsiniz, əziz leytenant.

Kassio.

Mənə gəldikdəsə, mənə yox zaval,

Məndən inciməsin bizim general,

Rütbə sahibləri başqa dostlar da,

Heç zaman, heç yerdə qalmaram darda.

Dünyada etmədim elə bir günah,

Məni xilas edər əzabdan Allah.

Ya q o. Məni də, leytenant.

Kassio.

Bir dayan görək.

Oraya birinci mən gedim gərək.

O gözəl cənnətə, axı, əzizim,

Leytenantdan əvvəl getməz müləzim.
Artıq kifayətdir, bəs edər bizə,
Di gəlin, başlayaq işlərimizə, –
Xudaya, özün keç günahımızdan, –
Cənablar, növbəyə! Vaxtdır bir azdan.
Qoy kefli sanmasın məni hər uşaq,
Mənim müləzimim Yaqo, budur bax.
Bu mənim sağ əlim, bu da sol əlim,
Görürsüz, heç cürə dolaşmır dilim
Baxın, öz yerimdə dururam möhkəm,
Deməli, cənablar, kefli deyiləm.

Hamı. Elədir, doğrudur.

Kassio.

Aha, onda siz
Heç vaxt mənə sərxoş deməməlisiz.
(Gedir.)

Montano.

Meydana, cənablar, tutaq yolları,
Vaxtdır, təyin edək qarovulları.

Yaqo.

Yəqin ki, gördünüz, cənab, indicə
Dostumuz buradan gedirdi necə.
Odur mətanətli, cəsur bir əsgər,
Hünərdə Sezarla durar bərabər.
Fəqət biz görərik, diqqət yetirsək,
Böyükdür nöqsanı ləyaqətitek.
Təəssüf, gün-gündən artır qüsuru,
Düşür ayaqlara adı, qüruru.
Otello inanıb bu cür insana,
Belə vəzifəni tapşırır ona.
Qorxuram, yenə də bir gün dəm ola,
Adanı, ölkəni dəhşətə sala.

Montano. Onun tez-tez olur bu vəziyyəti?

Yaqo.

Yatmamışdan qabaq budur sənəti.
Burnuna dəyməsə şərab qoxusu,
Gecələr gözünə gəlməz yuxusu.

Montano.

Əgər belədirsə, onda getməli,
Generalı bundan aqah etməli.
Bəlkə, generalın yoxdur xəbəri,
Bəlkə də, görməyir pisliliyi, şəri.
Təmiz ürək verib ona təbiət,
Görür Kassioda yalnız ləyaqət.

Rodriqo daxil olur.

Nə var, nə olubdur? Qayıt təzədən.
İzlə Kassionu addım-addım sən.

Rodriqo gedir.

Montano.

Çox təəssüf, nəcib, rəhmli sərdar
Edib bu mənəşəbi ona etibar.
Sərdara davada o bir yavərdi,
Heyif ki, yazığın sağalmaz dərdi.
Bunu generala xəbər verin siz,
Ən gözəl, namuslu iş görərsiniz.

Yaqo.

Hətta bu adanı versələr mənə,
Ondan bir kəlmə də demərəm yenə,
Kassiodur mənim könlümə həmdəm,
Əlimdən gələni əsirgəməyəm,
Kaş onda qalmasın bu dərdədən bir iz.
Nədir bu qalmaqal?

Səhnə arxasından səslər: “Kömək edin, kömək edin!”
Kassio Rodriqonu qovaraq daxil olur.

Kassio. Qanmaz! Ədəbsiz!

Montano. Nə olub, leytenant?

Kassio.

Bu haramzada
Mənə iş öyrədir indi burada!
Sıxıb, butulkaya salaram onu.

Rodriqo. İlişdir çənəmə, gəl, yumruğunu!

Kassio. Dələduz, sən yenə çərənləyirsən? (*Rodriqonu qovur.*)

Montano.

Hörmətli leytenant, nə eyləyirsən?!

(*Onu saxlayaraq*)

Dayan, bir əl saxla.

Kassio.

Kəsmə qarşımı,

Ayağım altına sallam başını.

Montano. Deməli, sərxoşsan.

Kassio. Hə, hə, sərxoşam!

Qılıncı çıxarıb vuruşurlar.

Ya q o (*yavaşca Rodriqoya*). Qaç, haray sal, de ki, başlandı qiyam.

Rodriqo gedir.

Dayanın, leytenant, cənab Montano!

Ayılın bir, canım, yaxşı deyil bu.

Ay-haray, tez gəlin, burda döyüş var. –

Keşikdə yaxşıca dayandı bunlar.

(*Zəng çalınır.*)

Kimdir o zəng çalan? İblisə bax bir!

Şəhəri buraya gətirəcəkdir.

Leytenant, düşünün, nə edirsiniz,

Rüsvay olacaqsız həmişəlik siz.

Otello məyyəət ilə gəlir.

Otello. Nə olub burada?

Montano. Verməyir ara,

Məni qan aparıb, ağırdır yara.

(*Yıxılıb huşunu itirir.*)

Otello. Dayanın, tərپənən sağ qala bilməz!

Ya q o.

Leytenant, Montano, daha bəsdir, bəs!

Dayanın, cənablar, qan tutub sizi?

Yoxsa unuttunuz vəzifənizi?

General danışır sizinlə, axı,

Ayıbdır, qılıncı salın aşağı.

Otello.

Nə olub? Bu nədir? Bu necə oldu?
 Bu fitnə, bu fəsad hardan doğuldu?
 Haqqa ağ olmaqdır bu açıq-saçıq,
 Məgər biz Türkiyə sultanlarıyıq?
 Onlar da heç zaman qızışib belə
 Etməz bir-birinin üstünə həmlə.
 Sizə ayıb olsun, ayıb həmişə,
 Bu saat son qoyun vəhşi döyüşə.
 Kimin hünəri var, azca tərپənsin,
 Canını alaram, yəqin, o kəsin.
 Susdurun o zəngi – qorxunc şeytani,
 Salar vahiməyə bütün adanı.
 Nə olub, cənablar, axı, nədir bu?
 Nədir bu vəhşilik? Namuslu Yaqo,
 Qəmdən ölü rəngi alıbdır üzün,
 Davanı kim saldı? Bir danış özün.

Yaqo.

Bilmirəm, indicə söhbət edərək,
 Onlar dayanmışdı istəklilərtək.
 Birdən elə bil ki, bir ulduz axdı,
 Qan saçan qılınclar qınından çıxdı,
 Onlar başladılar bu çirkin işə –
 Belə bir rüsvayçı, mənfur döyüşə.
 Coşdu damarlarda qəzəb dənizi,
 Səbəbini deyə bilmirəm, düzü.
 Kaş qıçım sınaydı şanlı cəbhədə.
 Gəlib görməyəydim bunu heç vədə.

Otello. Leytenant, özünü unutdun nədən?

Kassio.

Əfv edin, danışa bilməyirəm mən.

Otello.

Hörmətli Montano, sən ki hər yerdə
 Şöhrət qazanmışan, axı səbirdə.
 Təmkində çatmışan şərəfə, ada,
 Ən nəcib adamsan sən ki dünyada.
 Nə oldu, unutdun öz hörmətini,

Bir anda məhv etdin şan-şöhrətini.
Gecə soyğunçusu dalaşar belə,
Danış səbəbini, bir aqah elə.

Montano.

Hörmətli Otello, ağırdır yaram,
Bir də ayaq üstə çətin qalxaram.
Danışa bilmirəm, qoy desin Yaqo,
Hər şeyə əvvəldən şahid olub o.
Bu axşam etmədim elə bir xəta,
Dilimdən pis söz də çıxmayıb həтта.
Bir günahım varsa, tək budur, inan,
Özümü qorudum haqsız hücumdan.

Otello.

Qan vurur beynimə, vallah, hirsimdən,
Deyəsən, ağılımı itirirəm mən.
Əgər əl qaldırsam, duraram çətin,
İkinizdən biri öləcək, yəqin.
Bu iyrenc didişmə baş verdi necə?
Onu kim başladı, deyin, əvvəlcə?
O kim olur olsun, qardaş olsaq da,
Əkiz doğulsaq da, birgə qalsaq da,
Qırılmaz heç zaman qətiyyətim,
Ona qalmayacaq hüsn-rəğbətim.
Hərbi bir şəhərdə, cəsərətə bax,
Hürkmüş ürəkləri qorxuya salmaq!
Qarovulxanada qayda güdərəkən
Pozasan nizamı, intizamı sən!
Bu cür rəzaləti törətməz vəhşi,
Yaqo, kim başladı bu çirkin işi?

Montano.

Yaqo, tərəfgirlik eyləmə qəti,
Necə varsa, danış sən həqiqəti.
Olanı artırıb-azaltsan əgər,
Deməli, deyilsən həqiqi əsgər.

Yaqo.

Yaxşı tanımırısan məni sən hələ,
Kəsərəm dilimi öz əllərimlə.

Kassioya qarşı desə birçə söz.
 Gərək həqiqəti bəyan edək biz.
 Desək həqiqəti, nədir zərəri,
 Dəyməz Kassioya heç bir xəteri.
 General, danışım hadisəni mən:
 Montanoyla söhbət edirik, birdən
 Qaçaraq bir nəfər peyda oldu, ah,
 Kassio qovurdu əlində silah,
 O kəs “kömək” deyə fəryad edirdi,
 Kassio üstünə hirsələ gedirdi.
 Montano yüyürdü tezcə qabağa,
 Başladı yavəri dilə tutmağa.
 Düşdüm bağırının dalınca mən də,
 Saxlayım, bir görüm, kimdir o bəndə.
 Susdurum, kəsilsin dəhşət, əndişə,
 Salmasın şəhəri bu cür təşvişə.
 O, ayaqdan cəldmiş, çıxdı aradan,
 Eşitdim qılınclar səslənir bu an,
 Qəzəblə ucadan söyür Kassio,
 Belə olmayıbdır indiyədək o.
 Geriyə qaçdım ki, öyrənim nə var,
 Onlar bir-biriylə vuruşurdular.
 Beləcə, indicə siz görənlər sayaq,
 Mənim bildiklərim bunlardır ancaq.
 Fəqət nə etməli, insan insandır,
 Onun yanımağı bizə əyandır.
 Kassio da bu cür deyilmi məgər,
 Vurub Montanoya bir azca xəter.
 İnsan qəzəblənsə, əminik buna,
 Hətta əl qaldırar əziz dostuna.
 Görünür, bağırıb qaçan o sərsəm
 Yavəri özündən çıxarıb möhkəm,
 Ağır təhqir etmiş, cinlətməmiş ya da,
 Coşub-qəzəblənmiş, dözməmiş o da.

Otello.

Yaqo bilirəm ki, çətindir, çətin,
 Sənin sədaqətin, saf məhəbbətin

Qoymayır günahkar görəsən onu,
Müdafiə etdin sən Kassionu.
Kassio, sevirəm qəlbən səni mən,
Fəqət daha mənə zabit deyilsən,
Bağışlamaq olmaz bu cür nöqsanı.

Dezdemonə məiyyət ilə daxil olur.

Bir bax, oyatdılar Dezdemonanı,
Bu cəza dərs olsun hamıya gərək.

Dezdemonə.

Nə olub, Otellom?

Otello.

Heç, nazlı mələk.
Hər şey yaxşı oldu, gedək, əzizim.
Montano, yaranı bağlaram özüm,
Aparın tez onu. Yaqo, qulaq as,
Bu mənfur davanı unutmaq olmaz.
İndi şəhərə çıx, başla söhbətə,
Kim ki, bu hay-küydən gəlib dəhşətə,
Özün sakit elə hər şeydən əvvəl.
Gəl, gedək yatmağa, Dezdemonə, gəl.
Gülüm, əsgər ömrü budur, doğrusu,
Keçir döyüşlərdə şirin yuxusu.

Yaqo və Kassiodan başqa hamı gedir.

Yaqo. Leytenant, olmaya, yaralandınız?

Kassio. Bəli, ölüm məni sağaldar yalnız.

Yaqo. Allah eləməsin, ölməyin nahaq.

Kassio.

Şöhrətim heç zaman qayıtmayacaq,
O getdi, o itdi, o yoxdur artıq,
Onsuz nəyə lazım bu həyat, varlıq.
Şöhrətlə, ad-sanla ölməzdir bəşər,
Onu itirən kəs heyvana bənzər.
Şöhrətim, ad-sanım, onu yenidən,
Yaqo, harda, harda tapacağam mən?

Ya qo.

Ləkəsiz könlümə düşmüşdü qara,
 Zənn etdim almısz həqiqi yara.
 Cana dəyən yara qəlbi ağırdır,
 Şöhrət yarasından daha ağırdır.
 Şöhrət uydurmadır başdan-binədən,
 Tapılır heç nədən, itir heç nədən.
 Əgər çəkməsəniz sıxıntı, xiffət,
 Deməli, itməyib nə ad, nə şöhrət.
 Nə qədər yollar var, yaxşı düşünün,
 Mavrin rəğbətini qaytarmaq üçün.
 Sizə cəza verdi yalnız o anda –
 Özündən çıxanda, acıqlananda.
 Bu əmrin dostluğa, de nə dəxli var,
 Bunu iş naminə veribdir sərdar.
 Bürüməsin deyə adanı təşviş,
 Gözlərin odunu almaq istəmiş.
 Bəzən qorxutmaqçün güclü aslanı,
 Görürsən, döyürlər fağır tulanı.
 Ondən xahiş edin, sizi əfv edər.

Kassio.

Ondən xahiş edim, mümkünə əgər,
 Qoy mənə yağdırsın əbədi nifrət.
 Hanı o məndəki ağıl, dəyanət?
 Aldatdım, unudub əhdi-peymanı,
 Belə sərkərdəni, belə insanı.
 Sərxoşdum, ağılımı, ah, itirərək
 Boş-boş çərənlədim tutuquşutək.
 Söyüb dava saldım, başladım cəngə,
 Özüm öz kölgəmlə mən verdim əngə.
 Şərab, lənətə gəl, sənsən günahkar!
 Səndə görünməyən iblis ruhu var.
 Fitnə, fəsad olur işin bu sayaq,
 Mən iblis deyərdim adına ancaq.

Ya qo.

Kimi qovurdunuz qılıncla elə,
 Sizə nə etmişdi, nəydi məsələ?

Kassio.

Bilmirəm nə deyim?

Ya qo.

Bu, mümkün deyil.

Kassio.

Duman içindədir hər şey, elə bil.
Dəqiq bircə şey də düşmür yadıma,
Vuruşurduq, niyə? Yetiş dadıma
Sən özün, ya rəbbi! Axmaqlığa bax!
İnsanlar zəhəri özü alaraq,
Tökür öz ağzına, ağılı o da
Aparır başından, düşür min oda.
Nələr törədirik biz əlimizlə!
Açıb qapıları öz əlimizlə!
Saraya salınq düşmənimizi,
O da çalır-çapır, talayır bizi.
Nə qədər can ataq mənfur şeytana,
Nə qədər çevrilək vəhşi heyvana,
Hələ bunun üçün şövqə gələk də,
Şadlanıb, sevinib, deyib gülək də!

Ya qo.

Niyə, yerindədir indi ağılınız,
Bu necə oldu ki, tez ayıldınız?

Kassio.

Görün, bağısladı məni kim kimə –
İblis sərxoşluğum iblis hirsimə.
Ah, məni göstərir nöqsan nöqsana,
Kef verir, zövq verir şeytan şeytana.
Hər şey açıq-aydın keçir gözümdən,
Düzü, iyənirəm özüm özümdən.

Ya qo.

Necə danışırsız ciddi-ciddi siz,
Elə bil, əxlaqdan dərs deyirsiniz.
Ölkədə var ikən hərbi vəziyyət,
Gərək olmayaydı bu cür hərəkət.
Ancaq olan olmuş... Yenə ümid var,
İşi xeyrinizə düzəltmək olar.

Kassio.

Ondan xahiş edib, desəm ver aman,
Qaytar öz yerimə, deyər: əyyaşsan.
Yüz ağzım olsa da, bir əjdahatək,
Bu sözdən hamısı kilidlənəcək.
Sənin ağlın ola, düşüncən ola,
Birdən çevriləsən gicə, abdala,
Sonra da dönəsən vəhşi heyvana.
Necə qəribədir! Lənət şeytana.
Hər bir artıq qədəh bəla, fəlakət,
Ondakı hər damla iblisdir, əlbət.

Yaqo.

İçməyi bacarsan, ruh gələr dada,
Yaxşı şərab yaxşı dostdur dünyada.
Meyi pisləməyin, yetər aman, dad.
Yəqin, bilirsiniz, əziz leytenant,
Sizə yaxın dostam, sadıqəm hər dəm.

Kassio.

Yaxşı layiq oldum, budur, kefliyəm.

Yaqo.

Hamı içə bilər, dinləyin görək,
İndi mən söyləyim nə etmək görək.
General arvadı olub general,
Gözəllik qoymayıb sərdarda bir hal.
Nazənin yarına heyrandır indi,
Məsum gözlərinə qurbandır indi.
Enib səcdə qılır hey dönə-dönə
İlahi gözəlin gözəlliyinə.
Siz ona inanın, qızdırın ürək,
Yalvarın, yaxarın, eyləsin kömək.
Ərinin qəlbini döndərsin sizə,
Yenidən qaydın vəzifənizə.
Gözəl Dezdemona çox mehribandır,
Xeyirxah, ürəyi yumşaq insandır.
O söz yerə salmaz heç vaxt, heç zaman,
Belə qadın yoxdur dünyada, inan.
Sərdarla qırılıb ülfət telləri,

Yenə düzəldəcək onun əlləri.
Sizə əvvəlkitək həmdəm olacaq.
Bu dostluq daha da möhkəm olacaq.
Arzular gül açıb güləcək yenə.

Kassio.

Ağıllı məsləhət verirsən mənə.

Yaqo.

Bir şərəf sayıram dostluq borcunu,
Açıq bir ürəklə deyirəm bunu.

Kassio.

Yaxşı, səhər tezdən gedib səcdəyə,
Mütləq yalvararam pak ilahəyə.
Əlim daşa dəysə, onda neyləyim?
Deməli, dönükdür bəxtim, taleyim.

Yaqo.

Bu yol doğru yoldur, siz gedin rahat,
Sizə uğur olsun, əziz leytenant,
Mən gedim növbəyə, çatdı daha o.

Kassio.

Gecən xeyrə qalsın, namuslu Yaqo.

Gedir.

Yaqo.

Kim mənə söyləyər alçaq, bədəməl,
Verdiyim məsləhət səmimi, gözəl.
Yeganə mümkün yol budur, doğrusu,
Mavrı ələ alar könül yavrusu.
Asandır söz demək Dezdemonaya,
Dərdini danışmaq belə sonaya.
Onun təmiz qəlbi günəş deyilmi?
Boldur səxavəti təbiət kimi.
Ərinin könlünü tez alar ələ,
Asanca həll olar çətin məsələ.
Mavri onun üçün keçər canından,
Keçər öz dinindən, öz imanından.
Məhəbbət könlünü eyləyib əsir,
Sevgi qollarına vurubdur zəncir.
Sevda zəiflədib, deyim düzünü,
Allah əmri sanır yarın sözünü.

Qəlbimin hakimi nazənin dilbər,
 Könlündən nə keçsə, eyləyə bilər.
 Mən necə olaram alçaq, bədəməl?
 Verdiyim məsləhət gözəldən gözəl.
 Yavərin gözüne saldım işığı...
 Belədir cəhənnəm xeyirxahlığı!
 Çirkin günahını, suçunu iblis
 Göstərir hamıya qəşəng, ləkəsiz.
 Hamı da şirnikib düşür toruna,
 Mənim də kələyim bənzəyir buna.
 İndi bu sadələvh, sadədil axmaq
 Gedəcək, xanıma qəmiş olacaq.
 Min bir iniltiyə, min ahu-zarla,
 Təngə gətirəcək yalvarışlarla,
 Ağlar taleyini güldürsün yenə.
 Minnət edəcəkdir o da ərinə.
 Bu yandan başlaram işimə mən də.
 Pıçıldaram Mavra fürsət düşəndə.
 Axıb damcı-damcı qulaqlarına,
 Sözlərim zəhərtək yeriyyətə cana.
 Deyərəm arada bir ünsiyyət var,
 Görünür, gizlicə eşq-məhəbbət var.
 Xanım dönə-dönə xahiş etdikcə
 Mavrin şübhələri artar getdikcə.
 Qısqanclıq oduyla yanar, qovrular,
 Qəmdən için-için göynər, ovular.
 Qızın ləkələrəm saf ismətini,
 Onun tor eylərəm mərhəmətini,
 Onları bu tora salaram hökmən.

Rodriqo gəlir.

Rodriqo, nə xəbər, niyə gəlmisən?

Rodriqo.

Köpək sürüsündə elə it də var,
 Ov etməz, sürünü sayca tamamlar,
 Burada o itə bənzəyirəm mən.
 Pullarım bihudə getdi əlimdən,

Bu gecə döyüldüm əməlli-başlı.
Əgər belə getsə, mən başıdaşlı
Əzab tapacağam bu yerdə müdam,
Bolluca təcrübə qazanacağam.
Evə dönəcəyəm pulsuz-parasız,
Bir azca artacaq ağılım yalnız.

Ya q o.

Necə də yazıqmış səbirsiz insan!
Bir anda sağalmaz yara heç zaman.
Bilirsən, ağılla iş götürük biz,
Yoxdur nə cadumuz, nə də sehrimiz.
Ağıla köməkdir səbir, vaxt, vədə,
İşlər pis getməyir axı elə də.
Səni kötəklədi bir azca yavər,
Onu da mənəşəbdən məhrum etdilər.
Meyvələr bir alır Günəşdən zinət,
Vaxtında gül açır, yetişir fəqət.
Topla hövsələni, səbr elə bir az,
Əyləncə olanda vaxt hiss olunmaz,
Vay sənin, necə tez açıldı səhər.
İndi get, sonradan bilərsən xəbər.
Evə get deyirəm, vədə azalır.
Nə durmusan belə?

Rodriqo gedir.

İki iş qalır.
Gərək təhrik edəm zövcəmi, bir gün
Gedib minnət edə Kassio üçün.
Xanım Kassionu qəbul edəndə
Mavrla kənarında duraram mən də.
Yavər yaxınlaşıb qəmli, pərişan
Yalvarıb xanıma dil tökən zaman
Oraya Mavrı gətirərəm mən,
Guya ki, gəlmişik gözələnilmədən.
Hə, gözəl fikirdir, ləngimə, qoçaq,
Dəmir isti-isti döyülər ancaq.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Kipr. Qalanan önü. Otellonun mənzilinə yaxın bir yer.
Kassio və bir neçə çalğıcı daxil olurlar.

Kassio.

Qısa, könülaçan bir hava çalın,
Zəhməti nədirsə, haqqını alın.

Musiqi. Təlxək gəlir.

Təlxək.

Burnunda oxuyur tütəkləriniz,
Yəqin, almısınız Neapoldan siz?

Birinci çalğıcı. Necə, ağam, necə?

Təlxək.

Bir xahişim var,
Nəfəsli alətlər deyil ki, bunlar?

Birinci çalğıcı. Nəfəslidir, ağam.

Təlxək.

Deməli, belə
Onunçün asılıb quyruğu elə?

Birinci çalğıcı. Siz quyruq deyirsiniz, ağam, nədir bu?

Təlxək.

Belə alətlərin olur quyruğu.
Eh, iş bunda deyil, qulaq asın bir,
General sizinçün pul göndəribdir.
Musiqiniz gəlib yaman xoşuna.

Deyir: çalmasınlar qoy boş-boşuna.

Birinci çalğıcı. Yaxşı, ağam, daha çalmaq hədəf.

Təlxək.

Elə musiqiniz vardırsa əgər,
Sədasi, avazı eşidilməsin.
Çalın, çalın onu, heç kəs bilməsin.
İndi musiqini dinləyən varmı?

Birinci çalğıçı. Yox, aqam, musiqi səssiz olarmı?

Təlxək.

Onda tütəkləri salın torbaya,
Tezcə buxarlanıb qalxın havaya.
Sizdən görünməsin bir soraq, bir iz.
(Çalğıçular gedirlər.)

Kassio. Sadiq dostum, məni eşidirsiniz?

Təlxək.

Xeyr, sadiq dostun nəyimə gərək;
Səni eşidirəm, hə, buyur görək.

Kassio.

Qurtanın, bu hiylə, bu kələk nədir?
Alın bu qızılı, kiçik töhfədir.
Gedin, ümidimə şəfəq çiləyən,
Sərdar arvadına xidmət eyləyən
O xanım yuxudan durubsa əgər,
Deyin ki, orada bəxtsiz bir nəfər
Yolunu gözləyir, qəlbi dardadır.
Bir kəlmə sözü var, intizardadır.

Təlxək.

O xanım oyanıb gəlsə bu yana,
Cənab, sözlərini deyərəm ona.

Kassio. Gedin, xeyirxahım, saraldı gözüm.

(Təlxək gedir. Yaqo gəlir.)

Vaxtında gəlmisən, Yaqo, əzizim.

Yaqo. Görünür, sonradan yatmamısınız?

Kassio.

Elədir, doğrudur, səninlə yalnız,
Axı, biz ayrıldıq dan söküləndə.
Yaqo, cürətə bax, cürətə məndə,
Sənin arvadınçün adam göndərdim.
Ah, Dezdemonanı görməkdir dərdim.

Qoy gəlib sağaltsın könül yarasın,
Onunla görüşə yollar arasın.

Ya q o.

Gedib göndərəm onu bu saat.
Bəhanə taparam, olma narahat,
Mavrı apararam evdən kənara,
Gələrsiniz evə siz də bu ara.
İkilikdə söhbət asandır yenə.

Kassio.

Ürəkdən təşəkkür edirəm sənə.

Ya q o gedir.

Belə mərhəmətli, namuslu insan
Hələ heç bir yanda görməyib cahan.

Emiliya.

Emiliya daxil olur.

Sabahınız xeyir, əziz leytenant,
Bu işdən mən oldum yaman narahat.
Mənə dərd gətirdi sizin dərdiniz,
İşlər düzələcək, dərd çəkməyin siz.
Bu haqda danışır xanımla sərdar,
Hər vaxt xanım durur sizə tərəfdar,
Sərdarsa etiraz eyləyir müdam.
Yara vurduğunuz həmin o adam
Hörmətdə, nüfuzda, adda, xətirdə
Ən məşhur adamdır indi Kiprdə.
Qohumu, tanışı çoxdu deyirlər,
Yəqin, toxunardı sizə bir xətər.
Hə, qəsdən bu hökmü veribdir sərdar,
Sizə hörməti var, məhəbbəti var.
Minnətçi düşməyə yoxdur ehtiyac,
Bu işə o özü eyləyər əlac.
Sərdarın əlinə düşəndə fürsət,
Sizi yerinizə qaytarar, əlbət.

Kassio.

Xahiş eyləyirəm, mümkünsə əgər,
Bu haqda sözüm var, deyim müxtəsər.

Məni görüşdürün o nurlu ayla,
Danışım təklildə Dezdemonayla.

Emiliya.

Buyurun, gedəyin, hə, burda nə var,
Elə yer taparam, münasib olar,
Sərbəst açarsınız qəlbinizi siz.

Kassio.

Məni çox minnətdar eyləyərsiniz.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qalada bir otaq.

Otello, Yaqo və Kiprin nümayəndələri
daxil olurlar.

Otello.

Yaqo, bu məktubu ver kapitana,
Həm də ki adımdan sən çatdır ona,
Yetirsin senata qoy salamımı,
Dərin hörmətimi, ehtiramımı.
Gedirəm baş çəkimi istehkamlara,
Tezliklə qayıdıb gələrsən ora.

Yaqo.

Hər şeyə hazırım, mehriban ağam.

Otello.

Cənablar, möhkəmdir bütün istehkam,
Getməyə, baxmağa varmı meyliniz?

Nümayəndələr.

General, buyurun, amadəyik biz.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qalanın qabağında bağça.

Dezdemonə, Kassio və Emiliya daxil olurlar.

Dezdemonə.

Siz, əziz Kassio, mənə inanın,
Bir az səbr eləyin, bir az dayanın.
Əlimdən gələni əsirgəmədən
Sizin xeyrinizə çalışaram mən.

Emiliya.

Çalışın, çalışın, mehriban xanım,
Bu dərdədən yamanca qaralıb qanım.
Ərimin günləri dönüb ah-vaya,
Elə bil ki, özü düşüb bəlaya.

Dezdemonə.

Namuslu, qeyrətli dost belə olar.
Kassio, heç buna bir şübhəmi var?
Ünsiyyət şamını alışıdıraram,
Mən sizi ərimlə bəşidiraram.

Kassio.

Mərhəmətli xanım, necə olsam da, –
Zindana düşsəm də, azad qalsam da,
Sadıq qulunuzam ömrüm uzununu.

Dezdemonə.

Təşəkkür edirəm, bilirəm bunu.
Bilirəm, sevirsiz qəlbən ərimi,
Çoxdan tanıyırsız siz sərvərimi.
Mənim sözlərimi həqiqi sayın,
Dolanın arxayın, gəzin arxayın.
O yenə də sizə yaxın olacaq,
Siyasət naminə gen gəzir ancaq.

Kassio.

Fəqət bir iş də var, beləsə əgər,
Siyasət olduqca uzana bilər.
Bununçün tapılar qeyri səbəb də,
Tamam əldən çıxar onda mənşəb də.

Mənim olmamağım dönər adətə,
Başqası yetişər ada, xidmətə.
General unudar hər xidmətimi,
Mənim ona olan məhəbbətimi.

Dezdemon a.

Qorxmayın, heç zaman bu ola bilməz.
Emiliya şahiddir, demirəm əbəs,
Burda söz verirəm ürəkdən sizə,
Yenə qayıdarsız vəzifənizə.
Elə ki, söz verdim, darıxaram bərk,
Axıra çatdırım sözümlü gərək.
Otello axşamlar evdə olanda,
Qoymaram dincəlsin onu bir an da.
Şahintək təlimə yatmasa əgər,
Yatmağa qoymaram onu gecələr.
Yatağı olacaq ibadətqahım,
Masası müqəddəs qibləm, dərgahım.
Danışsam nə sayaq, desəm nə sayaq,
Sözlərim yenə də sizdən olacaq.
Şadlanın, qurtarın qəmdən, təşvişdən,
Öldü var, döndü yox! Bilin, bu işdən.

Emiliya. Sərdar bura gəlir!

Kassio. Onda mən gedim.

Dezdemon a.

Nə üçün, dayanın, mən xahiş edirəm
Elə yanınızda danışım indi.

Kassio.

Yox, xanım, indi yox, bu çox çətindi.
Əhvalım olduqca çaşqın, pərişan,
Sarsıntı könlümü eyləyib şan-şan.
Başqa vaxt danışın.

Dezdemon a.

Özünüz bilin.
Yaxşı, nə deyirəm, başqa vaxt gəlin.

Kassio gedir. Otello və Yaqo
daxil olurlar.

Ya qo. Yoxam belə işə...

Otello. Nə olub, Ya qo?

Ya qo. Heç nə, elə-belə.

Otello.

Kassiomu o –

İndi arvadımın yanından gedən?

Ya qo.

Yavər! Ola bilməz, inanmıram mən.

Sizi görən kimi niyə əkildi,

Suçlutək xəlvətə qaçdı, çəkildi?

Otello. Deyəsən, o idi.

Dezdemon a.

Mənim sərvərim,

İşlərin necədir, mehriban ərim?

İndi danışdırdım mən bir nəfərlə

Yazıq inildəyir qəmlə, kədərlə.

Sənin qəzəbinə gəlidiyi üçün

İztirab içində saralır hər gün.

Otello. Sən kimi deyirsən?

Dezdemon a.

Sizin yavəri,

Kassionu, dərdlə keçir günləri.

Yanında hörmətim vardırısa əgər,

Tez onu əfv elə, mərhəmət göstər.

Artıq olanları gətirmə yada,

Ən sadıq dostundur o ki dünyada,

Yanılıb, bir xəta eyləyib səhvən.

Namuslu kəsləri tanıyıram mən,

Bələdəm həyatın bəzi sirlirinə,

Onu, ricam budur, qaytar yerinə.

Otello. İndi burdan gedən o idi məgər?

Dezdemon a.

Bəli, sıxılırdı olduqca yavər.

Vəziyyəti pisdir, əhvalı yaman,

Kədəri məni də etdi pərişan.

Onu geri qaytar, mənim ürəyim.

Otello. İndi yox, ayrı vaxt, gözəl mələyim.

Dezdemon a. Bəs haçan, bəs haçan?

Otello. Lap tezcə, yəqin,
Sənin xətirinə, qəşəng nazənin.

Dezdemon a. Bu axşam, şam vaxtı?

Otello. Yox, imkan hanı?

Dezdemon a. Bildim, onda sabah, nahar zamanı?

Otello.

Sabah baxmalıyam istehkamlara,
Dəvət olunmuşam orda nahara.

Dezdemon a.

Onda sabah axşam, biri gün necə?
Ya səhər, ya gündüz, ya şər düşüncə?
O biri gün tezdən, vaxtını de, bax,
Üç gündən o yana keçməsin ancaq.
Bilirəm, hər b vaxtı dər s olsun deyə,
Bəzən baxmayırlar burda heç nəyə.
Elə ki, pozuldu qayda, əndazə,
Cəsur əsgərə də verirlər cəza.
O ki günahını alır boynuna,
Dərindən düşünsək, nə var ki, buna.
Ona ağır cəza əbəsdir, əbəs,
Hətta bir şifahi töhmətə dəyməz.
Yaxşı, haçan gəlsin, Otello, haçan?
Təəccüb edirəm sənə, doğrudan.
Ağılıma gəlmir ki, sənin ricana
Laqeyd yanaşıb, qalam biganə,
Tərəddüd içində dayanam belə.
Söhbət kim haqdadır, bir fikir elə.
Kassio – sirdaşın, vəfali dostun
İstəmə kədərle saralıb-solsun.
O bizə gələrdi səninlə müdam,
Mən sənin barəndə yaman danışsam,
Sənin tərəfini saxlardı o vaxt,
İstəyirdi görsün dostunu xoşbaxt.
Söylə, indi necə xahiş etməyim?
O qədər sözüüm var, hansını deyim.

Otello.

Gülüm, gəl danışma, bəsdir bu haqda,
O nə vaxt istəyir, gəlsin o vaxt da.
Sənin xahişini rədd etmək olar?

Dezdemon a.

Yox, yox, bunun mənə nə minnəti var.
İltimas eyləsəm, gey əlcəyini,
Soyuqda çiyinə at pencəyini,
Xörək ye, sözümə baxmazsan necə?
Sənin xeyrinədir bunlar ki tək cə.
Sınamaq istəsəm məhəbbətini,
Sənin mənə olan sədaqətini,
Onda nə deməkdir belə cüzi iş,
Çətin, qorxulu şey edərdim xahiş.

Otello.

Buludlar tutmasın günəş üzünü,
Mən yerə salmaram sənin sözünü.
Rica eyləyirəm, incimə ancaq,
Bir azca məşğulam, məni tək burax.

Dezdemon a.

Varmı etiraza bir ixtiyarım?
Yox, yox, salamat qal, mənim sərdarım.

Otello.

Mənim Dezdemonam, hələlik, sağ ol,
Gəlirəm bu saat, sənə yaxşı yol.

Dezdemon a.

Gedək, Emiliya... yoxdur bir sözüüm,
Könlünün hökmünə baş əy, əzizim.
Öz borcum, vəzifəm deyir ki mənə,
İtaət eyləyim hər yerdə sənə.

(Emiliya ilə gedirlər.)

Otello.

Səadətim mənim! Yansa da ürək,
Mən səni sevirəm gözümdə nurtək,
Mən səni sevməsəm, boş qalar sinəm,
Yenidən zülmətə çevrilər aləm.

Ya qo. Mənim nəcib ağam...

Otello. Nə olub, Yaqo?

Ya qo. Bu eşqi bilirdi o vaxt Kassio?

Otello.

Bilirdi əvvəldən axıra qədər,
Niyə soruşursan, nə olub məgər?

Ya qo.

Boş şeydir, başıma gəlmiş bir fikir,
İstədim öyrənim...

Otello. Aç, söylə, nədir?

Ya qo. Çoxdanmı tanıyır xanımı yavər?

Otello.

Bəli, kömək edib mənə əvvəllər,
Vasitəçi olub bizə o zaman.

Ya qo. Doğrudan?

Otello.

Doğrudan! Hə, hə, doğrudan.
Axı, burda nə var, görünsün ləkə?
Namuslu deyildir Kassio, bəlkə?

Ya qo. Namusludur, ağam!

Otello.

Büllura bənzər,
Namusludur çox, çox.

Ya qo. Mən bilən qədər.

Otello. Söylə, fikrin nədir?

Ya qo. Heç, elə-belə!

Otello.

Heç, elə-belə! O gəlməyir dilə,
Heç, elə-belə! Yox, burda nəşə var,
O mənə fikrini deməyir aşkar.
Məni təkrar edir əks-səda kimi,
Fikri dəhşətlidir əjdaha kimi...
Nəşə gizlədirsən, sirr vardır səndə:
İndicə Kassio burdan gedəndə
Dedin sevməyirəm belə işi mən,
Danış, sevməyirsən, axı, nəyi sən?
Deyəndə o bizə vasitə olub,
Niyə heyətləndin elə tutulub?

Üzünü turşutdun, qaçdı eynin də,
Qorxunc bir şey vardı, sanki, beynində.
Əgər sevirənsə ürəkdən məni,
Söylə, agah eylə bu vahiməni.

Ya qo.

Bilirsiniz, könlüm bağlıdır sizə,
Sadiqəm hər zaman pak sevginizə.

Otello.

Elədir, bilirəm məhəbbətini,
Təmiz namusunu, sədaqətini.
Bir sözü deməmiş gedərək fikrə,
Ölçürsən, biçirsən azı yüz kərə.
İndisə sözlərin yarımcıq qalır,
Bu, məni qorxuya, dəhşətə salır.
Bu, açıq hiylədir mənfur şeytanda,
Gizli ittihamdır əsl insanda.
Kədərli bir qəlbin qırıq səsidir.
Ağır sarsıntının ifadəsidir.

Ya qo.

And içə bilərəm ona gəlincə.
Namuslu adamdır Kassio, mənəcə.

Otello. Mənim də fikrim belədir, gerçək.

Ya qo.

İnsan olmalıdır göründüyütək.
Kim ki başqa cürə görünür bizə,
Demək, pərdə çəkir gözlərimizə.

Otello.

Elədir, heç buna söz ola bilməz,
Göründüyü kimi olmalı hər kəs.

Ya qo.

Odur ki, deyirəm Kassio, şəksiz,
Namuslu adamdır, nə deyəcəksiz?

Otello.

Yox, yox, bu olmadı, aydınlıq yoxdur,
Sənin sözlərinin mənası çoxdur.
Xahiş eyləyirəm, nə düşünürsən,
Elə olduğutək mənə söylə sən.

Danışma eyhamla, baxma kədərlə,
Aç çirkin fikrini çirkin sözlərlə.

Ya qo.

Sərdar, əfv eyləyin, yanılsam qultək.
Vəzifə borcumdur itaət etmək.
Ancaq elə işlər var ki həyatda,
Bu işdə azaddır qullar da həтта,
Fikrimi danışım? Əgər mümkünsə...
Birdən o yanlışsa, birdən çirkinsə...
İnsanın ürəyi saraya bənzər,
Təmiz fikirlərlə çirkin fikirlər
Yaranıb burada daima əkiz,
Bir an ötüşməyir mübahisəsiz.
Hər vaxt höcətləşir, hər vaxt bəhs edir.
Elə bil, sarayda məhkəmə gedir.

Otello.

Özün məhv edərsən dostunu, Ya qo,
Hiss etsən düşübdür fəlakətə o,
Sən bunu deməsən vaxtında ona.

Ya qo.

Mən nahaq düşürəm, bəlkə, gümana.
Etiraf edirəm xasiyyətimi,
Dəyişə bilmirəm təbiətimi.
Şübhəylə baxıram hər vaxt hər şeyə,
Bu dönüb sağalmaz bir xəstəliyə.
Könlümü dağlayır hey bədgümanlıq,
Yaxşıda gəzirəm həтта yamanlıq.
Yalvarıram, buna məhəl qoymayın,
Mənim fərziyyəmi doğru saymayın.
Sizi qorxutmasın yanlış güman, zənn,
Təşvişə düşməyin şübhələrimdən.
Sizin dincliyiniz, səadətiniz,
Gözəl, alicənab təbiətiniz,
Mənim insanlığım, namusum, ağılım
Məni məcbur edir dili lal qalım.

Otello. Yaxşı, açıq danış, məqsədin nədir?

Ya qo.

Təmiz ad insana bir xəzinədir.
 Əziz aqam, könlün sərvətidir o,
 Kişinin, qadının zinətidir o.
 Mal-dövlət, pul nədir? Nə faydası var?
 Heç zaman bir kəsdə tutmayır qərar,
 Əldən ələ keçir hey bu əl çirki.
 Onu oğurlayan nə aparır ki?!
 Bizdən təmiz adı oğurlayan kəs
 Heç cürə, heç vədə varlana bilməz.
 Fəqət ləkələyib ismətimizi,
 Yoxsullar yoxsulu eyləyir bizi.

Otello. Allah xatirinə, danış eyhamsız.

Ya qo.

Köksümdən qəlbimi siz çıxarsanız,
 Tutub saxlasanız öz əlinizdə,
 Bu haqda demərəm hətta bir söz də.

Otello. Aha, qəribədir!

Ya qo.

Sərdarım, hər an
 Çəkinin, qorunun bu qısqanclıqdan.
 Bu yaşıl gözlü div öz qurbanını
 Tapdımı, rişxəndlə alır canını.
 Elə ərlər var ki, dönük çıxır baxt,
 Yenə də dünyada yaşayır xoşbaxt.
 Biləndə qadını edir xəyanət,
 Ona əbədilik yağdırır nifrət.
 Ər də var, duymayır iyrenc ömrünü,
 Əzablar içində keçir hər günü.
 Şübhədən gözüne gəlmir yuxusu,
 Sevir dəli kimi...

Otello. Ah, dəhşətdir bu!

Ya qo.

Taledən yarıyan kasıb olsa da,
 O, varlı adamdır yenə dünyada.
 Kim ki itib-batır sərvət içində,
 Yoxsuldur, əlləşir möhnət içində,

Daim səksəkəylə keçir ruzgarı,
Qorxur əldən çıxma dövləti, varı.
Ya rəbbi, rəhm elə, yazıqdır insan,
Hifz elə sən onu bu qısqanclıqdan.

Otello.

Nə üçün, nə üçün belə deyirsən?
Elə düşünürsən – izləyirəm mən
Gecələr gözəli – nur çeşməsini –
Aydın göydə hər an dəyişməsini.
Yeni bir şübhəylə ötər saatım,
Keçər qısqanclıqla bütün həyatım?
Yox, yox, şübhə varsa, deməli, gərək
İndi yubanmadan bir tədbir görək.
Yaman şişirdirsən sözləri, mənəcə.
Könlümə od vurub, versəm işgencə,
Baxsam boş, əsassız şübhələrinə,
Özümü qoyaram keçdi yerinə.
Deyirlər, arvadım qəşəngdir mənim,
Belədir, gözəldir mənim süsənim.
Əylənir dostlarla, qonaqpərvərdir,
Oxuyur, oynayır, nazlı dilbərdir.
Gözəl rəqsi ona gözəl yaraşır.
Könlü nə istəyir deyir, danışır.
Qadında ləyaqət vardırsa əgər,
Bunlar onu daha kamil göstərər.
Boş yerə qısqanım onu mən niyə?
Bunlar ki layıqdır ülvi sevgiyə.
Deyirlər, çirkinəm, buyam, doğrusu,
Bununçün könlümün yoxdur qorxusu,
Yoxdur xəyanətdən bir şübhə izi.
Gözü var, ağı var, bəyənib özü.
Yox, Yaqo, əvvəlcə mən görüm gərək.
Əgər şübhələnsə bir azca ürək,
Hər şeyi yoxlayıb öyrənirəm bir-bir.
Əgər sübut olsa, dayanmaq nədir?
O saat biryolluq silib könlümdən
Ataram eşqi mən, qısqanclığı mən.

Ya qo.

Buna sevinirəm, mən bu səbəbdən
 İndi bildirərəm səmimi qəlbdən
 Sizə bəslədiyim məhəbbətimi,
 Bitib tükənməyən sədaqətimi.
 Borcumdur baş əyim hər əmrinizə,
 Odur ki, fikrimi deyirəm sizə:
 Hələlik bir sübut görmürəm, fəqət
 Siz öz zövcənizə yetirin diqqət.
 Baxın, Kassioyla görüşən zaman,
 Onu gözünüzdən qoymayın bir an.
 Qısqanclıq odundan dayanın uzaq,
 Hər vaxt ayıq olun, səbr edin ancaq.
 İstəmirəm sizin məhəbbətiniz,
 Bu böyük, bu nəcib təbiətiniz,
 Birdən alçaldılıb həqir olunsun,
 Rəhimli könlünüz təhqir olunsun.
 Yaxşı tanıyıram mən qadınları,
 Yoxdur heç birinin düz etibarı.
 İşləri biclikdir, tutduqları şər,
 Onların sirrinə şahiddir göylər.
 Hamısı doğrulub mahir kələkbaz,
 Ərini aldadar, şübhə oyatmaz.
 Kor olur, lal olur qadın vicdanı,
 Görmür xəyanəti, açmır yalanı.

Otello. Sən bilən beləmi?

Ya qo.

Belədir, sərdar,
 O sizə gəlməklə oldu riyakar.
 Görün nə törətdi, nələr yaratdı,
 Qoca atasını aldadıb atdı.
 Əvvəl üzünüzdən düşüb qorxuya.
 Dəhşətdən titrəyib əsirdi, guya.
 Sonra heyran oldu görkəminizə,
 Sevgiyə odlanıb, vuruldu sizə.

Otello. Hə, hə, belə oldu.

Ya qo.

Düşünün onda,
Nə oyundan çıxdı o, qızlığında?!
Açdı atasının başına kələk,
Onun gözlərini bağladı bərk-bərk.
Sehr-cadu sandı bunları qoca,
Görün, nələr etməz bu qız qaldıqca.
Fəqət yanınızda oldum günahkar,
Məzəmmət etsəniz məni, yeri var.
Sizi sevdiyimçün həddindən artıq,
Məni bağışlayın, danışdım açıq.

Otello.

Yox, yox, danışsən doğrudan bunu,
Sənə minnətdaram ömrüm uzununu.

Ya qo.

Görürəm, bu sizi təşvişə saldı,
Deyəsən, qanınız bir az qaraldı.

Otello. Yox, əsla, yox, əsla.

Ya qo.

Nə dedim sizə
Qorxuram salarsız ürəyinizə.
İnanın, susmağa yoxdu halətim,
Məni məcbur etdi saf məhəbbətim.
Bu nədir? Halınız pozuldu birdən,
Sərdar, uzaq olun dərddən, fikirdən.
Mənim sözlərimi doğru sanmayın,
Gümana, şübhəyə siz inanmayın.

Otello. Heç cür inanmıram.

Ya qo.

Doğrudur, sərdar,
Ayrı cür düşünmək yalnız səhv olar.
Fikrimdə yamanlıq, pislik yox ikən
Sözlərim bəd çıxdı gözlənilmədən.
Kassio dostumdur sevimli, əziz...
General, görürəm, yoxdur kefiniz.

Otello.

Deyəsən, bir azca, tez keçib-gedər,
Düşünə bilmirəm heç başqa təhər.
Bütün varlığımın inanıram mən:
Dezdemonu pakdır, pakdır əzəldən.

Ya qo.

Uzun ömür versin yaradan sizə,
Hər vaxt sadıq olun bir-birinizə.
Qalsın xanımınız namuslu, təmiz,
İnanın, inanın bu cür ona siz.

Otello. Ancaq ki dəyişir daim təbiət.

Ya qo.

Bəli, tək bundadır əsl mahiyyət.
Cəsarət edirəm bir sirdaş kimi
Danışım sizinlə açıq, səmimi.
Xanım da dəyişdi öz diyarını,
Rədd etdi elinin cavanlarını.
Onlar gözəl idi, ləyaqətliydi,
Əsilli-nəsilli, nəcabətliydi.
Unutdu hər şeyi, görün, o necə,
Bunlar təbiimi, bir deyın sizcə?
Görən söyləməzmi ağıl, huş çaşıb,
Hisslər pozğunlaşıb, eşq azğınlaşıb?!
Məni bağışlayın, belə sözlərin
Yoxdur, dəxli yoxdur xanıma, yəqin.
Fəqət qorxuram ki, belə qalmaya,
Ağıl hissə hər an əsir olmaya,
Ayla o bir gün, sizi kədərlə
Müqayisə edə yerli gənclərlə.
Birdən həqiqəti duya, anlaya,
Sizdən üz döndərə, peşmanlaya.

Otello.

Hələlik, daha get, ayıq dur yenə,
Nə öyrənə bilsən, gəl, danış mənə.
Qoy arvadın olsun ona göz-qulaq,
İndisə, əzizim, məni tək burax.

Ya qo. Yaxşı, mən gedirəm, mənim sərdarım. (*Gedir.*)

Otello.

Ah, niyə evləndim? Döndü ruzğanım...
Şübhəsiz, bu sadıq, namuslu insan
Çox görüb, çox bilir danışdığından.

Ya qo (*qayıdaraq*).

Sizə yalvarıram, əziz general,
Ünüdün bu işi, nədir dər-mələl?!
Bu haqda düşünmək nəyə gərəkdir?
Hər şeyi vaxt özü göstərəcəkdir.
Kassio layıqdır, sözsüz, yerinə,
Bələddir işinin hər bir sirrinə.
Mahir, bacarıqlı zabıtdır, şəksiz,
Hələ ki, yerinə qaytarmayın siz.
Hələ buraxmayın onu yaxına,
Kənardan yaxşıca göz qoyun ona.
Bir görün nə təhər iş tutacaqdır,
Hansı vasitəyə əl atacaqdır,
Zövcəniz könlünü sıxmayacaq ki?
Dəridən, qabıqdan çıxmayacaq ki?
Tələb edəcəkmi dəlicəsinə
Onu qaytarmaqçün vəzifəsinə.
Gəlin, tələsməyin, səbr edin hələ,
Onda bilinəcək bir çox məsələ.
Onu da deyim ki, yeri gəlmişkən,
Yamanca qorxağam təbiətçə mən,
Könlüm nə sakitlik, nə dinclik bilər.
Rica eyləyirəm, zati-alilər,
Atın bir tərəfə şəkki, gümanı,
Günahkar saymayın Dezdemonanı.

Otello. Qorxma heç, nə olub iradəmizə?

Ya qo. Bir də xudahafız, nə deyim sizə. (*Gedir.*)

Otello.

Nə qədər təmizdir bunun vicdanı,
Belə namuslu kəs dünyada hanı?!
Hər şeyi bilir o incədən incə,
Yaxşını, yamanı seçir gör necəl
Əgər sübut olsa şəkkim, gümanım,

Demək, vəhşiləşib mənim tərlanım.
Könlümün ən gözəl, saf tellərindən
Hörülmüş olsa da, çidəranı mən
Açıb, buraxaram səməyə onu,
Qoy harda istəyir gəzsin ovunu.
Bəlkə, qaralığımı olub bəhanə?
Bəlkə, kobudluğum səddir yeganə?
Danışa bilmirəm kübarlar kimi,
Zəriflik bəzəmir mənim nitqimi.
Yaşımın ötməsi bəis olmazmı?
Kim bilir, kim bilir, səbəblər azmı?
Ah, o yoxdur artıq, necə yanıdım,
Mən təhqir olundum, mən aldanıldım.
Dünyada təsəllim bir budur fəqət,
Nifrət etməliyəm mən ona, nifrət!
Of, lənətə gəlmiş evlənmək buymuş,
Nə dəhşətli imiş, nə qorxuluymuş!
Ah, incə məxluqlar, zərif qadınlar!
Necə söyləyək ki, bizimdir onlar?!
Onlar ürəyini versə də bizə,
Baxmır ehtirası iradəmizə.
Kaş qurbağa olum belə bir gündə
Dərin mağarada, yerin təkində?
Zülmətin qoynunda mən qalım dustaq,
Təkcə mənim olsun sevdiyim ancaq.
Ruhu yüksək olan ali insanlar
Düşür müsibətə, çəkir amanlar.
Ruhu alçaqlartək gülmür üzləri,
Bəlanı əvvəldən görmür gözləri.
Bu amansız tale ləbüddür, demək,
Kəsir üstümüzü, kəsir ölümtək.
Gəldiyimiz gündən bu kainata
Bizim alınımıza yazılır həтта.
Gəlir Dezdemonə, o riyakarsa,
Demək, bu aləmdə parlaq nə varsa,
Göylərin özü də yalandır, yalan.
Yox, yox, inanmaram buna heç zaman.

Dezdemonna ilə Emiliya qayıdıb gəlirlər.

Dezdemonna.

Otellom, nə olub? Hazırdır nahar,
Bayaqdan gözləyir səni qonaqlar.

Otello. Məni bağışlayın.

Dezdemonna.

Nədir, naxoşsan?
Səsin zəif çıxır belə nə yaman?

Otello. Hə, başım ağrıyır.

Dezdemonna.

Bu, ola bilər,
Yuxusuz qalırsan çünki gecələr.
Qoy çəkim alnını yaylıqla bərk-bərk,
Ağrılar bu saat keçib-gedəcək.

Otello.

Yaylığın olduqca kiçikdir, axı...
Götür bir tərəfə sən bu yaylığı.

Otello yaylığı kənar edir, yaylıq
Dezdemonanın əlindən düşür.

Yaxşı, di gəl gedək.

Dezdemonna.

Əzizim, əfsus,
Xəstələndin, etdin məni çox məyus.

Otello ilə Dezdemonna gedirlər.

Emiliya.

Xanımın yaylığı! Düşüb nə əcəb?
Yadigar veribdir toy günü ərəb,
Ona tapşırıb ki, özündə saxla.
Yaylıqda nə sirt var? Gəlməyir ağla.
Of, inadkar ərım, dil töküb elə,
Deyirdi yaylığı bir keçir ələ.
Amma nə edəydim, yox idi fürsət,
Xanım salıb ona mehr-məhəbbət.
Əlindən bir an da yerə qoymayı,
Onunla danışır, öpür, doymayı.

Necə sevinirəm, tapdım nə yaxşı!
Tezəcə bu yaylıqdan gülü, naxışı
Bir başqa yaylığa köçürürəm mən,
Verərəm Yaqoya, könlü olar şən.
Görəsən, bu yaylıq nəyə gərəkdir?
Bir Allah bilir, o nə edəcəkdir.
Mənim belə işdən yoxdur xəbərim,
Məndən razı qalsın, kaş ki, tərs ərim.

Yaqo geri qayıdır.

Ya q o. Bu nədir? Burda tək nə eyləyirsən?

Emiliya.

Üzümü danlama nahaq yerə sən,
Məndə bir şey vardır, çatacaq sənə.

Ya q o. Mənim üçün bir şey?! Biz ortağın, hə.

Emiliya. Ay tapdın ha?!

Ya q o. Tapdım, axmaq bir arvad.

Emiliya.

Elə hamısı bu? Bəxşiş, mükafat,
Axı, vəd etmişdin əvvəllər özün.
Versəm o dəsmalı, nə olar sözlün?

Ya q o. Nə dəsmal.

Emiliya.

Nə dəsmal? Bilmirsən, guya,
Mavr bəxşiş verib Dezdemonaya.
Sən ki yalvarırdın çəkib boynunu,
Deyirdin xanımdan oğurla onu.

Ya q o. Necə, çırpışdırdın?

Emiliya.

Əsla, qətiyyən.
Xanım hiss etməyib, salıb əlindən.
İndi xoşbəxtlikdən burda taparaq,
Mən yerdən götürdüm onu, budur, bax.

Ya q o. Afərin! Əzizim, onu ver mənə.

Emiliya.

Bir söylə, gərəkdir, axı, nəyinə?
Onu gizli ələ keçirmək üçün
Nədən dil tökürdün sən mənə hər gün?

Ya qo. Sənə nə dəxli var? (*Dəsmalı çəkib alır.*)

Emiliya.

Yoxsa xeyir iş,
Onu geri qaytar, itməsin bəxşiş.
Yazıq xanım onsuz necə qalacaq?
Biləndə ki, itib, dəli olacaq.

Ya qo.

Danışma, bilməsin nə ağız, nə dil,
Bu mənə lazımdır, di burdan əkil.

Emiliya gedir.

Dəsmalı ataram Kassioqilə.
Hə, elə bundadır əsas məsələ:
Qısqanc hər boş şeyə baxar sübuttək:
Mavı dəsmalını orda görəcək,
Küləkdən od kimi alovlanacaq,
Yalanı müqəddəs ayə sanacaq.
Bu onun belini qıracaq, dayan,
Zəhərim dəyişir Mavı anbaan.
Dəhşətli şübhə də zəhərdir, zəhər,
Əvvəl yavaş-yavaş işini görər.
Sonra alov saçır qanda bu ağı,
Torpağın altında kükürd sayağı.
Əzəldən bilirdim bunu mən, düzü,
Belə olacaqdır, bax, gəldi özü.

Otello qayıdıb gəlir.

Nə xaş-xaş, nə də ki mandraqora¹
Sizin dərdinizə eyləməz çara.
Toplansa dünyanın bütün dərmanı,
Onlarda bir əlac, bir imdad hanı?
Heç nə, heç nə daha köməyə gəlməz,
Dünənki yuxunu qaytara bilməz.

Otello.

Necə? Necə? Mənə xəyanət etmək?

¹ Bu bitkinin kökü narkotik vasitə kimi istifadə edilib.

Ya qo.

Nə olub, general, dayanın ertək?!
Ünudun biryolluq siz bu şübhəni.

Otello.

Rədd ol, get! Gözlərim görməsin səni.
Sənsən bu bəlanı mənə andıran,
Sənsən cəhənnəmdə məni yandıran.
Təhqir olunaydım kaş daha çox mən,
Lakin bilməyəydim bunu zərrəcən.

Ya qo. Siz nə deyirsiniz, mənim sərdarım?

Otello.

Mən ki hiss etməirdim, saxtadır yarım,
Görmürdüm, bilmirdim xəyanətini,
Çəkmirdim cəhənnəm məşəqqətini.
Yatırdım gecələr şirin yuxular,
Ruhumu oxşardı gözəl duyğular.
İştahım yaxşıydı, könlüm şən, rahat,
Dolanırdım azad, gəzirdim azad.
Onun gül dodağı təmizdi, təmiz.
Yoxdu Kassionun öpüşündən iz.
Varı talan olub gedən kimsənə
Heç nə bilməyirsə, itirmir heç nə.

Ya qo.

Necə də ağırdı bunu eşitmək,
Sinəmdə kədərdən odlanır ürək.

Otello.

Bütün bir ordunun döyüşçüləri
Ələ keçirsəydi o şux dilbəri,
Toxunsaydı onun gül bədəninə,
Xəbər tutmasaydım, xoşbəxtim yenə.
Əlvida, əlvida saf hiss, saf duyğu,
Könül rahatlığı, könül xoşluğu.
Əlvida, döyüşlər – ləyaqət, hünər,
Papağı lələkli mərd süvarilər.
Əlvida, susmayan sinc-təbil səsi.
Şeypur gurultusu, at kişnərtisi,
Qanlı cəbhələrin ağır sınağı,

Qələbə şənliyi, zəfər bayrağı.
O şərəf, o şöhrət, ah, getdi bada,
Od-alov püskürən hərblər, əlvida,
Əlvida, məhv olan əzəmət, vüqar,
İldırım-tək çaxıb gurlayan toplar.
Hər şey sona çatdı, haşa, min haşa,
Otello, dövrünün yetişdi başa.

Ya q o. General, belə şey mümkünmü məgər?
Otello.

Ah, alçaq, of, rəzil, bir dəlil göstər,
Sübut etsən onun xəyanətini,
Necə, necə atdı ləyaqətini?

(Boğazından yapışır.)

Yoxsa, yadda saxla, əmin ol buna,
And olsun bəşərin ölməz ruhuna,
Könlümdə tükənməz qəzəbim vardı.
Bir it doğulsaydın, yaxşı olardı.
Tapmazsan bir ümid yeri həyatda,
Düşüb gəbərərsən ayağım altda.
Heç nə, heç nə səni qurtara bilməz!

Ya q o. Aha, yaxşılığa budurmu əvəz?
Otello.

Gəl, sən mənə göstər səbr-dözümlə,
Onun günahını görüm gözümlə.
Ya da sübut eylə bu bəd xəbəri,
Qalmasın azacıq bir şübhə yeri.
Yoxsa vay halına!

Ya q o. Nəcib sərdarım...
Otello.

Necə də büllurdu mənim dildarım...
Salıb varlığını əzaba, oda,
Ləkə vurursansa o pak vücuda,
Artıq, gəl, yalvarma, olma peşman,
Yarat fitnə-fəsad, yağdır şər-böhtan.
Cinayət üstündən cinayət törət,
Bütün bu aləmi bürüsün dəhşət.
Göylərin gözündən alov tökülsün,

Yerin vahimədən bağı sökülsün.
Hər şey qorxu ilə gəlsin fəryada,
Yenə bu iyrenclik olmaz dünyada.

Ya qo.

İlahi, hifz elə xatadan məni!
Nə olub, siz insan deyilsiz yəni?
Qəlbiniz, aqlınız yoxdurmu məgər?
Özünüz bilərsiz, gedirəm, yetər.
Məni azad edin siz xidmətimdən,
Görün nə çəkirəm sədaqətimdən.
Mənə deyən gərək: bədbəxt sərsəri,
Neçin qazanırsan bu təhqirləri?!
Namusun, pak adın bədnam olunur,
Sənin yaşamaqda məqsədin budur?!
Of, saxtakar dünya! Sən bir işə bax,
Qorxuludur düzgün, namuslu olmaq.
Yaxşı dərs verdiniz, dərs olsun mənə,
Sizə minnətdaram bununçün yenə.
Dostları ürəkdən sevmərəm əsla,
Məhəbbət gətirir daim dərd-bəla.

Otello. Yox, dayan! Görünür, sən namuslusan.

Ya qo.

Gərək görünəydim ağıllı insan.
Çünki namuslu kəs gicdir, axmaqdır,
Hər nəyə can atsa, uduzacaqdır.
Namusla kim çatıb vara, dövlətə,
Düşübdür hər yerdə min bir zillətə.

Otello.

And olsun bu yerə, and olsun göyə,
And olsun müqəddəs, büllur hər şeyə,
Tərəddüd içində qovrulur sinəm,
Bəzən düşünürəm təmizdir zövcəm,
Bəzən də görünür ləkəli, filman,
Sözün gah düz olur, gah da ki yalan.
Mənə dəlil gərək, canlı bir dəlil.
Adı günəş idi, onun, elə bil,
Necə də saçırdı könlümə işiq,

Qapqara his alıb üstünü artıq,
Mənim sifətimtək qaralıb indi.
O saflıq, o paklıq, of, ləkələndi!
Asmağa ip vardı, kəsməyə bıçaq,
Susdurmağa zəhər, yaxmağa ocaq,
Boğmağa burulğan, coşqun axınlar.
İntiqam almağa, görün, nələr var!
Yalnız bir yəqinlik, bir sübut gərək.
Bir an tab edərmi, dözərmi ürək?!

Ya qo.

Görürəm, dağ çəkir qısqanclıq sizə,
Yaman peşmanam dediyim sözə.
Sübut istəyirsiz bu saat, bu dəm?

Otello. Yox, yox, istəmirəm, tələb edirəm!

Ya qo.

Olar, ancaq onu necə göstərim,
Nə cür, nə cür sübut, mənim sərvərim?
Baxmaq istəyirsiz utanmadan siz
Neçə yad altında yatır zövcəniz?

Otello.

Ah, rüsvayçı ölüm, ah, quduz lənət!

Ya qo.

Canlı sübut tapmaq dəhşətdir, dəhşət.
Onları bir yerdə tutasan necə?!
Bu iş çox çətindir, müşküldür, məncə.
Görür bu günahı təkcə özləri,
Görmür üçüncü bir insan gözləri.
Onda nə söyləyim, hanı sübut bəs?
Lənətə gəlmişlər gözə görünməz.
Onlar keçı deyil, qızıb atlansın,
Coşmuş meymun deyil, açıq odlansın,
Canavar deyil ki, gəmişsin aşkar.
Fəqət sübut üçün başqa çarə var.
Görüb bildiyimi deyərəm sizə,
Həqiqət qapısı açılar üzə,
Qəlbınız biryolluq çıxar şübhədən,
Nə vaxt istəsəniz, danışaram mən.

Otello.

Düzgün dəlil göstər mənə bu saat,
Bu mənfur günahı sən eylə isbat.

Ya qo.

Mənim xoşum gəlmir bu xidmətimdən,
Burda çox qalmışam sədaqətimdən.
Gərək yenə dözümlü, yenə dayanım,
Məni məcbur edir sevgim, vicdanım.
Belə bir iş oldu yaxın günlərdə:
Bir yatağa girdik mən də, yavər də.
Dişim şiddət ilə ağrıdığından
O gecə sübhədək çəkdim dad-aman.
Kassio yatırdı hey xumar-xumar.
Hə, beyni boş olur bəzi adamlar,
Gündüz gizli-gizli etdiklərini
Gecə sayıqlayıb, açır sirrini.
Elə Kassio da belədir, düzü,
Eşitdim, yuxuda dedi bu sözü:
“Gözəl Dezdemona, ehtiyat gərək,
Coşqun eşqimizi hər vaxt gizlədək”.
Sonra o, əlimdən yapışdı möhkəm,
Qışqırdı: “Ah, əziz, mehriban sənəm!”
Sonra da sümürdü dodaqlarımı,
Heyrətdən, dəhşətdən yardı bağırimi.
Kökündən qoparıb gülmü yığdı?!
Yazıq dodağımın qanı axırdı.
Hərif qıçasını qaldırıb yerdən,
Budumun üstünə aşırırdı birdən.
Elə bil, yanında xanım yatırdı,
Ahından, ufundan qulaq batırdı.
Yağdırıb yağıştək odlu busəni,
Yenidən öpüşə qərq etdi məni.
Qışqırdı: “Taleyə olsun min lənət,
Səni bu iblisə eyləyib qismət!”

Otello. Aman, dəhşət! Dəhşət!

Ya qo.

Bu nə qorxudur,
Bu ki bir rüyadır, bu ki yuxudur.

Otello.

Yox, yox, həqiqətin aydın səsidir,
Çirkin əməllərin nəticəsidir.
Onda sevda evi xarabazardır,
Ən müdhiş, ən qorxunc bir şübhə vardır.

Ya qo.

Başqa dəlillər də varsa əgər,
Bu yuxu onları təsdiq eyləyər.

Otello.

Ah, qadın! Qurtarmaz heç vaxt əlimdən,
Onu tikə-tikə parçalaram mən.

Ya qo.

Soyuqqanlı olun, belə yaramaz,
Yoxdur əlimizdə hələ bir əsas,
Bəlkə, namusludur, safdır zövcəniz.
Mənə bunu deyin, görməmişiniz
Xanımın əlində hərdən, general,
Çiyələk naxışlı tikmə bir dəsmal?

Otello. O məndən zövcəmə ilk hədiyyədir.

Ya qo.

Ah, bunu bilmirdim, işə bax, nədir?!
Bu gün gördüm onu, oydu, yəqin ki,
Xanımın dəsmalı, bəli, həmin ki.
Kassio pozmadan kef-əhvalını,
Onunla silirdi öz saqqalını.

Otello. Əgər bu odursa...

Ya qo.

Nə fərqi vardır,
Dəsmal xanımınsa, bu ki aşkardır
Başqa dəlillərlə birgə, yanaşı
Şübhələr oyadır xanıma qarşı.

Otello.

Qırx min canı gərək hər rəzil qulun,
Bir canla rəvamı qurtarsın məlun?

Ah, mənı sarsıdan amansız qısas,
Sənə bir can almaq necə azdır, az.
İndi mən görürəm, bu həqiqətdir,
Of, Yaqo, aldanmaq nə müsibətdir!
Qəlbimdəki bütün məhəbbətimi
Sovurdum havaya narın tük kimi,
Məhəbbət əbədi getdi könlümdən,
Yalnız intiqamçün yaşayıram mən.
Ey müdhiş intiqam, ey qara ilan,
Çıx, çıx, cəhənnəmin uçurumundan.
Məhəbbət, zəhərmiş, ah, əlacın da,
Nifrətə çevrilsin taxtın, tacın da.
Partla, ey zəhərlə dolmuş ürəyim,
Ey əfi ilanlar çalmış ürəyim.

Yaqo. Sərdar, sakit olun.

Otello.

Mümkünmü, aman,
Mənə qan gərəkdir yalnız qan, qan, qan!

Yaqo.

Səbr edin, düşünün, nə olub mægər,
Fikriniz, bəlkə də, dəyişə bilər.

Otello.

Yox, Yaqo, soyumaz bu qəzəb, bu kin.
Soyuq dalğaları Qara dənizin
Axır Dardanelə, axır hər zaman,
Geri qayıdarmı, deyın, yolundan?
Qanlı fikirlərim çağlar beləcə,
Coşqun axın kimi gündüz və gecə
Yolundan heç vədə dönməyəcəkdir.
İntiqam atəşi sönməyəcəkdir.
Ey göylər, əbədi aydın, ləkəsiz,
Sizə and içirəm, şahid olun siz.

(Dizi üstə çökür.)

İntiqam, intiqam alım mən gərək,
Bu müqəddəs andım dəyişməyəcək.

Ya qo.

Hələ ki durmayın.

(Dizi üstə çökür.)

Ey göydən yeri

İşığa qərq edən nur qəndilləri.

Ey bütün varlığa can verən qüdrət,

Od, torpaq, hava, su – tükənməz qüvvət.

Siz, siz şahid olun, bu gündən belə

Yaqo öz ağılla, öz qəlbi ilə

Daim xidmətində duracaq onun –

Eşqi təhqir olan mərd Otellonun.

Ona həsr edəcək qalan ömrünü,

Bir qanun sayacaq onun hökmünü.

Hər şeyə hazırım ürəkdən, candan,

Əgər əmr eyləsə, qan tökərəm, qan.

Otello.

İnanıram sənin məhəbbətinə,

Səmimiyyətinə, sədaqətinə.

Səni danışdıran sidqi-ürəkdir,

Bihudə təşəkkür nəyə gərəkdir?

Bu üç gün ərzində, gəl, mənə söylə.

Kassio ölübdür, bir imdad eylə.

Ya qo.

O yoxdur, dostumla daha qurtardıq,

Əmriniz yerinə yetibdir artıq.

Xanımın ömrünə qıymayın ancaq.

Otello.

Of, lənətə gəlsin əxlaqsız, alçaq!

Gəlsin min lənətə! Birlikdə gedək,

İndi bir yol göstər, eylə bir kömək,

Mənə məsləhət ver: təcili, tezçə

O qəşəng iblisi məhv edim necə?

Mənim yavərimdən, Yaqo, bu gündən.

Ya qo.

Ömürlük vəfali dostunuzam mən.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Yenə qəsrin önü.

Dezdemonə, Emiliya və təlxək daxil olurlar.

Dezdemonə.

Bilirsənmi, oğlan, de, buralarda
Leytenant Kassio yaşayır harda?

Təlxək. Demərəm, cürətım buna çatar ki?

Dezdemonə.

Nə üçün, əzizim, burda nə var ki?

Təlxək.

O bir hərbcidir, bu da hərbi sirr,
Hərbi sirri açmaq ölüm deməkdir.

Dezdemonə.

Onda bir yol göstər, bir eylə kərəm.

Təlxək. Bu da hərbi sirdir, heç nə bilmirəm.

Dezdemonə.

Burax boş sözləri, kömək et, kömək.

Təlxək.

Deyirsiniz gəlim fırladaq, kələk.
Nə üçün, nə üçün aldadım sizi?!
Mən onun yerini bilmirəm, düzü.

Dezdemonə.

Yaxşı, soraqlaşib başqalarından
Öyrənə bilməzsən?

Təlxək.

Bu saat, bu an
Gedib axtararam eli, obanı,
Onunçün gəzərəm bütün dünyanı.

Dezdemonə.

Axtar, tapan kimi ona söylə ki,
Gəlsin tez yanıma, agah eylə ki,
Sərdardan razılıq ala bilmişəm,
İşləri qaydaya sala bilmişəm.
Ümid var, tükənər qəm də, kədər də,
Hər şey yaxşı olar yaxın günlərdə.

Təlxək. Buna çata bilər insan qüdrəti,
Tapıb göndərəm mən o xilqəti.

Gedir.

Dezdemonə. Emiliya, yadigar dəsmalımı mən
Harda itirmişəm, harda, görəsən?

Emiliya. Xanım, mən nə deyim, yoxdur xəbərim.

Dezdemonə. İnan ki, itsəydi qızılım, zərim,
İçə altun dolu pul kisəm əgər,
Düşməzdim təlaşa heç vaxt bu qədər.
Mənim nəcib ərim ağıllıdır, bil,
Hər şeydən qısqanan, şit, kobud deyil.
Yoxsa, bu mənfur iş dərd olmazdımı?
Onun ürəyinə xal salmazdımı?

Emiliya. Sərdar qısqanc deyil?

Dezdemonə. Necə? Əlbəttə!
Mənə elə gəlir o məmləkətdə –
Onun öz yurdunda odlu Günəş – Gün
Onun qüsurunun, nə var büsbütün
Yandırmış kökündən, yaxmış kökündən.

Emiliya. Baxın, gəlir.

Dezdemonə. Ondən əl çəkməyəm mən
Kassionu bura elə indicə,
Çağırıb suçunu əfv etməyincə.

Otello daxil olur.

Başın ağrımır ki, mənim sərvərim?

Otello. Mən indi yaxşıyam, qəşəng dilbərim.

(Kənarə)

Nədir könlümdəki həyəcan, təşviş?!

Ah, yalan danışmaq necə çətinmiş!

(Ucadan)

Sən necəsən, quzum?

Dezdemon a. Əzizim, yaxşı.

Otello.

Əlini mənə ver, nədir bu yaşı?
Necə də nəmlidir əlin, gözəlim!

Dezdemon a.

Hələ tərəvətdən düşməyib əlim,
Hələ nə qocalıq, nə də qəm-kədər
Ona toxunmayıb bir zərrə qədər.

Otello.

Bu əl sübut edir səxavətlidir,
Həm həssas, həm qızgın, həm şəhvətlidir.
Odlu, odlu və nəm... bu əlin sənin
Səndən tələb edir olasan mömin;
Hər cür sərbəstliyi daha atasın,
Dua eyləyəsən, pəhriz tutasan.
Onu pak edəsən ibadət ilə,
Tənbehlə, cəzayla, məzəmmət ilə.
Onda yuva salmış cavan bir şeytan,
Tərləyir qızıqıb alışdığından.
Bu əl nə səmimi, nə şəfqətlidir,
Hər vaxt rəhimlidir, səxavətlidir.

Dezdemon a.

Sözlərin doğrudur, belə deyilmi?
Axı, o əl verib sənə könlümü.

Otello.

Bəli, səxavətli, rəhimli bir əl.
Ürəyi əllərlə vermişlər əvvəl.
Bir gör dəyişibdir zamanə necə,
İndisə əlləri verirlər təkcə.

Dezdemon a.

Bu haqda danışmaq mənə çətindi,
Verdiyini o vəddən danışmaq indi.

Otello. Hansı vəddən, gülüm?

Dezdemon a.

Kassio üçün
Adam göndərmişəm, qoy gəlsin bu gün,
Onunla barışın.

Otello.

Yaman tumovam,
Əhvalım pozulub, qarışıb tamam,
Dəsmalını ver bir.

Dezdemon a. Buyur, sərdarım.

Otello. Hanı o hədiyyəm, o yadigarım?

Dezdemon a. Burda yoxdur.

Otello. Yoxdur?

Dezdemon a. Həqiqətən də.

Otello.

Ah, belə səhv etmək, bu nədir səndə?
O dəsmal töhfədir, sirlidir amma,
Bir qaraçı vermiş onu anama.
O qadın cindarmış, qəlb oxuyarmış,
Ürəyi gözlərdən bilər, duyarmış.
Anama demiş ki, həmin dəsmalı
Necə ki saxlayır, gülər iqbalı.
Gözəlləşib olar nazlı bir sona,
Atam varlığıyla bağlanar ona.
İşdir bir gün dəsmal əlindən getsə,
Onu bəxşis versə, ya da o itsə,
Atam öz eşqinə baxar nifrətlə,
Alovlanır başqa bir məhəbbətlə.
Ölüm yatağına düşüb bir axşam,
Onu mənə verdi mehriban anam.
Tapşırdı: çatanda arzularıma,
Onu bağışlayım vəfadarıma.
Mən də belə etdim, dəsmalı gərək
Hər vaxt qoruyasan göz bəbəyintək.
Ehtiyatsız olub, onu itirsən,
Ya da başqasına hədiyyə versən,
Fəlakət törəyər, düşər qan-qada,
Belə bir müsibət olmaz dünyada.

Dezdemon a. Necə? Bu mümkünmü?

Otello.

Bu həqiqətdir.
Onun saf ipəyi saf qüdsiyyətdir.

Onun parçasında sehr, cadu var,
 Hər zərif telində gizlənib əsrar.
 Onda tikmə tikən dünya görübdür,
 O şəxs iki yüz il ömür sürübdür.
 Barama qurdları olub müqəddəs,
 Onlarda tilsimə mat qalıb hər kəs.
 Yoxdur bu ipəyin heç boyasından,
 Alıb pak ruhların mumiyasından
 Onun pak rəngini tilsim açanlar,
 Onda saf qızların könül rəsmi var.

Dezdemon a. Doğrudan belədir?

Otello.

Hə, hə, doğrudan;
 Qoyma gözlərindən dəsmalı bir an.

Dezdemon a.

Kaş ki, görməyəydi onu gözlərim.

Otello. Aha, nəyə görə?

Dezdemon a.

Əziz sərvərim,
 Neçin danışırısan mənimlə bu cür,
 Səsində həyəcan, qəzəb görünür.

Otello.

Dəsmal hanı? Hanı? Bir söylə açıq,
 Yoxsa itirmisən, o yoxdur artıq?

Dezdemon a. Sən özün kömək ol, ya pərvərdigar!

Otello. Bir danış!

Dezdemon a. İtməyib, itmə nə olar?

Otello. Necə?

Dezdemon a. Deyirəm ki, itməyib dəsmal.

Otello. Gətir, göstər onu təcili, dərhal.

Dezdemon a.

Sonra gətirərəm, nə olub yenə?
 Vəkindən qaçmağa gəzmə bəhanə.
 Bu ki bir hiylədir, bu ki kələkdir,
 Araya söz qatmaq nəyə gərəkdir?
 Rəhm et Kassioya – öz yavərinə,
 Rica eyləyirəm, qaytar yerinə.

Otello.

Sən dəsmalı gətir, danışmaq yetər,
Dolanır başımda pis-pis fikirlər.

Dezdemon a.

Yaxşı, yaxşı, bundan, axı, nə fayda,
Tapmazsan onuntək insan dünyada.

Otello. Dəsmal!

Dezdemon a.

Xahişimi unudursan, bax,
Kassio haqqında sən danış ancaq.

Otello. Dəsmal!

Dezdemon a.

Qurban verib o, həyatını.
Sənsiz keçirməyib bir saatını.
Ülvi, əziz sanıb məhəbbətini,
O səndə görübdür səadətini.
Ağır əzablardan qaçmayıb uzaq,
Olub hər qəminə, dərdinə ortağ.

Otello. Dəsmal!

Dezdemon a.

Nə olmusan belə inadkar?
Səni qınamağa indi yeri var.

Otello. İtil gözlərimdən!

Gedir.

Emiliya. Bu, qısqanc deyil?

Dezdemon a.

İlk dəfə görürəm onu, elə bil,
O belə olmayıb heç vaxt, heç zaman,
Dəsmalda bir sehr vardır, doğrudan.
O itdi, dincəlmir könlüm bir an da,
Ən bədbəxt insanam mən bu cahanda.

Emiliya.

Kişini tanımaq – müşkül məsələ,
Qadın bilməz əri bir-iki ilə.
Kişilər qarındır, qadınlar yemək,
Bir qarın boşdursa, durmaq nə demək,

Tıxıb acgözlüklə, şövqlə, ləzzətlə,
Sonra da qusacaq min bir nifrətlə...
Odur, bax, gəldilər yavərlə ərim.

Kassio ilə Yaqo daxil olurlar.

Yaqo.

Kim sağalda bilər bu yaranı, kim?
Hanı elə çarə? Yalnız bir yol var,
Təkcə xanım sizə bir əlac qılar.
Nə yaxşı, burdadır, bax, Dezdemonə,
Gedin, əl çəkməyin, yalvarın ona.

Dezdemonə.

Əzizim Kassio, belə nə vardır?
Söyləyin, nə olub, bu nə qubardır?

Kassio.

Xanım, həmin sözüm, həmin ki ricam,
Mənim bu dərdimə eyləyin əncam.
Qoy sizin rəhminiz, mərhəmətiniz,
Xeyirxahlığınız, səxavətiniz
Yenidən qaytarsın həyata məni,
Ucaltsın göylərə həqir bəndəni.
Bütün varlığım sevdiiyim kəsin
Yanında nüfuzum, adım itməsin.
Yenə layiq olum məhəbbətinə,
Baş əyim o böyük təbiətinə.
Necə də dəhşətdir tanınmamaq, ah.
Əgər dözülməsə tutduğum günah,
Əgər bu əzabım, qənim, təşvişim,
Keçmiş xidmətlərim, gələcək işim
Bu ağır günahı yuya bilməsə,
Kədərli taleyim bir də gülməsə,
Nə etmək, yaxşıdır bilsəm mən bunu.
Bəxtin hər hökmünü, hər arzusunu
Qəbul eyləyəyəm istər-istəməz.
Başqa bir peşəyə göstərib həvəs,
Qaçmaram zamanın məşəqqətindən,
Sədəqə istərəm səadəti mən.

Dezdemonə.

Ah, nəcib Kassio, əfsus, çox əfsus,
Məni öz təvəqqem eylədi məyus.
Ərim indi deyil əvvəlki adam,
Onun xasiyyəti dəyişib tamam.
Başqadır əhvalı, fikri, duyğusu,
Tanımaq olmayır onu, doğrusu.
Xarici görkəmi qalmasa əgər,
Otello olduğu çətin bilinər.
Sizinçün yalvardım, yaxardım necə...
Müqəddəs mələklər məni beləcə
Axirət dünyada qoruyaydı kaş.
Sözlərim hədəfə süzürdü birbaş.
Çalışdım, əlləşdim hər vaxt, hər dəfə,
Dəymədi sözlərim ancaq hədəfə,
Hədəfdə – ortada ağ dairətək
Sərdar dayanmışdı qəzəblənərək.
İçindən qovrulub yanır, yanırıdı,
Ona yalvardıqca acıqlanırdı.
Bir azca səbr edin, inanın mənə,
Əlimdən gələni edərəm yenə,
Bəlkə də, daha çox, sakit olun siz,
Hələlik bu olsun qoy təsəlliniz.

Ya q o. O acıqlı idi?

Emiliya.

İndicə burdan
Yamanca narazı getdi, doğrudan.
Qəribə həyəcan vardır üzündə,
Qəzəb od saçırıdı onun gözündə.

Ya q o.

O hirslənə bilir? Yox, yox, əzizim,
Qanlı cəbhələrdə görmüşəm özüm.
Əsgərləri onun qarşısında, bax,
Tikə-tikə olub parçalanaraq,
Səpilib havaya, səpilib yerə,
Qaçmayıb üzünün rəngi bir kərə.
Azğınlaşmış toplar hücum çəkərək

Sərdarın əlindən qudurmuş divtək
Doğma qardaşını dartıb, qoparmış,
Güclü tufan kimi alıb aparmış,
Başında bir tük də tərپənməyibdir.
O hirsənə bilir? Fikir verin bir,
Əgər danışibsə azca əsəbi,
Deməli, nə isə vardır səbəbi.
Görünür, ciddidir burda məsələ.
Gedim, onu görüm, nə sirdir belə?!

Dezdemon a.

Xahiş eyləyirəm, olun lütfkar.

Ya qo gedir.

Şübhəsiz, çox mühüm dövlət işi var,
Ya bəd xəbər gəlib Venesiyadan,
Ya da ki Kiprdə başlanıb üsyan.
Bəlkə də, bir qəsdin açılıb üstü,
Bununçün sərdarın əhvalı pısdı,
O açıq eynini duman alıbdır,
O gülər üzünü tufan alıbdır.
Odur ki, heç nədən pərişan olur,
Halı, vəziyyəti nə yaman olur.
Böyük bir fəlakət tutsa insanı,
Kiçik bir qüssədən qaralar qanı.
Barmağımız azca ağrıyan zaman
Bütün bədənimiz sızıldar bundan.
Gərək biz qadınlar düşünək bunu,
Bilək həqiqətin nə olduğunu.
Kişilər Allah ki deyildir, axı,
Daima gözləyək iltifat, qayğı.
Onların heç biri göstərmir, əlbət,
Toyda olduğutək nəvaziş, diqqət.
Emiliya, haqlısan, danlasan məni,
Dönük bir əsgertək mərd sərkərdəni
Sərtliyinə görə saydım müqəssir,
İndi dərk edirəm, günahım nədir.

Elə bil, şahidi ələ alaraq,
İttiham eylədim onu mən nahaq.

Emiliya.

Qoy Allah eləsin, onun dərd-qəmi
Olsun dövlət işi siz deyən kimi.
Şübhələr salmasın ürəyinə xal,
Heç vaxt qışqanmasın sizi general.

Dezdemon a. Axı, bunun üçün yoxdur bir əsas.

Emiliya.

Qışqanc olan kəslər əsas axtarmaz,
Səbəbsiz də yanır belə insanlar,
Qışqanc olduğundan qışqanır onlar.
Əjdahaya bənzər qışqanclıq, düzü,
Yaranır, doğulur ürəkdə özü.

Dezdemon a.

Xudaya, hifz elə sən Otellonu,
Uzaq et bu qorxunc bələdan onu!

Emiliya. Amin, xanım.

Dezdemon a.

Gedim bir öyrənim mən,
O cürə hirsliydi sərvərim nədən?
Kassio, siz burda gəzişin bir az,
Səbirsiz olanlar arzuya çatmaz.
Yenə də əlimə düşəndə fürsət,
Ona yalvararam, edərəm minnət,
Bir çarə taparam bu dərdinizə.

Kassio. Ürəkdən təşəkkür edirəm sizə.

Dezdemon a ilə Emiliya gedirlər.
Bianka daxil olur.

Bianka. Mənim əziz dostum, Kassio, salam!

Kassio.

Burda nə gəzirsən, qəşəng Biankam?
Söylə bir, necəsən, nadir gözəlim?
Mənim mehribanım, mənim sevgilim,
İndicə gəlirdim xanımınəna.

Bianka.

Ah, mən də gəlirdim sənin yanına.
Bir həftəlik həsrət bilirsən nədir:
Yeddi gecə-gündüz bir faciədir.
Yüz altmış səkkiz saat, elə bil,
Zamanı göstərən saatdan deyil.
Onun hər bir anı işgəncə, əzab,
Dözülməz, çəkilməz ağır iztirab!
Taqətim çatmadı gözləyəm səni.

Kassio.

Bianka, əzizim, bağışla məni.
Yamanca məşğuldum, işlərim çoxdu,
Gəlməyə heç cürə imkanım yoxdur
Boş vaxtım olanda həmin günlərin
Birgə əvəzini çıxarıq, yəqin.
Sevimli Biankam...
(Dezdemonanın dəsmalını ona verərək)
Buyur, bunu al,
Sən də mənim üçün tik belə dəsmal.

Bianka.

Belə de, Kassio, bu səndə hardan?
Yoxsa yadigardır bir təzə yardan?
Bir həftə itmişdin nə üçün? İndi
Bunun səbəbləri mənə yəqindi.

Kassio.

Qurtar, doğrudan da, arvad ki, arvad.
Axlıq fikirləri bir tərəfə at.
Bunlar hardan gəlir sənin ağılına?
Boş-boş yalan üçün məni az qına.
Məni qışqırırsan? Axı, nə vardır?
Bu hansı yardandır, nə yadigardır?
Gülüm, yanılırsan, həqiqətən də.

Bianka. Onda bəs kimindir, nə gəzir səndə?

Kassio.

Nə deyim, bilmirəm mən doğrusunu.
Yataq otağından tapmışam bunu.

Əl ilə tikilib, bir gör, nə yaxşı,
Yamanca xoşuma gəlir naxışı,
Vurulub necə də gözəl haşiyə,
Sahibi almamış onu geriyə
Götür, beləsini tik mənim üçün,
İndisə get burdan, qəşəng göyərçin.

Bianka. İndi gedim burdan! O niyə, desən?

Kassio.

Burda gözləyirəm generalı mən.
İstəmirəm bizi görsün bir yerdə,
Həm də yaxşı düşməz, bir fikir ver də.

Bianka. Neçin, qoy qalım də.

Kassio.

Başa düş məni,
Elə zənn etmə ki, sevmirəm səni.

Bianka.

Necə zənn etməyim, mümkündür məgər?!
Heç olmasa, ötür məni bir qədər,
Azalsın azcana könlümün qəmi.
De görüm, bu axşam gələcəksənmi?

Kassio.

Gələrəm, ötürüm, gəl, səni bir az,
Burda gözləyirəm, çox getmək olmaz.
Vacib bir işim var, nə olur görək,
Tezliklə geriyə qayıdam gərək.

Bianka.

Razıyam, nə deyim, yoxdur bir sözüm,
Sənin hər cəfana dözərəm özüm.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Kipr. Qəsrin önü.

Otello ilə Yaqo söhbət edə-edə daxil olurlar

Ya q o. Fikriniz belədir?

O t e l l o. Belədir, Ya q o!

Ya q o. Gizlicə bir öpüş, axı, nədir o?

O t e l l o.

Hər ləkəli busə bir rəzalətdir,
Dünyada ən ağır bir cinayətdir.

Ya q o.

Tutalım, yataqda çılpaq bir arvad
Olub oynasıyla bir-iki saat.
Onlar bir-birinə toxunmayıblar,
O qadına bunun nə zərəri var?

O t e l l o.

Çılpaq, bir yataqda, Ya q o, necə, nə,
Onlar toxunmayıb biri-birinə?!
Yox, yox, heç mümkünmü, nə deyirsən, bax,
Şeytan əməlidir bu hiylə ancaq.
Onların niyyəti olarmı təmiz?
Şeytan azdırıbdır onları, şəksiz.
Qadın ləkələyib pak ismətini,
Əbədi itirib ləyaqətini.

Ya q o.

Heç nə ola bilməz, yoxdur ziyanı.
Bağışlamaq olar həmin xətanı...
İşdir, dəsmal versəm mən arvadıma...

Otello. Hə, sonra?

Ya qo.

Hə, sonra? Düşməz yadıma,
Dəsmal onunkudur, istəsə əgər,
Başqa birisinə hədiyyə verir.

Otello.

Namus da onundur, öz malı kimi.
O kimə istəsə, verə bilərmi?

Ya qo.

Namus bir xəyaldır, nə deyim sizə,
O elə şeydir ki, görünmür gözə.
Dünyada kimin ki, yoxdur namusu,
Namuslu sayılır çox vaxt, doğrusu.
Ancaq ki o dəsmal...

Otello.

Ah, necə də mən
İstədim, bu kəlmə çıxı fikrimdən,
Yadıma salırsan, xatırladırsan.
Bu söz hafizəmdə dolanır hər an,
Elə bil, bir yurdu bürüyüb taun,
Hərlənir, vıy vurur üstündə quzğun,
Ölüm xəbərini yayır hər yana.
Dedin ki, dəsmalı veribdir ona?

Ya qo. Bəli, burda nə var, görünsün ləkə?

Otello. Bu iş fəlakətdir, görünmür, bəlkə!

Ya qo.

Desəydim mən özüm şahidəm buna:
Bu çirkin günaha, iyrənc oyuna,
Ya da eşitmişəm o öyünəndə,
Sözlərdən nə çıxar, bilirəm mən də.
Bilirəm, həyasız haramzadalar
Əlləşib qadını toruna salar,
Düşər haldan-hala, girər min dona,
Alçalıb, kiçilib, qovuşar ona.
Sonra da hər yerdə aşkar, ya pünhan
Heç cür əl götürməz boşboğazlıqdan,
Lovğalanar elə, öyünər elə.

Otello. O bir söz deyibmi? Söylə, tez söylə?!
Ya qo.

Bəli, ağam, fəqət edib and-aman,
Dediyi sözləri danır hər zaman.

Otello. Nə deyib?
Ya qo.

Doğrusu, müəmmalı iş, –
Bilmirəm, Kassio heç nə eyləmiş?..

Otello. Necə?
Ya qo. Yatıb...

Otello.
Onunla bir yerdə?

Ya qo.
Şəksiz,
Bir yerdə, üstündə, necə desəniz.

Otello.
Bir yerdə, üstündə... bunun fərqi var,
Üstündə deyəndə, deməli, aşkar
Üstündə tutulub yaramaz onun.
Yoxdur şübhə yeri, ah, alçaq, məlun.
Bir yerdə deyəndə – sübut da gərək.
Bəs dəsmal, bu sübut, aman, neyləmək?!
Güc ilə boynuna qoyub suçunu,
Bu çirkin iş üçün asaram onu.
Yox, yox, əvvəl-əvvəl çəkərəm dara,
Suçunu boynuna qoyaram sonra.
Bu nədir? Titreyir əlim, ayağım,
Elə bil, yarpağa dönüb varlığım.
Səbəbsiz dəyişmir təbiət özü,
Boş yerə tutulmur göylərin üzü.
Sözlərdən əsməyir heç də bədənim,
Qəzəbim məhv edib aqlımı mənim.
Görən doğrudurmu bu dəlil, səbəb?
O qulaq, o dodaq, mümkünmü, ya rəbb?!
Mən ki yıxılıram, tufu, ədəbsiz,
Etiraf et... dəsmal, of, qadın, iblis?
(Huşunu itirib yıxılır.)

Ya q o.

Hə, işlə, dərmanım, işlə, bax, belə,
Axlığa bu cürə qururlar tələ.
Ləyaqətli, təmiz, büllur qadınlar
Belə ləkələnir, belə olur xar.
Təsir et, təsir et, mənim dərmanım,
Bütün günahsızlar olsun qurbanım.
Nə oldu, oyanın, bir ayılın siz,
General, general, eşidirsiniz?

Kassio daxil olur.

Bu nədir, Kassio, yazıq halına...

Kassio. Ah, Ya q o, danış bir nə oldu ona?

Ya q o.

Ürəkgetməsinə tutulub sərdar,
İkinci dəfədir tutur bu azar.
Dünən də kəsmişdi lap qərarını.

Kassio. Tez elə, ovuşdur gicgahlarını.

Ya q o.

Yox, yox, lazım deyil, belə xəstələr
Sakit yatmalıdır axıra qədər.
Özü ayılacaq vaxtı çatanda.
Əgər biz əl vursaq, cinlənər onda,
Daha da çoxalır artar xəstəlik,
Ağızından daşdanıb tökülər köpük,
Sonra yavaş-yavaş dəlilik başlar,
Dönər bir vəhşiyə belə naxoşlar.
Baxın, tərənir o, tez durun kənar,
Bu saat özünə gələcək sərdar.
Durun bir tərəfdə, gözləyin məni,
Sizə vacib olan bir məsələni
Gəlib danışaram sərdar gedəntək.

Kassio gedir.

Necəsiniz, ağam, yıxıldınız bərk,
Başınız toxunub şişmədi sizin?

Otello. Sən mənə gülürsən?

Ya qo.

Allah etməsin,
Bu ola bilərmə mən sizə gülüm?
Belə rəzalətdən yaxşıdır ölüm.
Yalnız bu arzudur ürəyimdəki:
Dözətsiz bu dərdə siz kişi tək.

Otello.

Arvadı xəyanət eyləyən kişi
Əvvəlcə gizlədir başında şişi.
Sonra yavaş-yavaş çıxır buynuzu,
Onu aləm görür, görmür tək özü.
Ah, buynuz çıxarmaq necə yamandır!
Buynuzlu kişilər vəhşi heyvandır.

Ya qo.

Onda belə vəhşi var ki hər yerdə,
Mədəni vəhşilər azmı şəhərdə?!

Otello.

Etiraf etdimi?

Ya qo.

Möhtərəm cənab,
Ər kimi gətirin bu kədəre tab.
Yaxşıca düşünün, fikirləşin siz,
Bu bəla içində tək deyilsiniz.
Boyunduruq alan hər kəs, bilin ki,
Sizlə bir çəkir bu ağır yükü.
Belə ömür eyləyir indi milyonlar,
Ümumi yataqda yatırlar onlar.
Bu yeri daima özünün sanır,
Buna and da içib, qəlbən inanır.
Onlara baxanda, vəziyyətiniz
Yaxşıdır, bəd deyil heç qismətiniz.
Oh, bu, cəhənnəmin sərt cəzasıdır,
Şeytanın ən acı istehzasıdır,
Biz məcbur oluruq, belədir yazı,
Öpürük yataqda bir əxlaqsız.
Onun saflığına olmur şübhəmiz,
Onun yatağı da görünür təmiz.

Yox, gərək yoxlayım mən öz zövcəmi,
Öyrənim: mən kiməm, sevirəm kimi?
Elə ki bir ləkə hiss etdi ürək,
Bilirəm, zövcəmlə nə etmək gərək.

Otello.

O... o... ağıllısan, söz olmaz buna!

Yaqo.

İndisə çəkilin bir az o yana,
Səbr edin, gözləyin axıra kimi.
Hövsələnin çatar, yəqin deyilmi?
Bayılıb siz yerə yıxılan zaman, –
Sizə heç yaraşmır belə həyəcan, –
Kassio gəlmişdi bura, general,
Mən onu geriyə qayıtardım dərhal.
Ağır halınızı yaxşı yozdum mən,
Xahiş etdim ki, gəlsin yenidən.
O mənə söz verib, indi gələcək.
Əgər istəsəniz, qalmasın bir şəkk,
Gizlənin kənardə, nədir fikriniz?
Onu danışdırım, qulaq asın siz.
Eşidin nə rüşxənd vardı səsində,
Onun sifətinin hər cizgisində
Acı istehzaya, nifrətə baxın,
Lovğa ədasını görün alçağın.
Mən məcbur edərəm, danışar bir də,
Olub, o nə zaman, harda – nə yerdə?
Necə görüşübdür, düz neçə dəfə
Sizin zövcənizlə başlayıb kefə.
Ona diqqət edin yaxşı, sakitcə,
Əzilib-büzülür bir görün necə.
Fəqət səbr etləyin, hirslənsəniz siz,
Deyərəm cırtqozsuz, kişi deyilsiz.

Otello.

Yaqo, eşidirsən, bu nə deməkdir,
Bilirəm, bilirəm, dözmək gərəkdir.
Səbrdə göstərrəm böyük məharət,
Sonra törədərəm böyük cinayət.

Ya qo.

Bunun ziyanı yox, ancaq ki, sərdar,
Hər işin öz vaxtı, öz vədəsi var.

Hə, hə, gizlənirsiniz?

(Otello yana çəkilir.)

Kələk gələrəm,

Bianka haqqında mən indi bu dəm.

Yavəri tutaram sual-sorğuya,

Xanım barədədir bu söhbət, guya.

Bianka qəhbədir, atıb arını,

Satır ürəyini, arzularını.

Bu yolla qazanır özünə çörək.

Ancaq Kassionu sevir dəlitək.

Tovlayıb çoxunu salsa da bəndə,

Özü yamancana düşüb kəməndə.

Yavər onun haqda eşidən zaman

Uğunub gedəcək gülməkdən, inan.

Odur gəlir bura, gülən kimi o,

Zəncir çeynəyəcək hirsdən Otello.

Qısqanlıqdan gözü dumanlanacaq,

Hər şeyi xanıma aid sanacaq.

Yavərin gülüşü, açıq söhbəti,

Sərbəst davranışı, şən hərəkəti

Onu yandıracaq alovdan betər.

Kassio daxil olur.

İşiniz necədir, nə oldu yavər?

Kassio.

Yavər? Eşitdikcə mən bu kəlməni

Az qalır dərd-bəla öldürsün məni.

Ya qo.

Yenə olarsınız, buna var imkan,

Yaxşı xahiş edin Dezdemonadan.

(Səsini alçaldır.)

Bu iş Biankalıq olsaydı əgər,

Çoxdan düzəlmişdi, düz deyil məgər?

Kassio. Əfsus, nə eyləsin zavallı, yazıq!

Otello (*kənara*). Bir baxsan, o gülür, o gülür artıq.
Ya qo.

Heç vaxt bilmədiyim, görmədiyim iş:
Kişini də qadın belə sevərmiş!

Kassio.

Binəva, biçarə sevir gerçəkdən,
Deyəsən, aşıqdir mənə ürəkdən?!

Otello (*kənara*).

İndi azca dandı, aşkardır ancaq
Saxlaya bilməyir gülüşünü, bax!

Ya qo. Kassio, danışın siz həqiqəti!

Otello (*kənara*).

Təkid eləməkdə budur niyyəti:
İstəyir bilinsin əsas məsələ.
Düz dedin, düz dedin, hə, davam elə.

Ya qo.

O qadın deyir ki, bu günlərdə siz
Onunla evlənmək istəyirsiniz.
Bu söz doğrudurmu?

Kassio. Necə? Ha, ha, ha!

Otello (*kənara*). Gülürsən? Bu sənə oturar baha.

Kassio.

Mən onu alıram, kimi, qəhbəni?!
Düşünmə bu qədər ağılsız məni.
Elə zənn etmə ki, bu ziyandır, ha!
Mən onu alıram, hə də, ha, ha, ha.

Otello (*kənara*). Gül, gül, gül, həmişə qaliblər gülər.

Ya qo. Vallah, hamı deyir: evlənir yavər.

Kassio. Ya qo, düz sözüdür?

Ya qo.

Yalan danışsam,
Mənəm bu dünyada ən alçaq adam.

Otello (*kənara*).

Elə bil, mən yoxam. Yaxşı, dayanın!

Kassio.

Yalnız öz sözüdür bu o şeytanın.
Məhəbbət sarsıdıb, yəqin, ruhunu.

Sevir, inanır ki, alaram onu.
Xəyala qapılıb, danışıb yalan.
Mən vəd etməmişəm ona heç zaman.

Otello (*kənara*).

Əhsən, Yaqo, mənə işarə edir,
Hər şeyi Kassio danışır bir-bir.

Kassio.

O qadın burdaydı bir azca qabaq,
Güdüür hər tərəfdə məni o sarsaq.
Dəniz sahilində ötən günlərdə
Bir neçə xanımla durub bir yerdə
Söhbət əyləyirdik dərd-qəmdən kənar,
Venesiyalı idi həmin xanımlar.
Hardansa çıxdı o, atılıb yerdən,
Boynumdan beləcə asıldı birdən...

Otello (*kənara*).

Yalvarıb zarıdı: "Əziz Kassio!"
Bir bax, hərəkətlə yamsılayır o.

Kassio.

Beləcə asılı qalıb boynumdan,
Ağladı, hönküdü, qopardı fəğan.
Sonra da özüylə məni qırağa
Beləcə sürüyüb çəkdi, ha, ha.

Otello (*kənara*).

İndi söyləyəcək arvadım necə
Onu yatağıma saldı gizlicə.
Ah, aydın görürəm sənin burnunu,
Bilmirəm, hansı it yeyəcək onu.

Kassio. Tezliklə mən ondan ayrılam gərək.

Yaqo. Vallah, yenə odur, baxın, gəlir tək.

Kassio.

Bənzəyir şəhvətdə acgöz səfsara,
Heç cür doydum demir o günüqara.
Ancaq naz-qəməzdə bircə dənədir.

Bianka daxil olur.

Məni izləməkdə məqsədin nədir?

Bianka.

Qoy səni izləsin şeytan, əcinnə,
De, bunu verməkdə nə dilərdin, nə?
Sən bir dəsmala bax! Nə günə qaldım,
Necə axmağam ki, mən onu aldım.
Onun naxışını götürməliydim,
Beləsini tikib gətirməliydim.
Belə də iş olar, eşit, xudaya,
Yataq otağından tapıbdır, guya.
Özü də bilməyir onu kim atıb?
İşə bax, gör yalan hayana çatıb.
Yox, yox, bu aydındır, bu aşkardır,
Hansı qəhbədənsə bir yadigardır.
Onun naxışını götürməliyəm,
Beləsini tikib gətirməliyəm?!
İstəkli aşnana apar onu sən,
Mən ona tay tikim? Bunu görməzsən!

Kassio. Nə oldu, nə oldu, qəşəng maralım?

Otello (*kənar*). İlahi, ondadır mənim dəsmalım!

Bianka.

Ürəyin istəsə, qoyma qalım tək,
Bu axşam bizə gəl, birgə şam edək.
Həvəsin olmasa, özün bilərsən,
Nə zaman istəsən, onda gələrsən.

Gedir.

Ya q o. Qaçın arxasınca, siz çatın ona.

Kassio.

Gedim, yoxsa düşər səsi başına,
Hay salıb küçəyə yığar izdiham.

Ya q o. Orda edəcəksiz şamı bu axşam?

Kassio. Hə, fikrim belədir. Mütləq gəl sən də.

Ya q o.

Fürsət tapan kimi gələrəm mən də.
Sizinlə ürəkdən edərəm söhbət.

Kassio. Xahiş etləyirəm, unutma fəqət.

Ya q o. Yaxşı, qaçın, ona yetişin tezcə.

Kassio gedir.

Otello (*irəli çıxaraq*).

De, Yaqo, mən onu öldürüm necə?

Yaqo.

Gördünüz, öz rəzil işiylə nə cür
Gülüb lovğalanır, deyib öyünür?

Otello. Oh, Yaqo!

Yaqo. O dəsmal, dəsmal, ah, murdar!

Otello. Doğrudan, mənimdi?

Yaqo.

Sizindi, sərdar.
Onun ürəyini tutub rəzalət,
Xanıma necə də verməyir qiymət!
Bir məhəl qoymadan hədiyyəsinə,
Onu başışlayıb öz qəhbəsinə.
Baxın, fikir verin, bir düşünün siz,
Nə axmaq qadınmış sizin zövcəniz!

Otello.

Doqquz il dalbadal mən Kassionu
Öldürsəm, bu cəza əfv etmər onu.
Ah, gözəl, füsunkar, mehriban qadın,
Nə qədər ülvidir sən bu adın!

Yaqo. Siz onu biryolluq atın, unudun.

Otello.

Doğrudur, elədir, düzgün buyurdun.
O gərək məhv olsun, gərək çürüsün,
Külünü əbədi lənət bürüsün.
Bu gecə hökmünü qoy versin qisas,
Ona bircə gün də yaşamaq olmaz.
Qəlbim daşa dönüb, sönüb məşəlim,
Qəlbimə dəydikcə sızlayır əlim.
Oh, nə mehribandır o gözəl xilqət!
Əvəzsiz yaradıb onu təbiət.
Gözəllik tacının odur daş-qası,
Xəlf olub krala könül sirdaşı.
O hüsn, o kamal verdimi qərar,
Dünya kralına o, kral olar.

Yaqo. Yox, belə düşünmək daha yaramaz.

Otello.

Asılsın, bilirəm, başqa cür olmaz.
Mən ancaq deyirəm ləyaqətini,
Onun kimliyini, məziyyətini.
Onun əl işinə insan mat qalır,
Nə qəşəng, nə gözəl musiqi çalır.
Xoş səsi titrədir qəlb sarayını,
Nəğməsi ram edir vəhşi ayını.
Nə qədər dərinidir ağılı, kamalı,
Nə qədər gözəldir fikri, xəyalı!

Ya q o. Elə bunlar üçün o daha pisdır.

Otello.

Min dəfə deyirəm bu şübhəsizdir.
Heyhat mehribandır o gözəl varlıq!

Ya q o. Bəli, mehribandır həddindən artıq.

Otello.

Əlbəttə, belədir, ah, Ya q o, inan,
Çox heyf, çox heyf Dezdemonadan.

Ya q o.

Belə acıyrsa ona qəlbiniz,
Keçin günahından, taqsırından siz.
Məsləhət sizindir, buyurun, sərdar,
Məgər başqasına bunun dəxli var.
Qoyun təhqir etsin, alçaltsın sizi,
Salsın ayaqlara ismətinizi.

Otello.

Onu tikə-tikə doğrayım gərək.
Necə məni satmaq, qurumsaq etmək!

Ya q o. Bu onun tutduğu ən rəzil bir iş.

Otello. Həm də əlaltımla!

Ya q o. Daha rəzilmiş!

Otello.

Ya q o, mənim üçün bir az zəhər tap,
Özü də bu axşam, yoxdur daha tab.
Bu gecə əlimə keçirib fürsət,
Onu zəhərləyim gizlicə, xəlvət.
Onunla bu haqda danışsam əgər,
Gül hüsnü qəlbimi yenə titrədər.

Mələhəti alar cəsarətimi,
Zərifliyi qırar qətiyyətimi.

Ya qo.

Yox, canım, zəhərlə öldürmək neçin?
Ona daha layiq bir cəza seçin.
Bakir yatağını ləkələyən kəs
Əzabdan canını qurtara bilməz.
Budur ədalətin, haqqın qanunu,
Murdar yatağında boğun siz onu.

Otello.

Çox yaxşı, çox yaxşı, hə, hə, gözəldi,
İnsafılı qərardır, xoşuma gəldi.

Ya qo.

Kassio haqqında düşməyin qəmə,
Buraxın siz onu mənim öhdəmə.
Bu gecəyarısı nə isə, şəksiz,
Onun barəsində eşidəcəksiz.

Otello.

Çox əla!

Səhnə arxasında şeypur çalınır.

Bəs nədir bu şeypur səsi?

Ya qo.

Gəlibdir hersoqun nümayəndəsi,
Yəqin, bir xəbər var Venesiyadan.
Kimdirsə, bilinər bu saat, bu an.
Odur Lodoviko, odur, baxın siz,
Onun yanındadır sizin zövcəniz!

Lodoviko, Dezdemona və meyyəət daxil olurlar.

Lodoviko. Möhtərəm sərdara hörmət, ehtiram!

Otello. Sizi görməyimə könüldən şadam.

Lodoviko.

Sizə senatorlar, o böyük hersoq
Salam göndəriblər olduqca çox-çox.

Ona zərf verir.

Otello. Onların müqəddəs məktubunu mən
Öpürəm, öpürəm sidqi-ürəkdən.
(Zərfi öpür və açıb oxuyur.)

Dezdemon a.
Əziz Lodoviko, ay əmioğlu,
Deyin, nə xəbər var təzə, uğurlu?

Ya q o.
Şərəf gətirdiniz, düzü, bizə siz,
Kıpr adasına xoş gəlmisiniz.

Lodoviko.
Təşəkkür edirəm, hamı çox şadıdır,
Kassio necədir?

Ya q o. Sağ-salamatdır.

Dezdemon a.
Əmioğlu, yaxşı deyildir işlər,
Yamanca incişib ərimlə yavər.
Yeganə ümidim sizədir yalnız,
Onlan ancaq siz barışdırarsız.

Otello. Sən buna əminsən?

Dezdemon a. Sərvərim, necə?

Otello *(oxuyur)*.
“Yerinə yetirin əmrimi tezəcə...”

Lodoviko.
O sizinlə deyil, atın təlaş,ı
Görürsüz, məktuba qarışib başı.
Onunla Kassio arasında bərk
İnciklik yaranıb, küsüblər gerçək?

Dezdemon a.
Budur mənim üçün ən böyük bəla,
Keçərdim var-yoxdan, durmazdım əsla,
Təki barışaydı yenidən onlar.
Mənim Kassioya məhəbbətim var.

Otello. Od-alov və kükürd!

Dezdemon a. Nədir, Otello?

Otello. Ağlın başındadır?

Dezdemon a. Acıqlanıb o?

Lodoviko.

Bəlkə də, məktubdan qaralıb qanı,
Yazılıb senatın orda fərmanı.
İşi Kassioya təhvil verərək
O, Venesiyaya qayıtsın gərək.

Dezdemon a.

Nə yaxşı, nə yaxşı, şadam nə qədər,
İnanın, könlümdən verdiniz xəbər.

Otello. Doğrudan?

Dezdemon a. Əzizim, bu şübhə, güman...

Otello. Mən də çox şadam ki, dəli olmusan.

Dezdemon a. Mehriban Otellom, nə üçün.

Otello. İblis! (*Onu vurur.*)

Dezdemon a. Mənim suçum nədir?

Lodoviko.

Siz nə etdiniz!
General, and içib, Venesiyada,
Desəm, gözlərimlə görmüşəm həтта,
Bu işə inanan bir kəs tapılmaz.
Bu ki lap ağ oldu, belə iş olmaz.
Görürsüz, ağlayır, üzr istəyin siz.
Buyurun, lütf edin.

Otello.

Oh, iblis, iblis!
Qadın göz yaşından yer olsa boğaz,
Vəhşi timsahları bu dünya tutmaz.
İtil gözlərimdən!

Dezdemon a (*gedərək*).

Nə deyirəm mən,
Gedirəm, gedirəm, hirs-lənməyəsən.

Lodoviko.

Düzü, nə məsumdur, nə ismətlidir,
Necə də mütidir, itaətlidir.
Xahiş eyləyirəm, nəcib general,
Onu siz geri-yə qaytarın dərhal.

Otello. Xanım!

Dezdemon a. Sərdarım, bir əmr edəcəksənmi?

Otello. Deyin sözünüzü, cənab!

Lodoviko. Kim, mənmi?

Otello.

Bəli, istədiniz, qayıtdım, nə var,
Dönməyi bacarır, gəlib, qayıdar.
O gələr yenə də, lazımsa əgər,
Ağlaya da bilər, göz yaşı tökər.
Onun mütilikdə tayımı vardır,
Siz demişkən, yaman itaətkardır.
Ağla, ağla belə, göstər iztirab.
Məktuba gəldikdə yazılıb, cənab, –
Ah, nə qədər süni, saxta bir kədər,
Gözəl rəng çəkilməmiş çirkin hiylələr. –
Belədir burada senatın əmri:
Mənə hökm olunur qayıdım geri, –
Sən rədd ol buradan, göndərib adam,
Səni, çox keçməz ki, çağırtdıraram. –
Əmrdən razıyam cəndan, ürəkdən,
Tezəcə Venesiyaya qayıdaram mən. –
Sən itil gözümdən!

Dezdemona gedir.

Elə olacaq,
Kassio, yerimə sərdar qalacaq.
Rica eyləyirəm, cənab, buyurun,
Lütf edin, bu axşam qonağım olun.
Təşrif gətirmisiz öz vaxtında siz,
Kıpr adasına xoş gəlmisiniz. –
Keçilər, meymunlar!

Gedir.

Lodoviko.

Budur o insan,
Həmin nəcib Mavr? Qalmışdı heyran
Bütün senat onun ləyaqətinə,
Onun sakit, ağır təbiətinə.
Heç nə əyəmməzdi polad ruhunu,
Titrədə bilməzdi ehtiras onu.

Qəzanın atəşi, taleyin oxu
Qəlbinə salmazdı həyəcan, qorxu.
Çətində qaçmazdı rəngi azacıq.

Ya qo. O tamam dəyişib, o yoxdur artıq.

Lodoviko.

Ona nə olubdur, nə xətər dəyib?
Ağlı başındamı? Sərsəmləməyib?

Ya qo.

Necə varsa odur, başqa cür bu dəm
Mən onun haqqında nə deyə billəm?
Əgər deyildirsə o olduğutək,
Allaha yalvarram, eyləsin kömək,
Necə lazımdırsa, qoy olsun sərdar.

Lodoviko. Arvadını vurmaq, belə iş olar?!

Ya qo.

Düzü, yaxşı deyil, bu, sirr qalaydı,
Onun ən pis işi kaş bu olaydı.

Lodoviko.

Adəti belədir, yoxsa ki qanı
Məktubdan qaraldı, artdı həycanı,
Belə kobud səhvə yol verdi birdən?

Ya qo.

Əfsus, əfsus! Axı, necə deyim mən
Gördüyüm, bildiyim nə varsa, nəşə?
Yaraşmaz bu mənə – vicdanlı kəsə.
Özünü görərsiz, tutarsız xəbər,
Onu öz rəftarı yaxşı göstərər,
Mənim sözlərimə qalmaz ehtiyac.
Doğrusu, bilmirəm heç nədir əlac?!
İndi arxasınca getmək gərəkdir,
Görək daha nələr törədəcəkdir.

Lodoviko.

Təəssüf, məhv olub böyük bir aləm!
Mən onun haqqında səhv düşünmüşəm.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə bir otaq.

Otello və Emiliya daxil olurlar.

Otello. Bir şey dəymədimi sənın gözüne?

Emiliya.

Hətta eşitmədim, doğrusu, heç nə.

Elə iş görmədi, sayılsın ayıb,

Xanımdan zərrəcə şübhəm olmayıb.

Otello. Xanımla gördün ki, sən Kassionu!

Emiliya.

Burda nə vardır ki, qınayaq onu?!

Həliyəm onların hər söhbətindən,

Nə var, kəlmə-kəlmə eşitmişəm mən.

Otello.

Necə? Bu mümkünmü? Fikirləş bir an,

Pıçıladaşmadılar onlar heç zaman?

Emiliya. Heç zaman, general.

Otello.

Azca, bir qədər

Səni bir tərəfə göndərmədilər?

Emiliya. Ay tövbə, qətiyyə.ən.

Otello.

Xanımlın səni

Evə yollamadı bir anlıq, yəni?

Yelpiyi, əlcəyi gətir demədi?

Emiliya. Heç zaman, general.

Otello. Çox qəribədi!

Emiliya.

Sərdar, and içirəm buna ürəkdən,

Xanımlın təmizdir, safdır çiçəkdən.

Əgər bir zərrəcə varsa yalanım,

Qoy mən diri-diri tonqalda yanım,

Əgər düşünsəniz bir başqa təhər,

Büllur qəlbəninizə ləkələr düşər.

Atın bir tərəfə pis fikrinizi,

Alçaldıb günaha batırar sizi.
Zəhərləyibdirsə sizi bir məlun,
Göylər cəzasını qoy versin onun.
İlantək sürünüb, düşsün zillətə,
İlantək daima gəlsin lənətə!
Namusun, ismətin öz nümunəsi,
Saflığın qırılmaz həqiqət səsi
Dezdemonə əgər təmiz deyilsə,
Naməhrəm önündə o sərv əyilsə,
Demək, nur saçmayır eşqin günəşi,
Nə təmiz qadın var, nə xoşbəxt kişi.
Paklıq iyirənclikdir, o yoxdur ya da,
Yalnız iftiradır bu söz dünyada.

Otello.

Get çağır, qoy indi gəlsin yanıma.

Emiliya gedir.

Yaman canfəşanlıq etdi xanıma,
Dostunu təmizə çıxarmaq üçün
Əlindən gələni etdi büsbütün.
Belə deməsəydi, deməli, hökmən
Olardı ən axmaq aradüzəldən.
Hiyləgər qəhbənin kələyinə bax!
Onun ürəyidir bağlı bir otaq,
Çirkin sirlərini açmır hər kəsə.
Görmüşəm mən onu: lazım gələrsə,
Qaldırıb əlini, diz üstə çökər,
Duaya başlayar, göz yaşı tökər.

Dezdemonə Emiliya ilə gəlir.

Dez d e m o n a. Mənə sözün vardır, mənim sərvərim?

Otello. Lütfn, yaxına gəl, qəşəng dilbərim.

Dez d e m o n a. Nədir belə?

Otello.

Düz bax gözümə, quzum,

Gözünün içinə baxmaqdır arzum.

Dez d e m o n a. Nə qorxunc dəhşət var bu istəyində.

Otello (*Emiliyaya*).

Xanım, öz işinlə məşğul ol sən də.
Bizi yalnız burax, qapını bağla,
Orda sayıq dayan, yadında saxla,
Əgər gələn olsa, bizə ver xəbər.
Ya öskür, ya səs sal, bildir müxtəsər.
Yəqin, bu iş sənə ağır görünməz,
Bu ki öz peşəndir, di tərpən, tələs.

Emiliya gedir.

Dezdemon a.

Qarşında diz çöküb yalvarıram mən,
Məni ağah eylə bu sözlərindən!
Sənin sözlərinde hirs var, qəzəb var,
Mənə aydın deyil heç cürə onlar.

Otello. Nə üçün? Sən kimsən?

Dezdemon a.

Sənin arvadın,
Eşqinə, əhdinə vəfalı qadın.

Otello.

Gəl, and iç bu sözə, bu sədaqətə,
Bununla özünü gətir lənətə.
Üzündə ilahə gözəlliyi var,
Hüsnünə qorxudan baxmaz şeytanlar.
Bununçün ikiqat lənətə gəl sən, –
And iç ki, namusu saf, ləkəsizsən.

Dezdemon a. Allah özü bilir hər şeyi gerçək.

Otello.

Allah özü bilir, karvansaratək
Daimi deyilsən, xəyanətkarsan.

Dezdemon a.

Xəyanət etmişəm, mən, kimə, haçan?
Əzizim, kiminlə, necə? Ağah et!

Otello. Ah, Dezdemon a, get, məndən kənar get!

Dezdemon a.

Necə də ağırdır, müdhişdir bu gün!
Niyə ağlayırsan? Axı, nə üçün?

Bir söylə fikrini, bir eylə izhar,
 Sənin göz yaşına mənəm səbəbkar?
 Bəlkə, sən atamdan şübhələnirsən;
 Geri çağırırdınsən Kiprdən,
 Aldınsən əlindən bu vəzifəni.
 Bununçün məzəmmət eyləmə məni.
 Səni birdəfəlik atıbsa atam,
 Nə etmək, məni də atıbdır tamam.
 Düşsən bir əzaba, çətinə, bərkə,
 O dərdi sənənlə çəkərəm birgə.

Otello.

Məni qəm odunda külə döndərmək
 Tanrıya xoşdursa, nə etmək gərəkdir.
 Baxmasın gözümdən axan yaşım,
 Fəlakət yağdırsın açıq başıma.
 Bədnamlıqla vursun könlümə yara,
 Məni yoxsulluqla çəksin min dara.
 Möhnət zənciriylə qandallayaraq,
 Məni dərd içində saxlasın dustaq.
 Qırsın ümidimi tufan içində.
 Qəlbimin hardasa pünhan küncündə
 Təsəlli taparam mən yenə bir az,
 Hövsələm tükənməz, ruhum sarsılmaz.
 Ağır təhqirlərə mən hədəf olsam,
 Heykəltək quruyub yol üstə qalsam,
 Məni barmağıyla göstərib əgər,
 İstehza eyləsə gəlib-gedənlər,
 Sənəmi gərəkdir sonsuz nifrətə,
 Mən yenə dözərəm bu müsibətə.
 Bunlar mənim üçün asandır, asan,
 Bilməzdim zərrəcə qorxu, həyəcan.
 Fəqət incim, dürrüm, cavahiratım,
 Həyatım, ölümüm, müqəddəratım.
 Öz könül mücrümdə sevinc müjdəsi,
 Mənə ömür verən həyat çeşməsi
 Ya birdən quruyub, gözü tutulsa,
 Ya da ki bataqlı gölməçə olsa,

Çirkin qurbağalar qaynaşsa burda,
Necə dözmək olar durub kənardə?!
Ey gözəl cənnətin baş mələkəsi,
Sənsən könül mücrüm, həyat çeşməsi,
Dəyiş bu çirkabda qəşəng görkəmi,
Görün vahiməli cəhənnəm kimi.

Dezdemon a.

Mənim nəcib ərim, əminəm buna:
İnanır yanının pak olduğuna.

Otello.

Bəli, inanıram, ayüzlü dilbər,
Özünü pak sanır hər vaxt milçəklər.
Bəli, inanıram hətta ona da –
Milçəklər yay vaxtı sallaqxanada
Törəyir, çoxalır, korlayır əti.
Bürüyür aləmi ət üfunəti.
Ey məftunedici alağ otu, sən
Necə sevimlisən, necə gözəlsən!
Xoş ətrin, rayihən, ah, nə qəşəngdir,
Məsum gözəlliğin dünyada təkdir.
Səni göz gördükcə ağıl-huş çasıır,
Ürək alovlanır, hisslər çaxnaşır.
Sən mənim ömrümü döndərdin zaya,
Kaş ki, gəlməyəydin sən bu dünyaya.

Dezdemon a. Axı, nə etmişəm, günahım nədir?

Otello.

Bilmir günahını, çox qəribədir!
Sən kağıztək ağsan, kitabtək qəşəng,
Üstünə “fahişə” yazılsın gərək?
Bilmirsən suçunun hələ adını?
Bilmirsən, el malı, küçə qadını?
Çirkin əməlini danışsam əgər,
Yanaqlarım qızmar kürəyə dönər,
Od alar həyadan, od tutar ardan,
Hər tərəf alışar atəşdən, nardan.
Bilmirsən suçunu? Göylərə bir bax,
Buludlar dalında qaralır ancaq.

Hiss etməmək üçün müdhiş qorxunu,
 Dayanıb möhkəmcə tutur burnunu.
 Gizlədib dəhşətdən Ay da üzünü,
 Qara pərdə ilə tutub gözünü.
 Əlinə keçəni tovlayan, öpən
 Əxlaqsız, ədəbsiz küləyə bax sən,
 Mənfur bədnamlığı eşitməməkçin
 Qaçıb yer üzündən, düşüb didərgin,
 Bu alçaq əməldən çəkir xəcələt,
 Girib yer altına, odlanır xəlvət.
 Sənsə etdiyini görmürsən, hə, hə,
 Bilmirsən suçuunu, həyasız qəhbə?

Dezdemon a.

Vallah, ayrılmadım bir an da haqdan,
 Təhqir eyləyirsən məni nahaqdan.

Otello. Sən qəhbə deyilsən?

Dezdemon a.

Xeyr, nə sözdür?
 Mənim namusum pak, ürəyim düzdür.
 Ləkədən qorumaq öz vicdanını,
 Əriyçün saxlamaq ancaq canını,
 Çirkin xəyanətdən qaçmaq, saqınmaq,
 Yalnız bir saf eşqin oduna yanmaq.
 Yalnız öz ərinə görünmək məhrəm
 Qəhbəlik deyilsə, qəhbə deyiləm.

Otello. Necə, necə dedin, qəhbə deyilsən?

Dezdemon a. Sözlərim yalansa, qoy məhv olum mən.

Otello. Bu ola bilərmə, mümkünmü məgər?

Dezdemon a. Özün bir kömək et, müqəddəs göylər!

Otello.

Rica eyləyirəm, bağışla məni,
 Venesiya qəhbəsi zənn etdim səni.
 Düşündüm, fürsəti keçirib girə,
 Fəndlə Otelloya gəlmisən ərə.

(Uca səslə)

Hə, xanım, ey günah xidmətçisi, gəl,
 Mənfur cəhənnəmin gözətçisi, gəl!

Emiliya daxil olur.

Sən, sən, hə, sən düzgün anladın məni,
Yaxşı dərk edirsən öz vəzifəni.
Artıq qurtarmışsın hər işimizi,
İndi aç qapını, yola sal bizi.
Saxla sirrimizi, açma ha bunu,
Bu da zəhmət haqqın, götür pulunu.

Gedir.

Emiliya.

Əfsus, anlamadım, düzü, heç nəyi,
Bu cənab nə dedi, nəymiş istəyi?
Ay xanım, nə olub, nə olub sizə?

Dezdemon a.

And olsun ləkəsiz ismətimizə,
Mən yuxu görürdüm, yatmışdım, guya.

Emiliya.

Ay xanım, düşürsüz nədən qorxuya,
Nə üçün qaraydı ağamın qanı?

Dezdemon a. Kimin?

Emiliya. Ağamın, hə, deyirəm onu.

Dezdemon a. Kimdir sənin ağan?

Emiliya.

Ay qəşəng ulduz
Mənim ağamdır ki, ömür dostunuz?!

Dezdemon a.

Mənim bu dünyada yoxdur heç kimim,
Qurtarmaz, tükənməz bu ağır qənim.
Emiliya, sən məni etmə məzəmmət,
Dilim danışmağa çəkir xəcalət.
Əgər ağlamağa olsaydı tabım,
Göz yaşım olardı sənə cavabım.
Xahiş eyləyirəm, özün qeydə qal,
Bu axşam gəlinlik yatağımı sal.
İndi get, ərini çağır, tez ol ha!

Emiliya.

İşlər dəyişibdir, ah, doğrudan da!

Gedir.

Dezdemon a.

Mənim öz cəzamdır, çəkməliyəm tək,
Mənə əcəb olur, haqqımdır, demək.
Sən özün şahidsən, ya pərvərdigar,
Axı, nə etmişəm, nə günahım var?
Zərrəcə günahım olsaydı əgər,
Yanmazdım daha pis təhqir etsələr.

Emiliya Yaqo ilə qayıdır.

Yaqo.

Nədir istəyiniz, nə olub, xanım?

Dezdemon a.

Ah, Yaqo, qalmayıb tabi-təvanım,
Bu dərdi danışmaq mümkünmü məgər?
Bilirsən, böyüklər tərbiyə edər
Uşağı xoş üzlə, bir xoş qılıqla,
Arabir danlayar mehribanlıqla.
O məni qəzəblə danlayır müdam,
Axı, ona görə mən də uşağam.

Yaqo. Nə baş verib, xanım?

Emiliya.

İndicə sərdar
Xanımın abırını aldı o ki var.
Ən ağır sözlərlə təhqir eylədi,
Ona “qəhbə” dedi! Gör nə söylədi!
Buna insan olan dözər dünyada?

Dezdemon a. Yaqo, mən layiqəm məgər bu ada?

Yaqo. Hansı ada, xanım?

Dezdemon a.

Sərdar deyənə,
İndi təkrar etdi Emiliya sənə.

Emiliya.

Qəhbə adlandırdı general onu.
Gör, hayana çatdı təhqirin sonu!
Hətta sərxoş olsa dilənçi bir kəs,
Heç vaxt aşnasına belə söz deməz.

Yaqo. Bəs səbəbi nədir?

Dezdemon a.

Bilmirəm nədən?
Onu bilirəm ki, ləkəsizəm mən.

Ya q o.

Yetər, ağlamayın, bu nə dəhşətdir,
Belə də gün olar, nə müsibətdir?!

Emiliya.

Rədd etdi xoşsima tay-tuşlarını,
Atdı öz elini, öz diyarını.
Keçdi atasından, yoldaşlarından
Qəhbə adlanmaqçün? Fikirleş bir an
Bu ağır təhqirdən kim ağlamaz, kim?

Dezdemon a. Yəqin, belə imiş bədbəxt taleyim.

Ya q o.

Kaş ki, onu görüm gəlsin lənət!
Nə üçün yol verdi bu hərəkətə?

Dezdemon a. Təkcə Allah bilir.

Emiliya.

Sən bir işə bax!
Qoy məni assınlar, belədir ancaq:
Hansı bir yaltaqsa yalan satıbdır,
Hansı bir alçaqsa böhtan atıbdır.
Hansı hiyləgərsə qurub bir tələ,
Vəzifə keçirmək istəmiş ələ.
Saflığa qəsd edib hansı rəzilsə,
Məni, məni asın belə deyilsə.

Ya q o.

Məgər bu mümkünmü, tufu, yaramaz!
Belə iyərənc adam dünyada olmaz.

Dezdemon a.

Əgər vardırsa da, ya pərvərdigar!
Sən özün kömək et, düz yola qaytar!

Emiliya.

Ona dar ağacı eyləsin kömək,
Murdar sümüyünü gəmirsin köpək,
Necə dili döndü, şər atdı aya –
O nurlu, ləkəsiz Dezdemonaya!

Kim gəlib, nə zaman, hara, nə təhər?
 Güman ediləsi hanı bir nəfər?
 Yox, yox, ola bilməz, mümkün deyil ki?!
 Aydındır ən alçaq, ən əclaf tülkü
 Yaman zəhərləyib Mavrın aşını,
 Başından çıxarıb ağıl-huşunu.
 Yalanlar məhv edir pak məhəbbəti,
 Yaltaqlar alçaldır bəşəriyyəti.
 İlahi, sən özün eylə bir əlac,
 Çirkin əməllərin pərdəsini aç.
 Büllur insanları yığım başıma,
 Harda bir dələduz çıxsa qarşıma.
 Başdan ayağadək soyunduraraq,
 Qatım qabağıma beləcə çılpaq,
 Belinə qəzəblə qırmaq çəkərək,
 Qovum gündoğandan günbatanadək,
 Namərdlər aləmdə xar olsunlar, xar.

Ya qo.

Bağırma, bayırdan eşidən olar.

Emiliya.

Of, of, qırmaq gərək bu alçaqlara.
 Bir əclaf səni də salmışdı tora,
 Şübhələr içində hey yanırdın ki,
 Məni Otelloya qısqanırdın ki.

Ya qo.

Yaxşı, yaxşı, mumla, sarsaqdadın lap.

Dezdemon a.

Ah, Ya qo, nəcib dost, mənə çarə tap.
 Neyləyim, yamanca küsüb sərdarım.
 Onun rəğbətini necə qaytarım?
 Onunla bir danış, barışdır bizi.
 Təmiz, nurlu göylər şahiddir özü,
 Bilmirəm, mən onu itirdim nədən?
 Burda diz çökürəm, and içirəm mən:
 Həmişə vicdanı təmiz olmuşam,
 Onun sevgisinə sadıq qalmışam.
 Gözüm baxmayıbdır qeyri bir kəsə,

Qulağım uymayıb özgə, yad səsə.
Hissim bir an belə başqalaşmayıb,
Xəyalım, düşüncəm heç vaxt çaşmayıb.
Büllur, saf olubdur fikirlərim də,
Onu düşünmüşəm hər an, hər yerdə.
Onun pak eşqini təhqir edəcək
Bir iş görməmişəm mən bu günədək.
Qoy məni dağlasın əzab, əziyyət
Əgər etmişəmsə ona xəyanət.
O məni nifrətlə boşasa belə,
Bir dilənçi kimi düşsəm də çölə,
Zillətlə keçsə də ömrümün sonu.
Onu sevəcəyəm, mən yenə onu.
Ədavət törədər hər müsibəti.
Onun ədavəti, onun nifrəti
Mənim həyatımı məhv eyləsə də,
Eşqimə toxuna bilməz heç vədə.
“Qəhbə”, ah, bu sözdə nə dəhşətlər var!
Ürəyim bulanar, dilim odlanır.
Bütün bu dünyanı versələr mənə,
Belə iş tutmaram ömrümdə yenə.

Ya qo.

Xahiş eyləyirəm, sakit olun siz,
Əhvalı qarışıb onun, şübhəsiz.
Ruhi sarsıntılar edib əsəbi,
Dövlət işləridir bunun səbəbi.
Sizi də danlayıb hirsindən, yəqin.

Dezdemonə.

Təki belə olsun, Allah eləsin.

Ya qo.

Bu ancaq belədir, inanın mənə,
Düşər qaydasına bu işlər yenə.

Səhnə arxasında şeypur səsi.

Aha, şeypur səsi! Nə qəm, nə kədər,
Axşam yeməyinə dəvət edirlər
Venesiyadan gəlmiş elçi – qonaqlar

Sizi gözləyirlər, olun lütfkar.
Gedin, ağlamayın, sözlərim haqdır,
Hər şey yaxşıqla qurtaracaqdır.

Dezdemona və Emiliya gedirlər.
Rodriqo daxil olur.

Hə, nə var, Rodriqo?
Rodriqo. İnanmıram ki,
Təmiz duyğulardır ürəyindəki.
Bir sübut tapmıram saf niyyətinə,
Sənin insafına, ədalətinə.

Ya qo. Şərəfsiz bir işim varsa, söylə.

Rodriqo.
Hər gün düşünürsən bir yeni hiylə.
Əlimdən çıxarıb var-yoxumu sən,
Yerinə bihudə ümid verirsən.
Daha tükənibdir səbri-qərarım,
Mən dözə bilmirəm, yox iqtidarım.
Sənin yalanların məhv edir məni.
Sarsıntı içində əridir məni.
Məni axmaq kimi oynatdın, yetər.
Səni bağışlamaq mümkünmü məgər?!

Ya qo. Bir dinlə, Rodriqo!

Rodriqo.
Həddindən çox-çox
Səni dinləmişəm, bir faydası yox.
Heç cür uyğun gəlmir işinlə sözlün,
Əməlin başqadır, başqasan özün.

Ya qo. Heç mənə layiqmi bu ağır töhmət?

Rodriqo.
Belədir, belədir ancaq həqiqət:
Boş yerə itirdim mən öz varımı,
Havayı dağıtdım qızıllarımı.
Mən müflis olmuşam tamam, büsbütün,
Aldın daş-qaşımı o sənəm üçün.
Onun yarısını versəydim, inan,
Rahibə qızlar da çıxardı yoldan.

Deyirdin qaş-daşı verəndə ona
Mənə vəd elədi, hə, Dezdemonə,
Bəs neçin görmürəm vüsalını mən?

Ya qo. Çox yaxşı, davam et, gözəl deyirsən.

Rodriqo.

Çox yaxşı, davam et, dost, daha yetər,
Mən dözə bilmirəm, dözüüm nə qədər?!
Bu çox yaxşı deyil, çox pisdir, bəddir,
Bu bir alçaqlıqdır, bir rəzalətdir.
Görürəm qeydimə necə qalırsan:
Sən məni oynadır, ələ salırsan.

Ya qo. Çox yaxşı.

Rodriqo.

Dedim ki, çox yaxşı deyil!
Bu işdən varlığım yanır, elə bil.
Gedib son qoyaram bu ahu-vaya,
Açaram hər şeyi Dezdemonaya.
Qaytarsa o mənim daş-qaşlarımı,
Bir daha tökmürəm göz yaşlarımı.
Tövbə eyləyəm öz niyyətimə –
Bu qeyri-qanuni məhəbbətimə.
Ya da aldığı bircə-bircə sən
Mənə qaytarmalı, ödəməlisən.

Ya qo.

Qurtardın sözünü?

Rodriqo.

Bəli, əlqərəz,
Heç nə qərarımı dəyişə bilməz.

Ya qo.

Aha, sözlərində sərtlik görürəm,
Mən səndə igidlik, mərdlik görürəm.
Bu gündən çoxaldı sənə hörmətim,
Keçdi əvvəlkinə hüsnü-rəğbətim.
Əlini ver mənə, Rodriqo, inan,
Bəyəndim sözünü sənə, doğrudan.
Ağır tənbehlərin lap yerindədir,
Fəqət bir eşit, bil, həqiqət nədir:
Sənənlə bir yanıb, bir alışmışam,
Bu eşqin yolunda çox çalışmışam.

Mənimtək vəfalı, sadıq heç yanda
İkinci bir dostun yoxdur cahanda.

Rodriqo. Bundan ki görünmür bir iz, bir nişan.
Yaqo.

Doğrudur, görünmür, düz buyurursan.
Mənə inanmırsan, vardır əsasın,
Axı, şübhələrin necə olmasın?!
Ancaq bir iş də var, Rodriqo, dinlə,
Qoy açıq danışım indi səninlə.
Səni əvvəllər də cəsur sanmışam,
Fəqət bu gün görüb mən inanmışam.
Gördüyüm doğrudan sən isən əgər,
Belə iradəli, qorxmaz, igid ər,
Bu gecə sübut et, çatıb məqamı,
Sabah gecə yansın bəxtinin şamı,
Dezdemonə yatsın sənənin qoynunda.
Bu belə olmasa, sözüüm yox onda.
Mənim bir xəintək axıt qanımı,
Necə istəyirsən al, al canımı.

Rodriqo.

Yaxşı, danış görək, fikrin nə imiş,
Ağlabatandırmı, mümkünmü bu iş?

Yaqo.

Xüsusi əmr var Venesiyadan,
Budur qəlbimizdə dəhşət oyadan:
Otello yerini tezliklə, gerçək,
Cənab Kassioya təhvil verəcək.

Rodriqo.

Doğrudan? Deməli, o nurlu ziya
Sərdarla qayıdır Venesiyaya.

Yaqo.

Yox, yox, Mavr gedir Mavrstana,
Əgər bir maneə olmasa ona,
Özüylə aparar Dezdemonanı –
O qəşəng, o gözəl, nazlı sonanı.
Maneə olacaq necə, haradan?
Kassio çıxmalı tezcə aradan.

Rodriqo. Sən nə danışırısan, bu nə deməkdir?

Yaqo.

Burda bir azcana hünər gərəkdir.
Kassionu şamtək sönsün iqbalı,
Bu yeri tutmağa qalmasın halı,
Başı tapdalansın, əzilsin möhkəm.

Rodriqo.

Deyirsən, bu işi mən görməliyəm?

Yaqo.

Bəli, ürəyində vardırsa cürət,
Düşübdür əlinə ən gözəl fürsət.
Sənin xeyrinədir belə iş ancaq,
Xeyrindən, haqqından qaçarmı qoçaq?
Bu axşam bir yerə gedir Kassio,
Orda bir qəhbəylə şam edəcək o.
Məni də oraya eyləyib dəvət,
Görürsən, nə yaxşı düşübdür fürsət.
Yeni vəzifədən yoxdur xəbəri,
Xoşbəxt taleyini bilmir sərsəri.
Küçədə sən onu gözləsən əgər,
İşləri bu Yaqo özü düzəldər.
Saat on ikiylə bir arasında,
Sən möhkəmcə saxla qılıncı qında.
Bu vaxt ordan dönər məsti-xuraman,
Hücum eyləyərsən çıxıb pusqudan.
Qorxma, olacağam mən də yaxında,
Kömək edəcəyəm sənə bu anda.
Bizim aramıza düşəcək yavər,
De, bizə bir nəfər nə edə bilər?
Nə oldu, heyrətlə durursan yenə,
Gəl gedək, bayırda deyərəm sənə.
İndi göstərərəm elə bir əsas,
Onu öldürməsən, hirsin soyumaz.
Artıq şam vaxtıdır, mən gedim gərək,
Di gəl işimizi vaxtında görək.

Rodriqo. Yaxşı, buna səbəb varmı doğrudan?

Yaqo.

Razı qalacaqsan məndən hər zaman.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qəsrdə başqa bir otaq.

Otello, Lodoviko, Dezdemonə, Emiliya və
məiyyət daxil olurlar.

Lodoviko.

Rica eyləyirəm, bəsdir bu zəhmət,
Qayıdın, çəkməyin artıq əziyyət!

Otello.

Yox, yox, nə əziyyət, buyurun görək,
Xoşdur mənim üçün sizi ötürmək.

Lodoviko.

Xanım, çox borcluyam hörmətinizə,
Ürəkdən təşəkkür edirəm sizə.
Hələlik, gecəniz xeyirə qalsın!

Dezdemonə. Yaxşı yol, sizə də uğurlar olsun.

Otello. Hə, gedirik, cənab? Oh, Dezdemonə!

Dezdemonə. Sərvərim, nə əmrin mənə natəvana?

Otello.

Düzəlt yatağın, yerinə gir, yat,
Qayıdıb gəlirəm mən də bu saat.
Getsin Emiliya da, bildin, dilbər,im,
Dediyimi elə.

Dezdemonə. Yaxşı, sərvərim.

Otello, Lodoviko və məiyyət gedirlər.

Emiliya.

Hə, işlər necədir? Görünür sərdar
İndi əvvəlkindən daha lütfkar.

Dezdemonə.

Bilmirəm, nə olub heç sultanıma,
Dərhal qayıdacaq, dedi, yanıma.
Hökm etdi, “yat” deyə könül çıraqım,
Əmr etdi səni də evə buraxım.

Emiliya. Mən gedim?!

Dezdemonə.

Arzusu belədir onun,
Otellonun sözü mənimçün qanun.

Mehriban Emiliya, indi tezcənə
Gecə paltarımı gətir ver mənə,
Sonra xudahafizləş, burax məni tək,
İndi gərək onu hirsələndirməyək.

Emiliya. Kaş ki, görməyəydin onu heç zaman!
Dezdemon a.

Yox, yox, belə demə, nə danışırısan!
Mən onu sevirəm, bax, elə bu cür.
Onun bu tərsliliyi, bu qaşqabağı, –
Təvəqqe edirəm, aç bu sancağı, –
Mənə cazibədar, qəşəng görünür.

Emiliya.

Saldım siz deyəntək yerinizi mən,
Gəlinlik duvağın çəkdim üstündən.

Dezdemon a.

Qadınlar – hamımız eyniyik, şəksiz,
Necə də axmağıq bu aləmdə biz.
Səndən əvvəl ölsəm, az ağla, inlə,
Məni bu ağa bük öz əllərinlə.
Yeganə xahişim bir budur mənim:
Gəlinlik duvağı olsun kəfənim.

Emiliya. Belə danışmayın, xanım, siz Allah!
Dezdemon a.

Anam sağ olanda, özüm gördüm, ah!
Barbara adında kənizi vardı,
Yazığın gözündə dünya məzardı.
Sevirdi, məhəbbət divanəsiydi,
Yanırdı, əbədi eşq təşnəsiydi.
Heyif, sevgilisi çıxdı vəfasız,
Onu atıb getdi, dərdədən soldu qız,
Şam kimi əridi cavan vaxtında,
Bir mahnı bilirdi söyüd haqqında.
Qədim bir nəğməydi, könül sözüydü,
Onun taleyinin, sanki, özüydü.
Dilindən düşmürdü heç zaman, heç vaxt,
Oxuya-oxuya can verdi bədbəxt.
Bu axşam başımdan çıxmır bu nəğmə,

Ürəyim qərq olub kədərə, qəmə.
Sanki, itirmişəm qəlb sirdaşımı.
İstərəm köksümə əyib başımı
Oxuyum hüznlə həmin nəğməni,
O miskin, zavallı Barbara kimi.
Cəld tərən, qalmayıb heç daha səbrim.

Emiliya. Gecə paltarını gedib gətirirəm?

Dezdemon a.

Xeyr, aç bu sancağı, bu Lodoviko
Olduqca nəcibdir.

Emiliya.

Doğrudan da, o
Çox gözəl insandır.

Dezdemon a. Qəşəng danışırsınız.

Emiliya.

Ah, bir qadın vardır, yanır, alışırsınız,
Ona vurulubdur Venesiyada.
Gedər ayaqyalın, payı-piyada
Birbaş Fələstinə, dayanmaz bir an
Bir öpüş almaqçün dodaqlarından.

Dezdemon a (oxuyur).

Çinar altıda vərəmli
Bir qız oxuyur qəmli:
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.
Əli qalib qoynunda.
Dərd zənciri boynunda.
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.
Bir çay axır kənardan.
Odlanır bu qubardan.
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.
O qızın göz yaşları
Əridir sal daşları.
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.

Tez elə, bunları bir tərəfə at.
Sərdar gələcəkdir indi bu saat.
(*Oxuyur.*)
Söyüdüm salxım-salxım, –
Boynuma çələng taxım.
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.
Demə dönük çıxdı yar,
Mən özüməm günahkar.
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.
Burası səhv oldu, yanıldım, bax bir,
Kim döyür qapını?

Emiliya. Xanım, küləkdir.

Dezdemon a (*oxuyur*).

Sevgilim atdı məni,
Yadlara satdı məni.
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.
Dedi: az yan, az dağlan.
Nə çoxdur başqa oğlan.
Ay söyüdüm, söyüdüm,
Vay, söyüdüm, söyüdüm.
Gecən xeyrə qalsın, di get, əzizim,
Yoxsa ağlayacam, acıdır gözüm.

Emiliya. Siz nə deyirsiniz, belə şey olar?

Dezdemon a.

Çoxdan eşitmişəm, buna inam var.
Aman, bu kişilər, ah, bu kişilər!
Emiliya, doğrudan, heç ola bilər, –
Varmı elə qadın, cinayət etsin,
Ərini aldatsın, xəyanət etsin?
Bir söylə, bir danış, necə inanım?

Emiliya. Vardır belələri, əlbəttə, xanım.

Dezdemon a.

Sənə versəydilər dünyanı əgər,
Ərinə xəyanət edərdin məgər?

Emiliya. Bəs siz necə?

Dezdemon a.

Xeyr, xeyr, sən inan buna,
And olsun Günəşin o pak nuruna!

Emiliya.

Günəşin nurunda etməzdim mən də,
Nə söz qaranlıqda, yeri düşəndə.

Dezdemon a.

Sənə versəydilər dünyanı əgər,
Ərinə xəyanət edərdin məgər?

Emiliya.

Xanım, çox böyükdür bu haqq, bu əvəz,
Belə kiçik günah dünyaya dəyməz.

Dezdemon a. Belə iş tutmazdın sən, həqiqətən.

Emiliya.

Belə iş tutardım mən, həqiqətən.
Yıxıldım özüm, durardım özüm,
Şübhəsiz, bihudə deyildir sözüm.
Bir qaşlı üzüyə etməzdim bunu,
Neynərdim bir dənə tumanı, donu?!
Dörd-beş arşın çitə, bir dəst paltara
Heç cür razı qalıb düşməzdim tora.
Məni cəlb etməzdi kiçik hədiyyə,
Heç zaman baxmazdım hər cüzi şeyə.
Ancaq versəydilər mənə dünyanı,
Onda aparardı sel-su xırmanı.
Deyin, hansı qadın, o əhli-namus
Ərini istəməz bir anlıq dəyyus,
Sonra bu dünyanı alaraq əvəz,
Ərini dünyaya kral eyləməz?
Bununçün qoy düşüm atəşə-nara,
Məhşər ayağında çəkilim dara.

Dezdemon a.

Bütün bu dünyanı versələr mənə,
Belə iş tutmaram ömrümdə yenə.
Əgər mən eyləsəm bu cür qəbahət,
Mənə nifrət yağdır, əbədi nifrət.

Emiliya.

Nə üçün əzaba məruz qalasız,
Bu günah edilir dünyada yalnız.
Elə ki, bu dünya sizin olacaq,
Günah da dünyada sizə qalacaq.
Bir yaxşı düşünün, burda, nə var ki?
Günahı tezliklə yumaq olar ki.

Dezdemonə.

Məncə, ola bilməz elə bir qadın,
Ərini aldatsın, ərini satsın.

Emiliya.

O qədər vardır ki, ərz edim, düzü,
Bir yerə yıqsalar, tutmaz yer üzü.
Xəyanət edirsə ərinə arvad,
Günah ərindədir, belədir, heyhat.
Kişilər borcunu salmır yadına,
Meyl edir, bənd olur özgə qadına.
Ya da qısqanlıqdan yanır, qovrulur,
Bizə doğma bucaq bir zindan olur.
Ya da ki nahaqdan döyürlər bizi,
Kəsirlər gündəlik xərclərimizi.
Gərək həqiqəti dərk etsin onlar:
Bizim mənliyimiz, qürurumuz var.
Nə qədər boğsaq da istəyimizi,
Qisas coşdurmazmı ürəyimizi?
Qoy bunu bilsinlər kişilərimiz,
İnsan yaranmışıq bu dünyada biz.
Görürük, duyuruq biz də onlartək,
Vurur köksümüzə həssas bir ürək.
Vardır öz əqlimiz, öz zövqümüz də,
Şirini, acını seçirik biz də.
Onlar bizi satır özgə qadına,
Əyləncəmi deyək bunun adına?
Yoxsa ehtiraslar sığışmır bəndə,
Yəqin, ola bilər, razıyam mən də.
Bəlkə, iradənin zəifliyindən
Günaha batırlar, nə deyirəm mən?!

Tutalım belədir, nə vaxta qədər
Xain ola bilər arvadına ər?!
Təklilər dözərik, dözərik necə?
Birdən cəlb etməzmi bizi əyləncə?
Yoldan çıxarmazmı ehtiras bizi,
Zəiflik qırmazmı iradəmizi?
Qoy ərlər dayansın səbr-dözümlə,
Yaxşı rəftar etsin hər an bizimlə.
Yadında saxlasın bunu hər kişi,
Bizə nümunədir onların işi.
Əgər bu həyatda varsa səhvimiz,
Deməli, onlardan öyrənirik biz.

Dezdemon a.

Yox, yox, gəl, unutma bu həqiqəti,
Daim pak olmalı qadın isməti.
Gecən keyrə qalsın, vaxtdır, indi get.
Pisdən pis öyrənmə, pisi yaxşı et.

Gedirlər.

BEŞİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Kipr, bir küçə.

Yaqo ilə Rodriqo daxil olurlar.

Yaqo.

Burda, bu sütunun arxasında dur,
O gəlib keçəndə düz böyründən vur.
Qılıncı əlində hazır saxla sən,
Cəld tərپən, çəkinmə, qorxma heç nədən.
Mən də dayanaram sənin yanında,
Cəsarət lazımdır ancaq bu anda.
Bizim ümidimiz bunadır artıq:
Ya qalib gələrik, ya məhv olarıq.
Qanın soyumasın damarlarında,
Möhkəm dur, mətin ol öz qərarında.

Rodriqo. Kömək lazım gələr, uzaqlaşma ha!

Yaqo.

Burda yanındayam, vaxt çatıb daha.
Əllərin əsməsin, olma ağciyər,
Get, dayan yerində, qorxmaz igid ər.

Bir azca kənara çəkilir.

Rodriqo.

Onu öldürməyə həvəsim yoxdur,
Ancaq ölməlidir, səbəbi çoxdur.
Yaqo inandırıb məni bərk, yaman,
Nə eybi, bir adam köçər dünyadan.

İrəli, qılıncım, qanı tökülsün,
Qəranım belədir: o gərək ölsün.

Sütunun arxasına keçir.

Ya qo.

Yaranın közünü qoparıb qəsdən,
Yaman cinlətmişəm bu kütbeyni mən.
İndi Kassionu qılıncılaşa o,
Ya da məhv eləsə onu Kassio,
Ya da bir-birini öldürsə onlar,
Tək mənim xeyrimə olacaq bunlar.
Birdən sağ qalarsa Rodriqo əgər,
Dolaşmaq düşəcək onda düynülər.
Tələb edəcəkdir birbəbir geri
Xanıma verdiyi hədiyyələri.
Qərnimə axıbdır o inci-almaz,
Heç cür belə işə yol vermək olmaz.
Kassio bu tordan çıxsa salamat,
Ona gözəl qıztaq güləcək həyat,
Mənimsə iyrənclik olacaq ömrüm,
Necə çatacaqdır bu dərdə səbrim?
Bundan əlavə də, sən dəhşətə bax,
Mavı yalanımı ona açacaq.
Təhlükə içində qalırım hər an,
Yox, o ölməlidir. Həni bir imkan?
Yeganə yol budur, fürsətdir, Ya qo,
Eşit, addım səsi, aha, gəlir o.

Kassio daxil olur.

Rodriqo.

Onun yerşidir, odur bu gələn,
Öl, əclaf, di rədd ol cəhənnəmə sən!

Öz yerindən çıxıb, Kassionun üstünə atılır.

Kassio.

Doğrudan ölmüşdüm, bəli, nə deyim,
Əgər olmasaydı bu dəmir geyim.

İndi möhkəm dayan, yoxlayım mən də,
Zirehin sınımr ki, qılınc dəyəndə?

Qılıncıla Rodriqonu yaralayır.

Rodriqo. Oh, mənı öldürdü, vay səni, alçaq!

Yaqo gizləndiyi yerdən çıxaraq,
Kassionun arxadan qılçasına xəncərlə vurub qaçır.

Kassio.

Oldum ömrüm boyu mən şikəst, çolaq.
Kömək edin, ey, ey, qətl, qətl var!
(*Yxılır.*)
Burda yolu-izi kəsib quldurlar.

Otello uzaqdan görünür.

Otello.

Kassio qışqırır, təntiyib əfəl...
Yaqo öz vədinə eyləyir əməl.

Rodriqo. Mənəm bu dünyada ən rəzil insan.

Otello. Elədir, bu odur, düz buyurursan.

Kassio.

Ehey, kömək edin, bir əl yetirin,
Tez işıq yandırın, həkim gətirin.

Otello.

Özüdür, əlbəttə, inildəyir o!
İgid, alicənab, namuslu Yaqo
Göstərdi mənə öz sədaqətini,
Qorudu dostunun ləyaqətini.
Namus keşikçisi, ədalətli kəs,
Sənin bu hünərin mənə dərsdir, dərs.
Sən mənə öyrətdin qisas almağı,
İntiqam zamanı qəddar olmağı!..
Sevgilin ölübüdür, qəşəng nazənin,
Az qalıb rüsvayçı ömrünə sənin.
Ah, pozğun, gözlə bir, gəlirəm indi.
Artıq növbə sənin, əcəl sənindi.
Daha gözəlliyin əbəsdir, əbəs,

Gözlərin könlümü məftun eyləməz.
Müqəddəs yatağı ləkələdin, ax,
Bu ləkə al-qanla yuyular ancaq.
(Gedir.)

Lodoviko və Qrasiano daxil olurlar.

Kassio.

Of, of, öldürdülər, ay haya yetən, –
Yoxmu bir keşikçi, bir yoldan ötən?

Qrasiano.

Görünür, burada bir fəlakət var,
Necə də qorxuncdur bu çıxıntılar!
Yamanca pis yerdə axşamladıq biz.

Kassio. Gəlin, imdad edin!

Lodoviko. Eşidirsiniz?

Rodriqo. Of, əclaf, yaramaz, oh, iyrenc, murdar!

Lodoviko.

Ya iki, ya da üç nəfərdir onlar.
Nə müdhiş gecədir, zülmətə baxın,
Bir kömək olmadan getməyək yaxın.
Heç nə qaranlıqda görünmür gözə,
Bəlkə, bu tələdir, qurublar bizə.
Qəsdən bağırırlar, gedək havara
Beləliklə, bizi salsınlar tora.

Rodriqo.

Nədir, ətraf boşdur, yoxdur bir gələn?
Məni qan aparır, ah, ölürəm mən.

Lodoviko. Eşidirsinizmi?

Qrasiano.

Odur, köynəkcək
Yaraqlı-yasaqlı kimse gəlir tək,
Əlində məşəli.

Yaqo məşəllə geri qayıdır.

Yaqo.

Kimdir qışqıran?
Kimi öldürüblər? Hanı ölüm, qan?

Lodoviko. Bilmirik.

Ya q o. Səs-küyü eşitmədiniz?

Kassio.

Buraya, buraya! Tez, tez gəlin siz,
Allah xatirinə, kömək əyləyin!

Ya q o. Nə var, nə haraydı, yaxşı, söyləyin.

Qrasiano. Məncə, Otellonun yavəridir bu.

Lodoviko. Çox igid adamdır, odur, doğrusu.

Ya q o.

Kədərlə, qüسسəylə kimdir bağıran,
Bir imdad istəyən, adam çağırın?

Kassio.

Sənsənmi, of, Ya q o, mən oldum şikəst,
Mənə o alçaqlar qəsd etdilər, qəsd.
Ölürəm, bir əlac.

Ya q o.

Vay, aman, Allah,
Hansı alçaqlardır bunu edən, ah?!

Kassio.

Deyəsən, burdadır onlardan biri,
Durub əkilməyə qalmayıb giri.

Ya q o.

Satqınlar, xainlər, tfu, alçaqlar!
(Lodoviko və Qrasianoya)
Ey, ey, siz kimsiniz, gəlin, qoçaqlar,
Bir yardım göstərin.

Rodriqo. Yetişin dada!

Kassio. Onlardan biridir o haramzada.

Ya q o. Alçağın alçağı, yırtıcı, qəddar!

Xəncərlə Rodriqonu vurur.

Rodriqo.

Səni lənətə gəl, Ya q o, of, murdar,
İnsan sifətində qanıçən köpək!

Ya q o.

Gecə, qaranlıqda adam öldürmək!
Di sus əbədilik, qudurmuş, harın,

Hanı özün kimi əclaf dostların?
Necə də sakitdir, baxsan bu şəhər,
Sanki, hamı batıb, yoxdur bir nəfər,
Vay, vay, öldürüblər fağır bədbaxtı!
Ey, ey, siz kimsiniz, nə var bu vaxtı?
Yaxşımı, ya pismi, deyin, fikriniz?

Lodoviko. Necə istəsəniz, qiymət verin siz.

Yaqo. Senyor Lodoviko?

Lodoviko. Özüdür, cənab.

Yaqo.

Məni bağışlayın, karıxmışam lap.
Quldurlar, görüm ki, xar olsunlar, xar,
Burda Kassionu yaralayıblar.

Grasiano. Kassionu?

Yaqo.

Aman, odlanır başım,
Harana vurublar, mənim qardaşım?

Kassio. Quçımı kəsiblər.

Yaqo.

Kömək ol, ya rəbb!
Tez, tez işıq verin, ah, sızlayır qəlb,
Yaranı bağlayım köynəyimlə mən.

Bianka daxil olur.

Bianka. Kim idi qışqıran? Nə olub, görənlər?

Yaqo. Yavərdi qışqıran!

Bianka.

Aman, odur, o,
Mənim mehribanım, əziz Kassio.

Yaqo.

Hər yerdə tanınmış süleysin qəhbə!
Leytenant, vardımı bir güman, şübhə.
Sizi belə qəfil kim vura bilər?

Kassio. Nə deyim, şübhəm yox heç zərrə qəder.

Grasiano.

Sizi axtarırdım mən bu müddətdə,
Təəssüf, gör, tapdım nə vəziyyətdə!

Ya qo.

Mənə sarğı verin, tələsin bir az,
Hə, belə, bax, belə, gecikmək olmaz.
Onu aparmaqçün rahat, ehmalca,
Tez olun, tez gedin xərək dalınca!

Bianka.

Huşunu itirir, bayılır ki o,
Kassio, Kassio, aman, Kassio!

Ya qo.

Şübhəli görürəm mən bu zibili,
Vardır cinayətdə onun da əli.
Toxdayın, Kassio, dostum, azcana,
Gəlin bir, işığı tutun bu yana.
Görək bir burada ölən kimdir, kim?
Vay, vay, mənim dostum, əziz həmyerlim
Rodriqo? Yox... Bəli, odur, ağalar,
İlahi, bu nədir, belə iş olar?!

Qrasiano. Hansı, venesiyalı?

Ya qo.

Özüdür, yazıq!
Onu tanıyırsız?

Qrasiano. Bəli, tanışıq.

Ya qo.

Senyor Qrasiano? Huş qalıb yeni?!
Bu qanlı hadisə sarsıdıb məni.
Lütfən bağışlayın, ağlım çaşmada,
Sizi görməmişəm bu çaxnaşmada.

Qrasiano. Eybi yox.

Ya qo.

Kassio, ayıldınız, hə?
Xərəyi, xərəyi tapın tezcənə!

Qrasiano. Düzü, Rodriqodur?

Ya qo. Özüdür, yəqin.

Xərəyi gətirirlər.

Bu da, bu da xərək, aha, gətirin.
İstəki dostlarım, siz bu saatca

Evinə aparın onu rahatca,
Həkimini gətirib gəlirəm mən də.

(Biankaya)

Xanım, zəhmət çəkmə boş yerə sən də.
Kassio, buraya düşüb ölən kəs
Əziz dostum idi, qəzəb, kin bilməz.
Bir deyin, danışın, nəydi bu dəhşət.
Nəydi aranızda olan ədavət?

Kassio.

Heç nə, heç nə yoxdu əsla, qətiyyəən,
Axı, tanımırıram bu adamı mən.

Ya qo *(Biankaya)*.

Bu nədir, qalmayıb bənizində qan? –
Onun meyitini götürün burdan, –

Kassionu və Rodriqonun meyitini aparırlar.

Hörmətli cənablar, bir dayanın siz.
– Xanım, rəngin qaçıb, deyil səbəbsiz. –
Onun gözündəki vahimə, qorxu
İnsanda oyadır ən müdhiş duyğu. –
Gözlərin beləcə bərəlsə əgər,
Tezliklə çox sirri bizə öyrədər. –
Rica eyləyirəm, bir gəlin yaxın,
Onun gözlərinə diqqətlə baxın
Görürsüz, cənablar, dil susur, fəqət
Baxışda danışır günah, qəbahət.

Emiliya daxil olur.

Emiliya. Nə olub, nə olub, nə haydı, kişi?

Ya qo.

Tamam qarışdırıb Rodriqo işi:
Qaranlıqda gəlib bir neçə nəfər
Burda Kassioya hücum ediblər.
Kassionu ağır yaralayıb o,
Dostları qaçıbdır, ölüb Rodriqo.

Emiliya. Zavallı Rodriqo, yazıq Kassio!

Ya qo.

Yalnız pozğunluğun bəhrəsidir bu.
Emiliya, indi get, öyrən, bu axşam
Yavər harda olub, harda edib şam?

(Biankaya)

Nədir, titrəyirsən bu sözdən, xanım,
Deyəsən, düz olur mənim gümanım?

Bianka.

Bizdə şam eləyib bu axşam yavər,
Fəqət titrəmirəm mən zərrə qədər.

Ya qo.

O səninlə olub? İşə bax, kimlə?
Sənə əmr edirəm, gedək mənimlə!

Emiliya. Tfu, ayıb olsun, həyasız qəhbə!

Bianka.

Mən qəhbə deyiləm, tövbə, min tövbə!
Sənintək qadınam – ləkədən uzaq.

Emiliya. Mənimtək! Utanmaz, sırtıqlığa bax!

Ya qo.

Möhtərəm cənablar, lütf eyləyiniz,
Yazıq Kassionun yarasına biz
Gedək birgə baxaq: kəsib ağrını,
Necə dəyişəcək həkim sarğını?

(Biankaya)

Xanım, arxamca gəl, orda, nəhayət,
Bizə danışarsan başqa hekayət.

Emiliya, qəsrə qaç, get sərdargilə,
Sən bu müsibəti onlara söylə,

Di yeri.

(Kənarə)

Bu gecə ötürməz hədə:

Ya məni ucaldar, ya da məhv edər.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qəsrdə yataq otağı.

Dezdemonə yatır, şam yanır. Otello daxil olur.

Otello.

Budur səbəb, səbəb tək budur yalnız,
 Ürəyim çırpınır necə qərarlız!
 Siz ey pak ulduzlar, bu səbəbin mən
 Adını çəkməyəm xəcalətimdən.
 Səbəb ancaq budur, lakin qanını
 Tökərək almaram onun canını.
 Bədəni mərmərdən, qardan da bəyaz.
 Ona toxunmağa ürəyim qıymaz.
 Ancaq ölməlidir, yoxsa o şeytan
 Çoxunu aldadıb çıxarar yoldan.
 Əvvəl söndürərəm mən bu işığı,
 Sonra bu işığı – bu yaraşığı.
 Ey nur xidmətçisi, ey müqəddəs şam,
 Mən səni söndürsəm, peşman olsam,
 Burda çətin nə var? Mən elə bu dəm
 Səni əzəliklək yandıra billəm.
 Ah, səni, ah, səni söndürsəm fəqət.
 Sən, ey yer üzündə əvəzsiz xilqət,
 Ülvi gözəlliyin ilk nümunəsi,
 Təbiətin nadir, canlı şöləsi,
 Hanı bu dünyada Prometey, hanı?!
 Yenidən yandırsın sənin ziyanı?!
 Dərsəm qızılgülü öz budağından,
 Təzədən yerində bitməz heç zaman.
 O mütləq solacaq, nə dəhşətlidir!
 Çiçək budağında tərəvətlidir.
 İyləyim gülümü şaxında ikən.
 (Dezdemonanı öpür.)
 Ürək rəvnəq tapır yaz nəfəsindən.
 Elə bil, məlhəmdir bu saf tərəvət,
 Onun qarşısında susar ədalət.

Bir daha, bir daha öpüm, nə xoş hal!
Ölsən də, dəyişmə, beləcənə qal.
Səni öldürəcəm, sevecəm yenə,
Eşqin təsəllidir həyatda mənə.
Bir daha qoy öpüm, ah, bu son öpüş
Nə qədər şirindir, nə qədər müdhiş.
Mən həm ağlayıram, həm məhv edirəm,
Ağır əzablarla doludur sinəm.
Çəkirəm göylərin qəm-kədərini,
Göylər də məhv edir sevdiklərini.
Ah, oyandı.

Dezdemon a. Kimdir? Otello, sənsən?

Otello. Bəli, Dezdemon a.

Dezdemon a. Yatmırsan nədən?

Otello.

Bu axşam, bir söylə, yatmış ülkərim,
Dua etmişəm?

Dezdemon a. Bəli, sərvərim.

Otello.

Günahın qalıbsa, bunun üçün də
Allah qarşısında, tanrı önündə
Dua et, tezliklə günahını yu.

Dezdemon a.

Sənin fikrin nədir, nə deməkdir bu?

Otello.

Di başla, dua et, durma bir an da,
Cəld ol, gözləyirəm səni bu yanda.
Hazır deyilsənsə ölümə ruhən,
Səni öldürməyəm əsla, qətiyyən.
Allah eləməsin, eyləyəm bunu,
Heç vaxt öldürməyəm sənin ruhunu.

Dezdemon a. Necə, danışırısan qətlimdən?

Otello. Hə, mən...

Dezdemon a. Xudaya, hifz elə məni ölümdən!

Otello. Amin, amin deyir qəlbim, varlığım!

Dezdemon a. Belə deyirsənsə, öldürməzsən.

Otello. Hım!

Dezdemon a.

Ancaq qorxudursan mənı, əzızım,
Nə üçün qorxuram, bılmırəm özüm.
Baxırsan necə də çılğın, dəhşətlə,
Gözlərin oynayır hırslə, hıddətlə.
Ləkəsız olsa da eşqım, ismətim,
Qorxuram, baxmağa yoxdur taqətim.

Otello. Düşün günahını nə varsa bır-bır.

Dezdemon a. Yeganə günahım səni sevməkdir.

Otello. Bəli, öləcəksən elə bununçün.

Dezdemon a.

Bu ki təbiətə zıddır büsbütün.
Cəzayla kəsilməz eşqın nəfəsi,
Heç vaxt öldürməzlər sevən bır kəsi.
Axı, ölüm hara, məhəbbət hara?!
İnsan sevdıyıçün çəkilməz dara.
Gözlərin andırır qan çanağını,
Hırslə çeynəyirsən alt dodağını.
Qəzəb dalğaları tutub çöhrəni,
Dəhşətli fikirlər titrədir səni.
Bunlar xəbər verir gələn tufanı,
Əminəm, mənə yox heç bır zıyanı.

Otello. Sus daha, danışma boş yerə, nahaq.

Dezdemon a. Susuram. Nə olub, bır söylə ancaq.

Otello.

Dünyada mənimçün əzız, yeganə
Dəsmalı yadıgar vermişdim sənə,
Sənsə Kassioya vermişən onu.

Dezdemon a.

Vallah, bu düz deyil! Tez Kassionu
Çağırtdır, qoy gəlsin, soruş özündən.

Otello.

Füsunkar məleykə, həya eylə sən,
Ütan əməlindən, fikirləş barı,
Qırmısan, pozmuşan əhdi, ilqarı.
Sən artıq öz ölüm yatağındasan,
Əcəlin amansız qucağındasan.

Dezdemon a.

Məni öldürməzsən, yəqin ki, hələ.

Otello.

İndi öləcəksən, bitib məsələ,
Odur ki, havayı uzatma bunu –
Açıqca etiraf eylə suçunu.
And içib suçunu atma boynundan,
Bil ki, xəbərdaram hər oyunundan.
Qərarım qətidir, çalışma əbəs,
Heç nə qərarımı dəyişə bilməz.
Qəlbim fəryad edib, çəksə də nalə,
Mütləq ölməlisən.

Dezdemon a. Allah, rəhm elə.

Otello. Mən amin deyirəm.

Dezdemon a.

Rəhm elə sən də,
Mərhəmət oyansın mənə qəlbində.
Təhqir etməmişəm səni qətiyyən,
Heç vaxt sevməmişəm Kassionu mən.
Tanrı buyruğuna əməl edərək,
Mən onu sevmişəm yalnız insantək.
Qorumuşam sənin könül varını,
Ona verməmişəm yadigarını.

Otello.

Vallah, özüm gördüm, döndü iqbalım,
Onun əlindəydi mənim dəsmalım.
Oh, vəfasız qadın, tükənməz dərdim,
Səni ədalətə qurban verərdim.
Fəqət hiylələrin gəlməyir başa,
Yalanın qəlbimi döndərdi daşa,
Amansız qatilə çevirdi məni,
Gərək qatil kimi öldürəm səni.
Mən gördüm dəsmalı.

Dezdemon a.

Yəqin, tapıb o.
Çağırtdır, nə var ki, gəlsin Kassio.
Dəsmal verməmişəm ona heç zaman,

Sən soruş özündən, bir eşit, inan,
Desin həqiqəti.

Otello. O deyib artıq.

Dezdemon a. Nə deyib, sərvərim?

Otello. Deyib yatmışıq.

Dezdemon a. Nə təhər, ah, qeyri-qanuni?

Otello. Bəli.

Dezdemon a.

Yox, yox, necə dönüb ağzında dili?!

Təkrar edə bilməz o bunu heç cür.

Otello.

Bacarmaz, elədir, belə görünür.

Əbədi bağlanıb ağzı, susur o,

Çəkib zəhmətini namuslu Yaqo.

Dezdemon a.

Demək, qorxmuramış mən nahaq yerə,

Nə olub, nə olub? Ölüb biçərə?

Otello.

Canlanıb hər tükü olsaydı bir can,

Yenə qurtarmazdı qisas odundan.

Dezdemon a.

Fələkət! İftira atıblar ona,

O, qurban gedibdir şərə, böhtana.

Aman! Mən məhv oldum.

Otello.

Qəhbə, bir utan.

Hələ bir əclafa sən ağlayırsan?!

Dezdemon a.

Sərvərim, mürvətin çatsın hoyuma,

Qov məni, ancaq ki ömrümə qıyma.

Otello. Öl, fahişə!

Dezdemon a.

Sabah sən öldür məni,

Möhlət ver, yaşayım tək bu gecəni.

Otello. Mənə qarşı durmaq?! Beləsə, heyhat...

Dezdemon a. İzin ver, yaşayım yarımca saat.

Otello. Yox, olmaz, dəyişməz heç nə qərarı.

Dezdemon a. Bircə dəfə dua söyləyim, bari.

Otello. Yox, olmaz, bu gecdir.

Onu boğur.

Emiliya (*səhnə arxasından*).

Sərdar, ey sərdar,
Tez açın qapını!

Otello.

Nədir hay-havar?
Kimdir səs-küy salan, qışqıran belə? –
Ölməyib, deyəsən, canı var hələ?
Vəhşiyəm, ürəyim yumşaqdır fəqət.
Qoymaram çəkəsən artıq əziyyət,
Belə, belə!

(*Xəncərlə vurur.*)

Emiliya (*səhnə arxasından*). Açın qapını, sərdar!

Otello. Kimdir?

Emiliya (*səhnə arxasından*). Sərdar, sizə bircə sözüm var.

Otello.

Emiliyadır, yəqin gətirib xəbər.
Demək, Kassionu məhv söyləyiblər, –
Bu saat, bu saat, hə, öldü daha,
Artıq qımıldanmır, tərpəndi, aha,
Yox, yox, yatıb qalıb, xəyanətsizdir,
Məzartək sakitdir, hərəkətsizdir.
Emiliyanı evə buraxım, ya yox?
Hansı yaxşı olar? Bağırır nə çox.
Mənə elə gəlir, yenə tərpəndi,
Yox, yox, tərpənmədi. Nə edim indi?
Emiliya içəri elə girəntək,
Şübhəsiz, zövcəmə kitab edəcək.
Zövcəm! Hanı zövcəm? Yadam bu ada,
Artıq mənim zövcəm yoxdur dünyada.
Necə dözülməzdir, ağırdır bu an,
Elə bil, başlanıb müdhiş bir tufan.
Tutulub Günəş də, Ay da, elə bil,
Sanki, bu kainat əvvəlki deyil.

Hər şey başdan-başa zülmət içində,
Aləm lərzə gəlir dəhşət içində.

Emiliya (*səhnə arxasından*).

Xahiş eyləyirəm, möhtərəm sərdar!
Tez açın qapını, təzə xəbər var.

Otello.

Emiliya, hə, gəl, unuttum səni.
Sakit ol, bir dayan, çəkim pərdəni.

Qapını açır.
Emiliya daxil olur.

Sənə nə olub, ey, nədir qalmaqal?

Emiliya.

Adam öldürüblər, ah, ah, general,
O yanda, küçədə.

Otello. Necə, bu saat?

Emiliya. Elə bu saatca.

Otello.

Dəyişib həyat,
Aydın təsirindən baş verib bu iş, –
Yəqin, yoldan çıxıb, qəbahət etmiş,
Yerə həddən artıq yaxınlaşmışdır,
Bundan dəli olub, hamı çaşmışdır.

Emiliya.

Kassio öldürdü bir zavallını,
Rodriqo adında venesiyalıni.

Otello.

Rodriqo da ölüb, Kassio da, hə?

Emiliya.

Xeyr, Kassioya olmayıb heç nə.

Otello.

Kassio sağ qalıb, çaşqınlığa bax,
Demək, qan tökülüb havayı, nahaq.
İntiqam çevrilir fəlakətlərə.

Dezdemon a. Ölürəm, ölürəm günahsız yerə...

Emiliya. Nədir bu inilti?

Otello. Necə, hanı bəs?

Emiliya.

Ay aman, xanımın səsidir bu səs!
Kömək, kömək edin! Ah, mehribanım,
Dillənin, danışın yenə də, xanım!

Dezdemonə.

Günahsız ölürəm.

Emiliya.

Xanım, əzizim,
Kimdir qatiliniz!

Dezdemonə.

Heç kəs, mən özüm.
Əlvida, qoy bilsin ərim – sultanım,
Təmizdir ismətim, pakdır vicdanım.
Of, eyvah, əlvida!

Ölür.

Otello.

Sən işə bax bir!
Onu kim öldürdü?

Emiliya. Əfsus, kim bilir?

Otello.

Eşitdin, o dedi, mən özüm, heç kəs.
Mən öldürməmişəm.

Emiliya.

Söz ola bilməz.

Xanım belə dedi öldüyü zaman,
Gərək həqiqəti söyləsin insan.

Otello.

Getdi bu dünyadan bir yalançı tək,
Cəhənnəm oduna o yansın gərək.
Onu mən öldürdüm.

Emiliya.

Beləsə, onda
Lənətə layiqsən bütün cahanda.
Sənsən iblislərin mənfuru, pisi,
Xanım – mələklərin safı, munisi!

Otello.

Azmışdı yolunu, ağılı çaşmışdı,
Qəhbəlik edirdi, pozğunlaşmışdı.

Emiliya.

Yox, böhtançı iblis, o vəfadardı.

Otello. Lal axan su kimi, xəyanətkardı.

Emiliya.

Alışan od kimi haqsızsan özün,
Tamam əsassızdır, yalandır sözün.
Eşqinə sadıqdi o gözəl mələk
Müqəddəs göylərdə pak ilahətək.

Otello.

Kassio onunla başbir olubdur,
Ləyaqət, sədaqət təhqir olubdur.
Soruş öz ərindən bu rəzaləti,
Danışsın necə var qoy həqiqəti.
Olmasaydı möhkəm bir sübut əgər,
Ona bu cəzanı verərdim məgər?
Qoy düşüm, səbəbsiz toxunsam ona,
Zülmət cəhənnəmdə dibsiz yarğana.
Sonsuz iztirabdan, dərdədən solum mən,
Əbədi nifrətə düşər olum mən.
O atdı, tapdadı əhdi, ilqarı,
Ərin sübut edib bütün bunları.

Emiliya. Mənim ərim?

Otello. Sənin ərin.

Emiliya.

Xanım, a,
Xəyanət yoluna düşüb, əcaba?

Otello.

Bəli, Kassioyla. O saf qalsaydı,
Eşqinə, andına doğru olsaydı,
Tanrı yaratsaydı möcüzə-röya, –
Saf-xalis zümrüddən yeni bir dünya,
Mənə versəydilər həmin dünyanı,
Ona dəyişməzdim Dezdemonanı.

Emiliya. Mənim ərim?!

Otello.

Bəli, açdı gözümü,
Mənə o göstərdi mənim özümü.
Yaqo – sədaqətli, namuslu adam,
Çirkin əməllərə qənimdir müdam.

Emiliya. Mənim ərim?

Otello.

Niyə edirsən təkrar,
Axı, bu təkrara nə ehtiyac var?
Dedim sənın ərin.

Emiliya.

Ah, yazıq xanım!
Sənin təhqir olub əhdin, peymanın,
Dözülməz alçaqlıq, amansız dəhşət,
Eşqi ələ salıb mənfur rəzalət.
Ərim dedi: xanım xəyanət edir?

Otello.

Bilmirsən bu sözün mənası nədir?
Neçin çeynəyirsən onu bu qədər?
Dedim sənın ərin, bildin müxtəsər?!
Mənim həmdəməmdir, sənın ərin o, –
Namuslu, namuslu, namuslu Yaqo.

Emiliya.

O belə deyibse, düşsün dərdlərə.
Ūrəyi doğransın qoy zərrə-zərrə.
Əzablar içində o yavaş-yavaş
Çürüsün, iylənsin əsrlərcə kaş.
Gözün içinədək yalan söyləyib,
Dünyada ən iyrenc böhtan söyləyib
O səni sevirdi canından artıq.

Otello. Ha, ha, ha!

Emiliya.

Acıla, gül, ver də acıq.
Yenə də deyirəm mən həqiqəti,
Göylər bağışlamaz bu cinayəti.
Təmizdi, büllurdu o ūlvi xilqət,
Sən onun qədrini bilmədin fəqət.

Otello. Ondan qalmaz qəhbə, di mumla, bəsdir.
Emiliya.

Sənin hədələrin daha əbəsdir.
İstər dağla məni, ürəyimi yar,
Ölmüşün ölümdən nə qorxusu var?!
Ah, səfeh, ah, qanmaz! Duyğusuz kötük!
Gör bir ucbatından nə günə düşdük?!
Qoymaram bu işi mən gizli qala,
Sənin qılıncından qorxmuram əsla.
İyirmi dəfə də öldürsən məni,
Rüsvay edəcəyəm aləmdə səni.
Ay-haray, bir kömək! Qatil var, qatil!
Xanımı öldürdü Mavr, o səfil.

Montano, Qrasiano və Yaço
daxil olurlar.

Montano. Möhtərəm general, nə vardır belə?
Emiliya.

Ah, Yaço, vaxtında gəlmisən elə,
Heç zaman, heç zaman yol vermə ona,
Atsın cinayəti sənin boynuna.

Qrasiano.

Nə olub?

Emiliya.

Əzizim, çəkinmə qəti,
Əgər kişisənsə, de həqiqəti.
İndi biabır et sən yalançını,
Qoy hamı tanısın bu böhtançını.
Söyləyir, guya ki, demisən: ona
Xəyanət edirmiş pak Dezdemona.
Bu ki iftiradır! Rəzalətə bax!
Bilirəm, olmazsan sən belə alçaq.
Partlayır ürəyim, bir danış, dillən.

Yaço.

Yalnız öz fikrimi söyləmişəm mən.
Yoxdur bir əlavəm bir kəlmə həтта,
Özü sübut edib bunu həyatda.

Emiliya.

Ona demisənmi, o məsum xilqət
Eşqinə, ərinə edib xəyanət?

Ya q o. Demişəm.

Emiliya.

Bu mənfur, bu çirkin yalan,
Axı, necə çıxıb sənin ağzından?
Xanım Kassioyla atıb namusu?..
Tamam uydurmadır, Allah haqqı, bu,
Heç cür mümkün deyil, bu ola bilməz.

Ya q o. Bəli, Kassioyla. Sən dilini kəs!

Emiliya.

İndi mən dil açım, danışım gerek.
Bu vicdansız işə dözərmə ürək?!
Xanım daha yoxdur, odur, baxın da,
Onu öldürüblər öz yatağında.

Montano, Qrasiano. İlahi, sən saxla!

Emiliya.

Demək, onu sən
Bu rəzil ölümə təhrik etmişən.

Otello. Təəccüb etməyin, ölüb, doğrudur.

Qrasiano. Qorxunc həqiqətdir.

Montano. Müdhiş yuxudur.

Emiliya.

Alçaqlıq, alçaqlıq, iyrenc alçaqlıq!
İndi xatırladım, anladım artıq.
Əvvəllər duymuşdum, hiss eləmişdim,
Belə bir alçaqlıq olar demişdim.
Həyat ızdırabdır, o, göz yaşındır,
Bu cür müsibətdən ölüm yaxşıdır.
Alçaqlıq, alçaqlıq!

Ya q o.

Dəlisən, arvad?
Evə get deyirəm sənə bu saat!

Emiliya.

Lütf edin, danışım nəcib ağalar!
Sizə deyiləsi mənim sözüm var.

Vaxt vardı – ərimə tabe idim mən,
Ona baş əymirəm artıq bu gündən.
Yaqo, ola bilsin bir də buradan
Evə qayıtmayım heç vaxt, heç zaman.

Otello. O! O! O! *(Yatağa yıxılır.)*

Emiliya.

Nalə çək, dağla sinəni,
Məhv etdin ən təmiz, pak ilahəni.

Otello *(qalxaraq).*

Yox, o ləkəliydi! Burdasız, əmi?!
Sizi tanımadım mən görəni kimi.
Qardaşınız qızı odur, yatır, bax,
Ölüb, həqiqətən, bir azca qabaq.
Onun nəfəsini kəsdi bu əllər.
Bilirəm, dəhşətdir, ağırdır kədər.

Qrasiano.

Yazıq Dezdemonə, təlsiz insan!
Deyirəm, nə yaxşı ölübdür atan.
Qoşulub qaçaraq getməyin ərə
Biçarə kişini saldı dərdlərə.
Ömrü sapa dönüb qırıldı qəmədən,
Qoca əzablarla köçdü aləmdən.
İndi sağ olsaydı, nə halı vardı.
O bu mənzərədən dəli olardı.
Allahı, dinini təhqir edərdi,
Ölümün qocanı kafir edərdi.

Otello.

Ağır müsibətdir, heç dözməz bəşər.
Ancaq Yaqo indi təsdiq eyləyər:
Xanım Kassioyla başlamış kefə,
Rüsvayçılıq etmiş azı min dəfə.
Kassio etiraf eyləmiş bunu.
Razı salmaq üçün xanım dostunu
Ona bağışlamış mənim töhfəmi
Eşqindən əbədi nişanə kimi.
Yavərin əlində gördüm mən özüm,
Ah, öz peşkəşimi, qalmaq sözüm.

O, qəşəng dəsmaldı, çox xoşlamışdım,
Toy günü xanıma bağışlamışdım.
Atamın anama xatirəsiydi,
Anamın da mənə hədiyyəsiydi.

Emiliya. Ah, göylər, ey uca, ali qüvvələr!
Ya q o. Bəsdir, eşidirsən? Di, sus, sus, yetər.
Emiliya.

Susum?! Yox, həqiqət bilinsin gərək.
Mən indi küləyəm, azad bir külək.
Nə tanı, nə insan, nə vəhşi, heç kəs,
Heç nə, heç nə məni susdura bilməz.

Ya q o.

Bir düşün, ağılı başına topla,
Çəkil, get evinə.

Emiliya. Getmərəm əsla!

Ya q o Emiliyanı qılıncla
vurmaq istəyir.

Qrasiano.

Tfu, rüsvayçılıq, heç bu da ərmi?
Kişi də arvada qılinc çəkərmi?

Emiliya.

Oh, kütbeyin mavr! O dəsmalı mən
Tapmışdım xeyli var lap təsadüfən.
Gətirib ərimə verdim mən onu,
Çünki minnətinin yox idi sonu,
O məni həmişə tuturdu dilə,
Dəsmalı gizlicə keçirim ələ.
Zənn etdim, istəyir xoş niyyət üçün,
Nə bilim istəyir fəlakət üçün.

Ya q o. Sus, həyasız qəhbə!

Emiliya.

Düşündün də bir:
Onu Kassioya xanım veribdir?
Yox, yox, mən tapmışdım, onu mən özüm
Vermişdim Ya q oya, budur düz sözüm.

Ya q o. Yalan demə, ləçər!

Emiliya.

Vallah, cənablar,
Mənim hər kəlməmdə bir həqiqət var.
Ah, başiboş qatil, indi de mənə,
Belə gözəl arvad layıqdi sənə?
O bir ilahəydi, sən bir kor şeytan,
Onun qiymətini biləydin hardan?!

Otello.

Neçin daşlar yağmır yerə göylərdən?!
Neçin ildırımlar düşməyir birdən?!
Göylərin qəzəbi tükənib yəni?!
Oh, iyrenc yaramaz, oh, qəddar canil!

Otello Yaqonu qılıncla vurmaq istəyir,
lakin Montano onu tərksiləh edir.
Yaqo Emiliyanı qılıncla vurub qaçır.

Qrasiano.

Zavallı yıxıldı, kəsdı səsini,
O, yəqin, öldürdü öz zövcəsini.

Emiliya.

Bəli, mən ölürəm, lütf eyləyiniz,
Xanımın yanına qoyun məni siz.

Qrasiano. Arvadı öldürüb, çıxdı aradan.

Montano.

Belə bir alçağı görməyib cahan.
Mavrın qılıncıdır, bunu alınız,
Qapıda, keşikdə gedib qalınız.
Bayra çıxmasın bu miskin xilqət,
Öldürün, qaçmağa qoymayın fəqət.
Mən isə gedirəm dalınca onun –
O lənətə gəlmiş iyrenc məlunun.

Otello və Emiliyadan başqa hamı gedir.

Otello.

Daha mən deyiləm o cəsür, qoçaq,
İndi qılıncımı alar bir uşaq.
Yoxdursa aləmdə düzlük, həqiqət,
Yoxdursa bəşərdə vəfa, sədaqət,

Neçin can atırıq şöhrətə, ada?
Həyat da, ömür də puçdur dünyada.

Emiliya.

Xanım, doğru çıxdı qu quşu nəğməni.
Axı necə duydun ölümünü sən?!
Eşidə bilirsən, eşit sən məni,
Oxuyum son dəfə həmin nəğməni.
Sussun qəlbim.

(Oxuyur.)

Ay söyüdüm, söyüdüm...
Zalim Mavr, mən tutulmuş göy idim.
Ürəyimdə söz qalmadı gizlicə,
Dedim həqiqəti, xoşbəxtəm necə!
İnan mənə, xanım safdı çiçəkdən,
O sevirdi səni sidqi-ürəkdən.
Bax, beləydi, ah, ölürəm, ölürəm.

Ölür.

Otello.

Burda bir silah var, yəqin bilirəm, –
Qılıncdır, qayırlıb İspaniyada.
Verilib tiyəsi buztək suya da.
Aha, tapdım, budur... Əmi, burdan mən
İndi çıxmalıyam bayıra, hökmən.

Qrasiano *(səhnə arxasından).*

Bihudə çalışma, bir yaxşı düşün.
Baha başa gələr bu sənin üçün.
Silahın ki yoxdur, eylə itaət,
Dayan öz yerində, çək də əziyyət.

Otello.

Onda zəhmət çəkin, olun lütfkar,
Buyurun içəri, sizə sözüm var.
Silahsız olsam da, yoxsa bilin siz,
Qarşımda heç cürə dura bilməzsiz.

Qrasiano daxil olur.

Qrasiano. Yaxşı, nə deyirsən?

Otello.

Siz gəlin yaxın,
Mənim silahım var, görürsüz, baxın.
Olmayıb beləsi heç vaxt heç yerdə,
Onu taxmayıbdır heç bir əsgər də.
Bir zaman vardı ki, başqaydı illər:
Bu möhkəm qılıncla bu miskin əllər
Sədləri yarardı bir an içində,
Mənə yol açardı tufan içində.
Qarşımı kəsmisiz, nədir bu hədlər?!
Qat-qat qorxuluydu həmin o sədlər.
Yoxdu bu aləmdə elə bir qənim.
O davam gətirsin önümdə mənim.
Heyhat, öyünürəm bihudə, nahaq!
Taleyin əmrindən mümkünmü çıxmaq?!
İndi bambaşqadır hökmü zamanın,
Silahlı olsam da, sakit dayanın.
Bu yerdə səfərim yetişib başa,
Bu yerdə qılıncım toxunub daşa.
Bura son məqsədim, axır məskənim,
Çatıb sahilinə ömür yelkənim.
Təşvişlə geriyyə çəkilirsiniz?
Bu qorxu hədərdir, heçdir, bilin siz.
Çöplə də kəsərsiz qarşımı indi,
Geriyyə döndürəm, artıq yəqindi.
Əzablar içində hey yana-yana
Axı, mən zavallı gedim hayana?
(Dezdemonanın yatağına yaxınlaşır.)
Ah, növrəstə gözəl, talesiz qadın!
Necə rəngin soldu, necə ağardın!
Aylı gecə oldu nurlu gündüzün,
Kətan köynəyintək bəyazdır üzün.
Qiyamət günündə biz görüşəndə,
Məhşər ayağına gəlib düşəndə
Bir məsum baxışın bəs eylər mənə:
Çırpar göydən məni yerin təkinə,
Cəhənnəm odunda yanar bədənim.

Soyuyub, soyuyub günəşim mənim.
Soyuyub saflıqtək onun gül üzü,
Belə soyuq olur saflığın özü.
Əlim necə qıydı bu qüdsiyyətə?
Of, qatil, gələsən səni lənətə!
Hardasız, hardasız, cinlər, şeytanlar?
Gəlin, qamçılayın məni o ki var.
Bakir ilahədən qovun kənara,
Salın tufanlara, fırtınalara.
Alışmış kükürddə saxlayın məni,
Yanar vulkanlarda dağlayın məni.
Aman! Daha yoxdur o pak səcdəgah.
Öldü Dezdemonə, Dezdemonə, ah!

Hönkür-hönkür ağlayır. Lodoviko, Montano və başqaları gəlirlər.
Kassionu xərəkədə, Yaqonu isə dustaq edilmiş halda getirirlər.

Lodoviko. Hardadır ən çılğın, ən bəxtsiz insan?
Otello.

O kəs ki Otello idi bir zaman
Burdadır, o mənəm.

Lodoviko.

Bəs gürzə hanı?
Gətirin buraya əfi ilanı.

Otello.

Olur şeytanların qoşa dırnağı,
Onun ayağında görmürəm, axı.
Bu ki bir nağılmış, uydurma, əbəs,
Əgər o şeytansa, qılınc öldürməz.

Yaqonu yaralayır.

Lodoviko. Onun silahını alın əlindən!

Otellonun qılıncını alırlar.

Ya qo. Məni qan aparır, hələ sağam mən.

Otello.

Lap yaxşı, əzab çək qan dama-dama,
Ölüm xoşbəxtlikdir rəzil adama.

Lodoviko.

Otello, sən belə cəsur bir insan,
Bir vaxt igidlikdə qazandı ad-san,
İndi bir alçağın düşdün toruna.
Sənə nə ad verək, nə deyək buna?

Otello.

Hər nə ad versəniz, yaraşar yenə,
Namuslu bir qatil söyləyin mənə.
Bilmirəm qisasın nə olduğunu,
Yalnız namusumçün etmişəm bunu.

Lodoviko.

Bu əclaf rəzalət törədib ancaq,
Aldı bir qismini boynuna bayaq.
Onunla birlikdə, doğrudan da, siz
Kassionu öldürmək istəmisiniz?

Otello. Bəli.

Kassio.

Nədən ötrü, möhtərəm sərdar?
Axı, olmamışam heç vaxt günahkar.

Otello.

Buna inanıram, bağışla məni,
Yanıldım, səhv etdim, incitdim səni,
Lütf elə, bir soruş sən bu xəbisdən –
Bu yaradamdən – yanıblısdən,
Məni nə məqsədlə saldı tələyə?
Qəlbimi, ruhumu aldatdı niyə?

Yaqo.

Daha soruşmayın məndən bir söz də,
Artıq nə bilirsiniz, bilirsiniz də.
Ağzımı açmaram bir də qətiyyən.

Lodoviko. Son dəfə dua da etməyəcəksən?

Qrasiano. İşgəncələr açar ağzını, məlun.

Otello. Nə desin, əlacı susmaqdır onun.

Lodoviko.

General, bilinər əsas məsələ,
Yoxdur bir xəbərin, yəqin ki, hələ.
Bir neçə məktub var, ərz eləyim mən,

Mərhum Rodriqonun çıxıb cibindən.
Yaqo bir məktubda yazır: Rodriqo,
Bu gecə ölməli mütləq Kassio.
Sonra da tovlayır bəxtidönmüşü,
Yerinə yetirsin bu çirkin işi.

Otello. Sən bir əclaflığa, rəzilliyə bax!

Kassio. Of, vəhşidən vəhşi, alçaqdan alçaq!

Lodoviko.

Başqa bir məktubsa tənədir yalnız,
Tamam etirazla doludur kağız.
Rodriqo yazıbdır, od tutub hirsdən,
O boyun qaçırır bu sui-qəsdən,
Məktubu heç kimə o verməyibdir,
Nədənsə Yaqoya göndərməyibdir.
Görünür, sonradan bu iyrenc mütrüb
Onu dilə tutub, yola gətirib.

Otello.

Ah, şər dağarcığı! Ah, mənfur şeytan!
Kassio, bu sirri açıb danışsan!
Zövcəmin dəsmalı, bu necə işdi,
Əlinə haradan elə keçmişdi?

Kassio.

Yataq otağından tapmışdım onu,
Bilmirdim tələnin nə olduğunu.
Məlun özü atıb gizli niyyətlə,
Rəzil, yaşayırmış bir xəyanətlə.
Hər şeyi etiraf etdi bu alçaq.

Otello. O! O! Mən axmağam, axmağam, axmaq!

Kassio.

Yenə bir məktubda qınayır onu, –
Rodriqo lənətə gəlmiş Yaqonu:
Yazır mən növbədə qaldığım gecə
Onu təhrik edib döyüşə necə.
Yazıq peşmanmış tamam, büsbütün
Mənim mənsəbimi aldırtdığıyçün.
Huşunu itirib o bədbəxt xilqət,
Daş kimi yerində qalıb bir müddət.

Aylıb bir anlıq ölümdən əvvəl,
Yaqonun işidir, – deyib, – bu əməl.
Nə qədər qorxuncdur, nə qədər müdhiş:
Onu Yaqo vurmuş, Yaqo öldürmüş.

Lodoviko.

Otello, verilib senatdan əmr:
Burdan getməlisən bizim ilə bir.
Vəzifən alınıb, belədir hökm,
Kiprə təyin olub Kassio hakim.
Bu iyrenc köləyə qaldıqda isə,
Ən dəhşətli cəza gərək iblisə.
Onu dara çəkmək çox azdır, mənəcə,
Ömrü olmalıdır əzab, işgəncə.
Sən dustaq olasan hələlik gərək,
Senatda işinə baxılanadək.
Aparın bunları! Gedəyin, dostlar.

Otello.

Dayanın, ikicə kəlmə sözüm var.
Dövlət qarşısında bəlli xidmətim,
Hamiya məlumdur öz sədaqətim.
Bunu yaxşı bilir senatda hər kəs,
Bunu ərz etməyə, yəqin ki, dəyməz.
Sizdən acizənə bir xahişim var,
Artıq keçən keçib, nə etmək olar?
Senata yazanda bu müsibəti,
Çalışın yazmağa siz həqiqəti.
Bir kəlmə artırıb, əskiltməyiniz,
Məni olduğumtək əks eləyin siz.
Yazın: varlığıyla sevən bir insan
Ağılla sevmirdi fəqət heç zaman,
Könlü çılgın idi məhəbbətində,
Qısqanclıq yox idi təbiətində.
Sonradan tələyə düşdü, aldandı,
Ən çirkin hiyləni həqiqət sandı.
Qısqanclıq odundan tamam çaşdı o,
Ağır sarsıntıdan quduzlaşdı o.
Yazın ki, tapmışdı axmaq bir zənci

Dünyadan qiymətli, nadir bir inci.
Avam hindli kimi, o bəxtiqara
Onu öz əliylə atdı sulara.
Ömrümdə bilməzdim nədir göz yaşı,
İndi iki bulaq axır yanaşı.
Göz yaşım bir an da verməyir ara,
Göz yaşım məlhəmdir iztirablara.
Ərəb çöllərində hər bir ağacdan
Beləcə süzülür torpağa qətran.
Qeyd edin könlümün son arzusunu,
Axırda əlavə eyləyin bunu:
Azğın bir türk gördüm bir gün Hələbdə,
Quyuğu kəsilmiş itdi qəzəbdə.
Bir venesiyalını tutub döyürdü,
Senatı, Hersoqu pis-pis söyürdü.
Onun xirdəyini keçirib ələ,
Xəncəri köksünə vurdum, bax, belə.

Özünü xəncərlə vurur.

Qrasiano. Ay aman, bu nədir, nə fəlakətdil
Lodoviko. Hər şey sona çatdı, axıra yetdi.
Otello.

Mən səni öpərək öldürdüm, quzum,
İndi də öpərək ölürəm özüm.

Dezdemonanın yanına – yatağa yığılıb ölür.

Kassio.

Mən bundan qorxurdum, düşündüm ancaq,
Alınıb, üstündə yoxdur bir yaraq.
İnsan bu dünyada belə olarmış,
Hər cəhətdən böyük ürəyi varmış.

Lodoviko (*Yağoya*).

Sparta köpəyi, oh, mənfur, murdar,
Necə də quduzsən, necə də qəddar!
Nə aclıq, nə taun, nə tufan belə
Bir ağır müsibət açmayıb hələ.
Bax öz əməlinə, of, qana həris,

Bu sonsuz dəhşətə bir sənşən bais.
Zəhərtək doğrayır qəlbi, bədəni,
Ah, baxmaq olmayır, çəkin pərdəni.

(Pərdəni çəkirlər.)

Qrasiano, artıq varis qalırsız,
Bu evə, bu mülkə sahib olursuz.
Mavrın da əmlakı, dövləti-malı
Varisliyə görə sizə çatmalı.
Kassio, siz isə, cənab hökmdar,
Düşünüb bu haqda veriniz qərar.
Bu yaramaz qalır öz öhdənizə,
Ən dəhşətli cəza seçin iblisə.
Yerini, vaxtını təyin eyləyin,
Alçaq, alçaq kimi ölməli, yəqin.
Mənsə Venesiyaya gedirəm birbaş,
Qəlbimi titrədir həyəcan, təlaş.
Bu ağır fəlakət sarsıdıb məni,
Söyləyim senata bu faciəni.

Gedirlər.

Uilyam Şekspir

DÜNYA ƏDƏBİYYATI KLASSİKLƏRİ

KRAL LİR

Uilyam Şekspir

DÜNYA ƏDƏBİYYATI KLASSİKLƏRİ

Kral Lir

İ Ş T İ R A K E D Ə N L Ə R :

Lir	– Britaniya kralı
Fransa kralı	
Burqundiya hersoqu	
Kornuol hersoqu	
Albani hersoqu	
Qraf Kent	
Qraf Qloster	
Edqar	– Qlosterin oğlu
Edmund	– Qlosterin qeyri-qanuni oğlu
Kuran	– saray adamı
Osvald	– Qonerilyanın eşikağası
Qoca	– Qlosterin icarədarı
Həkim	
Təlxək	
Zabit	– Edmundun komandanlığında
Zadəgan	– Kordeliyanın yaxın adamlarından
Carçı	
Kornuolun nökərləri	
Qonerilya	} – Lirin qızları
Reqana	
Kordeliya	
Lirin cəngavərləri, zabitlər, çaparlar, əsgərlər, saray adamları.	

Hadisələr Britaniyada cərəyan edir.

BİRİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Kral Lirin sarayı.

Kent, Qloster və Edmund daxil olurlar.

Kent. Mən elə güman edirdim ki, kral hersoqlardan Albaninin xətrini Kornuolun xətrindən çox istəyir.

Qloster. Bizə həmişə belə görünürdü. Ancaq indi krallıq bölünəndə hansına daha çox rəğbət bəslədiyi aydın olmadı. Çünki paylar elə bərabər bölünmüşdür ki, ən dəqiq adam belə nə qədər diqqətlə yoxlasa, bu payları bir-birindən seçə bilməz.

Kent. Bu sizin oğlunuz deyilmi, milord?

Qloster. Onun dünyaya gəlməsində, ser, mənim taqsırım var. Hər dəfə bunu etiraf etdikcə həyədan o qədər qızarmışam ki, daha üzümdə həya qalmayıb.

Kent. Mən sizi başa düşmürəm.

Qloster. Bu gənc igidin anası isə məni başa düşdü. Elə buna görə də qarnı yumrulandı, yatağına ər tapmamış qucağına uşaq tapdı. Siz bunu günah sayırsınızmı, ser?

Kent. Belə gözəl nəticəsi var ikən, bunu günah saymaq özü günah olardı.

Qloster. Ser, mənim bundan bir neçə yaş böyük qanuni bir oğlum da var. O mənə heç də bundan əziz deyil. Bu hiyləgər ədəbsizlik eyləyib dünyaya vaxtından qabaq gəldi. Onun anası qəşəng idi. Bu bici hazırlamaq mənim üçün ən yaxşı əyləncəyə dönmüşdü. İndi onu oğlum kimi qəbul etməyə məcburam. – Sən bu nəcib centləni tanıyırsanmı, Edmund?

Edmund. Xeyr, milord.

Qloster. O qraf Kentdir. Bundan sonra onu yadında saxla.
O mənim ən hörmətli dostumdur.

Edmund. Qulluğunuzda həmişə hazırım, cənab.

Kent. Sən mənim xoşuma gəliрсən. Ümid edirəm ki, səni daha yaxından tanıyacağam.

Edmund. Ser, etimadınızı doğrultmağa çalışaram.

Qloster. Doqquz il idi ki, burada yox idi. Yenə də çıxıb gedəcək...

Kral gəlir. Təntənəli musiqi çalınır. Kral Lir,
Kornuol, Albani hersoqları, Qonerilya, Reqana,
Kordeliya və saray adamları daxil olurlar.

Lir. Fransa kralı, Burqund hersoqu.
Gəlsinlər. Çağırın!

Qloster. Baş üstə, kral. (*Qloster və Edmund gedirlər.*)

Lir.

Gizli arzumuzu açıq söyləyək.
Verin xəritəni. Bilin ki, artıq
Üç yerə bölmüşük krallığı biz.
Qoca vaxtımızda istəyirik ki,
Zəif çiynimizdən ağır yükləri
Götürüb verəyin gənc qüvvələrə.
Tamam azad olub hər cür qayğıdan,
Rahatca gedəyin ölümə doğru.
Mehriban Kornuol, əziz Albani,
Ey mənim istəkli, mərd oğullarım,
Sizin aranızda sabahkı günü
Heç bir mübahisə olmasın deyə,
Qərara almışیق: qızlarımızın
İndidən bildirək cehizlərini.
Kiçik qızımızın məhəbbətinə
Can atan o iki qüdrətli rəqib –
Fransa kralı, Burqund hersoqu
Bu gün almalıdır cavablarını.
Onlar gözləyirlər indi sarayda.
Artıq əl çəkirik hökmdarlıqdan –
Taxt-tacdan, torpaqdan, hakimiyyətdən.

Danışın, qızlarım, bir deyin: mənə
 Hansınız daha çox istəyirsiniz?
 Bu ülvə, təbii, saf məhəbbətdən
 Daha da çoxalar səxavətimiz.
 Gülüm, Qonerilya, böyük qızımsan,
 Birinci sən başla, söz səninkidir.

Qonerilya.

Mənim sizə olan məhəbbətimi
 Sözlər əks etməyə acizdir, ata.
 Gözümün nurundan, azadlığımdan,
 Dünyanın misilsiz var-dövlətindən,
 Havadan və sudan siz əzizsiniz.
 Sağlamlıq, gözəllik, həyat, şərəf-şan
 Mənə sizin qədər qiymətli deyil.
 Hələ heç bir övlad bu yer üzündə
 Belə sevməyibdir öz atasını.
 Mən deyə bilmirəm böyük sevgimi,
 Nəfəsim tutulur, nitqim kəsilir.
 Heç nə bu sevgimi əks edə bilməz.

Kordeliya (*kənarə*).

İndi Kordeliya nə eyləsin bəs?
 Sevsin, fəqət dursun səssiz-səmirsiz.

Lir.

Həmin bu xətlərin arasındakı
 Qalın meşələri, zəngin düzləri,
 Geniş çəmənləri, coşqun çayları
 Bütün sərvətiylə, bütün varıyla
 Birlikdə biz sənə veririk, qızım.
 Ərin Albani də, uşaqların da
 Bu bərlə, bəhərli münbit yerlərə
 Bu gündən əbədi sahib olacaq.
 İkinci qızımız əziz Reqana,
 Kornuolun yanı, sən danış, quzum.

Reqana.

Bacımla kökümüz eynidir bizim,
 Layiqəm onunla eyni qiymətə.
 O bəyan eylədi öz sözləriylə

Mənim qəlbimdəki sevgimi, ata.
Ancaq qısa dedi, çox qısa dedi.
Əlavə edirəm mən bunu yalnız:
Bu cahan mülkündə olan sevinclər
Mənim ürəyimə yaddır əzəldən.
Tapmışam yeganə səadətimi
Mən əziz kralın məhəbbətində.

Kordeliya (*kənarə*).

Necə də kəsibəm bu dünyada, ah!
Yox, yox, belə deyil, inanıram ki,
Mənim məhəbbətim mənim dilimdən
Daha dövlətlidir, daha varlıdır.

Lir.

Böyük krallığın üçdə birisi
Əbədi olaraq bu gündən belə
Verilir sənə və sənin nəslinə.
Sənın torpaqların, mehriban balam
Öz gözəlliyiylə, zənginliyiylə
İstəkli həmsirən Qonerilyaya
Verilən torpaqdan heç də pis deyil.

(*Kordeliyaya*)

Hə, mənim sevincim, ailəmədə
Sonuncu olmayan, sonbeşik olan,
Sənın yazçıçəyi məhəbbətinçin
Fransa şərabi Burqund südüylə
Mübarizə edir nə vaxtdan bəri.
İndi söz sənindir, növbə sənindir.
Böyük bacıların aldığı paydan
Daha yaxşısını almaq üçün sən
Nə deyə bilərsən? Danış, gül balam.

Kordeliya. Heç nə, milord.

Lir. Heç nə!

Kordeliya. Heç nə, hökmdar.

Lir. Heç nə, heç nə verməz. Bir düşün, qızım.

Kordeliya.

Elə bədbəxtəm ki, qəlbimi dilim
Açıb deyə bilmir, əks edə bilmir.

Nə qədər borcluyam sevməyə sizi,
O qədər sevirəm, nə çox, nə də az.

Lir.

Necə, necə, qızım! Düzəlt sözünü,
Bu sənin işini korlaya bilər.

Kordeliya.

Mərhəmətli kral, bu dünyada siz
Mənə həyat verib, tərbiyə verib,
Məni məhəbbətlə böyütmüsünüz.
Bütün bu borcları, bu qayğıları
Geri qaytarıram layiqincə mən.
İtaət edirəm, sevirəm sizi,
Sizə hörmətim var hamıdan artıq.
Mənim bacılarım deyirlər indi,
Tək sizi sevirlər bu yer üzündə,
Onda ər onların nəyinə gərək?
Yəqin ki, bir zaman toyum olacaq.
Sevgimin, borcumun, qayğılarımın
Yarsını alacaq məni alan kəs.
Tək atamı sevsəm bacılarımtək,
Onda heç vaxt ərə getməyim gərək.

Lir. Ürəkdən deyirsən?

Kordeliya. Bəli, ürəkdən.

Lir. Bu qədər cavansan, bu qədər quru.

Kordeliya. Bu qədər cavanam, bu qədər doğru.

Lir.

Yaxşı, bu dediyin düz sözün olsun,
Sənin doğruluğun cehizin olsun.
Mən isə hamının yanında indi
Günəşin müqəddəs, ülvi nuruna,
Zülmət gecələrə, zülmət tanrısı
Qorxunc Hekatanın min bir sirtinə;
Bizi həm yaradan, həm də məhv edən
Ülduzların göydə hərəkətinə
And içib deyirəm: atalıq borcu,
Doğma qan birliyi heçdi mənimçün.
Bil ki, daha sənin atan deyiləm.

Əbədi olaraq, bu gündən belə
Sən yadsan qəlbimə, ruhuma mənim.
İstər barbar olsun, istərsə yamyam –
Qoca atasını yeyən yırtıcı,
Yaxındır, məhrəmdir könlümə artıq.
Bir vaxt qızım olan səndən – balamdan
Onlar daha doğma, daha əzizdir.

Kent. Mənim hökmdarım!..

Lir. Sus, danışma, Kent!
Əjdaha qəzəblə alovlananda,
Unutma ki, ona toxunmaq olmaz.
Mən onu hamıdan çox istəyirdim,
Deyirdim, ömrümün qalan günləri
Onun qayğısıyla ötüşər rahat.
– Di itil buradan! Rədd ol gözümdən! –
And olsun məzarda rahatlığımıza,
Mən onun adını sildim qəlbimdən.
Çağırın Fransa kralını tez!
Nə oldu, hardadır Burqund hersoqu?
Kornuol, Albani! Üçüncü payı
Bölün tən-bərabər öz aranızda,
Əlavə cehiztək qəbul eyləyin.
Qoy onun həqiqət adlandırdığı
Lovğalıq, xudbinlik ona ər tapsın.
Bütün qanunuyla, ixtiyarıyla
Ali hakimiyyət verilir sizə.
Yanımda yüz nəfər cəngavər qalır.
Bir yerdə biz sizə təşrif buyurub,
Qonaq qalacağın hər ay növbəylə.
Hörmətli, izzətli kral adını
Təkcə özüm üçün saxlayıram mən.
Cəmi yerdə qalan hökm, ixtiyar,
Külli səlahiyyət, gəlir-mədaxil,
Əziz oğullarım, sizinki olsun.
Təsdiq etmək üçün dediklərimi
Bölün iki yərə tacımı mənim.

(Tacı onlara verir.)

Kent.

Daim kral kimi hörmət etdiyim,
Atatək sevdiyim, ađam bildiyim,
Böyük, əzəmətli havadarımtək
Sitayış etdiyim şan-şöhətli Lir...

Lir.

Yayı bərk çəkmişəm, oxdan kənar dur!

Kent.

Qoy deşsin sinəmi amansız oxun,
Onsuz da ürəyim para-paradır.
Lir dəli olubsa, Kent kobud gərək.
Sən nə istəyirsən, ađsaqqal qoca?
Yoxsa düşünürsən, hakimi-mütləq
Mənfur yaltaqlığa boyun əyəndə
Vicdan susmalıdır öz qorxusundan?
Yox, hakim ađsız bir iş görürsə,
İnsana şərəfdir düz sözü demək.
Dəyiş qərarını, yaxşı fikirləş,
Bu qorxunc qəzəbin qarşısını al.
Mən öz həyatımla zəminəm buna:
Sənin kiçik qızın bacılarından
Səni az sevməyir, az istəməyir.
Dilsiz olan kəslər ürəksiz deyil,
Ücadan səslənir içi boş qablar.

Lir. Gəl belə oynama həyatınla, Kent.

Kent.

Mən öz həyatımla çox oynamışam.
Qoyub həyatımı girov kimi mən,
Vuruşmuşam sənin düşmənlərlə.
Səni təhlükədən qorumaq üçün
Onu itirməkdən qorxmuram əsla.

Lir. İtil gözlərimdən!

Kent.

Mənə yaxşı bax,
Hələ icazə ver, burda qalım, Lir,
Sənin gözlərinə düz hədəf olum.

Lir. And olsun müqəddəs Apollona ki! –

Kent.

And olsun müqəddəs Apollona ki,
Nahaq and içirsən od Allahına.

Lir.

Of, yaramaz nöker!
(*Qılınca əl atır.*)

Albani və Kornuol. Dayanın, kral!

Kent.

Öldür həkimini, müalicəyə
Verəcəyin pulu xəstəliyə ver.
Götür qərarını geriyyə, yoxsa
Nə qədər səsım var, bağınıb bar-bar
Sənə deyəcəyəm: pis iş tutmusan.

Lir.

Dinlə məni, xain! Nökərtək dinlə!
Bizi məcbur etmək istəyirsən ki,
Pozaq, dəyişdirək öz andımızı.
Buna cürətimiz çatmayıb hələ.
İndi lovğa-lovğa, təkəbbürlə sən
Qarırsan bizim qərarımıza.
Ali mövqeyimiz, təbiətimiz
Belə alçaq işə yol verə bilməz.
Fəqət tükənməzdir mərhəmətimiz,
Buyur, sən də götür mükafatını.
Biz sənə beşgünlük möhlət veririk.
Yolda fəlakətdən qorunmaq üçün
Özünə bir çarə, bir əlac axtar.
Tərk et krallığı altıncı günü.
Sənin vücudunu onuncu günü
Bizim torpaqlarda tapsalar əgər,
Səni yerindəcə öldürəcəklər.
Di get! Yupiterə and içirəm ki,
Qərarım heç zaman dəyişməyəcək.

Kent.

İndi ki belədir, əlvida, kral.
Ədalət yoxdursa, el qaragündür,

Qürbət azadlıqdır, vətən sürgündür.

(Kordeliyaya)

Sənin dilin dedi qəlbin deyəni,

Tanı sayəsində hiş etsin səni.

(Reşanaya və Qonerilyaya)

Məhəbbətlə dolu o gözəl sözlər

Sizdən sevgi istər, sədaqət gözlər.

(Başqalarına)

Əlvida, qoca Kent necə ki sağdır,

Hər yerdə namusla yaşayacaqdır.

Gedir. Şeypur çalmır. Qloster Fransa kralı,
Burqund hersoqu və onların yaxın adamları ilə qayıdır.

Qloster.

Fransa kralı, Burqund hersoqu

Buyurub gəldilər, böyük hökmdar.

Lir.

Sizdən başlayağın, möhtərəm hersoq,

Qızımıza görə siz bu kralla

Çoxdandır rəqabət aparırsınız.

Bu sevdə yolundan dönməmək üçün,

İndi açıq deyin, azı nə qədər

Cəhiz istərdiniz?

Burqund hersoqu.

Ülu hökmdar,

Vədinizdən artıq istəmirəm mən.

Yəqin, vədinizdən az verməzsınız.

Lir.

Alicənab Hersoq, bir vaxt qızımız

Bizə əziz idi dünyalar qədər,

İndi itiribdir öz qiymətini.

Baxın, o zavallı dayanıb orda,

Bu kiçik məxluqda ürəyəyatan

Cüzi bir şey varsa, buyurun, alın.

Bütün varlığıyla qoy sizin olsun.

Onun cəhizidir bizim hirsimiz,

Onun bundan başqa cəhizi yoxdur.

Burqund hersoqu.

Bilmirəm nə deyim, nə cavab verim.

Lir.

O qızın nə dostu, nə yoldaşı var,
Onun həmdəmidir qarğışlarımız.
Qazanıb tükənməz nifrətimizi,
Cehiz aparacaq lənətimizi.
Belə qüsurlarla, kəm-kəsirlərlə
Onu alırsınız, ya almırsınız?

Burqund hersoqu.

Məni bağışlayın, böyük hökmdar,
Bu halda xeyir iş baş tuta bilməz.

Lir.

Eləsə almayın. İnanın ki, mən
Saydım onun bütün var-dövlətini.

(Fransa kralına)

Bilin, əziz kral, ürəyimdəki
Ülvi sevginizi silib ataraq,
Nifrət etdiyimi sizə vermərəm.
Təvəqqe edirəm ona görə də,
Hətta təbiətin həya eyləyib,
Xəcalət çəkdiyi, üz döndərdiyi
Bu miskin nacinsdən uzaqlaşıb siz,
Özünüzə layiq yar gəzəsiniz.

Fransa kralı.

Bu çox qəribədir. İndiyə kimi
Onu dönə-dönə tərifləyərək
Ən gözəl, ən əziz büt sayırdınız.
Qoca ömrünüzə təsəlli idi o.
Bir anda nə böyük günah etdi ki,
Əbədi itirdi rəğbətini.
Yəqin, onun suçu, onun təqsiri
Hədsiz dərəcədə dəhşətli imiş,
Ya da çox az imiş sizin sevginiz.
Fəqət inanmıram buna heç cürə.
Buna inanmaqçün möcüzə gerek,
Yoxsa aqlım bunu qəbul eyləməz.

Kordeliya.

Yağlı dil tökməyi, riyakarlığı,
 Yalan söz deməyi bacarmıram mən.
 Qəlbimdə olanı danışır dilim.
 Xahiş eyləyirəm, zati-alilər,
 Hamıya bildirin həqiqəti siz.
 Sizin lütfünüzdən, rəğbətinizdən
 Məni məhrum edən, məni ayıran
 Nə iyrenc əməldir, nə qorxunc qətl,
 Nə alçaq bədnamliq, nə əxlaqsızlıq,
 Nə də ləyaqətsiz bir iş, bir xəta.
 Yaltaq baxışlardan, yaltaq sözlərdən
 Gözüm də, dilim də kasıbdır mənim.
 Bununla daha çox dövlətlüyəm mən.
 Bununla sanıram özümü xoşbəxt.
 Fəqət xoşunuza gəlmirəm sizin.

Lir.

Sən mənim xoşuma gəlməməkdənsə,
 Dünyaya gəlməsən yaxşı olardı.

Fransa kralı.

Necə?! Yalnız budur onun günahı?
 Ürəkdə gül açan saf məhəbbəti
 Utanıb deməmək günahdır məgər?
 Hə, Burqund hersoqu, sözünüz nədir?
 Sevgi sevgi deyil təmənnalısa.
 Siz, deyin, ledini alırsınızmı?
 O özü cehizdir.

Burqund hersoqu.

Əzəmətli Lir
 Vəd etdiyi payı verərsə əgər,
 Mən tutub əlindən Kordeliyanın
 Burda onu Burqund hersoginyası
 Elan eyləyəm.

Lir.

Heç nə vermərəm,
 Qərarım qətidir, and içmişəm mən.

Burqund hersoqu.

Təəssüf edirəm buna mən, xanım.
Onda atanızı itirməklə siz,
Həm də ərinizi itirirsiniz.

Kordeliya.

Narahat olmayın, Burqund hersoqu,
Sizin ki eşqiniz dövlətdir, vardır,
Mən sizə heç vədə arvad olmaram.

Fransa kralı.

Kordeliya, sən bu yoxsulluğunla
Daha da varlısan, daha da zəngin.
Tənhalıq qoynunda daha gözəlsən,
Daha sevimlisən nifrət içində.
Sənin təbiətin nadir, misilsiz,
Mən səni alıram həvəslə, gülüm.
Qiymətsiz sayılıb atılan dürrü
Ayaqlar altından qaldıraram mən.
Allah, Allah! Necə qəribədir bu:
Başqa ürəkləri üşüdən duyğu
Mənim ürəyimi odlara salır,
Hökmü, ixtiyarı əlimdən alır.
Cehizsiz qızınız, möhtərəm kral,
Mənim taleyimdir, belədir iqbal.
Bu gündən, bu andan o sönməyən nur
Gözəl Fransaya hökmdar olur.
Burqund hersoqları, ya başqa bir kəs
Məndən bu gövhəri qopara bilməz.
Rəhimsiz olsa da, yenə də qəlbən
Vidalaş hamıyla, Kordeliya, sən.
Dəyərli bir inci itirsən burda,
Daha yaxşısını taparsan orda.

Lir.

Fransa kralı, o qız sizindir.
Elə qızım yoxdur, bu da yəqindir.
Aparın, aparın, qalmayıb sözüüm,
Onun sifətini görməsin gözüm.
Vaxtı itirməyin, haydı, gediniz,

Məndən xeyir-dua gözləməyin siz.
Yaxşı, biz gedəyin, mehriban hersoq.

Şeypur çalınır. Fransa kralı, Qonerilya,
Reqana və Kordeliyadan başqa
hamı gedir.

Fransa kralı. Əzizim, vidalaş bacılarınıla.
Kordeliya.

Atamın qiymətli mirvariləri,
Sizdən ayrılıram göz yaşlarımla.
Məndən gizli deyil təbiətiniz.
Sizin eybinizi olduğu kimi
Demək bir bacıtək ağırdır mənə.
Atamıza yaxşı qulluq eyləyin,
Onu tapşırıram mədh etdiyiniz.
Böyük sevginizə, şəfqətinizə.
Heyif ki, atamın düşdüm gözündən,
Onu gözüüm üstə saxlayardım mən.
Yaxşı, hər ikiniz salamat qalın.

Reqana.

Sən bizə öyrətmə öz borcumuzu.

Qonerilya.

Yaxşısı budur ki, özünü öyrət.
Çalış ki, ərini razı salasan.
Bunu unutma ki, rəhmə gəlib o,
Səni arvadlığa qəbul eylədi.
Bacım itaəti öyrənmək gərək,
Sevgi sevgi olmaz açmasa ürək.

Kordeliya.

Açar hər kələyi zamanın özü,
Kim günahkar olsa, qızarar üzü.
Mən sizə səadət arzulayıram.

Fransa kralı. Gedək, Kordeliya, mənim gözəlim. (*Fransa kralı və Kordeliya gedirlər.*)

Qonerilya. Bacım, bizim hər ikimizə aid olan bir çox məsələləri mən sənə bildirməliyəm. Deyəsən, atamız bu axşam burdan gedəcəkdir.

Re q a n a. Bəli, deyəsən, gedəcəkdir, özü də sizə. Gələn ay bizə gələcək.

Q o n e r i l y a. Görürsən, o yaşlandıqca necə də dəyişib. Biz bu dəyişkənliyi onda az görməmişik. O həmişə bacımızı bizdən artıq istəyib. İndi cüzi bir şeydən ötəri ondan bir ata kimi imtina etdi. Ta bunu gizlətmək olmaz ki!

Re q a n a. Bu, qocalıqdan yaranan naqislikdir. Doğrusu, atamız əvvəllər də nə istədiyini özü əməlli-başlı bilmirdi.

Q o n e r i l y a. Ömrünün ən gözəl, gümrah çağlarında son dərəcə hövsələsiz idi. İndi özünü lap itirib. Yaşdan doğan zəiflik, əsəbilik onu şiltaqlaşdırıb. Qoca heç ipə-sapa yatmır.

Re q a n a. Bir gün o qəzəblənib hirsini bizim də üstümüzə tökə bilər. Əsəbiləşib Kenti qovmadımı?!

Q o n e r i l y a. Fransa kralı ilə vidalaşanda əlavə dedikləri nəydi? Bacım, gəl biz əlbir olaq. Atamız bu vəziyyətdə hakimiyyət başında qalsa, onun ixtiyarı bizə verməsi hər ikimizə yalnız qanqaralıq gətirəcəkdir.

Re q a n a. Yaxşı fikirləşib tökək tədbiri.

Q o n e r i l y a. Gərək isti-isti döyək dəmiri.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qraf Qlosterin sarayında otaq.

Edmund daxil olur. Onun əlində bir məktub var.

Edmund.

Mənim allahımsan, gözəl təbiət,
Tabeyəm mən sənın qanunlarına.
Nə üçün adətin mənğənəsində
Zillət çəkməliyəm həyatım boyu?
Nə üçün razılıq verməliyəm ki,
Vasvası, xırdaçı, saxta adamlar
Məni məhrum etsin ata irsindən?
Nə var ki, kiçiyəm öz qardaşımdan,

Bir az gec gəlmişəm cahan mülkünə!
 Mən bic doğulmuşam! Bu alçaqlıqdır?
 Yoxsa qüsurludur bədən qurluşum,
 Aqlım iti deyil, görkəməm gözəl
 Qanuni doğulan uşaqlar kimi?
 Alçaqlıq sözünü qara damğatək
 Bizim alınımıza vururlar nədən?
 Bic olmaq alçaqlıq sayılır məgər?
 Axı, təbiətin açıq qoynunda
 Həvəslə, gizlicə yaranan çocuq
 Qəlbsıxan, canüzən kəsif yataqda
 Həm sönük, həm də süst, mürgülü halda
 Törəyən bir dəstə yelbeyinlərdən
 Daha gözəl olur, ağıllı olur.
 İndi ki, belədir, qanuni Edqar,
 Sənin torpaqların mənim olacaq.
 Bic övlada olan ata sevgisi
 Qanuni övlada olan sevgidən
 Heç də əskik deyil, heç də az deyil.
 Nə gözəl səslənir “qanuni” sözü!
 Yaxşı, nə deyirəm, qanuni olsun.
 Əgər bu məktubum uğur gətirsə,
 Əgər planlarım həyata keçsə,
 Bu Edmund – bic oğul qanuni oğlu
 Hünərlə, şərəflə əvəz edəcək.
 Mən indi qabırıram uca zirvəyə.
 Xudaya, biclərə özün kömək ol!

Qloster gəlir.

Qloster.

Kent sürgün edildi beləliklə də!
 Fransa kralı getdi qəzəblə!
 Axşam tərək elədi sarayı kral!
 O tamam əl çəkdi hakimiyyətdən!
 Bütün bunlar oldu bir an içində.
 Edmund, nə baş verib, nə yenilik var?

Edmund. Heç nə, milord. *(Məktubu gizlədir.)*

Qloster. O nə məktubdur? Niyə onu elə cəld gizlədirsən?

Edmund. Mən heç bir yenilik bilmirəm, milord.

Qloster. Oxuduğun kağız nəydi?

Edmund. Boş şeydir, milord.

Qloster. Boş şeydir? Bəs onu niyə elə həyəcanla cibinə qoydun? Boş şeyi belə gizlətməzlər. Ver baxım. Hərgah boş şeydirsə, onu oxumaq üçün mənə çeşmək lazım olmayacaqdır.

Edmund. Ser, rica edirəm, məni bağışlayasınız. Bu məktub qardaşımdandır. Hələ axıra qədər oxumamışam. Oxuduqlarımdan belə çıxır ki, siz ona heç baxmasanız yaxşı olar.

Qloster. Məktubu mənə ver.

Edmund. Onu sizə versəm də inciyəcəksiniz, verməsəm də. Mənim başa düşdüyümə görə, məzmunu qanqaraldıdır.

Qloster. Ver baxım, ver baxım.

Edmund. Bu məktubu yazmaqda qardaşımı haqlı sayıram. Ümid edirəm ki, bu məktubu ancaq məni sınamaq məqsədiylə yazıb.

Qloster (*məktubu alıb oxuyur*). "Qocaya göstərilən bu hörmət-izzət ömrümüzün ən gözəl çağlarında dünyanı bizim üçün zəhrimara döndərir. Bizi səadətdən məhrum edir. Yalnız qocalıb əldən düşdükdə, zövq almaq qabiliyyətini itirdikdə varidatını bizə verir. Mən belə qənaətə gəlirəm ki, qocanın ağır zülmü bizim tənbəlliyimizdən və köləliyimizdən yaranıb. Onun üstümüzdəki ağılığına səbəb onun hakimiyyəti deyil, özümüzün nökrəçiliyimiz, əzablara dözməyimizdir. Əgər atamız mən onu yuxudan oyadana qədər yatarsa, onun illik gəlirinin yansı əbədi olaraq sənə çatar. Sən qardaşın Edqarın məhəbbətini qazanaraq xoşbəxt yaşayarsan". Bu nədir? Sui-qəsd! "Mən onu yuxudan oyadana qədər yatarsa, onun illik gəlirinin yansı sənə çatar". Bunu mənim oğlum Edqar yazıb! Necə də bu sözləri yazmağa əlindən var gəlib! Onun ürəyində, beynində bu fikirlər necə yaranıb? Bu məktubu nə vaxt alıbsan? Onu sənə kim verdi?

Edmund. Elə iş də burasındadır ki, milord, bu məktubu mənə heç kim verməyib. Onu pəncərədən mənim otağıma atıblar.

Qloster. Qardaşının xəttini tanıdın?

Edmund. Məktub yaxşı olsaydı, milord, cəsaretlə and içərdim ki, qardaşımın xəttidir. Məktub yaxşı olmadığına görə, belə hesab edirəm ki, onun xətti deyil.

Qloster. Bu onun xəttidir.

Edmund. Yazılmağına onun əli ilə yazılıb, ancaq mən inanıram ki, məzmunu onun ürəyindən deyil.

Qloster. O əvvəllər bu barədə sənə heç nə deməyib?

Edmund. Heç vaxt, milord. Fəqət mən ondan buna bənzər sözlər eşitmmişəm. O tez-tez deyərdi ki, böyük oğullar qoca atalarına qəyyumluq etməli və onların bütün əmlakına sahib olmalıdırlar.

Qloster. Of, əclaf, əclaf. Elə bu niyyətini məktubda da yazır. Heç yırtıcı da belə əclaf olmaz! Ey, qoçaq, get onu axtar. Tapan kimi, mən onu zindana saldıracağam. Əclaf, əclaf! Hardadır o?

Edmund. Bilmirəm, milord. Əgər məsləhət bilsəydiniz, bir söz deyərdim. Siz qardaşımın bu niyyəti barədə tutarlı bir dəlil əldə edənə qədər qəzəbinizi saxlasaydınız, daha düzgün yolla getmiş olardınız. Qəflətən ona qarşı zor işlətsəniz, şübhələriniz doğru çıxmasa, bu sizin şərəfinizə silinməz ləkələr salar, onun qəlbində sizə bəslənən munis hissləri tamamilə məhv edir. Mən öz həyatımla qardaşıma zəmin duraram ki, o bu məktubu ancaq mənim sizə olan məhəbbətimi yoxlamaq üçün yazıb, başqa məqsədi olmayıb. Burda təhlükəli heç nə yoxdur.

Qloster. Sənin fikrin belədir?

Edmund. Məsləhət bilsəniz, mən bunu sübut edərdəm. Sizi elə yerə apararam ki, bir tərəfdə gizlənilib, bizim söhbətimizi eşidərsiniz və mənə inanarsınız. İstəsəniz, bu işi bu axşam təşkil edərdəm.

Qloster. Oğlum belə yırtıcı ola bilməz.

Edmund. Əlbəttə, ola bilməz.

Qloster. Həm də atasına qarşı. Onu bu qədər saf ürəklə, bütün varlığıyla sevən atasına qarşı. Ah, yerlər-göylər! Edmund, onu axtar, tap. Xahiş edirəm, onun qılığına gir, qəlbinə açar sal, mənim haqqımda fikirlərini öyrən. Bu işi öz ağılına gör. Həqiqəti bilmək üçün mən bütün var-yoxumdan keçməyə hazırım.

Edmund. Bu saat onu taparam. Bu işi görmək üçün hər cür imkandan istifadə edərdəm. Vaxtında sizə xəbər verərdəm.

Qloster. Görünür, bu yaxın vaxtlarda günəşin və ayın tutulması xeyir əlaməti deyilmiş. Təbiət biliciləri nə deyirlər desinlər, yaranmış fəlakətlərdən təbiətin öz köksünə dağ çəkilir: məhəbbət sönür, dostluq məhv olur, qardaş qardaşı öldürür; şəhərlərdə üsyanlar, kəndlərdə iğtişaşlar, saraylarda xəyanətlər baş alıb gedir; oğullarla atalar arasında olan ülvü hörmət telləri qırılıb atılır. Bir tərəfdən

mənim bu yaramazım həyatın əzəli qanunlarını pozur: oğul ataya qarşı çıxır. Digər tərəfdən kral təbiətin hökmünə zidd hərəkət edir: ata doğma balasına qarşı çıxır. Bizim yaxşı günlərimiz artıq geridə qalmışdır. Fitnə-fəsad, riyakarlıq, xəyanət, hər cürə təhlükəli toqquşmalar bizi addımbaaddım həyəcanla qəbrə qədər izləyir. Bu yaramazı tap, Edmund. Sən heç nə itirməzsən. Ehtiyatlı ol. Başqa bir tərəfdən də alicənab, safürəkli Kent sürgün edildi. Nəyə görə? Ona görə ki, o namuslu adamdır. Təəccüblüdür! (*Gedir.*)

Edmund. Doğrudan da, dünyada bu çox qəribə axmaqlıqdır. Biz səadətdən baxıb özümüzi fəlakətə salan kimi, bədbəxtliyimizdən günəşi, ayı və ulduzları günahkar sayırıq. Guya, bizi alçaq, əclaf edən taledir. Sarsaqlığımız göylərin təsirindəndir. Dələduz, oğru, xain olmağımıza fəza cisimləri təzyiq göstərir. Sərxoşluğa, yalançılığa, zinakarlığa səyyarələr sövq edir. Guya, bizdə olan cəmi qüsurlar ilahi qüvvələrin təsirindən yaranır. Öz bəd əməllərinə görə ulduzları günahlandırmaq mənəviyyatı pozğun adamın heyrətamiz hiyləsidir. Mənim atam mənim anamla Əjdaha bürcü altında görüşmüş və mən Böyük Ayı bürcü altında anadan olmuşam. Tfu! Mən qeyri-qanuni doğularkən göy qübbəsində nur saçan ən bakirə bir ulduz mənim bələyimi işıqlandırsaydı, yenə necə varamsa, elə də olacaqdım. Aha, Edqar! O, köhnə komediyanın sonu kimi lap vaxtında gəlir. İndi mən dəli Tom kimi ah-zar etməliyəm. (*Edqar daxil olur.*) Oh, bu günəş və ay tutulmaları bizim aramıza nifaq salacaqdır! Fa, sol, la, mi...

Edqar. Nə var, qardaşım Edmund? Səni belə dərin fikirlərə qərq edən nədir?

Edmund. Bu günəş və ay tutulmalarından sonra baş verəcək bədbəxt hadisələr haqda düşünürəm, qardaşım. Mən bu barədə iki gün bundan əvvəl bir kitab oxumuşam.

Edqar. Sən belə işlərlə də məşğulsan?

Edmund. Səni inandırırım ki, o kitabda yazılanlar bədbəxtliklərdən doğru çıxır. Övladla valideyn arasında olan təbii münasibətlər pozulur. Yer üzünü ölüm, aclıq bürüyür, mehribançılıq, səmimiyyət ərsə çəkilir. Dövlətdə hərəc-mərcilik yaranır, krala və zadəganlara qarşı hədələr, lənətlər yağdırılır. Ürəklər əsassız şübhələrlə dolur, dostlar vətəndən sürgün edilir, orduda qiyam başlanır, heç kimdə inam qalmır. Ər-arvad bir-birindən üz döndərir və sairə, və sairə.

Edqar. Münəccimlər sırasına çoxdanmı keçmişən?

Edmund. Qurtar, qurtar. Sən mənə de görüm, atamızı axırncı dəfə haçan görmüsən?

Edqar. Nə var ki, dünən axşam.

Edmund. Onunla söhbət etdinmi?

Edqar. Bəli, iki saat ara vermədən.

Edmund. Səndən yaxşımı ayrıldı? Onun sözlərində, baxışlarında bir narazılıq hiss etmədin ki?

Edqar. Heç zərrə qədər də.

Edmund. Bir yaxşı-yaxşı yadına sal, onu nə cürə təhqir eləmişən? Aman günüdür, qəzəbi səngiyənə kimi onun gözlərinə görünmə, bir müddət ondan kənar dolan. Bu saat elə cinlənib ki, səni tikə-tikə doğrasa da, yenə hirsli bir tikə azalmaz.

Edqar. Yəqin, hansı bir yaramazsa məndən ona yaman qandırıb.

Edmund. Elə mən də bundan qorxuram. Xahiş edirəm, ehtiyatlı ol, acığı soyuyanaqədək ondan uzaq gəz, ona yaxınlaşma. Bilirsən nə var, indi mənim otağıma get. İşlə elə quraram ki, oradan atamızın nələr danışdığını öz qulaqlarınla eşidərsən. Rica edirəm, dayanma. Bu da mənim otağımın açarı. Bayıra çıxmaq istəsən, özünə silah götür.

Edqar. Silah niyə, qardaşım?

Edmund. Qulaq as, qardaşım. Mən sənə ən gözəl məsləhət verirəm: özünə silah götür. Onun ürəyində sənə qarşı yaxşı heç nə qalmayıb. Yalan deyirəmsə, dünyanın ən şərəfsiz adamıyam. Mən sənə yalnız gördüklərimi və eşitdiklərimi deyirəm, özü də çox zəif şəkildə. Onları olduğu kimi, öz dəhşətiylə söyləmək mümkün deyil. Xahiş edirəm, burdan gedəsən.

Edqar. Sən tezliklə hər şeyi mənə deyəcəksən, eləmi?

Edmund. Arxayın ol, bu işdə mən sənə həmişə kömək edəcəyəm. (*Edqar gedir.*)

Atam sadələvhdür, tezinanandır,

Qardaşım nəcibdir həddindən artıq,

Onun təbiəti təmizdir güntək,

Heç nədən, heç kimdən şübhələnməyir.

Bu safdil, safürək axmaqları mən

Aldadıb asanca tora salaram.

Niyyətım bəllıdır, yollarım aydın.
İrsən çatmasa da mülk, torpaq mənə,
Bunları hiyləylə alaram yenə.
Nə fərqi iyrencdir, ya safdır həyat,
Necə olur-olsun məqsədınə çat.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Hersoq Albanın sarayı.

Qonerilya və saray xıdmətçısı Osvald daxil olurlar.

Qonerilya. Atam mənim adamımı niyə vurdu? Onun təlxə-
yinə acıqlandığı üçün, hə?

Osvald. Elədir, xanım.

Qonerilya.

Bu qoca daima tökürl zəhləmi,
Keçir qəm-qüssəylə gecəm-gündüzüm.
Hər saat bir yeni hoqqa çıxarıb,
Hamının kefinə soğan doğrayır.
Lap cana doymuşam, dözmürəm daha.
Özbaşınalıq edir öz adamları,
Demir güldən ağır bir söz onlara,
Hər boş şey üstündə danlayır bizi.
Ovdan qayıdanda gözünə dəyib,
Onunla danışmaq istəmirəm mən.
Məni xəbər alsın, de ki, xəstədir.
Sən də, yaxşı olar, onun nazıyla
Çox da əvvəlkitək oynamayasan.
Bunun günahları mənim boynuma.

Osvald.

Xanım, kral gəlir, eşidirsiniz?

Səhnə arxasında şeypur çalınır.

Qonerilya.

Ona sən özün də, qulluqçular da
Könülsüz-könülsüz xidmət eyləyin.
Məqsədim budur ki, qalsın narazı,
Getsin bacımgilə, xoşu gəlməsə.
Bilirəm, bacımın xasiyyətini.
O da mənim kimi, yol verməz əsla
Evində başqası ağılıq etsin.
Bu sarsaq qocanın hökmünə bir bax!
Hər işi, hər sözü gülüncdür, gülünc.
Verib əllərindən hakimiyəti,
İstəyir yenə də hökmdar olsun.
Bu cavan canıma and içirəm ki,
Ağılsız qocalar pisdir uşaqdan:
Xoş sözdən, xoş üzdən onlar tərs olur,
Sərt rəftar onlara yaxşı dərs olur.
Nə dedim, unutma.

Osvald. Baş üstə, xanım.

Qonerilya.

Soyuq qəbul eylə məyyəti,
Düşünmə bu işin aqibətini.
Nə olacaq-olsun, ziyanı yoxdur.
Xəbər ver sən bütün qulluqçulara:
Bəhanə gəzirəm, səhv axtarıram,
Əlimə bir azca fürsət düşdümü
Ağzıma gələnə deyəcəyəm mən.
Bu saat bacıma məktub yazıram.
Qoy bilsin fikrimi, niyyətimi o,
Birləşib bu işdə dilbir olaq biz.
Vaxtdır, de, naharı hazırlasınlar.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Həmin sarayda bir salon.
Kent daxil olur. O, ayrı paltardadır.

Kent.

Danışiq tərzini dəyişsəm əgər,
Nitqimdən kim məni tanıya bilər?!
Gözəl məqsədime çataram onda.
Bununçün girmişəm başqa cildə mən.
Vətəndən qovulmuş, ey zavallı Kent,
Bu ağır cəzanı verən adamın –
Sevimli ağanın nökreri olmaq
Sonsuz əzablara salacaq səni.
Gərək qeyrətini sübut edəsən.

Səhnə arxasında şeypur səsləri. Lir,
hərbi-zadəganlar və xidmətçilər gəlirlər.

Lir.

Məni bircə an belə gözləməyə məcbur etməsinlər.
Get, naharımı gətir.

Xidmətçilərdən biri gedir.

Nə lazımdır? Sən kimsən?

Kent. Adamam, ser.

Lir. Hansı sənətin sahibisən? Bizdən nə istəyirsən?

Kent. Mən yalnız bir sənətin sahibiyəm, ser. Göründüyümdən pis olmağa çalışıram. Mənə inam bəsləyənlərə sədaqətlə xidmət edirəm. Namuslu adamları sevirəm. Ağıllı və az danışanlarla dost olmağa can atıram. Məhkəmələrdən qorxuram, başqa çıxış yolu tapmadıqda döyüşürəm, balıq yemirəm.

Lir. Axı, sən kimsən?

Kent. Mən ürəyi çox təmiz adamam, ser. Özüm də kral kimi yoxsulam.

Lir. Əgər kralın rəiyyəti qədər yoxsulsansa, sən, həqiqətən, yoxsulsan. De görüm, nə istəyirsən?

Kent. Qulluq etmək istəyirəm.

Lir. Kimə qulluq etmək istəyirsən?

Kent. Sizə.

Lir. Dostum, sən məni tanıyırsan?

Kent. Xeyr, cənab. Fəqət sizin üzünüzdəki ifadə məni məcbur edir ki, mən sizə ağa deyim.

Lir. O nə ifadədir elə?

Kent. Hökmdarlıq ifadəsi.

Lir. Sən nə iş bacarırsan?

Kent. Mən yaxşı sirr saxlamağı bacarıram, at çapıram, qaçıram, çətin əhvalatları danışanda təhrifə yol versəm də, asan tapşırıqları dəqiq yerinə yetirirəm. Adi adamların görə biləcəyi işləri məharətlə görürəm. Ən yaxşı cəhətim isə işgüzarlığımdır.

Lir. Neçə yaşın var?

Kent. Nə elə cavanam ki, qadınların məlahətli səsinə heyran olum; nə də elə qocayam ki, qadınların yolunda adi bir şeydən ötəri ağılımı itirim. Ömrümün düz qırx səkkiz ilini arxada qoymuşam.

Lir. Yaxşı, mən sizi qulluğa götürərəm. Nahardan sonra yenə xoşuma gəlsən, səndən bir daha ayrılıram. Nahar, nahar verin. Hanı mənim nökrəm? Hanı mənim təlxəyim? Ey, tez ol, mənim təlxəyimi bura çağır. *(Xidmətçilərdən biri gedir. Osvald gəlir.)* Ey, gədə, de görüm, mənim qızım hardadır?

Osvald. İcazənizlə... *(Gedir.)*

Lir. O nə dedi? Niyə qayıtdı? O qanmazı tez geriye çağır! *(Hərbi-zadəganlardan biri gedir.)* Bəs mənim təlxəyim harda qaldı? Ey! Bu nədir? Görünür, hamı yatıb. *(Hərbi-zadəgan qayıdır.)* Nə olub? O düdəmə hara itildi?

Hərbi-zadəgan. Milord, o deyir ki, qızınız xəstələnib.

Lir. Mən o kələni çağıranda nə üçün yanıma gəlmədi?

Hərbi-zadəgan. Ser, o mənə çox kobud cavab verdi. Yanınıza gəlmək istəmədi.

Lir. Gəlmək istəmədi!

Hərbi-zadəgan. Hökmdar, mən bilmirəm, bu evdə nə olub? Ancaq mənə elə gəlir ki, burda siz əlahəzrətə lazımlı səviyyədə ehtiram və qayğı göstərilmir. Hersoqda, qızınızın özündə, hətta nökrələrin hərəkətində böyük bir etinasızlıq görünür.

Lir. Hə! Sənə belə gəlir?

Hərbi-zadəgan. Hökmdar, xahiş edirəm; əgər səhvim varsa, bağışlayın. Mən hiss edəndə ki, əlahəzrətin şərəfinə toxunurlar, susa bilmirəm. Vəzifə borcum buna yol vermir.

Lir. Sən ancaq mənim şübhələrimi deyirsən. Son vaxtlar hamı-da özümə qarşı bir soyuqluq, bir laqeydlik görürdüm. Belə hesab edirdim ki, bu mənim vasvasılığımдан irəli gəlir. Mənə qarşı heç bir hörmətsizlik ola bilməz. Yox, mən indən belə onların hər cüzi hərəkətlərinə göz qoyacağam. Bəs mənim təlxəyim harda qaldı? İki gündür onu görmürəm.

Hərbi-zadəgan. Kiçik xanım Fransaya gedəndən bəri təlxək gündən-günə qüssədən solub-saralır.

Lir. Bu haqda danışma. Mən özüm bunun şahidi olmuşam... Ey, gedin, qızıma deyın ki, mən onunla danışmaq istəyirəm. *(Nökərlərdən biri gedir.)* Gedin, təlxəyimi bura çağırın. *(Başqa bir nökər gedir. Osvald qaydır.)* Ah, bu sizsiniz, ser? Bura gəlin, ser. Mən kiməm, ser?

Osvald. Siz xanımın atasısınız.

Lir. "Siz xanımın atasısınız!" Belə de, ağanın nökəri. Of, it balası! Of, alçaq kölə! Of, yala hürüyən küçük!

Osvald. Mən onların heç biri deyiləm, milord. Rica edirəm, bağışlayasınız.

Lir. Sən mənim gözüümün içinə belə sırtıq-sırtıq baxmağa da cəsarət edirsən, ədəbsiz gədə? *(Onu vurur.)*

Osvald. Məni vurmaq olmaz, milord.

Kent. Sənə badalaq da gəlmək olmaz, haramzadə futbolçu? *(Ona badalaq gəlir.)*

Lir. Sağ ol, dostum. Mənə yaxşı xidmət elədin. Tezliklə bunun əvəzini alarsan.

Kent. Ey, ser, ayağa dur, rədd ol! Kralla öz fərqi bil, avara. İtil, itil burdan! Hərgah yöndəmsiz cəmdəyini yenə ölçmək istəyirsənsə, dayan. Ancaq əkilsən yaxşıdır. Cəhənnəm ol! Aqlın varmı? Di sürük burdan! *(Osvaldı itələyib bayıra çıxarır.)*

Lir. Sən mənim həm nökrəm, həm də sədaqətli dostumsan. Sənə təşəkkür edirəm. Al, bu da zəhmət haqqın. *(Kentə pul verir. Təlxək gəlir.)*

Təlxək. Lütf edin, mən də ona bir şey bağışlayım. Al mənim papağımı. *(Papağı Kentə tərəf uzadır.)*

Lir. A, sən də burdasan, mənim sevimli təlxəyim! Kefin-əhvalın necədir?

T ə l x ə k. Cənab, mənim papağımı alsan, bu sənin üçün yaxşı olar.
K e n t. Nədən ötəri, təlxək?

T ə l x ə k. Ondan ötəri ki, sən gözdən düşənlərin tərəfini saxlayırsan. Bax ha, burnunu külək əsən istiqamətdə saxlaya bilməsən, tezçənə tumov olacaqsan. Götür mənim papağımı. Bu adamı götürsən?! İki qızını evindən qovdu, üçüncü qızına özü istəmədən xeyir-dua verdi. Əgər sən onun yanında qalsan, mütləq mənim papağımı başına qoymalısan. Belə deyil, əmican! Kaş mənim iki qızım və iki papağım olaydı!

L i r. Nə üçün, dostum?

T ə l x ə k. Çünki bütün var-dövlətimi qızlarıma verərdim, papaqlarımı isə özümə saxlardım. Götür mənim bu papağımı, o birini də qızlarımdan istə.

L i r. Ehtiyatlı ol, qırışmal. Belə getsə, kürəyinə qamçı dəyə bilər.

T ə l x ə k. Həqiqət vəfalı köpəyə bənzəyir. Onu qamçılaya-qamçılaya it damına qovurlar. Yaltaqlıq isə əltulası kimidir. Onu evə aparıb, isti soba yanında başını tumarlayırlar. O da yavaş-yavaş evin havasını korlayır.

L i r. Dilin lap ilan kimi sancır!

T ə l x ə k. Ağ, istəyirsən, sənə bir hikmət öyrədim.

L i r. Öyrət.

T ə l x ə k.

Qulaq as, əmican:
Sirrini faş etmə,
Bildiyini söyləmə.
Borc paylama pulunu,
Atsız getmə yolunu.
Elmdən əl saxlama,
Qumara bel bağlama.
Uyma kefə, nəşəyə,
Çəkil tənha guşəyə.
İşi belə aparsan,
İki onluq taparsan.

K e n t. Bu sözlər heç nəyə dəyməz, təlxək.

T ə l x ə k. Bu sözlər müftə vəkilin nitqinə bənzəyir. Bu sözlərə görə mənə heç nə vermədin. Əmican, sən heç nədən bir şey düzəldə bilərsənmi?

Lir. Yox, dostum, heç nədən heç nə çıxmaz.

Təlxək (*Kentə*). Təvəqqe edirəm, bu qocaya deyəsən ki, onun da öz torpaqlarından aldığı gəlir bu qədərdir. Mən desəm, o, təlxəyə inanmaz.

Lir. Of, acıdil təlxək!

Təlxək. Qoca, sən acıdil təlxəklə şirindil təlxəyin arasındakı fərqi bilirsənmi?

Lir. Yox, cavan oğlan, məni başa sal.

Təlxək.

Torpağını ver deyən
O adama yaxşı bax.
Mənimlə dursun qoşa,
Onda aydın olacaq:
Kimdir acıdil təlxək,
Kimdir şirindil təlxək.
Biri papaq geyinib,
O biri də geyəcək.

Lir. Bununla sən məni təlxək adlandırırsan, dostum?

Təlxək. Rütbələrin hamısını başqalarına paylamısan. Yalnız təlxək rütbəsi qalıb. Sən anadan bu rütbəylə doğulmusan.

Kent. O tamamilə axmaq deyil, milord.

Təlxək. Yox, bizi yaradan o bir Allaha and içirəm ki, lordlar və əyanlar məni tamamilə axmaq olmağa qoymazdılar, hərgah adamlardakı axmaqlığı özümdə birləşdirə bilsəydim, onlar mütləq mənimlə şərik olardılar. Bəli, bəli xanımlar da bir pay qoparmağa çalışırdılar. Qoymazdılar ki, bütün axmaqlıq tək mənə çatsın. Əmican, mənə bir yumurta ver, mən də əvəzində sənə iki tac verim.

Lir. İki tac? O nə olan şeydir?

Təlxək. Niyə təəccüblənirsən! Yumurtanı iki yerə tən bölüb içini yeyərəm, yerdə qalar iki dənə qabıq hissəsi. Bu da olar sənə iki tac. Sən öz tacını iki yerə bölüb, hər iki hissəsini başqalarına verdikdə öz eşşeyini çiyinə alıb palçıqdan keçirdin. Niyə? Ayaqları palçıqda bulanmasın. Deməli, sən qızıl tacını başqasına verəndə öz boş tacının içində aqlın az idi. Əgər mənim bu sözlərim axmaq bir iş sayılırsa, bu işi birinci gören adamı yaxşıca şallaqlamaq lazımdır. (*Oxuyur.*)

İndi axmaqlara yoxdur ehtiyac,

İndi ağıllılar axmaqlayırlar.

Ağıl çarə qılmır, düşüncə əlac,
Meymunluq edirlər, sarsaqlaşırlar.

Lir. Əbləh, sən belə oxumağı nə vaxtdan öyrənmisən?

Təlxək. Sən qızlarını özünə ana edib, əllərinə çubuq verib, ağı sarğılarını çubuq göyərdən bir uşaq kimi qorxa-qorxa qarşılarında öz tumanını aşağı çəkən gündən bu mənim adətimdir. (*Oxuyur.*)

Fərəhdən, sevincdən ağladı onlar,
Mən nəğmə oxudum dərdədən, fikirdən.
Gizlənqaç oynadı bəxtlə hökmdar,
Təlxək cərgəsinə düşdü o birdən.

Xahiş edirəm, əmican, bir müəllim tutasan ki, sənin təlxəyinə yalan danışmaq öyrətsin. Mən yalan danışmağı öyrənmək istəyirəm.

Lir. Yalan danışsan, ay əbləh, biz səni qamçıyla dağlayarıq.

Təlxək. Mən buna çox təəccüb edirəm. Səninlə qızların arasında heç bir oxşarlıq yoxdur. Onlar məni düz danışanda qamçılıyırlar, sən isə yalan deyəndə. Bəzən də məni susduğuma görə qamçılıyırlar. Mən təlxəkdən başqa, nə desən olmaq istərdim, ancaq mən yenə də sən olmaq istəməzdim. Əmican, sən öz beynini hər iki tərəfdən kəsib tullamısan, ortasında heç nə qoymamısan. Budur, o tullantılardan biri gəlir. (*Qonerilya daxil olur.*)

Lir. Nə olub, qızım! Qaşların niyə elə düyünlənib? Mənə belə gəlir ki, sən bu son günlərdə çox qaşqabaqlı olursan.

Təlxək. Sən onun qaşqabaqlı olub-olmadığına diqqət yetirmədiyən vaxtlar bir əziz-xələf idin. İndi sən rəqəmsiz bir sıfırsan. Mən indi səndən yaxşıyam. Mən təlxəyəm, sən heç nə. (*Qonerilyaya*) Bəli, bəli, mən, həqiqətən də, dilimi saxlamalıyam. Siz mənə bir söz deməseniz də, üzünüzün ifadəsi mənə susmağı əmr edir. Ss... ss...

Yoruldu, üzüldü, qaldı tənha-tək,
Yoxdur süfrəsində bir qarın çörək.

(*Liri göstərir.*)

Ha, ha, ayırdanmış noxud qabığı!

Qonerilya.

Yalnız bu ədəbsiz təlxəyiniz yox,
Həm də başqa sırtıq adamlarınız
Hər an, hər dəqiqə harınlıq edib,
Min cür bəhanəylə dava salırlar.
Dözmək mümkün deyil bu azğınlığa.

Elə zənn edirdim, mən deyən kimi,
Bunun qarşısını alacaqsınız.
Dəhşətə gəlirəm gördüklərimdən.
Bu nədir? Sözlünüz, rəftarınızla
Bu işə özünüz yol verirsiniz.
İndi ki belədir, məcburam özüm,
Qanunu-qaydanı saxlamaq üçün,
Ən ciddi, ən qəti tədbir görməyə.
Bilirəm bu sizə toxunacaqdır.
Sizdən ricam budur, inciməyəsiz.
Hərgah olmasaydı dövlət rifahı,
İşinizə azca qarışmağı mən
Özümə ən böyük ayıb sayardım.

Təlxək.

Əmican, sən bunu yaxşı bilirsən:
Torağay balaca ququ quşuna
Rəhm edib, nəvaziş səpdi başına.
Saxladı, böyütdü ququ quşunu,
O da torağayın yedi başını.
Deməli, şam söndü, qaldıq zülmətdə.

Lir.

Sən mənim qızımsan?

Qonerilya.

Qurtarın, cənab.
Mən çox istərdim ki, hərəkətiniz
Gözəl ağılınıza layiq olaydı.
Atın bir tərəfə belə rəftarı,
Şiltaqlıq qətiyyəni yaraşmır sizə.

Təlxək.

Çəkib sürüyəndə araba atı,
Eşşək də anlayır iş nə yerdədir.
Ehey, mənim Cekim, sevirəm səni.

Lir.

Heç məni burada tanıyan varmı?
Belə görünür ki, mən Lir deyiləm!
Lir bu cür danışır, bu bu cür davranır?
Hanı o duruşum, o baxışlarım?

Bəlkə, aqlım, huşum azalıb mənim.
 Bəlkə, hissım yatıb, duyğum sustalıb.
 Hə! Mən oyağammı? Yox, ola bilməz.
 Oyaq kəs heç vədə süst qala bilməz.
 İndi tapıların elə bir adam,
 O desin: mən kiməm?

Təlxək. Lirin kölgəsi.

Lir.

Mən gərək biləm ki, doğrudan kiməm.
 Çünki ləyaqətim, biliyim, aqlım,
 Məni sala bilər pis fikirlərə.
 Elə düşünərəm mən kral Lirəm,
 Elə zənn edərəm, qızlarım vardır.

Təlxək.

Özü də hökmdar atalarını
 Mütiyə çevirmək istəyən qızlar.

Lir. Sizin, qəşəng xanım, adınız nədir?

Qonerilya.

Sizin bu qəribə təəccübünüz
 Sizdəki qəribə şıltaqlıqlara
 Yaman uyğun gəlir, yaman oxşayır.
 Təvəqqe edirəm, xoş niyyətimi
 Doğru-dürüst başa düşəsiniz, ser.
 Siz yaşlı, hörmətli bir insansınız,
 Deməli, ağıllı olmalısınız.
 Sizinlə burada yüz cəngavər var,
 Azğındır, pozğundur, əyyaşdır onlar.
 Bu lovğa yığını hərəkətiylə
 Çevirib həyəti karvansaraya.
 Güzəl sarayımız tanınmaz olub,
 Dönüb meyhanaya, qəhbəxanaya.
 Abır-həya bizdən tələb edir ki,
 Təcili son qoyaq bu bədnamlığa.
 Xahiş eyləyirəm mən bunu sizdən,
 Xahişsiz də özüm tədbir görərdim.
 Azaldın sayını məiyyətin siz,
 Yaşınıza uyğun adamlar seçin.

Onlar unutmasın ədəb-ərkanı,
Sizə, özlərinə hörmət qoysunlar.

Lir

Dünya bir zülmətmiş, adamlar iblis!
Cəld olun, atları yəhərləyin tez.
Çağırın, toplayın məyyətimi.
Namərd, dönük övlad! Gedirəm indi,
Təngə gətirmərəm səni bir daha.
Hələ mənim başqa bir qızım da var.

Qonerilya.

Söyüb-döyürsünüz adamlarımı.
Sizin hərnlənmiş tör-töküntünüz
Ağalıq edirlər hamıya burda.
Halbuki, mehriban əyanlarımız
Onlardan yüksəkdir hər bir cəhətdən.
(Hersoq Albani gəlir.)

Lir.

Gec peşman olan düşər dərdlərə.
(Hersoq Albaniyə)
Ah, cənab, gəldiniz? Bir deyin mənə,
Onunla fikriniz eynidir sizin?
Gətirin, gətirin atlarımızı.
Of, müdhiş nankorluq, daşqəbli şeytan!
Sən zühur edəndə övladımızda
Dənizdə timsahdan daha qorxuncsan.

Hersoq Albani. Rica eyləyirəm, sakit olun, ser.

Lir *(Qonerilyaya)*.

Sən – mənfur çalağan-yalan deyirsən.
Mənim məyyətim çox ləyaqətli,
Çox nəcib, çox təmiz adamlardılar.
Onlar gözəl bilir vəzifəsini,
Onlar öz adını qoruyur hər vaxt.
Ən kiçik, ən cüzi bir günah üçün
Gör necə incitdim Kordeliyanı!
Tamam alt-üst oldu ülvi hissələrim.
Qəlbimdən çıxarıb məhəbbətimi,
Yerinə öd kimi zəhər doldurdum.

Mən necə yanıldım! Of, Lir, Lir, Lir, Lir!

Döy bu boş başını – açıq qapını,

O sənin ağılını buraxıb çölə,

İçəri ötürdü gicbəsərliyi!

(Başına döyür.)

Gedəyin, gedəyin, əsilzadələr!

Hersoq Albani.

Milord, mənim yoxdur heç bir taqsırım.

Doğrusu, bilmirəm, düzü, bilmirəm,

Belə həyəcana nə salıb sizi.

Lir.

Ola bilər, milord, inanıram mən.

Dinlə, ey təbiət, gözəl ilahə;

Dinlə bu qocanın qarğışlarını:

Əgər bu rəzili, bu həşəratı

Uşaq doğmaq üçün yaratmısan,sa,

Dəyiş qərarını, dəyiş hökmünü.

Qurut qısırlıqla ana bətnini,

Çürüt nəsilvermə məharətini.

Şərəfsiz cisminə şərəf olacaq

Bir övlad görməsin dünyada heç vaxt.

Hərgah doğacaqsa, görüm dərd doğsun,

İztirab əbədi dağlasın onu.

Ömrünün-gününün cavan çağında

Bürüsün alnını dərin qırışlar,

Göz yaşı arx açsın yanaqlarında.

Onun əzab dolu, əziyyət dolu

Ana qayğısını, məhəbbətini

Rişxəndlə, nifrətlə qarşılansınlar.

O zaman hiss edər, o zaman bilər:

Əfi bir ilanın – qorxunc gürzənin

Bədənə sancılmış zəhər dişindən

Necə də yamandır nankor bir övlad!

Gedək, gedək burdan. *(Gedir.)*

Hersoq Albani.

Nə olub, axı,

Allah xatirinə, bir danış mənə.

Qonerilya.

Sən belə təşvişlə üzmə özünü,
Bunun səbəbini bilməyə dəyməz.
Qocalıb, qayıdıb uşaqlığına,
Qoy necə istəyir, şiltaqlıq etsin.
(Lir təzadən gəlir.)

Lir.

Bu nədir, ikinci həftə ərzində
Yarısı qovulub adamlarımın!

Hersoq Albani. Nə olubdur, cənab?

Lir.

Deyərəm indi.
(Qonerilyaya)
Ah, ölüm və həyat! Utanıram ki,
Bu qədər sarsıtdın kişiliyimi.
Sənintək dəyərsiz məxluq önündə
Axır göz yaşlarım istər-istəməz.
Görüm, tufana düş, zülmətdə çürü.
Bala, səni tutsun ata qarğıışı.
Sağalmaz yaralar canını alsın.
Ey qoca gözlərim, sarsaq gözlərim!
Bir də yaş töksəniz, yaş axıtsanız,
Sizi çıxardaram hədəqənizdən,
Ataram torpağa, ataram yerə.
Siz öz çeşmənilə, öz suyunuzla
Sulayın torpağı, isladın yeri.
Gör bir nələr oldu! Qoy belə olsun.
Hələ mənim başqa bir qızım da var.
O nəcib, qayğıkeş, mərhəmətlidir.
Eşidib biləndə bu rəzaləti
O sənin üzünü, dişi canavar,
Didib-dağıdacaq dırnaqlarıyla.
Sən bunu unutma, bunu unutma:
Mən öz mənəbimi, öz taxt-tacımı
Yenə də geriyyə qaytara billəm.
Elə düşünmə ki, hakimiyyətdən
Əbədi olaraq əl çəkmişəm mən.
Sən bunu unutma, sən buna inan.

(Lir, Kent və məiyyət gedirlər.)

Qonerilya. Eşitdinmi, milord?

Hersoq Albani.

Hə, Qonerilya.

Böyük məhəbbətlə sevsəm də səni,

İndi tərəfgirlik etməyim gərək.

Qonerilya.

Rica eyləyirəm, bəsdir bu haqda...

Osvald harda qaldı, çağırın onu.

(Təlxəyə)

Sən təlxək deyilsən, haramzadəsən.

Ağanın dalınca di sürüş, haydı!

Təlxək.

Lir əmi, Lir əmi, bir azca dayan,

Apar özün ilə bu təlxəyi də.

Ələ keçmiş tülkütək

Nacins qızı döyüb bərk,

Asardım boğazından.

Heyif, fəndim fənd deyil,

Papağım kəmənd deyil.

Qaçım şərin ağızından.

Qonerilya.

Bu kişi nə yaxşı düşünüb belə:

İstəyir yüz nəfər adam saxlasın –

Silahlı-yaraqlı yüz nəfər adam!

Aqlını itirmiş bu axmaq qoca

İstəyir onların köməyi ilə

Bu cah-calalımı sovursun yelə.

Huşuna gələni sərsəmləyərək

Həyata keçirsin bir divanətək.

Töksün zəhləmizi dava-dalaşla.

Hər cür iradlarla, bəhanələrlə

Sıxsın məngənədə varlığımızı,

Keçsin həyatımız qorxu içində.

Hələ sən bunun bir bicliyinə bax!

Osvald harda qaldı?

Hersoq Albani.

Yaxşı, qoy görək.

Nə çox şışirdirsən öz qorxunu sən!

Qonerilya.

Çox qorxmaq yaxşıdır çox inanmaqdan.

Ehtiyat bələdan qoruyur bizi.

Yolumda görünən bu təhlükəni

Əgər məhv etməsəm, məhv edər məni.

Bələdəm qocanın mən iç üzünə,

Yazmışam bacıma dediklərimi.

Bacım sözlərimə baxmasa hərgah,

Onu qəbul etsə məyyətiylə...

(Osvald qayıdır.)

Ah, sən gəldin, Osvald! Hə, o məktubu

Bacıma yazdınmı?

Osvald. Yazmışam, xanım.

Qonerilya.

Get, özünlə götür bir neçə adam,

Ata suvar olub tez düşün yola.

Mənim təşvişimi bacıma çatdır,

Həm də ona bildir öz fikrini sən,

Çalış, təsir etsin sözün-söhbətin.

Yolçu yolda gərək, tələs, tez qayıt.

Osvald gedir.

Xeyr, xeyr, milord, sən bu incə,

Bu zərif, bu həlim təbiətini

Tənqid etmək deyil məqsədim əsla,

Sözlərimə görə məni bağışla.

Belə yumşaq qəlbi səndə görən kəs

Səni bərk qınayar, tərif eyləməz.

İnsana fəlakət, bəla gətirən

Mülayimlik ancaq ağılsızlıqdır.

Hersoq Albani.

Sənin fikrin nədir, deyə bilmərəm:

Tamah bir tələdir bizə əzəldən,

Çoxa can atınc, az gedir əldən.

Qonerilya. Yox, axı...
Hersoq Albani. Hər şeyi zaman göstərər.

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Hersoq Albaninin sarayı qarşısında həyəət.
Lir, Kent və təlxək gəlirlər.

Lir. Bu məktubu Qlostərə apar. Qızımın yalnız məktubla əlaqədar suallarına cavab ver. Əlavə heç nə demə. Əgər tələsməsən, mən qızımgilə səndən əvvəl çatacağam.

Kent. Məktubunuzu çətdirməyincə, milord, gözlərimə yuxu getməyəcəkdir. (*Gedir.*)

Təlxək. İşdir, adamın beyni dabanında olsaydı, adamın beyni heç döyənək olardımı?

Lir. Olardı, dostum.

Təlxək. Elə isə səni təbrik edirəm, istədiyən qədər sevinə bilərəsən. Sənin ağlın heç vaxt ayaqqabıda gəzməli olmayacaq.

Lir. Ha, ha, ha!

Təlxək. Görərsən, o biri qızın səni mehribanlıqla qarşılacaq. Çünki meşə alması bağ almasına bənzədiyi kimi, o qızın da bu qızına bənzəyir. Ancaq mən bildiyimi bilirəm.

Lir. Sən nə bilirsən, dostum?

Təlxək. Onu bilirəm ki, iki meşə almasının dadı eyni olduğu kimi, sənin o qızınla bu qızının dadı eynidir. O da turş dadacaqdır. Deyə bilərəsənmi, adamın burnu niyə üzünün ortasındadır?

Lir. Yox, deyə bilmərəm.

Təlxək. Hə, ona görə ki, burnun hər tərəfinə bir göz düşsün. Adam iyləyə bilmədiyini görə bilsin.

Lir. Mən qızıma qarşı ədalətsizlik etdim.

Təlxək. Deyə bilərəsənmi, iblis öz çanağını necə düzəldir?

Lir. Yox.

Təlxək. Mən də deyə bilmərəm. Fəqət mən deyə bilərəm ki, iblis özünə niyə ev tikir.

Lir. Niyə tikir?

Təlxək. Niyə tikir? Ona görə ki, başını evində saxlasın, başını qızlarına verməsin, buynuzları müdafiəsiz qalmasın.

Lir. Mən təbiətimi dəyişəcəyəm, bundan sonra mehriban bir ata olacağam. Atlar hazırdımı?

Təlxək. Atların dalınca sənin eşşəklərin gediblər. Çox maraqlıdır, nə üçün Yeddi qardaş bürcündə ancaq yeddi ulduz var, artıq yoxdur?

Lir. Çünki onlar səkkiz deyil.

Təlxək. Tamamilə doğrudur. Səndən yaxşı təlxək çıxardı.

Lir. Bu əbləhi rədd eləyin burdan! Nankor heyvərə!

Təlxək. Əmican, əgər sən mənim təlxəyim olsaydın, mən səni vaxtından öncə qocaldığına görə yaxşıca kötəkləyərdim.

Lir. Bu nə deməkdir?

Təlxək. Bu o deməkdir ki, sən gərək əvvəlcə ağıllanaydın, sonra qocalaydın.

Lir.

Ah, qoyma dəli olum!
Allah, mənə mədəd ver:
Dözüm dərdə, əzaba,
Mənə güc ver, qüvvət ver.

Saray adamı gəlir.

Nə oldu? Atlar hazırdımı?

Saray adamı. Hazırdır, milord.

Lir. Gedək, dostum.

Təlxək.

Mən gedirəm, neyləmək?!
Mənə gülmə, ey mələk.
Nədir əbədi qalan?
Qızlığın da gedəcək.

Gedirlər.

İKİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Qraf Qlosterin sarayı.

Edmundla Kuran qarşılaşırlar.

Edmund. Salam, Kuran.

Kuran. Salam, ser. Mən indicə sizin atanızın yanında oldum. Atanıza xəbər verdim ki, hersoq Kornuol öz qadını hersoginya Reqana ilə birlikdə bu gecə sizə gəlmək istəyir?

Edmund. Nə üçün gəlmək istəyir?

Kuran. Sözü düzü, bilmirəm. Təzə xəbər eşitmisinizmi? Mən bu aralıqda gəzən pıç-pıçları deyirəm. Adamlar elə pıçıladaşırlar ki, az qalır onların dodaqları qulaqlarıyla öpüşsün.

Edmund. Yox, eşitməmişəm. İltimas edirəm, danışın. Nə deyirlər?

Kuran. Deyirlər ki, guya, hersoq Kornuolla hersoq Albani arasında müharibə olacaqdır. Məgər siz bunu eşitməmisiniz?

Edmund. Heç nə eşitməmişəm.

Kuran. Vaxt gələr, eşidərsiniz. Salamət qalın, ser. (*Gedir.*)

Edmund.

Bu gecə buraya gələcək hersoq?

Çox yaxşı, çox gözəl! Düzəliş işlər.

Mənim xeyrimədir onun gəlməyi.

Atam əmr edib gözətçilərə,

Tutub qardaşımı dama salsınlar.

İndi bir iş durur mənim qarşımda,

İncə məsələdir bu həddən artıq.

Onu görməliyəm təcili, dərhal.
Əldən vermək olmaz belə fürsəti.

(Edqarı çağırır.)

Qardaşım, qardaşım, bir aşağı düş,
Bir kəlmə sözümlə var, eşidirsənmi?

(Edqar gəlir.)

Atamız yamanca izləyir səni.
Qardaşım, qaç burdan, qurtar canını.
Gizləndiyin yeri deyiblər ona.
İndi qaçmaq üçün yaxşı məqamdır.
Qoy bu zinrik gecə zirehin olsun.
Mənə bir de görüm, bir söylə görüm:
Hersoq Kornuolun əleyhinə sən
Bir söz deməmişən bu yaxınlarda?
Hersoq bura gəlir, özü də indi.
Belə bir gecədə, belə təcili.
Xanım Reqana da gəlir onunla.
Hersoq Albaniylə hersoq Kornuol
Gizlicə başlayıb düşmənçiliyə.
Bu kin, bu ədavət, nifaq barədə
Bir yerdə ağzından söz çıxmayıb ki?
Hə, bir yadına sal.

Edqar.

Bir kəlmə belə.
Bu haqda özümə arxayınam mən.

Edmund.

Ah, ayaq səsləri! Atamız gəlir.
Bağışla, qardaşım. İndi yalandan
Qılınc çəkəcəyəm sənin üstünə,
Sən də qılıncını çıxar qınından,
Yalandan özünü müdafiə et.

(Ucadan)

Yerində möhkəm dur! Hə, di təslim ol!

(Yavaşca)

Atamız gəlməmiş uzaqlaş burdan.

(Ucadan)

Ey, ey, işiq verin. *(Yavaşca)* Sən qaç, qardaşım.

(Ucadan)

Məşəli yandırın! *(Yavaşca)* Artıq əlvida.

(Edqar gedir.)

İndi qan lazımdır, bir azcana qan:

Atamı ürəkdən inandıraram,

Doğrudan, şiddətlə döyüşmüşəm mən.

(Öz qolunu yaralayır.)

Sərxoşlar görmüşəm: bundan qərribə

Oyun çıxarırlar əyləncə üçün.

Ata! Ata! Vay-vay, kömək eyləyin.

Bu nədir, burada bir adam yoxdur?

Qloster və nöqərlər əllərində məşəl gəlirlər.

Qloster. Ah, bu sənsən, Edmund! O əbləh hanı?

Edmund.

Burada qaranlıqda gizlənmişdi o,

Dayanıb dururdu siyirməqılınc.

Cadu eyləyirdi donquldanaraq,

Yardım istəyirdi şər qüvvələrdən.

Aya yalvarırdı: bu cinayətdə

Ona kömək etsin.

Qloster. Bəs, bəs, hanı o?

Edmund. Məni qan aparıb, ata, bir baxın.

Qloster. Hanı o yaramaz?

Edmund.

Qaçdı bu yolla.

Elə ki, hiss etdi, ta bacarmayırdı...

Qloster.

Gedin arxasınca, izləyin onu.

(Bir neçə nöqərlə gedir.)

Nəyi bacarmayırdı?

Edmund.

Məni aldadıb

Sizin qətlinizə razı salmağı.

Naxələf bununçün bərk əlləşirdi.

Mən ona dedim ki, qisas Allahı

Göylərdəki bütün ildırımları

Ata qatilinin tökər başına.
Mən ona danışdım heyrət içində:
Ali məhəbbətlə, ülvi sevgilə
Övladı ataya möhkəm bağlayan
Əbədi, müqəddəs, sınımaz tellərdən.
Sözün müxtəsəri, xain özünün
Bu qeyri-insani qəsdinə qarşı
Məndəki təşvişi, nifrəti görüb
Üstümə hücumu keçdi qəflətən,
Qılıncı qoluma zərbə endirdi.
Bu işə əvvəldən hazırlaşmışdı,
Mənimsə heç nədən yoxdur xəbərim.
Elə ki, o gördü dəyanətimi,
Bildi ki, hazırım bir cəsur kimi
Zərbəyə zərbəylə cavab verməyə,
Bundamı çəkəndi, yoxsa hay-küydən –
Bu zaman mən yaman hay-küy salmışdım –
Birdən qaçıb getdi.

Qloster.

Qoy qaçıb getsin.
Cəzadan heç yana o qaça bilməz.
Mütləq əvvəl-axır tutulacaqdır,
Tutuldu – qurtardı, gəbərəcəkdir.
Alicənab hersoq bizim başçımız,
Hörmətli hamimiz, havadarımız
Bu gecə buraya təşrif buyurur.
Bütün hər tərəfə onun adından
Mən belə bir elan göndərərəm ki,
Odda diri-diri yandırmaq üçün
O alçaq qatili tapıb verən kəs
Mükafat alacaq, ənam alacaq.
Onu gizlədən kəs məhv olacaqdır.

Edmund.

Çalışdım, fikrindən döndərim onu,
Nankor əl çəkmədi bəd niyyətindən.
Bu vaxt onu söyüb lənətləyərək
Qorxutdum qəsdini faş etməklə.

Cavabında hirsle belə söylədi:
 “Ey hüquqdan məhrum, bic doğulan zad,
 Elə zənn edirsən, sənin düzlüyün,
 Sənin ləyaqətin, sənin saflığın
 Sənə dayaq durub kömək edəcək,
 Sözüənə inanan tapılacaqdır.
 Xeyr! Hədər girmə münəqışəyə.
 Mən nəyi istəsəm, istədiyim vaxt
 Hər yerdə yalana çıxara billəm.
 Bəli, sübut üçün xəttimi hətta
 Bir əsas göstərsən, dəlil gətirsən,
 O zaman deyərəm, bütün bu işlər
 Mənim həyatıma, mənim ömrümə
 Qurulan tələdir, atılan tordur.
 Ən küt adam belə başa düşər ki,
 Sənə çox gərəkdir mənim ölümüm.
 Sən buna necə də böyük bir səylə
 Firsət axtarırsan, imkan gəzirsən”.

Qloster.

Ah, sürtük, sırtılmış, rəzil böhtançı!
 Yazdığı məktubu inkar edəcək?
 Yox, daha o mənim övladım deyil.
(Səhnə arxasında təntənəli musiqi)
 Aha, şeypur səsi! Gələn hersoqdur.
 Bilmirəm, nə üçün o gəlir bizə.
 Ona ağız açıb bağladaram mən
 Həm kənar yolları, həm limanları.
 Yaramaz aradan sıpxa bilməz.
 Həm də o əbləhin müdhış şəklini
 Hər yana, hər yerə göndərəm ki,
 Qoy bütün ölkədə tanıyıb onu,
 Tutub göndərsinlər təcili bizə.
 Bil, mənim, qeyrətli, vicdanlı oğlum,
 Artıq bundan sonra torpaqlarımın
 Qanuni varisi sən olacaqsan.

Hersoq Kornuol, Reqana və xidmətçilər daxil olurlar.

Hersoq Kornuol.

Xoş gördük, əziz dost! Elə indicə,
Sizin evinizə hələ çatmamış
Bir xəbər eşitdim. Dəhşətdir, dəhşət!

Reqana.

Deyilən düzdürsə, o yaramaza
Dünyada ən ağır cəza azdır, az.
Sizin səhhətiniz necədir, milord?

Qloster.

Ah, xanım, ürəyim qoca vaxtımda
Parça-parça olub, paralanıbdir.

Reqana.

Məgər bu mümkünmü, ola bilərmə:
O mənim atamın xaç oğulluğu,
Özü ad qoyduğu – doğma balanız –
Sizin Edqarınız sizə qəsd etsin?

Qloster.

Oyy, ledi, ledi, danışım necə!
Bunu dillə demək özü ayıbdır.

Reqana.

Oğlunuz atama xidmət edən
Azğın hanınlara qoşulmayıb ki?

Qloster.

Doğrusu, bilmirəm. Ah, bu xəyanət
Ən ağır, ən ağır bir fəlakətdir.

Edmund. Hə, xanım, onlarla əlaqədəydi.

Reqana.

Məsələ aydındır, heyrətlənməyin
Siz onun bu qədər pozulmasına.
Deməli, onları təhrik edən
Onu bu qətlə, bu xəyanətə.
Onlar istəyirlər qoca atamın
İrsini rahatca yeyib-içsinlər.
Bu axşam bacımdan məktub almışam,
Hər şeyi ətraflı o yazır mənə.
Bu işdə ehtiyat, ustalıq gərək.
O sərxoş sürüsü bizə gələrsə,

Onların çənginə keçməmək üçün
Evdən gedəcəyəm.

Hersoq Kornuol.

Mən də, Reqana.

Edmund, eşitmişəm, siz atanıza
Layiq övlad kimi, iş görmüsünüz.

Edmund. Bu mənim övladlıq borcumdur.

Qloster.

Oğlum xəyanətin açıb üstünü.

Bir baxın, canini tutmaq istərkən

Özü də qolundan yaralanıbdır.

Hersoq Kornuol. Dalınca gediblər?

Qloster. Gediblər, milord.

Hersoq Kornuol.

O, ələ keçəndə bir daha heç vaxt

Heç kəsə təhlükə olmayacaqdır.

Onu tutmaq üçün mənim adımdan –

Küllü-ixtiyardan, səlahiyyətdən

İstifadə edin istəniləntək.

Edmund, sizin isə burda, indicə

Kişi qeyrətiniz, ləyaqətiniz

Çox yaxşı, çox gözəl sübut olundu.

Bizim belə igid, belə vəfalı

Adamlara çoxdur ehtiyacımız.

Sizi götürürük öz sıramıza,

Qəbul eləyirik həm də birinci.

Edmund. Sadıq olacağam hər zaman sizə.

Qloster.

Ona göstərilən bu hörmət üçün

Təşəkkür edirəm sizə ürəkdən.

Hersoq Kornuol. Nə üçün gəlmişik, bilirsinizmi?

Reqana.

Həm də belə vaxtsız, belə vədəsiz,

Göz-gözü görməyən zinrik gecədə.

Bunun mühüm, ciddi səbəbləri var.

Bizə çox gərəkdir məsləhətiniz.

Atamdan, bacımdan məktub almışam,

Onların arası dəyibdir yaman.
Bilmək istəyirlər: nədir fikrimiz?
Düzgün həll etməkçün mübahisəni
Belə düşünürəm, zənn edirəm ki,
Kənar adam olsa, daha yaxşıdır.
Cavab gözləyirlər qasidlər indi.
Hörmətli Qloster, əziz dostumuz,
Unudun dözülməz kədərini,
Qəlbiniz toxtasın, dincəlsin bir az.
Təxirə salınmaz bu məsələdə
Təcili siz bizə məsləhət verin.

Qloster.

Xanım, mən hazıram qulluğunuzda.
Bizə hər ikiniz xoş gəlmisiniz.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Qlosterin sarayı önündə.

Kentlə Osvald qarşı-qarşıya gəlirlər.

Osvald. Sənin açılacaq sabahın xeyir, dost. Sən buralısan?

Kent. Hə.

Osvald. Biz atlarımızı haraya bağlaya bilərik?

Kent. Bataqlığa.

Osvald. Xahiş edirəm, bir dost kimi, düzünü de.

Kent. Mən sənin kimi adamla heç vaxt dost olmaram.

Osvald. Nə dedin! İndi ki, belədir, mən sizi görmək belə istəmirəm.

Kent. Əgər bircə dəfə çəngimə keçsəydin, səni elə sıxardım ki, gözlərin bərələ qalardı. Onda məni yaxşı görərdin.

Osvald. Üstümə nə düşmüşən?! Mən səni heç tanımıram.

Kent. Xalaoğlu, ancaq mən səni əla tanıyıram.

Osva l d. De görüm, mən necə adamam?

Kent. Sən fırıldaqçı, dələduz, boşqab dibi yalayansan; alçaq, lovğa, içiboş, yazıq bir məxluqsan. Cibinə yüz manat qoyub, ayağına yun corab taxıb, gündə üç kostyum geyinsən də heç nəyə dəyməzsən, iyrenc bir düdəməsən. Sən qorxaq, ara qarışdırın haramzadəsən. Xudbin, xəbis, xırdaçı, hər yerə burnunu soxan əclafsan. Sənin zətin qırıq, mayan haramdır. Xəmirin oğraşlıqdan yoğrulub. Öz xeyrin üçün hər cür yaramazlığa hazırsan, yaltaqsan, xəbərçisən. Əgər bu rütbələrin birini öz adından silib atsan, səni elə əzişdirərəm ki, adın da yadından çıxar.

Osva l d. Gör, sən nə qədər içi çürümüş, içi iyənmiş heyvərəsən ki, tanış olmadığın, səni tanımayan bir adama ağzına gələni çərənləyirsən.

Kent. Həyasız, sırtıq nöker, məni tanıdığını danırsan! Bəs iki gün bundan əvvəl səni kralın qarşısında yerə sərrib mitilinə döyən mən deyildim? Çıxart qılıncını, qırışmal! Gecə olmağına baxma, ay yaxşı işıq saçır. İndi murdar vücudunu tikə-tikə doğrayaram. Ayn işığı sənin tikələrinin üstünə ədviyyat kimi səpilər. Çıxart qılıncını, korşalmış dəllək ülgücü, çıxart! *(Qılıncını sıyırr.)*

Osva l d. Rədd ol! Mənim səninlə görüləsi heç bir işim yoxdur.

Kent. Çıxart qılıncını, haramzadə. Sən kralın əleyhinə məktub gətirmisən. Sən öz kral atasına quyu qazan, şöhrət düşkününü olan bir oyuncağın tərəfini saxlayırsan. Qılıncını əlinə götür, alçaq, yoxsa qılçalarını doğrayar, budlarını qovurub özünə yedirdərəm. Çıxart qılıncını, haramzadə. Cəld ol, vələdüzzina.

Osva l d. Kömək edin, eyy! Öldürürlər! Kömək edin!

Kent. Özünü qoru, rəzil kölə. Dayan, əclaf, dayan. Qul oğlu qul, özünü qoru. *(Onu vurur.)*

Osva l d. Kömək edin, eyy! Öldürürlər, öldürürlər!

Edmund siyirməqılınc daxil olur.

Edmund. Bu nədir? Nə olub belə? *(Onları ayırır.)*

Kent. Vuruşmaq istəyirsiniz, igid oğlan! Buyurun, buyurun. Qan tökə bilərsiniz? İndi mən sizi qana alışıdıraram. Yaxına gəlin, ağa balası.

Qloster gəlir.

Qloster. Necə, silah, qılınc! Bu nə deməkdir!

Hersoq Kornuol, Reqana və xidmətçilər
daxil olurlar.

Kornuol.

Dayanın yaşamaq xatirinə siz!
Əlini tərpedən məhv olacaqdır.
Kimdir bu adamlar?

Reqana.

Qasidlərimiz:
Biri atamdandır, biri bacımdan.

Kornuol. Söyləyin, nə üçün vuruşurdunuz?

Osvald. Nəfəsim kəsilir, milord...

Kent. Burda təəccüblü heç nə yoxdur. Nəfəsin kəsilər də. Sən
əgirdlik göstərdin, axı! Qorxaq dələduz, təbiət səndən imtina edir.
Səni təbiət yaratmayıb, dərzi düzəldib.

Kornuol. Nə qəribə adamsan, heç dərzi də adam düzəldə
bilər?

Kent. Bəli, onu dərzi düzəldib, ser. Nə heykəltəraş, nə də
rəssam, hətta iki saat müddətində belə bu əclafı bu qədər pis hazır-
lamazdı.

Kornuol. Sən danış, bu dava necə başladı?

Osvald. Ağ saqqalına rəhm edib, həyatına qiymadığım bu
ədəbsiz qoca...

Kent. Of, mənasız sifir! Sənin yerin künc-bucaqdır. Soxulma
qabağa! Milord, icazə verin, mən bu yonulmamış kötüyü əhəng kimi
ayağımın altına salıb əzim, tozundan palçıq düzəldib ayaqyolunun
divarına suvaq çəkim. Ağ saqqalıma rəhm etdin, sən, hə, cüllüt?

Onun üstünə cummaq istəyir.

Kornuol.

Sakit ol, yaramaz! Bu heyvanlıqdır.
Unutdun sən ədəb qaydalarını.

Kent.

Bəli, unuttum, ser, bağışlayınız.
Ancaq qəzəbin də qaydaları var.

Kornuol. De görək, nə üçün qəzəblənmişən?

Kent.

Çünki belə bir qul, belə bir gəda
 Şərəf əvəzinə qılınc qurşayıb.
 Bu cür dələduzlar gülümsəyərək
 Hər cür hala düşüb olurlar rəng-rəng.
 Onların heç biri görünmür gözə,
 GİRİR insanların aralarına,
 Siçan ipək sapı doğrayan kimi,
 Ən gözəl, ən zərif, ülvə, müqəddəs
 Ülfət tellərini kəsib doğrayır.
 Hər ağaların hər arzusunu
 Yerinə yetirir canfəşanlıqla.
 Yağ tökür alışan ehtiraslara,
 Buz qoyur soyumuş hissiyyatlara.
 Bu yaltaq sürüsü qarğa-quzğuntək
 Tutar leşə tərəf dimdiklərini.
 Şöngüyüb önündə öz sahibinin
 Pis niyyət gözləyir, pis niyyət gəzir.
 Heç nə anlamadan, heç nə bilmədən
 Hər yerdə tulatək izləyir onu.
 Qara yara tutsun sürtük üzünü,
 Hələ dişlərini ağardırısan da!
 Məgər mən təlxəyəm, düz danışmıram?!
 Ah, qazın biri qaz! Sarem çölündə
 Nə ola əlimə düşəydin mənim,
 Kamlot kəndindəki hininə qədər
 Səni qova-qova qaqqıldadardım.

Kornuol.

Sənə nə olubdur, dəlisən, qoca?

Qloster.

Danış, nə üstündə dava başlandı?

Kent.

Dünyada mənədən çox, bu əclafdan çox
 Heç kəs bir-birinə nifrət etməyir.

Kornuol.

Nə üçün sən ona əclaf deyirsən,
 Fağırın günahı, taqsın nədir?

Kent. Onun sir-sifəti gəlmir xoşuma.

Kornuol.

Belə de, belə de! Ola bilsin ki,
Mənim də, bunun da, bu qadının da
Sir-sifəti gəlmir sənəin xoşuna?

Kent.

Cənab, düz danışmaq peşəmdir mənim.
Bu saat qarşımda gördüklərimdən
Daha yaxşı üzlər görmüşəm bir vaxt.

Kornuol.

Gör, hansı yuvanın quşuymuş bu xilt!
Bir anlıq göz yumub kobudluğuna
Bir az tərifləsən beləsini sən,
Büsbütün çıxacaq qırından çölə,
Başlayacaq gözə kül üfürməyə.
Guya, bacarmayır yaltaqlanmağı,
Vicdanı təmizdir, qəlbi ləkəsiz.
Hamı inanacaq onun sözüne,
Hamı zənn edəcək doğru adamdır.
Həqiqət cildinə girib gizlənən
Belə tülküləri çox görmüşəm mən.
İyirmi bic, yaltaq nökerdən onlar
Daha hiyləgərdir, daha satqındır.

Kent.

And olsun müqəddəs həqiqətə, ser,
O günəş tannısı alovlu Febin
İşıqlı, şəfəqli şüalartək
Nurlu, cazibədar baxışlarıyla
İnsan ürəyini məftun eyləyən
Siz alicənabın icazəsiylə...

Kornuol. Saxla, saxla görək, nə istəyirsən?

Kent. Sizin xoşunuza gəlmədiyi üçün mən öz danışiq tərzimi dəyişmək istəyirəm. Ser, doğrudan da, mən yaltaq deyiləm. Sözlərinə həqiqət donu geyindirib, sizi aldadan adam həqiqətən dələduzdur. Mən qəzəbinizə, düşar olsam da, heç vaxt sizi aldadıb dələduz olmaram.

Kornuol (*Osvalda*). Onda sən qocanı təhqir etmişən!

Osvald.

Ay tövbə, ay tövbə! Hətta bir kəlmə
Ona güldən ağır söz deməmişəm.
Lap bu yaxınlarda kral hirsələnib
Döymək istəyirdi məni nahaqdan.
Bu da ağasına xoş gəlsin deyə,
Bu zaman gizlicə yaxınlaşaraq
Daldan mənə möhkəm badalaq vurdu.
Qəflətən yıxıldım üzüqoylu.
Ayağa qalxmağa macal vermədən
Məni ələ saldı, təhqir eylədi.
Bir qəhrəman kimi darddı özünü.
Köməksiz bir kəsə qəsd etdiy üçün
Hələ təriflədi onu kral da.
İndi şirə qalıb bunun dişində,
Atıldı burda da üstümə mənim.

Kent.

Sən bir qorxağa bax! Elə bil, Ayaks
Bunun qarşısında it küçüyüdür.

Kornuol.

Kündəni gətirin! Tərsin biri tərs!
Qoca fınlıdaqçı, qoca boşboğaz!
Biz sənə dərsini verərik indi.

Kent.

Mənim çoxdan keçib dərs alan vaxtım.
Kündə gətirməyin mənim üçün, ser.
Bilin ki, kralın xidmətçisiyəm.
Onun tapşırığı, göstərişiyə
Sizin yanınıza göndərilmişəm.
Bunu unutmayın əlahəzrətin
Kündəyə salmaqla elçisini siz
Onun şərəfinə, şəxsiyyətinə
Böyük hörmətsizlik göstərsiniz.

Kornuol.

Kündəni gətirin! Vicdanım haqqı,
Kündədə qalacaq günortayadək.

Reçana.

Günorta nədir ki! Düz axşamadək,
Bütün gecəni də gündədə qalsın.

Kent.

Axı, nəyə görə, mehriban xanım!
Atanızın iti olsaydım, yaqın,
Mənə bu rəftarı rəva bilməzdiz.

Reçana. Ancaq dələduza bu rəftar gərək.

Kornuol.

Bacının yazdığı o adamlardan
Birisi də budur. Kündə nə oldu!

Kündəni getirirlər.

Qloster.

Xahiş eyləyirəm siz cənablardan:
Ona belə cəza verməyəsiniz.
Hörmətli kraldır onun ağası,
Kral özü onu cəzalandırar.
Bilirəm, ağırdır günahı, suçu,
Sizinsə hökmünüz daha ağırdır.
Yalnız alçaq, rəzil dələduzların
Oğurluq, quldurluq, fırıldaq üstdə
Kündəyə salırlar ayaqlarını.
Kral elçisini alçaltmaq olmaz.
Axı, kral sizdən inciyə bilər.

Kornuol. Bununçün hər şeyə cavabdeh mənəm.

Reçana.

Bacım daha artıq inciyə bilər.
Burda iş başında onun adamı
Döyülür, söyülür, təhqir edilir,
Bizsə qarşısını almırıq bunun.
Tez olun, əbləhi salın gündəyə.
(*Kentin ayaqlarını gündəyə salırlar.*)
Gedək, milord, gedək.

Qloster və Kentdən başqa
hamısı gedir.

Qloster.

İnan ki, dostum,
Halına ürəkdən acıyırım mən.
Neyləmək hersoqun istəyi budur.
Hamı yaxşı bilir, onun hökmünü
Nə dəyişmək olmaz, nə pozmaq olmaz.
Yenə çalışaram bir əlac tapım.

Kent.

Narahat olmayın, lazım deyil, ser.
Yuxusuz qalmışam, yol yorub məni.
Yataram, yorğunluq çıxar canımdan.
Yaxşı adamların taleyi, bəxti
Üzündə, gözündə çiçək açmaz ki,
Qat-qat qabar bağlar dabanlarında.
Xoş sabah bəxş etsin yarıdan sizə.

Qloster. Doğrudan, yaxşı iş görmədi hersoq. (*Gedir.*)

Kent.

Ah, zavallı kral, qədim məsəli
Sən öz həyatınla təsdiq etlədin.
Sən yağışdan çıxdın yağmura düşdün.
Çıx, ey yer üzünün məşəli ay, çıx.
Qorxusuz, hürküslüz işığında mən
İndi bu məktubu rahat oxuyum.
Ölüm ayağında, dar ayağında
Bizimçün möcüzə baş verir bəzən.
Bu məktub mənimçün bir möcüzədir.
Onu Kordeliya yazıbdır mənə.
Gizləndiyim yeri öyrənə bilib.
Bir imkan gözləyir; fürsət düşdümü
Məni fəlakətdən xilas edəcək.
Ah, yorğun gözlərim, yumulun artıq,
Baxmayın bu iyərənc dünya evinə.
Gecən xeyrə qalsın, fələk, ey fələk!
Bir daha üzümə gülümsə mənim,
Çevir gülə-gülə bəxtin çərxini. (*Yatır.*)

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Meşə.

Edqar gəlir.

Edqar.

Eşitdim haqqımda müdhiş qərarı.
Ağac koğuşunda gizlənmişdim mən.
Yanımdan keçdilər sivri ox kimi,
Məni xoşbəxtlikdən görmədi heç kəs.
Limanlar bağlıdır, kəsilib yollar.
Elə yer yoxdur ki, orda mənimçün
Tələ qoymasınlar, tor qurmasınlar.
Başqa ölkələrə qaça bilmirəm,
Hər yerdə, hər yanda gəzirlər məni.
Nicat yolu birdir, xilas yolu bir.
Gərək qiyafəmi dəyişəm tamam.
Rəzil yoxsulluğun düçar etdiyi
İnsandan daha çox heyvana bənzər,
Ən miskin, ən yazıq dilənçi olum.
Üzümə, gözümə pəlçiq bulayım,
Kətan da dolayım belimə bir az.
Saçlarım pərişan, bədənim çılpaq,
Düşüm səhralara səfillər kimi.
Güclü tufanlara, sərt küləklərə
Qış günü köksümü sipər eyləyim.
Dəlixanalardan qaçan dəlilər
Mənim dostum olsun, yoldaşım olsun.
Qışqırıb dolanır hər yanı onlar,
Mıx vurur, mil sancır öz əllərinə.
İynəylə, tikanla, dırnaqlarıyla
Deşik-deşik edir lüt canlarını.
Bu qorxunc görkəmlə dəhşət yaradır,
Fermanı, obanı, binəni, ağı,
Kəndi, dəyirmanı gəzirlər bir-bir.
Bəzən hədələyir, bəzən yalvarır,
Sədəqə yığırlar beləcə hər vaxt.

Bədbəxt Tom... bir vücud sayılır yenə,
Mən – Edqar dünyada heç nəyəm, heç nə.

Gedir.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Qlosterin qəsri önü.

Kentin ayaqlarına kündə vurulub.
Lir, təlxək və saray adamları gəlirlər.

Lir.

Bizim elçimizi yola salmadan
Evdən getmələri çox qəribədir.

Saray adamı.

Bildiyimə görə, aralarında
Dünən getmək haqda söhbət olmayıb.

Kent. Salam, əziz kral!

Lir.

Bu rüsvayçılıq
Məgər əyləncədir?

Kent. Xeyr, hökmdar.

Təlxək. Ha-ha-ha! Gör, özünü nə möhkəm bağladıb! Atları başından, itləri, ayları boynundan, meymunları belindən, adamları isə ayağından bağlayırlar. Adam ayağını dinc qoymayanda ayağına taxtadan corab geyindirirlər.

Lir.

Kim belə tapdayıb ləyaqətini,
Sənin kündə vurub ayaqlarına?

Kent.

Onlar ikisi də, ulu hökmdar,
Sizin öz qızınız, kürəkəniniz.

Lir. Ola bilməz, qraf!

Kent. Olmuşdur, kral!

Lir. Ola bilməz, dedim.

Kent. Olmuşdur, dedim.

Lir. Yox, yox, onlar bunu edə bilməzlər.

Kent. Bəli, bəli, onlar bunu etmişlər.

Lir.

Allahlar atası Yupiterə, Kent,
Mən and içirəm ki, edə bilməzlər.

Kent.

Yupiterin yarı Yunonaya, Lir,
Mən and içirəm ki, bunu etmişlər.

Lir.

Heç cür aqlım kəsmir, bu mümkün deyil.
Onlar cürət etməz, onlar bacarmaz,
Onlar belə işə yol verməzdilər.
Hörmət əvəzinə belə həqarət
Adam öldürməkdən daha pisdir, pis.
Mənə qısa danış, nə etmişən ki,
Onlar görünməmiş bu cür təhqirlə
Rüsvay edib səni – mənim elçimi.

Kent.

Qəsrə girən kimi diz üstə çöküb
Siz alicənabın məktubunu mən
Onlara hörmətlə təqdim etdim.
Elə yerdən qalxmaq istəyirdim ki,
Toz torpaq içində, qan-tər içində
Bir qasid özünü saldı içəri.
Məktub gətirmişdi Qonerilyadan.
Mənim işlərimi qoydu yarımçıq,
Mənə mane oldu o haramzadə.
Onun məktubunu oxuyub dərhal
Onlar topladılar adamlarını,
Atlara mindilər vaxt itirmədən.
Mənim soyuq-soyuq baxıb üzümə,
Mənə təkəbbürlə əmr verdilər:
Dallarınca gedim, cavab gözləyim.
Mən burda yenidən gördüm qasidi –
İşimi korlayan nəhs oğlu nəhsi,

Həmin əbləhi ki, bu yaxınlarda
Kobudluq etmişdi sizə qarşı, of!
Qan vurdu beynimə sonsuz qəzəbdən,
Çıxdı aqlım, huşum başımdan mənim.
Zərblə qılıncı sıyırdım qından,
Qorxudan quluntək qışqırdı əclaf.
Bürüdü hay-küyü bütün həyəti.
Yeznəniz, qızınız gəldilər bu an,
Məni cinayətdə günahlandırıb,
Belə bədnamlığa layiq gördülər.

Təlxək.

O səmtə uçursa bu vəhşi qazlar,
Deməli, qış hələ sovuşmayıbdır.
Ata əyni cındır olsa,
Övlad ata saymaz onu.
Ata cibi pulla dolsa,
Övlad gözdən qoymaz onu.
Fahişədir tale özü,
Kasıbları görmür gözü.

Bütün bunlar bir şeyi göstərir: qızların səni o qədər əzab-əziyyətdə salacaqlar ki, sən bunları heç bir ilə də sayıb qurtara bilməyəcəksən.

Lir.

Ah, bu dərd necə də artır gün-gündən,
Gərilir əsəbim, titrəyir ruhum.
Ey qorxunc xəstəlik, əl çək yaxamdan,
Toxunma, toxunma ürəyimə sən.
Bəs mənim bu qızım harada qaldı?

Kent. Qrafın yanında, saraydadır, ser.

Lir (*saray adamlarına*). Arxamca gəlməyin, gözləyin burda. (*Gedir.*)
Saray adamı.

Sizin indicənə dediyinizdən
Başqa taqsınırsınız, suçunuz varmı?

Kent.

Yoxdur, əsla yoxdur. Bu necə olub,
Kral gəlib bu az məyyətlə?

Təlxək. Bu suala görə səni kündəyə salsaydılar, bu sənə ən layiqli cəza olardı.

Kent. Nə üçün, təlxək?

Təlxək. Səni qarışqaların yanına oxumağa göndərmək lazımdır. Öyrənəsən ki, qışda azuqə yığmazlar. Korlardan başqa, cəmi insanlar burunları ilə qoxulayıb iyisindən bildikləri şeyləri gözləri ilə də görürlər. İyirmi nəfərin içində elə adam tapmaq olmaz ki, pis iyini hiss etməsin. Dağ aşağı diyirlənən böyük təkərə yaxınlaşma, səni altına salıb boynunu sındırar. Dağ yuxarı qalxan böyük təkərdən yapış ki, səni də özüylə bərabər dağa qaldırsın. Hərgah ağıllı adam sənə bundan yaxşı məsləhət versə, mənim məsləhətimi geri qaytar. Madam ki, bunlar axmaq adamın məsləhətidir, mən istədim, bunlardan ancaq fırladaçılar istifadə etsinlər.

Hər işdə bir xeyir, bir qazanc güdən

Düşər min sifətə bir an içində.

Gözə girmək üçün can fəda edən

Səni atıb qaçar tufan içində.

Qoy ağıllı olanlar çıxsın aradan,

Mən axmaq gözləyim bu əndişədə.

Hiyləgər axmaqlıq edir hər zaman,

Axmaq hiyləgərlik etmir heç vədə.

Kent. Hardan öyrənmişən sən bunu, axmaq?

Təlxək. Arxayın ol ki, kündədə əyləşib öyrənməmişəm, axmaq.

Lir Qlosterlə geri qayıdır.

Lir.

Mənimlə danışmaq istəmərlər, hə?

Deyirlər xəstəyik? Bərk yorulmuşuq?

Gecə sübhə kimi yolda olmuşuq?

Bunlar bəhanədir, yalnız bəhanə.

Bunlar itaətə qarşı üsyandır.

Sən get, mənə yaxşı bir cavab gətir.

Qloster.

Mənim hökmdanım, bilirsiniz ki,

Hersoq yamancana tündxasiyyətdir.

Çətindir sözündən döndərmək onu.

Lir.

Allah özü alsın intiqamımı!

Vəba azarına tutulsun onlar!

Görüm gəbərsinlər! Tündxasiyyətdir!
Bu nə xasiyyətdir! Bu nə hoqqadır!
Qloster, Qloster! Mütləq hersoqu,
Onun arvadını görməliyəm mən.

Qloster. Onlara bildirdim bunu, hökmdar.

Lir.

Onlara bildirdin! Nəyi bildirdin?
Başa düşürsənmi sən məni, kişi?

Qloster. Bəli, əziz kral.

Lir.

Gərək deyəydin,
Kral, Kornuolu görmək istəyir.
Öz doğma qızıyla istəkli ata
Danışmaq istəyir, qayçı gözləyir.
Onlara sən bunu belə dedinmi?
Ah, mənim həyatım, ah, mənim qanım!
Tündxasiyyət? Hersoq tündxasiyyətdir?
O tündxasiyyətə sən belə de ki...
Yox, yox, hələ dayan. Bəlkə, xəstədir.
İnsan xəstə vaxtı istər-istəməz
Vəzifə borcuna əməl eyləməz.
Sağlam ruhumuzu naxoş canımız
Salır özü ilə əziyyətlərə.
Özümüzü ələ ala bilmirik,
Tamam başqalaşır təbiətimiz.
Bir az səbr gərək, hövsələ gərək.
Yaman tələsirdim, fikirləşmədim.
Azarlı adamın şiltaqlığından
Belə qəzəblənmək ağılsızlıqdır.
Mənə lənət olsun, əbədi lənət!

(Kentə baxaraq)

Kündəyə salıblar onu bəs niyə?
Mənə bu hərəkət sübut edir ki,
Hersoqun, qızımın xəstələnməsi
Yalnız fırlıdaqdır, yalnız hiylədir.
Mənim qulluqçumu azad eyləyin!

(Qlosterə)

Sən get hersoqa de, arvadına de,
Onlarla danışmaq istəyirəm mən.
De ki, hökm budur, gəlsinlər dərhal.
Əgər çıxmasalar qarşıma indi,
Yataq otağının astanasında
Təbili mən elə çaldıraram ki,
Dəhşətli hay-küydən, qorxunc sədadan
Onların bir anda yarılar bağı,
Şirin yuxuları çəkilər göyə.

Qloster.

Allah axırını xeyir eyləsin. (*Gedir.*)

Lir.

Belə həyəcanla, belə təşvişlə
Çırpınma ürəyim, sakit ol,sakit!

Təlxək. Ürəyinə acıqlan, əmican, aşpaz piroqun içinə diri-diri
qoyduğu ilanbalıqlarına acıqlandığı kimi acıqlan. Aşpaz o yazıqların
başına oxlovla vurub qışqırmış: "Dinc durun, həyasızlar, dinc
durun!" Bu aşpazın bir qardaşı varmış. Öz atını çox istədiyindən
ona həmişə yağda qızardılmış ot yedirirmiş.

Kornuol, Reqana, Qloster və nökrələr gəlirlər.

Lir. Sabahınız xeyir!

Kornuol. Salam, hökmdar.

Kentin ayaqlarından kündəni çıxarırlar.

Reqana. Əlahəzrət, sizi görməyə şadam.

Lir.

Buna inanıram qəlbən, Reqana.
Buna inanmağa əsasım vardır.
Sən məni görməyə şad olmasaydın,
O zaman məzarda yatan ananı
Həyatda atanı aldatdığıyçün
Biryolluq atardım, boşayardım mən.

(*Kentə*)

Oh, oh, sən azadsan? Bu haqda sonra.
Sevimli Reqana, eşit, bil, qızım,
Bacın övladların ən alçağıdır.

O, qana susayan çalağan kimi
Öz iti, amansız caynaqlarıyla
Didib parçaladı mənim könlümü.

(Ürəyini göstərir.)

Bu dərdi deməyə dilim gəlməyir.
Bir güzə qıvrılır onun qəlbində,
Buna inanmazsan, ah, ah, Reqana!

Reqana.

Təvəqqe edirəm, sakit olun, ser.
Mən buna ürəkdən inanıram ki,
Bacım unutmayıb vəzifəsini.
Onun xidmətinə, zəhmətinə siz
Lazımı qiyməti verməmişiniz.

Lir. Bir söylə, izah et, bu nə deməkdir?

Reqana.

Heç gümanım gəlmir, heç ağılım kəsmir:
Bacım öz borcunu unutsun bir az.
Sizin adamların azğınlığını
Kəməndə salıbsa, cilovlayıbsa,
Deməli, xeyirli bir iş görübdür.
Onu buna görə qınamaq olmaz.

Lir. Görüm belə qızı gəlsin lənətə!

Reqana.

Ah, cənab, yaş ötüb qocalmışınız.
Çatıb həyatınız sonuncu həddə.
Sizin halınızı, əhvalınızı
Sizdən daha yaxşı bilən, dərk edən
Ağıllı bir kəsə siz möhtacsınız.
Sizə kömək görək, himayə görək.
Gəlin xahişimi eşidin mənim:
Bacımın yanına qayıdın dərhal,
Alın boynunuza günahınızı.

Lir.

Ondan üzr istəyim? Maraqlanırsan,
Dilənmək krala necə yaraşır?!
Məqsədin budur ki, ona deyim, hə:
“Etiraf edirəm, istəkli qızım,

Artıq qocalmışam, gərəksizəm mən.

(Diz çökərək)

Qarşında diz çöküb, sənə əl açıb,
Sənə yalvarıram, rəhm elə, mənə
Çörək ver, paltar ver, yatmağa yer ver!”

Reqana.

Qurtarın bu acı istehzaları.
Bacımın yanına qayıdın, cənab.

Lir *(ayaq üstə qalxaraq)*.

Heç zaman, Reqana, bu ola bilməz.
Ah, qızım! O mənim adamlarımın
Sayını azaltdı yarıya qədər.
Üzümə pis baxdı, pis yola saldı,
Zəhər dişi kimi acı diliylə
Sanədi ürəyimi əfi ilantək.
Bədbəxt ataların alov püskürən
İntiqam odunu müqəddəs göylər
O məlun nankorun töksün başına,
Yanıb külə dönsün cavan vücudu!

Kornuol. Tfu, cənab, tfu! Bu yaxşı deyil.

Lir.

Qəfil şimşəklərin gur işıqları
Sırtıq gözlərini kor etsin onun.
Üzünü bürüsün qara yaralar,
Gül hüsnü yem olsun iyrenc qurdlara!
Günəş qurutduqca bataqlıqları
Havaya yüksələn qaynar buxarlar
Onun varlığını yandırır-yaxsın,
Mum kimi əritsin xudpəsəndliyi.

Reqana.

İlahi!.. Mənə də qəzəblənəndə
Siz belə qarğışlar yağdıracaqsız?

Lir.

Sənə qarğamaram heç vədə, qızım.
Zərif təbiətin yol verməz buna,
Belə kobud sözlər sənə yaraşmaz.
Yanır vəhşiliklə onun gözləri,

Səninə gözlərin mərhəmətlidir,
Adamın könlünü oxşayır hər vaxt,
Dağ üstədən dağ çəkmir qəlbimə mənim.
Yoxdur naxələflik təbiətində.
Sən mənim arzuma qarşı çıxaraq,
Yarıya bölməzsən adamlarımı,
Kəsməzsən onların azuqəsinə,
Nalayıq bir kəlmə çıxmaz dilindən.
Mən evə gələndə uzaqlaşıb tez
Qapını üzümə sən bağlamazsan.
Ata hörmətini, övlad borcunu,
Ədəbli olmağı, minnətdarlığı
Yaxşı dərk edirsən, yaxşı bilirsən.
Sənə krallığın tən yarisini
Peşkəş verdiyimi unutmamısan.

Re q a n a. Mətləb üstə gəlin, möhtərəm milord.
Lir. Kim kündəyə salıb nökrimi, kim?

Səhnə arxasında şeypur səsləri.

Kornuol. Şeypur çalır ki!
Re q a n a.

Yəqin, bacımdır.
Tezliklə buraya gələcəyini
O mənə yazmışdı öz məktubunda.
(*Osvald gəlir.*)
Xanımın gəldimi?

Lir.

Həmin rəzildir.
Öz namərd, öz dönük sahibəsinin
Sayəsində necə lovğalanır gör.
İtil gözlərimdən, şərəfsiz gədal

Kornuol. Sizə nə lazımdır, zati-alilər?

Lir.

Mənim nökrimi kimin əmriylə
Kündəyə salıblar, təhqir ediblər?
Qəlbən inanıram, Re q a n a, sən
Belə çirkin işdən xəbər yoxdur.

Mən nələ görürəm?! Ey ulu tanrı!

(Qonerilya gəlir.)

Əgər qocalara hörmətin varsa,
Əgər kainatın hökmdarı tək
Sənin itətdən xoşun gəlirsə,
Əgər sən özün də qocalıbsansa,
Dərdimə şərik ol, halıma acı.
Məni xilas eylə bu müsibətdən.

(Qonerilyaya)

Hələ bir üzümə baxırsan mənim,
Ütan heç olmasa bu saqqalımdan!
Ah! Reqana, ona sən əl verirsen?

Qonerilya.

Niyə əl verməsin? Günahım nədir?
Heç də hər axmağın eyib bildiyi
Bir iş, bir hərəkət eyib sayılmaz.

Lir.

Oh, mənim ürəyim! Necə möhkəmsən!
Hələ də dözürsən bu təhqirlərə?
Axı, necə oldu, mənim nökrəm
Düşdü bu kündəyə?

Kornuol.

Mən saldırdım, ser.
Ən yüngül cəzadır bu onun üçün.

Lir. Siz! Yəni özünüz əmr verdiniz?

Reqana.

Xahiş eyləyirəm mən sizdən, ata,
Nəzərə alın ki, çox zəifsiniz.
Qocalıqla sözsüz barışmaq gerek.
Sizə xidmət edən qulluqçuların
Dərhal yarısını azad eyləyin.
Təcili qayıdın siz bacım-gilə.
Rahatca yaşayın onlarda bir ay,
Sonra gələrsiniz mənim yanıma.
Mən özüm burada qonağam indi.
Qonaq saxlamağa sizi evimdə
Yoxdur hazırlığım, yoxdur azuqəm.

Lir.

Mən onun yanına qayıdım bir də?
 Yarisını atım adamlarımın?
 Yox, yox, bacarmaram, bu mümkün deyil.
 Bundansa əl çəkib evdən-əşikdən,
 Baş alıb gedərəm sonsuz çöllərə.
 Tufanla, boranla süpürləşərək
 Bayquşa, qurd-quşa yoldaş olaram.
 Ehtiyac ən müdhiş bələdir, bəla!
 Mən onun yanına qayıdım bir də?
 Xeyr, Fransaya gedərəm birbaşa.
 Cehiz vermədiyim kiçik qızımı
 Təmiz məhəbbətlə istəyən, alan
 Coşqun təbiətli, məğrur kralın
 Taxt-tacı önündə diz üstə çöküb,
 Ona yalvararam, əl açaram ki,
 Mənə çörək versin, bir yer ayırsın,
 Yaşayım rəziltək ölənə kimi.
 Mən onun yanına qayıdım bir də?
 Bəlkə, deyəsiniz, bu alçaq qula
(Osvaldı göstərir.)
 Nökərçilik edim?

Qonerilya.

Özünüz bilin.

Lir.

Qızım, gəl atanı dəli eyləmə,
 Mən mane olmaram sənə bir daha.
 Bir də görüşmərik heç vaxt, heç zaman.
 Üzünü görmərəm, bala, əlvida!
 Ancaq sən yenə də mənim qızımsan,
 Canımsan, qanımsan, ruhumsan mənim.
 Nə deyim? Bəlkə də, mənim canımda
 Yaranmış, kök atmış bir xəstəliksən.
 Bəlkə, törəmişən xarab qanımdan,
 Çirk etmiş çibansan, qorxulu şişsən,
 Hovlanmış yarasan, irinli fırsan.
 Səni danlamıram, utandırmıram,

Özün anlamalı, utanmalısən.
Tənə oxlarına tutub alınını,
Mən səni çəkmirəm qadir Allahın –
Böyük Yupiterin haqq divanına.
Boş vaxtın olanda yaxşı fikirləş,
Düzəlt öz səhvini, öz nöqsanını.
Mən dözə bilərəm, səbr eyləyəyəm.
Hələlik yüz nəfər cəngavərimlə
Gedib yaşayaram Reqanagildə.

Reqana.

Yox, ata, qətiyyəni imkanım yoxdur.
Axı, gözləmədim yolunuzu mən.
Sizi ləyaqətlə qarşılamağa,
Qonaq saxlamağa hazır deyiləm.
Bacımın sözüne qulaq asın siz.
Hədsiz qəzəbiniz, sonsuz hirsiniz
Hamının aqlını çaşdırıb yaman.
Gərək heç kəs buna məhəl qoymasın.
Hamı düşünsün ki, qocalmışınız.
Artıq danışmağa yoxdur ehtiyac.
Bacım yaxşı bilir nə etdiyini.

Lir.

Bacın düzmü deyir?

Reqana.

Cəsərlə mən
Təsdiq eyləyirəm bacım deyəni.
Sizə əlli nəfər kifayətdir, ser.
Bu qədər qulluqçu azdırmı bəyəm?
Bəlkə də, lap çoxdur. Axı, bir belə
Adamı saxlamaq kimə gərəkdir?
Sizi vadar edən buna nədir, nə,
Bir hücum, təhlükə gözlənilirmi?
Bu qədər camaat qalsa bir evdə,
Bu evə düşməzmi ikitirəlik?
Sizin adamlarla bizim adamlar
Dost kimi mehriban yaşayarlarımı?
Yox, yox, bu çətinidir, bu mümkün deyil.

Qonerilya.

Milord, fikirləşin, özünüz deyin,
Bacımın, ya mənim qulluqçularım
Məgər sizə xidmət edə bilməzlər?

Reqana.

Əlbəttə, edərlər. Burda nə var ki?
Onlar sizə qayğı göstərməsələr,
Yaxşıca yıqarıq iplərini biz.
Yanıma gələndə, zati-alilər, –
İndidən duyuram o təhlükəni –
Xahiş eyləyirəm, özünüzlə siz
İyirmi beş nəfər gətirəsiniz.
Bundan artığına verməyə mənim
Nə bir yerim vardır, nə də çörəyim.

Lir. Mən ki var-yoxumu sizə vermişəm.

Reqana. Lap elə vaxtında vermişiniz, ser.

Lir.

Mən qəyyum etmişəm sizi özümə,
Bütün krallığımı indi sizindir.
Yüz nəfər məyyəət saxlamışam ki,
Mənə xidmət etsin, qulluq göstərsin.
Necə! Mən gələndə sənın yanına
İyirmi beş nəfər gətirməliyəm?
Beləmi, beləmi dedin, Reqana?

Reqana.

Bəli, belə dedim, deyirəm bir də:
İyirmi beş nəfər gətirin ancaq.

Lir.

Böyük yaramazlar dəyəndə gözə
Kiçik yaramazlar xoş gəlir bizə.
Kim ki ən pis əclaf deyil cahanda,
Yaxşı bir cəhət var, deməli, onda.

(Qonerilyaya)

Mən sizə gedirəm, çünki dediyin
Bir əllidə iki iyirmi beş var.
Bu təsdiq edir ki, bacından sənın
Ata məhəbbətin ikiqat çoxdur.

Qonerilya.

Milord, qulaq asın, eşidin məni:
İyirmi beş, ya on, ya da beş nəfər,
Bu adamlar sizə lazımdır məgər?
Evimizdə bundan iki dəfə çox
Qulluqçu hazırdir xidmət etməyə.

Re q a n a. Hətta lazım deyil bir nəfər belə.

Lir.

Bizə nə lazımdır, nə lazım deyil?
Bunu sübut etmək çətin, çətin.
Bədbəxt bir dilənçi, miskin bir səfil –
Fikir ver, diqqət ver, nəyə sahibdir –
Lazım olandan çox şeyə sahibdir.
Əgər təbiətin lazım bildiyi
Adi nemətlərlə məhdudlaşsaydı,
İnsan heyvan kimi həyat sürərdi.
Sən cavan qadınsan. Nə üçün, niyə
Belə dəbdəbəli paltar geymişən?
Hə, yalnız isinmək, qızınmaq üçün?
Axı, səndən belə zəngin, bəzəkli
Paltarı təbiət tələb etməyir.
Mənə həqiqətən lazım olansa...
Mənə ulu göylər, səbr verin siz,
İndi, indi mənə səbr lazımdır.
Ah, böyük yaradan, görürsən özün,
Mən burda qalmışam boynu bükülü.
Ağarıb qar kimi saçım-saqqalım.
İllər yorğunuyam, möhnət dustağı,
Necə də yazığam, necə də bədbəxt!
Mənim qızlarımın daş ürəkləri
Atasına qarşı nifrətlə dolub.
Sən bu müsibətə yol vermişənsə,
İmkan vermə dözümlü belə dəhşətə,
Məni istehzaya hədəf etmə.
Sonsuz qəzəb doldur ürəyimə sən.
Qadın silahıyla – göz yaşlarıyla
Qoyma ləkələnsin kişi sifətim –

Qoyma yaralansın kişi qeyrətim.
Yox, yox, ifritələr! Hər ikinizdən
Amansız intiqam alacağam mən.
Necə alacağam, bilmirəm hələ.
Elə intiqam ki, vahiməsindən
Lərzəyə gələcək bütün yer üzü.
Elə bilirsiniz mən ağlayıram!
Xeyr, ağlamıram!
Mənim ağlamağa böyük dərdim var.
Fəqət bunu bilin, köksümdə ürək
Tikə-tikə olub parçalansa da,
Gözlərim göz yaşı tökməyəcəkdir.
Ah, təlxək, mən axı dəli oluram!

Lir, Qloster, Kent və təlxək gedirlər.
Uzaqlarda şimşək çaxır, ildırım düşür.

Kornuol. Gəlin biz də gedək. Tufan olacaq.
Reqana.

Bu ev balacadır. Məyyətiylə
Qoca burda çətin yerləşəcəkdir.

Qonerilya.

Günah özündədir. Mənim evimi –
Öz rahat yerini atıb qaçıbdır.
Çəksin cəzasını axmaqlığının.

Reqana.

Əgər olmasaydı qulluqçuları,
Onu saxlayardım canla-başla mən.

Qonerilya. Mən də saxlayardım. Qloster hanı?

Kornuol. Qocanı ötürür. Baxın, o gəldi.

Qloster qayıdır.

Qloster. Kral bərk hirsələnib.

Kornuol. Bəs hara getdi?

Qloster.

Əmr etdi, atlara suvar olsunlar.
Qoca yola düşdü məyyətilə.
Fəqət hara getdi, bilmirəm, düzü.

Kornuol.

Hara gedir getsin, dəyməyin ona.
Hələ əl çəkməyib öz inadından.

Qonerilya. Siz onu qətiyyənl dilə tutmayın.

Qloster.

Heyif, yavaş-yavaş hava qaralır.
Bir azdan tutacaq dünyanı zülmət.
Səhrada başlayıb güclü qasırğa.
Bütün o ətrafda yoxdur bir kol-kos.

Reqana.

Ah, ser, biz nə edək! Tərs adamların
Tərsliyin üzündən törənən bəla
Onların özünə ən yaxşı dərslərdir.
Bağladın, bağladın darvazaları!
Onun adamları çox davakardır.
Qoca tez eşidir axmaq sözləri.
Onu yolda birdən tovlayar onlar.
Qorxunc hadisələr baş verə bilər.
Ağıl təlqin edir qorxunu bizə,
Ağıllı adamlar qorxusuz olmaz.

Kornuol.

Milord, siz bağladın darvazaları.
Nə müdhiş gecədir! Ehtiyat gərək.
Düz məsləhət verir mənim Reqanam.
Gəlin uzaqlaşaq bu qasırğadan.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Səhra.

Şimşək çaxır, ıldırım düşür.
Kent bir əyanla qarşı-qarşıya gəlir.

Kent. Kimdir bu tufanda tənha dolaşan?

Əyan. Könlü tufan kimi narahat insan.

Kent. Hə, sizi tanıdım. Kral hardadır?

Əyan.

Vuruşur təbii fəlakət ilə.

Coşqun qasırgadan tələb edir ki,

Bütün yer üzünün torpaqlarını

Sovurub dağıtsın okeanlara;

Yaxud nifrət ilə dalğalandırıb

Səpsin yer üzünə okeanları.

Dünya ya dəyişsin, ya viran olsun.

Yolur saçlarını öz əlləriylə.

Qəzəbdən gözləri kor olmuş külək

Qapır havadaca o ağ saçları.

Heç nəyə, heç kimə məhəl qoymadan

Atır, səpələyir ayaq altına.

Küləklə, yağışla gəlib döş-döşə,

İnsan qəlbindəki kiçik bir dünya

Bu böyük dünyayla çarpışır indi.

Bu qorxunc gecədə nə quduz ayı,

Nə qızıqmış pələng, nə ac canavar

İsti yuvasından bayıra çıxmaz.
Kral başıaçıq, yaxasiaçıq
Dolanır səhranı divanə kimi,
Gizlənqaç oynayır öz həyatıyla.

Kent. Bəs yanında kim var?

Əyan.

Yalnız təlxəkdir.
Çalışır, sağaltsın zarafatıyla
Onun ürəyinin yaralarını.

Kent.

Mən sizi yaxından tanıyıram, ser.
Bununçün etibar edib ürekdən,
Çox vacib bir sirri açıram sizə.
Hersoq Albaniylə hersoq Kornuol
Çoxdan bir-birinə qənim kəsilib.
Onlar məharətlə indiyə kimi
Gizli saxlayırlar bunu hamıdan.
Taleyin əliylə uçanların
Vardır sədaqətli nökərləri də.
Fəqət hersoqların nökər-naibi
Yalnız xəyanətlə nəfəs alırlar,
Onlar Fransanın casuslarıdır.
Krallıqda olan məxfi işləri,
Hersoqların sonsuz ədavətini,
Onların mehriban, qoca kralla
Kobud rəftarını, nankorluğunu
Dərhal Fransanın hökmdarına
Xəbər aparırlar, xəbər verirlər.
Bəlkə, elə əsas iş görülür ki,
Bunlar başlanğıcdır onun yanında.
Ancaq bir iş bizə aydındır güntək:
Fransa qoşunu keçib sərhədi,
Girib parçalanmış vətənimizə.
Laqeyd başçılar yatırıb bizi,
Əsas limanları tutublar artıq.
Hərbə başlamaqçün bu gün, ya sabah,
Yəqin qaldırırlar bayraqlarını.

İndi mənim sizdən xahişim budur:
Mənə qəlbinizdə bir inam varsa,
Onda Duvra gedin vaxt itirmədən.
Duvrda kədərle söhbət açanda
Zavallı kralın, qoca kralın
Acı taleyindən, ağır dərdindən
Camaat içində ürəkdən sizə
Təşəkkür eyləyən tapılacaqdır.
Bilin ki, əsilən zadəganam mən.
Tanıdığım üçün ürək qızdırıb,
Etibar edirəm sizə bu işi.

Əyan. Sonra danışarıq.

Kent.

Yox, elə indi.
Daxilim zəngindir öz görkəmindən,
Təsdiq etmək üçün bu sözlərimi,
Buyurun, götürün pul kisəmi siz.
İçində nə varsa, qoy sizin olsun.
Orda Kordeliyanı görsəniz əgər, –
Siz onu, şübhəsiz, görəcəksiniz –
Bu qızıl üzüyü göstərin ona.
O sizə danışar mənim bərəmdə,
Onda bilərsiniz kim olduğumu.
Görüm bu tufanı lənətə gəlsin!
Gedirəm axtarım, tapım kralı.

Əyan.

Verin əlinizi, razıyam, cənab.
Daha deyiləsi sözünüz yoxmu?

Kent.

Bir-iki kəlmə də əlavəm vardır.
Bu daha vacibdir dediklərimdən.
Kralı tapanda deyərəm sizə.
Siz bu yana gedin, mən də bu yana.
Krala birinci kim rast gələrsə,
Quşqırsın, çağırsın o birisini.

Hərəsi bir tərəfə gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Səhranın başqa bir yeri.

Tufan davam edir. Lir və təlxək gəlirlər.

Lir.

Qanadlı əjdaha – ey azğın külək,
Şiddətlə, hiddətlə ara vermə, əs!
Sonsuz qəzəbindən, sonsuz qeyzindən
Dalğatək qabarıb partlasın üzün!
Ey amansız leysan, güclü qasırga,
Bütün yer üzünü selə qərq elə,
Qalsın su altında uca qüllələr.
Köklü pəlidları yaran-dağıdan,
Odlu şimşəklərin lovğa carçısı,
Fikirtək sürətli alovlar, odlar,
Mənim çal başıma yağın göylərdən.
Dünyanı titrədən ey ildırım, sən
Bu Yer kürəsini əzib yastıla.
Münbit torpaqları boz külə döndər,
Heç nə yaratmasın bir də təbiət.
Yaramaz törədən, nankor yetirən
İnsan toxumları məhv olsun birdən.

Təlxək. Ah, əmican, möminlərin isti evdəki müqəddəs suyu
çöldəki bu yağış suyundan yaxşıdır. Əmican, gəl sən öz qızlarının
yanına qayıt, onlardan üzr istə. Belə bir gecə nə ağıllıya rəhm edir,
nə də axmağa.

Lir.

Ulla, ey qasırga! Alış, ey şimşək!
Çağla sellər kimi sən də, ey leysan!
Nə leysan, nə şimşək, nə də qasırga,
Mənim ciyərparam – qızlarım deyil.
Siz ey təbiətin şər qüvvələri,
Sizi qınamıram zərrə qədər də,
Demirəm rəhimsiz, amansızsınız.
Sizə verməmişəm səltənətimi,
Sizi balam deyə çağırمامışam.

Yoxdur boynunuzda bir haqqı-sayım.
Belə olan halda nə deyə billəm.
Qorxulu, dəhşətli əyləncənizə
Məni qurban seçin, hədəf əyləyin.
Durur qarşınızda zavallı, zəif,
Nəsibi həqarət olan bir qoca.
Yox, yox, siz nanəcib olmasanız da,
Sizi qınamağa haqqım var mənim.
Yaltaq təbiətli nöqərlərsiniz.
Enib aşağıya uca göylərdən,
Qoşulub nanəcib qızlarıma siz
Bu aciz, ağbaşlı, düşkün qocayla
Döyüşür, vuruşur, öcəşirsiniz.
Ah, bu alçaqlıqdır, şərəfsizlikdir!

Təlxək. Başını gizlətməyə bir evi olanın ağılı da başında olar.

Səfil evlənən zaman
Bit gətirər arvadı.
Səfil olar anadan
Səfilin də övladı.
Ayağında qəlbitək,
Barmaqları döyünər.
Göynədikcə döyənək,
Gecə-gündüz deyİNər.

Belədir də! Hələ yer üzünə elə bir gözəl gəlməyib ki, güzgüyə
baxıb qaş-gözünü oynatmasın, əzilib-büzülməsin.

Lir.

Yox, yox, sakit-dinməz qalacağam mən,
Səbir nümunəsi olacağam mən.

Kent gəlir.

Kent. Ey-ey, siz kimsiniz?

Təlxək.

Kim olacaqdır!
Əlahəzrət – səfil, ağıllı – axmaq.

Kent.

Çox təəssüf! Kral, siz burdasınız?
Gecələr ov edən canlılar hətta

Belə bir gecəni istəməzdilər.
Yırtıcı heyvanlar, alıcı quşlar
Qəzəbli göylərin vahiməsindən
Yuvada qalmağa məcbur olublar.
Özümü biləndən bu günə qədər
Belə alovsaçan müdhiş ildırım,
Belə uğuldayan güclü qasırga,
Belə şırıltıyla tökülən leysan
Mən nə eşitmişəm, nə də görmüşəm.
Bu sonsuz dəhşətə, bu fəlakətə
İnsan təbiəti davam gətirməz.

Lir.

Qorxunc nəre çəkib başımız üstə,
Dünyanı titrədən böyük yaradan
Qoy bilsin özünün düşmənlərini.
Ədalət divanı qurulsun indi.
Cinayət törədən, cəzalanmayan
Əssin əsim-əsim, titrəsin zağ-zağ.
Qanlı əllərini gizlətsin qatil.
Öz andını pozan süni, saxtakar,
Öz yolunu azan bic, haramzadə,
Zinakar şərəfsiz, dəyyus qeyrətsiz
Vahimə içində lərzəyə düşsün
Dostluq, səmimiyyət pərdəsi altı
İnsan həyatına qəsd edən hər kəs
Daha gizlətməsin suçunu əbəs.
Hər yerdə hamıdan xəlvət tutduğu
Günah dağarcığı qəlbini açsın.
Yalvarıb-yaxarıb sidqi-ürəklə,
Mərhəmət istəsin qadir Allahdan.
Günahkar deyiləm mən onlar qədər.

Kent.

Ay aman, başı da açıqdır onun!
Mənim mərhəmətli, əziz kralım,
Yaxında küləşdən bir koma vardır.
Orda qasırgadan daldalanın siz,
Mən bu daş qəsrə qəlbi daşdan bərk

Daşa dönmüşlərin gedim yanına.
 Bir az bundan qabaq gedib onlardan.
 Sizi xəbər aldım, sizi soruşdum,
 Məni içəriyə buraxmadılar.
 Qapını üzümə çırsalar yenə,
 Onları mən güclə məcbur edəərəm,
 Ədəbi-ərkanı unutmasınlar.

Lir.

Mənim ağlım çasır, dəli oluram.
 Gedək, dostum, gedək. Nə olub sənə?
 Soyuqdan donursan? Mən də donuram.
 Hardadır küləşdən tikilən koma?
 Necə də qəribə olur ehtiyac,
 Qızıla çevirir saman çöpünü.
 Gedək o komaya. Ah, yazıq təlxək,
 Qəlbimin salamat qalan küncüylə
 Sənin bu halına acıyıram mən.

Təlxək (*oxuyur*).

Başında bir azca ağılı olan kəs
 Verməz ahla-ufla ömrünü bada.
 Yağışdan, tufandan şikayət etməz,
 Bənişar bəxtiylə fani dünyada.

Lir.

Haqlısan, əzizim, düz buyurursan.
 (*Kentə*)
 Yaxşı, o komana sən apar bizi.

Lir və Kent gedirlər.

Təlxək. Ayağı sürüşkən bir afətin alovunu-odunu söndürmək
 üçün nə gözəl gecədir! Getməmişdən əvvəl peyğəmbərlik edəcəyəm.

Nə vaxt keşiş xalqı aldatmayacaq,
 Şərabçı pivəyə su qatmayacaq,
 Dərzi xəyalından çıxacaq daş-baş,
 Cadugər yerinə yanacaq oğraş,
 Ədalət dinəcək haqq divanında,
 Comərd qalmayacaq borc zindanında,

Şərdən ayrılacaq şərçinin dili,
Cibdən kəsiləcək cibginin əli,
Sələmçi sələmi çölə tökəcək,
Əxlaqsız saflıqdan məbəd tikəcək,
O vaxt İngiltərə məmləkətində
Hamı ad alacaq öz sənətində.
Onda qoca, uşaq, cavan, növrəstə
Gəzəcək doğrudan ayağı üstə.

Bu peyğəmbərliyi əfsanəvi sehrkar Merlin edəcəkdir, çünki o məndən sonra yaşayacaqdır.

Gedir.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qlosterin qəsridə bir otaq.
Qloster Edmundla daxil olur.

Qloster. Aman, aman, Edmund! Bu qeyri-insani hərəkət heç mənim xoşuma gəlmir. Krala kömək etmək üçün onlardan icazə istədim. Onlar mənim bütün imkanlarımı məhdudlaşdırıb, öz evimin ixtiyarını əlimdən aldılar. Məni həmişəlik gözdən salacaqları ilə hədələdilər. Kralın haqqında danışmağa, onun barəsində ağız açmağa, ona hər hansı bir vasitəylə kömək göstərməyi qadağan etdilər.

Edmund. Bu, insanlığa yaraşmayan, ən vicdansız bir hərəkətdir.

Qloster. Fikir vermə. Heç nə danışma. Hersoqlar arasına ziddiyyət düşüb. Bir iş var. O bundan da pisdir. Bu axşam bir məktub almışam. Haqqında danışmaq belə təhlükəlidir. Məktubu öz otağımda gizlətmişəm. İndi krala verilən işgəncələrin intiqamı tamamilə alınacaqdır. Artıq qoşunun bir hissəsi sərhədi keçib. Biz kral tərəfdə olmalıyıq. Mən mütləq kralı axtarıb tapacağam, gizləncə ona kömək edəcəyəm. Sən hersoqun yanına get, onun başını söhbətə qat ki, kralın yanına getdiyimi hiss etməsin. Hərgah məni soruşsa,

de, xəstədir, yatağa düşüb. Bu yolda ölsəm də, krala kömək edəcəyəm, öz köhnə ağamı darda tək qoymayacağam. Onsuz da məni ölümlə hədələyirlər. Dünyada qəribə işlər baş verir, Edmund. Ehtiyatlı ol, oğlum.

Gedir.

Edmund.

Deməli, onları saymayır qoca,
Krala tükənməz sədaqəti var.
Bu sirri açaram hersoqa dərhal,
Məktub haqqında da deyərəm ona.
Bu gözəl xidmətim əvəzsiz qalmaz.
Atam nə itirsə, taparam özüm,
Doyar var-dövlətdən mənim də gözüm.
Göylər yollarıma nur-ışığı ələr.
Qoca enən yerdən cavan yüksələr.

Gedir.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Səhra. Komandanın qabağı.

Lir, Kent və təlxək gəlirlər.

Kent.

Bu da dediyimiz həmin o koma.
İçəri buyurun, möhtərəm milord.
Qasırga get-gedə şiddət eyləyir.
Bu zülmət gecədə belə dəhşətə
Heç vaxt dözə bilməz insan vücudu.

Lir. Məndən əl çək!

Kent. Milord, keçin içəri!

Lir. Mənim ürəyimi partladacaqsan?

Kent.

Razıyam, partlasın mənim ürəyim,
Təki daş dəyməsin ayağınıza.
İçəri buyurun, mehriban milord.

Lir.

Belə nəhs tufanda bədənimizin
İliyədək donub titrəməsini
Böyük fəlakətmi sayırsan, dostum?!
Əlbəttə, sənincün bu dözülməzdir.
Fəqət təbiətin bir qanunu var:
Ağır xəstəliyə düşəndə insan
Yüngül xəstəliyi çıxır yadından.
Vəhşi bir ayının ağızından qaçıb
Canını birtəhər qurtaran bədbəxt
Birdən qarşılaşsa quduz dənizlə,
Geriyə qayıdıb istər-istəməz
Özünü ayının ağızına atar.
Başımız fikirdən azad olanda
Hissiyatlı olur bədənimiz də.
Mənimsə başımda coşub fırtına,
Bütün hissiyyatım məhv olub artıq.
Yeganə bir hissım qalır qəlbimdə.
Övlad nankorluğu! Dəhşətli bir hiss!
Sanki, bal yedirən barmaqlarımı
Öz ağızım qoparıb, kəsib dibindən,
Cəza verəcəyəm nankora mütləq.
Yox, daha göz yaşı tökməyəcəyəm.
Məni evdən qovmaq belə gecədə!
Seltək çağla, leysan! Odtək yan, şimşək!
Bütün əzablara dözəcəyəm mən
Belə qasırgada! Belə gecədə!
Qızlarım Reqana, Qonerilya, siz
Cəmi var-yoxunu açıq ürəklə
Sizə bağışlayan ahıl, ixtiyar,
Mehriban atanı!.. Oh, ağılim çasır.
Bu fikirlər məni dəli edəcək.
Məndən uzaq olun mənfur fikirlər.

Kent. İçəri buyurun, möhtərəm milord.

Lir.

Xahiş eyləyirəm, sən özün buyur.
Bir azca rahatlan, bir azca dincəl.

Bu tufan məlhəmdir yaralarım,
 Bu tufan daha pis fəlakət haqda
 Mənə düşünməyə imkan verməyir.
 Hər halda içəri girəcəyəm mən.
 Qabağa düş, dostum, içəriyə keç.

(Təlxəyə)

Gəl, yurdsuz-yuvasız, yazıq dilənçi,
 Gəl, birinci sən keç. Dua oxuyub,
 Mən də yatacağam bu komacıqda.

Təlxək komaya girir.

Ey evsiz-eşiksiz çıpaq bədbəxtlər,
 Harda qalıbsınız dəhşət içində?
 Yalın ayağınız, açıq başınız,
 Acılıqdan quruyub kənara çıxan
 Qabırğalarınız, cılız, canınız
 Amansız tufanın zərbələrinə
 İndi necə dözüür, necə tablayır?!
 Deşik-deşik olmuş cır-cındırınız
 Qoruya bilirmi bələdan sizi?!
 Ah, keçən ömrümün xoşbəxt çağında
 Çox az düşünmüşəm haqqınızda mən.
 Bu da ibrət dərsi, bu da bir örnək.
 Ey varlı bəndələr, lovğalanmayın,
 Acıyın halına yoxsulların siz.
 Onlar nə hiss edir, siz də hiss edin.
 Ehtiyatdan artıq nəyiniz varsa,
 Paylayın aclara, yalavaqlara.
 Gördüyünüz bütün savab işlərdən
 Allaha daha çox xoş gələr bu iş.

Edqar (*komadan*). Dərinliyi üç arşın yarım, dərinliyi üç arşın yarım! Zavallı Tom!

Təlxək qaçaraq komadan çıxır.

Təlxək. Ora girmə, əmican, orda əcinnə var. Ay aman, kömək edin, kömək edin!

Kent. Əlini mənə ver. Komada kim var?

Təlxək. Əcinnə, əcinnə! O deyir ki, adı zavallı Tomdur.
Kent. Ey, küləş içinə girib donquldanan! Kimsən? Bayıra çıx!

Paltarını dəyişib, özünü dəliliyə vuran Edqar komadan çıxır.

Edqar.

Qaçın! Mənfur iblis izləyir məni.
Əsir tikanlıqda şimal küləyi.
Hm! Buz yatağa gir, isit canını.

Lir.

Verib var-yoxunu iki qızına,
Sən də mi düşübsən bu günə, yazıq?

Edqar. Zavallı Toma kömək edin, əlinizdən qoparı əsirgəməyin. Məlun iblis onu odlardan, alovlardan keçirib: girdablara, burulğanlara salıb; bataqlıqlardan, cəngəlliklərdən sürüyüb. Yastığının altına bıçaq düzüb, əyləşdiyi yerin üstündən ilgəkli kəndir asıb, xörəyinin yanına zəhər qoyub. Onu həmişə qorxu içində saxlayıb. Ürəyini şübhə ilə doldurub. Kəhər ata mindirib, uzun, dar körpüdə səyirdərək öz kölgəsini qovub-tutmağa məcbur edib. Elə bil ki, kölgəsi onu izləyən xaindir. İnsan zəkasının beş qabiliyyəti var. İlahi sizin qabiliyyətinizin beşini də rəvnəqləndirsin. Tom soyuqdan donur. Oh, uf, uf, uf! Allah sizi qasırgıdan, ulduzların xatasından, cadudan saxlasın! Zavallı Toma bir az sədəqə verin. İblis onu çox incidir. Baxın, məlun indi orda durur. Ordadır, yenə də ordadır, ordadır.

Tufan davam edir.

Lir.

Onu qızlarımı salıb bu hala?
Verib hər şeyini, heç nə qalmayıb?

Təlxək. Yox, əynindəki xalası qalıb. Yoxsa biz ona baxmağa utanardıq.

Lir.

Günahkar kəslərə cəza verməkçin
Göylərə yığılmış dərdlər, bəlalər
Sənin qızlarının başına yağsın.

Kent. Onun qız övladı yoxdur, hökmdar.

Lir.

Sənə ölüm olsun, yalançı, namərd.
İnsan xilqətini dünyada heç kəs

Nankor qızlar kimi alçalda bilməz.
Yararsız, gərəksiz qoca atanı
Belə əzab ilə, əziyyət ilə
İndi evdən qovmaq bir adət olub.
Çox haqlı cəzadır, haqlı tənbehdır.
Elə qəddar, qansız, acgöz qızları
Törədənələr özü günahkardılar.

Edqar.

Pilokok dağında Pilokok durub.
Ay aman, ay aman, ay aman, ay-ay!

Təlxək.

Deyəsən, bu gecə amansız soyuq
Bizim hamımızı dəli edəcək.

Edqar. Şeytandan ürəyini qoru: valideynlərinə hörmət elə, söz verdin, sözünə düz ol: and içmə, başqalarının arvadına pis gözlə baxma, öz arvadını dəbdəbəli geyimə öyrətmə. Tom soyuqdan donur.

Lir. Sən əvvəl kim idin?

Edqar. Avara bir adam, ürəyi, başı təkəbbürlə dolu bir yelbeyin. Saçlarımı burdurur, məşuqəmə sədaqət rəmzi kimi əlcəklərimi papağımın üstünə taxardım. Öz könül sultanıma həvəslə xidmət edər, onunla yüz oyundan çıxardım; hər kəlməbaşı and içər, elə ordaca müqəddəs göylər altında andımı pozardım. Məhəbbət macəraları barədə düşünə-düşünə yatar, yuxudan ayılan kimi fikirlərimi həyata keçirməyə çalışardım. İçki düşkününü, qumar dəlisi idim. Qadın cinsinə Türkiyə sultanından pis münasibət bəsləyirdim. Qəlbim saxta, dilim yalançı, qulaqlarım bədxah sözlərinə məftun, əllərim qanlıydı. Donuz kimi tənbel, tülkü kimi hiyləgər, canavar kimi acgöz, köpək kimi quduz, aslan kimi hərəs idim. Qoy qəşəng başmaqların cırlıtısı, zərif ipəklərin xışiltısı sənin yazıq könlünü qadınların arxasınca sürüməsin. Ayağını qəhbəxanadan, əlini qadın tumanından, qələmini sələmçilərin haqq-hesab dəftərindən kənar saxla, şeytan caynağına sancma ürəyi...

Əsir tikanlıqda şimal küləyi.
Viy, viy, viy, no, nonni, sam, sam, man,
Dolfin, mənim balam, atı sür yandan.

Tufan davam edir.

L i r. Ah, bədbəxt insan! Çılpaq bədənini müdhiş qasırganın amansız oxlarına sipər etməkdənsə, öz qəbrində rahat yatsan, daha yaxşı olardı. Doğrudanmı, insan bundan artıq bir məxluq deyil? Ona yaxşı baxın. Nəyi varsa, hamısı özünüdür. Barama qurdundan ipək, öküzdən dəri, qoyundan yun, ceyrandan müşk almayıb. Hə! Yalnız biz üçümüz qondarmayıq. O isə əsl adamdır. Necə yaranıbsa, elə də görünür. Təbii insan yazıq, çılpaq, ikiayaqlı bir heyvandır, lap elə onun kimi, vəssalam. Artıq bir şey deyil. Rədd olun, rədd olun, siz ey alınmış borclar! Gəl, bu düyməni aç burdan.

Paltarını dartıb cırr.

T ə l x ə k. Təvəqqe edirəm, əmican, özünü ələ al. Belə bir nəhs gecədə çimmək olmaz. İndi bu vəhşi səhrada bir kiçik od parçası qoca bir əyyaşın ürəyində həyat qılgıcımına oxşayardı. Bəli, buz bağlamış bir bədəndə həyat qılgıcımına. Aha, işığa baxın. Özü də yana-yana buraya gəlir.

Uzaqdan məşəl görünür.

E d q a r. Bu məlun iblis Fliberticibbetdir. O, gecələr evlərin işığı sönən kimi mağarasından çölə çıxır, ilk xoruz banına qədər yer üzünü gəzib-dolanır. Birinin gözünə tor çəkir, birinin gözünü qıyr, birinin dodaqlarını dovşan dodağı kimi tən ortadan bölür. Buğdaya çor salır. Bir sözlə, insanlara hər cür ziyan vurur.

Üç dəfə pak Vitold düzdə gördü nə?!

Gəzir doqquz balasıyla əcinnə.

Höküm elədi bərk:

Pislikdən əl çək,

Rədd ol, rədd ol xarabalıq küncünə!

K e n t. Əlahəzrət, özünüzü necə hiss edirsiniz?

Qloster əlində məşəl daxil olur.

L i r. Bu kimdir?

K e n t. Kimsən? Kimi axtarırsan?

Q l o s t e r. Siz kimsiniz? Adınız nədir?

E d q a r. Bu səfilin adı zavallı Tomdur. Növbənöv qurbağa, çömçəquyuq, hər cürə kərtənkələ ilə qidalanır. Məlun iblis qəzəblənib onu haldan çıxaranda iyərnmədən mal təzəyini salat kimi yeyir.

Qocalıb taqətdən düşmüş siçovulu, gəbəri b xəndəkdə qalmış it
leşini parça-parça ötürür, üzü yaşıl kif bağlamış gölməçələrin bula-
nıq suyunu içir. Onun qamçının qabağına qatıb kənddən kəndə
qovur, tez-tez tutub ayaqlarını kündələyir, özünü zindana salırlar.
Bir vaxtlar onun çiyinə atmağa üç pencəyi, əyninə geyinməyə altı
köynəyi, minməyə atı, belinə qurşamağa silahı vardı.

Fəqət yeddi ildir bilmir ov iyi,
Siçan, siçovuldur Tomun yediyi
Əcinnədən özünü qoruyun. O məni təqib edir.
Rədd ol, Smolkin, rədd ol, ifritə!

Qloster.

Bu nədir, hökmdar? Yoxdurmu məgər
Sizin bundan yaxşı yoldaşlarınız?

Edqar.

Niyə, Modo, Mahu yaxşı cinlərdir.
Zülmət şahzadəsi alicənabdır.

Qloster (*Lirə*).

Canımız, qanımız olan uşaqlar
O qədər nanəcib, əclafdırlar ki,
Biz nifrət edirik öz-özümüzə.

Edqar. Bı, bı zavallı Tom dondu soyuqdan.

Qloster.

Hökmdar, buyurun, gedək mənimlə.
Öz insanlıq borcum hökm eyləyir ki,
Sizin daşürəkli qızlarınızın
Amansız hökmünə boyun əyməyim.
Onlar əmr verib: qapılarımı
Sizin üzünü bə bağlayım bərk-bərk.
Bu müdhış tufanda, zülmət gecədə
Yalnız düşəsiniz vəhşi çöllərə.
Buna baxmayaraq, cəsərət edib,
Gəlmişəm axtarıb, tapım sizi mən.
Aparım gizlincə elə yerə ki,
Orda yanar ocaq, isti yemək var.

Lir.

Dayan, qoy danışım bu filosofla.
Soruşum: ildırım nədən yanır?

Kent.

Onun təklifini qəbul eyləyin,
Gedin, evə gedin, mehriban milord.

Lir.

Fıvalı alimlə, müdrik ustadla
Ancaq iki kəlmə söhbət eyləyim.
Dostum, hansı elmi öyrənirsiniz?

Edqar.

Bir yol arayıram, çarə gəzirəm:
Necə mane olaq şeytan felinə,
Necə məhv eyləyək dələduzları?
Dünya təmizlənsin zir-zibillərdən.

Lir. Sizinlə təkliddə danışım gərək.

Kent (*Qlosterə*).

Bir daha çalışın, getsin bizimlə.
Ağlı sərsəmləyir, o dəli olur.

Qloster.

Sən hələ bir buna heyrətlənirsən?

Tufan davam edir.

Nanəcib qızları atıb haqq-sayı,
Onun ölümünü arzulayırlar.
Ah, necə haqlıymış o xeyirxah Kent!
Əwəldən hər şeyi hiss eyləyirmiş!
Biçarə boş yerə sürgün olundu.
Deyirsən, ağlıni itirir kral.
Az qalır, ağlıni itirim mən də.
Dostum, əzəl mənim bir oğlum vardı.
İndi elə oğlum yoxdur dünyada,
Onu oğulluqdan çıxarmışam mən.
Onu varislikdən məhrum etmişəm.
Lap bu yaxınlarda, lap bu günlərdə
O məni öldürmək fikrinə düşüb.
Mən onu yamanca sevirdim, dostum,
Ata bundan artıq sevməz oğlunu.
Doğrusunu desəm, getdiyi gündən

Məni dəli edib onun həsrəti.
Bu necə gecədir! Dəhşətə bir bax!

(Lirə)

Xahiş eyləyirəm, zati-alilər...

Lir.

Məni bağışlayın, mane olmayın.

Hə, nəcib filosof, lütf edin bizə.

Edqar. Soyuq iliyinə işləyir Tomun.

Qloster. Komaya gir, dostum, qızın bir azca.

Lir. Hamımız birlikdə keçək içəri.

Kent. Yolumuz başqadır bizim, hökmdar.

Lir.

Onunla, onunla qalacağam mən.

Hələ söhbətim var filosofumla.

Kent (Qlosterə).

Onu razı salın, mehriban milord.

Tomu da aparaq özümüzlə biz.

Qloster. Aparaq, aparaq, nə deyirəm ki.

Kent. Ey cənab, cəld tərپən, gedək bizimlə.

Lir. Əziz afinalı, buyurun gedək.

Qloster. Sakit, sakit olun, səs salmayınız.

Edqar.

İgid Çayld Roland girdiyi zaman
Zülmət qalaçaya dedi: Ah, aman!
İngilis qan iyi gəlir nə yaman!

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Qlosterin sarayında bir otaq.
Kornuol və Edmund daxil olurlar.

Kornuol. Mən bu evdən getməmiş, bu qocadan öz intiqamımı mütləq alacağam.

Edmund. Nə danışırınsız, milord! Onda hamı məni qınayacaq, deyəcəklər ki, vəzifəmə olan sədaqətim atama olan məhəbbətimi məhv eləyib. Bu haqda düşünəndə nəşə məni dəhşətə salır.

Kornuol. Mən indi başa düşürəm ki, sənin qardaşın niyə atasını öldürmək istəyirmiş. Bu heç də onun pis təbiətindən deyilməmiş, əksinə qocanın təbiətindəki naqislik, pislik onu bu işə vadar edirmiş.

Edmund. Necə də qəddarmış mənim taleyim! İndi mən vicdanlı olduğum üçün peşmançılıq çəkməyə məcburam. Hörmətli hersoq, atamın dediyi məktub budur. Məktubdan belə çıxır ki, mənim atam lazımlı məlumatları Fransa kralına xəbər verirmiş. Ah, müqəddəs göylər! Kaş atam heç vaxt xain olmayaydı, kaş mən də heç vaxt onun xəyanətini açmalı olmayaydım.

Kornuol. Mənimlə arvadımın – hersoginyanın yanına gedək.

Edmund. Bu kağızda olanlar təsdiqlənsə, onda işimiz başımızdan aşacaqdır.

Kornuol. Təsdiqlənsə də, təsdiqlənməsə də, bu kağız səni artıq qraf Qloster etmişdir. Axtar, gör, atan hardadır. Elə olsun ki, biz onu dərhal həbs edə bilək.

Edmund (*kənara*). Əgər mən atamı krala kömək göstərdiyi yerdə tapsam, bu onun haqqında yaranmış şübhələri daha da artıracaqdır. (*Ucadan*) Mən bir oğul kimi, ata məhəbbətini itirsəm belə, yenə də öz vəzifəmi sədaqətlə yerinə yetirəcəyəm.

Kornuol. Mən sənə bütün varlığımın inanıram, oğlum. Sən də mənim məhəbbətimə inan. Çalışacağam ki, sənə daha yaxşı bir ata olum. (*Gedirlər.*)

ALTINCI SƏHNƏ

Sarayın yaxınlığındakı fermada bir otaq.

Qloster, Lir, Kent, təlxək və Edqar daxil olurlar.

Qloster. Açıq havadansa bura yaxşıdır. Yeni şəraitimizdən inciməyin. Daha yaxşı bir yer tapmağa gedirəm. Rahatlığınız üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm. Tezliklə qayıdaram.

Kent. O, bütün bu ağır sarsıntılara dözməyib ağılını itirmişdir. Allah sizin yaxşılığınızın əvəzini verər.

Qloster gedir.

Edqar. Frateretto mənə çağırır. Bu iblis mənə deyir ki, Neron o dünyada zülmət gölündən balıq tutmaqla məşğuldur. (*Təlxəyə*)
Dua oxu, ey, axmaq, özünü bu iblisdən qoru.

Təlxək. Xahiş edirəm, əmican, de görək, kim dəlidir: ağa, yoxsa rəyyət?

Lir. Kraldır, kral!

Təlxək. Xeyr, xeyr, rəyyətdir, oğlu ağa olan rəyyət. Çünki rəyyət dəli olmalıdır ki, qarşısında duran öz ağa oğluna baxa bilsin.

Lir.

Yüz min yanar oxla odlu cəhənnəm

Dağ bassın, dağ çəksin nanəciblərə.

Edqar. Məlun iblis mənim kürəyimi çimdikləyir.

Təlxək. Dəli o adamdır ki, canavarın əhlilləşməsinə ümid bəsləyir, atın dal ayaqlarına arxa çevirir, sahibkarın məhəbbətinə, qəhbənin andına inanır.

Lir.

Bu saat məsələ aydın olacaq.

Onlara məhkəmə quracağam mən.

(*Edqara*)

Alimlər alimi, möhtərəm hakim,

Sən keç bu tərəfə, sən burda əyləş.

(*Təlxəyə*)

Sən də, müdrik cənab, bu yerdə otur.

İndi cavab verin, dişi tülkülər!

Edqar.

Xanım, ona baxma, məhkəməyə bax.

Bessi, çayı keçib yanıma gəl, gəl...

Təlxək.

Deşilib qayıq.

Deyərmi açıq

Nə üçün yanına gəlmir o gözəl?

Edqar. Məlun iblis bülbül kimi səs çıxarıb öz nəğməsiylə zavalılı Tomun qulaqlarını dəng edir. Əcinnə Hopdans isə Tomun qarınına girib hay-küy qoparıb, iki dənə ağ siyənək balığı tələb edir. Qarıldama, qara əcinnə, mənim sənə veriləsi yeməyim yoxdur.

Kent. Nə oldu, hökmdar? Belə durmayın.
Sonsuz dəhşət yağır üz-gözünüzdən.
Bəlkə, siz uzanıb dincələsiniz?
Necə məsləhətdir, balınc gətirim?

Lir.
Əvvəlcə başlayım məhkəməni mən.
Gətirin içəri o şahidləri!
(Edqara)
Hakim libasıdır sənin libasın.
Buyur, bu yana keç, öz yerini tut.
(Təlxəyə)
Sənsə yoldaşın adil hakimnin.
Onun yanındakı kətildə əyləş.
(Kentə)
Hə, siz də əyləşin, ey haqq vəkili.

Edqar.
Gəlin, ədalətlə işə baxaq biz.
Qoyunlar taxıla doldu, ay çoban.
Elə xoşbəxt-xoşbəxt yatmaqdan nə var?
Ayl, tütəyini dindir ucadan,
Tez ol, qoyunları taxıldan çıxar.
Mrr, mrr! Qara pişik baxır necə də!

Lir. Birinci siz bu qızı dindirin. Qonerilyadır. Bu hörmətli məclis qarşısında and içərəm ki, o, yazıq kralı – öz doğma atasını təpiyinin ucu ilə vurub evdən bayıra atmışdır.

Təlxək.

Xanım, irəliyə buyurun bir az.
Deyiniz, adınız Qonerilyadır?

Lir. İnkər edə bilməz bunu heç zaman.
Təlxək. Bağışlayın, kürsü sandım mən sizi.

Lir.

Bu da o biri qız, əyri qəlbini
Qıyılmış gözləri təsdiq eyləyir.
Tut onu! Qılınc ver, məşəli gətir!
Bu nədir? Məhkəmə pula satıldı!
Ey, hiyləgər hakim, niyə sən ona
Aradan çıxmağa imkan yaratdın?

Edqar.

Dəli olursunuz yavaş-yavaş, ser,
Sizi bu bələdan Allah saxlasın.

Kent.

Təəssüf, təəssüf! Nə oldu, kral?
Hanı o əvvəlki böyük səbriniz?
Tez-tez siz onunla fəxr edərdiniz.

Edqar (*kənarə*).

Mənim qəlbim ona elə yanır ki,
Saxlaya bilmirəm göz yaşlarımı.
Çağlayıb hiyləmi faş edəcəkdir.

Lir.

Küçüklər, hamısı düşüb arxama:
Novağız, Qalaybaş, Qurdürək, baxın,
Üçü də cumaraq hürüyür mənə.

Edqar.

Tom öz başını o şəngilərin qabağına atar.
İtilin buradan, it balaları!
Rənginiz, ağzınız qarasa, ağsa,
Sivri dişinizdən zəhər də yağsa;
Olsanız ya tazı, ya əl tulası,
Ya qapağan qancıq, ya qurd balası;
Ya quyruğukəsik, ya çömçəquyruq,
Fərqi nə, ya tükü, ya da ki yoluq,
Başımı qarşıda elə görəntək
Qaçıb gedərsiniz zingildəyərək.

Dı, dı, dı. Sakit olun! Təntənəli bayramlara, yarmarkalara, bazar-
lara gedəyin. Zavallı Tom, sənin buynuzun artıq quruyub. İçində
içməyə heç nə qalmayıb. Daha sədəqə yığa bilmirsən.

Lir. Tələb edirəm, Reqananın köksünü yarın, ürəyinə baxın,
səbəbini öyrənin. Təbiət nə üçün onun ürəyini daşdan yaradıb?
(*Edqarə*). Siz, cənab, mənim xoşuma gəlırsiniz. Sizi yüz nəfərdən
ibarət öz cəngavər dəstəmə qəbul edirəm. Yalnız geyiminiz xoşuma
gəlmir. Deyəcəksiniz ki, İrən paltarındır. Təfəvütü yoxdur, dəyiş-
dirməlisiniz.

Kent. Uzanın, hökmdar, dincəlin bir az.

Lir. Səs salmayın, səs salmayın. Pərdələri çəkin. Belə, belə, belə. Biz səhər yuxudan oyanıb şam edəcəyik. Belə, belə, belə.

Uzanıb yatır.

Təlxək. Mənsə yatacağam günorta vaxtı.

Qloster qayıdır.

Qloster. Dostum, yaxına gəl. Kral hardadır?

Kent. Budur. Toxunmayın. O dəli olub.

Qloster.

Onu yerdən qaldır, xeyirxah dostum.
Yaxın adamlardan eşitmişəm ki,
Onu öldürməkçün plan qurublar.
Bax, burda, bu küncdə hazır xərək var.
Kralı uzadıb onun üstünə,
Təcili götürüb Duvra aparın.
Duvrda görülüb hər cür hazırlıq,
Sizi qarşılıyıb, yer verəcəklər.
Cəld ol, qaldır onu. Yarımca saat
Hərgah vaxt itirsən, sözsüz, bu ona,
Həm sənə, həm bizə ölüm deməkdir.
Qaldır, qaldır onu. Tez gəl arxamca.
Sizə keşikçilər qoşacağam mən.
Tədarük görmüşəm yolunuza da.

Kent.

Dərddən üzgün vücud gör yatır necə!
Rahatlan, rahatlan, biçarə kral.
Bəlkə də, bu yuxu, bu istirahət
Dincəltdi pozulmuş əsəblərini.
Ancaq həyat belə davam eyləsə,
Sənin sağalmağın çətin olacaq.

(Təlxəyə)

Onu aparmağa kömək et, dostum,
Kənarda dayanma.

Qloster. Gedək, tez gedək.

Kent, Qloster və təlxək Liri də götürüb gedirlər.

Edqar.

Gözəl bir insanı dərqli görsək biz,
 O vaxt yaddan çıxır öz kədərimiz.
 Əvvəl bəxti gülən, xoşbəxt olan kəs
 Sonra əzablara tək dözə bilməz.
 İztirab içində tapsaq bir həmdəm,
 Sıxmaz könlümüzü nə qüssə, nə qəm.
 Kralı özümtək dərqli görəndə
 Qəlbimdə yüngüllük duyuram mən də,
 Bu ağır bəlaya, şahiddir tanrı,
 Məni atam salıb, onu qızları.
 Tom, bir az səbr elə, dəyişər zaman,
 Silinər tezliklə ləkə adından.
 Haqq təsdiq edilər axırda, sonda.
 Dəli libasını atarsan onda.
 Qoy bizə nə olur-olsun bu gecə,
 Təki kral nicat bulsun bu gecə.
 Hələlik, hələlik gizlənməliyəm.

YEDDİNCİ SƏHNƏ

Qlosterin sarayında bir otaq.
 Hersoq Kornuol, Reqana, Qonerilya,
 Edmund və qulluqçular daxil olurlar.

Kornuol. Xanım, tez ərinizin yanına gedin. Bu məktubu ona verin. Fransız qoşunları Britaniya sahillərinə çıxmışlar. (*Qulluqçulara*)
 O alçaq Qlosteri axtarın!

Bir neçə qulluqçu gedir.

Reqana. Tapan kimi dar ağacından asmaq lazımdır.

Qonerilya. Gözlərini çıxarmaq gərək.

Kornuol. Onu mənim öhdəmə buraxın. Ona olan sonsuz qəzəbimi mən layiqincə sübut edərəm. Edmund, bizim hörmətli bacımızı müşayiət edin. Sizin burada qalmağınız məsləhət deyil. Xain atanıza

verəcəyimiz cəzaya baxmağınız yaxşı düşməz. Çatan kimi, hersoqa deyərsiniz ki, dərhal silahlansın. Biz də təcili hazırlıq görəcəyik. Onunla çaparlar vasitəsiylə daimi əlaqə saxlayarıq.

Yaxşı yol, əziz bacım, yaxşı yol, qraf Qloster.

(Osvald daxil olur.)

Hə, nə var! Öyrəndin kral hardadır?

Osvald.

Burdan yola salmış onu Qloster.

Otuz, ya otuz beş qulluqçu-nökər

Axtara-axtara ağalarını

Darvaza önündə görmüşlər onu.

Qrafın bir neçə vassalı ilə

Krala qoşulub Duvra getmişlər.

Deyənlərə görə, orda onların

Yaxşı silahlanmış dostları vardır.

Kornuol. Xanımın atını yəhərləyiniz!

Qonerilya. Hələlik, əziz lord, hələlik, bacım!

Kornuol.

Edmund, uğur olsun!

(Qonerilya, Edmund və Osvald gedirlər.)

Axtarın, tapın!

Xain Qlosterin bir oğru kimi

Arxadan bağlayın əllərini siz.

Gətirin buraya vaxt itirmədən.

(Qalan qulluqçular da gedirlər.)

Onu məhkəməsiz öldürmək olmaz.

Ancaq bunun yoxdur bizə qorxusu,

Hakimiyyət bizim əlimizdədir.

İndi başqa yolla, başqa üsulla

Soyuda bilərik qəzəbimizi.

Ədalətsiz saymaz bu hökmü heç kəs,

Qınayan olsa da, bizə zidd getməz.

Kimdir gələn? Xain!

Bir neçə qulluqçu Qlosterlə gəlir.

Reqana. Bic tülkü! Odur.

Kornuol. Qartmış əllərini bağlayın möhkəm!

- Qloster. Bunlar nə deməkdir, zati-alilər?
Qonaq gəlmisiniz mənim evimə,
Zarafat etməyin mənimlə bu cür.
- Kornuol.
Bağlayın deyirəm!
(Qulluqçular Qlosterin əllərini bağlayırlar.)
Bərk-bərk bağlayın!
Qoy bilsin həddini o iyğənc xain.
- Qloster.
Mən xain deyiləm, xain sizsiniz.
- Kornuol.
Sarıyın tez onu bu kresloya!
Əclaf sən görərsən kim olduğunu.
(Reqana Qlosterin saqqalından dartır.)
- Qloster.
Vallah, mənim kimi ağsaç qocanın
Saqqalından dartmaq ən çirkin işdir.
- Reqana.
Saçın ağarsa da, özün xainsən.
- Qloster.
Amansız əcinnə, sənın yolduğun
Tüklər bircə-bircə canlanıb bir gün
Sənə dağ basacaq haqq divanında.
Mən ev sahibiyəm, sən isə qonaq.
Mənim öz evimdə mənim üzümü
Sən cırdın əlinlə bir quldur sayaq.
Sizə nə lazımdır?
- Kornuol.
Sən Fransadan
Məktub almısanmı bu son günlərdə?
- Reqana. Hər şeyi bilirik, düzünü söylə.
- Kornuol.
Vətən torpağına sui-qəsd edən
Xainlərlə sənın nə əlaqən var?
- Reqana.
Ağlını itirmiş qoca kralı
Sən kimə tapşırıdın, hardadır, harda?

Qloster. Düzdür, Fransadan məktub almışam,
Fəqət düşməndən yox, kənar adamdan.
Onun bu hücumdan xəbəri yoxdur.

Kornuol. Hiylədir.

Reqana. Yalandır, saxtakarlıqdır!

Kornuol. Hara yola saldın kralı?

Qloster. Duvra.

Reqana. Nəyə görə Duvra? Cəsarətə bax!

Kornuol. Nəyə görə Duvra? Qoy cavab versin.

Qloster.

Ayıtək ağaca bağlanmışam mən.
Gərək tab gətirəm bu hücumlara.

Reqana. Nəyə görə Duvra?

Qloster.

Ona görə ki,
Sənin dırnaqların bədbəxt qocanın
Gözünü tökməsin iti ox kimi.
Yırtıcı bacının köpək dişləri
Neşərtək sancılıb, ulu kralın
Müqəddəs qanını murdarlamasın.
Bu müdhiş dəhşəti görməmək üçün
Mən onu təcili Duvra göndərdim.
Dəniz də dözməzdi belə tufana,
Kükreyib daşardı sonsuz qəzəbdən,
Dalğalar sütüntək qabxıb havaya,
Göydə söndürərdi ulduzları da.
Fəqət bu amansız zülmət gecədə,
Bu qorxunc tufanda zavallı kral
Gəzirdi səhrada tək, başıaçıq.
Gözündən axıdıb seltək göz yaşı,
Səmadan tökülən güclü leysanı
Daha da artırıb gücləndirirdi.
Belə bir havada canavar hərgah
Gəlib ulasaydı qapı önündə,
Ən qəddar, ən qansız bir qatil belə
Deyərdi: "Qapıçı, qapını tez aç!"
Ancaq siz – atanın əziz qızları...

Yox, Allah zalımı cəzasız qoymaz.
Tezliklə görərəm qisas gününü.

Kornuol.

O günü heç zaman görməyəcəksən!
Ehey, kreslonu möhkəm saxlayın!
Sənin gözlərini çıxarıb indi,
Ayağım altına atacağam mən.
(Qlosterin gözünün birini çıxarır.)

Qloster.

Qocalmaq istəyən nəcib insanlar,
Mənə kömək edin! Vəhşi! Of, Allah!

Reqana.

Gözləri inciyər biri-birindən,
Çıxar o sağ qalan gözünü də sən.

Kornuol. Hə, indi görərsən qisas gününü.

Birinci qulluqçu.

Yetər, əlinizi saxlayın, cənab.
Üşaqlıq çağından bu günə qədər
Mən sizə hər zaman xidmət etmişəm.
Fəqət heç bir vədə indiki kimi
Belə yaxşı xidmət göstərməmişəm.
Sizə əmr edirəm: ona dəyməyin!

Reqana. Necə, sən nə dedin, qudurğan köpək!

Birinci qulluqçu.

Kişi olsaydınız, bu sözə görə
Mən çəkib yolardım saqqalınızı.
Siz nə edirsiniz?

Kornuol.

Sən işə bir bax!
Gəda ağasına qəzəblənərmiş!

Qılıncını qınından sıyırr.

Birinci qulluqçu.

Mən gəda deyiləm. Buyurun indi,
Mən sizə göstərim öz kimliyimi.

Qılıncını çıxarır. Vuruşurlar. Kornuol yaranır.

Reqana. Qılıncı mənə ver. Qul üsyan edir!

Başqa bir qulluqçunun qılıncını alıb
birinci qulluqçunun kürəyinə sancır.

Birinci qulluqçu.

Ah, mən, mən ölürəm! Milord, şükür ki,
O biri gözünüz hələ ki sağdır.
Baxın, qatil çatdı cəzasına. Ah!

Ölür.

Kornuol.

Baxa bilməyəcək, qoymaram görsün.
Di tökül, di tökül, murdar həlməşik.
Necədir, nə oldu sənin pariltın?

(Qlosterin o biri gözünü çıxarır.)

Qloster.

Cahan mülkü zülmət, bir təsəlli yox!
Hanı oğlum Edmund? Ah, mənim balam,
Ata məhəbbəti günəşin olsun.
Gəl, oğlum, özün al intiqamımı.

Reqana.

Bəsdir, kəs səsini, xain yaramaz!
Dilinə gətirmə onun adını.
O sənə əbədi nifrət yağdırır,
Bizə açıb sənin xəyanətini.
Gərək şərəfini ləkələsin ki,
Sənə rəhm eləsin, yazığı gəlsin.

Qloster.

Ah, mən nə axmağam! Kimə inandım!
Edqar şərə düşdü, böhtana düşdü.
Ey ulu yaradan, bağışla məni.
Mənim Edqarıma özün kömək ol!

Reqana.

Boynundan yapışıb atın bayıra,
Qoy tapsın burnuyla Duvrun yolunu.
(Kornuola)
Mənim əziz ərim, sənə nə oldu?

Kornuol.

Halım yaxşı deyil, yaralanmışam.
Məni evə apar, mənim xanımım.
(Qulluqçulara)
Rədd eləyin burdan o kor əbləhi.
Atın zibilliyə bu cəmdəyi də.
Reqana, getdikcə çox axır qanım.
Vaxtsiz yaralandım. Yapış qolumdan.

Kornuol Reqananın çiyinə söykənərək gedir.
Qulluqçulardan bəzisi Qlosteri kreslodan açıb aparır.

İkinci qulluqçu.

Bu adam cəzasız qalarsa əgər,
Günah törətməkdən çəkinməz bəşər.

Üçüncü qulluqçu.

Qocalıb ölərsə öz əcəliylə,
Bu arvad dünyada bir qadın qoymaz.
Onun xislətinin iblis zəhmindən
İblisə çevrilər bütün qadınlar.

İkinci qulluqçu.

Gəl, qoca qrafın dalınca gedək.
Aparaq Tomu da özümüzlə biz.
Bələdçilik etsin kor binəvaya.
O sərgərdan dəli hazırdır hər vaxt:
Hamıya hər işdə kömək eləsin.

Üçüncü qulluqçu.

Onda sən yola düş. İstəyirəm mən,
Bir az məlhəm tapım, tənzip getirim:
Bağlayaq qocanın yaralarını.
Gedək. Qadir Allah, ona rəhm elə!

Hərəsi bir tərəfə gedir.

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Səhra.
Edqar gəlir.

Edqar.

Yaxşıdır açıq kin gizli nifrətdən,
Yaltağa inanan düşər hörmətdən.
Taleyin çərxində ən aşağıda
Əzablar içində qovrulan bir kəs
Nə ümitsiz olmaz, nə qorxu bilməz.
Yuxarıdan enən bədbaxtdır, bədbaxt,
Aşağıdan qalxan sevinər hər vaxt.
İndi ki belədir, xoş gördük səni,
Bağrıma basdığım, ey coşqun külək!
Səfili səhrada toza döndərdin,
Daha onun sənə borcu qalmadı.
Bu gələnlər kimdir?

Bir nəfər qoca Qlosteri gətirir.

Atamdır mənim!
Əlindən tutubdur bir kasıb kişi.
Ah, dünya, ah, dünya, vəfasız dünya!
Sənin dönüklüyün nə dəhşətlidir!
Biz nifrət edirik dönüklüyünə.
Doyuruq, bezirik həyatımızdan,
Yoxsa qocalmazdıq, yoxsa ölməzdik.

Qoca.

Mənim əziz ağam, düz səksən ildir,
Daim yaşayıram torpağınızda:
Əvvəl atanızın, sonra da sizin.

Qloster.

Get burdan, get burdan, mehriban dostum.
Mənə xeyir verməz sənin köməyin,
Əksinə özünə ziyan gətirər.

Qoca.

Təəssüf ki, cənab, gözsüz heç cürə
Tapa bilməzsiz yolunuzu siz.

Qloster.

Mənim yolum yoxdur, gözü neynirəm?
Büdrədim, yanıdım gözlü olanda,
Gözüm görə-görə azdım yolumu.
Necə də qəribə yaranıb insan:
Sərvətdir hər zaman kor edən bizi,
Ehtiyacdır açan gözlərimizi.
Ah, mehriban oğlum, əziz Edqarım,
Sən qoca, aldanmış, düşkün atanın
Sonsuz qəzəbinin qurbanı oldun.
Əgər əcəl mənə möhlət versəydi,
Əgər toxunsaydı əlim əlinə,
Elə zənn edərdim, elə bilərdim,
Gözlərim yenə də öz yerindədir!

Qoca. Ay adam, sən kimsən?

Edqar (*kənarə*).

Of, aman Allah!
Kim deyə bilər ki, ən bədbəxt mənəm.
Dünyanın bədbəxti özüməm indi.

Qoca. Bu həmin dəlidir, zavallı Tomdur.

Edqar (*kənarə*).

“Dünyanın bədbəxti özüməm indi”
Sözünü sonadək deməmiş insan
Düşür daha böyük bir bədbəxtliyə.

Qoca. Dostum, hara belə?

Qloster. O dilənçidir?

Qoca. Bəli, həm dəlidir, həm də dilənçi.

Qloster.

Madam ki, dilənir, demək, ağılı var.
Ötən gecəyan qorxunc tufanda

Belə bir adama rast gəlmişdim mən.
Ona nəzər salıb fikirləşdim ki,
Soxulcan kimidir zavallı insan.
Sonra yazıq oğlum düşdü yadıma,
Qəzəbim hələ də soyumamışdı.
Çox şey öyrənmişəm o vaxtdan bəri.
Uşaq milçəklərə necə baxırsa,
Bizə elə baxır böyük yarıdan,
Əyləncə naminə öldürür bizi.

Edqar (*kənarı*).

Bu necə olubdur? İndi nə edim?
Təlxəklik dəhşətdir kədər içində,
Həm səni yandırır, həm özgəsini.
Ağam, xoşbəxt olun!

Qloster. Bu həmin lütdür?

Qoca. Bəli, odur, cənab.

Qloster.

Onda tezcə get,
Sən bizə çatarsan Duvr yolunda.
Burdan Duvra qədər bir-iki mildir.
O köhnə, o təmiz dostluq naminə
Mən rica edirəm, mərhəmət göstər.
Gələndə özünlə bir şey gətir ki,
Bu çıpaq yoxsula geydirə bilək.
İstəyirəm, mənə bələdçi olsun.

Qoca.

Əfsus, o dəlidir, mehriban milord.

Qloster.

Bizim dövrümüzün bəlasıdır bu:
Korlara ağılsız başçılıq edir.
Mən dedim sözümü, sən üreyinin
Səsinə qulaq as, səsinə dinlə.
Yaxşı, di yola düş, mehriban dostum.

Qoca.

Bayram paltarımı gətirəcəyəm.
Qoy nə olur-olsun. (*Gedir.*)

Qloster. Ey lüt dilənçi!

Edqar.

Tom yaman üşüyür. (*Kənara*) Dəli rolunu
Daha oynamağı bacarmıram mən.

Qloster. Yaxına gəl, dostum.

Edqar (*kənara*).

Bacarmaq gərək.

(*Ucadan*)

O qana qərq olmuş qanlı gözlərin
Haqdan işiq alsın, haqdan nur alsın.

Qloster. Sən Duvrun yolunu tanıyırsanmı?

Edqar. Enişinə, yoxuşuna, keçidinə, düzünə, hətta hər bir izi-
nə də bələdəm. Zavallı Tom qorxudan ağılını itirdi. Ey xeyirxah insan,
Allah səni hər cür mənfur şeytandan saxlasın. Beş şeytanın beşi də
birdən zavallı Tomun ürəyinə soxuldu. Şəhvət cadugəri Obidikut,
lallıq sükunət hakimi Hobididans, oğru başçısı Mahu, qətl cini Modo,
ağız-burnunu əyənlərin, üz-gözünü büzənlərin hökmdarı əcinnə Fli-
bertiqibbet zavallı Tomun könlünə dağ basdılar. Axırınca əcinnə
onun ürəyindən çıxıb, qulluqçu qadınların qəlbinə köçdü. Allah sənə
kömək olsun, mənim ağam!

Qloster.

Bu pul kisəsidir, götür, zavallı.

Göylər fəlakətin zərbələrinə

Sənin varlığını hədəf eyləyib.

İndi fəlakətə məni salıb ki,

Səni bədbəxtliyin mənəgənəsindən

Mənim bədbəxtliyim qurtara bilsin.

Yalnız xoşbəxt edər bədbəxti bədbəxt,

Ya rəbbim, kaş belə olaydı hər vaxt.

Naz-nemət içində havalanan kəs

Bədbəxtin dərini hiss edə bilməz.

Göstər hənrlərə öz hökmünü sən,

Nəhs günü, pis günü, qara günü sən.

Onlar paylaşaydı yığıqlarını –

Artıq sərvətini, artıq varını,

Hamiya çatardı kifayət qədər.

Ehtiyac içində qalmazdı bəşər.

De, görüm, Duvrda heç olmusanmı?

Edqar. Bəli, mənim ağam.

Qloster.

Orda, sahilə
Buludla çarpışan bir qaya vardır.
Əyilib dəhşətlə baxır dənizə.
Məni o qayanın başına çıxar.
Sənə bağışlaram var-dövlətimi.
Ordan qayıdarsan geriyyə, dostum.
Çünki o qayadan o yana daha
Lazım olmayacaq bələdçi mənə.

Edqar.

Əlini mənə ver. Bu zavallı Tom
İstədiyini yerə aparar səni.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Hersoq Albaninin sarayı qarşısında.

Qonerilya və Edmund gəlirlər.

Qonerilya.

Siz, hörmətli qraf, xoş gəlmisiniz.
Mən heyrət edirəm, mülayim ərim
Bizi nəyə görə qarşılamadı.

(Osvald gəlir.)

Ey, ağa hardadır?

Osvald.

Evdədir, xanım.
Onun xasiyyəti dəyişib yaman.
Ona deyəndə ki düşmənlərimiz
Bizim sahillərə qoşun çıxarıb,
Laqeyd-laqeyd güldü sözümə.
Ona deyəndə ki xanım qayıdır,
Mənə cavab verdi: "Bu daha da pis".
Ona deyəndə ki qraf Qloster

Xəyanət eyləyib bir düşmən kimi,
Onun oğlu isə bizə hörmətlə,
Bizə sədaqətlə qulluq göstərib,
Mənə qəzəbləndi: aqlın çatmayır,
Hər şeyi tərsinə yozursan, – dedi.
Onun xoşu gəlir pis-pis işlərdən,
Yaxşı işlərdənsə zəhləsi gedir.

Qonerilya (*Edmunda*).

İndi ki belədir, evə girməyin.
Dəhşətdən özünü itirib qorxaq.
Ağır təhqirləri hiss etmir, duymur.
Kişitək qorusun ləyaqətini.
Yoldakı sözüümüz qalır qüvvədə.
Yeznəmin yanına qayıdın, Edmund.
Qoy əsgər toplansın təcili, dərhal.
Başçı təyin etsin sizi orduya.
Mən burda cəhrəmi verib ərimə,
Qılınc qurşayaram, meydan açaram.
Vəfalı qulluqçum, bu möhkəm insan
Vasitəçi olar bizə hər zaman.
Cəsarət göstərin, işə başlayın.
Lap bu yaxınlarda gözəl müjdəylə
Sizi sevgiliniz şad edəcəkdir.
Alın, yadigardır, bir söz deməyin.

(*Ona bir lent verir.*)

Əyin başınızı. Bu da bir öpüş.
Hərgah bu öpüşün dili olsaydı,
Göylərə uçardı sizin qəlbiniz.
Məni başa düşün. Sizə yaxşı yol.

Edmund. Sadiq qulunuzam öləne kimi.

Qonerilya.

Əzizim, istəklim, canım Qloster!

Edmund gedir.

Ah, kişi kişidən necə fərqliymiş!
İncə nəvazişə siz layiq ikən
Mənə sahib olub axmağın biri.

Osvald. Xanım, ağam gəlir. (*Gedir.*)

Albani gəlir.

Qonerilya.

Sənin yanında,
Deməli, qiymətim yoxdur it qədən.

Albani.

Tufanda üzünə çırpılan toz da
Səndən qiymətlidi. Of, Qonerilya!
Dəhşətə gəlirəm tutduğun işdən.
Əslinə xor baxan əsilsiz qalar,
Kökündən ayrılan mütləq məhv olar.
Kökündən ayrılsa əgər budaq da,
Quruyub çırpıtək yanar ocaqda.

Qonerilya.

Bəsdir, bəsdə daha. Cəfəngdir bunlar.

Albani.

Mərifət, mərhəmət – bu inci, bu dürr
Cəfəng adamlara cəfəng görünür.
Zibillikdən qalxan iyi, üfunət,
Verir zibilliyin özünə ləzzət.
Belə də iş olar! Of, siz bacılar!
Vəhşi pələngsiniz, qız deyilsiniz.
Belə bir atanın, nurlu qocanın
Önündə sərilib torpağın üstə
Ən qorxunc, ən qanmaz, quduz ayı da
Yalayardı onun ayaqlarını.
Onu siz nacinslər dəli etdiniz.
Mənim bacanağım, əziz qohumum
Bəs niyə bu işə imkan veribdir?
Kral azmı ona kömək göstərib?!
Ya rəbbim, rəhm elə bəşəriyyətə,
Göndər yer üzünə elçilərini,
Bu iyrenc, bu mənfur cinayətlərin
Yolunu kəssinlər təcili, dərhal.
Yoxsa dəryadakı yırtıcılarıtək,
İnsanlar yeyərlər biri-birini.

Qonerilya.

Miskin, qorxaq gədal! Təbiət sənin
Başını yaradıb, xəta törətsin.
Üzünü yaradıb, şapalaq yesin.
Sənin qırıq gözün rüsvayçılıqdan
Qeyrəti, şərəfi seçə bilməyir.
Sən bunu qanmırsan, anlamırsan ki,
Caniyə layiqli cəza gərəkdir.
Caniyə rəhm edər ancaq axmaqlar.
Tez ol, təbil çaldır! Məgər yatmısan?
Fransanın harın cəngavərləri
Lələkli dəbilqə qoyub başına,
Bayraq qaldırıblar torpağımızda.
Artıq həyatımız təhlükədədir...
Sən isə yerində əyləşib rahat,
Sarsaq vaiz kimi nalə çəkirsən.
Yalvarıb deyirsən uca göylərə:
“Təəssüf, nə üçün bu belə oldu”.

Albani.

Yaramaz əcinnə, özünə bax bir!
Eybəcər iblisdən eybəcər qadın
Necə də qorxuncdur, vahiməlidir.

Qonerilya.

İçi boş gicbəsər!

Albani.

Bir utan, qızar.
Amansız, yırtıcı təbiətini
Sən bizə göstərmə qadın cildində.
Neyləyim, tərbiyəm yol vermir buna,
Sonsuz qəzəbimə baxmır əllərim.
Yoxsa tikə-tikə doğrayıb səni,
Qırardım, əzərdim sümüklərini.
Sən şeytan olsan da, qadınsan yenə,
Ölümdən qoruyan səni, bax, budur.

Qonerilya. Hə, bildik kişisən!

Qasid gəlir.

Albani. Nə yenilik var?

Qasid.

Ah, mehriban milord, Kornuol öldü!
O daşqəlbli hersoq istəyirdi ki,
Qraf Qlosterin sağ gözünü də
Qılıncın ucuyla oyub çıxarsın.
Onu öz nökeri qətlə yetirdi.

Albani. Qlosterin dedin?!

Qasid.

Onun gözünü.
Halına acıyıb qoca qrafın,
Nökər titrəyirdi həyəcanından.
Birdən qılıncını sıyııb qından,
Kəsdi qarşısını öz ağasının.
Hersoq bunu görüb qəzəbləndi bərk,
Nökərin üstünə cumdu yel kimi,
Elə yerindəcə öldürdü onu.
Ağır yaralandı özü də bu vaxt.
Bir azdan dəyişdi onun əhvalı,
Nökərin dalınca köçdü dünyadan.

Albani.

İlahi, deməli, haqsan, göydəsən.
Yerdə nə olursa, ağahdır sənə.
Hamıdan adilsən, hamıdan uca.
Sənin düzlüyünlə, ədalətinlə
Cani cəzasına çatır o saat.
Ah, yazıq Qloster! Nə oldu sonu?
Yəni sağ gözünü itirdi bədbəxt?

Qasid.

Ser, ikisini də, ikisini də.
Ay xanım, bu məktub bacınızdandır.
Təvəqqe etdi ki, tez cavab yazsın.

Qonerilya (*kənarə*).

Bu iş bir tərəfdən xeyirdir mənə:
Yaxşı ki ölübdür bacımın əri.
Bütün krallığı zəbt eyləyərəm.
Başqa bir tərəfdən ziyandır, ziyan:

Bacım dul qalıbdır indi evində,
Onun yanında mənəm Edmundum.
Birdən xəyalımda tikib-qurduğum
Gözəl sarayımı uçurar onlar.
Günüm-güzəranım dönər zəhərə.
Hər halda bu xəbər elə bəd deyil.
(Ucadan)
Məktubu oxuyub cavab yazaram.

Gedir.

Albani.

Qrafın gözləri çıxarılanda
Onun oğlu Edmund harda idi bəs?

Qasid. Sizin yanınıza gəldi xanımla.

Albani. Necə! Burda yoxdur.

Qasid.

Ola bilməz, ser.
Mən sizə gələndə o qayıdırdı.

Albani. Onun bu dəhşətdən xəbəri varmı?

Qasid.

Bəli, atasını o özü satıb.
Evdən uzaqlaşmış qəsdən əvvəldən,
Qocaya rahatca divan tutsunlar.

Albani.

Ah, qraf Qloster, bu gündən belə
Mənim bu dünyada bircə arzum var:
Krala sədaqət göstərdiyinçün
Bildirim mən sənə təşəkkürümü,
Alım gözlərinin intiqamını.
Yalnız yaşamaqda məqsədim budur.
(Qasidə)

Gedək, dostum, gedək. Nə bilirsənsə,
Mənə hamısını danış birbəbir.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Duvr yaxınlığında Fransız ordugahı.

Kent və əyan gəlirlər.

Kent. Fransa kralı nə üçün birdən-birə belə gözlənilmədən Fransaya qayıtdı? Siz bunun səbəbini bilirsinizmi?

Əyan. Kral müharibəyə gələndən bəri yarımçıq qalmış bir sıra dövlət işləri var ki, krallığı böyük təhlükə qarşısında qoyur. Bu işləri görmək üçün şəxsən kralın özünün ölkədə olması vacibdir.

Kent. Bəs kral orduya komandanlığı kimə tapşırdı?

Əyan. Fransa marşalı müsyö Lafarta.

Kent. Kraliça sizin verdiyiniz məktubu oxuyandan sonra özünü necə hiss etdi? O heç kədərləndimi?

Əyan.

Bəli, bəli, milord. Məktubu alıb
Mənim yanımdaca oxudu dərhal.
Qoşa bulaq kimi dolmuş gözlərdən
Hərdən yaş axırdı alyanaqlara.
Elə bil, xanımın qəmi-qüssəsi
Amansız, insafsız üsyankar idi,
Çalışırdı ona hökmdar olsun.
Fəqət kraliça mətanətiylə
Bu qəm-qüssəyə hökmdar idi.

Kent. Deməli, qanını qaraltdı məktub.

Əyan.

Ağlını başından ala bilmədi.
Onun səbri ilə, onun kədəri
Yarışdı onun gül camalında.
Yarışın yeganə məqsədi vardı:
Hansı daha artıq yaraşır ona.
Günəşli yağışı görmüsünüzmü?
Onun təbəssümlü göz yaşları da
Eyni mənzərənin eyni özüydü.
Yetişmiş albalı dodaqlarında
Oynayan, rəqs edən xoşbəxt təbəssüm

Dərdli gözlərindən dürr kimi düşən
Bədbəxt qonaqlardan xəbərsiz idi.
Belə görünsəydi kədər, qüssə, qəm,
Belə gözəl inci görməzdi ələm.

Kent. Kraliça ayrı söz danışmadı?

Əyan.

Güclə “ata” dedi bir-iki dəfə,
Tutuldu nəfəsi, kəsildi nitqi.
Elə bil, ürəyi məngənədəydi.
İnlədi: “Bacılar, aman, bacılar!
Necə vicdanınız yol verdi buna?!
Mənim bacılarım! Kent! Qoca atam!

Qorxunc bir tufanda, zülmət gecədə!
Ah, dünyada yoxmuş insaf, mərhəmət!”
Bu zaman titrəyib susdu o süsən.
İlahi gözlərdən müqəddəs suyu
Axitdi leysantək, axıtdı seltək.
Boğdu göz yaşında ah-naləsini.
Sonra cəld oradan uzaqlaşdı ki,
Qalsın öz dərdilə yalqız, tənha, tək.

Kent.

İnsan taleyinə təsir eyləyən
Ancaq ulduzlardır, göydə ulduzlar.
Yoxsa bir atanın-ananın heç vaxt
Uşaqları bu cür fərqli olmazdı.
Sonra siz onunla danışmadınız?

Əyan. Xeyr.

Kent. Fransa kralı ordaydı hələ?

Əyan. Xeyr, o getmişdi.

Kent.

Hə, deyim, cənab,
Biçərə, binəva Lir şəhərdədir.
Arabir gələndə ağılı başına
O bizi tanıyır, bilir hər şeyi.
Fəqət öz qızını görmək istəmir.

Əyan. Nə üçün, səbəbi aydın deyilmi?

Kent.

Yaman əzab çəkir xəcələtindən.
Özünə dərd olub öz qəddarlığı:
Kral məhrum edib xeyir-duadan,
Saldı qürbət elə kiçik qızını.
Ona düşən payı – varı-dövləti
Verdi itürekli bacılarına.
İndi düşündükcə bu haqsızlığı
Ürəyi göynəyir peşmançılıqdan,
Abırdan-həyədan yanır, qovrulur,
Daim uzaq gəzir Kordeliyadan.

Əyan. Heyif, bədbəxt qoca! Yazıqlar olsun!

Kent.

Albani, Kornuol – hər iki hersoq
İndi hardadırlar, eşitmisiniz?

Əyan.

Bəli, bu tərəfə gəlirlər onlar.
İndi yoldadırlar qoşunlarıyla.

Kent.

Yaxşı, cənab, yaxşı. Gəlin sizi mən
Aparım ağamız Lirin yanına.
Ona xidmət edin, qulluq göstərin.
Vacib işə görə, səbəbə görə,
Hələ başqa yerdə, hələ bir müddət
Gedib qalmalıyam, gizlənməliyəm.
Mənim kimliyimi dəqiq biləndə
Peşman olmazsınız bu tanışlığa.
Təvəqqe edirəm, gedək mənimlə.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Fransa ordugahı. Çadırın içərisi.

Təbil çalmır. Kordeliya, həkim və əsgərlər əllərində bayraq daxil olurlar.

Kordeliya.

Təəssüf, bu odur. Görüblər onu.
Bir az bundan qabaq dəli halında,
Tufanlı dəryatək əsib-coşurmuş.
Mahnı oxuyurmuş bərkdən-ucadan.
Həyat ağacımız – göy zəmilərdə
Bitən hər cür, hər növ ala q otundan:
Yovşandan, yoncadan, gicitkəndən,
Qanqaldan başına çələng qoyubmuş.
Bu saat yüz nəfər adam göndərin,
Hündür – uzun taxıl zəmilərinin
Hər bir tərəfini, hər bir yerini
Arayıb, axtarıb tapsınlar onu.
Tez olun, tez onu mənə yetirin.

Zabitlərdən biri gedir.

Elə imkan varmı, vasitə varmı,
Ağlını başına qaytarsın onun?
İnsan dərrakəsi, insan zəkası
Bu müşkül bəlayə əlac taparmı?
Kim əlac eyləsə mənim atama,
Bütün var-yoxumu verərəm ona.

Həkim.

Belə imkan vardır, mehriban xanım.
Dinlik hamisidir bu kainatın,
Şəfqət bacısıdır dinlik həyatın.
Kralın dinliyi çəkilib ərsə,
Sıxır ürəyini fikir, əndişə.
Şəfali otların köməyiylə mən
Bağlaram gözünü iztirabların.

Kral şirin-şirin yatar, dincələr,
Elə ki ayıldı, özünə gələr.

Kordeliya.

Ey sirli torpağın möcüzələri!
Çıxın yer altından yer üstünə siz.
Qaynayın, qarışın göz yaşlarıma!
Gözəl bir insanın ağır dərini
Sağaldın, rəhm edin, kömək göstərin!
(Əsgərlərə)
Axtarın, axtarın, tez tapın onu!
Ağlını başından itirmiş kral
İtirib hirsinin cilovunu da.
Hirsindən özünü məhv edə bilər.

Qasid daxil olur.

Qasid.

Xanım, təzə xəbər: Britaniyanın
Qoşunları bizə hücum eyləyib.

Kordeliya.

Əvvəldən bilirdim əməllərini.
Hızırq onlara cavab verməyə.
Mənim əziz atam, silah qurşayıb,
Sənin hüququnu qoruyuram mən.
Yalnız buna görə göz yaşı töküüb,
Fransanın böyük hökmdarının
Qəlbində mərhəmət, şəfqət oyatdım.
Məni bu döyüşə çəkib gətirən
Nə addır, nə sandır, nə də şöhrətdir,
Təkcə məhəbbətdir, saf məhəbbətdir.
Ata sevgisidir ulvi, müqəddəs,
Nə qorxu, nə ölüm eynimə gəlməz.
Təki mən tezliklə qoca atamın
Səsini eşidim, üzünü görüm.

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Qlosterin sarayında bir otaq.
Reqana Osvaldla daxil olur.

Reqana.

Bir danış, yeznəmin döyüşçüləri
Yola düşdülərmi?

Osvald. Bəli, ay xanım.

Reqana. Özü də getdimi?

Osvald.

Nədənsə yaman
Könülsüz-könülsüz getdi cəbhəyə.
Yaxşı döyüşçüymüş bacınız ondan.

Reqana.

Sarayda qalanda, evdə olanda
Lord Edmund hersoqla danışdımı heç?

Osvald. Xeyr, danışmadı.

Reqana.

Görəsən, bacım
Ona nə yazıbdır öz məktubunda?

Osvald. Bilmirəm, ledi.

Reqana.

Doğrudan, Edmund
Mühüm bir iş üçün çıxıbdır yola.
Qraf Qlosterin gözünü oymaq,
Özünü sağ qoymaq lap axmaqlıqdır.
O indi hayana üz çevirirsə,
Hamını qaldırır əleyhimizə.
Mənə elə gəlir, Edmund gedib ki,
Zülmət gecəsini qısaltsın onun.
Ömrünü qurtarsın işgəncələrdən.
Yəqin ki, qocanın əzablarına
Ürəyi ağrıyır, ürəyi yanır.
Həm də istəyir ki, düşmənimizin
Gücünü öyrənsin, sirrini bilsin.

Osvald.

Edmundun dalınca mütləq gedib mən,
Ona bu məktubu çatdırmalıyam.

Reqana.

Sabah hücum edir qoşunlarımız,
Yollar qorxuludur. Sən bizimlə qal!

Osvald.

Yox qala bilmərəm. Xanım buyurub,
Gərək itirməyim birçə an belə.

Reqana.

Niyə məktub yazıb bacım Edmunda?
Məgər sən verilən sərəncamları
Edmunda şifahi deyə bilməzdin?
Görünür, burada nəşə bir iş var.
O nədir, bilmirəm. Qulaq as, kişi,
Qiymətli mükafat alarsan məndən.
Məktubu mənə ver, açım oxuyum.

Osvald. Xanım, həqiqətən...

Reqana.

Narahat olma.
Yaxşı bilirəm ki, sənin o ledin
Ərini bəyənmir, ərini sevmir.
Buna inanıram varlığım kimi.
Son dəfə o burda qonaq olanda
Edmundu qəribə, məhəbbət dolu
Nəzərlə süzürdü. Deməli, ona
Ara düzəldirsən.

Osvald. Necə? Mən, xanım?

Reqana.

Əsassız bir söz də çıxmaz dilimdən.
Aradüzəldənsən, bilirəm bunu.
Diqqətlə qulaq as məsləhətimə.
Yadında saxla ki, ərim ölmüşdür.
Edmundla əhd edib, peyman kəsmişik.
O sənin ledinə ər ola bilməz.
O indi daha çox mənə layiqdir.
Bu haqda əməlli-başlı fikirləş.

Xahiş eyləyirəm, tapsan Edmundu,
Mənim bu töhfəmi ona bağışla.
Ledin xəbər tutsa bu işdən əgər,
Ona tövsiyə et, ona yol göstər,
Düşünsün, aqlını başına yığsın.
Sözümü unutma. İndi xoş getdin.
Hərgah o kor xain çıxsaq qarşına,
Heç vədə fürsəti vermə əlindən.
Kim onu öldürsə, ənam alacaq.

Osvald.

Xanım, kaş ki, onu görə biləydim.
Kimin tərəfində olduğumu mən
Sübut eyləyərdim.

Re q a n a. Sənə yaxşı yoll!

Gedirlər.

ALTINCI SƏHNƏ

Duvr yaxınlığında düzəngah.

Qloster və kəndli paltarı geyinmiş Edqar gəlirlər.

Qloster. Qayanın başına haçan çatanıq?

Edqar.

Qayanın üstünə çıxırıq indi.
Nə çətin qalırıq, hiss edirsiniz?

Qloster. Mənə elə gəlir, yer düzənlikdir.

Edqar.

Qorxunc sıldırımdır hər tərəf, hər yan.
Bu gün dəniz yenə həyəcanlanıb,
Gur-gur guruldayır. Eşidirsiniz?

Qloster. Xeyr, eşitmirəm.

Edqar.

Niyə? Görünür,
Sizin gözləriniz oyulduğundan
Bütün hissələriniz xarab olmuşdur.

Qloster.

Xarab ola bilər, həqiqətən də,
Mənə elə gəlir, dəyişib səsin.
Əvvəlkinə görə sözlərin indi
Daha mənalıdır, daha aydındır.

Edqar.

Yox, siz həddən artıq yanılırsınız.
Heç nəyim, heç nəyim dəyişməyibdir.
Yalnız paltarımı dəyişmişəm mən.

Qloster.

Mənə elə gəlir, sözün-söhbətin,
İndi rəvanlaşıb, yaxşılaşıbdır.

Edqar.

Cənab, gəlib çatdıq. Bu da həmin yer.
Dayanın. Belə bir yarğana baxmaq
Necə dəhşətlidir, vahiməlidir!
Aşağıda uçan qarğa-quzğunlar
Kiçik böcək kimi görünür gözə.
Dərin uçurumun tən ortasında
Sıldırım qayadan iplə asılıb,
Bir nəfər toplayır dənizşüyüdü.
Belə təhlükəli iş ola bilməz.
O adam görünür öz başı boyda.
Sahildə gəzişən balıqçılar da,
Elə bil, siçandır, adam deyildir.
Suda lövbər atmış böyük bir gəmi,
Sanki, bir qayıqdır, qayıqsa üzgəc.
Üzgəc də nəzərə çarpır birtəhər.
Sahilə düzülmiş saysız daşlara
Qəzəblə çırpılır quduz dalğalar,
Belə yüksəkliyə çatmır nərəsi.
Yox, daha aşağı baxa bilmirəm,
Gözlərim qaralır, başım gicəlir.
Birdən yıxılaram kəlləsi üstə.

Qloster. Çıxart, məni çıxart durduğun yerə.

Edqar.

Əlinizi mənə veriniz, cənab.

İndi çatmışınız sonuncu həddə,
Qayanın qaşında – ucundasınız.
Mənə versəydilər bütün dünyanı,
Yenə də özümü atmazdım burdan.

Qloster.

Dost, burax əlimi. Bu da səninçün
Başqa pul kisəsi, son bəxşişmdir.

(Pul kisəsini verir.)

Qiymətli daş-qaş var onun içində
Kasıbı pis gündən qurtara bilər.
Sübhan-Allah səni xoşbəxt eyləsin.
Di get, di uzaqlaş, sənə yaxşı yol.
Gedəndə qışqır ki, bilim getmişən.

Edqar. Əlvida, nəcib ser.

Qloster. Sağ ol, əzizim.

Edqar *(kənara)*.

Bu məntiqsiz işim səbəbsiz deyil.

Onun qəlbindəki ümitsizliyi

İstəmə, sağaldım yalanlarımla.

Qloster *(diz çökür)*.

Ah, qüdrətli tanrı, şahidsən özün,

Dünyadan gedirəm öz istəyimlə.

Böyük fəlakətin ağır yükünü

Sakitcə atıram çiyinlərimdən.

Sənin yenilməyən hökmünə qarşı

Üsyana qalxmadan, günah etmədən

Bu əzab yükünü daşıya bilsəm,

Yenə xeyri yoxdu, faydası yoxdu.

Artıq dərd məkanı dünyada mənim

Həyat çırağımın yağı tükənib,

Qurumuş piltəsi közərir ancaq.

O da öz-özünə qaralacaqdır.

Ey böyük yaradan! Sağdırsa hələ,

Mənim Edqarımı sən xoşbəxt elə!

(Edqara)

Hə, dostum, getdinmi?

Edqar. Getdim, əlvida!

Qloster özünü irəli atır və yığılır. Edqar kənara.

Necə də sirlidir insan xilqəti!
Vücudu xəznədir, xəznədə can ləl,
Canı oğru kimi izləyir əcəl.
Oğruya meyl etsə, can düşsə dərdə,
Oğurlaya bilər canı kədər də.
Düşündüyü yerdə olsaydı bədbaxt,
Düşünə bilməzdi bir daha heç vaxt.
Görən, o diridir, yoxsa ki ölü?

(Səsini dəyişərək ucadan)

Ey, ey, cənab! Dostum, eşidirsiniz?

Dillənin, hay verin! *(Kənara)* Doğrudan ölüb.

Yox, özünə gəlir. *(Ucadan)* Siz kimsiniz, ser?

Qloster. Get burdan, qoy ölüm.

Edqar.

Bir de, sən nəsen?
Hörümçək torusan, ya quş lələyi,
Ya da ki havasan? Çox qərībədir!
Belə bir yüksəkdən başısağrı
Düşdün bu sıldırım, qorxunc yarğana,
Neçin əzilmədin yumurta kimi?
Məgər ətdən-qandan deyil bədənin?
Hələ də yerində nəfəs alırsan!
Bir yerin qanayıb-yaralanmayıb!
Danışa bilirsən, sağ-salamatsan!
Düz on dorağacı hündürlüyündə
Bir yerdən gəlmisən kəlləmayallaq,
Sənin sağ qalmağın bir möcüzədir.
Danış, yenə danış, yenə bir söz de.

Qloster. İndi mən yığıldım, ya yığılmadım?

Edqar.

Yığıldın o müdhiş yalçın qayadan.
Bir bax yuxarıya! Hə, görürsənmi?
Orda torağaylar verib səs-səsə,
İndi nəğmə ötür, nəğmə oxuyur.

Fəqət elə uzaq uca zirvədən
Özləri görünmür, səsləri gəlmiş.
Bir aç gözlərini.

Qloster.

Gözlərim yoxdur.
Bədbəxt bədbəxtlikdən qurtarmaq üçün
Özünü öldürə bilməzmi məgər?
Tale çoxmu görür bu haqqı ona?
Zalımın zülmünə düçar olmamaq,
Qatilin qəsdini gözündə qoymaq
Özü də dünyada bir xoşbəxtlikdir.

Edqar.

Əlini mənə ver. Ayağa qalx, hop!
Dizlərin əsmir ki? Dura bilirsən?

Qloster. Çox yaxşı, çox yaxşı.

Edqar.

Lap möcüzədir!
Qayanın başında səndən ayrılan
Qaraltı nə idi?

Qloster. Yazıq bir səfil.

Edqar.

Aşağıda durub ona baxanda
Mənə elə gəldi, onun gözləri
İki bədirlənmiş, işıqlı aydır.
Min dənə burnu var ağzının üstə,
Bir neçə buynuzu çıxıb başından.
Tufanlı dənizdə dalğalar kimi,
Onun buynuzları buruq-buruqdu.
Yəqin, görünməmiş bir şeytandı o.
Sən xoşbəxt adamsan, mehriban ata,
Müqəddəs tanrıya minnətdar ol ki,
Bu lənətə gəlmiş, məlun şeytanı
Qovdu uzaqlara sənənin yanından,
Mümkün olmayanı mümkün eylədi.
Ölümün ağzından saldırdı səni.

Qloster.

İndi mən hər şeyi xatırlayıram,
Huşum başımdadır, aqlım yerində.

Bu gündən bəri öz taleyimlə,
Sinə gərəcəyəm bütün dərdlərə.
Bəla “bəsdir, bəsdir, öl” deməyincə
Səbirlə, təmkinlə yaşayacağam.
Dözəcəyəm ömrün məşəqqətinə.
Mən həmin idbarı adam bilmişdim.
Mənim qulağıma ara vermədən
“Şeytan, şeytan” deyə pıçıldaırdı.
Məni o çıxardı sıldırımliğa,
Məni o apardı yarığın üstə.

E d q a r. Sakit ol, səbir elə. Bu gələn kimdir? (*Yabanı çiçəklərlə əcaib şəkildə bəzənmiş Lir gəlir.*) Heç vaxt ağıllı kəs belə bəzənməz.

L i r. Yox, onlar pul kəsməyi mənə qadağan edə bilməzlər. Bu, kralın qanuni haqqıdır. Axı, kral mən özüməm.

E d q a r (*kənara*). Ah, onun görkəmi adamın ürəyini parçalayır!

L i r. Bu mənada təbiət sənətdən gözəldir. – Bu da əsgər toplamaq üçün pul. O cavan öz kamanını əlində oyuncaq kimi tutur. Oxunu axıra kimi çək! Baxın, baxın! Siçan! Sakit olun, sakit olun. Bu saat bir tikə qızdırılmış pendir onu tələyə salacaqdır. – Bu də mənim dəmir əlcəklərim. Mən bu əlcəkləri geyib, divlə vuruşmağa gedəcəyəm. Mizraqları gətirin. – Aha, yaxşı uçursan, quşcuğaz! Düz hədəfə doğru, düz hədəfə doğru! – Parolu de!

E d q a r. Ətirli mərzə.

L i r. Keç!

Q l o s t e r. Bu səs mənə tanış gəlir.

L i r. Hə! Qonarıya! Sənin ağ saqqalın var! Onlar mənə it küçüyü kimi əzizləyirdilər, saqqalım qara ola-ola, mənə ağsaqqal deyirdilər. Hər sözümə ancaq “bəli” və ya “xeyr”lə cavab verirdilər. Hər vaxt eşitdiyim bu “bəli” və “xeyr”lər heç də ilahi sözlər deyildi. Bir dəfə yağış məni iliyimə qədər islatdı, soyuq bədənim göynəyib tır-tır titrətdi, ıldırım xahişimə baxıb sakitləşmədi. Bu zaman mən onların iç üzünü gördüm, sözlərinin mənasını başa düşdüm. Anladım ki, onlar ikidilli, ikiüz-lüdürlər. Həmişə deyirdilər ki, mən onlar üçün dünyada hər şeyəm. Bu yalandır. Mən qızdırma azarına təcrübə vasitəsi ola bilmərəm.

Q l o s t e r.

Nə qədər tanışdır, doğmadır bu səs.
Bu danışan adam kral deyilmi?

Lir.

Kraldır tƏpƏdƏn dırnaĝa kimi.
 ŪzünƏ diqqƏtlƏ nƏzƏr salanda
 GƏr, mƏnim tƏbƏƏm necƏ dƏ Əsir!
 Qorxma, sƏnƏ hƏyat baĝışlayıram.
 SƏnin suĝun nƏdir? Zinakarlıqdır?
 Bu ĝunaha gƏrƏ ƏlmƏyƏcƏksƏn.
 Zinakarlıq ŪĝŪn ƏlmƏyƏ dƏymƏz.
 SƏrĝƏ dƏ, balaca zƏrli bƏcək dƏ,
 Eşqibazlıq edir qarşımda mƏnim.
 Qoy belƏ gƏrŪşlƏr artsın, ĝoxalsın.
 Qlosterin oĝlu bic doĝulsa da,
 O mƏnim qanuni Əvladlarımdan –
 Doĝma qızlarımdan rƏhmli idi.
 Atasına bƏyŪk hƏrmƏti vardı.
 Qoy zƏvqlƏr tƏrƏtsin hƏftƏbecƏrlƏr.
 ĝŪnki indi mƏnƏ ƏsgƏr gƏrƏkdir.
 KƏnarda dayanıb naz ilƏ ĝŪlƏn
 O mƏĝrur, vŪqarlı qadına bir bax.
 Onun aĝ bƏnizi xƏbƏr verir ki,
 Onun qasıĝı da qar kimi aĝdır.
 Qulaĝı alantək zƏvq kƏlmƏsini
 Başıını bulayır narazılıqla.
 FƏqƏt nƏ zƏncirdƏ bordanan qancıq,
 NƏ dƏ ki qoruqda bƏslƏnƏn madyan
 Onuntək yanmayır alova-oda,
 Onuntək şƏhvƏtli deyil dŪnyada.
 BelƏdir ƏzƏldƏn qadın xilqƏti:
 Qadın qadın olur beldƏn yuxarı,
 Qadın madyan olur beldƏn aŞaĝı.
 Qadın mƏlƏk olur beldƏn yuxarı,
 Qadın şeytan olur beldƏn aŞaĝı.

Ora cƏhƏnnƏmdir, ora zŪlmƏtdir, ora kŪkŪrd pŪskŪrƏn yarĝan-
 dır. Yandırır, Əridir, ŪfunƏt iyi verir, boĝur, mƏhv edir. Tfu, tfu, tfu!
 MƏhtƏrƏm loĝman, mƏnƏ bir ŪskŪk mŪşk ver, Əz qoxumuş tƏsƏv-
 vŪrŪmŪ Ətirləyim. Bu da pulu.

Qloster. Qoy ƏpŪm Əlini!

Lir. Əvvəlcə silim,
İndi mənim əlim cəsəd iylənir.

Qloster.
Təbiətin ali bir xilqətindən
Qalan tör-töküntü, aman, ilahi!
Həyat belə getsə, belə dağılsa,
Bir müddətdən sonra bu böyük aləm
Tamam heçə dönər. Məni tanıdın?

Lir. Sənin gözlərin çox yaxşı yadımdadır. Üzümə nə çəp-çəp baxırsan? Yox, kor Cupidon, əlindən gələn pisliyi elə, məni məhəbbət toruna sala bilməzsən. Mən bir daha sevməyəcəyəm. Bu çağırış vərəqəsini oxu, üslubuna xüsusi diqqət yetir.

Qloster.
Hərgah günəş olsa bütün həflər,
Yenə heç birini görə bilmərəm.

Edqar (*kənarə*).
Mənə desəydilər, kral şaşırıb,
Gəzir divanətək, mən inanmazdım.
Qəlbim parçalanır baxdıqca.

Lir. Oxu.
Qloster. Necə! Gözlərimin çuxurlarıyla?

Lir. Oho, belə de! Sənin sifətində gözün, pul kisəndə pulun yoxdur! Onda sənin gözünün vəziyyəti ağırdır, pul kisənin vəziyyəti isə yüngül. Hər halda, dünyada işlərin necə getdiyini görürsən.

Qloster. Ancaq hiss edirəm.

Lir. Nə dedin! Sən dəlisən? Dünyada işlərin necə getdiyini adam gözsüz də görə bilər. Qulaqlarınla bax. Gör, o tərəfdə hakim fağır oğrunu nə pis təhqir edir. Qulaq as, indi mən onların yerini dəyişəcəyəm. Tap görüm, hansındadır? Hakim hardadır, oğru hardadır? Sən fermerin itinin kasıba heç hürdüyünü görmüsənmə?

Qloster. Görmüşəm, cənab.

Lir. Bəs həmin bədbəxt kasıbın o zəncirli köpəkdən qaçdığını necə? Fikir ver, sən adi işdə hakimiyyətin böyük rəmzini görə bilirsən. Vəzifə başında olan itə də itaət edirlər.

Ey yaramaz cəllad, saxla əlini!
Qanlıdır, qan damır sənin əlindən.

Niyə o qəhbəni qırmanclayırsan?
 Sən çək qırmancını öz kürəyinə.
 Çünki can atırsan əxlaqsızlığa.
 İstəyirsən, onu ələ keçirib,
 Qoynuna xəlvətçə girəsən özün.
 Sələmçi dəllalı asdı ağacdan.
 Cır-cındır paltarın altından bizə
 Aydınca görünür kiçik qüsurlar.
 Fəqət xəz libaslar, məxmər xalatlər
 Gizlədir ən böyük qüsurları da.
 Qızıldan əyninə don geyən günah
 Qırır hakimlərin polad oxunu.
 Cındıra bürünən günahı ancaq
 Cırtıdan da məhv edir saman çöpüylə.
 Heç kimin, heç kimin taqsını yoxdur.
 Cinayət törətmir dünyada heç kəs.
 Bunu mən deyirəm, mənəm hökmdar.
 Bütün dustaqları azad edirəm.
 Gərək ittihamçı qalmasın daha.
 Hər bir dərd əhlinin, şikayətçinin
 Mən möhür vururam dodaqlarına.
 Dostum, dinlə məni, yadında saxla.
 Düzəltdir gözünü büllür şüşədən.
 Hiyləgər, riyakar siyasətçitək
 Özünü sən elə göstər ki, guya,
 Görmədiyin şeyi görə bilirsən.
 İndi çıxart mənim çəkmələrimi.
 Möhkəm dart, möhkəm dart, belə, bax, belə.

Edqar (*kənarə*).

Birləşib mənayla sayıqlamalar.
 Bu özü dünyada bir möcüzədir:
 Dəliləkdə ağıl, boş sözdə hikmət!

Lir.

Halıma ağlamaq istəyirsənsə,
 Mən sənə verərəm öz gözlərimi.
 Yaxşı tanıyıram, sən Qlostərsən.
 Bir az səbirlə ol. Dünya evinə

Ağlaya-ağlaya gəlmişik, dostum.
Bunu bilirsən ki, hava ilk dəfə
Bizim burnumuza dəydiyi zaman
Qışqırıq qoparıb ağlayırıq biz.
Moizə eyləyim sənə, qulaq as.

Qloster. Heyif o çağlara, heyif o günə!
Lir.

Anadan olanda ağlayırıq ki,
Gəlmişik təxəklər teatrına,
Səhnədə tamaşa göstərməliyik.
– Nə gözəl papaqdır! Keçəylə bərk-bərk
Sarısaq atların ayaqlarını,
Bu incə hərbi bir hiylə olardı.
Mən bunu həyata keçirməliyəm.
Sonra da gizlicə yeznələrimin
Yanına gedərəm. Əclafın mən
Öldürərəm, öldürərəm, öldürərəm bir-bir.

Əyan qulluqçularla gəlir.

Əyan.

Aha, o burdadır. Tutunuz onu!
Hökmdar, istəkli qızınız sizin...

Lir.

Necə? Nicat yoxdur? Əsir düşmüşəm?
Neyləyim, belədir taleyin hökmü!
Taleyin əlində oynucağam mən.
Məni incitməyin, mənə dəyməyin,
Məni dustaqlıqdan azad eyləyin,
Yaxşıca mükafat verərəm sizə.
Xahiş eyləyirəm, cərrah gətirin,
Beynimin içində yara var mənim.

Əyan. Əməl olunacaq hər arzunıza.

Lir.

Yoxdur bir köməyim? Yoxdur həyanım?
Yenə də mən təkəm, hanı gümanım?
Təklidən əriyir ürəyin yağı,
İnsan göz yaşından olar duz dağı.

Bağda susəpəntək sıxar gözünü,
Yuyar göz yaşıyla çərxin üzünü.

Əyan. Möhtərəm hökmdar...

Lir.

Dayan, nə dedin!
Təzə nişanlanmış bir oğlan kimi,
Mərdlikdə, şərəflə öləcəyəm mən.
Bir an da şövqdən düşməyəcəyəm.
Bəli, bəli, bilin, mən hökmdaram.
Bunu unutmayın heç vaxt, ağalar.

Əyan.

Siz böyük, hörmətli hökmdarsınız.
Biz ancaq, biz yalnız sizə tabeyik.

Lir. İndi ki, məsələ belədir, onda hələ yaşamağa ümid var. Yox,
əgər arzuna çatmaq istəyirsənsə, qaçmaq lazımdır. Tut, tut, tut, tut.

Qaçaraq gedir. Qulluqçular da onun arxasınca qaçırlar.

Əyan.

Ən alçaq gədanı bu halda görsək,
Qəlbimiz göynəyər ağır kədərdən.
Halbuki, bu hala düşən kraldır.
Bu nəcib insanın fəlakətini
Nə sözlər əks edər, nə də dil deyər.
Fəqət hökmdarın bir qızı da var.
O, qansız, əzazil bacılarının
Çirkin təhqirindən, həqarətindən
Bu saf təbiəti qurtara bilər.

Edqar. Salam, mehriban ser.

Əyan.

Salam, kəsə de.
Sənə nə lazımdır, nə istəyirsən?

Edqar.

Tezliklə olacaq döyüş barədə
Bir söz, bir məlumat eşitmisiniz?

Əyan.

Hamiya aydındır, bütün el bilir.
Yalnız karlar bunu eşitməyiblər.

Edqar.

Bir söz də soruşum icazənilə,
Bu saat hardadır düşmənin ordusu?

Əyan.

Üç-dörd addımlıqda, uçurlar quştək,
Hər an, hər dəqiqə gələ bilərlər.

Edqar. Təşəkkür edirəm, sözüm bu qədər.

Əyan.

Kraliça ciddi bir işə görə
Burda ləngisə də, onun əmriylə
Qoşun yola düşüb.

Edqar. Sağ olun, cənab.

Əyan gedir.

Qloster.

Ey rəhmdil Allah, rəhm elə mənə,
Özün al, özün al mənim canımı.
Qoyma zəif ruhum, zəif iradəm
Qarşında təzədən günaha salıb,
Məni intihara təhrik eyləsin!

Edqar. Duanız yaxşıdır, əzabkeş ata.

Qloster. Deyin, siz kimsiniz, mehriban cənab?

Edqar.

Taleyin amansız zərbələrinə
Mütilliklə dözən ən bədbəxt insan.
Kədəri anlayan, dərdi hiss edən,
Hamının halına yanan zavallı.
Verin əlinizi, aparım sizi
Elə bir yerə ki, dincəlin bir az.

Qloster.

Təşəkkür edirəm ürəkdən sizə.
Tanrı dönə-dönə versin əcrini!

Osvald gəlir.

Osvald.

Nə gözəl qənimət! Xoşbəxt təsadüf!
Məni var-dövlətə yetirmək üçün

Tale gözsüz qoyub onun başını.
Tez ol, qoca xain, dua eylə ki,
Allah bağışlasın günahlarını.
Artıq qından çıxıb iti qılıncım,
Səni cəhənnəmə vasil edəcək.

Qloster.

Dərddən qurtar məni, xeyirxah insan.
Tanrı qüvvət versin sənə qoluna.

Edqar onların arasına girir.

Osvald.

Ey, ey, qanmaz kəndçi, nə cəsərlə
Havadar çıxırsan belə xainə?
Bəlkə, bu alçağın taleyi ilə
Bölmək istəyirsən öz taleyini?!
Rədd ol, rədd ol, onun əlini burax!

Edqar. Buraxa bilmərəm, üz vurmayın, ser.

Osvald. Burax, kölə, yoxsa gəbərəcəksən!

Edqar. Hörmətli ağa, öz yolunuzla düz gedin, ağır adamları
yolundan saxlamayın. Hər lovğa mənim canımı ala bilsəydi, onda
mən iki həftə bundan əvvəl ölərdim! Yox, yox, qocaya yaxınlaş-
mayın. Yaxınlaşmayın deyirəm! Madam ki, belə oldu, mən hazır. Bu
saat yoxlayaram: sənə başın möhkəmdir, ya mənim dəyənəyim.
Bunu indi aydınlaşdıraram.

Osvald. Rədd ol, peyin torbası!

Edqar. Cənab, çox da qılıncınla öyünmə, onun sənə heç bir
xeyri yoxdur. Mən sənə dişlərini qarnına təkəcəyəm.

Vuruşurlar. Edqar onu vurub yerə yıxır.

Osvald.

Sən, avam, yaramaz, öldürdün məni!
Götür pul kisəmi, məni dəfn elə.
Yaşa bu dünyada rahat, firavan.
Üstümdəki məxfi – gizli məktubu
Qraf Qlosterə – Edmunda çatdır.
Onu Britaniya qoşunlarının
Arasında gəzib tapa bilərsən.
Əcəl vaxtsız gəldi. Ah, mən ölüyəm! (Ölür.)

Edqar.

Yaxşı tanıyıram səni, yaltaq qul!
Bütün pis işlərdə, bəd əməllərdə
Sən öz xanımına kömək edirsən.

Qloster. Ah, necə! O öldü?

Edqar.

Əyləşin, ata.
Burda rahatlanın, dincəlin bir az.
Onun ciblərini axtarım bir-bir.
O dediyi məktub həyatda mənə,
Bəlkə, kömək oldu, xeyir gətirdi.
– O öldü. Heyif ki, cəllad baltayla
Başını kəsmədi bu dələduzun.
– Aha, bu da məktub! Hə, görək nə var?!
Mən səni qınıram, bağışla, möhür.
Bizi qınamayın, ulvi qanunlar.
Düşmənin fikrini öyrənmək üçün
Onun ürəyini parçalayırıq.
Düşmənin zərfini cırıb atmaqsa
Bizə günah deyil, qəbahət deyil.

(Oxuyur.) “Əhdi-peymanımızı yadına sal. Ərimi aradan götürmək üçün sənın əlinə çoxlu fürsət düşəcəkdir. Sən qətiyyət göstərsən, zaman və məkan öz bəhrəsini verəcəkdir. Əgər o qələbə ilə geri qayıtsa, heç nə edə bilməyəcəyik. O vaxt mən onun əlində dustaq qalacağam. Onun yatağı mənim üçün zindana dönəcəkdir. Bu iyirənc yataqdan məni xilas et, əziyyətinin mükafatı olaraq onun yerini özün tut. Sənin arvadın, – belə demək istərdim, – səni bütün varlığıyla sevən məşuqən Qonerilya”.

Ah, qadın hiyləsi, qadın hiyləsi,
Dumanlı fəzətək görünmür sonu!
Öz nəcib ərini qətlə yetirib
Mənim qardaşıma getmək istəyir.
Görəsən, istəyi, məqsədi nədir? –
Ey pozğun qasidi, qatil elçisi,
Dua oxumadan sənın üstündə
Mən səni bu quma dəfn edəcəyəm.
Aradüzəldənin axırı budur.

Bu bədnam məktubu öz vədəsində
Verərəm ölümə məhkum hersoqa.
Ürəkdən sevinər biləndə kişi:
Sənin ölümünü, tutduğun işi.

Qloster.

Kral dəli oldu. Of, mənim ağlım
Necə də inaddır, necə də təsdir!
Məni məcbur edir, duyum hər şeyi,
Dözüm tükənməyən sonsuz dərdlərə.
Mən dəli olsaydım daha yaxşıydı.
Fikrim ayrılardı iztirablardan.
Onda unudardım bədbəxtliyimi,
Onda ağır dərdim, hədsiz əzabım
Mənə görünərdi uydurma kimi.

Edqar.

Verin əlinizi mənə, atacan.

Uzaqdan təbil səsi gəlir.

Aha, qulaq asın, xeyli uzaqda,
Mənə elə gəlir, təbil çalınır.
Gedəyin, gizlənmək lazımdır sizə.
Dostumun evinə aparım sizi.

Gedirlər.

YEDDİNCİ SƏHNƏ

Fransızların ordugahında çadır.

Lir içəridə yataqda yuxulayır. Həzin musiqi çalınır.
Lirin yanında həkim, əyan və başqa xidmətçilər dayanmışlar.
Kordeliya ilə Kent daxil olurlar.

Kordeliya.

Doğrusu, bilmirəm, mərhəmətli Kent,
Sənin necə çıxım yaxşılığından?
Buna ömrüm yetməz, imkanım çatmaz.

Kent.

Xanım, hörmət görmək, qədri bilinmək
Dünyada ən böyük bir mükafatdır.
Əsl həqiqəti söylədim sizə.
Hər şeyi danışdım olduğu kimi:
Nə bir kəlmə artıq, nə bir kəlmə az.

Kordeliya.

Yaxşı paltar geyin. Bu qəm libası
Salır yadımıza qara günləri.
Dəyiş paltarını, xahiş edirəm.

Kent.

Məni bağışlayın, istəkli xanım.
Hələ tanınmağım təhlükəlidir,
Pozar, alt-üst edər planlarımı.
İltimasım budur, təvəqqem budur:
Vaxtı yetənəcən, vaxtı çatıncan
Mənimlə yad kimi rəftar eyləyin,
Guya, siz məni heç tanımırsınız.

Kordeliya.

Qoy sən deyən olsun, mehriban milord.
(Həkimə)
İndi hökmdarın halı necədir?

Həkim. Hələ yatır, xanım.

Kordeliya.

Ey ulu tanrı!
Onun qəlbindəki yaranı sağalt!
Bu uşaq təbinə düşmüş atamın
Ağlını, huşunu özünə qaytar!

Həkim.

Xanım həzrətləri izn versəydi,
Kralı yuxudan oyadardıq biz.
Xeyli zamandır ki, yatır hökmdar.

Kordeliya.

Sizin rəhbəriniz elminiz olsun.
Bu işdə məsləhət sizindir ancaq,
Necə istəsəniz, edin o sayaq.
Onun paltarını dəyişmişiniz?

Əyan. Bəli, kraliça. Elə yatantək
Ona geyindirdik təzə paltarın.

Həkim. Onu oyadanda, mehriban xanım,
Siz yanında olun. İnanıram mən,
O sakit qalacaq.

Kordeliya. Yaxşı, lap yaxşı.

Həkim. Buyurun yaxına, ey, çalğıçılar,
Siz də musiqini ucadan çalın!

Kordeliya. Mənim əziz atam! Kaş, dodaqlarım,
Sənin dərdlərinə məlhəm olaydı.
Amansız, insafsız bacılarımın
Sənintək, hörmətli, müdrik insanın
Qəlbinə çəkdiyi çarpaz dağları,
Kaş ki, sağaldaydı bu öpüşlərim!

Kent. Ah, mehriban insan, gözəl şahzadə!

Kordeliya. Onların atası olmasaydın sən,
Yenə də nur saçan bu ağ saqqalın
Onlarda mərhəmət oyatmalıydı.
Məgər rəvadırımı zülmət gecədə
Belə bir şəxsiyyət, belə bir vücud
Düşün pəncəsinə quduz tufanın?
Açıq sinəsini yanar şimşəyin
Odlu neştərinə hədəf eyləsin?
Müdhiş ildırımın müdhiş zərbəsi
Göydən qılınc kimi ensin başına?
Buna haqq dözərmi, tanrı dözərmi?
Sən bəyaz saçını bir sipər kimi,
Üstünə çəkərək dəhşət içində
Ağır fəlakətə gözətçi oldun?!
Hətta məni əvvəl tutmuş olsa da,
Quduz düşmənimin quduz itini
Bu qorxunc gecədə isinmək üçün
Sobanın yanına buraxardım mən.

Sənsə, yazıq atam, zavallı atam,
Belə qasırgıda, belə tufanda
Kif basmış, cəng atmış saman içində
Səfillər, donuzlar arasında tək
Qalmağa, yatmağa məcbur edildin.
Bu necə olub ki, necə olub ki,
Ağlınla bərabər həyatını sən
Bu cür müsibətdə itirməmişən?
Allah, Allah! Bu ki bir möcüzədir!
Oyandı, onunla danışın, həkim.

Həkim. Xanım, siz danışın. Bu yaxşı olar.

Kordeliya.

Əhvalı necədir əziz kralın,
Əlahəzrət yaxşı yata bildimi?

Lir.

Nahaq çıxardınız məzardan məni.
Sən cənnətdə bakır, müqəddəs ruhsan,
Mənsə cəhənnəmdə odlu təkərə
Bağlanmış nanəcib, günahkar kölə.
Qaynar göz yaşlarım yanaqlarımı
Yandırır ərimiş qurğuşun kimi.

Kordeliya. Hökmdar, siz məni tanıyırsınız?

Lir. Bilirəm, sən ruhsan. Nə vaxt ölmüşən?

Kordeliya. Hələ də, hələ də sayıqlayır, oh!

Həkim. O, tam ayılmayıb. Gözləyin bir az.

Lir.

Mən əvvəl hardaydım? Hardayam indi? –
Məgər ölməmişdim? Bu işiq nədir?
Məgər məzarda da günəş nur saçır!
Məni aldadıblar gör bir necə də!
Başqası düşsəydi bu dərdə əgər,
Məni öldürərdi onun kədəri. –
Bilmirəm, nə deyim, nə cavab verim?
Bu əllər mənimdir? İnanmıram heç.
Mən gərək yoxlayım, sancaq batırım.
Aha, hiss edirəm, ağndır sancaq.
Kaş ki, inanaydım öz sağlığıma!

Kordeliya.

Hökmdar, lütf edin, üzümə baxın,
Çəkin əlinizi mənim başıma.
Xeyir-dua verin, uğur diləyin.
Yox, yox, diz çökməyin, sizə yaraşmaz.

Lir.

Allah xatirinə, mənə gülməyin.
Yelbeyin, gicbəsər bir qocayam mən.
Düz səksən yaşım var: nə az, nə də çox.
Qorxuram, olmaya aqlım yerində.
Səni tanıyıram deyəsən, axı,
Tanıyıram sanki bu adamı da.
Ancaq hələ bir az şübhələnirəm.
Çünki mən bilmirəm, hardayam indi.
Nə vaxt geyinmişəm bu libasları.
Dünənki gecəni, sözüün doğrusu,
Harda keçirdiyim yadıma gəlmir.
Mənə lağ etməyin, mənə gülməyin.
İnsan yaranmışam mən də dünyada,
Elə fikirləşib düşünürəm ki,
Bu xanım öz balam Kordeliyadır.

Kordeliya. Elədir, elədir. Hə, mənəm, mənəm.

Lir.

Bu nədir? Yaşarıb sənin gözlərin?
(Əlini onun gözünə çəkir.)
Bəli, yaşarıbdır. Lütf et, aqlama.
Əgər mənim üçün zəhərin varsa,
Ver içim, ver içim onu bu saat.
Bilirəm, sən məni sevmirsən, qızım.
Sənin bacılarının nahaqdan məni
Əzaba saldılar, dərdə saldılar,
Mən bir dağ çəkdilər mənim qəlbimə.
Mənə dağ çəkməyə sənən haqqın var.

Kordeliya. Xeyr, xeyr, mənim haqqım yoxdur, yox.

Lir. Bir deyin, məgər mən Fransadayam?

Kent. Siz öz yerinizdə, krallıqdasız.

Lir. Məni aldatmayın, rica edirəm.

Həkim.

Xanım, sakit olun. Əsib-coşması,
Gördüyünüz kimi, keçibdir artıq.
Hələlik dəhşətli, ağır günləri
Ona xatırlatmaq təhlükəlidir.
İndi təklif edin, evə aparın.
Çalışın, tam sakit olana qədər
Onu həyəcana salmasın heç nə.

Kordeliya. Buyurun, gedəyin, zati-alilər!
Lir.

Boz üz göstərməyin siz mənə qarşı.
Yalnız ricam budur: mehriban olun.
Ünudun keçmiş, əfv edin məni.
Daha qocalmışam, axmaqlamışam.

Kent və əyandan başqa hamı gedir.

Əyan. Hersoq Kornuolun bu təhər öldürülməsi doğrudurmu,
ser?

Kent. Tamamilə doğrudur, ser.

Əyan. Bəs hersoqun ordusuna kim başçılıq edir?

Kent. Eşitdiyimə görə, Qlosterin bic oğlu Edmund.

Əyan. Deyirlər ki, Qlosterin sürgün edilmiş oğlu Edqar qraf
Kentlə birlikdə Almaniyada gizlənilir.

Kent. Şayiələr müxtəlifdir. İndiki vaxtda ehtiyatlı olmaq lazımdır.
Düşmənlər qoşunları hər dəqiqə buraya gələ bilərlər.

Əyan. Görünür, qanlı vuruşma baş verəcək. Salamət qalın, ser.

Gedir.

Kent.

Vaxtım az qalır, bu hərbdə ancaq
Səadət, fəlakət aşkar olacaq.

Gedir.

BEŞİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Duvr yaxınlığında Britaniya ordugahı.

Edmund, Reqana, zabitlər və başqaları
əllərində təbil və bayraqlar gəlirlər.

Edmund (*zabitə*).

Gedib yaxşı-yaxşı öyrən hersoqdan:
Qüvvədə qalırımı sonuncu qərar?
Yoxsa başqa şeylər düşüb ağılına,
Yenə də dəyişib öz planını?
Onun sözlərinə inanmaq olmur,
Təzadla, şübhəylə doludur qəlbi.
Mütləq bizə qəti bir cavab gətir.

Zabit gedir.

Reqana. Bacımın nökrəri ölübdür, yəqin.

Edmund. Xanım, qorxuram ki, zəndin düz ola.

Reqana.

Özün bilirsən ki, əziz Qloster,
Sənə gözəl töhfə hazırlayıram.
İndi kişi kimi həqiqəti de,
Söylə, sevirsənmi mənim bacımı?

Edmund. Mənim ona böyük hörmətim vardır.

Reqana.

Xəlvətçə sürünüb onun yanına,
Ərinin yerini tutmusanmı heç?

Edmund. Xeyr, fikirlərin aldadır səni.

Reqana.

Mənə elə gəlir, bir-birinizlə
Çoxdan sıx əlaqə saxlayırsınız.
Belə demək olar: artıq onunsan.

Edmund. Yox, yox, doğru deyil, namusum haqqı.

Reqana.

Ona yaxın getmə, əziz Qloster.
Onun dostu olsan, aşnası olsan,
Bu dərdə heç cürə dözə bilmərəm.

Edmund.

Məndən arxayın ol, sən mənə inan.
Odur bacın gəlir yanında əri!

Albani, Qonerilya və əsgərlər əllərində
təbil və bayraqlar gəlirlər.

Qonerilya (*kənara*).

Razıyam, döyüşdə məğlub olum mən,
Təki bacım mənə qalib gəlməsin.

Albani.

İstəkli bacımı görməyə şadam.

(*Edmunda*)

Cənab, eşitmişəm, bu yaxınlarda
Qızının yanına gedibdir kral.
Bizim qanunların ağırlığına
Dözə bilməyənlər, üsyan edənlər
Vətəndən gediblər kralla birgə,
Pənah gətiriblər qürbət ölkəyə.
Qeyrətim çatmırsa, hünərim yoxdur.
Deməli, heç vədə igid olmaram.
Könlümü sarsıdıb həyəcan mənim.
Bizim hissimizə bu toxunur ki,
Fransa zəbt edib torpağımızı.
Yoxsa Fransanın kralımıza,
Həm də bizə qarşı silah qaldıran,
Ədalət istəyən üsyançılara
Kömək göstərməsi, arxa durması

Heç vaxt qanımızı qaralda bilməz,
Heç vaxt səbəb olmaz müharibəyə.

Edmund. Cənab, siz çox gözəl danışırınsız.

Reçana. Fəqət bunun bizə faydası nədir?

Qonerilya.

Birləşmişik eyni düşməyə qarşı.

Ailə davası, şəxsi didişmə

Burda həll edilmir, burda baxılır.

Albani.

Onda gəlin indi şura çağırmaq.

Təcrübəli hərbi qulluqçulara

Deyək fikrimizi, planımızı.

Yaxşı ölçək-biçək, məsləhətləşək.

Edmund. Bu saat gəlirəm çadıra mən də.

Reçana. Bacım, sən bizimlə gedirsənmi?

Qonerilya. Yox!

Reçana.

Rica eyləyirəm, gedək bizimlə.

Bu, inan, hamının qəlbindən olar.

Qonerilya (*kənara*). Aha, başa düşdüm bu tapmacanı. (*Ucadan*)
Gedirəm.

Onlar getmək istəyərkən Edqar gəlir. O, paltarını dəyişib.

Edqar.

Lütf edib, siz cənabları,

Belə bir kasıbla danışarmı heç?

Sizə deyiləsi bircə sözüüm var.

Albani. Mən sizə çataram. (*Edqara*) Yaxşı, de görək.

Albani və Edqardan başqa, hamı gedir.

Edqar.

Bu davadan əvvəl bu məktubu siz

Diqqətlə oxuyun, hörmətli hersoq.

Zəfər qazansanız döyüşdə əgər,

Qoy zəfər şeypuru səsləsin dərhal

Bu məktubu sizə verən adamı.

Zahirən yazıq bir bədbəxt olsam da,

Mən elə bir igid, mərd taparam ki,
Məktubda yazılan hər bir kəlməni
Öz qızıl qanıyla sübut eyləyər.
Siz məğlub olsanız döyüşdə hərgah,
Dünya işlərini çatdırıb başa,
Fitnədən, fəsaddan qurtararsınız.
Kaş ki, taleyiniz sizə yar olsun!

Albani. Məktubu oxuyum, sən dayan bir az.
Edqar.

Mənə qadağandır burda gözləmək.
Qoy carçı səsləsin vaxtı yetəndə,
Sizin yanınıza gələm yenə.

Albani.

İndi ki belədir, sənə yaxşı yol.
Mütləq oxuyaram bu məktubunu.

Edqar gedir. Edmund qayıdır.

Edmund.

Düşmənlər görünür qarşı tərəfdən.
Burdadır onların əsas qüvvəsi.
Belədir kəşfiyyat verdiyi xəbər.
Tələsin, itməsin bircə an belə.
Alın qoşunları səfərbərliyə.

Albani. Hazır olacağam öz vaxtında mən.

Edmund.

Hər iki bacıya and içmişəm ki,
Onları sevirəm saf məhəbbətlə.
İndi bu bacılar əfi gürzətək
Az qalır çalsınlar biri-birini.
Onların hansını mən alım, görənlər?
Birinimi? Yoxsa ikisini də?
Yoxsa heç birini? Bilmirəm, düzü.
Şübhəsiz, yaşasa hər iki bacı,
Səadət üzümə gülməyəcəkdir.
Dul bacını alsam, kindən, qəzəbdən
Qonerilya dəli-divanə olar.
Nə qədər ki, əri sağdır dünyada,

Onunla başlanan bu gizli oyun
 Mənim qələbəmlə qurtara bilməz.
 İndi dəymək olmaz ərinə onun.
 Davada düşməne zəfər çalmağa
 Hersoqun nüfuzu gərəkdir bizə.
 Sonra Qonerilya canan canını
 Ərindən qurtarmaq istəsə əgər,
 Onu tez aradan götürmək üçün
 Özü çarə tapsın, özü düşünsün.
 Bu ağır döyüşlər sona yetəndə
 Hersoq qoca Lirə, Kordeliyaya
 Mərhəmət göstərmək xəyalındadır.
 Bizim əlimizə keçərsə onlar,
 Hersoqdan mərhəmət görməyəcəklər.
 Bu nədir, şübhələr sarsıdır məni?!
 Tələtümə düşsə kim mənim sayaq,
 Müzakirə açmaz, vuruşar ancaq.

Gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

İki ordugah arasında düzənlik.

Səhnə arxasında döyüş sədaları ucalır.

Lir, Kordeliya və onların qoşunları əllərində təbil və bayraqlar səhnədən keçirlər. Edqar Qlosterlə gəlir.

Edqar.

Bu ağac altında, bu kölgəlikdə
 Rahatca əyləşin, dincəlin, ata.
 Dua əyləyin ki, haqq zəfər çalsın.
 Əgər yanınıza qayıda bilsəm,
 Mən sizə bir müjdə gətirəcəyəm.

Qloster. Allahın nəzəri üstündə olsun! (*Edqar gedir.*)

Döyüş sədaları, geri çəkilmək barədə həyəcan siqnalı.
 Edqar qayıdır.

Edqar.

Cəld ol, qoca, cəld ol! Tez ayağa dur!
Əlini mənə ver, çıxmaq aradan.
Kral məğlub oldu, kral uduzdu.
Özü də, qızı da əsir düşdülər.
Əlini mənə ver, qaçaq buradan.

Qloster.

Ser, mən niyə qaçım, mən niyə qaçım?
Zavallı bir adam, bədbəxt bir qoca
Elə bu yerdə də çürüyə bilər.

Edqar.

Yenə də qapıldın pis fikirlərə?
İnsan, bu dünyaya gəldiyi kimi,
Gərək bu dünyadan getdiyi zaman
Dözsün hər əzaba, hər əziyyətə.
Hər şeyin vaxtı var.

Qloster. Bu da doğrudur.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Duvr yaxınlığında Britaniya ordugahı.

Edmund, qalib kimi, təbil və bayraqların
müşayiəti ilə gəlir. Lir və Kordeliya əsir düşüblər.
Onlar zabıt və əsgərlərin əhatəsindədirlər.

Edmund.

Aparın onları təcili burdan.
Böyüklər bir qərar çıxardanadək
Saxlayın ən ciddi nəzarət altında.

Kordeliya.

Yaxşılıq istəyib, pislik görənlər
Dünyada ilk dəfə bizikmi məgər?
Təkcə sənə görə, zavallı kral,
Məyusluq könlümü eyləyir xal-xal.

Yoxsa mən dözərdim dara, çətinə –
Riyakar taleyin məşəqqətinə.
İndi gözləyəkmə, yenə görəkmi
Belə bacıları, belə qızları?

Lir.

Yox, yox, yox! Gəl gedək tezəcə zindana.
Qəfəsə salınmış quşlar kimi biz
Nəğmə oxuyarıq orda ikimiz.
Məndən xeyir-dua istəsən, qızım,
– Mənim günahımı bağışla, deyə
Diz üstə çökərəm qarşında sənin,
Sənə yalvararam mən dönə-dönə.
O zaman dünyada bir dərdim olmaz.
Birgə yaşayarıq ömrümüz boyu.
İbadət edərik, mahını deyərik.
Danışarıq qədim əfsanələrdən.
Qanadları zərli pərvanələrə
Baxıb zövq alarıq, fərhələnərik.
Sarayda baş vermiş hadisələri
Bədbəxt dustaqlardan öyrənərik biz.
Kim qələbə çalıb, kim məğlub olub,
Kim aşağı enib, kim ucalıbdır –
Bir-bir soruşarıq biçərələrdən.
Tanrının yerdəki casuslantək
Bəşər həyatını idarə edən
Sirləri anlayıb başa düşərik.
Dörd divar içində, o daş zindanda
Heç vaxt ümidimiz qırılmaz bizim.
Ayn göylərdəki hərəkətiylə
Bu böyük aləmin dəyişməsinə,
Qabarma, çəkilmə, təlatümünə,
Zamanın, dövrənin dönüklüyünə
Davam gətirərik, dözə bilərik.

Edmund. Aparın onları təcili burdan!

Lir.

Həyatın bizimtek qurbanlarına
Allah özü arxa, özü köməkdir.

Qızım Kordeliya, sən mənimləsən?
Bizi heç bir qüvvə ayıra bilməz.
Bizi ayırmaqçün bir-birimizdən
Gərək onlar göydən od gətirsinlər.
Tülkünü yuvadan qovduqlartək
Bizi də od ilə o daş qəfəsdən
Təkbətək qovsunlar, ayrı salsınlar.
Gözünün yaşını, tez ol, sil, qızım.
Bizi iztirabdan ağıladanadək
Harınlıq onları əridəcəkdir.
Taun azarından gəbərəcəklər.
Onların leşini görəcəyik biz.
Hə, indi aparın.

Lirlə Kordeliyanı aparırlar.

Edmund.

Dinlə, kapitan!
Al bu sərəncamı! *(Ona bir kağız verir.)*
Get dallarınca.
Onları zindana sən özün apar.
Bir pillə artırdım sənin rütbəni.
Əgər sərəncama əməl eyləsən,
Xoşbəxt sabahına yollar açılar.
Heç vədə yadından çıxarma bunu:
İnsan uyğunlaşsın zamanla gərək.
Arif öz xeyrini heç vaxt unutmaz,
Zəiflik, həlimlik qılıncı tutmaz.
Bu çətin, bu ağır vəzifən haqda
Heç nə xəbər alma, heç nə soruşma.
Əvvəldən deyirəm qəti fikrimi:
Bu işi ya sözsüz icra etməli,
Ya da başqa bir iş axtarmalısan.
Əks halda bir kömək gözləmə məndən.

Kapitan. Sizin əmrinizə hazırım, milord.

Edmund.

Onda zirək tərپən. İş qurtardımı
Səadət əlini sıxacaq sənin.

Unutma, deyirəm, nə yazmışamsa,
Bir-bir hamısına tez ol, əncam çək.

Kapitan.

Araba çəkmirəm, yonca yemirəm,
İnsan görən işi götürəm mən də. (*Gedir.*)

Şeypurlar çalınır. Albani, Qonerilya,
Reqana, zabitlər və əsgərlər gəlirlər.

Albani.

Nəslinizə layiq bu gün, cənab, siz
Hünər göstərdiniz, mərdlik etdiniz.
Xoşbəxt taleyiniz yar oldu sizə.
Düşmənlər bugünkü vuruşmalarda
Sizin əlinizə əsir düşdülər.
Tələb eyləyirik, verin onları.
Gərək ləyaqətlə işə baxaq biz:
Onların şərəfi ləkələnməsin,
Bizə də qalmasın qorxu, təhlükə.

Edmund.

Ser, mən vacib sandım, məsləhət bildim:
Biçarə, binəva, qoca kralı
Göndərdim birbaşa dustaqxanaya.
Üstündə gözətçi təyin etlədim.
Onun ağ saçları, ali mənəbə
Xalqın ürəyində, elin qəlbində
Mərhəmət oyadıb, sevgi yaradıb,
Hamını çəkərdi öz tərəfinə.
Muzdlu silah tutan əsgərlərimiz
Sancardı nifrətlə süngülərini
Bizim özümüzün küreyimizə.
Həmin məqsəd ilə vaxt itirmədən
Onunla göndərdim Kordeliyanı.
Ya sabah, ya sonra – bir-iki günə
Onlar hazır olar hüzurunuzda.
Qan-tər içindəyik indi hamımız,
İtirib dost dostu, yoldaş yoldaşı.
Neçin adamları qəzəbləndirək?
Hərbin dəhşətini görən hər bir kəs
Adil, ədalətli döyüşlərə də

Daim kin bəsləyər, nifrət yağdırar.
Kordeliya ilə atası haqda
Siz qərar çıxarın başqa bir vaxtda.

Albani.

Cənab, bağışlayın bu sözə görə.
Mən sizi özümə bir qardaş deyil,
Yalnız əmrə tabe adam sayıram.
Nə haqla siz belə danışırsınız?

Reqana.

Bu haqqı Edmunda mən vermişəm, mən.
Yaxşı olardı ki, bu sözdən əvvəl
Mənim də fikrimi soruşaydınız.
O məni döyüşdə təmsil edirdi,
Başçıydı, sərdarı qoşunlarıma.
O mənim vəkilim, əvəzim kimi
Sizin qardaşınız sayıla bilər.

Qonerilya.

Çox da qızışmayın, çox da qızmayın.
Onu ucaldıbdır öz ləyaqəti,
Yoxdur ehtiyacı köməyinizə.

Reqana.

O qədər mən onu yüksəltmişəm ki,
Ölkənin ən yaxşı adamlarıyla
İndi dura bilər eyni cərgədə.

Qonerilya. Bir qalır, siz ona ərə gedəsiniz.

Reqana.

Dünyada çox zaman masqaraçı da
Deyir həqiqəti peyğəmbər kimi.

Qonerilya.

Bəsdir, bəsdir daha, hansı peyğəmbər
Bunu sizə deyib, çəp görür, yəqin.

Reqana.

Ledi, mən nasazam, pozulub halım.
Yoxsa daha kəskin cavab verərdim.
(Edmunda)

Sərdarım, qəbul et varidatımı,
Bütün əsgərləri, əsirləri də.
Qala təslim olur, artıq bu gündən

Varım da sənindir, özüm də sənin.
Dünya şahid olsun, deyirəm burda:
Mənim həm sahibim, həm də ərimşən.

Qonerilya. Onu qamarlamaq istəyirsən, hə?!
Albani. Xanım, bu iş sizdən asılı deyil.
Edmund. Cənab, heç sizdən də asılı deyil.
Albani. Bəli, düz deyirsən, mayası haram.
Reqana (*Edmunda*).

Tez tərpən, əmr ver, çaldır şeypuru.
İti qılıncınla sübut eylə ki,
Doğrudan, layiqsən təzə rütbənə.

Albani (*Reqanaya*).

Hələ siz dayanın, hələ gözləyin.
Edmund, səni dövlət xaini kimi
Mən elə bu saat dustaq edirəm.
Qızla bələnmiş qızıl ilan da
(*Qonerilyanı göstərir.*)
Səninlə birlikdə dustaq edilir.

(*Reqanaya*)

Sadiq bir ər kimi, bir qəyyum kimi,
Mən öz arvadımın xeyrinə görə,
Sizin, qeşəng xanım, tələbinizin
Əksinə çıxmağa məcburam indi.
Çoxdan sövdalaşıb o bu lord ilə.
Sizin bu lord ilə evlənməyiniz
Heç zaman, heç zaman baş tuta bilməz.
Hərgah ərə getmək fikriniz varsa,
Onda mənə gəlin, siz məni sevin.
Artıq mənim ledim adaxlanıbdır,
Mənim haqqım yoxdur söz deyim ona.

Qonerilya. Bu nə məzhəkədir, bu nə oyundur!
Albani.

Sən ki silahlısan, cənab Qloster,
Əmr elə, çalsınlar şeypuru dərhal.
Sənin iç üzünü, xəyanətini
Açmağa bir adam gəlməzsə əgər,
Onda mən hazırım, bu da girovum.

(Əlcəyini onun qarşısına atır.)

Dediyim sözləri öz qılıncımla
Sübut etməyincə dilimə heç vaxt
Bir qismət də çörək dəyməyəcəkdir.

Re q a n a. Oh, başım hərlənir, başım hərlənir.

Q o n e r i l y a *(kənara).*

Əgər sənin başın hərlənməsəydi,
Heç vədə zəhərə mən inanmazdım.

E d m u n d.

Cavabım belədir

(Əlcəyini yerə atır.)

Kim olur-olsun,
Mənə xain deyən bir kəs dünyada
Ən alçaq adamtək yalan danışır.
Şeypurçu, haray sal, səslə əclafı,
Cürəti var isə meydana gəlsin
Onunla, səninlə, kim istəyirsə,
Hazırım vuruşum mətanət ilə,
Qoruyum haqqımı, şərəfimi mən.

A l b a n i. Ey, carçı!

E d m u n d. Ey, carçı, yaxın gəl, carçı!

A l b a n i.

Yalnız öz gücünə ümid bağla sən,
Bir kömək gözləmə əsgərlərindən.
Onlar çağrılmışdı mənim əmrimlə,
Mənim əmrimlə də tərxis oldular.

Re q a n a. Getdikcə əhvalım pisləşir yaman.

A l b a n i.

Xanım yaxşı deyil, xəstələnibdir.
Mənim çadırıma aparın onu.
(Re q a n a n ı a p a r ı r l a r. C a r ç ı g ə l i r.)
Bura gəl, ey carçı! – şeypuru çalın. –
Al, tez bunu oxu. *(O n a k a ğ ı z v e r i r.)*

Z a b i t. Çalın şeypuru!

Şeypur səslənir. Carçı oxuyur.

“Özünü qraf Qloster kimi qələmə verən Edmundun riyakar bir xain olduğunu iti qılınc zərbəsiylə sübut etmək istəyən zati təmiz,

rütbəsi yüksək bir adam bu ordunun içində varsa, qoy şeypur üçüncü dəfə səslənəndə meydana çıxsın. Xain müdafiəyə hazırdır”.

Edmund. Çalın!

Şeypur birinci dəfə səslənir.

Carçı. Bir də! (*Şeypur ikinci dəfə səslənir.*)

Carçı. Bir də! (*Şeypur üçüncü dəfə səslənir.*)

Səhnə arxasından cavab olaraq şeypur çalınır.
Silah qurşamış Edqar meydana çıxır.
Onun qabağı ilə şeypurçalan gəlir.

Albani.

Onun məqsədini, fikrini öyrən.
Xəbər al, nə üçün şeypur səsinə
Meydana çıxıbdır?

Carçı.

İgid, sən kimsən?
Adın, rütbən nədir? İstəyin nədir?
Niyə cavab verdin sən bu çağırışa?

Edqar.

Çoxdan öz adımlı itirmişəm mən.
Çiçəyi içindən korlayan – yeyən
Qurdəkin adımlı yeyib xəyanət.
Mən də zadəganam düşmənim kimi.

Albani. Kimdir o düşmənin?

Edqar.

Qraf Qloster
Edmund deyilən kəs.

Edmund.

Durub qarşında,
Ona nə sözün var?

Edqar.

Çək qılıncını.
Sözlərim qəlbine toxunsa əgər,
Soyut qəzəbini öz silahınla.
Hazıram səninlə vuruşum indi.
Bax, bu da qılıncım, bu da silahım.

Mənim bacarığım, hərbi sənətim,
Əslim, nəcabətim imkan verir ki,
Burda bəyan edim, ucadan deyim:
Sən cavan, qüvvətli, şöhrətli, şanlı,
Cürətli, ürəkli, cəsur olsan da
Davada yenicə zəfər çalsan da,
Müzəffər qılıncın yansa da par-par,
Bütün varlığımla xainsən, xain.
Allaha, atana, öz qardaşına
Sən böhtan atmısan, dönük çıxmısan.
Hersoqa sui-qəsd hazırlamısan.
Bil ki, öz başından ayağınadək,
Hətta yer üstündə, yer üzərində
Ayağın dəydiyi toz-torpağadək
Ləkə içindəsən qurbağa kimi.
Mənim sözlərimi inkar eyləsən,
Bu əlim, qılıncım, təmiz vicdanım
Sübut eyləyər ki, sən yalançısan.

Edmund.

Əgər düşünsəydim öz həyatımı,
Döyüş qaydasına uyğun olaraq
Sənin kimliyini, sənin adını
Sənin vəzifəni öyrənməliydim.
Bəlkə də, sən mənim tayım deyilsən.
Fəqət mərd baxışın, məğrur duruşun,
Kəsərli sözlərin, ədəbli nitqin
Mənə əsas verir, inanım sənə.
İmtina eyləyim hüquqlarımdan,
Təxirə salmayım bu vuruşmanı.
Adıma yaxdığın qara ləkəni –
İyrənc yalanları qaytarıb geri,
Nifrətlə çırpıram sənin üzünə.
İndi qılıncımla sənin köksünü
Yarıb ürəyinə yol açaram mən.
Mənhus iftiralar, mənfur yalanlar
Əbədi dincələr qəlbində sənin.
Döyüşə hazırım, çalın şeypuru.

Şeypur səsləri. Vuruşurlar. Edmund yıxılır.

Albani. Öldürmə, öldürmə, onu öldürmə!
Qonerilya.

Çirkin bir kələk var burda, Qloster.
Naməlum düşmənle qanuna görə,
Sən gerek heç vədə döyüşməyəydin.
Sən məğlub deyilsən bu vuruşmada.
Sən tora düşübsən, aldanılıbsan.

Albani.

Lütfən, ağzınızı bağlayın, xanım.
Yoxsa, mən bağlaram bu kağız ilə.
(Edmunda)
Buyur, ser, yaxşı bax! Yaramaz canı,
Oxu törətdiyin müsibətləri.
Ledi, siz də baxın, cırmayın ancaq.
Yəqin ki, bu məktub sizə tanışdır?

Məktubu Edmunda verir.

Qonerilya.

Tutalım tanışdır. Bizim yerlərdə
İxtiyar mənimdir, sənin ki deyil.
Kim məni ittiham eyləyə bilər?

Albani.

Of, qansız yırtıcı, amansız vəhşi,
Bilirsən məktubun məzmununu sən?

Qonerilya. Mənim bildiyimi məndən soruşma.

Gedir.

Albani.

Gedin arxasınca, muğayat olun.
Ağlını itirib, sərsəmləyibdir.

Zabitlərdən biri gedir.

Edmund.

Tamamilə düzdür ittihamların,
Mənim günahların daha artıqdır.
Vaxt özü hər şeyi açar, göstərər.

Getdi o zamanlar, keçdi dövrənim.

(Edqara)

Sən kimsən, ey mənə qalib gələn kəs?

Danış, məğrur igid. Zadəgan olsan,

Səni əfv edəyəm, bağışlayaram.

Edqar.

Gəl, biz bağışlayaq bir-birimizi.

Əslimə – nəslimə, zatıma görə,

Səndən zərrə qədər əskik deyiləm.

Əgər artıqamsa, onda artıq da

Sən mənim qəlbimi yaralamısan.

Mən sənin atanın oğluyam, Edmund.

Sənin qardaşınam, Edqardır adım.

Allah insafıdır, ədalətlidir.

Bizim suçumuzla, günahımızla

Bizim özümüzü cəzalandırır.

Atan qaranlıqda zinakarlıqla

Səni bu dünyaya gətirdiyiçün

Qaldı dərd içində, zülmət içində,

İşıqlı gözündən məhrum edildi.

Edmund.

Doğrudur dediyin, doğrudur sözün.

Artıq sona çatdı taleyin çarxı,

Burda dövrəsini yetirdi başa.

Burda ölüm kəsdi mənim üstümü.

Albani.

Sənin duruşundan, hərəkətindən

Özüm hiss etmişdim, başa düşmüşdüm:

Yüksək nəsilənsən, adın-sanın var.

Yaxın gəl, qoy səni bağrıma basım.

Hərgah sənə qarşı, atana qarşı

Ürəyimdə azca nifrət olubsa,

Üzümə səadət heç vaxt gülməsin.

Edqar. Mən bunu bilirəm, möhtərəm hersoq.

Albani.

Harda gizlənmişdin indiyə qədər?

Atanın bu ağır fəlakətini

Sən necə öyrəndin?

Edqar.

Dərd kürəsində
Özüm yana-yana öyrəndim, milord.
Dinləyin qısaca danışım sizə.
Axıra çatanda qəmli hekayəm,
Kaş ki, parça-parça olaydı qəlbim!
Məni addım-addım təqib eyləyən
Amansız ölümdən qurtarmaq üçün
Dəli görkəminə saldım özümü.
İlahi, necə də şirindir həyat!
Hər saat ölsə də dərdədən, əzabdan,
Biryolluq ölümü istəmir insan.
Cır-cındır içində gəzdim səfiltək.
Elə vəziyyətə, hala düşdüm ki,
Məni pəsinmədi hətta itlər də.
Bu zaman atamla gəldim üz-üzə.
Onun boş qalmışdı göz çalaları.
Qanlı üzüklərdən hələ yenicə
Nadir daş-qaşları çıxarmışdılar.
O gündən atama bələdçi oldum.
Gəzdirdim hər yerdə onu özümlə,
Sədəqə toplayıb saxladım onu.
Bir anda qoymadım ruhdan düşməyə,
Daima yandırdım ümid şamını.
Heç vədə demədim kim olduğumu.
Yalnız yarım saat bundan irəli,
Bu döyüşdən qabaq bədbəxtlikdən, mən
Danışdım kədərli sərgüzəştimi.
Bu cür qələbəyə ümid etsəm də,
Ancaq nə gizlədim, inanmırdım heç.
Xahiş eylədim ki, istəkli atam
Xeyir-dua versin bədbəxt oğluna.
Onun ağır dərdədən sınımış ürəyi
Bu qəfil xəbərə dözə bilmədi,
Cilik-cilik olub parçalandı, ah!
Gah sevinc içində, gah qəm içində

Çırpına-çırpına ixtiyar atam
Üzündə təbəssüm köçdü dünyadan.

Edmund.

Sənin bu hekayən sarsıtdı məni.
Sənin bu hekayən mənim qəlbimdə
Xeyirxah duyğular yaratdı, bəlkə.
Ancaq davam elə, qurtar sözünü,
Görünür, deməyə hələ sözün var.

Albani.

Əgər qəmlidirsə, daha danışma.
Məni göz yaşına qərq etmək üçün
Artıq kifayətdir eşitdiklərim.

Edqar.

Yalnız dərd görməyən hədd sayar bunu,
Fəqət dərd çəkənlər zillət içində
Bir-bir aşıb keçər qəm dağlarını.
Acı göz yaşında boğulduğum vaxt
Hardansa bir nəfər gəldi yanıma.
Əvvəllər o məni dilənçi bilib
Kənar dolanardı, kənar gəzərdi.
İndi kimliyimi öyrənib mənim,
Güclü qollarını saldı boynuma.
Elə fəryad edib, nalə çəkdi ki,
Sanki, asımanı uçuracaqdı.
Sonra üzüqoylu düşdü aşağı,
Atamı həsrətlə basdı bağına,
Yudu göz yaşıyla cənazəsini.
O, kral barədə, özü barədə
Olduqca kədərli şeylər danışdı.
Dünya qurulandan bu günə qədər
Heç kəs eşitməyib belə dəhşəti.
Danışdıqca dərdi tüğyan edirdi.
Onun ürəyində həyat telləri
Bir-bir qırılırdı, bir-bir sınırdı.
O birdən bayıldı. Elə bu zaman
Şeypuru çaldılar ikinci dəfə.
Onu huşsuz halda qoyub gəldim mən.

Albani. Sən bizə demədin, bəs o kim idi?
Edqar.

Kent idi, vətəndən sürgün olmuş Kent.
Dəyişib büsbütün öz görkəmini,
Onun dincliyini əlindən alan,
Onu vətəmindən didərgin salan
Kralın dalınca gədirdi bədbəxt,
Ona sədaqətlə xidmət edirdi.
Belə bir xidməti etməzdi qul da.

Bir əyan əlində qanlı bıçaq yüyürək gəlir.

Əyan. Aman, kömək edin!

Edqar. Nə istəyirsən?

Albani. Axı, nə olubdur? Bir danış, kişi.

Edqar. Bıçaq qana batıb, bu nə deməkdir?

Əyan.

Qan hələ istidir, hələ buğlanır.

Bıçaq çıxarılıb ürəkdən indi.

O öldü!

Albani. Kim öldü? Tez danış, kişi.

Əyan.

Sizin arvadınız intihar etdi.

Xanım zəhərləyib bacısını da.

O özü hər şeyi aldı boynuna.

Edmund.

Mən hər ikisinə nişanlanmışdım.

İndi ölüm edər üçümüzün də

Birgə toyumuzu.

Edqar. Baxın, Kent gəlir.

Albani.

Qəddar bacıların – yırtıcıların

Siz ya ölüsünü, ya dirisini

Gətirin, gətirin bu meydana tez.

Göylərin bu hökmü sarsıdır bizi,

Fəqət qəlbimizdə onlara qarşı

Mərhəmət oyatmır.

Əyan gedir. Kent gəlir.

Ah, Kent özüdür!
Hadisələr imkan vermir ki bizə,
Onu layiqincə qəbul eyləyək.

Kent.

Mən öz kralımla – hökmdarımla
Gəlmişəm əbədi vidalaşmağa.
O burda deyilmi?

Albani.

Sən bir işə bax!
Əsas məsələni unutmuşuq biz.
Danış, Edmund, danış, kral hardadır?
Kordeliya hardadır?

Qonerilya ilə Reqananın cəsədlərini gətirirlər.

Görürsənmi, Kent?

Kent. Əfsus! Niyə düşdü bu günə onlar?

Edmund.

Edmund sevilirdi bir vaxt, bir zaman.
Yalnız ona görə, onun xətrinə
Bacı bacısını zəhərləmişdi,
Sonra öldürmüşdü özünü dərdən.

Albani. Doğrudur. Onların örtün üzünü.

Edmund.

Həyatım sozalır, ömrüm tükənir...
Tamam zidd olsa da təbiətimə,
Mən də istəyirəm yaxşılıq edim
Bu son nəfəsimdə, bu son çağımda,
Bir adam göndərin dustaqxanaya.
Cəld olun, cəld olun, Kordeliyanı,
Liri öldürməkçün əmr vermişəm.
Vaxtında təcili adam göndərin.

Albani. Tez qaçın, tez qaçın! Xilas eyləyin!

Edqar.

Biz kimin yanına qaçağın, milord?

(Edmunda)

Kimə əmr edibsən, kimə demisən?
Əmri ləğv etməyə bir nişanə ver.

Edmund.

Tamamilə düzdür. Al qılıncımı,
Mənim zabitimə verərsən onu.

Albani. Həyatı seversən tələs, tələs, qaç!

Edqar gedir.

Edmund.

Sənin zövcənlə mən hökm vermişdik.
Zindanda assınlar Kordeliyanı.
Xalqın arasında söz yaysınlar ki,
O dözə bilməyib ağır cəzaya,
Özünü qüssədən həlak eyləyib.

Albani.

Ya rəbbim, sən saxla onu ölümdən!
Hələlik buradan aparın bunu.

(Edmundu aparırlar.)

Lir Kordeliyanın cənazesini qolları üstündə gətirir.
Onun arxasınca Edqar, zabıt və başqaları gəlirlər.

Lir.

Hönkürün, hönkürün, fəryad qoparın!
Ey daşdan yaranmış, ey daş insanlar,
Diliniz, gözünüz məndə olsaydı,
Mən elə dil deyib ağlayardım ki,
Sonsuz ah-naləmdən, göz yaşlarımdan
Göylərin qübbəsi parçalanardı.
Ah, qızım əbədi köçdü dünyadan!
Elədir, elədir, həqiqətdir bu.
Ölünü dirədən seçə bilirəm.
Cansızdır, ruhsuzdur o, torpaq kimi.
Mənə güzgü verin. Güzgününüzü
Onun nəfəsindən tərləsə əgər,
Deməli, gül balam ölməyib, sağdır.

Kent. Dünyanın sonudur?

Edqar. Qiyamət qopub?

Albani. Məhşər ayağıdır!

Lir.

Lələk tərənir.

O sağdır! Sağ qalsa bu xoşbəxt saat
Həyatın, zamanın indiyə qədər
Köksümə vurduğu bütün dağlara,
Bütün yaralara məlhəm olardı.

Kent (*diz çökərək*). Ah, əziz kralım!

Lir. Lütf elə, çəkil.

Edqar. Hökmdar, o Kentdir, öz dostunuzdur.

Lir.

Qatillər, xainlər, çor dəysin sizə!
Qurtara bilərdim onu ölümdən.
İndi qızım yoxdur, köçdü əbədi.
Dayan, Kordeliya, gözlə bir az. Hə!
Nə dedin? Nə dedin? – Ah, onun səsi
Həmişə incəydi, məlahətliydi.
Qadına bəzəkdir belə gözəl səs. –
Səni asan qulu öldürdüm, qızım.

Zabit. Doğrudan, cənablar, onu öldürdü.

Lir.

Necə! Öldürmədim? Məgər düz deyil?
Əvvəlki günlərim olsaydı indi,
İti qılıncımla bu əclafın
Atılıb-düşməyə məcbur edərdim.
Artıq qocalmışam, zəifləmişəm.
Haldan-dildən salıb bu dərdlər məni.
Cənab, siz kimsiniz? Pis görür gözüm.
Sizə həqiqəti mən deyim gərək.

Kent.

Taleyin sevdiyi, nifrət etdiyi
İki adam varsa dünya üzündə,
Onlardan birisi qarşınızdadır.

Lir. Mən görə bilmirəm. Siz Kentsinizmi?

Kent.

Özüdür, hə, Kentəm, nökriniz Kent.
Bir vaxt nökriniz vardı Kay adlı...

Lir.

Yaxşı adam idi, deyim düzünü.
İgid döyüşçüydü, zirəkdi əldən.
Artıq o ölübdür, çürüyüb, yəqin.

Kent. Xeyr, ölməmişəm. Kay mənəm, milord.

Lir. Biz bunu tezliklə ayırd edərik.

Kent.

Fəlakət toruna siz düşən gündən
Sizi addım-addım izləmişəm mən.

Lir. Bura xoş gəldiniz.

Kent.

Təkcə mən idim.
Hər tərəf dəhşətdi, hər tərəf zülmət.
Bir kəs görünmürdü vəhşi səhrada...
Böyük qızlarınız düşmənçilikdən
Üzülüb, qapılıb ümitsizliyə,
Qorxunc ədavətə qurban getdilər.

Lir. Hə, yəqin, belədir.

Albani.

Nə dediyini
O özü də bilmir. Bizi tanımaz.
Danışmaq hədərdir.

Edqar. Əbəsdir, əbəs.

Zabit gəlir.

Zabit. Milord, Edmund öldü.

Albani.

Faydası yoxdur.
Alicənab dostlar, möhtərəm lordlar!
Bilin fikrimizi, qərarımızı.
Dünyanın bu böyük bədbəxtinə biz
Hər cürə köməklik göstərəcəyik.
Ağsaqqal, hörmətli kralımıza
Ömrünün-gününün sonuna qədər
Yenə hökmdarlıq veriləcəkdir.

(Edqar və Kentə)

Sizə qaytarılır hüquqlarınız.

Bundan əlavə də, bundan başqa da,
Şərəfə çatacaq xidmətləriniz,
Layiqli töhfələr alacaqsınız.
Dostlar etdikləri yaxşılıqların
Dadacaqlar şirin meyvələrini.
Düşmənlər zəhərlə doldurduqları
Qədəhin, badənin ləzzətini də
Özləri görəcək, özləri ancaq.
Ah, ona nə oldu? Ona bir baxın!

Lir.

Yazıq göyərçinim, asdılar səni!
Yoxdur, yoxdur, yoxdur, nəfəsin yoxdur.
Nə üçün, nə üçün at, it, siçovul
Yaşasın, fəqət sən yaşamayasan?!
Sən daha dünyaya gəlməyəcəksən,
Heç vaxt, heç vaxt, heç vaxt, heç vaxt, heç vaxt, ah!
Təvəqqe edirəm düyməni açın.
Təşəkkür edirəm, sağ olun, cənab.
Onu görürsünüz? Baxın, oh, baxın.
Tərpənir, bir baxın dodaqlarına!
Baxın, ora baxın!

Gülümseyərək ölür.

Edqar. O bihuş oldu!
Kent. Parçalan, parçalan, aman, ürəyim!
Edqar. Açın gözünüzü, böyük hökmdar.
Kent.

İncitmə, incitmə onun ruhunu.
Qoy ruhu rahatca çıxsın canından,
Qoy sakitcə ölsün zavallı kral.
Daha çox işgəncə verməkçin onu
Həyatın bu ağır mənğənəsində
Yalnız düşmən saxlar.

Edqar. Öldü, doğrudan.
Kent.

Qəribə budur ki, əzab içində
Bu qədər o necə yaşaya bilib?

Albani.

Aparın buradan cənazələri.
Birinci borcumuz belədir ancaq:
Onlara yas tutaq, matəm saxlayaq.

(Kentə və Edqara)

Sədaqətli dostlar, ikilikdə siz
Ölkəni idarə etməlisiniz.

Kent.

Bacarmaram, məni çağırır kral.
Gərək yola çıxım təcili, dərhal.

Albani.

Baş əyək zamanın ağır hökmünə,
Qocanın taleyi düşdü düyünə.
Cavanlar bu dərdə qatlaşa bilməz,
Bu qədər yaşamaz, bu təhər ölməz.

Matəm musiqisi altında gedirlər.

Uilyam Şekspir

DÜNYA ƏDƏBİYYATI KLASSİKLƏRİ

MAQBET

Uilyam Şekspir

DÜNYA ƏDƏBİYYATI KLASSİKLƏRİ

Maqbet

İ Ş T İ R A K E D Ə N L Ə R :

Dunkan	– Şotlandiya kralı
Malkolm	} – kralın oğulları
Donalbayn	
Maqbet	} – qoşun sərkərdələri
Banko	
Makduf	
Lenoks	
Ross	} – Şotlandiya əyani-əşrəfləri
Mentes	
Anqus	
Ketnes	
Flins	– Bankonun oğlu
Sivard	– Nortumberlənd qrafı, ingilis sərkərdəsi
Gənc Sivard	– onun oğlu
Seyton	– Maqbetin zabitlərindən
Makdufun oğlu	
İngilis həkimi	
Şotland həkimi	
Əsgər	
Qapıçı	
Bir qoca	
Ledi Maqbet	
Ledi Makduf	
Ledi Maqbetin yanında saray qadını	
Hekata	
Üç cadugər	
Lordlar, əyanlar, zabitlər, əsgərlər, qatillər, xidmətçilər və qasidlər	
Bankonun ruhu və başqa xəyallar	

Hadisələr Şotlandiyada və İngiltərədə vaxt olur.

BİRİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Açıq bir yer.

Şimşək çaxır, ildırım düşür. Üç cadugər peyda olur.

Birinci cadugər.

Bir də haçan gələk? Yağış yağanda,
Ya tufan qopanda, şimşək çaxanda?

İkinci cadugər.

Bu qanlı çarpışma bitdiyi zaman.

Üçüncü cadugər.

Bu, yəqin qurtarar gün batanacan.

Birinci cadugər.

Harda görüşəyin?

İkinci cadugər.

Uzaq səhrada.

Üçüncü cadugər.

Maqbet də olacaq mütləq orada.

Birinci cadugər.

Pişik movuldayır, vaxtdır, gedəyin.

İkinci cadugər.

Qurbağa çağırır, pərvaz edəyin.

Hamısı.

Xeyir şər deməkdir, şər isə xeyir.
Süzək buludlarda, alovlanın yer.

Qeyb olurlar.

İKİNCİ SƏHNƏ

Forres yaxınlığında düşərgə.

Səhnə arxasından döyüş hayqırtıları gəlir.

Kral Dunkan, Malkolm, Donalbayn, Lenoks məyyətlə daxil olurlar.

Onlar yaralı bir əsgər görürlər.

Dunkan.

Qanına bələnməmiş bu adam kimdir?

Mənə elə gəlir, qiyam barədə

O təzə bir xəbər söyləyə bilər.

Malkolm.

O həmin əsgərdir, qanlı vuruşda

Cəsür, alicənab bir döyüşçü tək

Məni əsirlikdən xilas eylədi.

(Döyüşçüyə)

Salam, igid dostum! Danış krala,

Döyüş nə yerdəydi sən gələn vaxtı?

Əsgər.

Hələ qalib, məğlub bilinməyirdi.

Dənizdə sarmaşıb biri-birinə

Heç yana, heç yerə üzə bilməyən

İki əldən düşmüş üzgüçü kimi,

Qoşunlar sarılıb biri-birinə

Qalmışdı meydanda dəhşət içində.

Qiyamçıya layiq hər rəzaləti

Özündə bir yerdə təcəssüm edən

Amansız Makdonald İrlandiyadan,

Qərbi adalardan kömək alırdı.

Yaman çoxalmışdı onun dəstəsi.

Təsadiuf köləsi satqın tale də

Alçaq qiyamçının aşnası təkin

O mənfur qiyama baxıb gülürdü.

Fəqət faydasızdı bütün qüvvələr.

Bu vaxt igid Maqbet

(bu igid sözü necə də yaraşır onun adına)

Taleyin gözüne nifrətlə baxdı.

İrəli şığıyıb açdı yolunu.

Göydə oynatdıqca polad qılıncı
Almaz tiyəindən qan buğlanırdı.
Gedib azğın qulla durdu üz-üzə.
Ona əl vermədən, bir söz demədən
Onu iki böldü tən ortasından.
Başını bədəndən üzüb bir anda
Qalanın bürcünə keçirdi dərhal.

Dunkan. Ah, igid qardaşım; ah, cəsur insan!

Əsgər.

Günəş açıq göydə şəfəq saçarkən
Qara bulud qalxıb, ildırım çaxıb
Dəhşətli fırtına qopduğu kimi,
Bizim də səadət çeşməmiz birdən
Çevrildi fəlakət burulğanına.
Şotlandiya kralı, yaxşı dinləyin:
Ədalət yenicə çıxmışdı taxta,
Şöhrət qılıncıyla hücumə keçib,
Qorxaq kernləri dabanlanna
Tüpürüb qaçmağa məcbur eylədik.
Bu zaman fürsəti keçirib ələ,
Yeni qüvvə ilə Norveç kralı
Aldı üstümüzü bir an içində.

Dunkan.

Bu bizim yenilməz sərdarlarımız
Maqbeti, Bankonu qorxutmadımı?

Əsgər.

Bəli, dovşan şiri, sərçə qartalı
Qorxudub dəhşətə saldığı kimi.
Mən haqqı danışısam, deməliyəm ki,
Onlar alovsaçan toplar sayağı
Düşmənin başına od yağdırırdı.
Bilmirəm onların məqsədi nəydi?
Buğlanan, qaynayan qan dənizində
Çimməkmi keçirdi ürəklərindən,
Yoxsa ki yaratmaq istəyirdilər
İkinci Qolqofa müsibətini?!
Təqətim kəsilir, sustalıram, ah,
Məni yaralarım yaman incidir.

Dunkan.

Bədəninə olan yaralarintək
Sözlərin də sənə gözəl yaraşır.
Onlarda duyulur şərəf, ləyaqət.
– Həkimin yanına aparın onu.

Əsgəri aparırlar. Ross və Anqus daxil olurlar.

Kimdir bura gələn?

Malkolm. Hörmətli tan Ross.

Lenoks.

Necə də od saçır onun gözləri!
Möcüzə deyəcək adamın yalnız
Gözləri beləcə alışa bilər.

Ross. Yaşasın hökmdar!

Dunkan.

Bir söylə görək,
Sən hardan gəlirsən, ey möhtərəm tan?

Ross.

Fayfdan gəlirəm, ulu hökmdar.
Norveç bayraqları tutdu göyləri,
Dəhşətdən titrədi bizim adamlar.
Böyük ordusuyla Norveç kralı
Birləşdi satılmış Kavdor tanıyla,
Bizimlə başladı qanlı döyüşə.
Özünü köməyə yetirdi bu vaxt
Bellonanın – o hər b ilahəsinin
Nişanlısı polad zirehli Maqbet.
Namərd kral ilə durdu üz-üzə,
Dayandı qol-qola, qılınc-qılınca.
Gücdə, ləyaqətdə eyniydi onlar.
Qırıldı vüqarı məğrur kralın.
Sözün müxtəsəri, biz qalib gəldik.

Dunkan. Nə böyük səadət!

Ross.

Norveç kralı
Sven xahiş edir, sülh bağlayaq biz.
Çünki biz icazə vermədik ona,
Ölmüş əsgərləri dəfn elətdirsin.

Bununçün Sent-Kolm adasında o
Bizə on min dollar ödəməlidir.

Dunkan.

Daha Kavidor tanı xəyanət etməz.
Haydı get, əmr ver, yağıdan öc al,
Qoy edam etsinlər satqını dərhal.
Onun rütbəsini alacaq Maqbet,
Bizim adımızdan onu təbrik et.

Ross. İcra olunacaq əmr, hökmdar.

Dunkan. O nə itiribse, Maqbet qazanar.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Səhra. Göy gurultusu.
Üç cadugər daxil olur.

Birinci cadugər. Söylə, sən hardaydın, mehriban bacım?

İkinci cadugər. Donuz öldürürdüm.

Üçüncü cadugər. Bəs sən hardaydın?

Birinci cadugər.

Of, bir dənizçinin şişman arvadı
Şabalıd doldurub öz ətəyinə,
Ağzını marçamarç marçıldadırdı.
“Birini mənə ver” – deyə yalvardım.
O sağrıskötük çımxırdı mənə,
“Cəhənnəm ol, – dedi, – cadugər qarı”.
Onun əri çıxıb uzaq səfərə,
İndi “Pələng” adlı bir gəmidədir.
Üz tutub Aleppo şəhərinə o.
Köstəbəyə dönüb elə bu saat
Xəlbirdə üzərəm oraya rahat.
Gözümdə qoymaram arzu-kamımı,
Alaram, alaram intiqamımı.

İkinci cadugər. Sənə bağışlaram küləyimi mən.

Birinci cadugər. Təşəkkür edirəm candan-ürəkdən.

Üçüncü cadugər. Mən də küləyimi verərəm sənə.

Birinci cadugər.

Başqa qüvvəlersə tabedir mənə.

Mənim hökmümdədir bütün ümmanlar,

Yellərin əsdiyi yerlər, limanlar.

Onu qurudaram quru ot kimi,

Gecə-gündüz yatmaz, yanar od kimi.

İncələr, üzülər, artar qubarı.

Onun qan sağılmış göz qapaqları

Qapının üstündə çardaq sayağı

Bir daha, bir daha enməz aşığı.

O inlər dustaqtək möhnət içində,

Düz qırx gün, qırx gecə zillət içində.

Gəmissi tufanda qərq olmasa da,

Atılar-düşər hey qorxunc dəryada.

Bir görün, nəyim var!

İkinci cadugər. O nədir, axı?

Birinci cadugər.

Bədbəxt dənizçinin bir baş barmağı.

O yığvalı dönmüş evə gələndə

Dənizdə batıbdır dumanda, çəndə.

Səhnə arxasından təbil səsi eşidilir.

Üçüncü cadugər.

Təbil, təbil səsi, qulaq asın bir.

Qəhrəman Maqbetdir, döyüşdən gəlir.

Hamısı.

Biz üç sirlə bacırıq,

Tilsimlərin tacırıq.

Möhkəm tutub əl-ələ,

Dəniz ilə, yer ilə

Dolanırıq hər yanı,

Dolanırıq dünyanı.

Sənə doğru üç dəfə,

Mənə doğru üç dəfə,

Üç dəfə də əlavə,

Doqquz yol vurub dövrə
Rəqs edirik birgə biz.
Budur bizim sehrimiz.

Maqbet.

Maqbetlə Banko gəlirlər.

Mən belə bir müdhiş, belə bir gözəl,
Qəribə, təzadlı gün görməmişəm.

Banko.

Buradan Forresə nə qədər yol var.

(Cadugərləri görür.)

Görən, bunlar kimdir? Ah, o vəhşilər
Necə də ariqdır, necə də zəif!
Onlar yer üzündə yaşasalar da,
Bənzəmirilər yerin sakinlərinə.

(Cadugərlərə müraciət edir.)

Yəni, doğrudan da, yaşayırsınız?

Sizə sual versə insan övladı,

Ona cavab tapa bilərsinizmi?

Belə görünür ki, hamınız məni

Başə düşürsünüz, anlayırsınız.

Çubuqtək qurumuş barmağınızı

Qoymusunuz quru dodağınıza.

Yəqin, qadınısınız, ancaq nədənsə

Saqqalınız məni şübhəyə salır.

Maqbet. Diliniz yoxdurmu, deyin, kimsiniz?

Birinci cadugər. Eşq olsun Maqbetə, Qlamis tanına!

İkinci cadugər. Eşq olsun Maqbetə, Kavdor tanına!

Üçüncü cadugər. Eşq olsun Maqbetə, gələcək krala!

Banko *(Maqbetə sarı dönərək)*.

Əzizim, nə üçün sən titrəyirsən?

Niyə gözəl sözlər səbrini alır,

Qəlbini, ruhunu qorxuya salır?

(Cadugərlərə)

Doğruluq naminə, düzlük naminə

Deyin, xəyalsınız, yoxsa həqiqət?

Mənim alicənab yoldaşımı siz

Böyük hərərlə salamladınız.

Sanlı rütbələrə çatacağını,
Taxta, taca sahib olacağını
Həvəslə, sevinclə bəyan etdiniz.
O indi sərməstdir həyəcanından.
Mənəşə bir kəlmə söz demədiniz.
Sizin gözləriniz vaxtın, zamanın
Əgər ürəyini görə bilirsə,
Sabah nə olacaq, nə olmayacaq
Sizə ağıhdırsa, aşikardırsa,
Mənim də bəxtimi açıq söyləyin.
Mənə lazım deyil mərhəmətiniz,
Qorxmuram mən sizin nifrətinizdən.

Birinci cadugər. Eşq olsun!

İkinci cadugər. Eşq olsun!

Üçüncü cadugər. Eşq olsun!

Birinci cadugər.

Maqbetdən kiçiksən, belədir belə,
Amma, həqiqətən, ondan böyüksən.

İkinci cadugər.

Bəxtəvər deyilsən sən onun kimi,
Ancaq, düzü, ondan çox bəxtəvərsən.

Üçüncü cadugər.

Heç zaman sən kral olmayacaqsan,
Fəqət övladların kral olacaq.
Eşq olsun Maqbetə, Bankoya bir də!

Birinci cadugər. Maqbetə, Bankoya bir də eşq olsun!
Maqbet.

Dayanın, getməyin, xəsis fəlcilər,
Mənə izah edin müjdənizi siz.
Aydındır, dünyadan köçübdür atam,
Mənəm ondan sonra Qlamis tanı.
Yaxşı, necə ollam mən Kavdor tanı?
Axı, Kavdor tanı yaşayır hələ.
O ki məsud, xoşbəxt bir zadəgandır.
Kral olmağımsa xəyala gəlməz,
Bu daha çətindir, daha müşküldür.
Deyin, bu qəribə məlumatları

Hardan alırsınız, açıq söyləyin,
Bu qorxunc səhrada peyğəmbər kimi
Bizi təbrik edib xoş xəbərlərlə
Neçin yolumuzdan saxlayırsınız?
Rica eyləyirəm, danışın bunu.

Cadugərler qeyb olurlar.

Banko.

Torpaq buxarlanır su kimi, dostum,
Onlar buxar olub çıxdı torpaqdan,
Haraya uçdular?

Maqbet.

Uca göylərə.
Görünür, əridi havada onlar, –
Külək nəfəs kimi çəkdi köksünə.
Kaş ki getməyəydi onlar heç yana.

Banko.

Doğrudan, gerçəkdən burda idilər?!
Yoxsa ki bəngotu yemişik bu gün,
İtibdir ağılımız-huşumuz bizim?!

Maqbet. Sənin övladların kral olacaq.

Banko. Kral olacaqsan sən özün, dostum.

Maqbet. Həm də Kavdor tanı. Belə demədi?

Banko. Lap beləcə dedi. Bu gələn kimdir?

Ross və Anqus daxil olurlar.

Ross.

Maqbet, kral sənin uğurlarından
Yer qədər, göy qədər razı qalmışdır.
Səni mədh edirdi candan, ürəkdən.
Elə ki o bildi, azğın düşmənlə
Sənin gedib şəxsən vuruşduğunu
Sonsuz bir heyrətdən kəsildi nitqi.
Bütün qalan günü qanlı döyüşdə
Düşmən səflərini yara-yara sən,
Özün düzəltdiyin saysız-hesabsız
Vahiməli ölüm səhnələrindən
Qorxmadan, cürətlə addımladıqca

O qaldı beləcə dinməz-söyləməz.
Şıdırğı dolutək qorxunc cəbhədən
Hey xəbər gəlirdi xəbər dalınca.
Sənin yeni-yeni zəfərlərini
Böyük hökmdarın qədəmlərinə
Hər qasid səpirdi inci-dürr kimi.

Anqus.

Əlahəzrət kral göndərib bizi,
Çatdıraq tükənməz təşəkkürünü,
Səni hüzuruna dəvət eyləyək.
Biz sənə mükafat gətirməmişik.

Ross.

Ən böyük şərəfdən nişanə kimi,
Əmr etdi: Maqbetə onun adından
Verim Kavdor tanı rütbəsini mən.
Eşq olsun hörmətli Kavdor tanına!
Bu şöhrət, bu ad-san öz xidmətindir.

Banko. Qərībədir, şeytan düz deyə bilir?

Maqbet.

İndi Kavdor tanı sağ-salamatdır.
Mənə başqasının paltarını siz
Nə üçün gətirib geydirirsiniz?

Anqus.

O artıq itirib tan rütbəsini.
Düzdür, sağ-salamat yaşayır hələ,
Fəqət ölümünə hökm verilmiş.
Ağır cinayətdə müqəssirdir o:
Ya əlbir olubdur norveçlilərlə,
Ya da əlaltından havadar çıxıb,
Köməklik göstərib üsyançılara.
Bilmirəm tam-dürüst taqsırımı mən.
Hər halda, dövlətə xəyanət edib.
Alıbdır boynuna öz günahını.
Yəqin ki, tezliklə asılacaqdır.

Maqbet (*kənara*).

Qlamis, Kavdor tanı, sonralar isə
Ən böyük, ən yüksək, ən gözəl rütbə.

(Ross və Anqusa)

Təşəkkür edirəm, zəhmət çəkdiniz.

(Bankoya)

Hə, sən gələcəkdə övladlarının
Kral olmasına inanmayırsan?
Məni Kavdor tanı edənlər, axı,
Onlara az şöhrət vəd etmədilər.

Banko.

İşlər belə getsə axıra kimi,
Səni çatdıracaq taxt-taca onlar.
Bu çox qəribədir: zülmət ruhları
Bizi fəlakətdə məhv etmək üçün
Doğru danışırlar bizə çox vədə.
Kiçik işartıyla aldadıb bizi,
Aparırlar sonsuz uçurumlara.

(Ross və Anqusa)

Dostlar, iki kəlmə sizə sözüüm var.

Kənara çəkilirlər.

Maqbet (*kənara*).

İki söz düz çıxdı, nə deyək buna,
Hakimiyyət haqda bir tamaşanın
Bitdi iki gözəl müqəddimesi.

(Ross və Anqusa)

Təşəkkür edirəm sizə, cənablar.

(Kənara)

Bu ağılasığışmaz sirli müjdələr
Heç zaman şər olmaz, heç zaman xeyir.
Əgər onlar şərsə, nə üçün, nədən
Bütün uğurların əsası olan
Ali həqiqəti bəxş etdi mənə.
Doğrudan, mən artıq Kavdor tanıyam.
Əgər xeyirdirsə, bəs onda niyə
O niyyət özünə cəlb edir məni?!
Onun dəhşətindən, vahiməsindən
Saçım biz-biz olur başımda mənim.
Ürəyim köksümdə çırpınır, əsir.
İnsan xəyalında yaranan qorxu

Həqiqi qorxudan daha qorxuncdur.
Qətl bir xəyaldır, fikirdir hələ,
Fəqət gör necə də lərzəyə salıb,
Şübhələr içində qovurur mənil
Arada, ortada yoxdur heç bir şey.

Banko (*Ross və Anqusa*).

Baxınız, necə də fikrə qərq olub.

Maqbet (*kənara*).

Taleyin məqsədi budursa əgər,
İstəyir ki, mənə krallıq versin,
Qoy versin, mən ona kömək etmərəm.

Banko.

Onu darıxdırır təzə rütbəsi.
Təzə rütbəyə də təzə paltartək
Tədricən öyrəşib alışmaq gerek.

Maqbet (*kənara*).

Qoy nə olur-olsun, dolanır ruzgar,
Hər tufanlı günün bir günəşi var.

Banko. Səni gözləyirik, möhtərəm Maqbet.

Maqbet (*Ross və Anqusa*).

Məni bağışlayın. Xatırlayırdım
Çoxdan unutduğum bəzi şeyləri.
Mehriban cənablar, bu zəhmətiniz
Əbədi yazılıb qəlbimə mənim,
Heç vədə bir an da çıxmaz yadımdan.
– Gedəyin kralın hüzuruna biz.

(*Bankoya*)

Düşün yaxşı-yaxşı o sərgüzəşti.
Boş vaxt tapan kimi açıq ürəklə
Bütün olanları götür-qoy edib
Söhbət eyləyərək.

Banko. Məmnuniyyətlə.

Maqbet.

Sus o vaxta qədər.
(*Hamıya*) Gedəyin, dostlar!

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Forres. Kralın sarayında bir otaq.

Musiqi sədalari. Dulkan, Malkolm, Donalbayn, Lenoks
və eyanlar daxil olurlar.

Dulkan.

Edam etdilərmi Kavdor tanını?

Gedənlər geriyyə qayıtdılarımı?

Malkolm.

Hökmdar, hələ ki qayıtmayıblar.

Fəqət bir adamla söhbət etdim mən,

Onun ölümünü görüb gözüylə.

Dediyinə görə, xəyanətkar tan

Açıqca boynuna almış suçunu.

Siz əlahəzrətdən xahiş etmiş ki,

Onun günahını əfv edəsiniz.

Yaman peşman olmuş tutduğu işə.

Onun həyatında heç nə, heç bir şey

Ona ölümütək yaraşmayıbdır.

Qorxmaz bir ər kimi köçüb dünyadan.

Sanki, ömrü boyu, həyatı boyu

Şərəflə ölməyi öyrənibdir o.

Dünyada ən əziz olan neməti

Tullayıb dəyərsiz oyuncaq kimi.

Dulkan.

İnsanın üzünə baxmaqla heç vaxt

İnsanın qəlbini oxumaq olmur.

Ona inanırdım mən həddən artıq.

(Maqbet, Banko, Ross və Anqus daxil olurlar.)

Oh, əziz qardaşım, mehriban Maqbet!

Sənin qiymətini öz layiqincə

Verə bilməməkdə taqsırkaram mən.

Nankorluq ən ağır bir günah kimi

Sıxır varlığını məngənəsində.

Bu gün sən öz qartal qanadlarınla

Elə ucalmışan, yüksəlmişən ki,

Arxanca nə qədər can atsa belə
Sənə çata bilməz minnətdarlığım.
Kaş ki, az olaydı sənin xidmətin,
O vaxt dönə-dönə təşəkkür edib,
Mən sənə mükafat verə bilərdim.
İndisə yeganə bircə çarəm var,
Məcburam deyim ki, sənin xidmətin
Çoxdur mənim bütün mükafatımdan.

Maqbet.

Krala borcumdur xidmət eyləmək,
Yalnız öz borcumu ödəmişəm mən.
Siz bizim atamız, hökmdarımız,
Biz sizin oğlunuz, nökərinizik.
Odur ki, hər zaman hər işimizlə
Sizin tacınızı, şərəfinizi
Ülvi məhəbbətlə qorumalıyıq.

Dunkan.

Səni mən əkmışəm, hörmətli qonaq,
Böyüyüb gül-çiçək açmağın üçün
Mən də çəkəcəyəm qayğılarını.

(Bankoya)

Alicənab Banko, lütfkar dostum,
Sənin xidmətlərin heç də az deyil.
Yaxın gəl, mən səni sıxım köksümə.
Qoy ürəyim olsun sənin məskənin.

Banko.

Əgər mən böyüsəm ürəyinizdə,
Bütün meyvələrim sizin olacaq.

Dunkan.

Yoxdur sevincimin həddi-hüdudu,
Az qalır ağlayım səadətimdən.
Mənim övladlarım, dostlar, əyanlar,
Mənə ən yaxından yaxın olanlar,
Biliniz, taxt-tacı, vəliəhd kimi,
Mənim böyük oğlum Malkolma biz
Təhvil verməliyik. Artıq bu gündən
Komberlənd taxtının prinsidir o.
Bu şərəf, bu şöhrət təkcə ona yox,

Həm də bütün comərd, ər igidlərin
 Üstünə, göydəki ulduzlar kimi,
 Daima, əbədi nur saçacaqdır.
 Maqbet, biz gələcək dostluğumuzun
 Möhkəm binasını ucaltmaq üçün
 Sizə, İnvernesə bərabər gedək.

Maqbet.

Sizə sərf olmayan bir istirahət
 Ən ağır əzabdır, ən ağır zəhmət.
 Özüm olacağam indi müjdəçi,
 Sizin bizə qonaq gəlməyinizi
 Gedib arvadıma deyəcəyəm mən.
 Qəlbən sevinəcək ömür yoldaşım.
 Hökmdar, gedirəm icazənilə.

Dunkan. Mənim Kəvdor tanı, ah, nəcib insan!

Maqbet (*kənara*).

Komberlənd prins! Bax, budur qənim,
 Qayataək durubdur yolumda mənim.
 Ya ondan addayıb ucalmalıyam,
 Ya da ki ilişib heç olmalıyam.
 Ey nurlu ulduzlar, sönünüz artıq,
 Qara niyyətini açmasın işıq.
 Zülmət, zülmət istər qorxunc əməlim,
 Qoy gözüm qorxmasın, əsməsin əlim.

Gedir.

Dunkan.

Sən doğru deyirsən, hörmətli Banko,
 Maqbet, həqiqətən, cəsur insandır.
 Onu mədh etməkdən doya bilmirəm,
 Onu mədh eləmək zövq verir mənə.
 Gedək arxasınca. Əvvəl getdi ki,
 Yaxşı qarşıləsın bizi evində.
 Tayı-bərabəri yoxdur dünyada.

Musiqi. Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

İnvernes. Maqbetin qəsrində bir otaq.
Ledi Maqbet məktub oxuya-oxuya daxil olur.

Ledi Maqbet. “Düşməne qələbə çaldığımız gün onlara rast gəldim. Danışqlarından yəqin etdim ki, onlar bəşər övladlarından qeyri-adi dərəcədə çox bilirlər. Mən sual verib ətraflı məlumat almaq həvəsiylə odlanarkən onlar havaya dönüb yoxa çıxdılar. Heyrətdən özümü itirmişdim. Bu vaxt kralın elçiləri gəlib qarşımda dayandılar. Hamısı birlikdə məni Kavdor tanı rütbəsiylə təbrik etdilər. Bir az əvvəl bu rütbəylə məni həmin sirli-sehrli bacılar təbrik etmiş, mənim gələcəyimdən xəbər verərək “Eşq olsun kral Maqbetə!” deyə alqışlamışdılar. Ey mənim əzəmətimin əziz rəfiqəsi! Gör səni hansı bir xoşbəxtlik gözləyir. Payına düşən bu sevincdən məhrum olmayasan deyə bu xəbəri sənə vaxtında çatdırmağı özümə borc bildim. Onu ürəyinin ən dərin guşəsində gizlə. Sağ ol!”

Sən indi Qlamis, Kavdor tanısan.
Qismətdə nə varsa, nə vəd olubsa,
Ona da çatarsan bir gün, əzizim.
Fəqət mən qorxuram təbiətindən.
O qədər insafli, rəhmlisən ki,
Sən öz məqsədinə yetişmək üçün
Kəsə, qısa yolu seçməyəcəksən.
Ucalmaq, böyümək arzusundasən,
Qəlbinə hakimdir şöhrətpərəstlik,
Yoxdur ürəyində əclafliq ancaq.
Xəyanət etmədən, pislik etmədən
Dünyada taxt-taca çatmaq olarmı?!
Hiyləsiz oyunla bu cür yarışda
Şərəfsiz qələbə çalmaqdır qəsdin.
Yox, yox, belə olmaz, Qlamis tanı,
Sənin can atdığıın o arzu, niyyət
Qışqırır, hayqırır bütün səsiylə:
“Ya öldür, ya əl çək hakimyyətdən!”
Qalmısan tərəddüd məngənəsində,
Qəlbən istədiyini bu cinayəti

Qorxursan etməyə öz əllərinlə.
Onda vaxt itirmə, yanıma tələs.
Qoy canlı sözlərlə qulaqlarından
Qəlbimin, ruhumun cəsarətini
Qəlbinə, ruhuna axıda bilim.
Səninlə qızıl tac arasındakı
Bütün əngəlləri yox eyləyim mən.
Artıq sən kralısan, bəxt ilahəsi
O tacı başına qoyubdur sənin.

Xidmətçi gəlir.

Yenə nə xəbər var?

Xidmətçi.

Bu axşam kral
Bizə qonaq gəlir əyan-əşrəflə.

Ledi Maqbet.

Sən nə danışırısan, dəlilsən, nədir?
Onunla bir yerdə deyilmi ağan?
İş belə olsaydı, hazırlıq üçün
Ağan evə xəbər göndərməzdimi?

Xidmətçi.

Bağışlayın, xanım, bu həqiqətdir.
O özü yoldadır, bir azdan gələr.
Qan-tər içindədir onun qasidi,
Nəfəsi kəsildi, səsi tutuldu,
Mənə bu sözləri dedi birtəhər.

Ledi Maqbet.

Yaxşı qəbul elə, qoy rahatlansın.
O bizə çox gözəl xəbər gətirmiş.

Xidmətçi gedir. Qarğa qarılısı eşidilir.

Bir bax, qarğanın da səsi tutulub.
Öz boğuc, öz batıq qarılısıyla
Bildirir Dunkanın bu səfərini.
O bədxah qonubdur qəsrin bürcünə,
Qəsrdə cinayət baş verəcəkdir.
Gəlin, ey qan saçan ölüm ruhları,

Dolun varlığıma başdan-ayağa.
Yırtıcı, amansız vəhşi qəlbiylə
Dəyişin bu zərif qadın qəlbimi.
Qanımlı dəhşətlə qatılaşdırın,
İnsaf yollarını, keçidlərini
Bağlayın, bağlayın mənim köksümdə.
Nə vicdan əzabı, nə də mərhəmət
Qorxunc niyyətimi kəməndə salıb,
Heç vaxt sındırmasın qətiyyətimi.
Ey gözəgörünməz, nəzərəçarpmaz
Qətl mələkləri, siz təbiətdə
Hardasa fəlakət axtarırsınız.
Tez uçun yanıma, döşlərimdəki
Südümü çevirin ödə-zəhərə.
Ey dumanlı gecə, sən kömək elə,
Cəhənnəmin qara tüstülərindən
Bu dünya üzünə qara pərdə çək.
Qoyma qanlar tökən iti bıçağım
Görsün öz açdığı yaralarını.
Göylər aralayıb qara pərdəni
Dəhşətlər içində boylanıb mənə,
“Dayan, dayan!” deyə haray salmasın.

Maqbet gəlir.

Böyük Qlamis tanı! Ər Kavdor tanı!
Gələcək günlərin ulu kralı!
Məktubun bu günün əzablarından
Xoşbəxt gələcəyə apardı məni.
İndi yaşayıram mən gələcəklə.

Maqbet.

Mənim məhəbbətim, sevgili yarım,
Duncan qonaq gəlir bu axşam bizə.

Ledi Maqbet. Bəs haçan gedəcək?

Maqbet. Sabah.

Ledi Maqbet.

Oh, heç vaxt...

Kral o sabahı görməyəcəkdir.

Əzizim, kitaba bənzəyir üzün,
Üzündə qəribə şeylər oxunur.
Gəl, gəl, insanları aldatmaq üçün
Üzünə insanlıq maskası keçir.
Baxışın səmimi, dilin bal kimi,
Əlin hərarətli olsun həmişə.
Zərif gülə oxşa, fəqət o gülün
Dibində sən qıvrıl əfi ilantək.
Tədarük gərəkdir qonaqlıq üçün,
Bu işi sən burax mənim öhdəmə.
Bu gecə əzəmət bəxş edəcəkdir
Bütün gecəmizə, gündüzümüzə,
Yeganə şan-şöhrət verəcək bizə,
Əbədi güləcək gələcəyimiz.

Maqbet. Sonra danışarıq bu barədə biz.

Ledi Maqbet.

Rəng alıb rəng verir, bil ki, qorxaqlar.
Sən yalnız şad görün, ol qəmdən kənar,
Qalan bütün işlər mənim boynuma.

Gedirlər.

ALTINCI SƏHNƏ

Həmən yer. Maqbetin qəsri önü.

Musiqi sədaları ucalır, məşəllər yanır.

Dunkan, Malkolm, Donalbayn, Banko, Lenoks, Makduf,
Ross, Anqus və saray adamları gəlirlər.

Dunkan.

Necə də gözəldir bu qəsrin yeri.
Qəlb açan saf-təmiz, mülayim hava
Adamın ruhunu oxşayır burda.

Banko.

Baharın qonağı bu qaranquşlar
Qəsrdə hördüyü yuvalarıyla
Təsdiq eyləyir ki, bu yerdə külək

Məhəbbətlə əsir, sevgiyə əsir.
Baxın, elə guşə, elə künc-bucaq,
Elə sütun yoxdur, bu qəşəng quşlar
Orda ev tikməsin, beşik asmasın.
Mən fikir vermişəm, bu yaz quşları
Harda yuva qurur, bala çıxarır,
Orda hava gözəl, saf-təmiz olur.

Ledi Maqbet gəlir.

Duncan.

Bu da bax, möhtərəm ev sahibəsi.

(Ledi Maqbetə)

Bəzən əzab verir sevgi insana,
Təşəkkür edirik yenə də ona.
Siz bəsləyirsiniz bizə məhəbbət,
Əzab gətirmişik biz sizə fəqət.
Nə qədər çoxalsa əziyyətiniz,
O qədər çoxalar məhəbbətiniz.

Ledi Maqbet.

Bizim zəhmətimiz artsa da yüzqat,
Sizin bizə lütfən göstərdiyiniz
Səxavət önündə heç nədir, heç nə.
Siz öz rəhminizlə, böyük hökmdar,
Bizim nəslimizi hər vaxt, hər zaman
Şərəfə çatdırıb ucaltmışınız.
Sizə duaçıyıq biz buna görə.

Duncan.

Hanı Kavdor tanı? Onun dalınca
Səyirdik atları, istədik onu
Ötüb evinizə gələk birinci.
Sən demə, o yaxşı atsürən imiş.
Həm də onun böyük, saf məhəbbəti
Onun kəhərinə məhmızlayaraq
Onu bizdən qabaq çatdırdı sizə.
Gözəl, alicənab ev sahibəsi
Bu gecə biz sizə qonağıq, qonaq.

Ledi Maqbet.

Hökmdar, bu sadıq nökerləriniz
Özünü, mülkünü, var-dövlətini
Sizin əmlakınız sanırlar ancaq.
Sizin evinizdə qonaq bizik, biz.

Dunkan.

Əlinizi verin, mehriban xanım,
Aparın siz məni tanın yanına.
Bizim ona böyük hörmətimiz var,
Bu hörmət daima çoxalacaqdır.
Buyurun, gedəyin.

Gedirlər.

YEDDİNCİ SƏHNƏ

Maqbetin qəsriində bir otaq.

Şeypurlar səslənir, məşəllər yanır.
Baş xidmətçi və başqa qulluqçular qablarda
yemək daşıyırlar. Sonra Maqbet gəlir.

Maqbet (*kənara*).

Yalnız bir zərbəylə, bircə zərbəylə
Bu iş qurtarsaydı, yaxşı olardı.
Bu ölüm, bu qətl bir iz qoymadan
Uğurla, zəfərlə başa çatsaydı,
Bu işi görərdim bir an içində.
Fəqət bu zərbənin iki başı var:
O mənə hər şeyi gətirə bilər,
Və yaxud hər şeyi itirə bilər.
Bu gecə burada qısa bir vaxtda
Gələcək, axirət dünyasındakı
Əbədi ömrümü, həyatımı mən
Təhlükə altına qoya bilərəm.
Ancaq mən bununla bu dünyadakı

Cəzadan qurtara bilmərəm heç vaxt.
Kim ki özgəsinə qanlı dərs verir,
Ona qanlı cavab verirlər yalnız.
Bəzən başqasının badəsinə biz
Xəlvətçə, gizlicə zəhərləyirik,
Fəqət ədalətin pak ilahəsi
Bizim özümüdə içirir onu.
Kralı ikiqat qorumalıyam:
Əvvəla, səbəbi-əsas budur ki,
Ona həm qohumam, həm də tabeyəm.
Bunları işləri çətinləşdirən.
Sonrasa, evimdə qonağımdır o.
Onun qatilinin üzünə indi
Bütün qapıları bağlayım gərək.
Özüm qatil kimi onun üstünə
Heç vaxt əldə bıçaq getməməliyəm.
Bunlardan savayı, o bir kraltək
Elə təmizdir ki, mehribandır ki,
Onun ləyaqəti, bir mələk kimi,
Bu gizli, bu müdhiş ölüm barədə
Hamıya, hər yerdə car çəkəcəkdir.
Onun mərhəməti, onun şəfqəti
Tufanda inləyən körpə uşaqtək,
Boranda çırpınan məleykə kimi,
Güclü qasırganın qanadlarında
Gəzəcək dünyanı qarışbaqarış.
Bu qorxunc xəbərdən, bu rəzalətdən
Dünya qərğ olacaq göz yaşlarına.
Bu işə cəlb edən məni nədir, nə?!
Buna bir həvəsim, bir inamım yox,
Yalnız mənəsb hissi, şöhrətpərəstlik
Könlümdə kəhərtək şahə qalxaraq
Göylərlə əlləşir, tezəcə də birdən
Büdrəyib yıxılır...

Ledi Maqbet daxil olur.

Hə, nə xəbər var?

Ledi Maqbet.

O, süfrə başından qalxmayıb hələ,
Nə üçün sən durub çıxdın otaqdan?

Maqbet. O məni soruşdu?

Ledi Maqbet. Bəli, soruşdu.

Maqbet.

Mütləq biz bu işdən əl çəkməliyik.
O mənə rütbələr verdi yenicə.
Bütün bu elatın, bütün bu xalqın
Qazanmışam hüsn-rəğbətini mən.
Bu böyük şərəfi parlaq incitək
Gərək biz qoruyaq, gərək hifz edək,
Çirkaba atmayaq belə tezliklə.

Ledi Maqbet.

Deməli, qəlbinin dərinliyində
Sənin bəslədiyin o gözəl arzu
Sərxoşmuş, yatırmış bu günə qədər,
İndicə oyanıb, indicə durub?
Əvvəl cəsərlə baxdığın halda,
İndi rəngi qaçıb, qaralır gözü?
Mən zənn edəcəyəm bu gündən belə:
Arzuntək qorxaqdır məhəbbətin də.
Sən arzu etməkdə olduqca cəsür,
Lakin iş görməkdə acizsən yaman.
Həyatın şərəfi, ömrün zinəti,
Möcüzəli taca qovuşmaq üçün
Daima od tutub yanır varlığın,
Ancaq yaşayırsan qorxa-qorxa sən.
Necə qovuşarsan öz arzuna bəs?
Diləyin, niyyətin çox qəribədir:
“İstəyirəm, amma çatmır cürətim”.
Miskin pişiklər də küncdə, bucaqda
Bu cür təsəlliylə təskinlik tapar:
“Təzə balıq keçir könlümdən, amma
İstəmirəm salım pəncəmi suya”.

Maqbet.

Rica eyləyirəm, bir az sakit ol!
İnsan bacardığı bütün nə varsa,
Yalnız o şeylərə çatar cürətim.
Bundan artığına cəsaret edən,
Bil ki, insan deyil.

Ledi Maqbet.

Yaxşı, de görüm,
Səni hansı heyvan vadar etdi ki,
O vaxt açdın mənə bu niyyətini?
Onda cəsaretin çatırdı buna,
Onda ləyaqətli bir insan idin.
Bu arzun həyata keçsəydi əgər,
Sənin ləyaqətin artardı qat-qat.
O zaman bu işə başlamaq üçün
Yoxdu əlverişli nə vaxt, nə də yer.
Sənsə axtarırdın hər ikisini.
Budur, bu fürsəti yetirib tale,
İndi bu imkanı əldən verirsən.
Anayam, mən uşaq əmizdirmişəm.
Bilirəm, qucaqda süd əmən körpə
Nə qədər əzizdir öz anasına.
Bu işi görməyə mən də sənintək
Əgər and içsəydim, əhd eləsəydim,
Üzə gülümsəyən məsum körpəmin
O zərif, o incə, dişsiz ağızından
Dartıb çıxardardım döşümü, inan,
Əzərdim başını bir an içində.

Maqbet. Uğur qazanmasaq, bəs onda necə?

Ledi Maqbet.

Uğur qazanmasaq! Burda nə var ki?!
Özünü ələ al, mətanətli ol.
Uğur qazanarıq. Bilirsən, Dunkan
Bu gün bütün günü yol gəlib bizə.
Deməli, bu gecə bərk yatacaqdır.
Yatdımı, hər iki keşikçisinə

Mən elə bir şərab içirərəm ki,
Məsti-xumar olar hər ikisi də.
Ağla-dərrakəyə keşikçi olan
Huşları, qazandan çıxan buğ kimi,
Çıxar başlarından dumanlanaraq.
Onlar sərxoş halda düşüb ölümək,
Yatarlar yerdəcə donuzlar kimi.
Dunkan qalar yalqız, müdafəsiz.
Bu vaxt biz ikimiz köməkləşərək
Nələr gətirmərik onun başına.
Ağır qətl üçün bütün günahı
O kefli, yuxulu keşikçilərin
Üstünə biz məgər yıxa bilmərik?

Maqbet.

Əzizim, sən mənə yalnız oğul doğ!
Sənin coşqun qanın, sarsılmaz ruhun
Kəsi böyütməyə yaranıb ancaq.
Sərxoş yatanların qılıncı ilə
Dunkanı öldürüb, onun qanıyla
Bulasaq onların üst-başlarını,
Günahı atarıq üstlərinə, hə?
Görəsən, bu işə inanarlarmı?

Ledi Maqbet.

Onun cənazəsi üzərində biz
Fəryad qoparanda, nalə çəkəndə
Kimdə cürət çatar şübhələnməyə.

Maqbet.

Artıq qərar verdim, vücudumdakı
Bütün qüvvətimi, iqtidarımı
Topladım bir yerə bu dəhşət üçün.
Gəl gedək məclisə, şadlanaq biz də.
Ürəkdə qıvrılan çirkin niyyəti
Gizlədər biclərin gözəl surəti.

Gedirlər.

İKİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

İnvernes. Maqbetin qəsrinin həyəti.

Gecədir. Banko və Flins daxil olurlar.

Flins qabaqda gəlir, onun əlində məşəl vardır.

Banko. Saat neçə olar?

Flins.

Ay batıb artıq.

Saatın zəngini eşitməmişəm.

Banko. Aydındır, ay batır gecə yarısı.

Flins. Mən bilən, gec batır.

Banko.

Al qılıncımı.

Göylər də yaşayır qənaət ilə,

Söndürübdür bütün çıraqlarını...

Sən bunu da bil ki, ağır bir yuxu

Ağır qurğuşuntək sıxır üstümdən.

Yatmaq istəmirəm nədənsə ancaq.

Ey ulu qüvvələr! Bu gecə vaxtı

Qorxunc fikirlərdən qoruyun məni...

Qaytar qılıncımı.

Maqbet və xidmətçi əlində məşəl gəlirlər.

Kimdir orada?

Maqbet. Bir nəfər öz dostun.

Banko.

Bu nədir, cənab?

Hələ yatmamısan! Böyük hökmdar

Olduqca şad-xürrəm getdi yatmağa.

Bütün nökərlərə, xidmətçilərə
Şahanə xələtlər bəxşiş eylədi.
Sənin xanımını külli-ələmin
Ən gözəl, mehriban ev sahibəsi
Adıyla ürəkdən şərəfləndirib,
Ona bu almazı töhfə göndərdi.
Kral qonaqlıqdan çox məmnun idi.

Maqbet.

Əwəldən hazırlıq olmadığından
Biz yaxşı ziyafət verə bilmədik.
Qonaqlıq keçmədi ürəyimizcən.

Banko.

Hər şey gözəl idi. Keçən gecəki
Üç cadugər bacı düşdü yadıma.
Tufanlı səhrada o sehrbazlar
Tamam düz dedilər sənin haqqında.

Maqbet.

Onları büsbütün unutmuşam mən.
Ancaq vaxt tapanda, imkan düşəndə
Söhbət eyləyərək bu barədə biz.

Banko. Nə zaman istəsən, hazırım, dostum.

Maqbet.

O vədə sən baxsan məsləhətimə,
Şərəf bir tac kimi qonar başına.

Banko.

Yalnız bir şərtim var. Əgər bu şərəf
Ləkə gətirməsə öz şərəfimə,
Vidənim saf qalsa, ürəyim təmiz,
Can-başla dinlərəm məsləhətini.

Maqbet. Gecən xeyrə qalsın!

Banko. Sənin də, sağ ol.

Banko və Flins gedirlər.

Maqbet (*xidmətçiyə*).

Xanımına de ki, məndən ötəri
Düzəltdiyi içki hazır olanda
Tezəcə zəngi çalsın. Di get, sən də yat.
(*Xidmətçi gedir.*)

Qarşımda gördüyüm bu xəncərmi, ah?
Özü də qəbzəsi mənə tərəfidir.
(Xəncərə müraciət edir.)
Gəl, gəl, səni tutum, tuta bilmirəm.
Ancaq mən yenə də görürəm səni.
De, sən əl vurmaqla, toxunulmaqla
Duyulmaz, bilinməz məşum xəyalsan,
Yoxsa qızdırmalı, alovlu beynin
Yaratdığı yalan, saxta varlıqsan?
Xeyr, göz önündə bir həqiqətsən.
Əlimdə tutduğum bir xəncər kimi,
Elə bil, çəkirəm səni qınından.
Bu getdiyim yolda sənsən bələdçim.
Səni sancmalıyam mənzil başında.
Bəlkə, korşalıbdır hiss üzvlərim,
Bəlkə, yanlış görür mənim gözlərim.
Yox, yox, mən görürəm səni yenə də,
Tiyən də, qəbzən də qan içindədir.
Bu qan damlaları yoxdu əvvəllər.
Bu qan damlaları gələcəkdəki
Qanlı cinayətdən bir nişan verir.
Bütün bu dünyanın yarısı indi
Yatır ölü kimi səssiz, səmirsiz.
Heybətli yuxular, müdhiş rüyalar
Yatan insanları salır qorxuya.
Cinlər-əcinnələr bənizi solmuş
Hekatanı – zülmət ilahəsini
Yeni qurbanlarla sevindirirlər.
Gecələr dəhşətlə qurdlar ulayıb
Bir keşikçi kimi oyadır qətli.
Rəngi qaçmış halda durub bu rəzil,
Bakir məleykəni təhqir eyləyən
Roma hökmdarı Tarkvin sayağı,
Xəlvətçə, gizlicə addımlayaraq
Şikarına doğru gedir kölgətək.
Sən ey dəyanətli, vəfali torpaq,
Mən hara üz tutsam, mən hara getsəm,

Ayaq səslərimi eşitmə heç vaxt.
Birdən qorxuram ki, sənin daşların
Danışa, faş edə getdiyim yeri.
Çıxa əllərimdən bu gözəl imkan,
Bu qətl bu vaxtla uyğundur yaman.
Mən hədə gəlirəm, yaşayır o kəs,
Danışığı qızdıqca soyuyar həvəs.

Zəng çalınır.

Artıq mən gedirəm, hazırdır hər şey.
Zəng məni çağırır, eşitmə Dunkan.
O səni səsləyir iki aləmə:
Ya uca göylərə, ya cəhənnəmə.

Gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Həmin yer.

Ledi Maqbet gəlir.

Ledi Maqbet.

Onların huşunu başından alan
Mənim ürəyimə cəsəret verib.
O şərab onlarda söndürüb odu,
Mənim varlığımda atəş yandırıb.
Bir dayan, səs gəlir! Yox, sakitlikdir!
Bayquşdur, ulayır. Bu məşum carçı
Dünyada son dəfə rəhmətliklərə
Bir rahat, uğurlu gecə diləyir.
Bu saat qurtarar Maqbet işini.
Qapılar açıqdır. Məst keşikçilər
Ücadan avazla xoruldayaraq
Yuxuda gülürlər rütbələrinə.
Bihuşdanı qatdım şəraba bir az,
Onların dirimi, yoxsa ölümü

Olduğunu ayırd eyləmək üçün
Onların üstündə ölümlə həyat
Vuruşur, çarpışır bayaqdan bəri.

Maqbet (*səhnə arxasından*). Kimdir, kimdir, ehey?

Ledi Maqbet.

Ah, oyandılar!
O hələ sağdır ki! Onun ölümü
Elə bir şey deyil, sui-qəsdimiz
Açılsa, dəhşətdir, məhv olanıq biz.
Sakit! Xəncərini xidmətçilərin
Onun böyründəcə hazır qoymuşam.
Maqbet xəncərləri tapmaya bilməz.
Duncan yatan zaman mənim atama
Bu qədər, bu cürə oxşamasaydı,
Özüm bitirərdim onun işini.

Maqbet gəlir.

Nə oldu?

Maqbet. Qurtardım... Səs eşitmədin?

Ledi Maqbet.

Eşitdim bayquşun ulamasını,
Hərdən cırcırma cırlıdaydı.
Məgər danışırıdın?

Maqbet. Nə zaman?

Ledi Maqbet. İndi.

Maqbet. Aşağı enəndə?

Ledi Maqbet. Bəli.

Maqbet.

Bir yavaş!

De görüm, kim yatır qonşu otaqda?

Ledi Maqbet. Donalbayn.

Maqbet (*əllərinə baxaraq*). Nə qəmli mənzərədir bu!

Ledi Maqbet. Boş sözdür. Qəmli şey görmürəm burda.

Maqbet.

Onlardan birisi güldü yuxuda.
O birisi "Qətl!" deyə qışqırdı.
Birdən hər ikisi durdu yuxudan.

Dayanıb dinlədim onları bu vaxt.
Dua oxudular, yatdılar yenə.

Ledi Maqbet. Orda bir otaqda yatır ikisi.
Maqbet.

Birisi bağırdı: "Allah, rəhm elə!"
O birisi tezcə çığırdı: "Amin!"
Sanki, qaranlıqda mənim bu qanlı,
Cəllad əllərimi görürdü onlar.
Eşitdim üzücü vahimələri.
Onlar deyəndə ki, "Allah, rəhm elə!"
Dəhşətdən mən "Amin!" deyə bilmədim.

Ledi Maqbet. Sən belə şeylərə çox fikir vermə.
Maqbet.

Nə üçün mən "Amin" deyə bilmədim?
Allahın rəhminə mənim özümün
Ehtiyacım vardı dünyalar qədər.
Elə buna görə pərçimlənərək
Qaldı boğazımda "Amin" kəlməsi.

Ledi Maqbet.

Düşünmə bu işi bu cür əzabla.
İnsan dəli olar sarsıntılardan.

Maqbet.

Mənə elə gəlir bir səs eşitdim.
Kimsə qışqırırdı: "Daha yatmayın!
Öldürdü, yuxunu öldürdü Maqbet.
Gündüzün dolaşq kələflərini
Gecə bir-bir açan, nizama salan,
Yorğun beyinlərdən, üzgün qəlblərdən
Əzabı, illəti çıxaran məlhəm,
Gözəl təbiətin şirin neməti,
Həyatın ən böyük, kamil loğmanı,
O məsum yuxunu öldürdü Maqbet".

Ledi Maqbet. Sən nə danışsan?

Maqbet.

Həmin o adam
Bütün yer üzünün insanlarına
Car çəkib deyirdi: "Daha yatmayın!

Yuxunu öldürdü Qlamis tanı.
Elə buna görə Kavdor tanı da
Bir daha heç zaman yatmayacaqdır.
Maqbet daha, daha yatmayacaqdır!”

Ledi Maqbet.

Kimiydi orada belə qışqıran?
Axı, hörmətli tan, bu cür mənasız,
Səfeh fikirlərlə sən öz ruhunun
Möhkəm qalasını viran edirsən.
Get, bir azca su tap, əllərindəki
Müdhiş şahidlərin izlərini yu.
Niyə xəncərləri gətirdin, niyə?
Onlar qalmalıdır öz yerlərində.
Cəld tərپən, onları geriyyə qaytar.
Otaqda o yatan keşikçilərin
Üstünü-başını qanla bula sən.

Maqbet.

Yox, yox, bacarmaram, inan, qorxuram
Mən nə etdiyimi düşünməyə də.
Gördüyüm bu işə bir də baxmağa
Çatmır cəsarətim.

Ledi Maqbet.

Ah, iradəsiz!
Onda xəncərləri ver, aparım mən.
Yatanlar, ölülər şəkil kimidir.
Yalnız uşaq qorxar şeytan şəkildən.
Dunkandan qan axsa, onun qanıyla
Üzünü-gözünü keşikçilərin
Yaxşıca salaram qızıl suyuna,
Onların üstündə qalar bu günah.

Gedir. Darvaza döyülür.

Maqbet.

Nədir bu taqqıltı? Kimdir bu döyən?
Mənə nə olubdur? İndi hər bir səs
Salır vahiməyə, dəhşətə məni.
Bu necə əllərdir? Ah! Gözlərimi
Az qalır çıxarsın hədəqəsindən.

Dənizlər tanrısı böyük Neptunun
Coşqun dərvaları, daşqın çayları
Bu əllərdən qanı yuya bilərmi?
Yox, yox, mümkün deyil. Mənim əllərim
Bütün kainatın göy sularını
Qan kimi qızardar öz qan rəngiylə.

Ledi Maqbet qayıdır.

Ledi Maqbet.

Sənin əllərintək mənim əllərim
İndi gör necə də qıpqırmızıdır!
Fəqət utanıram, ağciyərim mən.

Darvaza döyülür.

Cənub tərəfdəki bayır qapını
Odur ha, döyürlər, eşidirsənmi?
Yataq otağına gedək tezcə biz.
Bir azca su yuyar bu ləkələri.
Onda asan olar izi itirmək.
Hanı mətanətin, hanı dözümün?!
Özünü ələ al, sənə nə oldu?!

Darvaza döyülür.

Yenə də döyülür bayır qapısı.
Dəyiş paltarını, cəld ol, əzizim,
Gecə xələtini geyin əyninə.
Bizi görənlər olsa, şübhələnməsin,
Bilməsin ki, gecə oyaq qalmışdıq.
Artıq bu işləri yadından çıxar,
Burax fikirləri, qətiyyətli ol.

Maqbet.

Özünü unutmaq asandır, asan,
Fəqət o qətli unutmaq olmur.

Darvaza döyülür.

Sən bu tıqqılıtnla, bu hay-küyünlə
Dunkanı yuxudan oyadaydın kaş.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Yenə həmin yer.

Qapıçı gəlir. Darvaza döyülür.

Qapıçı. Bax, qapı döymək buna deyərlər ha!.. Cəhənnəmdə də qapıçı olsan, yenə vəzifən qapı açmaqdır. *(Darvaza döyülür.)* Sındır, hə, sındır. Şeytan Velzevula eşqinə, de görüm kimsən? Bildim, zavallı fermersən. A yazıq, taxılı saxladın, elə bildin, qıtlıq olacaq, yaxşı qazanc əldə edəcəksən. Əksinə, bolluq oldu. Yaman ziyana düşdün. Dərdə tablamayıb özünü asdın. Lap vaxtında gəlmisən. Bacardığın qədər dəsmal hazırla. Cəhənnəmdə çoxlu tərləməli olacaqsan. *(Darvaza döyülür.)* Sındır, hə, sındır. Başqa bir şeytan eşqinə, de görüm kimsən? Bildim, ikiüzlü şahidsən. Ədalət məhkəməsi tərəzisinin hər iki gözünü bir-birinə zidd olan yalan şəhadətlərlə doldurmuşan. Allaha and içib, Allaha o qədər xəyanət etmişən ki, cənnətə gedə bilməmişən. Sənin yerin elə cəhənnəmdir. Buyur, içəri gəl, ikiüzlü şahid. *(Darvaza döyülür.)* Sındır, hə, sındır. Kimdir? Bildim. İngilis dərzisişən. Enli fransız şalvarından kəsib oğurladığın üçün buraya gəlmisən. Buyur, içəri gəl, sən burada cəhənnəm odunda öz ütünü qızdırma bilərsən. *(Darvaza döyülür.)* Sındır, hə, sındır. Bir dəqiqə rahatlıq yoxdur ki! Kimsən? Dayan bir. Yaman soyuqdur. Burdan cəhənnəm olmaz. Mən daha cəhənnəm qapıçısı olmaq istəmirəm. Ancaq kef-əyləncə yolu ilə gələn, cəhənnəmin əbədi alovuna can atan, hər rütbədən olan bir adama qapı açmaq istərdim. *(Darvaza döyülür.)* Bu saat, bu saat. Xahiş edirəm, qapıçıdan mərhəmətinizi əsirgəməyəsiniz. *(Darvazanı açır.)*

Makduf və Lenoks daxil olurlar.

Makduf.

Görünür, bu gecə gec yatmışan, dost,
Onunçün yuxudan gec oyanırsan?

Qapıçı. Doğru buyurursunuz, cənab, xoruzların ikinci banına qədər içmişik. Məlumdur ki, cənab, içki böyük fitnəkardır. Əsasən üç şey törədir.

Makduf. Dediyin əsasən o üç şey nədir?

Qapıçı. Belədir, cənab. Burun qızarıp, gözləri yuxu qapayıp, ayaqlar tez-tez bayıra gedib-gəlir. İçki, cənab, əxlaqı pozur da,

pozmur da şəhvəti yandırır da, söndürür də. Gərək içkinin miqdarını biləsən, çünki artıq içki həmişə şəhvətə qarşı riyakardır. İçki insanı həm şəhvətə qul edir, həm onu şəhvətə qulluq etməyə qoymur, həm təhrik edir, həm mane olur, həm sövq edir, həm dəf edir, həm qızıqdır, həm soyudur. Bir sözlə, içki adamın gözünü yalanlarla bağlayır, kürəyini yerə vurub aradan çıxır.

Makduf.

Yəqin ki, bu gecə riyakar içki

Sənin kürəyini yerə vurubdur.

Qapıçı. Elədir, cənab, o riyakar mənim boğazımdan yapışdı. Ancaq mən buna görə onun mükafatını verdim. Mən ondan çox güclü idim. O arabir mənim qılçalarımdan tutsa da, mən kələk gəlib onun arxasını yerə vurdum.

Makduf.

Bir desən, yuxudan oyanıb ağan?

Maqbet gəlir.

Bizim səs-küyümüz oyatdı onu,

Narahat elədik. Odur bax, gəlir.

Lenoks (*Maqbeta*). Sabahınız xeyir, hörmətli cənab!

Maqbet. Sabahınız xeyir, mehriban dostlar.

Makduf. Kral oyanıbmı, alicənab tan?

Maqbet. Hələ oyanmayıb.

Makduf.

Əmr etmişdi ki,

İşıqlanan kimi baş çəkim ona.

Təxminən, bir saat gecikmişəm mən.

Maqbet. Sizi apararam onun yanına.

Makduf.

Bilirəm bu zəhmət zövq verir sizə,

Hər halda, bu yenə bir əziyyətdir.

Maqbet.

Zövq verən bir zəhmət əziyyət deyil.

Baxın, bu da qapı.

Makduf.

Çatır cürətim,

Keçim içəriyə, belə əmr edib.

Gedir.

Lenoks. Kral bu gün gedir?

Maqbet. İstəyir getsin.

Lenoks.

Şiddətli fırtına qopdu bu gecə.
Bizim qaldığımız uca binanın
Bütün bacaları uçub töküldü.
Deyirlər: bir bədbəxt ölümqabağı
Zarıyb, inləyib-xınıldayırmiş.
Qorxunc yanğınlardan, fəlakətlərdən,
Yeni qiyamlardan, qara günlərdən
Kimsə həyəcanla xəbər verirmiş.
Bayquşlar ulayıb bütün gecəni.
Bəziləri deyir: yer tərpənibmiş.

Maqbet. Doğrudan, bu gecə tufanlı idi.

Lenoks.

Mən bu gənc yaşında belə heybətli
Bir gecə gördüyüm yadıma gəlmir.

Makduf qayıdır.

Makduf.

Aman! Dəhşət! Dəhşət! Müsibətə bax!
Onu ürək duyub, dil deyə bilməz.

Maqbet və Lenoks. Nə var, nə olubdur?

Makduf.

Mənfur cinayət
Yaradıb özünün şah əsərini.
Dünyada ən məlun, ən alçaq qətl
Tanrının müqəddəs məbədi olan
Kralın köksünü yarıb bu gecə,
Onun həyatını oğurlayıbdır!

Maqbet. Siz nə deyirsiniz? Həyat, eləmi?

Lenoks. Siz əlahəzrətdən danışırsınız?

Makduf.

Xahiş etməyin, deyə bilmirəm.
Yataq otağına girib bu saat
O qanlı vəhşətə baxın özünü
Bədheybət başında qıl əvəzinə,
Qorxunc, vahiməli ilanlar bitən

Qanadlı əjdaha görürmüş kimi,
Yerinizdə donub mat qalarsınız,
Diliniz lal olar, gözləriniz kor.

Maqbet və Lenoks gedirlər.

Hay salın, hay salın! Tez zəngi çalın!
Cinayət, xəyanət! Banko, Donalbayn!
Malkolm! Oyanın, yuxudan durun!
Ölümün yalançı yoldaşı olan
Saxtakar yuxunu atın bir yana,
Həqiqi ölümü görməyə gəlin.
Ayılın, ayılın! Malkolm! Banko!
Qiyamət günündə məzarlarından
Qalxan ruhlar kimi, qalxın ayağa,
Gəlib bu dəhşətə tamaşa edin.
Cəld olun, həyəcan zəngini çalın.

Zəng çalınır. Ledi Maqbet gəlir.

Ledi Maqbet.

Ürəkparçalayan bu səs-küy nədir?
Neçin oyadırlar xalqı yuxudan?
Danışın, danışın!

Makduf.

Mehriban xanım,
Heç vaxt zərif, incə qadın qulağı
Bu ağır xəbərə tablaya bilməz.
Mən onu danışsam, məhv edər sizi.
(Banko gəlir.)

Banko, Banko! Kral öldürülmüşdür!

Ledi Maqbet. Necə! Aman Allah! Bizim evdəmi?
Banko.

Harda olur-olsun, bu vəhşilikdir.
Mərhəmətli Makduf, ömründə bir yol
Sözünü inkar et, de ki, səhvdir bu.

Maqbet və Lenoks qayıdırlar.

Maqbet.

Kaş ki, mən öləydim bir saat əvvəl,
Gözüm görməyəydi bu müsibəti.
O zaman deyərdim yer üzündə mən
Xoşbəxt yaşamışam öz həyatımı.
Daha bundan sonra nə var dünyada?
Hər şey əyləncədir, hər şey oyuncaq.
Şan-şöhrət, gözəllik məhv oldu artıq.
Həyatın şərəbı tükəndi tamam,
Çəlləyin dibində yalnız xalt qaldı.

Malkolm və Donalbayn gəlirlər.

Donalbayn. Bir bəla üz verib?

Maqbet.

Özü də sizə.
Sizin qan çeşməni, həyat çeşməni
Soğulub, quruyub həm də gözündən.

Makduf. Atanız qətl olub.

Malkolm. Qatili kimdir?

Lenoks.

Belə görünür ki, onunla eyni
Bir otaqda yatan keşikçiləri.
Əlləri, üzləri qan içindədir,
Al-qana batıbdır xəncərləri də.
Qanı silinməmiş xəncərləri biz
Gördük balıqların lap yanındaca.
Sonsuz şaşqınlıqla, sonsuz təlaşla
Bərələ qalmışdı onların gözü.
Belə adamlara öz həyatını
Heç kəs ümid etmər, etibar etmər.

Maqbet.

Hirsimdən onları qılıncladım mən,
İndi peşmanam tutduğum iş.

Makduf. Onları nə üçün öldürdünüz siz?

Maqbet.

Eyni bir zamanda kim həm ağıllı,
Həm dəli, həm hirsli, həm də mülayim

Ola bilər axı? Heç kim, heç bir kəs.
 Mənim coşqun sevgim tüğyan eylədi,
 Keçdi ləng ağılımı bir an içində.
 Dunkan uzanmışdı qarşımda mənim,
 Qızıl qan olmuşdu gümüş bədəni.
 Onun yaraları viranəlikdə
 Açılmışdı dərin kahalar kimi.
 Bir yanda yatırdı qorxunc qatillər
 Mənfur cinayətin təsdiqi kimi.
 Onların üstünü başdan-ayağa
 Tamam bürümüşdü qan ləkələri,
 Qana boyamışdı xəncərləri də.
 Bu vaxt sinəsində ürəyi olan,
 Ürəyində sevgi, sevgisi ülvi,
 Sözüənə, əhdinə sadıq bir insan
 Necə dayanardı, necə durardı?

Ledi Maqbet (*yalandan bayılaraq*). Ah, kömək ediniz!
 Makduf. Kömək əyləyin!

Malkolm (*yavaşca Donalbayna*).

Bu ağır fəlakət hamıdan artıq
 Bizə əzab verir. Niyə susmuşuq?

Donalbayn (*yavaşca Malkolma*).

Nə deyə bilərik belə bir halda?!
 Canilər yurdunda dönük bəxtimiz
 Pusquda dayanıb gözləyir bizi.
 Hər an çıxıb bizi məhv edə bilər.
 Gəl qaçaq buradan. İndi bu yerdə
 Göz yaşı tökməyin zamanı deyil.

Malkolm (*yavaşca Donalbayna*).

Dərdimiz o qədər böyükdür bizim,
 Onu danışmağa bir söz tapılmaz.

Banko (*xidmətçilərə*).

Aparın ledini öz yatağına.

Ledi Maqbeti aparırlar.

Gedib geyinəyin paltarımızı,
 Sonra da bir yerə yığışağın biz.

Misli görünməmiş bu qanlı işi
Arayıb axtaraq axıra kimi,
Əslini, kökünü öyrənək tamam.
Qorxu, şübhə bizi salır lərzəyə.
Böyük yaradanın köməyiylə mən
Xainin bu gizli cinayətini
Açmaqçün inadla çarpışacağam.
Buna and içirəm.

Makduf. Mən də.

Hamı. Hamımız.

Maqbet.

Sözün müxtəsəri, hərbi geyimdə
Toplaşaq salona.

Hamı. Yaxşı, razıyıq.

Malkolm və Donalbayndan başqa, hamı gedir.

Malkolm.

Nə edək, qardaşım? Artıq bunlarla
Bir daha bir yerdə qala bilmərik.
Saxtakar adamlar çox asanlıqla
Görünə bilirlər qəmli-qüssəli.
Mən burdan gedirəm İngiltərəyə.

Donalbayn.

Mən isə gedirəm İrlandiyaya.
Yalnız bizim belə ayrılmağımız
Bizi təhlükəsiz saxlayacaqdır.
Burda insanların təbəssümündə
Sıyrılmış qılınclar parlayır ancaq.
Qanımıza ən çox yaxın olan kəs
Qanımıza ən çox susayır bizim.

Malkolm.

Qatilin atdığı təhlükəli ox
Hələ də dolanıb süzür havada.
Biz ona bir hədəf olmamaq üçün
Gərək öz vaxtında çıxmaq aradan.
Odur ki təcili minək atları,
Vida mərasimi yersizdir indi.

Haydı, düşək yola fürsət var ikən.
Bir yerdə yoxdursa insaf, mərhəmət,
Oğrutək əkilmək deyil qəbahət.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Yenə də həmin yer.

Maqbetin qəsrindən aralı bir meydan.

Ross və bir qoca gəlirlər.

Qoca.

Dünyada yetmiş il ömür sürmüşəm,
Mən günlər görmüşəm ağı-qaralı.
Zamanın dolaşığı sərgüzəştində
Möcüzələr olub, dəhşətlər olub.
Hamısı çox yaxşı qalıb yadımda.
Bütün gördüklərim bu vahiməli
Gecəyə nisbətən heç şeydir, heç şey.

Ross.

Elədir, baxınız, mehriban ata,
Bəşərin bu qanlı faciəsindən
Hətta göylər belə, təhqir olmuşək,
Qəzəblə tökübdür qaşqabağını.
Artıq səhər çoxdan açılmalydı,
Fəqət dustaq edib günəşi zülmət.
Gündüz öz nur dolu dodaqlarıyla
Dünyanın üzündən öpməsin deyə
Dünyanı qoynunda gizlədib gecə.
Əcəba dəyişib gərdişi-dövrən;
Gecəmi aləmə hökmdar olub,
Yoxsa insanların əməllərindən
Gündüz daldalanır, həya eyləyir.

Qoca.

Bu qanlı, bu məşum cinayət kimi,
Təbiətə ziddir bütün bu işlər.
Çərşənbə axşamı bir şahin gördüm.
Səmanın ən uca ənginliyində
Uçub əzəmətlə dövrə vururdu.
Bu zaman bir bayquş siçovul kimi,
Pusqudan çıxaraq hücumu keçib,
Qanına bələdi o qızılquşu.

Ross.

Bunlar, doğrudan da, çox qəribədir.
Dunkanın cins, gözəl atları isə
Birdən qeyzə gəlib vəhşiləşərək
Qırdılar tövlənin qapılarını,
Baş alıb qaçdılar səhraya doğru.
Atlar itaətə qarşı çıxaraq
Sanki, insanlarla vuruşacaqdı.

Qoca.

Belə deyirlər ki, cinlənmiş atlar
Hirsle gəmirirmiş biri-birini.

Ross.

Bəli, gözlərimlə gördüm mən özüm,
Onlara heyrətlə tamaşa etdim.
Budur, gəlir Makduf.

Makduf daxil olur.

Hörmətli cənab,
İndi bu dünyada nələr baş verir?

Makduf. Sən məgər görmürsən?

Ross.

Bu qanlı işi
Kimlər törədibdir, məlum olmadı?

Makduf. Maqbet öldürdü yəni o iki adam.

Ross.

Xudaya, ölmədik, biz nələr gördük!
Görəsən, onların niyyəti nəymiş?

Makduf.

Onlar satqındılar. Bir iş var ancaq,
Kralın varisi iki övladı –
Malkolm, Donalbayn xəlvət qaçmışlar.
Hamı şübhələnir indi onlardan.

Ross.

Yenə təbiətin ziddindədir bu.
İnsanın aqlını gör bir necə də
Başından çıxarır şöhrətpərəstlik,
Kəsir öz kökünü öz əlləriylə!
Yəqin ki, çatacaq taxt-tac Maqbetə.

Makduf.

Bəli, artıq onu kral seçdilər.
O getdi Skona tac qoymaq üçün.

Ross. Hardadır Dunkanın cənazəsi bəs?

Makduf.

Apardılar Kolmkil adacığına.
Bu yerdə müqəddəs bir məqbərədə
Onun əcdadının sür-sümükləri
Saxlanır qədimdən bu günə kimi.

Ross. De, sən də Skona gedəcəksənmi?

Makduf. Yox, dostum, yox, Fayfa gedəcəyəm mən.

Ross. Mən isə Skona düşürəm yola.

Makduf.

Yaxşı yol, orada yaşa firavan,
Yeni vəzifədə sıxılmayasan.
Kaş təzə xalatda köhnə xalata
Həsədlə baxmayaq.

Ross. Əlvida, ata.

Qoca.

Sizi və xeyirxah mərd adamları
Hər an kölgəsində hidz etsin tanrı.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Forres. Sarayda bir otaq.
Banko daxil olur.

Banko.

Üç sirli bacının vəd etdiyitək
Bütün rütbələrə çatmışan indi
Qlamis, Kavdor tanı, kralısan artıq.
Fəqət qorxuram ki, ən çirkin, iyrenc
Oyun oynayasan bu məqsəd üçün.
Onlar dedilər ki, sənın taxt-tacın
Heç vaxt keçməyəcək övladlarına.
Mənimsə başqadır bəxtim, qismətim.
Gələcəkdə bir çox kral nəslinin
İlk kökü, atası olacağam mən.
Maqbet, sənın haqda cadugərlərin
Bütün dedikləri doğruya çıxdı.
Bəs onda nə üçün mənım barəmdə
Onların dediyi həmin sözlərə
Mən ümid etməyim, mən inanmayım?
Ancaq susmaq gərək, hələlik bəsdır,
İndi danışmağa yoxdur ehtiyac.

Şeypur çalınır. Maqbet kral paltarında, Ledi Maqbet
kraliça libasında daxil olurlar. Onları Lenoks,
Ross, saray adamları və xanımlar müşayiət edirlər.

Maqbet. Əsas qonağımız burdadır bizim.

Ledi Maqbet.

Ünutsaydıq onu dəvət etməyi,
Heç olardı böyük ziyafətimiz,
Hər şey itirərdi öz qiymətini.

Maqbet (*Bankoya*).

Bu axşam sarayda, mehriban dostum,
Təntənəli bir şam verəcəyik biz.
Təvəqqe edirəm gəlməyinizi.

Banko.

Əlahəzrət, mənə sərəncam verin.
Borcumdur baş əyim hər əmrinizə.
Qınılmaz, ayrılmaz, möhkəm tellərlə
Ürəkdən əbədi bağliyam sizə.

Maqbet. Bu gün gedirsiniz?

Banko. Bəli, günorta.

Maqbet.

Bugünkü bu vacib müşavirədə
Sizin həm əsaslı, həm də qiymətli
Gözəl rəyinizi bilmək istərdik.
İndi ki belədir, sabaha qalsın.
Yolunuz uzaqdır?

Banko.

Əziz hökmdar,
Şam vaxtına çəkər gedib-gəlməyim.
Yaxşı yeriməsə kəhərim gündüz,
Qaranlıq gecədən bir-iki saat
Geri dönmək üçün borc almalyam.

Maqbet. Ancaq qonaqlığa gecikməyiniz.

Banko. Əsla gecikmərəm.

Maqbet.

Eşitmişik ki,
Kralın qanıçən oğullarının
Biri sığınbıdır İngiltərəyə,
O biri qaçıbdır İrlandiyaya.
Ata qatilləri olduqlarını
Heç cürə almırlar boyunlarına.
Fikri çaşdırmaqçün xalq arasında

Qəribə şeylə uydurur onlar.
Sabah mühüm dövlət işlərimiz var,
Yığılıb bir yerdə həll etməliyik,
Onda bu barədə danışarıq biz.
Gedin, səfəriniz uğurlu olsun!
Flins də sizinlə gedəcəkdimi?

Banko. Bəli, artıq vaxtdır, mehriban kral.

Maqbet.

Kaş ki, atlarınız çapsın dördnala.
Tez gedib, tez gəlin. Sizə yaxşı yol.

Banko gedir.

Saat yeddiyədək siz azadsınız,
Kim necə istəyir əylənə bilər.
Görüşü nəşəli keçirmək üçün
Axşam şama qədər öz vaxtımızı
Gəlin tək keçirək, yalqız keçirək.
Xudahafiz! Allah sizə yar olsun.

Maqbet və bir xidmətçidən başqa, hamı gedir.

Ehey, o adamlar buradadırmı?

Xidmətçi.

Hökmdar, sarayın darvazasının
Önündə durublar əmrə müntəzir.

Maqbet.

Cəld tərپən, onları yanıma gətir.

Xidmətçi gedir.

Möhkəm dayanmırsa əyləşdiyin taxt,
Onda kral olmaq heç nəyə dəyməz.
Könlümün ən dərin guşəsinədək
Yeriyib qanıma Banko qorxusu.
Onun o şahanə təbiətində
Qəlbi lərzə salan bir dəhşət vardır.
O yaman cəsurdur, mərddir, igiddir,
Sonsuz cəsərəti, sonsuz cürəti
Ağlı-kamalıyla yaranıb əkiz.
Yüz ölçür, bir biçir gördüyü işi.

Dünyada mən yalnız ondan qorxuram.
 Qədim Rum qeysəri Yuli Sezarın
 Ruhu qarşısında Mark Antoninin
 Ruhu alçalantək, mənim də ruhum
 Alçalır Bankonun ruhu önündə.
 Cadugər bacılar əvvəlcə mənə
 Kral rütbəsini vəd eyləyəndə
 Banko məzəmmətlə xahiş etdi ki,
 Onun da bəxtindən versinlər xəbər.
 O vaxt sehrbazlar peyğəmbər kimi,
 İnamla dedilər: kral nəslinin
 Atası olacaq gələcəkdə o.
 Mənim sə varisim olmayacaqdır.
 Başıma xeyirsiz bir tac qoydular.
 Əlimə yad nəslə miras qalacaq
 Hökmdar əsası verdilər onlar.
 Deməli, Bankonun övladları üçün
 Mən öz pak qəlbimi ləkələmişəm.
 Cinayət törədib, onlara görə,
 Qana bələmişəm nəcib Dunkanı.
 Yalnız onlar üçün öz vicdanımın
 Büllur kasasına zəhər tökmüşəm.
 Əbədi ruhumu mənfur şeytana –
 Bəşər düşməninə satmışam dürtək.
 Nə var ki Bankonun törəmələri
 Taca sahib çıxsın, hökmdar olsun!
 Yox, yox, ola bilməz, bu mümkün deyil,
 Əgər belədirsə, onda, ey tale,
 Hazırım sənə də tökümlə qanını,
 Gəl, gəl, ölüm-dirim vuruşuna sən.
 O kimdir?

Xidmətçi iki qatillə qayıdır.

(Xidmətçiyə) İndi get, dayan qapıda,
 Hərgah lazım gəlsə, çağırtdırıraq.

(Qatillərə)

Mən dünən sizinlə danışmamışam?

Birinci qatil. Bəli, əlahəzrət, danışmısınız.
Maqbet.

Sözlərimi yaxşı düşündünüzmü?
Başa düşdünüzmü, bu vaxta qədər
Sizi dərd içində saxlayan xain
Təkcənə bir odur. Məni nahaqdan
Həmişə günahkar zənn edirdiniz.
Mən keçən söhbətdə sübut etdim ki,
Sizə kələk gələn, sizə tor quran,
Əlinizdən alan var-yoxunuzu,
Hər cür vasitəylə yandıran-yaxan,
Sizi məngənədə əzən odur, o.
Hətta öz aqlını itirən bir kəs
Aydın dərk edər ki, bu bədbəxtliyin
Yeganə baisi ancaq Bankodur.
Bunu dünən sizə başa salmadım?

Birinci qatil. Bəli, hökmdarım, başa saldınız.
Maqbet.

O söhbət bu işin əvvəli idi,
İndisə ikinci söhbətə keçək.
Gərək biz ətraflı düşünək bu gün.
Hə, bir deyin görüm, gələcəkdə də
Bu müdhiş zillətə dözəcəksiniz?
Bəlkə, sizi belə öyrədiblər ki,
Amansız əliylə zülmət məzara
Sizi sürüyərək çəkib aparan,
Məşəqqət içində ailənizi
Ömürlük dilənçi kökünə salan
Xeyirxah adama, onun nəslinə
Xeyir-dua verib diz çökəsiniz?

Birinci qatil. Hökmdar, neyləyək, biz ki insanıq!
Maqbet.

Bəli, tazı, tula, ənik, qurdbasan,
Maşkı, şəngi, danqa, quyruğuçəmbər
Köpəklər içində it sayılantək,
Bəşər övladının içində siz də
Bir insan, bir adam sayılırsınız.

Ancaq unutmayın bir həqiqəti:
Köpəklər fərqlənir biri-birindən;
Qapağan, mehriban, yaxşı iy bilən,
Tənbəl, cəld, hiyləgər yaranıb onlar.
Təbiət onların adına görə
Hərəsinə bir cür keyfiyyət verib.
İnsan xilqəti də belədir, belə.
İndi deyin görüm, ürəyinizdə
Kişilik qeyrəti hökm eyləyirmi?
İnsan cərgəsində ən pis, sonuncu,
Ləyaqətsiz yeri tutmursunuz ki?
Mən sizə şərəfli bir iş tapşırım,
O sizi düşməndən xilas eyləyər.
Həm də hökmdarın məhəbbətini,
Böyük rəğbətini qazanarsınız.
Necə ki o sağdır, mənim sizintək,
Nə bir dincliyim var, nə bir xoş günüm.
Bizə bu dünyada yalnız və yalnız
Həyat bağışlayar onun ölümü.

İkinci qatil.

Hökmdar, anadan olduğum gündən
Müdhiş zərbələri qansız dünyanın
O qədər dağ çəkib köksümə mənim,
Hətta itirmədən bircə an belə
İntiqam alaram bu dünyadan mən.

Birinci qatil.

Mənim də üzümə gülməyib tale,
Mən cana doymuşam fəlakətlərdən.
Hazıram hər zaman hər təhlükəyə.
Ya mənim həyatım yaxşılaşmalı,
Ya da bu həyatdan qurtarmalıyam.

Maqbet.

Bunu hər ikiniz bilməlisiniz,
Sizin düşməniniz yalnız Bankodur.

Qatillər. Bilirik, hökmdar.

Maqbet.

Bilin, mənim də
Amansız, qanıçən düşmənimdir o.
Onun həyatının hər dəqiqəsi
Sancılır qəlbimə sivri ox kimi.
Mənim imkanım var, açıq-aşkara
Onu yer üzündən silim bir anda.
Fəqət belə işə yol vermək olmaz,
Çünki bizim eyni dostlarımız var.
Onların sınıanmış məhəbbətini
Gərək itirməyim heç vaxt, heç vədə.
Əksinə nəzərdə ucalmaq üçün
Özüm öldürdüyüm adamın üstdə
Gərək nalə çəkim, göz yaşı töküm.
Əsl həqiqəti istəyirəm ki,
Xalqın gözlərindən gizli saxlayım.
Elə buna görə ürək qızdırıb
Ümid bağlayıram köməyinizə.

İkinci qatil.

Hökmdar, siz bizə nə əmr etsəniz,
Biz ona can-başla əməl edərək.

Birinci qatil. Hətta həyatımız qurban getsə də...

Maqbet.

Sizin mərdliyiniz, igidliyiniz
Alışib nur saçır gözlərinizdə.
Harada, nə zaman pusquda durub,
Ona hansı anda hücum etməyi
Bir saatdan sonra deyərəm sizə.
Saraydan kənarında, başqa bir yerdə
Bu qətl bu gecə qurtarmalıdır.
Həmişə siz bunu xatırlayın ki:
Haqqımda şübhəyə yol vermək olmaz.
Mənim arzum budur, məqsədim budur:
Belə çətin işdən, bu ağır işdən
Bir iz, bir nişanə qalmasın gərək.
O gedir öz oğlu Flinslə birgə.

Onun ölümündən onun oğlunun
Ölümünü heç də az istəmirəm.
Mənə bir təhlükə olmasın deyə
Bu qəmli taleyi elə bu gecə
O öz atası ilə bölüşməlidir.
Bir yana çəkilin, bir yaxşı-yaxşı
Düşünün, daşının, qərara gəlin.
Bu saat geriye qayıdıram mən.

İkinci qatil. Qərara gəlmişik artıq, hökmdar.
Maqbet.

O halda dəhlizdə durub gözləyin,
Mən sizi tezliklə çağırtdıram.

Qatillər çıxırlar.

Banko, qət olundu, uçacaq ruhun.
Göylər qismətinse, xoşbəxtsən, məncə,
Göylərə qonacaq ruhun bu gecə.

Gedir.

İKİNCİ SƏHNƏ

Həmən yer. Başqa bir otaq.
Ledi Maqbet və xidmətçi gəlirlər.

Ledi Maqbet. Banko gedibdirmi?
Xidmətçi.

Gedibdir, xanım.

Fəqət o bu axşam qayıdacaqdır.

Ledi Maqbet.

Dayanma, tez çağır əlahəzrəti.

Ona sözüüm vardır.

Xidmətçi. Baş üstə, xanım.

Gedir.

Ledi Maqbet.

Bütün bu qurbanlar hədədir, hədə.
Öldürüb yaşamaq ölümdən betər.
Kədərdən doğulan sevinc, səadət
Ömürlük əzabdır, ömürlük dəhşət.

Maqbet daxil olur.

Nə var belə, milord? Nə üçün, nədən
Daima yalqızsan, daima qəmli?
Ölmüş adamların barəsindəki
Bu ağır, üzücü düşüncələrin
Qoy qalsın biryolluq onlarla birgə.
Fikir eləməkdən axı nə çıxar?
Çarəsiz dərdləri unutmaq gərək.
Artıq olan olub, keçən də keçib.

Maqbet.

İlan yaralandı, ölmədi fəqət,
Yarası bitişib sağalacaqdır.
Bizim həyatımız əvvəlki kimi,
Təhlükə altında qalacaq yenə.
Döyükə-döyükə dəhşət içində
Yeyincə bir qismət çörəyimizi,
Qorxunc rüyaların vahiməsindən
Gecələr oyanıb tir-tir əsincə,
Qoy bu cahan mülkü od tutub yansın,
Yer göyə, göy yerə dəysin bir anda,
Hər iki dünyamız tan-mar olsun.
Bu ruhi əzabın sarsıntısından
Həyəcan içində qovrulmaqdan,
Tacını, taxtını zəbt eyləyərək
Rahatlıq evinə göndərdiyimiz
Ölüylə bir yerdə yatmaq yaxşıdır.
Qurtarıb həyatın səksəkəsindən
Dunkan sakit yatır öz məzarında.
Ən rəzil işini gördü xəyanət.
İndi iti xəncər, qorxulu zəhər,

Daxili ədavət, xarici hücum –
Heç nə, heç nə ona toxuna bilməz.

Ledi Maqbet.

Özünü ələ al, mehriban milord.
Qoy mülayim olsun sərt baxışların.
Çalış, bu axşamkı qonaqlıqda sən
Hamiya şad görün, nəşəli görün.

Maqbet.

Üzüm güləcəkdir, quzum, sən də,
Təvəqqe edirəm, gülsün sifətin.
Bankoya daha çox nəvaziş göstər.
Dilin şirin olsun, baxışın həlim.
Necə ki təhlükə içindəyik biz
Məcburuq yaltaqlıq şələləsində
Yuyaq ləkələnmiş vicdanımızı.
Gərək üzümüzü ürəyimizə
Hər yerdə hər zaman maska eyləyək.

Ledi Maqbet. Unut birdəfəlik bu fikirləri.

Maqbet.

Oh, məgər mümkünmü, istəkli zövcəm!
Qəlbim əqrəblərlə doludur mənim.
Bilirsən, Banko da, Flins də sağdır.

Ledi Maqbet.

Onların həyatı əbədi deyil,
İnsan təbiətin surətidir, bil.

Maqbet.

Onlar öləridir, budur təsəllim.
Sən də bu ümidlə hələlik şad ol.
Yarasalar çıxıb yuvalarından
Ov üçün xəlvətcə hələ uçmamış,
Hekatanın sirli çağırmasıyla
Böcəklər ayılıb şirin yuxudan
Öz zərif, öz incə qanadlarıyla
Gecənin zəngini hələ çalmamış
Müdhiş bir hadisə baş verəcəkdir.

Ledi Maqbet. Nədir o hadisə?

Maqbet.

Sevimli quzum,
Bu işi bilməyə indi can atma.
Sonradan sən məni tərifləyərsən.
Gəl, ey zülmət gecə, qara pərdənlə
Rəhmli, şəfqətli, nurlu gündüzün
Məhəbbətlə dolu gözünü bağla.
Görünməz, bilinməz, qanlı əlinlə
Mənə əzab verən, əziyyət verən
Ağır buxovları qırıb parçala.
Günəş qürub edir, üfüqlər solur,
Uçur qarğalar da meşəyə doğru.
Xeyirxah qüvvələr gedir yatmağa.
Bədxahlar oyanır şikar tutmağa
Sən gəl heyətlənmə, səbr et bir qədər,
Şər üstə qurulan şərlə yüksələr.
Gedək mənimlə.

Gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Qəsrin önündə bir park.

Üç qatil gəlir.

Birinci qatil. Kim dedi, qoşuldun sən bizə?

Üçüncü qatil. Maqbet.

İkinci qatil.

Yoxdur əsasımız şübhələnməyə,
Ona cəsarətlə inanmaq olar.
Bilir işimizi, məqsədimizi
Bütün incəliyi, təfsilatıyla.

Birinci qatil.

Onda dayan burda. Bax, artıq qərbdə
Sarılar gündüzün son işartsı.

Vaxtında çatmaqçün karvansaraya
Atı mahmızlayır gecikən yolçu.
Bayaqdan həsrətlə gözlədiyimiz
Adam yaxınlaşır anbaan bizə.

Üçüncü qatil.

Aha, qulaq asın, at tappıltısı.

Banko (*səhnə arxasından*).

Ey, ey, işiq verin!

İkinci qatil.

Bu, yəqin, odur.

İndi saraydadır başqa qonaqlar.

Birinci qatil. Atları harasa apardılar ki.

Üçüncü qatil.

Bu yerdən, təxminən, bir mil kənara.

Banko da hamitək adətə görə

Piyada gedəcək saraya burdan.

Banko və Flins daxil olurlar.

Bankonun əlində məşəl var.

İkinci qatil. Məşəl, məşəl!

Üçüncü qatil. Odur!

Birinci qatil.

Tez hazırlaşın!

Banko (*Flinsə*).

Şübhəsiz, bu gecə yağış yağacaq.

Birinci qatil. Qoy yağsın.

Birinci qatil işığı söndürür,
o biriləri Bankoya hücum edirlər.

Banko.

Xəyanət! Ah, oğlum, qaç, qaç!

Sən al qisasımı. (*Qatilə*) Ah, rəzil kölə!

Ölür. Flins qaçır.

Üçüncü qatil. İşığı, bir deyin, kim söndürdü, kim?

Birinci qatil. İşığın yanması nəyə gərəkdi?

Üçüncü qatil. Yalnız ata öldü, oğulsa qaçdı.

İkinci qatil. Görmədik biz işin əsas qismini.
Birinci qatil. Gedək, nə etmişik, məlumat verək.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Sarayda mərasim salonu. Süfrə açılıb.

Maqbet, Ledi Maqbet, Ross, Lenoks,
lordlar və məiyyət daxil olurlar.

Maqbet.

Xahiş əyləyirəm, rütbəyə görə
Keçib yerinizdə əyləşəsiniz.
Hamınız məclisə xoş gəlmisiniz!

Lordlar. Təşəkkür edirik, böyük hökmdar.

Maqbet.

Adicə, sadəcə ev sahibitək
Sizin yanınızda əyləşim gərək.
Qalsın öz taxtında ev sahibəsi.
Bir azdan biz ondan rica edərək,
Lütf edib o açar bu ziyafəti.

Ledi Maqbet.

Mənim əvəzimə siz başlayınız,
Qəlbən deyirəm ki, dostlar xoş gəlib.

Birinci qatil qapı ağzında görünür.

Maqbet (*Ledi Maqbetə*).

Gör, onlar necə də baxışlarıyla
Təşəkkür edirlər sənə ürəkdən.
Hamı öz yerini tutdu, deməli.
Düz burda, ortada əyləşirəm mən.
Di kefə başlayın. Əvvəlcə, gəlin
İçək bu qədəhi dövr etdirərək.

(*Qatilə yaxınlaşır.*)

Bu nədir, sifətin qan içindədir!

Qatil. Bankonun qanıdır.

Maqbet.

Bu qorxulu qan
Onun bədənində çağlamaqdansa
Sənin sifətində qalsa yaxşıdır.
İşini bitirdin?

Qatil.

Bəli, hökmdar.
Kəsdim başını mən öz əllərimlə.

Maqbet.

Sən başkəsənlərin ən yaxşısısan.
Flinsi öldürən heç də pis deyil.
Əgər bu işi də sən görmüsənsə,
Tayın-bərabərin yoxdur dünyada.

Qatil. Flins qaçıb getdi, böyük hökmdar.

Maqbet (*kənara*).

Yenə xəstələndim, dərd aldı məni,
Tamam sağalmışdım, yoxdu illətim.
Mərmərtək sarsılmaz, qayətək möhkəm,
Havətək asudə, azad idim mən.
Fəqət indi yenə zəncirlənərək
Sıxılıb vəhimə məngənəsində
Şübhələr içində dustağam, dustaq.

(*Qatila*)

Banko öldü yəni?

Qatil.

Bəli, hökmdar.
O daha oyanmaz, yatır xəndəkdə.
Başında iyirmi yarası vardır.
Həmin yaraların ən balacası
Ən möhkəm insanı öldürə bilər.

Maqbet.

Təşəkkür edirəm mən buna görə.

(*Kənara*)

O böyük ilanın əzildi başı,
Balaca ilansa qaçdı, sağ qaldı.
Vaxtında çıxacaq zəhər dişləri,

O zaman qorxulu olacaq o da.

(*Qatilə*)

Yaxşı, sən indi get, sabah təzədən

Bu haqda təkliddə söhbət edərik.

Qatil gedir.

Ledi Maqbet.

Mənim hökmdarım, qonaqlara siz

Lazımı diqqəti yetirmirsiniz.

Qonaqlara ancaq ev sahibinin

Gülər üzü gərək, xoş sözü gərək.

Yoxsa evdə yemək daha yaxşıdır.

Qonaqlıqda bişən hər bir xörəyin

Dadı məhəbbətdir, səmimiyyətdir.

Bunlarsız ziyafət ziyafət deyil.

Maqbet.

Gözəl qınayırsan məni, əzizim.

Dostlar, bağışlayın, lap unutmuşdum.

Yeyin iştaha ilə, sizə nuş olsun.

Lenoks. Hökmdar, əyləşmək istəyirsiniz?

Maqbet.

Alicənab Banko gəlsəydi əgər,

Onda ölkəmizin bütün gülləri

Burda bizim ilə birgə olardı.

Bankonun ruhu daxil olur və Maqbetin yerində əyləşir.

Ona dərd üz versə, rəhm eyləməzdim,

Onu qınayardım xəyanətdə mən.

Ross.

Vədinə, sözüne xilaf çıxıb o.

Ey şanlı hökmdar, bizimlə birgə

Əyləşib siz bizi şərəfləndirin.

Maqbet. Burda boş yer yoxdur.

Lenoks. Boşdur birisi.

Maqbet. Hanı?

Lenoks.

Budur, baxın!

Maqbet Bankonun ruhunu görür.

Böyük hökmdar,
Nədir sizi belə narahat edən?

Maqbet. Bunu kim düzəldib?

Lordlar. Nəyi, hökmdar?

Maqbet (*ruha*).

Saçından qan damanı qanlı başını
Neçin mənə doğru yırgalayırсан?
Sən deyə bilməzsən, müqəssir mənəm!

Ross. Kral xəstələnib, qalxın, cənablar.

Ledi Maqbet.

Yox, yox, qalxmayın, hörmətli dostlar.
Onda belə hallar tez-tez baş verir.
Düşüb bu azara gənc yaşlarından.
Təvəqqe edirəm, əyləşəsiniz.
Bu mərəz keçici, müvəqqətidir,
Bu saat o yenə yaxşı olacaq.
Əgər siz baxsanız hərəkətinə,
Onu hirsəndirər nəzərləriniz,
Onun xəstəliyi şiddət əyləyər.
Heç bir əhəmiyyət verməyin ona.
Başlayın yeməyə.

(*Maqbetə*)

Sən də kişisən?

Maqbet. Bəli, qorxubilməz, cəsur bir kişi.

Mənim cürət edib baxdığım dəhşət
Salar vahiməyə şeytanı həтта.

Ledi Maqbet.

Yəqin ki, yenə də cəfəngiyatdır!
Qəlbini titrədən həmin qorxunun
Gözündə əks edən sürətidir bu.
Dunkanın cəsədi yanında sənin
Gördüyün xəncərin vahiməsidir.
Həqiqi qorxunun saxta əksidir.
Ah, bu əsməcələr, bu həyəcanlar
Soyuq qış axşamı ocaq başında

Nənəsinin qorxunc nağıllarını
Dinləyən bir qıza yaraşar ancaq.
Utan, ayıb olsun! Nə üçün belə
Haldan-hala düşür sənin sifətin?
Deməli, qorxursan boş bir mizdən də.

Maqbet (*lordlara*).

Siz bir ora baxın! Hə, baxın, görün!
Buna şübhəniz var, nə deyirsiniz?
Yox a, sən nə dedin, nədən qorxacam!

(*Bankonun ruhuna*)

Başını tərpedə bilirsən, aha,
Danışa bilərsən, de məqsədini.

(*Lordlara*)

Əgər sərdabələr, əgər məzarlar
Geri qaytarırsa cənazələri,
Onda bu dünyada bizim gorumuz
Qarğa-quzğunların qarnı olacaq.

Bankonun ruhu qeyb olur.

Ledi Maqbet.

Bu nədir, dəlilik ağlını aldı,
Sən tamam itirdin kişiliyini?

Maqbet.

And olsun, siz məni gördüyünüzə
Mən də onu gördüm.

Ledi Maqbet. Tfu, bir utan!

Maqbet.

Qanunlar, qaydalar yox ikən hələ,
Qədim zamanlardan bu günə qədər
Üzüb qan selində insan xilqəti.
Yenə də qan tökür müdhiş qatillər.
Bir vaxtlar vardı ki, kəllədən beyni
Elə çıxarantək öldürdü insan.
Bununla hər şeyə son qoyulurdu.
Fəqət, fəqət indi öldürülənlər
Başından iyirmi yara alsa da,

Təzədən dirilib, gordan qayıdıb
Bizim yerimizi zəbt eləyirlər.
Bu isə qətdən daha dəhşətdir.

Ledi Maqbet.

Möhtərəm hökmdar, əziz qonaqlar
Sizi gözləyirlər bayaqdan bəri.

Maqbet (*Ledi Maqbetə*).

Mən lap unutmuşdum.

(*Lordlara*)

İstəkli dostlar,
Təəccüb etməyin əhvalıma siz.
Mənim xəstəliyim çox qəribədir.
Evin adamları öyrəşib buna.
İçib sağlığına cəmi dostların,
Sonra öz yerimdə oturacağam.
Mənə şərab süzün, başlayın görək,
Doldurun qədəhi ağzına kimi.
Süfrə ətrafında əyləşənlərin,
Bir də ki dostumuz, əziz Bankonun –
Hamının içirəm sağlığına mən.
Yaman darıxıram ondan öteri,
Kaş ki, Banko indi burda olaydı.

Bankonun ruhu qayıdıb yerində oturur.

Hamının və onun sağlığı olsun.
Hamının, hamının!

Lordlar.

Siz də sağ olun!

Maqbet (*ruha*).

Rədd ol! Gözlərimin önündən çəkil!
Qoy torpaq gizləsin soyuq üzünü!
Kəllən boşalıbdır, qanın donubdur.
Gözlərin yerində işildasa da,
Sən daha heç nəyi görə bilmirsən.

Ledi Maqbet (*lordlara*).

Narahat olmayın, mehriban lordlar.
Elə bir şey yoxdur, bu adi haldır.

Onun bu tutması, ancaq heyif ki,
Bugünkü şənliyi korlayır tamam.

Maqbet.

İnsan bacaranı bacarıram mən.
İstəyirsən qızmış rus ayısı ol,
Ya çevril Qurqanın ac pələnginə,
Ya da xəncərbuynuz kərgədana dön,
Görün ən dəhşətli qiyafələrdə,
Polad əsəblərim titrəmər heç vaxt.
Ya təzədən diril, sıyr qılıncı,
Məni xarabada döyüşə çağır.
Qorxub bircə addım çəkilsəm geri,
Aciz qız uşağı adlandır məni.
Fəqət bu şəkildə görünmə mənə.
İtil gözlərimdən, ey müdhiş kölgə!
Mənfur kabus, rədd ol!

Bankonun ruhu qeyb olur.

Aha, o getdi.
Mən yenə adamam. – Niyə durdunuz?
Rica eyləyirəm, sakit əyləşin.

Ledi Maqbet (*Maqbetə*).

Olduqca qəribə rəftarınızla
Pozdunuz bu gözəl, bu şən məclisi.
Hamını yamanca məyus etdiniz.

Maqbet.

Heç belə şey olar? Məgər bu kölgə
Qapqara qaralmış yaz bulududur,
Ala üstümüzü, heyrətlənməyək?
Təəccüb edirəm sizə, doğrusu,
Sakit baxırsınız bu mənzərəyə.
Zərrəcə dəyişmir yanaqlarınız,
Saxlayır təbii, yaqut rəngini.
Mənim yanaqlarım sonsuz qorxudan
Ağappaq ağarıb bayaqdan bəri.

R o s s. Hansı mənzərəyə, böyük hökmdar?

Ledi Maqbet (*lordlara*).

Xahiş eyləyirəm, danışdırmayın.
Get-gedə pisləşir halı-əhvalı,
Suallar daha da cinlədər onu.
Gedəyin, gecəniz xeyrə qalsın.
Adətə-qaydaya əməl etmədən,
Birbaşa buradan dağılmaq olar.

Lenoks.

Sizin də gecəniz xeyrə qalsın.
Səhhət diləyirik əlahəzrətə.

Ledi Maqbet. Dostlar, xoş gəldiniz! Sizə yaxşı yol!

Maqbet və Ledi Maqbetdən başqa, hamı gedir.

Maqbet.

O, qan tələb edir. Deyirlər belə:
Qanı yumaq olar yalnız qan ilə.
Dünyada qəribə şeylər görünüb:
Ağaclar danışır, dağlar yeriyib.
Sığırcın, dolaşa, qağayı göydə
Necə qanad çalır, necə oxuyub?
Bunları öyrənib falçılar bir vaxt.
Ən qorxunc qatili, gizli canini
Axtarıb tapıblar. Saat neçədir?

Ledi Maqbet. Artıq dan sökülür. Nə olub olub.

Maqbet.

Bizim ziyafətə gəlmədi Makduf.
Ciddi əmrimizə məhəl qoymadı.
Buna nə deyirsən?

Ledi Maqbet. Dəvət etmişdin?

Maqbet.

Dəvət etməmişdim, ancaq nə fərqi,
Onun mənə qarşı soyuqluğunu
Hiss edib bilirəm dolayı yolla.
Mənim hər bir evdə, hər bir tərəfdə
Pulla xidmət edən adamlarım var.
Mən səhər, özü də lap səhər tezdən
Gedib görməliyəm cadugərləri.

Haqqımda taleyin ən pis hökmünü
Sirlil bacılardan öyrənməliyəm.
Səadətim üçün axıdıb qanı,
Mən qurban verərəm bütün dünyanı.
Girdim qan nəhrinə, üzüm uzağa
Bir ümid yoxdur ki, çıxım qırağa.
Müşkül məsələdir geri qayıtmaq,
İrəli getməkdir əlacım ancaq.
Mühüm fikirlərdən od alır ürək,
Zərbəni təcili endirim gərək.

Ledi Maqbet.

Yuxusuz qalmısan, bir az yat, uyu,
Ömrə şəfa verir vaxtında yuxu.

Maqbet.

Gəl, gedək yatmağa, başqadır vərdiş,
Xamlıqdan törəyir bu qorxu, təşviş.
Bu işdə biz hələ uşaq kimiyik.

Gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Kol basmış düzənlik.

İldırım çaxır. Hekata və üç cadugər gəlirlər.

Birinci cadugər. Nə olub, Hekata? Acıqlanmısan.
Hekata.

Bunun səbəbi var. Mənə deyin siz,
Hanı ədəbiniz, mərifətiniz?
Bu necə oldu ki, eyləyib cürət,
Sehr işlətdiniz siz məndən xəlvət?
Fələkət mülkünü qanad çaldınız,
Maqbeti gizlicə tora saldınız?
Gəlin, unutmayın heç zaman bunu,
Sizə mən verirəm sehri, əfsunu.
Bütün cadulara hökmdar mənəm,

Bütün bəlalara səbəbkar mənəm.
Sehrimlə yaranır hər dərd, hər qada,
Fəqət bircə dəfə düşmüşəm yada,
Bildirim hamıya qüdrətimizi,
Göstərim aləmə şöhrətimizi.
Ən pisi budur ki, yüksəldirsiniz
Xain, paxıl, kinli bir adamı siz.
Alır sehrinizdən güc-qüvvətini,
Yaradır özünün səadətini.
Tamahın gözüylə baxır cahana,
Başqasına görə düşmür ziyana.
Gərək yuyasınız günahınızı,
Açın mağarada sabahınızı.
Həmin cəhənnəmdə olacağam mən,
Maqbet də gələcək oraya, hökmən.
Qorxudan, təşvişdən açılmır eyni,
O gəlir öyrənsin öz taleyini.
Qaynadın qazanı müdhiş caduyla,
Dağlayın qəlbini sehr oduyla.
Bütün qüvvənizi salınız işə,
Əfsun atəşində yansın həmişə.
Mən artıq uçuram. Mütləq bu gecə
Taparam Maqbetə qorxunc işgəncə.
Yol verər dəhşətli cinayətlərə,
O düşər ən ağır fəlakətlərə.
Bu gecəyarısı ay kənarından
Bir şəfəq ayrılıb uçduğu zaman
Mən onu tutaram yerə çatmamış,
Bir an dincəlmərəm onu tutmamış.
Ələ keçirdimmi sehləyərək
Mən cövhər alaram o nurdan rəng-rəng.
Maqbet içən kimi tamam məst olar,
Xəyal dünyasına qapılıb qalar.
Şan-şöhrət pərdəsi tutar gözünü,
Sarsılmaz, yenilməz sanar özünü.
Qəlbində nə şəfqət, nə qorxu duymaz,
Taleyə baş əyməz, ölümü saymaz.

Xudbinlik, lovğalıq hökmü – əzəldən
İnsana yaranıb birinci düşmən.

Səhnə arxasında kimsə nəğmə oxuyur:
Gəl bəri, gəl bəri, hökmdarım, gəl!

Mənim körpə ruhum səs-ləyir məni,
Buludlar üstündə gözləyir məni.
Qulaq asın, baxın! Mən getdim artıq.

Qeyb olur.

Birinci cadugər.

Təcili biz işə başlamalıyıq.
Tezliklə o geri qayıdacaqdır.

Gedirlər.

ALTINCI SƏHNƏ

Forres. Sarayda bir otaq.
Lenoks digər bir lordla daxil olur.

Lenoks.

Təəccüb etməyin sözlərimə siz,
Özünüzdə düşünün bir yaxşı-yaxşı.
Dünyanın qəribə işləri varmış!
Şanlı kralımız Dunkanın qətli
Maqbeti yamanca kədərləndirdi.
Əlbəttə, ölünü ağlamaq gərək.
Axşamdan çox keçmiş igid Bankonun
Parkda həyatına qəsd eyləyiblər.
Əgər sən istəsən, deyə bilərsən,
Bankonu öz oğlu Flins öldürüb,
Çünkü Flins qaçıb. Belə görünür,
Qaranlıq düşəndə, çox gec olanda
Heç kəs evdən çölə çıxmamalıdır.
Öz əziz, mehriban atalarını

Malkolm, Donalbayn qətlə yetirib.
 Varmı yer üzündə elə bir adam
 Dəhşətə gəlməsin bu vəhşilikdən?!
 Nə müdhiş günahdı! Bu ağır kədər
 Necə də pərişan etdi Maqbeti!
 Haqqın buyurduğu müqəddəs hirsle
 Qılıncı qınından sıyardı birdən.
 İçki külələri, yuxu qulları
 O iki canını bir an içində
 Öz qızıl qanına qəltan eylədi.
 Məgər nəcib bir iş deyildimi bu?
 Bəli, həm nəcibdi, həm də ağıllı.
 Çünki o nökrələr rəzilçəsinə
 İnkər edərdilər əməllərini.
 Bu da təmiz qəlbli hər bir insanın
 Böyük qəzəbinə səbəb olardı.
 Odur ki, deyirəm, Maqbet yerində,
 Həm də öz vaxtında gördü tədbiri.
 Mənə elə gəlir, hökmdarımız
 Tutsaydı Dunkanın oğullarını,
 (Allah edəydi ki, tutmayaydı heç)
 Ata öldürməyin nə olduğunu
 Onlara yaxşıca göstərəcəkdİ!
 Flinsə də gözəl dərs verəcəkdİ!
 Ancaq daha susaq! Eşitmişəm ki,
 Bir-iki ədəbsiz sözlərə görə,
 Həm də müstəbidin ziyafətinə
 Gəlməkdən imtina etdiyi üçün
 Makduf düçar olub sonsuz qəzəbə.
 O indi hardadır, bilirsinizmi?

Lord.

Taxt-tacın varisi Dunkanın oğlu
 İndi sığınıbdir İngiltərəyə.
 Mömin Edvard onu öz sarayında
 Elə hörmət ilə qəbul edib ki,
 Bu zalım müstəbid onun ən uca,
 Ali hüququnu oğurlasa da,

Unudub taleyin dönüklüyünü.
Sanki, o heç bir şey itirməyibdir.
Makduf ora gedib böyük ümidlə,
Müqəddəs kraldan rica eyləsin:
Bizi qorumaqçün göndərsin dərhal
Sivard, Nortumberlənd ordularını.
Allahın yardımını, köməyi ilə
Bir qismət çörəyi, rahat yuxunu
Təzədən geriye qaytara bilək.
Yoldaş məclisində, dost süfrəsində
Qorxmayaq xainin xəncərindən biz.
Vətənə namusla xidmət eyləyək,
Hər azad insanın öz haqqı olan
Hörmətə, şərəfə çataq yenə də.
Belə məlumatlar kral Maqbeti
Yaman çıxarıbdır özündən, yaman,
İndi hazırlaşır müharibəyə.

Lenoks. Makdufu hökmdar dəvət edibmi?

Lord.

Bəli, dəvət edib. Fəqət qürurla
Tan qasidə deyib: “Gəlmirəm, cənab!”
Qasid hirsle töküb qaşqabağını,
Geriye dönərkən mırıldanıb ki:
“Peşman olarsan bu cavab üçün”.

Lenoks.

Bu sözlərdən sonra cəsarətli tək
Qət edib dolansın ehtiyat ilə.
Xatadan-bələdan uzaqlaşaraq
Ölkədən o qaçıb İngiltərəyə.
Qoy xeyir mələyi çıxsın yoluna,
Sarayda uğurlu elçisi olsun.
Bu qansız məlunun pəncəsi altda
Müsibətlər çəkən vətənimizə
Böyük tanrı özü rəhm etsin.

Lord. Amin!

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Qaranlıq bir mağara.

Ortada ocaq üstündə qaynar bir qazan.
Göy guruldayır, ildırım çaxır. Üç cadugər daxil olur.

Birinci cadugər. Üç yol miyoldadı zil qara pişik.
İkinci cadugər. Üç yol ciyildədi kirpi balası.
Üçüncü cadugər. “Vaxtdır, vaxtdır” deyə qışqırdı ərdoy.
Birinci cadugər.

Ocaq ətrafında süzək yan-yana,
Zəhərli nə varsa, ataq qazana.
Sehrlə kənara ayrılısın zəhər,
Gərək zəhmətimiz getməsin hədə.
Birinci qaynadaq qurbağanı biz,
Bir ay başdan-başa gecə və gündüz
Yatıb daş altında, məst edib cadu,
Zəhər tuluğuna dönüb vücudu.

Hamısı.

Alovlanıb yan, ocaq, yan,
Qayna, qazan, qayna, qazan.

İkinci cadugər.

Qoy bişsin tavada ilan qabığı,
Kərtənkələ gözü, qaban dırnağı.
Yarasa dərisi, köpək seliyi,
Tısbağa ayağı, xərçəng iliyi.
Haça gürzə dişi, koramal dili,
Sığırcın qanadı, keçİ qəzili.

Sehrli tavamız qaynasın bərk-bərk
Zülmət cəhənnəmdə odlu qazantək.

Hamısı.

Alovlanıb yan, ocaq, yan,
Qayna, qazan, qayna, qazan.

Üçüncü cadugər.

Ataq tavamıza canavar dişi,
Axcaya bürünmüş əjdaha döşü.
Köpək balığının qığırdağını,
Çürümüş meyitin toz-torpağını.
Qaranlıqda bitən kal böyürtkəni,
Aydın üzündəki qara ləkəni.
Dinsizin bağrını, tərsin burnunu,
Zalımın ödünü, bicin qarını.
Qəhbənin çuxurda xəlvət doğduğu,
Dünyaya gələntək dərhal boğduğu
Günahsız körpənin barmaqlarını,
Qəhbənin dilini, dodaqlarını.
Bunları tilsimə salsın sehrimiz,
Bunlardan bir sıyıq bişirəyin biz.
Qatı olsun deyə sıyığa gərək
Pələng içalatın əlavə edək.

Hamısı.

Alovlanıb yan, ocaq, yan,
Qayna, qazan, qayna, qazan.

İkinci cadugər.

Sıyıqı soyutsun meymunun qanı,
Sehrimiz mat qoysun cümlə cahanı.

Hekata daxil olur.

Hekata.

Bax, buna söz olmaz, min əhsən sizə,
Mükafat yaraşır zəhmətinizə.
İndi mələklərtək tutun əl-ələ,
Şən nəğmə oxuyun gözəl rəqs ilə.
Qazan ətrafında dövrə vurun siz,
Qazanda nə varsa, sehrləyiniz.

Musiqi çalınır, cadugərlər rəqs edərək nəğmə oxuyurlar.
Sonra Hekata gedir.

İkinci cadugər.

Mənim barmaqlarım qaşınır yaman, –
Gəlir mağaraya bir çəddar insan.

Taqqıltı eşidilir.

Qapını döyən var,
Açılın, qifillər!

Maqbet daxil olur.

Maqbet.

Ey zülmət gecənin ovsunçuları,
Nə iş görürsünüz bu gecəyari?

Hamısı. İşimiz adsızdır əzəldən bizim.

Maqbet.

Adsız işinizə and verirəm mən,
Cavab verin mənim suallarına,
Hardan bilirsiniz, öyrənirsiniz,
Bunun mənim üçün heç bir dəxli yox.
Sizin vahiməli cavabınızdan
Qasırga qorənib güclü küləklər
Məbədlər üstünə hücum çəksə də,
Tufanlı dənizdə quduz dalğalar
Qırıb gəmiləri qərq eylesə də,
Yanıb külə dönsə gömgöy zəmilər,
Ağaclar kökündən çıxsa da hətta,
Qalalar yıxılıb öz təməmindən
Uçsa zalımların başına belə,
Saraylar, ehramlar alt-üst olsa da,
Dünyada qalmasa canlı bir xilqət,
Məhv olub dağılsa bütün təbiət,
Yenə mənim üçün bir mənası yox.
Cavab istəyirəm sorğularıma.

Birinci cadugər. Sual ver.

İkinci cadugər. Xəbər al.

Üçüncü cadugər. Biz cavab verək.

Birinci cadugər.

Kimdən istəyirsən cavabı, kimdən –

Bizdənmi, yoxsa ki ali ruhlardan?

Maqbet. Çağırın onları, görüm onları.

Birinci cadugər.

Doqquz bala doğub balasın yeyən

Donuzun qanını ocağa tök sən...

Vaxt ötür, dayanma, dayanma bir an,

Yenicə asılmış dar ağacından

Qatilin tərini gətirib yağtək

Ocağa çilə ki, alıxsın bərk-bərk.

Hamısı.

Nə fərqi, ya böyük, ya kiçiksiz,

Ey ruhlar, görünün gözümüzə siz.

Göy guruldayır.

Birinci ruh dəbilqəli baş şəklində zühur edir.

Maqbet. Ey naməlum qüvvə, mənə söylə ki...

Birinci cadugər.

Sənin niyyətini bilir o qüdrət,

Sən ona qulaq as, danışma fəqət.

Birinci ruh.

Maqbet! Maqbet! Maqbet! Fayf tanından –

Makdufdan özünü gözlə hər zaman.

Artıq kifayətdir, məndən əl çəkin.

Yerin təkine çəkilir.

Maqbet.

Sən kimsən, nəçisən, bir mənası yox,

Bu gün öz vaxtında xəbərdarlığın

Təşəkkür edirəm sənə ürəkdən.

Sən mənim qorxumu düzgün söylədin.

Daha bir söz...

Birinci cadugər.

Ona əmr etmək olmaz.

Bir başqası da var, o, birincidən

Daha qüvvətlidir, daha güclüdür.

Göy guruldayır. İkinci ruh al-qan içində
bir uşaq şəklində zühur edir.

İkinci ruh. Maqbet! Maqbet! Maqbet!
Maqbet.

Təbiət mənə
Üç qulaq versəydi, üçüylə də mən
Səni dinləyərdim nəfəs dərmədən.

İkinci ruh.

Zalım ol, qəddar ol, axıt qızıl qan,
Bəşər övladından qorxma heç zaman.
Qadından doğulan dünyada bir kəs
Maqbetə zərrəcə ziyan yetirməz.

Yerin təkinə çəkilir.

Maqbet.

Onda yaşa, Makduf. Səndən nə qorxum?
Yox, yox, ehtiyatlı olmaq gərəkdir.
İnamı ikiqat artırmalıyam,
Taleyin hökmüylə sən ölməlisən.
O zaman bənizi qaçmış vahimə
Heç vaxt yalanlarla sarsıtmaz məni.
İldırım göylərdən alov töksə də,
Rahatca yataram öz yerimdə mən.

Göy guruldayır.

Üçüncü ruh başı taclı bir uşaq şəklində zühur edir.
Onun əlində ağac budağı vardır.

Kimdir şahzadətək belə uçan?
Görünür, hökmdar nəslindəndir o.
Başına tac qoyub uşaq yaşında.

Cadugərlər. Qulaq as, danışma, ona söz demə.
Üçüncü ruh.

Şir kimi cəsur ol, qorxma heç kəsdən, –
Nə açıq hücumdan, nə sui-qəsdən.
Maqbeti qoynunda hifz eləyir baxt,
Maqbet məğlub olmaz dünyada heç vaxt.

Dunsinan dağına Birnam meşəsi
Necə ki qalxmayıb coşar nəşəsi.

Yerin təkine çəkilir.

Maqbet.

Bu iş mümkün deyil: dünyada heç kəs
Meşəni qoşuna çevirə bilməz.
Ağaca əsgertək əmr edən varmı?
Ağac da torpaqdan heç ayrılarmı?
Siz mənə dediniz peyğəmbər sözü,
Gül kimi açdınız könlümü, düzü.
Ruhumda baş verən amansız qiyam
Rahatlandı tamam, səngidi tamam.
Necə ki yerimir Birnam meşəsi
Olmaz ürəyimin bir əndişəsi.
Demək, kral Maqbet xoşbəxt olacaq,
O öz əcəliylə öləcək ancaq.
Fəqət alovlanır başqa diləyim,
Yenə həyəcanla vurur ürəyim.
Varsa xəbəriniz cəmi işlərdən,
Bilmək istəyirəm bir sirri də mən.
Bankonun övladı, – budur dəhşət də, –
Kral olacağımı bu məmləkətdə?

Cadugərlər. Daha kifayətdir, soruşma artıq.
Maqbet.

Razı salmasanız siz məni əgər,
Mənim xahişimi rədd eyləsəniz,
Qoy sizə əbədi lənətlər olsun!

Bu vaxt qazan yoxa çıxır.

Qazan necə oldu? Bu səs-küy nədir?

Şeypur səsləri eşidilir.

Birinci cadugər. Gəlin!
İkinci cadugər. Gəlin!
Üçüncü cadugər. Gəlin!

Hamısı.

Görünün ona.
Kədərdən göynəsin köksündə ürək,
Siz gəlin kölgətək, gedin kölgətək.

Səhnədən bir-birini təqib edən səkkiz kral keçir.
Sonuncu kral əlində bir güzgü tutub.
Onun arxasınca Bankonun ruhu gəlir.

Maqbet (*birinci krala*).

Yaman bənzəyirsən Bankoya, rədd ol!
Tacın gözlərimi deşir ox kimi.

(*İkinci krala*)

Birinci krala oxşayır bu da,
Saçı da, tacı da eynidir, eyni.

(*Cadugərlərə*)

Aha, üçüncüsü, sən bir işə bax,
Necə də bənzəyir əvvəlkilərə!
Ey rəzil falçılar! Nə üçün, nədən
Onları siz mənə göstərsiniz?
Bu da dördüncüsü! Kaş kor olaydım! –
Bu nədir! Qiyamət gününə qədər
Bu cərgə, bu sıra davam edəcək?
Gəlir bir başqası, hə, yeddincisi –
Baxmaq istəmirəm daha onlara.
Odur yenə gəlir... səkkizincisi
Hələ bax, əlində güzgü tutubdur.
Güzgüdə aydınca görünür mənə
Bütün bir nəsilin kral dəstəsi.
Onların əlində dövlət nişanı –
Üçbaşlı əsa var, qoşa qızıl şar.
Qorxunc mənzərədir, müdhiş tamaşa!
İndi mən görürəm bu həqiqətdir.
Qanına bələnmiş Bankonun ruhu
Onları göstərib, mənə gülür, ah!
Sanki, deyir: onlar mənim nəslimdir.
Necə, necə bəyəm! Belə deyilmi?

Ruhlar qeyb olur.

Birinci cadugər.

Bəli, bu belədir. Maqbet, niyə sən
Belə dərd içində qəhərlənirsən?
Durmayın, bacılar, cəld tərəninin siz,
Onun kədərini dağıdağın biz.
Böyük hökmdara sevinc diləyin,
Mən nəğmə oxuyum, siz rəqs eləyin.
Kral şəfqətini kəsməsin bizdən,
Qəlbən razı qalsın sənətimizdən.

Musiqi.

Cadugərlər oynayaraq qeyb olurlar.

Maqbet.

Hanı cadugərlər? Gözdən itdilər?
Qoy bu ağır saat qalsın təqvimdə
Əbədi, silinməz bir ləkə kimi.
Ey, ey, çöldə kim var? Gəlin içəri!

Lenoks daxil olur.

Lenoks. Zati-aliləri, nədir əmriniz?

Maqbet. Gördünmü o qarı sehrbazları?

Lenoks. Xeyr!

Maqbet. Keçmədilər sənin yanından?

Lenoks. Xeyr, keçmədilər, böyük hökmdar.

Maqbet.

Kaş onları tutsun taun azarı,
Onlara inanan lənətə gəlsin!
At ayağı səsi eşitdim indi,
Yaxşı, söylə görüm, gələn kimiydi?

Lenoks.

İki süvaridir, xəbər gətirib:
Makduf dünən qaçıb İngiltərəyə.

Maqbet. Necə, Makduf qaçıb?

Lenoks. Bəli, hökmdar.

Maqbet (*kənarə*).

Ey zaman, ovumu aldın əlimdən,
Sən pozdun qorxulu planlarımlı.
Həyata keçməyən bir arzu, muraz
Əldən uçan quşdur, qaytarmaq olmaz.
Bu gündən dəyişməz qərarım mənim.
Qəlbimdə yaranan ilk arzu, niyyət
Əlimin ilk işi olacaq yalnız.
Elə mən bu saat hərəkətimlə
Fikrimin başına tac qoyacağam.
Demək, fikir varsa, iş də gərəkdir:
Makdufun qəsrinə hücum edib,
Fayfi zəbt edəcəm bir an içində.
Onun arvadını, uşaqlarını,
Bütün var-yoxunu, qohumlarını
Bir-bir qılıncımdan keçirəcəyəm.
Boş-boş, hərzə-hərzə öyünər təlxək,
Hirsim soyumamış iş görüm gərək.
Rədd olsun ruhlar da, cadugərlər də!
(Lenoksa)
Qasidlər hardadır? Di haydı, gedək,
Sən məni onların yanına apar.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Fayf. Makdufun qəsrində bir otaq.

Ledi Makduf, onun oğlu və Ross daxil olurlar.

Ledi Makduf. O nə iş tutub ki, qaçıb ölkədən?

Ross. Xanım, siz səbir edin.

Ledi Makduf.

O, səbir etdimi?

Onun bu qaçması bir dəlilikdir.

Yoxdur bir suçumuz, bir günahımız.
Onun vahiməsi, onun qorxusu
İndi xain kimi göstərir bizi.

Ross.

Siz ki bilmirsiniz, onun qaçması
İndi qorxaqlıqdır, ya ağıllı iş?

Ledi Makduf.

Nə? Nə? Ağıllı iş! Atıb evini,
Arvadını, körpə uşaqlarını
Ağıllı bir adam qaçarmı məgər?
O bizi sevməyir, sevməyir artıq.
O adi hissələrdən məhrum olubdur.
Dünyada quşların ən balacası
Zəif çalıquşu öz yuvasında
Vuruşur, döyüşür güclü bayquşla,
Qoruyur öz körpə balalarını.
Bəs o? Osa qaçdı, bu qorxaqlıqdır.
Onun bu işində, hərəkətində
Nə məhəbbət vardı, nə də ki ağıl.

Ross.

Mənim əziz bacım, rica edirəm,
Bir az özünüzü ələ alınız.
Bunu unutmayın: sizin əriniz
Ağıllı, kamallı, nəcib insandır.
Çərxin gərdisini, dövrün hökmünü
O görür, o bilir hamıdan artıq.
Çatmır cəsarətim çox danışmağa.
Zaman dəhşətlidir, dövrən amansız.
Xəyanət etmədən xain adlanmaq,
Günahı olmadan qorxmaq, çəkinmək,
Müdhiş şeyiələr burulğanında,
Tufanlı dəryaya düşmüş adamtək,
Hara gəldi üzmək dəhşət içində
Nə qədər çətindir, nə qədər ağır.
Sağ olun, gedirəm, mehriban bacım,
Çox çəkməz, yenə də qayıdaram mən.
Fəlakət çatıbdir son nöqtəsinə,

Heç vədə bu belə davam eyləməz.
Bu həyat ya birdən alt-üst olmalı,
Ya da yavaş-yavaş düzəlməlidir.

(Ledi Makdufun oğluna)

Allah amanında, balaca dostum!

Ledi Makduf.

Atası sağ ikən yetimdir uşaq.

Ross.

Necə də axmağam, ləngidim yaman.
Burda çox dayanmaq həm mənim üçün,
Həm də sizin üçün təhlükəlidir.
Daha durmaq olmaz, sağ olun, xanım.

Ledi Makduf *(oğluna)*.

Qızum, atan ölüb, nə edəcəksən?
Söylə bir, nə təhər yaşayacaqsan?

Oğlu. Quşlar kimi, ana.

Ledi Makduf.

Necə, nə dedin?!
Cücüylə, böcəklə dolanacaqsan?

Oğlu.

Nə tapsam, onu da yeyəcəyəm mən.
Quşlar nə tapırsa, onu da yeyir.

Ledi Makduf.

Ah, yazıq quşcuğaz, sən bu dünyada
Tələdən, cələdən qorxmursan məgər?

Oğlu.

Axı, niyə qorxum? Yazıq quşlara
Heç vaxt tələ, cələ qurmazlar, ana!
Sən nə deyirsən de, atam ölməyib.

Ledi Makduf.

Yox, yox, atan ölüb. Zavallı balam,
Bəs indi atasız nə edəcəksən?

Oğlu. Yaxşı, bəs sən ərsiz nə edəcəksən?

Ledi Makduf.

Nə var ki! İstəsəm iyirmisini
Mən sabah bazardan ala bilərəm.

Oğlu. Birigün yenidən satmaq üçünmü?

L e d i M a k d u f.

Oğlum, sən necə də hazır cavabsan!

Vallah, aqlın çoxdur yaşına görə.

Oğlu. Atam xain idi?

L e d i M a k d u f. Hə, xain idi.

Oğlu. Xain nə deməkdir?

L e d i M a k d u f.

Ən asan bir söz –

And içib, andını pozan yalançı.

Oğlu. Bütün yalançılar xaindir məgər?

L e d i M a k d u f. Yalançı xaindir, asılısın gərək.

Oğlu.

And içib, andını pozan adamlar

Gərək asılısınlar dar ağacından?

L e d i M a k d u f. Hamısı.

Oğlu. Onları bəs kim asacaq?

L e d i M a k d u f. Vicdanlı adamlar, mehriban oğlum.

Oğlu. Elə isə, xainlərin hamısı axmaqdır; çünki xainlər o qədər çoxdur ki, bütün vicdanlı adamları tutub döyər və dar ağacından asa bilərlər.

L e d i M a k d u f. Allah sənə kömək olsun, bədbəxt şeytan. De görüm, atanı hardan tapacaqsan?

Oğlu. Atam olsaydı, sən ağılayardın. Əgər ağlamasaydın, onda bilərdim ki, tezliklə mənim təzə atam olacaq.

L e d i M a k d u f. Sən bədbəxt çərənçi, nə danışsın?

Qasid gəlir.

Q a s i d.

Yaradan hifz etsin sizi, ay xanım.

Bilirəm ki, məni tanımırsınız,

Fəqət tanıyıram sizi yaxından.

Yüksəkdir əsliniz, nəcabətiniz.

Qorxunc bir təhlükə izləyir sizi.

Nə qədər sadə bir adam olsam da,

Dinləyin siz mənim məsləhətimi.

Burda dayanmayın, çıxın aradan,

Aparın günahsız uşaqları da.

Sizi çox qorxutdum, bilirəm ki, bu
Ən qaba, ən kobud bir vəhşilikdir.
Bu müdhiş bəlanı gəlib vaxtında
Sizə çatdırmamaq, xəbər verməmək
Daha çox vəhşilik sayılmazdı?
İndi bu fəlakət lap yaxındadır.
Allah sayəsində saxlasın sizi.
Artıq durmaq olmaz.

Gedir.

Ledi Makduf.

Mən hara qaçım?
Pislik etməmişəm axı heç kimə!
Yox, yox, unutmuşam bu həqiqəti:
Bu fani dünyada yaşayıram mən.
Pislik təriflənir dünyada çox vaxt,
Yaxşılıq axmaqlıq sayılır ancaq.
Pislik etməmişəm heç kimə deyib,
Mən bir qadın kimi özümü əgər
Müdafiə etsəm, nə mənası var?
Bu adamlar kimdir?

Qatillər içəri soxulurlar.

Birinci qatil.

Hanı əriniz?

Ledi Makduf.

Elə çirkin yerə getməyib ki o,
Sənin kimilərlə gəlsin üz-üzə.

Birinci qatil.

O xaindir!

Oğlu.

Əclaf, yalan deyirsən!

Birinci qatil.

Yox a, yumurtadan boylanın cücə!
(Onu qılıncla vuraraq)
Qorxulu xainin miskin çırtımı.

Oğlu.

O məni öldürdü, sən durma, ana!
Qaç burdan, qaç burdan, yalvarram, qaç!

Ölür.

Ledi Makduf “Qət, qət!” deyə bağıraraq qaçır.
Qatillər onu izləyirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

İngiltərə. Kral sarayının önü.
Malkolm və Makduf gəlirlər.

Malkolm.

Gəl gedək, çəkilək tənha guşəyə,
Qəlbimizi didən kədərimizi
Ağlayıb boşaldaq göz yaşımızla.

Makduf.

Yaxşı olardı ki, yola düşüb biz,
Ər kimi, qılıncı sıyrıb qından,
Dərddən xilas edək vətənimizi.
Hər gün yetimlərin, dul qadınların
Odlu ah-naləsi, acı fəryadı
Yerdən bülənd olub qalxır göylərə.
Göylərin üzünə deyir zərb ilə,
Əks edir dəhşətli ıldırım kimi.
Tükənməz dərdinə Şotlandiyanın,
Elə bil, göylər də yanır ürəkdən,
Hiçqırıb, hönkürüb tökür göz yaş.

Malkolm.

Yalnız ağlayıram inandığıma,
Yalnız bildiyimə inanıram mən.
Elə zaman gələr, elə vaxt gələr,
Hər şeyi sahmana salaram özüm.
Belə məlum olur sözlərinizdən:

Dünyada yeganə, misilsiz adı
 Hamının dilində qabar bağlayan,
 Bu qaniçən zalım bir vədə, bir vaxt
 Vicdanlı tanınıb, doğru sayılıb.
 Siz ona ürəkdən bağlanıbsınız.
 Sizə toxunmayıb bu günə qədər.
 Mən hələ cavanam, acizəm indi.
 Məni qurban verib o müstəbidə,
 Ala bilərsiniz ənam, hədiyyə.
 Tanrının hirsini soyutmaq üçün
 Taqsırsız, günahsız, aciz quzunu
 Aparıb tanrıya qurban verirlər.

Makduf. Mən xain deyiləm.

Malkolm.

Maqbet xaindir.
 Ona baş əyməkdir sizin borcunuz.
 Qeyrətli, namuslu, nəcib insanlar
 Hakimin hökmünə tabedir ancaq.
 Bu sözlərə görə bağışlayınız.
 Mənim fikirlərim qətiyyəən sizin
 Təbiətinizi dəyişə bilməz.
 Günaha batsa da ən gözəl mələk,
 Gözəldir yenə də bütün mələklər.
 Əclafliq taxsa da saflıq maskası,
 Saflıq öz hüsnünü saxlamalıdır.

Makduf. Mən tamam itirdim ümidlərimi.

Malkolm.

Doğrudur, o yerdə, həmin yerdə ki,
 Mən də orda tapdım şübhələrimi.
 Hanı arvadınız, uşaqlarınız –
 O nadir, əvəzsiz sevgi telləri?
 Nə üçün onlarla görüşmədən siz
 Təcili, tələsik çıxıb gəldiniz?
 Məni bağışlayın, məqsədim sizi
 Təhqir etmək deyil şübhələrimlə.
 Özümü xatadan hiyf eləməkdir.
 Nə deyim, bəlkə də, siz haqlısınız.

Makduf.

İnlə, inlə, mənim bədbəxt vətənim!
Qoy qanlar çağlasın yaralarından.
Ey lovğa istibdad, ey zalım cəllad,
Yeganə hakim ol, öz kefini çək.
Bil ki, ədalətin cürəti çatmır,
O sənə heç vədə toxuna bilməz.
Sənin əsarətin, sənin zillətin
Artıq qanun ilə təsdiq olunub.
Daha sözüm yoxdur, əlvida, prins!
Fəqət unutmayın heç zaman bunu:
Qanlı müstəbidin zəbt elədiyi
Bütün Şotlandiya torpaqlarını,
Şərqi sonsuz, zəngin sərvətlərini
Mənə versələr də, alçalıb heç vaxt
Siz düşünən qədər rəzil olmaram.

Malkolm.

İnciməyin: əsla düşünməyin ki,
Mən sizdən çəkinib deyirəm belə.
Bilirəm, dözülməz əsarət altda
Bədbəxt vətənimiz məşəqqət çəkir.
İztirab içində o zavallının
Qəlbindən qan axır, gözlərindən yaş.
Onun sızıldayan yaralarının
Üstündən yaralar vurulur hər gün.
Bunu da bilirəm, bükülməz qollar
Mənim hüququmu qoruyacaqdır.
Mənə İngiltərə hazırdır, hazır
Çoxminlik, böyük bir ordu verməyə.
Tutalım, mən gedib o müstəbidin
Başını tapdadım ayağım altda,
Yaxud qılıncıma taxdım başını.
Bunun nə mənası, nə faydası var.
Yazıq vətənimiz əvvəlkindən çox
Dərdlərə, qəmlərə düşər olacaq.
Taxt-tacın varisi daha dəhşətlə
Onu parça-parça eyləyəcəkdir.

Makduf. Yaxşı, varis kimdir?

Malkolm.

O mən özüməm.
 İçimdə gizlənib saysız qüsurlar.
 Onlar üzə çıxıb aşkar olanda
 O vaxt qara Maqbet mənim yanımda
 Qar təkin ağappaq görünəcəkdir.
 Mənim törətdiyim hədsiz-hüduzsuz
 Ağır bəlalarla müqayisədə
 Bir quzu sanacaq xalqımız onu.

Makduf.

Yox, yox, müdhiş, qorxunc cəhənnəmdə də
 Maqbet kimi rəzil, alçaq, yaramaz,
 Bir lənətə gəlmiş iblis tapılmaz.

Malkolm.

Elədir, o acgöz, kinli, qaniçən,
 Riyakar, saxtakar, xain, azğındır.
 Onda cəmləşibdir bütün nöqsanlar.
 Lakin daha pisdir mənim şəhvətim,
 Onun nə həddi var, nə də sonu var.
 Sizin xanım-xatın qadınlarınız,
 Məsum qızlarınız, gəlinləriniz
 Mənim alovlanan ehtirasımın
 Dərin dərəsini doldura bilməz.
 Bu yolda qarşıya çıxan sədləri
 Tamam dağıdaram, alt-üst edərəm.
 Beləsinin kral olmasındansa
 Maqbet öz yerində qalsa yaxşıdır.

Makduf.

Həddən artıq şəhvət təbiətincə
 Dünyada dözülməz bir istibdaddır.
 Şəhvət də boş qoyub çox sarayları,
 Neçə kralları salıb taxtından.
 Ancaq qorxmayın bundan qətiyyən,
 Ala bilərsiniz öz haqqınızı.
 Qəlbinizi yaxıb-yandıran odu
 Xəlvətçə, gizlicə söndürərsiniz.

Sizin arzunuzla gül açan bilən
Nə çoxdur nazənin gözəllərimiz.
Şəhvət tərəlanınız bu kəkliklərin
Heç də hamısını ovlaya bilməz.

Malkolm.

Bundan başqa, mənim həris qəlbimdə
Heç zaman doymayan tamah da vardır.
Əgər kral olsam, öldürərdim mən
Bütün kübarları, zadəganları.
Alardım birinin torpaqlarını,
Birinin evini, daş-qaşlarını.
Nə qədər çox yığsam varı-dövləti,
O qədər artardı hərisliyim də.
Səmimi, xeyirxah, düz adamları
Yalnız sərvət üçün, qənimət üçün
Mən cür bəhanəylə məhv eyləyərdim.
Nə qanun, nə insaf, nə də ədalət –
Heç nə saxlamazdı yolumdan məni.

Makduf.

Təhlükəli olur tamah şəhvətdən,
İnsanın qəlbində bu müdhiş belə
Çox yaman, çox dərin rişələr atır.
Bizim kralları qana bələyən,
Köksünə sancılan qılıncdır tamah.
Lakin qorxmayın zərrəcən ondan.
Çünki Şotlandiya öz sərvətiylə
Bu yanar odu da söndürə bilər.
Başqa ləyaqətlər əhatəsində
Belə qüsurlara dözmək mümkündür.

Malkolm.

Fəqət yoxdur mənim bir ləyaqətim.
Kral olmaq üçün insana mütləq
Ədalət, həqiqət, səbir, iradə,
Mərdlik, xeyirxahlıq, təvazökarlıq,
Məhəbbət, mərhəmət, dözüm gərəkdir.
Bunların heç biri tapılmaz məndə.
Bunlara əks olan, təzad yaranan

Hər cür cinayətlər girdabıyam mən.
 Əlimdə ixtiyar olsaydı əgər,
 Birliyi, dostluğu, səmimiyyəti
 Atardım cəhənnəm alovlarına.
 Sülhü, rahatlığı alt-üst eyləyib,
 Bütün yer üzünə nifaq salardım.

Makduf. Ah, yazıq vətənim! Ah, Şotlandiya!
 Malkolm.

Bəli, mən beləyəm. Belə bir adam,
 Deyin, layıqdirmi kral olmağa?

Makduf.

Kral olmağamı? Belə bir adam
 Hətta layıq deyil yaşamağa da.
 Mənim bədbəxt xalqım, zavallı xalqım!
 Qanlı müstəbidin zülmü altında
 Sən nə vaxta kimi inləyəcəksən?
 Haçan qayıdacaq xoşbəxt günlərin?
 Taxtının-tacının əsl varisi
 Etiraf eyləyib qüsurlarını,
 Tamam ləkələdi kral nəslini.
 Vəliəhd, bilin ki, sizin atanız
 Ən ali, müqəddəs bir kral idi.
 Ananız – o mömin, o məsum qadın
 Ömrü başa vurdu ibadət ilə.
 Sizinlə dəhşətdir günahlarınız.
 Onları bir-bir danışmaqla siz
 Əziz vətənimdən – Şotlandiyadan
 Məni əbədilik sürgün etdiniz.
 Of, artıq əlvida! Of, qəlbim, qəlbim!
 Bütün ümidlərim puç oldu mənim.

Malkolm.

Makduf, qəlbinizin təmizliyindən
 Yaranmış bu coşqun, bu haqlı qəzəb
 Çirkin şübhələri sildi könlümdən.
 Siz doğru, namuslu, vicdanlısınız.
 Məni dəfələrlə hiyləgər Maqbet
 İstəyib kələklə toruna salsın.

Hər dəfə iblisin tələsindən mən
Ağılla-kamalla xilas olmuşam.
Odur ki, heç kəsə yoxdu inamım.
Fəqət inanıram sizə bu gündən,
Allah aramızda qoy şahid olsun.
Mən sizə verirəm ixtiyarımı.
Geri götürürəm özüm barədə
Dediyim eybəcər iftiraları.
Özümə yaxdığım qara ləkələr
Yaddır namusuma, təbiətimə.
Mən üzüpərdəli bakir oğlanam,
Hələ bir qadına dəyməyib əlim.
Yalandan heç zaman and içməmişəm.
Dünyada heç nədə olmayıb gözüüm.
Mənə aid olan indi nə varsa,
Heç vaxt heç birinə can atmamışam.
İlqarım saf olub, dostluğum möhkəm,
Şeytanı şeytana satmamışam heç.
Sevmişəm düzlüyü həyatım qədər.
Bu gün öz haqqımda həm də ilk dəfə
Mən yalan söylədim, yalan danışdım.
Əsl-həqiqətdə olduğu kimi
Bütün bu varlığım sənindir, sənin.
Bu gündən özümü, öz həyatımı
Bədbəxt vətənimə həsr eləyirəm.
Sən bura gəlməmiş, doğrudan da, biz
Qərara almışıq qoca Sivardla
On minlik orduyla hücum eyləyək.
İndi bir gedərik düşmən üstünə.
Haqq bizə yar olsun! Niyə susursan?

Makduf.

Səadət görüşdü fəlakət ilə,
Bu yaman çaşdırdı, sarsıtdı məni.

Həkim daxil olur.

Malkolm.

Yaxşı, danışarıq sonra bu haqda.
Bu gün əlahəzrət gəlirmi, həkim?

Həkim.

Bəli, indi gəlir. Bir dəstə bədbəxt
Şəfa tapmaq üçün gözləyir onu.
Onların dərindən baş açmır loğman,
Elm qüvvəsizdir, təbabət aciz.
Fəqət o yüngülcə toxunan kimi,
Sağalır o saat ağır xəstələr.
Ona qüdrət verib böyük yarıdan,
Özü sehləyib onun əlini.

Malkolm. Təşəkkür edirəm, mehriban həkim.

Həkim gedir.

Makduf. Həkimin dediyi nə xəstəlikdir?

Malkolm.

Xənəzir adlanır eldə-obada.
Mərhəmətli kral bu xəstəliklə
Möcüzə yaradır nadir, misilsiz.
Mən gələndən bəri İngiltərəyə
Tez-tez öz gözümlə görmüşəm bunu.
Tanrıdan o necə alır bu sehri,
Bunu yalnız onun bir özü bilir.
Naməlum dərdlərə düçar olanlar,
Yaralı-xoralı, şişkin vücudlu,
Ümidsiz xəstələr, miskin adamlar
Pənah gətirirlər tək ona ancaq.
Onların boynundan qızıl pul asıb,
Müqəddəs dualar oxuyur kral,
Onları bəladan xilas eyləyir.
Belə deyirlər ki, bu xoşbəxtliyi
O öz varisinə bağışlayacaq.
Bu ülvə, ilahi haqq vergisiylə
O şöhrət qazanıb peyğəmbər kimi,
Taxtını bəzəyir möcüzələrlə.

Ross daxil olur.

Makduf. Bir baxın, kim gəlir!

Malkolm.

Pal-paltarından
Belə görünür ki, həmyerlimizdir.
Fəqət mən bilmirəm kim olduğunu.

Makduf. Mehriban qardaşım, sən xoş gəlmisən.

Malkolm.

Hə, indi tanıdım. O da bizimtək
Öz doğma yurdundan didərgin düşüb.
Xudaya, sən bizi bir-birimizə
Yad edən səbəbi aradan götür!

Ross. Amin!

Makduf. Şotlandiya öz yerindəmi?

Ross.

Əfsuslar olsun ki.. Ah, yazıq vətən!
Bir anlıq özünü görə bilsəydi,
Tir-tir titrəyərdi dəhşət içində.
O bizə ana yox, məzardır indi.
Hər şey başqalaşib, tanınmaz olub,
Üzlərdən təbəssüm çəkilib göyə.
Şivənlər, nalələr, ahlar, amanlar
Havanın bağrını kəsir, doğrayır.
Nə bir eşidən var, nə bir baxan var,
Hamı adət edib bu fəryadlara,
Ən ağır müsibət ən adi qəmdir.
Bir gün ara vermir matəm zəngləri,
Heç kəs maraqlanmır kimdir bu ölən.
Səfalət içində sağlam adamlar
Dərilmiş çiçəkdən daha tez solur,
Məhv olub gedirlər xəstələnmədən.

Makduf.

Ah, bu qorxunc nağıl, dərdli hekayət
Necə də dəqiqdir, necə də düzgün!

Malkolm. Siz bizə danışın son fəlakətdən.

Ross.

Bir saat əvvəlki bir hadisəni
Son fəlakət deyə nəql eyləyən kəs
Gülünc hala düşər istər-istəməz.

O möhnət yurdunda, o qəm mülkündə
Yeni bir fəlakət törəyir hər an.

Makduf. Arvadım necədir?

Ross. Hə, o yaxşıdır.

Makduf. De, bəs uşaqlarım?

Ross. Uşaqların da.

Makduf. Müstəbid narahat etmir onları?

Ross. Xeyr, mən görəndə rahat idilər.

Makduf.

Maqqaşla çıxarma sözü ağzından,
Burax xəsisliyi, təzə nə olub?

Ross.

Bu ağır, kədərli xəbərlərlə mən
Sizin yanınıza gəldiyim zaman
Belə söz gəzirdi el arasında:
Üsyana qalxıbdir igid oğullar.
Tezliklə gördüm ki, doğrudur bunlar.
Çünki müstəbidin mənfur ordusu
Qanlı qırğınlara hazırlaşır.
İndi kömək vaxtı, hünər dəmidir.
Təcili qayıdın vətənimizə.
Sizin yalnız bircə baxışınızla
Hamı bir əsgertək ayağa qalxar.
Müdhiş fəlakətdən qurtarmaq üçün
Silaha sarılar qızlarımız da.

Malkolm.

Biz yola hazırıq elə bu saat.
İngilis kralı on min qoşunla
Sərkərdə Sivardı veribdir bizə.
Xristian dünyası hələ onuntək
Bir comərd, bir cəsur igid görməyib.

Ross.

Ah, kaş nə olaydı, bu xoş xəbərə
Mən də xoş xəbərlə cavab verəydim.
Mənim deyəcəyim qorxunc sözləri
Səhrada tufantək ulamaq olar.
İnsanlar bu dərdə davam gətirməz.

Makduf.

Bu ağır müsibət kimə aiddir?
Ümumən hamıya, ya bir nəfərə?

Ross.

Köksünün altında qəlbi olan kəs
Bu dərdədən alışıb-yanmaya bilməz.
Onun çox hissəsi sənə aiddir.

Makduf. Əgər belədirsə, onda tez söylə.

Ross.

Lənətlər yağdırma dilimə mənim,
Sənin qulaqların kər olacaqdır,
Ömründə belə qəm eşitməmişəm.

Makduf. Hm! Mən yavaş-yavaş hiss eləyirəm.

Ross.

Canilər saraya basqın etdilər.
Zövcən, uşaqların öz evindəcə
Qırıldı maraltək vəhşicəsinə.
Bu qorxunc səhnəni, qanlı qırğını
Sənə nəql edəyəm olduğu kimi,
Səni də burada mən öldürərəm.

Malkolm.

Ey rəhmli Allah! – Nə oldu, kişi!
Papağı gözünün üstünə bəsmə.
Bu kədər dil açıb danışsın gərək,
Yoxsa ağır dərdədən partlayar ürək.

Makduf. Deyirsən, məhv oldu uşaqlarım da?

Ross.

Zövcən, uşaqların, nöqərlərin də.
Kim ələ keçdisə, qılıncladılar.

Makduf. Mən isə burdayam! Arvadımı da?

Ross. Sənə dedim, axı.

Malkolm.

Sakit ol, dostum!
Bu dərin, ölümcül yaranı ancaq
Amansız intiqam sağalda bilər.

Makduf.

Yırtıcı Maqbetin uşağı yoxdur! –
Məhv etdi o mənim uşaqlarımı?
Dedin hamısını? Hamısını, hə?
Cəhənnəm quzğunu, of, vəhşi, alçaq!
Necə, bir uçuşda, bircə həmlədə
İstəklə göyərçin balalarını
Anasıyla birgə parçalayıbdır?

Malkolm. Bu dərdə sinə gər bir kişi kimi.

Makduf.

Sinə gərəcəyəm. Lakin bu dərdi
Bir kişi kimi də hiss edim gərək.
Mən öz həyatımdan qiymətli olan
Evi, ailəni unudum necə?!
Allah yuxarıdan baxmırdı məgər,
Onları nə üçün xilas etmədi?
Ah, günahkar Makduf! Tək sənə görə
O məsum insanlar qurban getdilər.
Onların bir suçu, günahı yoxdu,
Onların qətlinə bais sənsən, sən!
Oh, indi mən kiməm? – Yalnız bir heçlik!
Allah rəhmət etsin o yazıqlara.

Malkolm.

Qoy bu dərd çevrilsin sonsuz qəzəbə,
Olsun sənin üçün bir bülövdəşi,
Onunla itilə öz qılıncını.
İntiqam atəşin bir an sönməsin.

Makduf.

Oh, mən qadın kimi göz yaş töküüb,
Özümü bir keyli öyə bilərdim.
Fəqət vaxt itirmək nəyə gərəkdir.
İlahi, rəhm elə, möhləti qısalt,
Tez ol, Şotlandiya iblisi ilə
Məni mərd-meydanda üz-üzə gətir.
Bizim aramızda bu qılıncımın
Uzunluğu qədər məsafə saxla.

Salamat qurtarsa əlimdən əgər,
Onda o rəzili sən də bağışla!

Malkolm.

Kişi sözləridir sənin sözlərin.
Kralın yanına gedəyin indi.
Əsgərlər hazırdır, əlahəzrətlə
Gərək vidalaşıb tez düşək yola.
Maqbet məhv olmaqçün yetib kamala.
Cəza qılıncını ulu göylər də
Endirib qatilin başının üstə.
Nə qədər fürsətdir, qan iç, ey qəddar,
Hər uzun gecənin bir gündüzü var.

Gedirlər.

BEŞİNCİ PƏRDƏ

BİRİNCİ SƏHNƏ

Dunsinan. Qəsrdə bir otaq.
Həkim və xidmətçi kübar qadın daxil olurlar.

Həkim. İki gecədir ki, mən sizinlə bərabər keşikdəyəm, ancaq sizin dediklərinizin doğru olduğunu sübut edəcək heç nə görmürəm. O, axırıncı dəfə yuxulu-yuxulu nə vaxt gəzib?

Qadın. Əlahəzrət müharibəyə gedəndən bəri bu hadisənin tez-tez şahidi olmuşam. Xanım yatağından qalxır, gecə xalətini çiyininə atır, öz kitab şafına yaxınlaşır, bir bükülü kağız götürüb açır, nəşə yazır, oxuyur, sonra möhürləyir, yenə qayıdıb yatağına girirdi. O bütün bu işləri görərkən yuxulu idi.

Həkim. Gecənin eyni bir vaxtında həm yuxudan faydalanmaq, həm də gündüzün işləri ilə məşğul olmaq müşkül məsələdir. Belə qəribəliklər insan orqanizminin son dərəcə sarsılmasından əmələ gəlir. Mənə deyən görüm, həyəcanlı yuxular içində bu gəzintilərdən və başqa hərəkətlərdən savayı, onun haçansa bir söz dediyini eşitmisinizmi?

Qadın. Eşitmişəm, cənab. Ancaq mən bu sözləri heç kimə deməyəcəyəm.

Həkim. Mənə deyə bilərsiniz. Siz bunu mənə mütləq deməlisiniz.

Qadın. Nə sizə, nə də başqasına deyə bilmərəm, çünki sözlərimi təsdiq edəcək bir şahidim yoxdur. (*Ledi Maqbet əlində şam daxil olur.*) Baxın, bura gəlir. Onun adəti belədir. Allaha and olsun, ayaq üstə möhkəmcə yadır. Yaxınlaşın, diqqətlə baxın.

Həkim. Şamı hardan alıb?

Qadın. Yatağının yanında həmişə şam olur. Otağında daima işiq yanır. Əmri belədir.

H ə k i m. Görürsünüz, gözləri açıqdır!

Q a d ı n. Fəqət görmür.

H ə k i m. O indi nə eləyir? Baxın əllərini necə ovuşdurur!

Q a d ı n. Bu onun adətidir. Ona elə gəlir ki, əllərini yuyur. Bəzən bu hərəkətini on beş dəqiqə davam etdirir.

L e d i M a q b e t. Hələ də ləkəsi var.

H ə k i m. Sss! O danışır. Sözlərini unutmamaq üçün yazaca-ğam.

L e d i M a q b e t. Rədd ol, mənfur ləkə, rədd ol deyirəm sənə! – Bir, iki... Nə oldu, vaxtdır, işə başla. – Cəhənnəm kimi qaranlıqdır. – Ayıbdır, əzizim, ayıbdır! Kişi də qorxarmı? Axı, nədən qorxma-lyıq? Biləcəklər, qoy bilsinlər. Kimin cürəti çatar ki, bizdən haqq-hesab tələb eləsin? Bu qocanın vücudunda bu qədər qan olduğu kimin ağlına gələrdi?

H ə k i m. Eşidirsinizmi?

L e d i M a q b e t. Fayf tanının bir zövcəsi vardı. İndi o hardadır? – Necə, bu əllər heç vaxt təmiz olmayacaq? – Bəsdir, əzizim, bəsdir! Bu qorxaqlıqla sən bütün işləri korlayacaqsan.

H ə k i m. Davam et, davam et. Siz biləcəyiniz lazım gəlməyən şeyləri bildiniz.

Q a d ı n. O deyilməsi lazım gəlməyən sözləri dedi. Onun nələr bildiyini yalnız bir Allah bilir.

L e d i M a q b e t. Əlimdən hələ də qan qoxusu gəlir. Ərəbis-tanda olan ətirlərin hamısını bir yerə yığsan da, bu balaca əli yuyub pak edə bilməz. Oh, oh, oh!

H ə k i m. Nə yaman ah çəkdi! Ürəyində ağır dərdi var.

Q a d ı n. Onun bütün var-dövləti mənə verilsəydi, belə bir ürəyi köksümdə gəzdirməzdim.

H ə k i m. Əlbəttə, əlbəttə, əlbəttə!

Q a d ı n. Allah, sən ona kömək ol!

H ə k i m. Bu xəstəlik mənim ixtisasıma aid deyil. Ancaq mən bilirəm ki, gecələr yuxulu-yuxulu gəzən adamlar olub. Onlar axırda öz yataqlarında rahatca ölüblər.

L e d i M a q b e t. Əllərini yu, gecə paltarını geyin. Rəngin nə yaman qaçıb! Yenə də deyirəm, Bankonu basdırdılar, o heç vaxt qəbirdən çıxıbilməz.

H ə k i m. Yox a!

L e d i M a q b e t. Yatağa, yatağa. Eşitmirsən? Darvazanı döyür-
lər. Gedək, gedək, gedək, gedək. Əlini mənə ver. Olan oldu, onu daha
qaytarmaq olmaz. Yatağa, yatağa, yatağa. (*Gedir.*)

H ə k i m. İndi yatacaqmı?

Q a d ı n. Dərhal.

H ə k i m.

Çirkin şeyiələr dolanır eldə,
Bu cahan mülkündə dəhşətli işlər
Dəhşətli bəlalər törədir hər vaxt.
Naxoş-xəstə ruhlar öz yatağında
Açar öz sirrini kar balınlara.
Ona təbibdən çox, keşiş gərəkdir.
Allah, Allah, özün bağışla bizi!
Çalışın, siz ondan muğayat olun,
Bir an gözünüzdən qoymayın onu.
Ucu, ağzi iti evdə nə varsa,
Daldada, xəlvətdə gizli saxlayın.
Özünə bir xətər yetirə bilər.
Hələlik, gecəniz xeyrə qalsın.
Varlığım sarsılıb gördüklərimdən.
Qorxunc fikirlərdən artıb dəhşətim,
Fəqət danışmağa çatmır cürətim.

Q a d ı n. Sağ olun, sağ olun, mehriban həkim.

Gedirlər.

İKİNCİ SƏHNƏ

Dunsinan yaxınlığında bir yer.

Mentes, Ketnes, Anqus, Lenoks və əsgərlər baraban
səsləri altında daxil olurlar. Onların əlində bayraq vardır.

M e n t e s.

İngilis ordusu yaxınlıqdadır.
Orduya başçıdır Malkolm, Makduf,
Bir də Malkolmun əmisi Sivard.

İntiqam oduyla yanır hər üçü.
Onların müqəddəs, sonsuz kədəri
Qorxunc cəbhələrdə qanlar tökməyə
Məzardan çıxardar ölüləri də.

Anqus.

Birnam meşəsinə gedən yol üstdə
Mütləq biz onlarla görüşəcəyik.
Onlar həmin yolla gəlir döyüşə.

Ketnes.

Görən, Donalbayn qardaşı ilə
Bərabər gəlirmi?

Lenoks.

Şübhəsiz ki, yox!
Döyüşə gedəcək zadəganların
Dəqiq siyahısı məndədir, cənab.
Sivardın oğlunun, bir çox gənclərin
Adları yazılıb o siyahıya.
Onlar bu döyüşdə birinci dəfə
Təsdiq edəcəklər kişiliyini.

Mentes. Nə işlə məşğuldur indi müstəbid?

Ketnes.

Bərkidir Dunsinan istehkamını.
Bəzisi deyir ki, o dəli olub.
Bəzisi də deyir: onda bu tutma
Comərdlik, igidlik əlamətidir.
Bir şey aydındır ki, o sərsəmləyib.
Hərnlıqdan şişmiş yoğun qarnına
Şahlıq kəmərinə bağlaya bilmir.

Anqus.

Gizli törətdiyi cinayətlərin
Ağır mənğanəsi sarsıdır onu.
Ölkəni bürüyən coşqun üsyanlar
Çırpır sifətinə xəyanətini.
Onun əsgərləri könüllü deyil,
Əmrlə, hökmlə gedirlər hər bə.
Pəzəvəng bir divin dəmir geyimi
Cırtından bir oğrunun çiyinlərindən

Necə sallanırsa, kral rütbəsi
Eləcə sallanır onun üstündən.
Artıq hiss eləyib bu həqiqəti.

Mentes.

Onun vicdanına düşən ləkələr
Onun vicdanına dağ basır indi.
Görünür, bununçün şaşırıb ağılı,
Lənətlər yağdırır özü-özünə.

Ketnes.

Gəlin, yola düşək, mehriban dostlar.
Xəstə ölkəmizin təbibi olan
Həqiqi kralı qarşılayaq biz.
Doğma yurdumuzun şəfası üçün
Tökək qanımızı onunla birgə.

Lenoks.

Sulayaq vətəni öz qanımızla:
Hökmdarlıq gülü qoy açsın çiçək,
Tikanlar qər q olub çürüsün tək-tək.
Birnəm meşəsinə doğru, irəli!

Əsgəri nizamla gedirlər.

ÜÇÜNCÜ SƏHNƏ

Dunsinan. Qərdə bir otaq.
Maqbet, həkim və məyyəət daxil olurlar.

Maqbet.

Daha gətirməyin mənə bir xəbər.
Dağılsın hamısı, qaçsın hamısı,
Birləşsin düşmənle qoy əsgərlərim.
Dunsinan dağına Birnam meşəsi
Neçə ki qalxmayıb yoxdur bir qorxum.
Bu uşaq – Malkolm axı nədir, nə?!
Məgər o, qadından doğulmayıbdır?

İnsan taleyinin biliciləri –
Ruhlar belə deyib bir zaman mənə:
“Qorxma, Maqbet, qorxma, qadından olan
Heç kəs sənə heç vaxt xətər yetirməz”.
Qaçın, saxta tanlar, çıxın aradan,
Birləşin ingilis naz-nazlarıyla.
İradəm möhkəmdir mənim həmişə,
Ruhum qorxu bilməz, könlüm əndişə.
(Xidmətçi gəlir.)
Südüzlü yaramaz, kaş mənfur iblis
Qapqara qaraltsın səni kömürtək.
Niyə qaz rənginə dönübdür rəngin?

Xidmətçi. Orda on min...

Maqbet. Qaz var?

Xidmətçi. Yox, kral, əsgər.

Maqbet.

Get, bir az ənlük tap, tez çək üzünə,
Al boyaq altında qorxunu gizlət.
Ey, ağciyər oğlan, o nə əsgərdir?
Səni gəbər görüm. Bu kətan üzün
Hamının qəlbini dəhşətə salır.
Ey, ödü dağılmış, o nə əsgərdir?

Xidmətçi. İngilis ordusu, böyük hökmdar.

Maqbet.

İtil gözlərimdən!

Xidmətçi gedir.

Seyton! Nə oldu?

Yamanca darıxır ürəyim mənim.
Belə görünür ki, – Seyton deyirəm! –
Bu döyüş hər şeyi həll edəcəkdir:
Mən ya ucalacam, ya məhv olacam.
Yaşadım dünyada kifayət qədər,
Çatdım həyatımın payızına mən.
Ömür ağacımın budaqlarından
Saralmış yarpaqlar tökülür bir-bir.
Qocalığın yaxın yoldaşı olan

Ehtiram, məhəbbət, mehriban dostlar
Mənim taleyimə yazılmayıbdır.
Mənim haqqım yoxdur görüm onları.
Bunun əvəzində qismətədi mənə:
Ürəklərdə coşan sonsuz lənətlər,
Dodaqlarda gözən acı yalanlar.
Cürətim çatmaz ki, inkar eyləyim,
Dözməyə məcburdur yazıq ürəyim.
Ey Seyton!

Seyton daxil olur.

Seyton. Hökmdar, əmriniz nədir?

Maqbet. Təzə nə xəbər var?

Seyton.

O xidmətçinin
Bütün dedikləri təsdiq olundu.

Maqbet.

Ətim sümüyümdən ayrılanadək
İnamla, inadla vuruşum gərək.
Gətir silahımı!

Seyton. Hələ səbir edin.

Maqbet.

Gərək silahlanım. Atlı çox göndər,
Hər yerə, hər yana göz gəzdirsinlər.
Xalqı vahiməyə salanları sən
Yerindəcə asdır. Ver silahımı!

(Həkimə)

Xəstənin əhvalı necədir, həkim?

Həkim.

Elə xəstə deyil, böyük hökmdar.
Ancaq müdhiş, qorxunc qarabasmalar
Onun dincliyini əlindən alır.

Maqbet.

Onu xilas eylə bu işgəncədən.
Yoxmu bir əlacın xəstə ruhlara?
Yaddaşda kök atmış ağır dərdləri,
Beyinə həkk olmuş fəlakətləri
Qoparıb çıxartmaq gəlmir əlindən?

Ürəyə daima əziyyət verən
Sinəyə tıxanmış məşum ağrını
Huşalan, ruhaçan məlhəmlərlə
Yuyub təmizləyə bilmirsən məgər?

Həkim.

Belə xəstəliyə mübtəla olan
Çarə qılmalıdır özü-özünə.

Maqbet.

Onda həblərini köpəklərə at,
Mənə lazım deyil həblərin sənin.

(Seytona)

Gətir sipərimi, ver qılıncımı.
Seyton, atlıları yola saldınmı?

(Həkimə)

Qaçır, bir-bir qaçır tanlarım məndən.

(Seytona)

Tez ol, cənab, tez ol. *(Həkimə)* Əgər ölkənin

Dərdini öyrənib sağalda bilsən,

Əvvəlki halına qaytarsan onu,

İnan, səni elə tərifləyəm ki,

Göylərdən od saçar, ildırım çaxar,

Göylər də əks edər təriflərimi.

(Seytona)

Çıxar sipərimi, deyirəm sənə.

(Həkimə)

De, hansı ot kökü, bitki yarpağı,

De, hansı məlhəm – həb ingilisləri

Silib təmizləyər vətənimizdən?

Onların haqqında eşidibsənmi?

Həkim.

Bəli, eşitmişəm, böyük hökmdar.

Sizin belə ciddi hazırlığınız

Bizə məlum edir ingilislərin

Yenə yurdumuza soxulmasını.

Maqbet *(Seytona)*.

Gətir sipərimi arxamca mənim.

Dunsinan dağına Birnam meşəsi

Necə ki qalxmayıb, sarsılmaz ruhum,
Qılıncdan, zəhərdən yoxdur bir qorxum.

Gedir.

Həkim (*kənara*).

Burdan sağ qurtarsam, heç vaxt ölmərəm,
Dünyanı versələr, bura gəlmərəm.

Gedirlər.

DÖRDÜNCÜ SƏHNƏ

Dunsinan yaxınlığında bir yer. Qarşı tərəfdə meşə görünür.

Malkolm, qoca Sivard, onun oğlu gənc Sivard, Makduf,
Mentes, Ketnes, Anqus, Lenoks və Ross daxil olurlar.

Onların arxasınca əsgərlər əldə bayraqlar
baraban səsləri altında hərbi yerişlə gəlirlər.

Malkolm.

Dostlar, ümidvaram, bu günlərdə biz
Rahət qalacağımız evlərimizdə.

Mentes. Buna qəlbimizdə bir şübhə yoxdur.

Qoca Sivard. Bu hansı meşədir?

Mentes. Birnam meşəsi.

Malkolm.

Hər əsgər özünə bir budaq kəssin,
Önündə irəli aparsın onu.
Yaşıl budaqların çətri altında
Gizlədib sayını qoşunumuzun,
Aldada bilərik düşmənimizi.

Əsgər. Əmriniz yerinə yetəcək dərhal.

Qoca Sivard.

Belə deyirlər ki, qanlı müstəbid
Hələ də inanır öz qüvvəsinə.
Çəkilib Dunsinan qalasına o,
Sakit bir ürəklə güman edir ki,
Davam gətirəcək mühasirəyə.

Malkolm.

Bu qala sonuncu ümidgahıdır.
Bir fürsət düşdümü, imkan oldumu
Böyük də, kiçik də qaçır qaladan.
Məcburən qalada qalanların da
Ürəyi uzaqdır o müstəbiddən.

Makduf.

Gərək fikrimizin doğruluğunu
Hadisələr özü təsdiq eylesin.
Gəlin, biz cəbhədə məharət ilə
Göstərək öz hərbi sənətimizi.

Qoca Sivard.

Artıq vədə yetir, vaxt yaxınlaşır,
Gərək aydın görək: həyat çaxnaşır.
Bilək: hansı yolla biz getməliyik,
Deyək: nəyimiz var, nə etməliyik.
Sözlər boş ümidlər vəd edir bizə,
Bir inam gətirmir ürəyimizə.
Qılınc zərbəsinin hökmü gerçəkdir,
Bu döyüş hər şeyi həll edəcəkdir.

Hərbi yerişlə gedirlər.

BEŞİNCİ SƏHNƏ

Dunsinan. Qəsrdə əvvəlki otaq.

Maqbet, Seyton və əllərində bayraq olan
əsgərlər baraban səsləri altında gəlirlər.

Maqbet.

Qala bürclərindən bayraqlar asın.
“Gəlirlər, gəlirlər!” bağırılanı
Yenə eşidilir hər bir tərəfdən.
Möhkəm qəsrimizin müdafiəsi
Zəif hücumlara rişxənd edəcək.
Qala divarları önündə onlar

Acılıqdan, taundan məhv olacaqlar.
Dönük tanlarımız – qaçqınlarımız
Onlara köməklik göstərməsəydi,
Onları mən özüm qarşılayardım,
Evlərinə qədər yola salardım.
(Səhnə arxasından qadın çıxartıları gəlir.)
Bu nə hay-haraydır?

Seyton.

Böyük hökmdar,
Qadınlar ağlayıb fəryad edirlər.

Maqbet.

Gedir.

Artıq unutmuşam qorxu hissini.
Bir zaman vardı ki, zülmət gecədə
Adicə bir səsdən donurdu qanım.
Müdhiş, vahiməli əfsanələrdən
Başımda tüklərim dururdu biz-biz.
Doymuşam, bıqmışam qorxudan daha.
Ən məşum, ən mənfur dəhşətlər indi
Doğmadır qansaçan fikirlərimə.
Heç nə, heç nə məni qorxuda bilməz.

Seyton qayıdır.

Nəydi o qışqırıq?

Seyton. Öldü kraliça.

Maqbet.

O bir az sonra da ölə bilərdi,
Bu ağır xəbəri dinləmək üçün
Onda vaxt olardı, imkan olardı.
Sabah, sabah, sabah... ah, bu sabahlar
Kiçik addımlarla hey gündən-günə
Sürünür, can atır bəxt kitabının
Sonuncu, kədərli səhifəsinə.
Bizim keçmişimiz – dünənlərimiz,
Deməli, daima biz axmaqların
Məzar yollarını işıqlandırıb.
Yan qurtar, ey ömrüm – ey şam qalığı!

Həyat nədir axı? Gəzəri kölgə,
Səhnədə sürəkli hay-küy qoparan,
Tez də unudulan, can evi viran,
Biçarə, zavallı bir aktyordur.
Həyat sarsaqların acı dilində
Cəfəng söz yığını, boş bir nağıldır.

Qasid daxil olur.

Gəlmisən dilini işə salmağa,
Tez ol, başla görək!

Qasid.

Ulu hökmdar,
İstəyirəm deyim gördüklərimi,
Ancaq bilmirəm ki, necə deyim mən.

Maqbet. Yaxşı, tez ol, danış!

Qasid.

Dağın başında
Keşikdə durmuşdum mən ayıq-sayıq.
Birnəm meşəsinə tərəf baxırdım.
Mənə elə gəldi, meşə qəflətən
Tərpəndi yerindən.

Maqbet. Rəzil yalançı!

Qasid.

Əgər yalan desəm bircə kəlməni,
Qəzəbiniz mənə qoy qənim olsun.
Üç mil məsafədən siz özünüz də
Görə bilərsiniz. Gedəyin, baxın.
Mən gördüm, yeridi Birnam meşəsi.

Maqbet.

Əgər yalan desən, bil, diri-diri
Aclıqdan quruyub qaxac olunca
Səni ilk ağacdən asdıracağam.
Əgər doğru desən, yoxdur bir sözüüm,
Onda ilk ağacdən sən asdır məni.
Polad qətiyyətim qırılır artıq.
İblisin eyhamlı, ikimənalı,
Həqiqətə bənzər yalan sözləri
Şübhələr oyadır qəlbimdə indi.

“Dunsinan dağına Birnam meşəsi
Necə ki gəlməyib, qorxma heç nədən”.
Dunsinan dağına gəlir o meşə.
Tez silah başına, çıxmaq qaladan!
Qasidin sözləri doğrusa hərgah,
Yollar bağlanıbdir, yoxdur bir pənah.
Yorulub bezmişəm ömürdən, düzü.
Nə həyat olaydı, nə də yer üzü!
Həyəcan zəngini çalın! Of, dəhşət!
Başla, ey qasırga! Gəl, ey fəlakət!
Ölümlə üz-üzə gələcəyəm mən,
Əlimdə silahım öləcəyəm mən.

Gedirlər.

ALTINCI SƏHNƏ

Dunsinan. Qəsrin önündə bir düzənlik.

Malkolm, qoca Sivard, Makduf və başqaları əllərində bayraq baraban səsləri altında daxil olurlar. Onların arxasınca qoşun gəlir. Əsgərlərin əlində ağac budaqları vardır.

Malkolm.

Çatmışıq qalanın yaxınlığına.
Atın bir tərəfə budaqları siz,
Düşmənin gözünə açıq görünün.

(Qoca Sivarda)

Siz, mənim hörmətli, istəkli əmim,
Nəcib, alicənab, mərd oğlunuzla
Birinci alaya başçılıq edin.
Qəhrəman Makdufla birlikdə mən də,
Əzəldən qərara aldığımıztək,
Qalan əsgərlərə rəhbərlik edək.

Qoca Sivard.

Sizə uğur olsun, sizə yaxşı yol.
Bu axşam cəlladla dursaq üz-üzə,
Ya ləkə güləcək, ya şərəf bizə.

Makduf.

Çalın şeypurları, qoy dilə gəlsin,
Ölüm carçısının səsi yüksəlsin.

Gedirlər. Döyüş sədaları davam edir.

YEDDİNCİ SƏHNƏ

Düzənliyin o biri tərəfi. Maqbet daxil olur.

Maqbet.

Onlar hər tərəfdən kəsiblər yolu,
Qaçmaq mümkün deyil indi heç yana.
Köpəklər içinə düşmüş ayitək
Məcburam onlarla vuruşmağa mən.
Kimdir o – qadından doğulmayan kəs?
Bir onun zəhmindən ürəyim gülməz!

Gənc Sivard gəlir.

Gənc Sivard. Sənin adın nədir?

Maqbet.

Adımı bilsən,
Qorxudan dizlərin titrəyər sənin.

Gənc Sivard.

Yox, yox, cəhənnəmdə olan adlardan
Dəhşətli olsa da, müdhiş olsa da,
Yenə rəngim qaçmaz.

Maqbet. Adım Maqbetdir.

Gənc Sivard.

Mənim bundan artıq nifrət etdiyim
Bir adı şeytan da deyə bilməzdi.

Maqbet. Həm nifrət etdiyim, həm də qorxduğum.

Gənc Sivard.

Sən yalan deyirsən, mənfur müstəbid.
Yalan dediyini elə bu saat
Sübut edəcəyəm öz qılıncımla.

Vuruşurlar. Gənc Sivard yaralamb ölür.

Maqbet.

Səni qadın doğub, südəmər uşaq.
Qadından doğulan igidsə hərçənd,
Qılıncı gülüncdür, qalxanı rişxənd.

Gedir. Vuruşma sədaları.
Makduf daxil olur.

Makduf.

Döyüş gurultusu gəlir bu yandan.
(Maqbeti səsləyir.)
Ey cəllad, bəri çıx, göstər üzünü.
Səni başqa adam öldürsə hərgah,
O vaxt arvadımın, uşaqlarımın
Ruhu mənə dinclik verməyəcəkdir.
Bir qarın çörəkçin öz əllərini
Satan əsgərlərin – o bədbəxtlərin
Üstünə mən qılınc çəkə bilmərəm.
Maqbet, ya bu iti almaz qılıncı
Sənin ürəyinə saplayacağam,
Ya da ağzıkəsməz, küt bıçaq kimi,
Qaytarıb qınına qoyacam onu.
Yəqin, sən ordasan, mütləq ordasan.
Bu böyük gurultu təsdiq edir ki,
Döyüşən ən böyük bir sərkərdədir.
Tale, səndən yalnız budur istəyim:
Sən məni onunla üz-üzə gətir.

Vuruşma sədaları altında gedir.
Malkolm və qoca Sivard
daxil olurlar.

Qoca Sivard.

Bu tərəfdən gəlin, mehriban prins.
Saray təslim oldu müharibəsiz.
Düşmənlər vuruşur ikitərəfli:
Həm bizimlə birgə, həm bizə qarşı.
Mərdliklə döyüşür qeyrətli tanlar.

Bir azdan çarpışma sona yetəcək.
Bu hərbdə qələbə sizindir artıq.

Malkolm.

Zəif düşmənlərlə qarşılaşmışıq,
Onların zərbəsi təhlükəsizdir.

Qoca Sivard. Buyurun, saraya giriniz, prins.

Döyüş sədaları altında gedirlər.

SƏKKİZİNCİ SƏHNƏ

Düzənliyin başqa bir tərəfi.

Maqbet daxil olur.

Maqbet.

Hələ qarşımdadır canlı adamlar.
Onları öldürmək əvəzinə mən,
Nə üçün ağılsız romalı kimi,
Sancım öz köksümə öz qılıncımı?

Makduf gəlir.

Makduf. Cəhənnəm köpəyi, qayıt geriye!

Maqbet.

Səndən çəkinirdim mən hamıdan çox,
Fəqət indi çəkil, geriye çəkil!
Çünki ruhum sənın əzizlərinin
Qanına batıbdır kifayət qədər.

Makduf.

Sözüm qılıncımdır, başqa sözüm yox.
Sənın qana batmış alçaqlığını
Dil danışa bilməz, dil deyə bilməz.

Vuruşurlar.

Maqbet.

Boş yerə əlləşib, özünü yorma.
İti qılıncını endirib yalnız

Havanın köksünü yara bilərsən.
 Adi sipərlərə vur qılıncını,
 Mənim sipərimi deşə bilməzsən.
 Varlığım, həyatım tilsimləndir.
 Qadıncıdan doğulan bir insan oğlu
 Mənə heç bir vədə xətər yetirməz.

Makduf.

Sən gəl bu tilsimdən ümidini kəs.
 Bütün ömrün boyu nökrə olduğun
 Öz ağac iblisdən soruş, xəbər al,
 O sənə danışsın bu həqiqəti:
 Makduf anasından doğulmayıbdır.
 Onun anasının qarını yarıb,
 Onu çıxarıblar vaxtıdan qabaq.

Maqbet.

Bu sözləri deyən dilin qurusun! –
 Sarsıtdı sarsılmaz mətanətimi.
 Daha inanmaram şeytanlara mən.
 Riyalar, hiylələr, müəmmalarla
 Bizi aldadırlar onlar hər zaman.
 Əvvəl şirin-şirin vədə edib bizə,
 Sonra da qırırlar ümidimizi.
 Səninlə döyüşə girməyəm heç vaxt.

Makduf.

İndi ki belədir, təslim ol, qorxaq!
 Yeganə, müstəsna bir yırtıcıtək
 Səni biz salarq dəmir qəfəsə.
 Boynundan bir yekə lövhə asarq,
 Lövhənin üstünə belə yazarq:
 “Dünyanın ən zalım, qanlı hakimi”.
 Ellər sənə baxar tamaşa kimi.

Maqbet.

Necə, təslim olum, mən təslim olum?!
 Düşüm Malkolmun ayaqlarına,
 Onun qarşısında torpağı öpüm?!
 Qara camaatın istehzasına
 Bütün ömrüm boyu hədəf olum, hə?

Yox, əsla, yox, əsla! Bu mümkün deyil.
Bu bir həqiqətdir: Birnam meşəsi
Dunsinan dağına yaxınlaşıbdir.
Doğrudur, qadından doğulmayan sən
Qarşımda durursan mərdi-mərdanə.
Buna baxmayaraq, sonuncu dəfə
Bəxtimi sınamaq istəyirəm mən.
Çəkirəm köksümə öz qılıncımı.
Vur, Makduf, qılıncdan alov yüksəlsin,
İlk dəfə “dur” deyən lənətə gəlsin!

Vuruşa-vuruşa gedirlər.
Döyüş sədaları davam edir.
Vuruşa-vuruşa qayıdırlar.
Maqbet yaralanıb ölür.

DOQQUZUNCU SƏHNƏ

Qərdə bir yer.

Malkolm, qoca Sivard, Ross, tanlar və əsgərlər
əldə bayraqlar baraban sədaları altında daxil olurlar.

Malkolm.

Bütün dostlarımız, əzizlərimiz,
Kaş ki, sağ-salamat qayıdaydılar!

Qoca Sivard.

Döyüşdə bəzisi qurban gedəcək.
Buna baxmayaraq, mən görürəm ki,
Ucuz başa gəldi bu böyük zəfər.

Malkolm. Həm Makduf, həm də ki oğlunuz yoxdur.

Ross.

Oğlunuz ödədi əsgər borcunu:
Yetkinlik yaşına qədəm qoyanda
O təsdiq eylədi igidliyini.
Amansız vuruşda hərbi meydanında
Öldü kişi kimi.

Qoca Sivard. Necə, o ölüb?

Ross.

Bəli, apardılar onu meydandan.
Hərgah oğlunuzun ləyaqətinə
Layiq ola bilən yas saxlasanız,
Onda dərdinizin axırı olmaz.

Qoca Sivard. O öz köksündənmi yaralanmışdı?

Ross. Bəli, düz köksündən.

Qoca Sivard.

Bir şəhid kimi,
Allah hifz eləsin cənnətdə onu.
Yüz oğlum olsaydı, onlara heç vaxt
Bundan gözəl ölüm arzulamazdım.
Deməli, çaldılar ölüm zəngini.

Malkolm.

Ağırdır daha çox itkisi onun,
Bu sonsuz kədərlə mən yanıam gərək.

Qoca Sivard.

Yetər, kifayətdir. Deyirlər belə:
Həyatdan ayrılıb ləyaqət ilə.
Şərəflə ödəyib o öz borcunu.
Allah rəhmət etsin!.. Bir ora baxın!
Yeni bir xoş xəbər, fərəhli xəbər!..

Makduf daxil olur.

Cidasının ucuna Maqbetin başını keçirib.

Makduf.

Yaşayın, hökmdar, əziz Malkolm!
Bir baxın, bir görün, qanlı cəlladın
Mənfur, iyrənc başı harda dayanıb?
Vətən xilas oldu, xalq azad oldu.
Sizin səltənətin incilərini
Sizin başınızda cəm görürəm mən.
Onların qəlbinin dərinliyində
Dil açan arzunu mən öz arzumla
Birlikdə deyirəm sizə ucadan:
Yaşasın Şotlandiya hökmdarı!

H a m ı . Yaşasın Şotlandiya hökmdarı!

Baraban səsləri.

Malkolm.

Çox vaxt itirmərik təşəkkür üçün.
Sevgisinə görə, işinə görə
Hamı tezcə alar öz qiymətini.
Heç kimin önündə borclu qalmırıq.
Mənim qohumlarım, mənim tanlarım,
Qraflıq verirəm sizə bu gündən.
Bu şərəfli adı Şotlandiyada
Birinci olaraq siz alırsınız.
Təcili, tələsik görəcəyimiz
Bir çox məsələlər durur qarşıda.
Qanlı müstəbidin qansız torundan
Canını qurtarıb xaricə qaçan
Dostları vətənə çağırmalıyıq. –
Bu ölmüş qəssabın, onun arvadı –
O qatil, deyirlər, intihar edib –
İfritəsifətli kraliçanın
Amansız, vicdansız nöqərlərini
Arayıb, axtarıb tapmaq gərəkdir.
Kərəm sahibinin himayəsində
Hər çətin, hər müşkül işlərimizi
Vaxtında, yerində görəcəyik biz.
Hələlik bununla qurtarır sözüüm.
Sizə həm birlikdə, həm təklikdə mən
Təşəkkür edirəm səmimi qəlbdən.
Buyurun, gedəyin birlikdə yenə
Skona, tacqoyma mərasiminə.

Musiqi çalınır. Gedirlər.

Uilyam Şekspir

DÜNYA ƏDƏBİYYATI KLASSİKLƏRİ

MÜNDƏRİCAT

<i>Dünyanı "lərzəyə gətirən" dahilərdən biri</i>	5
ROMEO və CÜLYETTA	23
HAMLET	155
OTELLO	313
KRAL LİR	493
MAQBET	657

DÜNYA ƏDƏBİYYATI
KLASSIKLƏRİ

Uilyam
ŞEKSPİR
SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ

Çapa imzalanmışdır 09.06.2009. Format 60x84 1/16. Ofset çap üsulu.
Fiziki çap vərəqi 48,5. Sifariş 93. Tiraj 7000.

"Şərq-Qərb" ASC-də çap olunmuşdur
Bakı, Aşıq Ələsgər küçəsi, 17
Tel.: (+994 12) 474-75-62
Faks: (+994 12) 470-18-49
e-mail: sharq.qarb@gmail.com